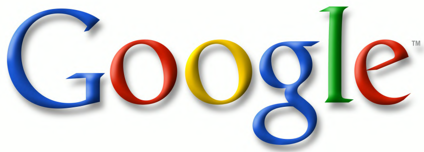
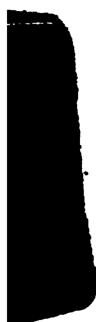








KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TJUGONDEFÖRSTA ÅRGÅNGEN.

MED [illegible] FIGURER.

1892.

DISTRIBUERAS AF HRR WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

STOCKHOLM 1893—1897

Af **Kongl. Vitterhets Akademien** (1753—1786) och **Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien** eller på Akademiens förlag äro följande arbeten utgifna:

Kongl. Svenska Vitterhets Akademiens Handlingar. 5 band. 1755—1788.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Handlingar. 20 band. 1789—1852.

——, Ny följd. Del. 1 (1857): 4 kr. 50 öre; del. 2 (1861): 4 kr.; del. 3 (1863): 4 kr. 50 öre; del. 4 (1864): 4 kr.; del. 5 (1867): 4 kr.; del. 6 (1869): 4 kr.; del. 7 (1876): 4 kr.; del. 8, 1 (1885): 3 kr.; del. 9 (1884): 7 kr. 50 öre; del. 10 (1885): 6 kr.; del 11 (1893): 6 kr.; del. 12 6 kr.

Antiqvarisk Tidskrift för Sverige. Del. 1 2 kr; del. 2 3 kr.; del. 3, h. 1—4 4 kr.; del. 4, h. 1—4 4 kr.; del. 5, h. 1—4 5 kr.; del 6, h. 1—4 4 kr.; del 7, h. 1—4 5 kr.; del 8, häft. 1—4 4 kr.; del 9, häft. 1—3 3 kr.; del 10, häft 1—6 6 kr.; del 11, häft. 1—5 4 kr. 75 öre; del 12, häft. 1—4 4 kr. 50 öre; del. 13, häft. 1—3 3 kr.; del. 14, nr 2—3 4 kr. 50 öre; del. 15, nr 1—2 3 kr. 50 öre; del. 16, nr 1—3 3 kr. 75 öre.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Månadsblad. Första bandet: årgångarne 1872—1874. Andra bandet: årgångarne 1875—1877. Tredje bandet: årgångarne 1878—1880. Fjerde bandet: årgångarne 1881—83. Femte bandet: årgångarne 1884—1886. Sjette bandet: årgångarne 1887—1889. Sjunde bandet: årgångarne 1890—1892. Årgången 1893. Pris för hvar af årgångarne 1872—1877: 2 kr; för följande årgångar 3 kr.

Hildebrand, Bror Emil, Anteckningar ur Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Dagbok samt om de under Akademiens inseende ställda Kongl. samlingarne för år 1843. Pris: 37 öre.

——, Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet, funna i Sveriges jord. 1846. Pris: 7 kr. 50 öre.

KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

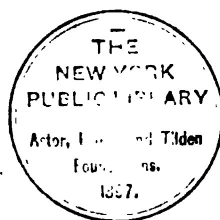
MÅNADSBLAD.

TJUGONDEFÖRSTA ÅRGÅNGEN.

MED 108 FIGURER.

1892.

STOCKHOLM
PÅ AKADEMIENS FÖRLAG
1896.



INNEHÅLL.

I denna årgång förekomma uppsatser af:

Hansson, Hans
Hildebrand, Hans
Hildebrand, Karl
Martin, Fredrik
Salin, Bernhard
Tynell, Lars.

Redaktör: **Hans Hildebrand.**

Besökande i Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet 1892:

Januari	3,179.
Februari	3,416.
Mars	4,837.
April	6,118.
Maj	5,222.
Juni	9,749.
Juli	6,553.
Augusti	5,696.
September	6,085.
Oktober	6,842.
November	6,078.
December	1,844.
Summa	65,619.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

241—243. 1892. Januari—Mars.

Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 9 januari. [1]

Antiqvarisk-topografiska arkivet. En samling färglagda afbildningar af målade kyrkfönster från Gotland, hembjudna af fröken G. Meukow, inlöstes.

Akademiens sammanträde den 12 januari.

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens korrespondent f. majoren Sigge Bogislaus Ulfsparre aflidit den 3 januari.

Till bedömande af de med anledning af Loubatska priset inkomna täflingsskrifterna utsågos hrr Esaias Tegnér, Bugge och Montelius.

Till ledamot i k. Direktionen för Stockholms stads undervisningsverk för åren 1892—1894 omvaldes hr Törnebladh.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Brunns församling i Skara stift, som ej längre behöfde den gamla kyrkan, hade förklarat sig villig att låta stenmurarne vara qvar, utan skyldighet för församlingen att underhålla dem och med rättighet att använda trävirket. Akademien tillstyrkte bifall härtill, under förutsättning att vanliga vilkor beträffande möjligen befintliga fornminnen iakttages. [2]

---

[1] Riksantiqvarien var under månaderna januari—mars i utlandet.

[2] Kongl. Maj:t medgaf den 22 januari, att allt i den gamla kyrkan befintligt trävirke må borttagas, under vilkor att, om vid virkets borttagande målningar. äldre med inskrift eller ornament försedda grafstenar eller andra fornminnen skulle anträffas, sådant skulle för Akademien ofördröjligen anmälas, samt att under kyrkans golf möjligen förekommande grafvar icke rubbas.

Akademien beslöt tillstyrka bifall till Hanhals' församlings (Göteborgs stift) ansökan om tillstånd att rifva sin under 1700-talets förra hälft uppförda kyrka.[1]

Inskrift. Akademien godkände ett förslag till inskrift på Östra Herrestads kyrka i Skåne.

Medaljförslag. Förslag till medaljer för Brandförsäkrings-aktiebolaget Norrland (2), Lindes skridskoklubb och Sjöofficerarnes målskjutningsförbund i Stockholm godkändes.

Akademiens sammanträde den 2 februari.[2]

Akademiska ärenden. Anmältes, att Akademiens utländske ledamot Jean Louis Armand de Quatrefages de Bréau aflidit den 12 januari.

Kyrkor och kyrkliga ärenden. Akademien beslöt tillstyrka bifall till Ullångers församlings (Hernösands stift) anhållan att få till Nordiska Museet öfverlemna åtskilliga församlingens kyrka tillhöriga, men ej i bruk varande föremål, dock under det vilkor, att Riksantiqvarien sättes i tillfälle att, sedan sakerna ankommit till Nordiska Museet, taga kännedom om, huruvida någon eller några af dessa behöfvas för Statens Historiska Museum, samt att detta museum måtte kunna på samma vilkor som Nordiska Museet förvärfva hvad som anses behöfligt.[3]

Med anledning af en remiss af Drottens församlings i Söderköping ansökan att få sälja två i kyrkan förvarade snidade stolsgaflar från medeltiden, beslöt Akademien afgifva det svar, att dessa gaflar redan voro införlifvade med Statens Historiska Museum (Inv. 8994).

Medaljer. Förslag till medaljer (2) för k. Dalregementets skjutförbund godkändes och medgafs en ändring å den ena medaljen för brandförsäkringsaktiebolaget Norrland.

---

[1] Kongl. Maj:t godkände den 17 mars Akademiens hemställan.

[2] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 29 januari.

[3] Kongl. Maj:t medgaf den 12 februari att af de uppgifna föremålen må till Nordiska Museet öfverlåtas hvad icke vid undersökning af Riksantiqvarien finnes vara af beskaffenhet att böra för Statens samlingar förvärfvas.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 6 februari.

Kyrkor och kyrkliga fornsaker. Pastor i Öfver-Kalix församling (Hernösands stift) hade anmält en af Norrbottens läns museiförening framställd samt af Öfver-Kalix församling tillstyrkt begäran att få från församlingens kyrka till föreningens samlingar flytta den gamla predikstolen samt tvänne gamla altartaflor. Utskottet beslöt svara, att från Akademiens sida intet hinder möter härför.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 26 februari.

Fast fornlemning. Hemmansegaren H. P. Thomasson på Rå i Vallstena sn, Gotland, hade inkommit med förnyad anhållan att få borttaga ett å hans egor befintligt röse, hvilken anhållan af Akademien den 15 augusti 1888 blifvit afslagen. Utskottet beslöt på grund af nu lemnade upplysningar, att röset må få borttagas, sedan det blifvit af sakkunnig person på Statens bekostnad fullständigt undersökt.

Kyrkor och kyrkliga fornsaker. Östra Gerums församling (Skara stift) hade meddelat, att församlingen önskade uppföra en sakristia å kyrkans norra sida, utvidga det midt på apsisväggen befintliga fönstret, flytta altaret in i apsis samt flytta predikstolen från södra väggen till den norra. Utskottet ansåg sig kunna tillstyrka de tillämnade åtgärderna med undantag af fönstrets utvidgning.

Kyrkoherden i Lerbäcks församling hade frågat, huruvida en församlingens kyrka tillhörig altartafla, som blifvit ersatt med en ny, vore lämplig att inlösas för Statens Historiska Museum. Utskottet beslöt svara, att taflan ej vore för museet lämplig.

Från Hamneda församling (Vexiö stift) hade inkommit dels hembud af diverse förtecknade församlingens kyrka tillhöriga äldre föremål, hvilka ej längre äro för kyrkan behöfliga, dels anhållan om tillstånd att, derest nämnda saker ej komma att för Staten inlösas, sälja dem. Utskottet lemnade bifall till den

senare framställningen samt beslöt att fråga församlingen, om och på hvilka vilkor den vore villig att till Statens Historiska Museum afstå kyrkans gamla funt.

Akademiens sammanträde den 1 mars.

Akademiska ärenden. Hr Wærn hade i stället för hr Bugge inträdt i komitén för bedömande af de Loubatska prisskrifterna. I enlighet med kommitterades förslag beslöt Akademien tilldela priset, 3,500 kr., åt professor Gustaf Storm i Kristiania för hans arbete *Studier over Vinlandsreiserna, Vinlands geografi og ethnografi.* På begäran af grefve Loubat beslöt Akademien att ett exemplar af detta arbete, liksom af andra arbeten, som kunna komma att prisbelönas, skall lemnas till The New Catholic University i Washington.

Akademien beslöt att lemna det Beskowska priset, 900 kr., till amanuensen dr K. H. Karlsson.

Historiska nämnden afgaf redogörelse för arbetena med utgifvande af Axel Oxenstiernas skrifter under år 1891. På nämndens förslag beslöt Akademien att hela behållningen för år 1891 skulle anslås till utgifvande af Oxenstiernas skrifter, deri inräknade de 300 kr., som varit ämnade till anskaffande af afskrifter från Vatikanen, samt att dr P. Sondén skulle för året uppbära ett arfvode af 2,500 kr. för sitt arbete med utgifvande af de Oxenstiernska skrifterna.

Akademien beslöt, på förslag af Antiqvariska nämnden att anslå till runverket 500 kr., till arbetena öfver Vendel och Björkö 500 kr., till undersökning af fornlemningar 1,000 kr., till Antiqvarisk-topografiska arkivet 800 kr., till resor och vetenskapliga arbeten 1,000 kr.

Fasta fornlemningar. Akademien gaf lektor F. J. Bæhrendtz ett anslag af 400 kr. för utförande af arkeologiska undersökningar inom Kalmar län.

Kyrkor och kyrkliga fornsaker. Akademien beslöt tillstyrka bifall till Glafva församlings (Karlstads stift) beslut att ändra och reparera sin kyrka, under förutsättning att kyrkans nu-

varande altartafla, som skulle ersättas af en ny altaruppsats, för framtiden bevaras å lämpligt ställe.

Akademiens högtidsdag den 20 mars.

Närvarande: Hertigen af Vestergötland, Akademiens preses hr Björnstjerna, hrr Wærn, Wedberg, von Ehrenheim, Bowallius, Odhner, Akademiens t. f. sekreterare hr Montelius, hrr Esaias Tegnér, Törnebladh, Emil Hildebrand, Alin och Viktor Rydberg, amanuenserna dr Stolpe, dr Ekhoff, dr Blomberg och kandidat Martin, v. häradshöfding B. Lagervall, Akademiens tecknare Sörling, professor G. Storm och amanuensen K. H. Karlsson.

Preses helsade H. K. H. Hertigen af Vestergötland med ett tal.

Loubatska priset öfverlemnades af H. K. H. till professor Storm och det Beskowska priset till dr Karlsson.

T. f. sekreteraren föredrog Akademiens årsberättelse för år 1891 och höll ett föredrag om möjligheten af en kronologi under den förhistoriska tiden.

Akademiens extra sammanträde den 20 mars.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. Akademien beslöt tillstyrka bifall till Harplinge församlings (Göteborgs stift) anhållan om tillstånd att rifva den hittills begagnade kyrkan.

Medaljer. Förslag till 2 medaljer för Hallands läns Hushållningssällskap godkändes.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Samlingarnas tillväxt januari—mars.

8992. *Bohuslän, Tanums hd och sn, Ertseröd.* Hålcelt af brons, lik M. 146, funnen i en åker.

---

[1] Förvaltningsutkottet hade sammanträde samma dag.

8993. *Arboga landsförsamling.* Kudde med broderi (rococco) på hvit atlas, inramadt med bård af röd atlas, kring ytterkanten en knypplad spets af silfvertråd, en medaljon visar Orpheus spelande för djuren; — fyra stolsitsar af allmogegobelin. — *Gåfva af församlingen.*

8994. *Drottens kyrka i Söderköping.* Två gaflar till en korstol, snidade, början af 1500-talet.

8995. *Småland, Norrviddinge hd, Söraby sn, Vartorp.* Ett bärkors af silfver, medeltidstyp, men arbetet från vid pass år 1700; funnet vid plöjning.

8996. *Halland, Årstads hd, Abilds prestgård.* En spjutspets af flinta, två bitar af dito, 7 små bitar af flinta och sten. ett tjogtal små bitar af lerkärl, med rödt eller grått brott, brända ben, ett obrändt ben. — Af kapten J. A. Lagergren upptaget ur ett jordblandadt röse.

8997. Gipsafgjutning af en sten, funnen vid Koppelheck i Angeln (Slesvig), å hvilken man trott sig kunna se runor. — *Gåfva af Generalverwaltung der k. Museen i Berlin.*

8998. Två små bronsringar, funna i Schlesien. — *Gåfva af museet i Breslau.*

8999. *Öland, Gärdslösa sn, Störlinge.* Guldten, ringformigt hopböjd; funnen i en hällkista från den äldre jernåldern.

9000. *Samling bildad af handlanden C. F. Lundberg i Göteborg.* Hufvudsakligen föremål från Bohuslän och Vestergötland, de flesta hörande till stenåldern. De märkligaste föremålen äro två guldbrakteater funna i Bohuslän.

9001. *Öland, Hulterstads sn, Triberga.* En guldten, vigt 35,69 gr.

9002. *Öland, Torslunda sn, Skogsby.* En kejsar Libii Severi guldsolidus (Cohen, del VI, s. 519 nr 7).

9003. *Eskelhems sn, Bolex.* Spiralring af blekt guld; vigt 63,4 gr.

9004. *Vestmanland, Siende hd, Badelunda sn, Sörby.* Ett stort bågspänne af brons (yngre jernåldern), med spår af förgyllning i de djupare delarna.

9005. En k. Karl XI:s tvåmark för år 1677.

9006. *Leverans från k. Myntet.* Ett silfvermynt, 3 bronsmynt, 33 silfvermedaljer. [1]

9007. *Jämtland, Ås sn, Rösta by.* 4 ringspännen af förgyldt silfver, ett ringspänne af förgyld brons, två runda pressade silfverbleck; funna vid bortförande af ett stenröse. [2]

9008. *Vestergötland, Gudhems hd, Edåsa sn, Freden.* 2 skedar, 6 beslag och bitar af dylika, ett platt fyrkantigt beslag, 2 fingerringar, 2 bitar af ett rundt silfverföremål, 7 silfverknappar, bitar af 4 knappar, ett knäppe, en häkta, bitar af en kedja, — allt detta af silfver —, 5 perlor af karneol, 12½ perlor af jet. [3]

9009. *Från svarta jorden å Björkö.* 2 ringar, 2 pilspetsar, knifblad, ändbeslag, 3 tenar, brodd, hufvud till nit, ring med vidhängande ten, 2 bitar — allt af jern; spelbricka, sländtrissa, nål, kam, cylindrisk bit och föremål af okändt bruk — allt af lera; sländtrissa, 4 brynen — af sten; 3 petrifikat, 4 bitar obearbetad bernsten, 16 perlor af glas och lera.

9010. *Jämtland, trakten af Östersund.* En »hästeklafve» af jern med inslagna ornament och bihang med spiraländar.

9011. Silfvermedalj präglad i Stettin öfver k. Karl Gustaf (BEH nr 24), silfvermedalj öfver k. Karl XII:s försoning med August II år 1707 (BEH nr 112), ett Rigas guldstycke à 8 dukater. i anledning af freden i Brömsebro 1645. — Genom byte med öfverbibliotekarien grefve C. Snoilsky.

9012. Ett mynt af engelske konungen Edvard confessor.

9013. 3 svenska sedlar, 4 svenska medaljer, ett ptolemeiskt mynt från Egypten.

9014. *Blekinge, Medelstads hd, Hjortsberga sn, Johanneshus.* En skaftcelt af brons (fig. 1); — *Blekinge.* Ett bronsspjut (fig. 2).

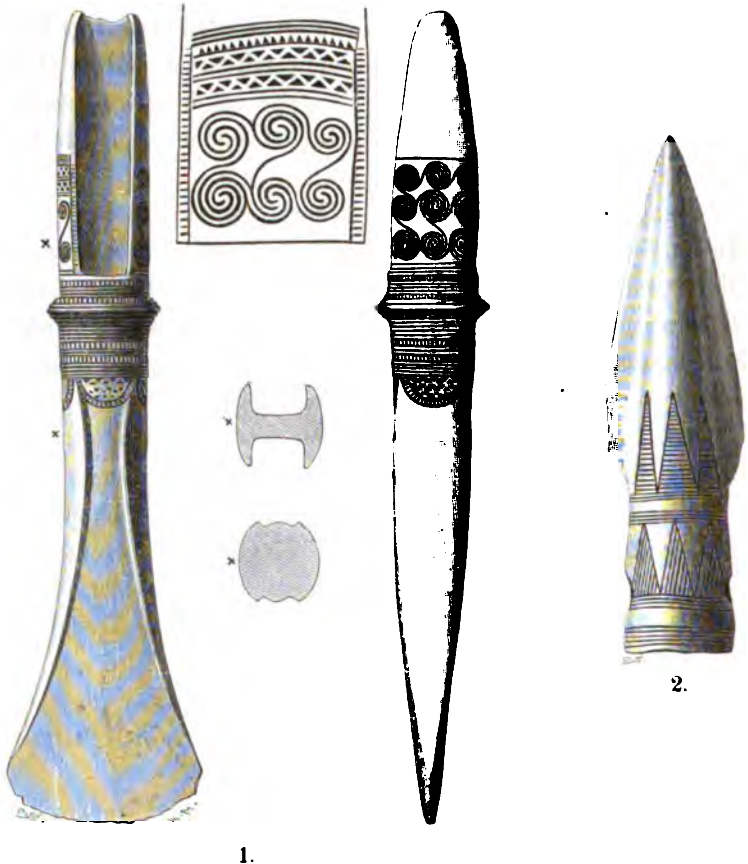
9015. *Fynd från Blekinge, Skåne och Östergötland* (länsträdgårdsmästaren Olssons samling). 3 flintmejslar, 3 pilspetsar

[1] Om denna leverans jfr s. 29.

[2] För detta fynd lemnas s. 20 närmare redogörelse.

[3] För detta fynd lemnas s. 25 närmare redogörelse.

af flinta, en spjutspets af rödbrun skiffer, funnen på Ytterön, Torhamns sn, Blekinge, en hängprydnad af svart skiffer, ett nålbryne af brun skiffer, 2 bendolkar, 2 benharpuner, 2 hålcelter af brons, 2 bronsspjut, delar af 6 eller 7 halsringar af brons, bit af bronssvärd; 2 fingerringar, en nål, en gjutklump af brons, 2 massiva armringar af silfver; en glasperla.



2.

1.

9016. *Uppland, Åkers skeppslag, Kulla sn, Vira.* Stenyxa med skafthål.

9017. *Småland, Skede kyrka.* Messhake med broderi från slutet af medeltiden; krucifix af koppar.

9018. *Södermanland, ÖRekarnes hd, Dunkers sn, Ekeby.* 7 stenyxor utan skafthål.

9019. *Kalmar län, Norra Tjusts hd.* Stenyxa med skafthål.

9020. En stenmejsel m. m.

9021. Ett 20-francstycke af år 1808, med omskrifterna *Napoleon empereur* och *Republique française. — Gåfva af hr Philip Valentin.*

9022. *Södermanland, Hölebo hd, Vesterljungs sn, Kolbygget.* 16 plåtmynt ur ett större fynd, bestående af följande plåtar:

Karl XII.

2-daler	1716, motstämplad med Göta vapen	1
»	1717, motstämplad med Göta vapen och med 3 kronor	1

Ulrika Eleonora.

2-daler	1719	5
»	1720	3

Fredrik I.

2-daler	1720	1
»	1721	4
»	1722	2
»	1723	2
»	1724	2
»	1725	1
»	1726	2
»	1727	1
»	1728	3
»	1729	5
»	1730	1
»	1731	2
»	1732	3
»	1733	5
»	1734	7
»	1735	3
»	1739	6
»	1742	8
»	1743	2

2-daler 1744 1
» 1748 3
» 1749 1
» 1750 . . . . 1.

9023. *Östergötland, Kinda hd, Hycklinge kyrka.* Brudkrona af silfver med fodral af koppar.

9024. *Östergötland, Östkinds hd, ÖStenby kyrka.* Brudkrona af silfver med fodral af koppar.

9025. En samling utländska medeltidsmynt.

9026. En kopparplåt, ett kopparmynt.

9027. Ett kopparmynt.

9028. Ett medeltidsmynt från Verdun.

9029. *Halland, Halmstads hd, Qvibille kyrkogård.* Fingerring af guld, med den korsfäste Christus mellan Maria och Johannes.

Fynd från Djurgårdsäng, Vestergötland.

På kronolägenheten Djurgårdsäng invid indragna kronofogdebostället Gällqvist i Skara landsförsamling, Vestergötland, anträffades år 1880 ett synnerligen intressant fynd. Några arbetare voro der sysselsatta med dikesgräfning, då de på ungefär 45 cm djup stötte på en guld- och silfverskatt. Enligt deras uppgift var den invirad i tyg och skinn samt hvilade på näfver, hvilket senare otvifvelaktigt bör förstås på så sätt, att hela skatten ursprungligen ytterst varit omgifven af näfver. Den öfversta delen af näfveromhöljet hade lätt kunnat blifva borttagen af arbetarna, utan att de lagt märke därtill. Först sedan detta på ett eller annat sätt kommit undan och guldet och silfret glimmat mot dem, kan man anse, att deras observationer börjat.

Det synnerligen omsorgsfulla sätt, hvarpå skatten sålunda ursprungligen var skyddad, ger oss en antydan om, att den person, som lagt ned den, ej gjort det i brådska såsom vid en

öfverhängande fara. Hans mening har tydligen varit, att skatten skulle ligga en längre tid i jorden, innan han kunde få tillfälle att åter upptaga den. Lägga vi härtill, att han af en eller annan orsak blef hindrad att återuppsöka den, så torde detta vara allt, som vi kunna få veta om den forna egaren till denna, synnerligast under de aflägsna tider som här äro i fråga, helt säkert högst betydande skatt.

Den förvaras nu i Statens Historiska Museum, där den bär inventarienumret 6563, och innehåller följande föremål.



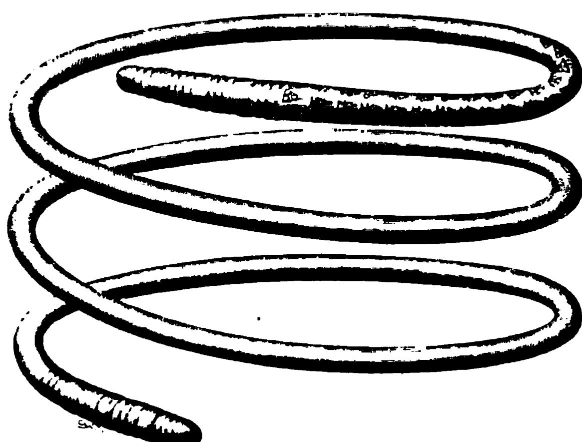
3.



4.

1. *Brakteat af guld* försedd med ögla, afbildad fig. 3. Väger 3,68 gr. Den präglade bilden framställer ett fyrfota djur, sedt i profil, så att endast ett fram- och ett bakben är afbildadt. Djurets bandlika kropp är S-formigt böjd, och hufvudet är vridet bakåt. Det är benens ställning, som försvårar uppfattandet af bilden. Hufvudet är lätt igenkännligt och af en form, som ofta återkommer på djurbilder från denna tid. Det afslutas bakåt halfcirkelformigt och framåt af en rät linie, och i det härigenom uppkomna rummet ligger ögat. Munnen bildar ett parti för sig och är återgifven som en krökt fogelnäbb, hvarför det väl är troligt, att vi här ha att göra med en degenererad form af ett grip- eller örnhufvud. Från den bakre delen af hufvudet utgår halsen, och följer man denna så finner man, att den på två ställen korsas af frambenet, innan den når fram till frambenets fäste vid bålen, hvilket åter är angifvet genom en ögla. På andra sidan om denna vidtager bålen, som S-formigt

böjer sig. Den korsas först två gånger af bakbenet och så två gånger af frambenet, innan den når till bakbenets fäste vid kroppen, äfven detta återgifvet som en ögla. Ett mycket mindre djur är afbildadt mellan det större djurets fram- och bakben. På vissa ställen förekomma upphöjda punkter, och då dylika punkter äfven torde förekomma på andra klasser af brakteater förtjena de att uppmärksammas.



5.

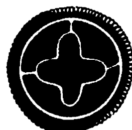
2. *Brakteat af guld* försedd med ögla, afbildad fig. 4. Väger 2,3 gr. Denna brakteat är något mindre än den föregående, men den präglade bilden visar alldeles samma framställning, d. v. s. två djur, ett större och ett mindre och är i ett och allt fullkomligt lik denna. Man skulle kunna tro, att den är en omsorgsfullt gjord kopia, som likväl har utförts så, att bilden blifvit alldeles omvänd, hvarigenom det som är höger på originalet blifvit venster på kopian. Ända in i minsta detalj är kopian trogen, endast punkten, som å den större brakteaten finnes vid frambenets ögla, har på den mindre i följd af bristande utrymme blifvit flyttad in i sjelfva öglan.

Brakteater af denna egendomliga typ ha ännu ej blifvit funna i de uppsvenska landskapen, lika litet som på Gotland eller Öland och ej inom Norge.

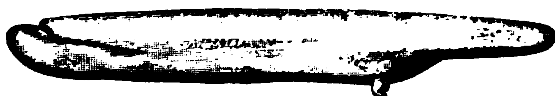
3. *Spirallagd armring af trind guldten*, afbildad fig. 5. Väger 133,11 gr. Nu söderbruten i två delar. Ändarne äro profilerade och i spetsarne finnas små insänkningar. Från profileringen räknadt ett stycke inåt är armringen på tenens yttersida prydd med små instämplade trianglar. I hvar triangel finnas tre upphöjda punkter.

Dylika armringar med ändarna profilerade känner man i flere exemplar från alla tre nordiska rikena.

4. *Knapp af guld*. Väger 3,495 gr. Öfversidan afbildad fig. 6. På undersidan en pålödd ögla. De på framsidan pålödda tunna metallväggarna visa, att knappen ursprungligen varit prydd med inläggning, troligen af granater, emedan ofta just sådana arbeten förekomma från denna tid. Mig veterligen är endast en enda knapp af denna art förut funnen i Sverige, och det på Gotland[1] (Statens Historiska Museum 2747).


6.

5. *Guldtacka*, gjuten. Guldet blekt. Afbildad fig. 7. Längd 10,8 cm. Vigt 160,36 gr. I Sverige har man ännu ej funnit



7. 2/3

någon annan gjuten guldtacka än denna, men deremot i Danmark t. ex. i det stora Broholmsfyndet[2] och i Norge bland annat vid Stavijordet, Eidsvolds pgd, Romerike,[3] hvilket fynd äfven i mycket annat erinrar om det, som vi nu sysselsätta oss med. Tackans form är här äfven den samma.

6. Liten trind *ten af blekt guld*, groft hamrad, afsmalnande mot ändarna, som äro oskadade. Hoplagd i spiral 1½ hvarf. Väger 6,87 gr.

[1] Montelius, *Från jernåldern*, pl. 8. fig. 7.
[2] Sehested, *Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm*, s. 199, pl. 44.
[3] *Aarsberetning* för år 1883, s. 102, 33.

7. Liten trind *ten af guld*, spirallagd, något hoptryckt. afhuggen i båda ändarna. Väger 5,11 gr.

8. Liten trind *ten af guld*, spirallagd i nära två hvarf. afsmalnande mot den ena oskadade ändan, afhuggen i den andra, tjockare. Väger 3,525 gr.

9. Liten trind *ten af guld*, oregelbundet spirallagd, afhuggen i ena ändan. Väger 3,61 gr.

10. Liten trind *ten af guld*, oregelbundet spirallagd, troligen afhuggen i båda ändarna. Väger 3,02 gr.

11. Bit af trind spirallagd *guldten*, afhuggen i ena ändan. Väger 3,28 gr.

12. Tunn fyrkantig *guldten* hoplagd i 3 hvarf, oregelbunden spiral, i ena ändan tillspetsad, i den andra afhuggen.

13. Bit af på två sidor tvärrefflad *guldten*, nu hopböjd. Troligen ett mycket slitet stycke af den yttersta omfattningen till en guldbrakteat.

14. Knippa af platt *guldtråd*, guldet mycket blekt, hoplagd i ring.

15. Knippa af dylik *guldtråd*.

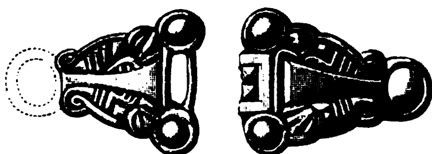


8. 1/2

16. *Rektangulär silfverplatta* något böjd, så att den kan sluta tätt till något cylindriskt föremål. Afbildad fig. 8. Den är prydd med ornament utförda dels i relief dels i niello, och den har varit förgyld. Intet nithål eller märke efter dylikt synes, hvarför den med all sannolikhet genom lödning eller någon slags limning varit fäst vid det föremål, som den en gång prydde. Samma förhållande är äfven med hyskan och haken,

omnämda under följande nummer. Af intresse är att man också ifrån Norge känner silfverbeslag på liknande sätt anordnade.[1]

De hufvudsakliga ornamenten på plattan äro af en form, som ofta förekommer på föremål från brakteat-tiden såväl inom som utom Sverige. Så återfinnes det instämpladt å brakteater, se t. ex. Atlas för Nordisk Oldkyndighed fig. 81 och 144 och Åsumsbrakteaten m. fl. På ett spänne från Kent, England, förekommer det äfven, likasom å fibulor från 5:te århundradet i det sydliga Europa. Det förekommer visserligen äfven senare, men då nästan alltid i filigran-teknik. Allmännast utbredt är det likväl under 5:te och 6:te århundradena.



9.

17. *Hake* och *hyska af silfver*, på framsidan förgyllda, afbildade fig. 9. Äfven dessa sakna nithål, och hafva troligen varit fastlödda samt äro också något böjda, omständigheter som ge en antydan om att de på något sätt måtte höra tillsammans med silfverplattan. Orneringen är af stort intresse. Utmed kanterna på beslagen äro djur afbildade, visserligen ganska mycket förkrympta, men ännu fullt igenkänneliga. De höra till den klass af djurbilder, för hvilkas samband med den romerska konsten docenten S. Söderberg på ett utförligt sätt har redogjort.[2] Oftast förekomma de på fibulor och rembeslag, men äro då vanligen så ställda, att de luta mot hvarandra med hufvudena närmare hvarandra än underkropparna. Här är förhållandet motsatt, hufvudena äro vända åt beslagens bredare del. Granska vi djurbilderna i detalj, finna vi lätt, att hufvudet är annorlunda

[1] Se *Aarsberetningen* för 1878, sid. 249, nr 81 b, i hvilket fynd dessutom förekommer en liten guldspiral, silfverhyskor af samma slag som omtalas här nedan under nr 26 samt spännen af samma typ som M. 326 och 327.

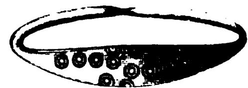
[2] *Antiqvarisk tidskrift för Sverige.* XI: 3.

än det, som förekom på de ofvan beskrifna brakteaterna. Hufvudets afslutning bakåt är en annan, ögat ligger på annat sätt i hufvudet, och fogelnäbben saknas helt och hållet. Djuret ligger på huk, så att framfoten synes strax bredvid hufvudet. Bakbenet saknas helt och hållet, så framt man ej i den böjda delen af bak-kroppen vill se ett minne af detta.

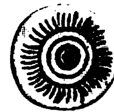
18. *Rund silfverplåt* med instämplade och graverade ornament, afbildad fig. 10, tydligen en rått utförd efterbildning af någon guldbrakteat. Midtbilden är svår att tyda, rundt om denna är infattning anordnad alldeles som å brakteaterna. Något spår af ögla förekommer ej.



10.



11.



12.

19. *Ring af silfver* afbildad fig. 11. Nötningen å den trinda tenen ger vid handen, att ringen burits hängande och och således ej varit fingerring utan snarare begagnats som hängsmycke på ett eller annat sätt.

20. *Rektangulärt beslag af silfver* med två nitar. Den ena af nitarna har varit beklädd med en *niellerad silfverplatta* afbildad fig. 12.

21. Bitar af en *tunn silfverplåt* prydd med graverade och instämplade ornament, afbildad fig. 13. Till formen rund och försedd med pålödd ögla, således mycket erinrande om brakteaterna, men den tyckes åt ena sidan hafva varit förlängd. Såväl den nuvarande formen som orneringen anger detta. Har

måhända ursprungligen haft någon annan bestämmelse, men sedan blifvit använd som hängsmycke.

22. Fragment af *tunn silfverplåt* med inslagna små kretsar med midtpunkt.

23 och 24. Liten bit hopbuckladt *silfverbleck* och en bit tunnt silfverbleck.

25. *Rundt silfverbleck* med hål.



13.



14.

26. *Hyska* och *hake af silfvertråd* afbildade i fig. 14. Dessutom en något större dylik hyska samt fragment af 8 stycken dylika. Så vidt jag vet, är detta enda gången, som man hitintills funnit dylika hyskor och hakar i svensk jord. I Norge känner man flere fynd med dylika. [1]

27. I tre hvarf spirallagd, delvis vriden *ten af silfver*, i ena ändan afbruten.

28. Omkring 60 stycken smärre *ringar* bildade dels af platta tunna *silfvertenar* dels af *silfvertråd*, en del spirallagda.

29 och 30. Två hopvirade buntar af platt *silfvertråd*, den ena nystad öfver ett hopböjdt silfverbleck.

31. Några platta, hopböjda, smala remsor af *silfverbleck*, ett par med omböjd ögla i ena ändan.

32. *Gjuten silfvertacka*, s. k. barr, itubruten, till formen lik M. 639. Väger 42 gr.

33—41. *Silfvertackor*, nio stycken, en afbildad fig. 15, gjutna i två olika formar af i det allra närmaste alldeles samma

[1] Se t. ex. *Aarsberetningerne* för 1878, s. 249, nr 81 och 1880, s. 221, nr 247.

utseende. Barrerna väga 150,57 gr, 153,67 gr, 156,77 gr, 166,27 gr och 175,8 gr. Dessa fem äro gjutna i samma form. De som äro gjutna i den andra väga 141,1 gr, 147,22 gr, 170,67 gr och 171,22 gr.

42. Några bitar af *tunnt bronsbleck*, troligen fragment af ett bronskärl.

43. En half *bronsring* af temligen grof trind ten.

44. Nästan halfsferisk gulgrön *glasklump*. Spelbricka?

45. Rester af *tyg* och *näfver*.



15. 2/3

Efter denna granskning af fyndets olika beståndsdelar tränger sig ovilkorligen den tanken fram, att man här har att göra med en skatt samlad för sitt metallvärde. Ett dylikt fynd har ej lika stort vetenskapligt värde, synnerligast för mera detaljerade kronologiska bestämmelser, som ett slutet graffynd, men det är dock ur flere synpunkter af mycket stort intresse. Det ifrågavarande fyndets olika föremål synas likväl vara temligen samtidiga.

De under nr 26 omtalade hyskorna och hakarna äro i Norge flere gånger funna tillsammans med fibulor af samma typ som M. fig. 326 och 327, hvilken fibulaform otvifvelaktigt tillhör femte århundradet.

Guldknappen ger oss en antydan om samma tid, ty den andra guldknappen af denna sort, som förvaras i Statens Historiska Museum, är funnen tillsammans med 11 stycken byzantiska guldmynt från femte århundradet (Honorius 395—423 — Anastasius 491—518).[1]

[1] Montelius, *Från järnåldern*, fynd 200.

Ornamentiken på hyskan och haken, här ofvan omnämnda under nr 17, pekar äfven på samma tid, emedan den är så nära beslägtad med ornamentiken på de stora praktfulla fibulorna från femte århundradet.[1] Den under nr 16 beskrifna silfverplattans ornament hänvisar äfven till denna tid.

Så är äfven förhållandet med de båda guldbrakteaterna i fyndet. Visserligen var Worsaae benägen att hänföra denna brakteattyp till det 7:de eller 8:de århundradet,[2] men det enda skäl, som han anför till stöd för denna sin åsigt, synes mig ej vara alldeles tillfyllesgörande. Han säger nämligen, att i intet samladt fynd af dylika brakteater har någon guldsolidus förekommit, under det att guldsolidi anträffas tillsammans med brakteater af typen med ett menniskohufvud öfver ett djur. Han drar däraf den slutsatsen, att de senare äro äldre än de förra, hvilken ju äfven ligger nära till hands, men granskar man förhållandena närmare, gestaltar sig saken något annorlunda. Såvidt jag känner förhållandena äro i Danmark alla samlade fynd af den ifrågavarande brakteattypen från Jutland med undantag af ett som är från Fyn. I Sverige äro dylika fynd endast kända från Vestergötland, Östergötland och Bohuslän. Nu inträffar det egendomliga förhållandet, att man från Jutland åtminstone till år 1869[3] kände blott ett enda säkert solidusfynd bestående af ett mynt och från de tre nyssnämnda svenska landskapen känner man för närvarande blott tre fynd, med ett mynt i hvartdera. Att brakteatfynd, som på dessa områden anträffas, sakna guldsolidi kan väl således knappast anses ha någon betydelse för kronologien, så vidt jag kan finna.

Sådana fynd som de från Overhornbek och Skodborg båda i Danmark ge oss deremot en direkt fingervisning för tidsbestämningen, och såsom Montelius påvisat i sina tidsbestämningar,[1] tillhöra båda fynden femte eller allra senast förra hälften af sjette århundradet.

[1] Montelius, *Öfversigt*, i *Svenska fornminnesföreningens tidskrift*. VII, sid. 148 o. f.

[2] Worsaae, *Om Forestillingerne paa Guldbracteaterne* i *Aarbøger* för 1870.

[3] Montelius, *Från järnåldern*.

Då således de mest karakteristiska formerna inom fyndet samstämmigt hänvisa mot 5:te eller allra senast 6:te århundradet, så torde man vara sanningen så nära, som man möjligen kan komma, då man hänför fyndet till tiden omkring år 500, naturligtvis med en ej alltför liten jämkningsmån åt båda hållen.

Bernhard Salin.

Smycken från medeltiden.

Till de rika fynd af medeltidssmycken, som utgöra en prydnad för Statens Historiska Museum, kommo i början af året ännu två, hvilka jag här vill lägga fram för Månadsbladets läsare. En jämförelse dem emellan är så mycket vigtigare, som de två fynden tillhöra olika delar af medeltiden.

1.

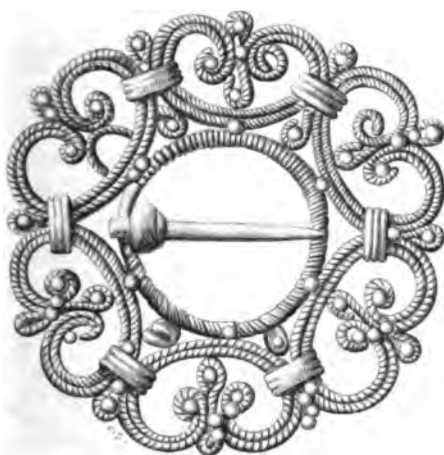
Den 5 januari var man å egorna till Rösta by, Ås sn, Jämtland, sysselsatt med bortförande af ett röse och hittades i detta sex föremål af silfver, ett af brons. Som samtliga föremål tillhöra medeltiden kan röset icke hafva varit ett grafröse, eller, rättare sagdt, om det varit ett sådant, har skatten intet sammanhang med rösets ursprungliga bestämmelse; de hittade föremålen utgöra en skatt, för hvilken ett gömställe blifvit sökt. Röset är sannolikt ett s. k. odlingsröse. I ett sådant hittades år 1887 vid Badeboda i Småland en skatt af medeltidssmycken, för hvilken jag lemnat redogörelse i *Månadsbladet* 1888, s. 1 f.

De hembjudna föremålen voro följande:

1. Ett *ringspänne af brons* (fig. 16). Sjelfva spännet består af en i ring böjd tjock bronstråd, som är tvärstreckad, ehuru strecken blifvit utnötta på de ställen, som varit utsatta för nötning af nålöglan och nålspetsen. Till denna ring äro fastlödda sex rundlar, bildade af dubbla bronstrådar, hvilka likaledes synas varit tvärstreckade, ehuru strecken försvunnit genom nötning. Trådarnas ändar äro inrullade och i de vinklar, som derigenom bildats, äro placerade öglor. I hvar ögla och hvart

inrulladt ändstycke förekommer en kula. Sidostående rundlar äro förenade med ett tvärband.

Smycken af denna komposition äro förut träffade i svenska fynd. Ett dylikt spänne, af silfver, förekommer i det halländska Tölöfyndet och finnes afbildadt i *Teckningar ur Statens Historiska Museum*, ser. VI, pl. 8, fig. *f*, flere sådana förekomma i det vackra fyndet från Amunde i Burs sn, på Gotland, i hvilket fynd äfven finnas exemplar af en rhombisk typ. [1]



16.

2. Ett *ringspänne af silfver*, på öfre sidan förgyldt (fig. 17). Ringen är bred, bestående af fem till hvarandra slutna rundlar, som genom pressning äro upphöjda; å hvar rundel bilden af ett lejon eller en grip. I hvar yttre vinkel mellan två rundlar ett utsprång, som täckes af ett pålödt menniskohufvud. Vigt 28,45 gr.

3. Ett *ringspänne af silfver*, samma arbete och enahanda anordning som nr 2, men rundlarne äro här sex och hufvudena krönta. Vigt 71,69 gr.

Ett ringspänne af samma anordning är funnet vid Kristevik i Högås sn, Bohus län; således äfven detta inom ett fordom

[1] Jfr illustrerad *Sveriges historia*, del 2, s. 55 och 57.

norskt område. Detta spänne finnes afbildadt i nyss anförda *Teckningar*, pl. 9, fig. *b*.

Lejon och gripar spelade en stor roll såväl i medeltidens heraldik som i dess ornamentik. Ett krönt eller okrönt hufvud förekommer likaledes mycket ofta. Exempelvis må anföras häktan samma plansch fig. *l* samt Badebodakronan, *Månadsbladet* 1888, s. 2, fig. 2.



17.

4. Ett *ringspänne af silfver*, på framsidan förgyldt. Det har samma grundform som det föregående; ringen består af sex rundlar och i utkanten mellan dem sex utsprång, som dock i detta fall äro spetsiga. Detta spänne består af två lika stora skifvor; i den öfre, som täcker den undre, äro sex runda hål och öfver dem äro fastlödda tre par af krigare — öfre delen menniska, nedre delen djur —, som kämpa mot hvarandra. Hvar krigare har i högra handen ett svärd, i den venstra handen en rund kupig sköld. De spetsiga utsprången äro å båda skif-

vorna genomborrade. I hvart par af hål har tydligen funnits en nit; nu hållas de två skifvorna samman uteslutande genom nålöglan. Vigt 48,45 gr (fig. 18).

De kämpande figurerna påminna om en del reliefbilder å de svenska dopfuntarne.



18.

5. Ett *ringspänne af silfver*, helt förgyldt. Ringen är smal, från denna uppstiga tio sneda, utåt riktade koner, hvilkas öfversta afskurna del omsluter en sten. Mellan konerna förekomma kullriga upphöjningar med graverad yta. Vigt 35,8 gr (fig. 19).

Samma anordning för fastsättande af stenar finna vi i smycken hörande till de förut omtalade Tölö- och Kristeviksfynden; jfr ofvan anförda *Teckningar* pl. 8 och 9.

6. Rundt *silfverbeslag*, tunnt, på främre sidan förgyldt. Ytan fylles af en dubbel sexbladig blomma. Tre hål äro an-

bragta strax innanför den yttre kanten, för att möjliggöra fästandet vid en klädning e. d. (fig. 20).

7. Dylikt beslag, men skadadt.

Liknande beslag, rikare dekorerade, men mera vårdslöst arbetade, förekomma i Tölö-fyndet.



19.

De upprepade hänvisningarna röja, att föremålen i det jämtska fyndet hafva motsvarigheter i andra jordfunna skatter. De former, som på sådant sätt återfinnas än här, än der, hafva tydligen varit allmänt omtyckta och derföre allmänt brukade af dem, som hade råd att pryda sig.

I *en* persons förråd af smycken kunna olika tider vara representerade: det är icke gifvet, att allt blifvit gjordt för samma egarinnas räkning, hon kan ock genom arf hafva kommit i besittning af prydnader. I detta fynd, synas de yngsta före-

målen kunna hänföras till början af 1300-talet. Om skatten ej blifvit gömd af en tjuf, utan under en tid af osäkerhet blifvit af egaren sjelf nedlagd, för att undgå fiendeblickar, kunna vi tänka oss, att skatten nedlagts i röset under någon af de oroliga tider, som förekommo under k. Magnus Erikssons regering.



20.

2.

Vid nyodling å torpet Freden under Vretens gård i Edåsa sn. Vestergötland, hittades en annan silfverskatt, som genom grefve Nils Posse hembjöds till inlösen. Den består af följande föremål:

1. En *sked af silfver*, delvis förgylld, af den vanliga äldre formen med bladet smalnande mot skaftet. Skaftet är kort, trindt, med insänkt spirallinie, och afslutas med en knapp, omgifven af fyra eklöf. Å bladets inre del ett förgyldt band, med streck i stället för inskrift. På dess baksida märket fig. 21. Vigt 38,5 gr.

2. En *sked af silfver*, delvis förgylld. Lik föregående, men skaftet är facetteradt. Märket otydligt. Vigt 50,2 gr.

3. Delar af ett *agnus dei* af silfver, rundt, med kanten bildande rät vinkel mot sidorna, längs kantens konturer och

midtlinien grofva snodder, vid midtsnodden sitter en ögla; på sidorna hafva funnits bandformade bokstäfver (på ena sidan antagligen i 𝔥 s).

Pilgrimer, som åhörde påskmessan i Vatikanens Peterskyrka, erhöllo som minne af besöket litet vax af de på altaret brinnande ljusen, hvilket vax var pressadt i en form, som hade bilden af Guds lam. Detta aftryck bevarades vanligen i en liten silfverdosa, hvilken af denna anledning fick namnet Guds lam eller Agnus Dei.

4. Bitar af en *kedja*, sammansatt af tunna silfverband (fig. 22).



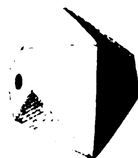
21.



22.



23.



24.

5. *Fingerring af silfver*, tunnt gods, förgylld, plattan prydd med en perlrand, blommor och utstående öglor (fig. 23).

6. *Fingerring af silfver*, en jämntjock snodd, vid hvilken ett ornament — nu borta — varit fastlödt.

7, 8. Två *perlor af silfverbleck*, bildade af två hoplödda hälfter (fig. 24).

9—13. Fem runda *perlor* af gråaktig genomlysande karneol.

14—26. Tretton *perlor* (af en finnes blott hälften) af jet.

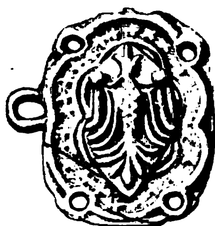
27. Två fragment af silfver, på ena sidan förgyldt, antagligen af en *knapp*. Denna, af ganska tunn metall, har haft i midten en insänkt mångbladig blomma, hvilken omgifvits af en bugtig ram, prydd med upphöjda halfkulor. Under midten har antagligen funnits en ögla.

28—34. Sju *knappliknande beslag*, af silfverbleck, cirkelformiga, med skålig insänkning i midten, låg vinkelrät kant, vid hvilken äro lödda två mot hvarandra sittande öglor.

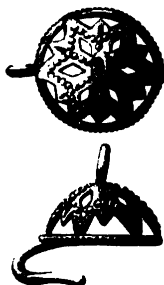
35—38. Bitar af fyra *knappliknande beslag* af silfverbleck, runda, med en upphöjd, skålig midt och den yttre randen prydd af stora uppdrifna bucklor; på undersidan äro två öglor fastlödda.

Häktor af olika slag, nämligen:

39. Ett par, bestående af mångbugtiga pressade, på ena sidan förgyllda silfverbleck med en örnfigur (fig. 25). Knappar af denna form äro icke ovanliga i våra fynd.



25.



26.

40. Ett par, likaledes af silfverbleck, hakdelen bestående af en adlig sköld tecknad med snedrutor, och förmodligen bortom denna ett mångflikigt blad, med uppstående bucklor och graverade linier, hyskdelen bestående af ett sådant blad.

41. Ett par, detta likt, med uppstigande spetsar i skölden och skölden tydligt fortsatt af ett blad af nyss beskrifna art.

42. Hakdelen af en silfverhäkta, med en halfklotformig genombruten buckla (fig. 26).

43. *Ändskoning af silfver* till ett bälte eller bred rem, fyrkantig, platt, med graverade sidor och längst ut tre öglor, till hvar ögla ett skåligt silfverbleck.

44, 45. Två rektangulära, upphöjda *beslag* af starkt förgyldt silfver, med en uppstående cylinder i hvart hörn och på

midten två bucklor af samma art som i häktan nr 32; kring nedre kanten flikar, i hvar hörnflik ett hål (fig. 27).



27.

46. En bit af ett förgyldt silfverbeslag, en rad af cirklar invid en ram, bildad af en snodd.

47. En bit af ett förgyldt silfverbeslag, som synes haft formen af ett ornamentalt behandladt ꝏ.

Denna skatt synes tillhöra medeltidens slutskede.

När vi bläddra igenom de två delar af Viollet-le-Ducs *Dictionnaire raisonné du mobilier français*, i hvilka medeltidens drägter och till dem hörande smycken behandlas, och egna vår uppmärksamhet åt de talrika figurerna, finna vi snart, att de flesta der afbildade smycken äro tecknade icke efter original, utan efter framställningar å målade eller skulpterade bilder. De arkeologiska samlingarna i utlandet äro ock icke synnerligen rika på smycken från medeltiden. Så mycket märkligare är den rikedom, som i detta hänseende utmärker Statens Historiska Museum.

Hans Hildebrand.

Präglingen i k. Myntet år 1891.

De mynt, som under året slagits, äro i silfver *tio-ören*, i brons *fem- två-* och *ett-ören*. De äro af samma slag som de närmast föregående årens.

Följande medaljer hafva under året slagits:

för det 17 allmänna landtbruksmötet i Göteborg fyra belöningsmedaljer, för industriutställningen i Göteborg två belöningsmedaljer, den ena slagen af Göteborgs handverksförening, för bryggeri-utställningen i Göteborg en prismedalj och en minnesmedalj, en prismedalj för Göteborgs slöjdförening, en belöningsmedalj för Malmö industri- och slöjdutställning, belöningsmedaljer för k. Örlogsmannasällskapet i Karlskrona, för Kalmar läns norra k. hushållningssällskap (2 stycken), för Elfsborgs läns k. hushållningssällskap, Gefleborgs läns k. hushållningssällskap (2 stycken för nötboskapsafvelns främjande), för Vestmanlands läns k. hushållningssällskap (för gagnande verksamhet i sällskapets tjenst), för Haparanda försvarsförbund, för Vendes regementes sportförening, för allmänna idrottsklubben i Stockholm, för Malmö velocipedklubb, för Södra Skånska infanteriregementets skjutförbund, för Örebro skytteförbund, för Stockholms skridskosällskap och Jönköpings roddsällskap, en minnespenning slagen i anledning af internationela gymnastikfesten i Stockholm 1891, en minnespenning, som Göta Coldinu-orden slagit öfver C. J. Johansson, en minnespenning slagen af Konstnärsklubben, minnespenningar slagna af k. Vetenskapsakademien öfver professor E. Edlund och professor S. Lovén, en minnespenning slagen af Musikaliska Akademien öfver Jenny Lind samt en minnespenning slagen af sällskapet S. H. T. öfver fördelningsläkaren C. M. Appelberg.

Det öfvervägande antalet medaljer äro således hvarjehanda belönings- och prismedaljer, somliga af dem helt små och slagna af samfund eller institutioner, som väl vilja hafva en medalj,

men icke vilja på densamma offra mera än det minsta möjliga. Sådana godtköpsmedaljer kunna icke blifva konstverk.

Synnerlig hushållsaktighet utmärker de två akademier, som årligen prägla minnespenningar, den Svenska Akademien och k. Vetenskapsakademien. Deras medaljer äro för små, för att de skulle kunna upptaga konstnärliga framställningar. Medaljen öfver professor Edlund är dessutom i hög grad misslyckad. På åtsidan framhålles på ett synnerligen olämpligt sätt det kroppsliga lyte, af hvilken han led; här om någonsin hade konstnären haft anledning att nöja sig med att återgifva hufvudet ensamt. På frånsidan ses en qvinna i teatralisk ställning, hållande i händerna en stor nyckel och en fackla. Bilden och omskriften (*secreta naturæ recludit et illustravit*) hafva framkallat ett berättigadt löje. Medaljen öfver professor Lovén, slagen med anledning af hans femtioåriga verksamhet såsom intendent vid Zoologiska museet, är visserligen större, men utförandet af bilden lemnar mycket öfrigt att önska.

Bland alla dessa medaljer måste vi tilldela hedersrummet åt två, som graverats af professor A. Lindberg. Den ena, afsedd för landbruksmötet i Göteborg, visar på den ena sidan ett vackert hufvud af H. M. Konungen, på den andra en fager tärna, med en sädeskärfve hvilande på den venstra armen, med en lagerqvist i den utsträckta högra handen. Den andra, slagen för Musikaliska Akademien, visar å den ena sidan Jenny Linds karakteristiskt återgifna hufvud, å den andra en genius, som tecknar något till minnes å en tafla. Gestalten är synnerligen täck, mjuk i alla rörelser, harmonisk i måtten.

Hans Hildebrand.

Grafvar på Tuna gård i Kalmar län.

Våren 1892 erhöll jag af arkitekten H. Hammarskjöld upplysning om, att å hans gård, Tuna herrgård i Tuna sn, skulle å 4 olika ställen finnas en mängd större och mindre forngrafvar,

hvilka han erbjöd mig att vid lämpligt tillfälle undersöka. Efter af Riksantiqvarien erhållet medgifvande dertill, företog jag under tre dagar med biträde af egaren en förberedande undersökning, hvarvid dels de 4 olika graffälten till det yttre besigtigades och dels 6 grafvar på 2 af fälten öppnades.

Allmän yttre undersökning.

De fyra graffälten äro tydligt åtskilda från hvarandra, fast alla belägna inom ett område af omkring 5 km. Formlemningarna utgöras af:

1. *högar*, a. *runda*, b. *ovala* c. *treuddiga;*
2. *kretsar med resta stenar utan hög;*
3. *en fyrkantig stensättning* med resta stenar utan hög.

1. Ungefär midt emellan Tuna jernvägsstation (å Vestervik—Hultsfreds jernväg) och herrgården tätt öster om landsvägen ligga tätt intill hvarandra på en höjd 15 större och mindre jordhögar med i allmänhet rätt stora toppgropar, som tyckas antyda skattsökande. En hög är aflång (oval), de öfriga cirkelrunda. Här undersöktes ingen graf särskildt.

En backe å landsvägen nedanför graffältet kallas af folket sedan gammalt »Skedlid».

2. »Roslätt», något närmare gården på samma sida om landsvägen invid ett vägskäl. Här ligga omkring 10 stycken högar (cirkelformiga) af jord med något kullerstenar. Troligen hafva vid vägarnes anläggning grafvar blifvit förstörda. Å detta fält öppnades 1 graf, nr 1 här nedan.

3. På åsen vid »Liljerums» loge åt norr från föregående fält ligga 97 fornlemningar. Af dessa är 1 aflångt fyrkantig utan hög med resta stenar i hörnen, 8 äro 3-uddiga högar, 7 ovala högar; de öfriga dels cirkelformiga högar, dels stensatta kretsar utan hög. Den ås, å hvilken detta fält ligger, omgifves i norr af en sänkning med en liten bäck, i öster af en i senare tid odlad mosse, i söder af en odlad dalsänka och i vester af en lågländt åker, troligen förr mosse. Här öppnades 5 grafvar, nr 2—6.

4. I Liljerums hage utmed vägen till Skälshult, öster om föregående graffält ligga minst 20 jordhögar, hvaribland några rätt stora. De flesta äro cirkelformiga, några få treuddiga. En rund hög är nära 45 m i omkrets samt minst 2 m hög. Rundt omkring denna hög går en fördjupad ränna, troligen uppkommen vid högens bildande. Flertalet af dessa grafvar är antagligen undersökt af skattgräfvare. Som detta graffält ligger längst borta från gården, der jag bodde, och min tid var starkt begränsad, medhann jag ej att här öppna någon graf.

Speciel grafundersökning.

Grafven nr 1 å fältet nr 2. Gräsbevuxen *jordkulle*, 6,5 m i genomskärning, 1,5 m hög, tätt invid landsvägen, öster om densamma, midt emot milstolpen; kant af kullerstenar. Jordmånen sand. Omkring 0,5 m under toppen några få temligen stora kullerstenar.

I midten, ungefär 0,7 m under toppen:

1. *träkol;*
2. *skärfvor af brända ben;*
3. två stycken *brändt lergods* af ytterst illa slammad massa. Det större stycket anger, att det tillhört ett gröfre kärl med omkring 2 cm tjocka väggar.

På flere ställen i högen, isynnerhet åt sydost funnos små *kolbäddar*.

För öfrigt innehöll grafven ingenting.

Grafven nr 2 å fältet nr 3. — Låg ljungbevuxen *kulle*, 5,3 m i genomskärning, 0,3 m hög, belägen på sydöstra sluttningen af åsen.

Jordmån: tunnt jordlager och derunder ett lager af vanliga kullerstenar. Under dessa en omkring 10 cm mäktig bädd af *svart jord*, blandad med *kol och brända ben*, hvaribland hittades följande fornsaker:

1. 3 st. rektangulära *bältebeslag* af *brons*, någorlunda hela, samt rester af ett fjerde. Beslagen, som äro omkring 2,5 cm

långa och 2 cm breda, hafva ett litet rundt hål i hvardera hörnet, medelst hvilka de varit fastsydda tvärs öfver bältet;

2. ett fragment af ett *kantbeslag* (eller möjligen ett *ring-spänne*) af *brons* med ett djurhufvudformadt utsprång;

3. ett par hopsmälta *bronsklumpar;*

4. ett *eldstål* af *jern* (fig. 28), delvis förrostadt;

5. en liten *flintbit* (fig. 29);





28.



29.

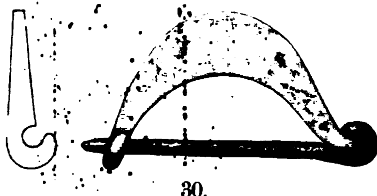
6. Fem *nitnaglar* af *jern* med stora, tunna, platta, runda hufvuden. Sjelfva nitens längd 6—7 mm; hufvudets diameter 14—18 mm. — Vid fastnitandet har först en tunn jernskolla stuckits på niten, hvarefter denna tillplattats deröfver. Kanske hafva nitarna sutit fästade i läder. Å den ena, som är rätt mycket rostad, finnas möjligen brända återstoder däraf, hvilka jag hoppas skola kunna bestämmas.

7. Två smidda *jernkrokar* med rund holk i ena ändan. Som holkens öppning är endast 1 cm i genomskärning, kunna krokarna ej gerna varit fästade på trä. Möjligen hafva de sutit i ena ändan af hvar sitt tåg, som varit fästadt medelst en tvärtigenom holken gående jern-nit. Kroken är rundsmidd med undantag af

sjelfva den yttersta delen, som är något utvidgad samt fyrkantig och i spetsen tvärt afhuggen. Att döma af rostklumparne på den ena, hafva de troligen hakats fast vid något annat jernföremål. Sammanställas de med fyndet under nästa nr, ligger den gissningen nära till hands, att de sutit å någon sorts seltyg t. ex. å draglinor.

8. Fyra *hästbroddar*. Som synes af de ofvan hofven omböjda spetsarna, hafva broddarna sutit i främre delen af hofven. — Huruvida några af de brända benen hafva tillhört något djur, kan jag icke afgöra.

9. Ett ytterst enkelt *bågspänne* af *jern* med båge och nål i två skilda delar (fig. 30).



30.

10. Ett litet stycke *brändt lergods.*

11. Ett stycke *slagg.*

12. Fragment af ett *bryne* af någon sorts *hälleflintskiffer.*

I grafven togs *jordprof.*

Grafven nr 3 på fältet nr 3. *Krets* af 5 stora resta stenar ungefär midt på graffältet. Kretsens diameter 5,5 m. — I sydöstra delen tätt under jordytan *ett litet brändt ben.* För öfrigt ingenting.

Grafven nr 4 på fältet nr 3. Rund *kulle* i norra delen af åsen, 5 m i diameter, 0,6 m. hög. Omkring 0,4 m. under toppen ett tunnt lager af *kol* och *brända ben* samt några *jernföremål*, nemligen: tre *spikar* och en ögleformigt böjd *ten;* vidare ett litet stycke *flinta.*

I midten af grafven *jordprof* taget.

Grafven nr 5 på fältet nr 3. Låg rund *kulle* — 3,8 m i diameter och 0,3 m hög — längst ned på sydöstra sluttningen

af åsen. — Tätt under jordytan ett svagt lager af *kol* och *brända ben*.

Grafven nr 6 på fältet nr 2. Rund *kulle* — 5,75 m i diameter, 0,75 m hög — tätt intill föregående.

Omkring 0,25 m under ytan *kol* och *brända ben*.

Då de undersökta grafvarna äro så få, torde något allmänt omdöme om fornlemningarna härstädes icke kunna fällas. Huruvida en fullständig undersökning kan gifva något värdefullt utbyte är naturligtvis ej heller möjligt att säga.

Lämpligt torde dock vara att åtminstone några grafvar å de båda ännu ej undersökta fälten, nr 1 och 4, blifva öppnade. Hvad jordmonen angår, är undersökningen jämförelsevis lätt, ty högarna bestå af sand med endast obetydligt kullersten.

Hans Hansson.

Jernet hos Kineserna och hos Turkarne i Altai.

För någon tid sedan erhöll jag från hr Gabriel Dévéria, professor vid *école des langues orientales vivantes* i Paris ett meddelande om jernets första framträdande i Central-Asien och Kina. Jag anhöll sedermera hos honom om tillstånd att offentliggöra detsamma och han gaf bifall härtill med villkor att jag framhöll dess ursprungliga karaktär att ej vara något för offentliggörande utarbetadt meddelande, utan endast några spridda notiser rörande en fråga, som ännu i närvarande stund hör till de mest outredda.

F. R. Martin.

Professor Dévérias meddelande har följande lydelse:

Kineserna uppgifva, att kompassen år 1110 f. Kr. uppfunnits af Tcheou-Kong, broder till den förste herskaren inom Tcheou-dynastin, men denna uppgift måste upptagas med stor varsamhet (jfr Legge, *Schoo-King*, del 2, s. 545). Uppfinningen

af kompassen förutsätter bekantskap med jernet och dess egenskaper redan under det tolfte århundradet före vår tidräkning, men i *Tcheou-li* (Tcheou-dynastiens seder och bruk) omtalas icke jernet bland metallerna; Tcheou-li, som anses vara utarbetad af nyss nämnda Tcheou-Kong, omtalar endast tre metaller, guld, silfver och koppar.

Kopparn var den förnämsta metallen: när i Tcheou-li ordet »metall» användes, förstås dermed koppar (jfr Biot, *Tcheou-li*, 1, s. 377).

I samma arbete omtalas tennet särskildt, ibland är det förvexladt med blyet (jfr Biot, 2, s. 492).

Alltså var det koppar, som under Tcheou-dynastins tid (1123—249 f. Kr.) användes för tillverkningen af vapen och redskap. Uppgifterna i Tcheou-li äro i detta afseende fullt klara. Vid tillverkandet af klockor och grytor tillsatte man en sjettedel, i yxor, stora och små, skrifpinnar och pilspetsar förekom en femtedel, i spjutspetsar en fjerdedel och i knifvar och svärd en tredjedel tenn. I metallspeglarna förekomma koppar och tenn i samma myckenhet (jfr Biot, 2, s. 381, 492).

Alltså, om jernet var kändt under Tcheou-dynastin, hade det dock ingen *officiel* användning. Tcheou-li omtalar ingenstädes jernet. I *Tso tchoan* utarbetad under femte århundradet, af Tso Kieou-ming, Confucii lärjunge, talas om gjutna kopparvapen, men der omtalas äfven jernsvärd såsom använda i Thsouriket, som fanns 720—330 f. Kr. i den del af Kina, som nu bildar landskapen Houkoang och Ho-nan, i Yang-tse-Kiangs område (jfr Biot, 2, s. 491).

Jernet omtalas i Mencius (372—289 f. Kr.). Vi finna der uttrycket: »brukar han jern för att arbeta jorden?»

Alltså:

Enligt legenden kände Kineserna jernet åtminstone från år 1110 f. Kr.

Enligt historien användes jernet för tillverkning af svärd mellan det åttonde och det femte århundradet f. Kr. Men äfven vid denna tid kan jernets bruk icke hafva varit allmänt. Jernets

användning för svärdtillverkningen omtalas första gången i ett arbete, som tillhör det femte århundradet och gäller uteslutande Thsou-riket.

Jernet var således kändt och användt i Kina åtminstone under det femte århundradet f. Kr.

Den turkiska stammen Toukiu räknar sin härkomst från en varghona, som födde tio söner, af hvilka en bar namnet Assena. De förökades och bosatte sig söder om Altai-bergen, der de tillverkade verktyg af jern (jfr Stanislas Julien, *Documents historiques sur les Tou-Kioué*, s. 2, 3).

För detta bruk af jernet i söder om Altai finnes ingen tid angifven, men det måste gifvet vara tidigare än år 545 e. Kr., till hvilken tid de Kinesiska författarne förlägga början af Tou-Kiu-Turkarnes historia. Det synes mig föga troligt, att Altai-Turkarne använde jernet före det sjette århundradet. Vi veta åtminstone, att Altai-Turkarnes Mesch'one khan begärde år 696 af hofvet i Kina 3000 jordbruksredskap och flere gånger tio tusen skålpund jern (jfr Julien, s. 170).

Vi få dock icke förgäta att ända från första århundradet f. Kr. hade inbyggarna i Fergana af kinesiska flyktingar lärt sig att använda jernet (jfr Yule, *Cathay*, s. XII, XIII).

(År 569). »Efter flera dagsresor anlände Zemarchus (ett byzantiskt sändebud) och hans följeslagare till Sogdianernas område och när de stego af sina hästar, kommo några Turkar, som syntes sända för sådant ändamål, och erbjödo åt dem jern att köpa; jag antager, att meningen var att visa, att de hade jerngrufvor i sitt land. Ty jernets bearbetning anses af dem ingalunda vara någon lätt sak, och vi torde få antaga, att de ville liksom skryta dermed, att jern förekom i deras land» (jfr Yule, *Cathay* s. CLXIII).

(Åren 629—645). Den Kinesiska pilgrimen Hiouen-Thsang, införd i den turkiska khanens tält (mellan sjön Issikul och Talas) anmodades att sätta sig på en jernstol (Stanislas Julien, *Histoire de la vie de Hiouen-Thsang*).

Till minne af Turkarnes urgamla smiden hade deras khan instiftat en årlig fest, vid hvilken man skulle smida ett stycke jern (De Guignes, *Histoire des Huns* 2 s. 350, 373).

Gabriel Déveria.

Brakteatfynd från Vestergötland.

Under lekar ute i skogsmark petade några barn med pinnar i jorden och blottade härigenom det nedan beskrifna fyndet. Platsen der fyndet gjordes är belägen inom Vättlösa socken, Kinne härad, Skaraborgs län. Genom adjunkten K. Torins försorg hembödos de funna föremålen till Statens Historiska Museum, som inlöste dem. De bära inom Museet inv. nr 9043. Några närmare upplysningar om fyndomständigheterna och fyndplatsens belägenhet kunde adjunkten Torin ej erhålla.

Fyndet består af

1. *Brakteat af blekt guld*, försedd med ögla, afbildad fig. 31. Väger 3,4 gr. Den präglade bilden, som först omfattas af en upphöjd linie och derefter af en strierad guldtråd, visar oss ett fyrfota djur, om än dess form, synnerligast för ett ovant öga, är något svår att uppfatta. Nedtill till venster från åskådaren sedt synes hufvudet med en mycket skarpt böjd fogelnäbb. Omedelbart vid denna synes ögat, som framåt begränsas af ett något böjdt band och bakåt af ett annat långt, nästan i vinkel böjdt band, som är utdraget inåt brakteatens midt, så att det korsar djurets kropp. Bakom detta band, vidtager halsen som är kort. Därpå följer frambenets fäste vid bålen, äfven här återgifvet med en ögla. Från denna ögla utgå två band. Det af dessa som vänder sig mot brakteatens kant, är frambenet. Vid kanten böjer det sig och passerar först under och därpå öfver djurkroppen och slutar så att foten ligger utmed brakteatens kant. Det band som vänder sig inåt brakteaten är sjelfva bålen S-formigt böjd. Den passerar först öfver

bandet, som begränsar hufvudet bakåt, derefter under bakbenet och så öfver detsamma, sedan öfver frambenet och derpå under detsamma, hvarpå den stannar vid en ögla betecknande låret. Från denna ögla utgå åter tvänne band, det ena går inåt brakteaten (möjligen betecknande svansen?), det andra går mot brakteatens utkant och böjer sig der knälikt inåt och slutar med en fot.


31.


32.


33.


34.


35.


36.

Vid ett hastigt påseende förefaller denna brakteat att vara synnerligen lik den från Gällqvist, men vid en närmare granskning visa sig ej obetydliga olikheter. Benens ställning är en helt annan och hufvudets form mycket afvikande.

2. *Brakteat af guld* försedd med ögla. Väger 2,2 gr. Präglad med samma stamp som föregående, men betydligt mindre i det att den strierade guldtråden som omsluter brakteaten å detta exemplar vidrör och till och med bortskär en del af djurets hufvud och fötter.

3. *Brakteat af guld*, försedd med ögla, afbildad fig. 33. Väger 2,22 gr. Äfven å denna brakteat är bilden af ett fyrfota djur präglad. Djurets gestalt är här lättare att uppfatta än å de föregående. Till venster från åskådaren sedt finna vi

hufvudet med den böjda näbben, ett rundt öga och ett litet bihang å nacken (öra eller horn?). Halsen böjer sig som å en svan och slutar vid öglan, som betecknar benets fäste vid bålen. Denna senare är mycket kort och slutar vid öglan, som betecknar låret. Bakbenet är böjdt på samma sätt som frambenet. Under fötterna några punkter.

4. *Brakteat af guld*, försedd med ögla. Väger 2,11 gr. Afbildad fig. 32. Liksom å föregående brakteat är äfven på denna bilden af ett fyrfota djur präglad. Djuret vrider hufvudet bakåt på samma sätt som å de båda under nr 1 och 2 här ofvan beskrifna, men är i öfrigt mycket enklare behandladt. Hufvudet har samma grundform som å de nyssnämnda. På baksidan är strax under öglan 2 små guldperlor fastlödda.

5. En större *mosaik-perla af glas* afbildad fig. 34. Hufvudmassan är mörk, nästan svart. Gördlarna och ringarna äro af en ljus röd färg. Punkterna inuti äro cinober-röda.

6. *Mosaik-perla af glas*, afbildad fig. 35. Punkterna gula, strecken hvita.

7. Tre *röda*, två *mjölkhvita* och fyra *gröna glasperlor*, alla opaka, fyra *blå* och en *grön glasperla*, alla genomskinliga, en af de blå, af ovanlig form, afbildad i fig. 36.

B. Sn.

Litteratur.

Norges Indskrifter med de ældre Runer. Udgivne for det Norske Historiske Kildeskriftfond ved Sophus Bugge. Första häftet 1891.

Den vördade runforskaren Bugge begynner sitt länge förberedda arbete om de längre runradsinskrifterna i Norge med de i den sydöstligaste delen af landet funna, och redogör för de två inskrifter, som upptäckts i Smaalenenes amt, samt för en i Akershus amt. Förnämligast af de tre inskrifterna är den, som läses på den nu i Kristiania uppresta Tunestenen. Bugge återgifver inskriften på denna sten sålunda:

ek wiwar after woduride witadahalaiban : worahto : r[unoR] [afte]R woduride : staina : [—] þrijor dohtriR dalidum arbija sijosteR arbijano

och öfversätter detta: »Jag Viv gjorde dessa runor till minne af min stridskamrat Vodurid. Efter Vodurid [märkte] tre döttrar stenen, de närmast beslägtade arfvingarna delade arfvet».

Bugge anser Tunestenens inskrift höra till tiden vid pass 500—550; efter de af Montelius gifna tidsbestämningar skulle Tunestenen hänföras till vid pass 400. Munch har förklarat den icke vara senare än år 500. Bugge har tidigare hänfört den till 500-talet, snarast dess midt eller förra hälft. Wimmer har på ett ställe hänfört den till 550 (575), på ett till vid pass 500—600, men snarast till 500—550.

Den andra inskriften förekommer på en i Fredriksstad funnen guldbrakteat, men dess runtecken gifva icke någon mening. År 1871 hänförde Bugge de med runinskrift försedda brakteaterna till tiden 450—600. O. Rygh antager att brakteaternas tid började på 500-talet. Montelius hänför dem till 400-talet och förra hälften af 500-talet, Wimmer till tiden vid pass 550—700. Undset hänför de norska fynden med guldbrakteater hufvudsakligen till tiden 600—800, men detta synes Bugge från runologisk synpunkt vara för sent.

Det synes, huru meningarna skifta rörande de kronologiska bestämningarna inom den senaste af de tre förhistoriska perioderna.

Nordiske Fortidsminder udgivne af det kgl. Nordiske Oldskriftselskab. Andet hefte. Det store Sølvkar fra Gundestrup i Jylland. Ved Sophus Müller.

År 1891 hittades på det i titeln namngifna stället ett stort silfverkärl, hvars öfre del å såväl in- som utsidan är smyckad med bildliga framställningar. En sådan förekommer äfven på bottnens insida.

Bilderna äro af ganska egendomlig art. Insidans framställningar innehålla, bland annat, följande: ryttare med skålformade hjelmar uppbärande horn, svin eller foglar, krigare med streckade hjelmar försedda med nässkydd, spjut, aflångt fyrkantiga sköldar, krigare som blåsa i upprätta lurar, hvilkas

mynningsdel har utseende af ett gapande djurhufvud, krigare med liknande hjelm och svärdet lyft till hugg med venster hand, en sannolikt hjelmbärande herre, som rider på med fenor utrustad delfin — krigarne hafva tätt åtsittande kläder, hvilka icke synas ega någon särskild skyddskraft — vidare menskliga gestalter, hvilka snarare föreställa gudar än menniskor, t. ex. en som på hufvudet bär två hjorthorn, i högra handen håller en metallring med intill hvarandra stötande knappar (en s. k. *torques*), i den venstra handen en orm, — vidare djur af hvarjehanda slag, oxar, hundar, leoparder(?), elefanter, gripar, lejon, hjort o. s. v., — slutligen symboler, såsom hjertat, och bladornament.

Utsidans framställningar visa oss bröstbilder af män och qvinnor (troligen gudar och gudinnor) samt hvarjehanda andra figurer.

Sophus Müller anser, att detta synnerligen märkliga kärl måste hänföras till tiden omkring Christi födelse eller senast till första århundradet efter Christus. Stilen och karaktären vittna om en barbarisk konst, hvilken likvisst hvilar på klassiska förutsättningar. Ingenstädes inom den antika konstens egentliga område har man kunnat utföra bilder, som äro så naiva och ohjelpliga på samma gång som de i figurernas fria framställning och rörelser antyda en långt framskriden utveckling. Kärlet bör vara af gallo-romersk stil, ehuru det icke är arbetadt i dennas ursprungsland Gallien. Man synes böra söka dess tillkomst i ett land, mer eller mindre aflägset, i hvilket denna stil trängt in, och man synes böra söka åt det håll, som anvisas af den omständigheten, att de gallo-romerska föremål, som mest likna detta kärl, hittats i norra Frankrike. Skulle det då icke kunna vara arbetadt i det land der det hittats? Danmark har icke varit främmande för den gallo-romerska konsten. Det danska nationalmuseet eger åtminstone tre föremål, som med säkerhet kommit från Gallien. Det är ej sannolikt, att förhållandena till Gallien inskränkt sig till införseln af dessa produkter, det är troligare att Skandinaverna, hem-

komna från Rhen eller Seine, hafva fört med sig nya sätt att se och arbeta och att galliska arbetare besökt Norden. Sophus Müller »är derföre benägen att anse Gundestrup-kärlet vara tillverkadt i Danmark, intill dess man i sjelfva Gallien eller inom land liggande mellan Gallien och Danmark funnit föremål, som mera likna kärlet än de nu kända».

Jag ämnar en gång framdeles åter upptaga till behandling framställningarna å detta märkliga silfverkärl samt frågan om dess härkomst; att nu ingå på en sådan undersökning vore olämpligt, då jag icke är i tillfälle att meddela Månadsbladets läsare några figurer.

Att man i gångna tider varit alltför snar att tillerkänna alla fornföremål, som vittna om någon större konstskicklighet, främmande ursprung, är ovedersägligt. Sjelf har jag sökt åt det inhemska arbetet vindicera den ena gruppen af fornsaker efter den andra, det ena märkliga föremålet efter det andra. Jag är således ingalunda någon principiel motståndare af ett sådant förfaringssätt, men det synes mig likväl något öfverraskande, att Sophus Müller söker åt Gundestrupkärlet tillerkänna, åtminstone tills vidare, dansk upprinnelse.

Att kärlets hufvudkaraktär är, såsom han framhåller, gallo-romersk, d. v. s. att det har den karaktär, som tillkom arbetet och konsten i Gallien, sedan detta land blifvit förvandladt till en romersk provins, är obestridligt. I det romerska Gallien förekommo tvänne kulturer: dels den rent romerska, inkommen med eröfrarne, hvilken rent romerska kultur kunde i vissa drag förråda en inverkan, som mottagits från den galliska kultur, hvilken hade utvecklat sig innan Romarne hade gjort landet till sitt, — samt den galliska kulturen, hvilken, såsom ej jämbördig, hade under det romerska inflytandet undergått en genomgripande förändring. Det är denna senare kultur, som kallas den gallo-romerska, och det är, såsom redan blifvit nämndt, denna kulturs drag, som återfinnas på Gundestrupkärlet.

Den omständigheten, att detta kärls figurer i vissa drag visa afvikelser från hittills kända gallo-romerska konstverk,

har af Sophus Müller framhållits. Från denna omständighet kunna endast två slutsatser dragas: den gallo-romerska kulturen kunde inom gallo-romerskt område ikläda sig flere former än de hittills kända — eller ock: den gallo-romerska kulturen kunde hafva på ett annat folk utöfvat ett så öfverväldigande inflytande, att dess kultur fick gallo-romersk karaktär med någon bismak af den egna, förutvarande karaktären.

Det är denna senare slutsats, som Sophus Müller drager. Till förbiseende af den förra slutsatsen synes mig giltigt skäl här fattas. I Danmarks fynd förekomma visserligen föremål, åt hvilka man kan tillerkänna gallo-romersk härkomst. Men dessa föremål äro helt enstaka. Bevis för ett öfverväldigande inflytande från gallo-romersk kultur på den samtida danska, för antagandet att gallo-romerska handverkare och konstnärer vandrade in till Danmark, saknas, mig veterligen, alldeles. Talet om det ena och det andra tillhör gissningarnas område.

Vid valet mellan slutsatser stå vi således mellan gissningar. Det beror då på, hvilken af dem har största sannolikhet för sig. För mig synes det sannolikare, att Gundestrupkärlet blifvit till Danmark infördt.

H. H—d.

Ur lärda sällskaps handlingar och tidskrifter.

Revue archéologique för 1892.

Chipiez, Les proportions dans l'architecture grecque.

Naue, Prähistorische Blätter 1892.

Denna förtjenstfulla tidskrift innehåller uppsatser rörande fornlemningar och fynd från stenåldern, bronsåldern, Hallstatt-tiden, la Tène-tiden, folkvandringstiden m. m.

Jahrbücher des Vereins von Alterthumsfreunden im Rheinlande. LXXXXII.

Clemen, Merowingische und karolingische Plastik.

Jahrbücher des Vereins von Alterthumsfreunden in Rheinlanden. LXXXXIII.

Naue, Westgothischer Goldfund aus einem Felsengrab bei Mykenä.

Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien. XXII.

Hjalmar Stolpe, Entwicklungserscheinungen in der Ornamentik der Naturvölker. — Posepny, Alter Goldbergbau in Dacien. — Hœrnes, Die ornamentale Verwendung der Thiergestalt in der prähistorischen Kunst.

Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale. XVIII.

Beckh-Widmanstetter, Zur Bedeutung der heraldischen Forschung (der Wappenkunde) für das Kunstgewerbe.

Mémoires de la Société académique des sciences, arts, belles-lettres, agriculture et industrie de St.-Quentin. Fjerde serien. 5—9 (1881—1889).

Dessa delar äro af ett ganska rikt innehåll, icke minst för arkeologien. Redogörelse lemnas i dem för en rad af undersökningar inom graffält hörande till den romerska tiden, till den tid. då det germanska elementet begynner visa sig, och till den fullt utpräglade germanska (frankiska) tiden.

Annales de la société archéologique de Namur. XIX.

Denna tidskrift innehåller värderika bidrag till kännedomen om Frankerna och deras kultur inom provinsen Namur.

Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift, del 8, s. 87—202.

Vistrand, Norrländska fornsaker från stenåldern i Nordiska museet. — Olsson, Några minnen från Medelpads och Ångermanlands stenålder. — Ekhoff, Hällristningar på Kinnekulle. — Montelius, Öfversigt öfver den nordiska forntidens perioder intill kristendomens införande. — Upmark, Vadstena slott 1545—1620 II. — Djurklou, Den onde i folktron.

Amanuensen Vistrand omtalar i sin uppsats tre hålmejslar af gulgrå flinta; de uppgifvas höra till »det märkliga fynd, som omkring 1830 gjordes vid Byske elf å Bjurselets bys egor. Under gräfningen af en brunn omkr. 600 meter från elfven och en mil från hafvet påträffades å ¾ meters djup ej mindre än 70 flintmejslar, stälda med eggen nedåt i en krets af vid pass en meters genomsnitt och omgifven af en mörk rand (multnadt

trä). Anmärkningsvärdt är, att man i närheten af fyndstället påträffat, utom flere liknande verktyg, dels en mängd flintskärfvor, dels ett större flintstycke, från hvilket bitar i gammal tid äro afslagna, och som tydligen är att anse som ett råämne, hvaraf verktyg skulle förfärdigas».

Dessa uppgifter äro icke fullt korrekta. Afståndet från fyndplatsen för de 70 mejslarne var icke 600 meter från elfven, utan vid pass 500 alnar (således vid pass 300 m.), mejslarne stodo ej ⅔ meter under jordytan, utan endast ½ aln (således vid pass ⅓ m.). Mina uppgifter äro hemtade från prosten N. Nordlanders i Skellefte bref af den 15 oktober 1847. Hans uppgift torde få anses tillförlitligare än brukspatron Klockhoffs af år 1875.

I *Månadsbladet* för år 1876, s. 266 f., hafva fynden vid Bjurselet utförligt omtalats. Af hvad der meddelas framgår, att på platsen tre större fynd blifvit gjorda, nämligen en gång 70 (sedermera uppgifvas 80), en gång 25 och en tredje gång 18 mejslar. Utöfver dessa tre större fynd hafva årligen enstaka mejslar hittats. Jag har sjelf vid besök å platsen funnit en af dessa hålmejslar, hvars ena ände stack upp öfver jorden.

År 1846 skickade prosten Nordlander genom E. G. Geijer en af dessa flintmejslar som gåfva till Statens Historiska Museum (Inv. 1308). År 1847 skickades in ytterligare 22, hvilka inlöstes (Inv. 1392). Dessa 23 sägas vara funna med 47 andra.

År 1875 skänkte häradshöfding A. F. Ekewall i Skellefte två breda hålmejslar af flinta samt ett flintstycke af samma färg, från hvilket stora flisor äro slagna; kantytan är qvar vid båda ändar. Dessa tre föremål från fyndplatsen vid Bjurselet äro införda i Inv. 5458.

År 1877 skänkte samme man två oslipade flintmejslar, en flintboll och ett fragment af en mejsel af ljust grågrön, svartprickig lerskiffer, delvis slipad. Inv. 5900.

År 1877 besökte jag fyndplatsen, hittade då der, som nyss nämndes, en flintmejsel, samt inköpte i byns gårdar hvad under

den senaste tiden hade blifvit funnet, nämligen en slipad hålmejsel, 8 oslipade hålmejslar, en oslipad tunn rätmejsel, två öfverdelar af oslipade mejslar, en boll samt 18 större och mindre bitar — allt af flinta (två af flintbitarne äro slagna af slipade redskap), en större, mycket skadad, något slipad yxa af en grå, tät stenart samt en obearbetad sten.

År 1881 skänkte läroverksadjunkten Bäckström i Luleå en tunn mejsel af ljusgrå skiffer »från det märkvärdiga fyndstället vid Bjurselet i Byske sn». Inv. 6858.

År 1882 skänkte häradshöfding Ekewall en yxa eller hacka af skiffer, funnen vid Bjurselet. Inv. 7043.

Prosten Nordlander skrifver ytterligare den 23 november 1847 om dessa fynd:

»Säkert är att dylika holmejslar, så vidt jag kunnat erfara, ej blifvit hittills funna högre i Norden än i Skellefteå. I *Nordiska Fornlemningar* af Liljegren och Brunius V och VI häftet finnes aftecknad en holmejsel af alldeles samma form och dimensioner med de ofvan nämnda, men denne var funnen i Skåne och, som det af ritningen vill synas, äfven slipad.»

Några flintflisor äro visserligen funna vid och omkring det ställe, der sjelfva mejslarna lågo, men ej i den mängd, som bort finnas i händelse mejslarne blifvit på stället huggne. Flintsten finnes här icke och är således bestämdt säkert, att åtminstone råämnet blifvit hitfördt, om ej mejslarne redan vid ankomsten hit hade fått sin närvarande skapnad. Utan tvifvel hafva de varit ämnade till verktyg för urhålkning af träd. Den runda äggen lämpade sig dertill. Nästan obegripligt är dock, huru deras tillverkare kunnat så väl och så lika tillyxa dem. Som sagdt: fyndet är märkvärdigt.» —

»Mejslarne äro visserligen halffärdiga, men dock sannolikt till sitt ändamål brukbara. Jag föreställer mig, att den, som ursprungligen egt dem, om han icke tillhuggit dem sjelf, haft för afsigt att drifva handel med dem eller bortbyta dem mot andra varor. En enskild man kunde eljest ej behöfva en sådan mängd. Det är högst intressant att forska öfver detta och

dylika fynd, som så tydligen, men dock hemlighetsfullt vittna om en förgången verld.» —

Mittheilungen aus dem germanischen Nationalmuseum [i Nürnberg]. Jahrgang 1892.

Trincierbücher der 17. Jahrhunderts. — Die Helme aus der Zeit von 12. bis zum Beginn des 16. Jahrhunderts im Germanischen Museum. — Zur Frage nach Hans Sachs' Quellen und Stoffen. — Disziplin im dreissigjährigen Kriege.

Hvarjehanda.

Buskmännens teckningar i Afrika. I min uppsats om naturfolkens konst i Nordenskiölds *Studier och forskningar* har jag yttrat några ord om Buskmännens teckningar. Prof på sådana teckningar (flere förträffliga djurteckningar, en grupp af koncentriska cirklar) äro meddelade i Berlins antropologiska sällskaps *Sitzungsberichte* för år 1892, pl. 1 och 2. Hr Bartels omtalade i sällskapets sammanträde den 9 januari, att dessa teckningar äro inknackade i klippan med tillhjelp af runda eller ovala stenar af vexlande storlek (de största af ett äpples storlek).

Frikostig riksdag. Den tyska riksdagen har beviljat en summa af 40,000 riksmark till undersökande af *limes romanus*.

Etnografiska förhållanden i Norge. Professor Gullberg i Kristiania har företagit undersökningar af befolkningen inom Österdalen i Norge och funnit att befolkningen derstädes tillhör tva typer, en öfre och inre, en nedre och yttre. Den förra folktypen är mesokefal, med breda anletsdrag, kraftig, lång, ofta konvext böjd näsa, prognatisk profil. blondt har, blåa ögon, grofvuxen, benstark, med medelhöjd af 1,640 m; denna folktyp står den trondhjemska nära. Den andra typen är smärtare, mindre prognat, mindre blond, ofta svarthårig och svartskäggig, dolikokefal. I Solör finnes en folktyp, som står den vermländska nära. I Tryseldalen visar befolkningen såväl svenska som lappska tillsatser.

Stockholm, 1893. Kungl. Boktryckeriet.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

244—246. 1892. April—Juni.

Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 2 april.[1]

Ej inlöst fynd. Konungens Befallningshafvande i Jönköpings län hade med öfverlemnande af magistratens i Jönköping rapport rörande ett i nämnda stad anträffadt fynd af mynt från 1700- och 1800-talen samt diverse andra föremål, allt af silfver, hemställt, huruvida fyndet eller någon del deraf borde för statens räkning inlösas. Sedan t. f. sekreteraren meddelat, att, enligt upplysning af Akademiens korrespondent ingeniör Friberg, de funna föremålen icke vore behöfliga för de under Akademiens inseende ställda samlingarna, beslöt förvaltningsutskottet att icke inlösa detta fynd.

Landsortsamlingarna. Anmäldes, att uppgifter å kyrkliga föremål mottagna som deposita under år 1891 inkommit från Kalmar läns fornminnesförening, föreningen för Smålands fornminnen och kulturhistoria, föreningen Gotlands fornvänner och Vestergötlands fornminnesförening.

Fasta fornlemningar. Konungens Befallningshafvande i Kalmar län hade öfverlemnat en ansökan från August Persson i Egby nr 4, *Öland*, att få för odling borttaga en å utmarken till hans hemman befintlig fornlemning. Utskottet beslöt svara, att fornlemningen får borttagas sedan den blifvit genom Akademiens försorg undersökt.[2]

[1] Riksantiqvarien deltog icke i detta sammanträde.

[2] På grund af Akademiens tidigare beslut af den 3 juni 1890 blef ofvan nämnda beslut ej verkstäldt. Jfr *Månadsbladet* 1890 s. 56.

Konungens Befallningshafvande i samma län hade öfverlemnat en anmälan från t. f. kronolänsmannen S. G. Lindorm rörande en å egorna till Norra Qvinneby nr 6 i Stenåsa sn, *Öland*, anträffad forngraf. Riksantiqvarien hade i anledning häraf anmodat lektor Bæhrendtz att undersöka denna fornlemning, hvilken befunnits vara en af ett röse omgifven hällkista, och hade lektor Bæhrendtz å jordegarens vägnar framställt en anhållan, att röset med undantag af sjelfva hällkistan måtte få för odling af marken borttagas. Detta bifölls.

Hemmansegaren Bengt Andersson i Steninge Skräddaregården, Steninge sn, Halland, hade anhållit om tillstånd att till lättnad vid jordens brukande få borttaga ett på egorna till hans hemman beläget, af Akademiens korrespondent kapten J. A. Lagergren delvis undersökt röse, hvarvid dock en af röset täckt stor stengraf skulle qvarstå orubbad. Detta bifölls.

Konungens Befallningshafvande i Kronobergs län hade insändt en anhållan från hemmansegaren Johannes Andersson i Fallnaveka Sunegården, Berga sn, Småland, att för anläggande af en trädgård få borttaga 13 å hans hemman mellan boningshuset och ladugården belägna grafhögar. Utskottet medgaf, att dessa högar finge borttagas sedan de blifvit undersökta.

Akademiens sammanträde den 5 april.[1]

Akademiska ärenden. Akademien beslöt afsända ett lyckönskningstelegram till riksantiqvarien Hildebrand i Paris med anledning af att han denna dag fyllde 50 år.

Undersökningar. Akademien tilldelade dr Carl Wibling ett anslag af 300 kr. för anställande af arkeologiska undersökningar i södra Sverige, eleven vid högre konstindustriela skolan Knut Petterson ett anslag af 200 kr. för att afteckna fornlemningar inom den trakt af Sverige, som Riksantiqvarien eger bestämma,[2] samt folkhögskoleföreståndaren Hans Hansson ett

[1] Riksantiqvarien deltog icke i detta sammanträde.

[2] Riksantiqvarien anmodade stipendiaten att undersöka kyrkor i Vestergötland.

anslag af 300 kr. för fortsatta arkeologiska undersökningar på Gotland.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. På grund af remiss af Horns och Hycklinge församlingars i *Linköpings stift* anhållan att få sälja sina i kyrkorna förvarade brudkronor, beslöt Akademien tillstyrka bifall till Horns församlings anhållan. Förvaltningsutskottet hade för Statens Historiska Museum inlöst den andra kyrkans brudkrona.

Östra Stenby församling i *samma stift* hade hos Kongl. Maj:t anhållit om tillstånd att sälja sin i kyrkan förvarade brudkrona. Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t anmäla, att kronan blifvit af Förvaltningsutskottet inlöst för Statens Historiska Museum.

Med anledning af en från Näsby församling i *Vexiö stift* inkommen anmälan om tillämnad restaurering af takmålningarna i församlingens kyrka, beslöt Akademien gifva det svar, att hon ej hade något att erinra mot denna åtgärd.

Akademien medgaf, att Göteborgs museum må från kyrkor inom Göteborgs och Bohus län mottaga deposita, under vilkor att anmälan hvarje år före utgången af mars månad göres hos Akademien om de under det gångna året mottagna föremålen, samt att Akademien eger att af dem uttaga för Statens Historiska Museum hvad för detta kan anses behöfligt.

Fornminnesföreningarna. Akademien godkände ett inkommet förslag till ändring af § 2 i Helsinglands Fornminnessällskaps stadgar.

Medaljförslag. Akademien godkände inkomna förslag till medaljer för k. Flottans skjutskola, för k. Hushållningssällskapen i Stockholms och Kristianstads län samt för Sundsvalls skridskoklubb.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 15 maj.

Riksantiqvarien anmälte sig hafva åter inträdt i tjenstgöring den 16 april.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Riksantiqvarien meddelade, att han för att för framtiden bevara de talrika och vigtiga grafstenarne i Visby domkyrkas golf hade väckt förslag att i sammanhang med nu pågående reparation upptaga stenarne samt på lämpligt sätt uppställa dem i S:t Nicolai ruin, men att utsigt ej funnes att åstadkomma det härför nödiga ganska betydande penningebeloppet. Förslag hade då väckts, att täcka gångarna och i dem liggande grafstenar med trägolf fördelade i lätt flyttbara luckor; kostnaden härför hade uppgifvits till vid pass 500 kr. Slutligen anmälde Riksantiqvarien att på enskild väg 341 kr. blifvit uppsamlade och ställda till Akademiens förfogande för grafstenarnes räddande.

Akademiens sammanträde den 18 maj.

Akademiska ärenden. Hr Elof Tegnér tog inträde med uppläsande af en afhandling *Om De la Gardieska arkivet i Lund och på Löberöd.*

Anmältes, att Akademiens utländske korrespondent Rizo Rangabé aflidit den 30 januari.

Akademien hade anmodats att till chefen för k. Ecklesiastikdepartementet inkomma med utlåtande angående spanska regeringens inbjudan till de förenade rikena att låta sig officielt representeras vid den internationela Amerikanistkongressens nionde sammanträde. Akademien beslöt hemställa, att uppdraget att vid denna kongress representera Sverige måtte lemnas åt den person, som blir utsedd att å Sveriges vägnar deltaga i de blifvande Columbusfestligheterna i Madrid.

Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t anhålla om ett anslag af 600 kr. för att möjliggöra Sveriges representerande vid den antropologisk-arkeologiska kongress, som kommer att hållas i Moskva under instundande augusti månad.

Akademien beviljade sin räkenskapsförare ansvarsfrihet för 1891 års räkenskaper.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. På grund af remiss af Gothems församlings, *Gotland*, anhållan antingen om tillstånd

att få borttaga lemningarna af en å kyrkogården befintlig kastal samt prestgårdens gamla inkörsport af sten, eller om erhållande af anslag af allmänna medel till undanrödjande af den skada och fara, som genom kastalens förfallna skick kan uppstå, samt till prestgårdsportens restaurering, beslöt Akademien att hos Kongl. Maj:t anhålla om ett anslag af 187 kr. för detta ändamål. [1]

Akademien förklarade att från hennes sida intet hinder möter reparationen af det mycket bristfälliga trähvalfvet i Nafverstads kyrka, *Bohuslän.*

Medaljförslag. Akademien godkände förslag till medaljer för Nordiska djurskyddsföreningen och Göteborgs handverks- och industriförening.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 4 juni.

Ej inlöst föremål. En variant i guld af Konung Gustaf II Adolfs kröningspenning, omnämnd af B. E. Hildebrand i *Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar* I, s. 103, noten, vägande 4 dukater och hembjuden för 500 kr., beslöt utskottet icke inköpa.[2]

Fast fornlemning. Sedan på grund af utskottets beslut af den 2 november 1891 Riksantiqvarien meddelat sig med Hamndirektionen i Kristianstad samt framställt vissa vilkor angående ifrågasatt utgräfning af de invid hamnen i Åhus befintliga lemningarna af Åhus gamla slott, hade Hamndirektionen anhållit om tillstånd att låta under Akademiens korrespondent lektor A. Ahléns ledning utgräfva den s. k. slottsbacken vid Åhus med iakttagande af de af Riksantiqvarien uppställda vilkoren. Utskottet lemnade härtill bifall.

Akademiens sammanträde den 7 juni.

Akademiskt ärende. Akademien afgaf nytt utlåtande rörande Kulturhistoriska föreningens för södra Sverige förslag till stadgar m. m.

[1] Kongl. Maj:t har den 19 juni 1892 beviljat denna summa.
[2] Denna medalj inköptes sedermera af dr H. F. Antell.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. På grund af remiss af handlingar rörande tillämnad ombyggnad af Kymbo kyrka i *Skara stift* beslöt Akademien att, i händelse den besigtning af kyrkan, hvarom Riksantiqvarien gått i författning, komme att utvisa, att kyrkan ej har något antiqvariskt eller arkitektoniskt intresse, på vanliga vilkor tillstyrka bifall.[1]

Riksantiqvarien anmälte, att Harbo församling i erkestiftet beslutit att, i sammanhang med kyrkans reparation, på egen bekostnad restaurera de gamla målningarna å kyrkans hvalf. Akademien beslöt i skrifvelse till församlingen uttrycka sin tillfredsställelse öfver den tillämnade åtgärden.

Riksantiqvarien meddelade, att kommitterade för Uppsala domkyrkas restaurerande till honom inberättat sin önskan att öppna dr. Catarina Jagellonicas grafkista i nämnda kyrka. Med anledning häraf hade Riksantiqvarien hos Kongl. Maj:t hemställt om tillstånd till grafkistans öppnande och innehållets granskande i hans närvara, hvarpå Kongl. Maj:t den 27 maj medgifvit, att kistan finge öppnas och till innehållet granskas i närvara af Riksantiqvarien och af honom såsom vittnen tillkallade personer, och skulle protokoll öfver undersökningen inlemnas till k. Ecklesiastikdepartementet. Undersökningen hade egt rum den 1 juni.[2]

Inskrift. Akademien godkände ett förslag till inskrift å Dufeds-minnesvården.

Medaljförslag. Akademien godkände inlemnade förslag till medaljer för Göteborgs gymnastiksällskap, Norrköpings skyttegille och Vermlands skytteförbund.

Undersökningar. Eric Ihrfors hade inlemnat en handskrifven, rikt illustrerad beskrifning öfver kyrkorna på Öland. Han erhöll ett mindre anslag för att undersöka kyrkorna i Gestrikland.

[1] Kongl. Maj:t har den 14 oktober medgifvit att den gamla kyrkan må nedrifvas.

[2] Jfr härom i det följande.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Samlingarnas tillväxt april—juni 1892.

9030. *Fynd från Skåne.* Ur ett myntfynd, hvilket i strid mot gällande lag icke blifvit Kongl. Maj:t och Kronan till inlösen hembjudet, har grefve C. Beck-Friis till k. Myntkabinettet öfverlemnat följande 15 anglosaxiska mynt, hvilka der saknades.

Etelred II.

Chester.

+EDELRED REX ANGLO	+LEO.FNO|D MO| LEIG	Typ E

Knut den store.

Canterbury.

+CNVT|REX ANG:	+PINEDEI MON C(A)NTP:	» G

York.

+CNVT|· REC+:	+ÆELPINE ON EOF:	» H

Lincoln.

+CNVT R|EX ANG:	+IVSTEGEN ON LINC:	» G
+CNVT : .R·EX A·N	+OSLAC.˙ ON LINCOL:·	» G
+CNVT R˙.˙|EX ANG	+SVMERLIDA MO LINC	» G
+CNVT R,EX ANGI	+PVLBERN MO LINCOL	» G

London.

+CNV: T R·ECX	+LEOMMAN ON LVND	» G
+CNVT EX ANGLO	+LIFNC O·N LVND	» G
+CNVT|RECX:	+PVNSTAN O LVN	» G 2 ex.

Nottingham.

+CNVT RECX	+BLACAMAN ON SN	» H

Southwark.

+CNVT REX ANGLO	+SP|IILV|NC·:·|SVD	» E, b

Winchester.

+CNVT R|EX·ANG :	+PINEE ON PINCEST	» G
+TVT REX ANGLORVI	ERE|C⊓G|PINC|⊙····	» E, a

9031. *Skåne, Färs hd, Östraby sn, Brömsele nr 2.* Stenmejsel.

9032. *Dal, Valbo hd, Högsäters sn, Tån.* Groft slaget flintredskap, ena ändan utdragen, spjutbladliknande, med knackad egg rundt om, andra ändan, klumpformig, ligger väl i handen som handtag, längd 15,6 cm.; — *Valbo hd, Högsäters sn, Bärby.* Bitar af två flintspjut, två ryggade flintspån, en oregelbunden flintskärfva; — *Valbo hd, Järbo sn, Rudberga.* Ett flintspjut, en liten grönstensmejsel; — *från ej uppgifven fyndort.* Yxa af grönsten utan skafthål.

9033. *Blekinge, Medelstads hd, Sillhöfda sn, Holmsjö by,* Flintmejsel.

9034. *Egypten.* 2 kopparyxor, en dolkklinga af brons, ett mycket tunnt knifblad af brons. Inköpta af Hans Hildebrand i Denderah och Keneh.

9035. Fyra madhistiska silfvermynt. Inköpta af Hans Hildebrand i basaren i Assuan.

9036. Fem tunesiska mynt af den nya år 1892 började myntningen (3 i silfver, 2 i koppar), 1 kopparmynt för franska Indo-China.

9037. *Uppland, Simtuna hd, Frösthults sn, Ekeborg.* Litet, enkelt ringspänne af brons med uppåtböjda ändknappar.

9038. *Kalmar län, S. Möre hd, Hagby sn.* En stenyxa med skafthål, en flintdolk; — *Öland, Köpings sn.* Flintmejsel; — *Öland, Torslunda sn.* Bågen till ett bronsspänne, närmast likt M. 314.

9039. *Medelpad, Sköns sn, Sund.* Vid gräfning för ett afloppsrör invid grunden till mangårdsbyggnaden hittades i slutet af år 1891 bitar af en skinnpung, en bernstensperla samt följande mynt, hvilka inlöstes.

Danmark.

+EON'E|CO|XEVOC : TMD : Hand mellan ett och två kors)(barbarisk, delvis otydlig omskrift; i fältet ett kors, med ett kors i hvar vinkel.

England.

Etelred II.

Fyra mynt af typ D (af dessa 2 brutna), ett af typ E.

Knut den store.

Tre mynt af typen E (det ena tunnt, prägladt på fyrkantig platta), ett af typen G.

Tyskland.

Tjuguåtta hela och tre brutna, alla mycket nötta.

Två Etelred II:s mynt, 2 Knut den stores och 10 utnötta tyska öfverlätos till hittaren.

9040. *Halland, Himle hd, Träslöfs sn, Klastorp nr 11.* 55 mindre silfvermynt från dr. Kristina—Karl XI. Af dessa inlöstes blott två k. Karl Gustafs ören för åren 1654 och 1655 samt 2 k. Karl XI:s Revalsören för åren 1665 och 1666.

9041. *Fynd från Värend.* Gåfva af Akademiens ledamot dr J. A. Wittlock.[1]

9042. *Södermanland, Åkers hd, Länna sn, Åker.* Två stenyxor utan skafthål.

9043. *Vestergötland, Kinne hd, Vättlösa sn.* Fyra guldbrakteater samt perlor.[2]

9044. *Vestergötland, Kinne hd, Lugnås kyrka.* Två grafhällar med de för Skara stift karakteristiska bladornamenten.

9045. *Södermanland, Sotholms hd, Sorunda sn, Grimsta.* Bit af en stenyxa, som sprungit af öfver skafthålet, borrning af nytt skafthål är börjad.

9046. *Östergötland, Gullbergs hd, Finspånga län, Stjernorps sn.* En hålcelt af brons, funnen i en åker.

9047. *Gotland, Hafdhems sn, Qvinnegårda.* Skålformigt föremål af brons, antagligen fragment af en bronsnål med skålformigt hufvud, nålen har antagligen varit svanhalslikt böjd; — doppsko af brons till en svärdsskida; — fingerring af silfver,

[1] Om denna gåfva jfr det följande.
[2] Utförlig beskrifning är redan meddelad.

förgylld, med en kulrad mellan två snodder; — 3 Visby-örtugar. — Funna på skilda ställen i hemmanets åker.

9048. *Gotland*, *Hablingbo sn*, *Domerarfve*. Fingerring af guld, lik M. 621 (snodd); vigt 8,94 gr. — Hittad i en åker.

9049. *Gotland*, *Roma sn*, *Bjers*. Ringspänne af brons med mångkantiga ändknappar, nålen fattas. — Funnen i en åker.

9050. *Gotland*, *Roma sn*, *Högbro*. Fingerring af blekt guld, treryggad; vigt 5,88 gr.

9051. *Gotland*, *Hörsne sn*, *Smiss*. Bit af en guldfingerring, med hög åttsidig omfattning till en sten.

9052. *Gotland*, *Visby stad*. Rembeslag af brons, medeltiden; — tvåsidig benkam; — ring af någon hvit metall med imitation af en infattad sten; — 2 bronsbitar; — ett koppar-mynt 1719.

9053. *Gotland*, *Atlingbo sn*, *Lill-Atlingsgård*. Silfvertacka; vigt 137,35 gr.

9054. *Gotland*, *utanför Visby*. Litet ringspänne af brons; — 2 hyskor af jerntråd; — liten bronsknapp med en ingraverad stjerna; — ringspänne af brons med utböjda, treflikiga ändar; — en Visby-örtug; — ett tyskt biskopligt silfvermynt.

9055. *Gotland*, *Mästerby sn*, *Myre*. Ringspänne af brons, liknande M. 592, utan nål. — Funnet i en åker.

9056. *Gotland*, *Buttle sn*, *Nygård*. En bågfibula af brons med enkelt nålfäste.[1]

9057. *Gotland*, *Atlingbo sn*, *Källgård*. Ringspänne af brons, slutande med djurhufvud; — ljuspipa af brons.

9058. *Blekinge*, *Östra hd*, *Jemjö sn*, *Helgerum*. Två bitar af ett tveeggadt jernsvärd; — 2 spjutspetsar af jern, funna jämte några jernringar vid borttrödjande af ett röse; — nitnaglar af jern och bitar af en menniskoskalle, funna vid planering af *Trings* kyrkogård; — liten tutulus af brons med stort vidsittande gjuthufvud. — *Gåfva af dr C. Wibling*.

[1] Som detta spänne är af en bestämdt utpräglad karaktär, afbildas det i det följande jämte några likformade.

Protokoll, hållet vid öppnandet af framlidna Hennes Maj:t Drottning Catarina Jagellonicas grafkista i Uppsala domkyrka den 1 juni 1892.

Sedan på grund af en af Riksantiqvarien gjord underdånig anmälan, att herrar kommitterade för Uppsala domkyrkas restaurerande till honom inberättat sin önskan att öppna drottning Catarina Jagellonicas grafkista i nämnda kyrka, och på grund af Riksantiqvariens underdåniga hemställan om grafkistans öppnande och innehållets granskande i hans närvara, Kongl. Maj:t den 27 maj i nåder medgifvit, att omförmälda grafkista finge öppnas och till innehållet granskas i närvara af Riksantiqvarien och af honom såsom vittnen tillkallade personer, börande protokollet af honom till kongl. Ecklesiastikdepartementet inlemnas, företogs under Riksantiqvariens ledning undersökning af drottningens kista innevarande dag kl. 12 middagen.

Vid förrättningen, som H. K. H. Kronprinsen-Regenten behagade bevista, voro dessutom tillstädes:

Ministern för utrikes ärendena, Hans Exellens Herr Grefve C. Lewenhaupt.

Statsrådet, Chefen för k. Sjöförsvarsdepartementet Herr Friherre C. G. von Otter.

Statsrådet, Chefen för k. Justitiedepartementet A. Östergren.

Statsrådet, Chefen för k. Civildepartementet V. L. Groll.

Statsrådet S. H. Vikblad.

Statsrådet, Chefen för k. Ecklesiastikdepartementet G. F. Gilljam.

Landshöfdingen Grefve A. L. Hamilton.

Af Riksantiqvarien tillkallade vittnen:

Professoren i anatomi vid Uppsala universitet E. C. H. Clason.

Professoren i historia vid Uppsala universitet H. G. Hjärne.

e. o. Professoren i historia vid Uppsala universitet S. J. Boethius.

Å kommiterades för Uppsala domkyrkas restaurerande vägnar:
Professoren vid Uppsala universitet C. R. Nyblom.
K. Arkitekten E. V. Langlet.
Arkitekten A. Lindegren.
Domprosten, professor U. R. F. Sundelin.
Professoren vid Uppsala universitet J. E. Berggren.
Domkyrkosysslomannen, pastor N. J. Söderberg.

Såsom uppvaktande hos H. K. H. Kronprinsen-Regenten närvoro:
Kammarherren Friherre F. M. A. Lagerfelt och
Löjtnant L. E. Gleerup.

Af Riksantiqvarien voro tillkallade för ritning och protokollföring:
K. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens tecknare O. Sörling.
e. o. Biblioteksamanuensen K. Hildebrand.

De närvarande begåfvo sig utför en för tillfället frigjord trappa ned i drottning Catarina Jagellonicas grafhvalf. Detta var lågt och utan ljusöppning, sedan en förut befintlig sådan blifvit igenmurad, men för öfrigt temligen rymligt. I taket fanns en sköld med tre kronor under kunglig krona. Midt emot trappan och från motsatta väggen var uppmurad af tegel en graf, som var täckt med en väldig stenplatta, i hvarje hörn försedd med ett litet kors, såsom medeltidens altarstenar plägade vara betecknade, samt å öfre hälften prydd med ett väl inhugget ornamentalt kors, under hvilket å nedre hälften stod att läsa:

Katharina Regina
Sweciæ obijt XVI Sept
Anno MDLXXXIII quæ fuit
filia Sigismundi regis Po
loniæ et coniunx Johānis
III regis Svecorum. Sepulta
est XVI Febr: A° M·D·L·XXXIII

Sedan stenplattan skjutits åt sidan, syntes en metallkista, hvars platta, olästa lock utan svårighet uppslogs; på undersidan var detsamma prydt med ett långt kors med de krönta bokstäfverna K och R i de öfre vinklarna. — Metallkistan omslöt en träkista, af tiden något anfrätt, 6 fot lång, klädd med svart, nu ganska skadad sammet. Inom ett dubbelt omhölje, ett yttre af läder och ett inre af tyg, låg drottningen fullt klädd: i fina linne-underkläder, som väl tycktes hafva bevarat sin hållbarhet; skor af sammet med tygsulor samt lång klädning af svart sammet med snäfva ärmar, försedda med långa hängärmar, afslutade äfven de med linningar. Kring hufvudet syntes silkesbindlar hafva varit virade. — Hufvudet hvilade på en kudde af randig, fasonerad sammet; af mönstret, liksom af kors och bokstäfver på metallkistans lock, togos ritningar. — Af den döda fanns endast skelettet i behåll; genom mätning af högra lårbenet, som var 40 cm långt, och jämförelse med andra skelett, kom professor Clason till ett längdmått för drottningen af 1,5 m. I kistan torde hon legat något böjd, hvarför hon der föreföll än mindre. Äfven i förhållande till denna korta växt voro benen ovanligt fint byggda. Hufvudskålen var liten, med dåliga tänder, af brakycefal form, alltså af utpräggladt slavisk typ; händerna syntes ursprungligen hafva varit korslagda öfver bröstet, men nu lågo armarna, antagligen i följd af rubbning vid en tidigare undersökning, utsträckta vid sidorna.

Endast ett tunnt bronsstycke af ett 5-öres storlek hittades öfver bröstet; det nedlades åter i kistan.

Efter fullgjord undersökning återställdes allt i dess förra skick.

In fidem

HANS HILDEBRAND.

Ur hofjägmästaren Carl Follins samling (inv. 8,970).

När man nu besöker våra arkeologiska museer och ser, hvilka betydliga förråd af fornsaker från stenåldern förekomma i dessa, är det svårt att förstå, att allt detta har kunnat föras samman under en kortare tid än två tredjedelar af ett århundrade. Ännu på 1820-talet voro fornsakerna från stenåldern rariteter och betraktades derföre som curiosa. Nu har man kommit underfund med att de äro ganska vanliga, hos oss vanligast i Skåne och tillgränsande provinser, ej ovanliga äfven längre mot norr. Ju mer man samlat in dessa qvarlefvor från stenåldern, desto tydligare har ur dem lyst fram sagan om Sveriges äldsta kulturskede.

För att man i fornsakssamlingen skall få ett begrepp om stenålderns betydelse, är det af yttersta vigt att stenålderssamlingen är synnerligen rik. Formerna vexla icke så mycket hos föremålen från denna tid som t. ex. hos föremålen från jernåldern, med deras lättare bearbetade råämnen och deras rikedom på ornament; man måste derföre af hvar stenålderstyp samla ett stort förråd, för att småningom komma underfund med de inom typen förekommande nyanserna. Känner man icke dem, då är ett vigtigt drag inom stenålderskulturen fördoldt. Det är nödvändigt att af de olika typerna samla betydande förråd, äfven af den anledningen, att det, för att rätt uppfatta förhållandena inom stenåldern, hvilken har sin stora märklighet såsom spelande grundläggarens roll, är nödigt att veta, hvilka former äro här allmänna och derföre hemmastadda, hvilka åter äro sällsynta och derföre antagligen lånta från andra håll. Att utröna dessa förhållanden är af yttersta vigt, emedan vi måste sammanställa utbredningen af formerna, vare sig de äro allmänna eller sällsynta, med det material, af hvilket de äro förfärdigade. Under stenåldern användes mångenstädes redskap af en stenart, hvilken är för fyndorten och den sannolika brukningsorten främmande. Under en aflägsen forntid,

då obygderna spelade större roll än nu och då landet var knappast vägadt, betydde rååmnenas utbredning utom de naturliga fyndorterna och formernas utbredning mycket.

Om således en stenålderssamling måste vara rik för att göra nytta för de vetenskapliga studierna, följer emellertid icke deraf, att man till en stenålderssamling måste samla allt, utan urskilning. Man måste samla rikligt, men med urskilning. Den som satt sig in i stenålderns fynd- och formförhållanden är i stånd att afgöra, hvad som erfordras för att komplettera samlingen, hvad åter som kan undvaras. För den utanför stående kan det vara svårt nog att sätta sig in i de grunder, som i sådant fall äro för de sakkunnige bestämmande.

Sedan en stor samling blifvit bildad är det för dennas kompletterande af vigt att förvärfva sådant, som eger märklighet genom formen eller fyndortsomständigheterna. I Statens Historiska Museum är inom stenåldersafdelningen Skåne det rikast representerade landskapet. De skånska fynden utgöra derföre hufvudsamlingen, inom hvilken tillfälle är beredt att studera de former, i hvilka stenåldersföremålen uppträda i detta landskap. De rikhaltiga typserierna äro bildade af exemplar, som hittats enstaka. Föremål, som äro funna samman, äro utställda såsom ett helt, och alla former, som äro ur en eller annan synpunkt värda särskild uppmärksamhet, äro särskildt framhållna. Allt som hittats i Sveriges öfriga landskap är ordnadt efter landskapen, hvadan den besökande eller studerande kan, sedan han gjort sig förtrogen med den skånska typsamlingen, gå från det ena landskapet till det andra och inom hvart se till, i hvilken mon de skånska formerna och det skånska materialet uppträda, i hvilken mån vi möta andra former och annat material.

Samlingen af skånska stenåldersföremål är, såsom här blifvit antydt, synnerligen rik, under det att föremål fortfarande böra insamlas för de landskap, inom hvilka stenåldersbygden var mindre och dessutom mera spridd. För sådana landskap är konstaterandet af fyndorterna af yttersta vigt, för kännedomen

om odlingens centra och utbredning. De skånska fyndorterna för föremål af vanlig form äro ej lika vigtiga, alldenstund stenålderns kultur blomstrade inom så godt som hela Skåne.

Under sådana förhållanden har det sedan flere år icke kommit i fråga att för museet inköpa föremål af vanlig form, som blifvit funna i Skåne. Endast i de fall, då hela samlingar hembjudits och säljaren icke velat medgifva någon delning, hafva de skånska föremålen af vanliga former blifvit inköpta.

Efter framlidne hofjägmästare C. Follin såldes år 1891 en ganska rik fornsakssamling. Det lyckades mig att inköpa denna och sedan till enskild person afyttra den mycket betydande samlingen af vanliga stenåldersföremål från Skåne. Föremålen från bronsåldern samt de genom formen vigtigare föremålen från stenåldern kunde på detta sätt förvärfvas för Statens Historiska Museum till ett jämförelsevis måttligt pris. Några särskildt märkliga föremål vill jag i det följande omtala.

Först förekommer här en ganska vacker serie af föremål, hvilkas bearbetning är ganska primitiv. Enskilda samlare förbise ofta sådana föremål, emedan dessa ej visa något större mått af arbete och någon större prydlighet. Follin deremot insåg, huru nyttiga dessa redskap äro för studiet af arbetets historia.

Dessa föremål af mera primitiv bearbetning kunna härstamma från en tid med mera primitiv kultur, då man icke kunde åstadkomma ett bättre arbete. Men sådana föremål kunna ock höra till en senare tid, då man hade hunnit vida längre i arbetsskicklighet, men de äro ej färdiggjorda föremål, man har, af anledning, som vi nu icke kunna utröna, lagt eller kastat dem åt sidan, sedan de undergått den allra första, gröfsta behandlingen.

Fig. 37 återgifver ett redskap, som gifvit anledning till väldiga strider mellan fornforskarne. Worsaae påstod, för länge sedan, att detta redskap var en yxa från den tid, då man ännu icke kände konsten att slipa egg å flintredskap; redskap af denna art träffas icke i stenålders-grafvarna, men der träffas flint-

yxor med slipad egg. De och dessa oslipade yxor äro således representanter för två olika skeden, ett utan och ett med slipning. Steenstrup, som icke vill medgifva någon uppdelning af Danmarks stenålder i tvänne perioder, har icke kunnat erkänna denna jämförelse, icke kunnat se denna kontrast: föremål af det utseende, som fig. 37, äro icke yxor, de hafva gjort tjenst som sänken å fiskredskap. Worsaae kallade redskapet för »en trekantig yxa» och har detta uttryck ganska länge varit i bruk, ehuru det förvisso är olämpligt. Sophus Müller har år 1888





37.

föreslagit ett nytt namn »spaltere» eller fullständigt »skivespaltere» — ett uttryck, som väl är bättre, men knappast kan anses vara tillfredsställande. I svenska fynd äro redskap af detta slag icke synnerligen vanliga; enligt Sophus Müller finnas i det danska Nationalmuseet öfver 2,000 exemplar.

Det här i half storlek afbildade exemplaret är arbetadt af ett temligen oregelbundet flintstycke, men bearbetningen har tydligen blifvit ledd af begäret att åstadkomma en bestämd form. Eggen röjer, att redskapet varit begagnadt, ty små flisor äro utslagna. Huruvida detta exemplar varit skaftadt,

är ej godt att veta; det ligger mycket väl i handen och kan derföre mycket väl hafva användts utan handtag. Man kan använda det för att klyfva ett föremål, det gör nytta äfven om man låter eggen glida fram och tillbaka som en såg. Som de båda bredsidorna, hvilka mötas i eggen, mot hvarandra bilda en vinkel af temligen stor vidd, lämpar sig eggen icke synnerligen väl för hugg, som hafva till uppgift att skära, icke att krossa.

Originalet till fig. 38 (likaledes half storlek) hör uppenbarligen till samma grupp, ehuru det har att uppvisa vissa olikheter. Det är mycket tunnt och är arbetadt af en bred



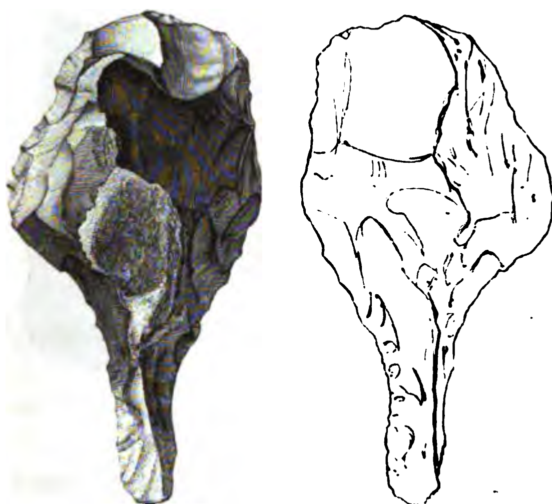
38.

och tunn flintskärfva, hvars slagknöl framträder mycket tydligt högt upp. Denna skärfva har blifvit nedtill tvärt afslagen och genom ett slag har en mindre skärfva slagits bort från den nedre delen i tvär riktning — derigenom bildande en egg, hvilken dock i nuvarande stund är så godt som oanvändbar: sjelfva det yttersta partiet synes hafva sprungit af. Någon annan åtgärd för tillformande af detta redskap har icke blifvit gjord, med undantag deraf att den ena långkanten blifvit behandlad med en rad af slag. Flintan är mycket ljus, med små grå fläckar. Redskapet synes hafva varit i någon mon utsatt för vågsqvalp eller skafning, ty kanterna äro något slöa.

Originalet till fig. 39 (2/3 af naturliga storleken), ljusgrå flinta, är slaget ut ur ett stort flintblock, hvars ytskorpa framträder i den öfre kanten, å hvars ena, här ej afbildade sida,



39.

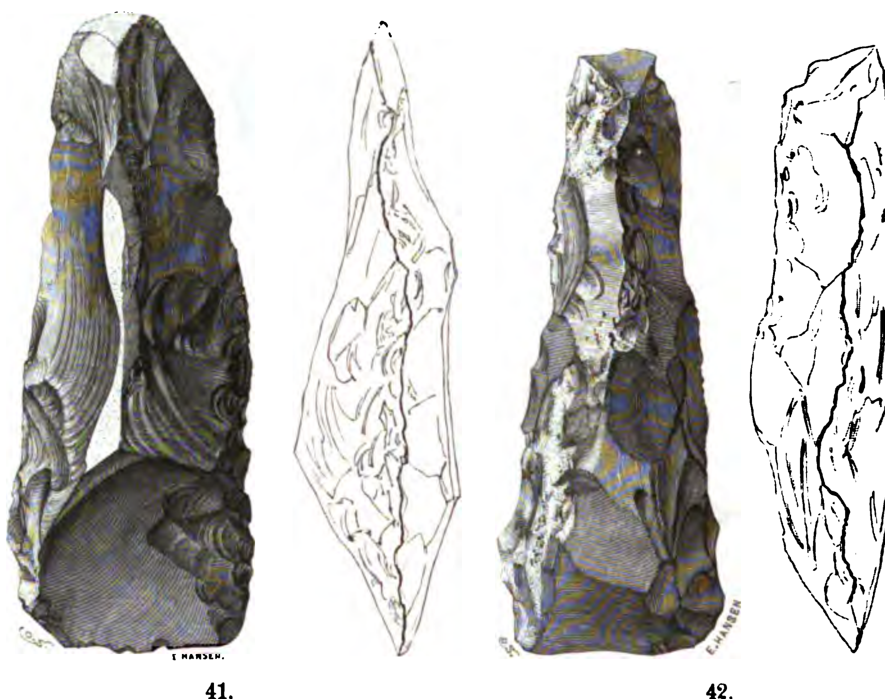


40.

slagknölen synes mycket tydlig. Man skulle känna sig benägen att anse detta föremål vara råämne till en flintsåg, af den form, som är så karakteristisk för den nordiska stenåldern, men eggen är här till hela dess längd med något grofva hugg tillslagen, hvadan vi måste anse detta redskap vara i dess nu-

varande temligen råa skick begagnadt. Tillslagningen af eggen är nämligen icke sådan, att den kan anses vara en första begynnelse till utarbetandet af en för stenålderns senare del karakteristisk såg.

Originalet till fig. 40 (⅔ storlek) är af något mörkare grå flinta, på ena sidan ses ett stycke af den naturliga skorpan.



41. 42.

Denna borr är icke bildad af en flintskärfva, utan af ett temligen tjockt flintstycke. Den öfre delen ligger mycket bra i handen, den smalare, nedre delen är omsorgsfullt tillhuggen och kan ännu med fördel användas som borredskap.

Rååmne till en yxa af gulbrun flinta (fig. 41, half storlek). Det är tillslaget med några få, kraftiga hugg. Eggen är skadad, men färgen visar, att de största afslagningarna tillkommit i nyare tid. Antagligen skulle denna yxa bearbetas ytter-

ligare. Storleken antyder, att den fullbordade yxan skulle hafva fått de drag, som utmärker flintyxans tidigaste former.

Originalet till fig. 42 (äfven half storlek), af grå flinta, är ej heller fullt färdigt. Eggen kan ej användas, ty den yttersta delen har i gammal tid sprungit af eller aldrig blifvit tillformad. De två ytorna närmast eggen å hvardera bredsidan tillhöra det första stadiet af bearbetningen, den vida större öfre delen har med upprepade hugg vidare bearbetats. Bredsidornas två nedre ytor röja sammanhanget mellan denna yxform och det fig. 37 afbildade redskapet. Det är endast yxans öfre del som har blifvit mera omsorgsfullt bearbetad.





43.



44.

En mycket liten yxa af gråhvit flinta är afbildad fig. 43 i ⅔ af den naturliga storleken. Eggen är här mycket smal och mycket rundad, den ingår fullständigt i redskapets helkontur, bildar sålunda intet afbrott mot långsidorna. Ehuru arbetet i alla dess delar är ytterst enkelt, visar det dock stor förmåga att bearbeta flintan.

Ett rååmne af mörkgrå flinta visar fig. 44 (⅔ af den naturliga storleken). Det är icke en borr vi här hafva för oss, ty

båda ändarne äro så trubbiga, att ingendera kan användas till borrning.

Till den del af Follinska samlingen, som öfvergick i den svenska statens ega, höra två föremål, som visa ett stort mästerskap i behandlingen af flintan.

Fig. 45 (½ storlek) visar en tunn, med synnerligen fina slag kantad spjutspets af brun (delvis mörk, delvis ljus) flinta. Detta exemplar får ökadt intresse derigenom, att det är funnet i södra hälften af Småland. Denna form för spjutspetsar är nämligen mindre vanlig. En så nordlig fyndort för ett så godt arbete är derföre värd att antecknas.

Likaledes inom Kronobergs län är funnen en annan spjutspets af ännu större sällsynthet, här afbildad fig. 46 i half storlek. Flintan är brun, kanterna väl tillslagna. Att formen, tunnt blad med tunga, är mycket sällsynt, framgår redan deraf att den ej finnes återgifven i den sammanställning af Danmarks stenåldersformer, som Sophus Müller utgaf år 1888.[1]

I samma öfversigt saknas likaledes ett motstycke till fig. 47. Som figuren är tecknad i half storlek, hafva vi således för oss ett föremål af ganska aktningsvärda mått. Det har mycket kullriga sidor, hvilka med en ganska bred vinkel mötas i en kant, som icke kan kallas en egg. Hvardera ändan har varit rundad — den ena är nu afslagen. Flintan är gulgrå. För hvilket ändamål detta föremål varit afsedt, känner jag icke.

Af yxor med borrhål för skaftet äro tre här afbildade i half storlek: fig. 48 med bredsidorna parallela utom framme mot sjelfva spetsen och obrutna långsidor, fig. 49 med tjockleken något tilltagande mot spetsen och ett utsprång på hvardera sidan om skafthålet, samt fig. 50 med kullriga ytor och eggens hörn framspringande. Formerna fig. 48 och 50 saknas i Sophus Müllers nyss anförda atlas. Fig. 51 visar den nedre delen af en yxa, som sprungit af just öfver skafthålet. Som man ville det oaktadt använda yxan, gjorde man en insänkning tvärt omkring den och kunde således med tillhjelp af ett snöre

[1] *Ordning af Danmarks Oldsager. Stenalderen.*

fästa den vid ett träskaft. De elegantare yxorna med borrhål för skaftet äro af synnerligt intresse för studiet af stenålders-



45.



46.

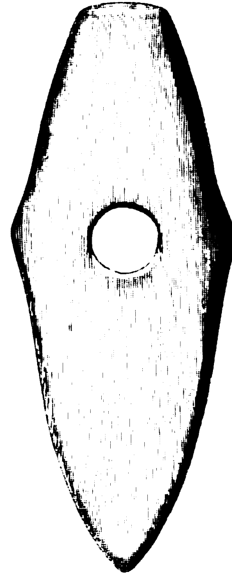


47.

kulturen, men här är ej tillfälle att gå in på detta vidlyftiga ämne.




48.




49.




50.




51.

Af föremål från bronsåldern återgifver jag här (fig. 52, half storlek) endast ett, ett spjut af ben, hvars form och i synnerhet hvars ornering tydligen härvisa detta sällsynta spjut till bronsåldern. Fyndorten är dessvärre okänd.



52.

Samtliga här omtalade stenredskap, utom två, äro funna i Skåne.

H. H—d.

Huru fornminnena vårdas i Brunskogs kyrka.

Den 30 maj 1879 gaf Kongl. Maj:t Brunskogs församling i Karlstads stift tillåtelse att rifva den gamla kyrkan, med skyldighet, bland annat, att å lämpligt ställe förvara predik-

stolen och altartaflan, hvilka äro prydda med snidade bilder, såvida de icke skulle användas i den nya kyrkan.

Predikstolen och altarprydnaden insattes i tornets öfre afdelningar. Hos Riksantiqvarien gjordes nyligen anmälan, att båda voro utsatta för svår vanvård. Han vände sig då till Domkapitlet i Karlstad och erhöll genom detsamma en förklaring från pastorsembetet, att någon vanvård ej förekommit. Pastorsembetets skrifvelse är så egendomlig, att den förtjenar meddelas.

»De omskrifna kyrkoinventarierna äro förvarade — — just på det för ändamålet mest lämpliga stället i församlingens nya kyrka, enär de blifvit uppställda i andra och tredje våningen af tornet, en plats, som måste anses erbjuda tillräckligt skydd, då icke blott de tjocka stenväggarna äro på yttre sidan öfverdragna med cement, utan jämväl taket i [dess] helhet är beklädt med tjock kopparplåt. Då något säkrare och lämpligare förvaringsrum härstädes icke finnes att tillgå och då icke ens den mest sorgfälliga undersökning kan gifva vid handen, att de här förvarade kyrkoinventarierna i följd af lokalens beskaffenhet hvarken lidit eller ens *kunnat* lida den minsta skada, torde det få anses ådadalagdt, att ingen som helst vanvård kommit ifrågavarande fornminnen till del.»

»Deremot kan det tyvärr icke förnekas, att den ena af de båda fornsakerna, nämligen predikstolen lidit icke obetydlig skada genom ett eller flere utbrott af någon illasinnad menniskas förstörelselusta. Vid nyligen på stället anställd undersökning visade det sig nämligen, dels att en s. k. spegel å predikstolens ena sida blifvit genom någon våldsam stöt inslagen, dels att de flesta bilderna å densamma blifvit från sina respektiva platser lösryckta, dels slutligen att åtskilliga bilder blifvit på ett eller annat sätt stympade.»

Enligt pastorsembetets uppfattning äro kyrkliga inventarier väl vårdade, så snart de förvaras i ett rum med fasta väggar och godt tak, äfven om de på det våldsammmaste sätt misshandlas.

Friherre Djurklou har i sin redogörelse för vestra Vermlands fornminnen uppgifvit, att den gamla predikstolen i Brun-

skog liknade den i Fryksände och att båda antagligen utgått från samma verkstad. Om predikstolen i Fryksände meddelar han:

»Predikstolen har på bröstningen fristående bilder af de 12 apostlarne framför dubbla kolonner uppbärande kantlister och deremellan af finskuret löfverk täckta fält, ett, oberäknadt bilderna, ganska godt arbete af Hans Schärström.»

Enligt inventarieförteckningen af år 1830 är Brunskogs predikstol arbetad år 1769, Fryksändes predikstol först år 1778.

H. H—d.

Fynd från Värend, Småland. (Inv. 9041.)

1. En utmärkt vacker, väl slipad, bred *hålmejsel* af gul, mörkflammig flinta. Eggen svagt skålig. Alldeles oskadad. Längd 26 cm, bredd vid eggen 4,2 cm, tjocklek 3,2 cm. Funnen 1870 vid malmupptagning i Tegnaby sjö, Tegnaby sn, Konga hd. Wittlock, *Jordfynd från Värend* nr 14.

2. Nedre delen af en i skafthålet afsprungen *stenyxa* af typen M. fig. 96. Bredsidorna prydda med två graverade linier. Eggen något utsvängd och aftrubbad. L. 12,3 cm, br. vid eggen 3,2 cm, tj. 5 cm. Gårdsby sn, Norrvidinge hd. Wittlock, *Jordfynd från Värend* nr 247. Pl. 1, fig. 3.

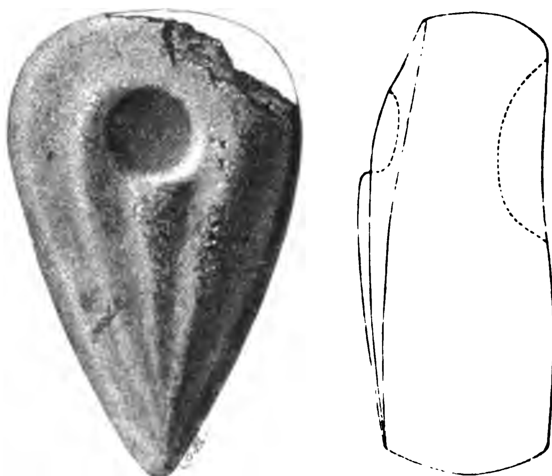
3. *Yxa* utan skafthål, af grå sten. Från banen, hvars bredd är 3 cm, vidgande sig mot eggen, som är 10,5 cm bred och börjar 13 cm nedom banen. Groft tillslagen med slipning längs midten och vid eggen. Väl bibehållen. L. 24,8 cm. Vexiö sn, vid upprensning af en farled mellan Kronobergs ruiner och Hissö (sommaren 1872). Konga hd. Wittlock, *Jordfynd* nr 30. Pl. 3, fig. 2.

4. En väl polerad *stenyxa* med skafthål, af vanlig form. Undersidan plan, den öfre kullrig. En krets af jernrost vid ena sidan. Eggen omslipad. L. 12 cm, br. vid eggen 2,8 cm,

tj. 5 cm. Funnen 1837 på en åker å Tjureda Mellangårds egor, Tjureda sn, Norrvidinge hd. När den anträffades, satt i skafthålet följande nr.

5. *Skafthålstapp* af grönaktig sten, med något ojämna ändar. L. 4,3 cm, diam. 2 cm. Wittlock, *Jordfynd* nr 233. Pl. 3, fig. 1. Se föregående nr.

6. Smal *hålmejsel* af ljus, gulgrå flinta. Smalsidorna och eggen slipade. Svagt skålig. Bredsidorna oslipade. L. 10,6 cm, br. vid eggen 1,5 cm. Marklanda by, Bergunda sn, Kinnevalds hd. Wittlock, *Jordfynd* nr 73 a.



53.

7. Bandelen af en *yxa* af mörk porfyr med ljusa bollar, afsprungen öfver skafthålet. Trind med en svag upphöjning på hvardera sidan. Funnen i Värend.

8. Främre delen af en *stenyxa* med skafthål, af vanlig form, afsprungen öfver skafthålet. Ett nytt helt litet skafthål påbörjadt strax framför det gamla. Yxan något svängd. Eggen skadad. Glatt slipyta nära eggen. L. 13,6 cm, br. vid eggen 5 cm, tj. 7,3 cm.

9. *Stenyxa* med skafthål, påbörjadt från båda sidor (det undre mycket stort). På öfversidan tre upphöjningar, som mötas

vid eggen. Bakre delen skadad. L. 12,2 cm, br. vid eggen 4,6 cm, tj. 7,7 cm. Funnen 1882 vid Gårdsby stom, Gårdsby sn, Norrvidinge hd. *Månadsbladet* 1883, s. 169, nr 435. Jfr fig. 53.

10. *Stenyxa* med skafthål af typen M. fig. 38. Skafthålet endast påbörjadt från undersidan. Ytan är mycket skroflig och ojämn. Eggen alldeles trubbig. Ofullbordad. L. 21,3 cm, br. vid eggen 8,4 cm. Funnen 1879 i jorden vid Hofsberg, Vexiö sn, Konga hd. *Månadsbladet* 1883, s. 161, nr 386.

11. *Stenyxa* af vanlig form, med skafthål. Eggen något utsvängd. Undersidan plan. Öfversidan kullrig med obetydligt påbörjadt skafthål med liten tapp. L. 14,9 cm, br. vid eggen 4 cm, tj. 5,1 cm. Funnen 1877 vid Holme, Skatelöfs sn, Allbo hd. *Månadsbladet* 2883, s. 168, nr 426.

12. *Gjutform* af tälgsten bestående af två halfvor, utanpå grofhuggna. Den enas insida plan, den andra med en fyrkantig grund fördjupning (l. 21 cm och br. 3,2) med en ränna längs midten, omgifven af ett par fina streck. På den förras utsida två små runda fördjupningar bredvid hvarandra. I ena ändan en urhålkning för ihällande af metallen. L. 23 cm, br. vid ena änden 6 cm, vid den andra 7,5 cm. Sammanlagda tjockleken 8,5. Funnen 1829 i ett stenröse utan tecken till stengraf. Grimslöfs by, Skatelöfs sn, Allbo hd. Wittlock, *Jordfynd* nr 302, pl. 8.

13. *Bronssvärd.* Klingan, långsamt afsmalnande mot spetsen, är vid basen 5 cm bred. Tången platt omgifven af 4 bronsskifvor, hvars kanter äro prydda med små tvärstreck och som på midten sammanhållas med en öppen ring. Klingans bas på hvardera sidan försedd med en halfmånformig skifva (den ena skadad), som fasthållas med tre nitnaglar (endast ett af de runda hufvudena finnes qvar). Knappen bildas genom en utvidgning af två af de skifvor som omgifva tången och har formen af tre halfkulor med basen vända mot hvarandra. Vid klingans bas en punkterad våglinie och på knappen tre punkterade kretsar. L. 49,7 cm. Fästets l. 11,3 cm. Vid gräfning i jorden å en äng belägen mellan prestgården och jernvägen, hittades 1878

en aln under jordytan. Lekaryds prestgård, Lekaryds sn, Allbo hd. *Månadsbladet* 1883, nr 459, s. 178, fig. 5.

14. *Dolk af brons.* Klingan med en upphöjning längs midten, omgifven af två fina linier. Tången smal, fyrkantig med vacker knapp, fyrsidig, ornerad med 8 små runda fördjupningar med två koncentriska ringar. Kring kanten en fördjupad linie med en rad små inslagna trianglar. Knappens kanter ornerade. Dolken betäckt med vacker grön patina. L. 29,6 cm, br. 3,4 cm. Virestads sn vid Qvarntorps Norregård 1880 på en plan vid kanten af ett stenröse »Inga rör» kalladt, hvilket för ett tiotal af år sedan blifvit borttaget.

15. *Dolk af brons.* Klingan med en upphöjning längs midten. Lång, fyrkantig tånge med framåtböjd spets. Dolkens spets afbruten. Vacker patina. L. 20,6 cm, br. 2,8 cm. Funnen 1881 i närheten af föregående nr.

16. *Spjutspets af brons*, af typen M. fig. 174, men utan nithål. Kring holken några linier. Eggarne skadade. Udden något bräckt. Två hål på holken. Kanten på holken något skadad. Ljusgrön patina. L. 16 cm, br. 3 cm. Funnen i jorden vid Gimla, Öja sn, Kinnevalds hd.

17. Ett större och fem mindre fragment af ett *bronskärl* af typen M. 248. Öglan utnött. Den uppstående kanten prydd med två par fina upphöjda, snedstreckade linier. För öfrigt utan ornering. Förböjda. Funna 1860 i en hällkista med obrända ben (7 alnar lång och 1 ½ alnar bred samt öfvertäckt med stenhällar) vid Hofs by, Vexiö sn, Konga hd. Wittlock, *Jordfynd* nr 271.

18. 4 fragment af en vriden *halsring af brons* med utplattadt ändstycke, längs kanterna orneradt med två linier och en rad små inslagna trianglar. Nära ändstycket är ringen omgifven af en lång perla af brons, ornerad med streck. Vacker grön patina. Ena ändstycket saknas. Sammanlagda längden 45. Fyndort se föregående.

19. Spiralen till en *bronsnål* af typen M. fig. 214, af fyrkantig ten. Diam. 3,2 cm. Fyndort se föregående.

20. Ihålig *halsring* af brons, genomskärningen oval, tillplattad, öppen på insidan. Ändarnes afstånd från hvarandra 2 cm. Öfversidan prydd med upphöjda längsgående ränder och knappar. Vid de senare triangelsirater. Undersidan slät. Yttre diam. 19,1 cm, den inre 13,5 cm. Skadad och afbruten mot ena änden; biten finnes qvar. Funnen 1865 i jorden vid Midingsbråte, Urshults sn, Kinnevalds hd., *Månadsbladet* 1883, s. 181, nr 464, fig. 6.

21. Tutulusformadt *spänne* af brons, afbildadt M. 307. På öfversidan en uppstående kon med en knapp på spetsen, omgifven af sex koncentriska ringar. Kring kanten en rad små runda knappar. Vid ena sidan två öglor, på öfversidan i form af halfklot. På undersidan nålfäste och nålhållare. Vid båda spår af jernrost. På undersidan 6 fördjupade koncentriska ringar motsvarande de upphöjda på öfversidan. Gjuten. Diam. 11,1 cm, tj. 3,5 cm. Betäckt med vacker mörk patina. Ett smalt hål genom skifvan vid nålfästet. Funnen 1861 vid kanten af ett dike, 1 1/2 aln under jordytan, på Helgö i Helgasjön, Öjaby sn, Kinnevalds hd. Wittlock, *Jordfynd* nr 318, pl. 10, fig. 1.

21 1/2. Bit från kanten af ett dylikt spänne, med fem små halfklotformiga upphöjningar kring kanten. L. 2,6 cm, br. 1,6 cm. Fyndomständigheter se 21.

22. *Ringspänne* med torn, af brons. Genomskärningen tillplattad, sexkantig. Öfversidan ornerad med rader, numera svagt märkbara, små inpassade trianglar. Knapparne fyrsidiga. Tornen slät förböjd. Ena änden utplattad och virad kring ringen. Ringens diam. 7,6 cm. Tornens längd 9,7 cm. Funnet vid genomgräfning af ett med jord blandadt stenröse, omgifvet af flere stensättningar och på hvilket stod en rest sten. Forssa, Hjortsberga sn, Allbo hd. Wittlock, *Jordfynd* nr 366, pl. 13, fig. 5.

23. Treflikigt *spänne af brons*, med grofva, upplösta ornament på flikarne. Det tresidiga midtpartiet upphöjdt utan ornering, med något utskjutande ändar. Öfversidan något konkav. På baksidan nålfäste med rest af jernnålen, nålhållaren skadad.

På den tredje fliken en ögla. Bredden mellan spetsarne 5,1 cm. Funnet 1860 tillsammans med följande nr i en ättehög jämte aska, kol och brända ben, straxt vid Asa herregård, Asa sn, Norrvidinge hd. *Jordfynd*, 371 b, pl. 12, fig. 2.

24. Likarmadt *bågspänne* af brons. På midten en löst fastnitad genombruten halfklotformig knopp. Armarnes båda utspringande midtpartier och ändar ornerade med djur (eller mennisko)hufvuden. Ytan mellan dem uppfylld af slingor. Från ändan springer upp ett djurhufvud med lång hals, uppstående öron, stort slutet gap och uppstående nos. Från hufvudets baksida ett mot halsen nedhängande bihang (nacktopp). På undersidan nålfäste med rest af jernnålen och nålhållare. Ena armen afbruten vid midten. Den bortbrutna biten saknas. L. nu 7,8 cm, br. 3,1 cm. Fyndort se föregående. Wittlock, *Jordfynd*, s. 371, pl. 13.



54.

25. Rund svagt kupigt *spänne* af brons. På öfversidan orneradt med flätade band kring kanten, som är något skadad en rad små fyrkanter. I midten en femdelad upphöjning. På undersidan nålfäste med rest af jernnål, skadad nålhållare och rest af ögla. Diam. 3 cm. Funnet 1840 vid gräfning i en fyrkantig stensättning, hvars längsta sidor voro 3 alnar och de minsta 2 alnar långa, tillsammans med brända ben och kol. Wittlock, *Jordfynd*, 368 c, pl. 11, fig. 3.

26. *Sländtrissa* af sten, på begge sidor ornerad med två koncentriska cirklar och mellan dem tvärgående zigzaglinier, grupper af streck etc. Sidorna plana. Diam. 3,4 cm, tj. 0,6 cm.

Funnen 1845 i en åker vid Bråna Storegård, Tolgs sn, Norrvidinge hd. Wittlock, *Jordfynd*, nr 228.

27. *Hängsmycke af guld* i form af en rund skifva med ett kors inuti (se *Atlas for Nordisk Oldkyndighed*, Tab. X, 212, här afbildad fig. 54). Kanterna omgifna af en tvärstrierad tråd, mellan dem en vågformigt lagd tvärstrierad finare tråd. I midten en ring fastlödd. Öglan bandformig. Vigt 4,155 gr, diam. 2,8 cm. Funnet 1863 i en åker vid torpet Vestratorp under Karlstorp, Drefs sn, Uppvidinge hd. Wittlock, *Jordfynd*, nr 358, pl. 10, fig. 4.

28. *Guldbrakteat* med ett hufvud och derunder ett fyrfotadt djur med ett hakkors öfver hufvudet. Allt är omgifvet af tre fina graverade koncentriska kretsar, utanför dem en krets dubbelspiraler ᘓᘔ ᘓᘔ. Den bandformiga öglan sitter öfver djurets svans. Kring yttre kanten en tvärstrierad tråd. Diam. 2,4 cm, vigt 2,62 gr. Långaryds sn. Jfr Montelius, *Från jernåldern* pl. I, fig. 19.

29. *Ett romerskt bronsmynt.*

Åtsidan: Kejsar Vespasiani lagerkrönta bröstbild med omskrift IMP CAES VESPAS AVG P M TR PPP COS III.

Frånsidan: Fortuna, med ett ymnighetshorn i venster hand, omgifven af S C. Slitet. Funnet 1866 1½ aln under jordytan vid Hvitteryd, Moheda sn, Allbo hd. Se Cohen nr 291 (del I, s. 304).

Tillsammans med myntet hittades en flätning af guld, sannolikt af romerskt arbete; nedsmältes. Wittlock, *Jordfynd*, nr 342.

Svenska grafstenar.

Då de äldre grafstenarne i våra kyrkor och på våra kyrkogårdar, trots alla påminnelser om deras stora betydelse, alltför ofta äro utsatta för vanvård eller förstöring, synes det vara skäl att i *Månadsbladet* intaga en serie afbildningar af märkligare grafstenar, hvarigenom de göras tillgängliga för forsk-

ningen och hvarigenom uppmärksamheten blir mera riktad på dessa minnen. Törhända kan derigenom hjelp till deras skyddande vinnas.



55.

I detta nr återgifver jag sex gotländska grafstenar, af hvilka fem äro daterade.

1.

Grafsten å Lojsta kyrkogård, Gotland (fig. 55). Inskriften har följande lydelse: ✠ANNO: D(OMI)NI : M : CCC : XII : OBIIT BOTLEWS : DI : IUDEX : IN : CATHED(RA) S(AN)C(T)I : PET(RI) : ET : BUTHEDIS : RELICTA : E(IUS) : O(BIIT) : (DUOBUS : AN(N)IS : P(OS)T : I(N) : SABB(AT)O : AN(TE) : L : (QU)ORUM ANIME REQ(U)IESCANT : IN : PACE Två bilder, en manlig och en qvinlig, under hvar sin baldakin med trebruten spetsbåge och krypande kantblad.

Vi finna af denna sten, att den fullt utpräglade gotiska spetsbågen var känd på Gotland år 1312. De krypande kantbladen kände man ock, ehuru man icke använde dem som en arkitektonisk detalj. Är månne spiran mannen håller i de förenade händerna ett tecken till domarens värdighet? Qvinnan bär enkedoket. *Botlews* är en latinisering af det gutniska Botlaiwr. *Di* kan svårligen förklaras annorledes än som ett tillnamn, måhända förkortadt. Den 22 februari kallas ännu i våra almanackor »Petr. Cathedr» d. v. s. Petrus in cathedra. Någon gång finner man denna dag utförligt betecknad som den, då Aposteln Petrus blef påfve, då han blef upphöjd på (påfve)stolen. Hustruns dödsdag är ej fullt klar: lördagen före L. Vi stå här inför en ganska våldsam förkortning. Det är kanske rimligast att anse L. beteckna ordet *letare*, hvarmed betecknades den fjerde söndagen i fastan, hvars messa började med orden *letare Hierusalem*, »gläd dig, Jerusalem!»

Inskriften betyder således: »År 1312 afled domaren Botlaiwer Di den 22 februari och Buthejd hans enka afled två år senare den 16 mars, må deras själar hvila i frid.»

2.

Grafsten i Ekeby kyrka, Gotland (fig. 56). Inskriften har följande lydelse: ✠ANNO : DOMINI : M : CCC : XVI : K(A)L (ENDIS) : APRILIS : OBIJT : OLAWS : DE EIRIBY CUIVS : A(N) I(M)A : REQ(VI)ESCAT : I(N) PA(C)E

Någon prest synes icke hafva hvilat under denna sten, ty i sådant fall hade stått framför namnet titeln *dominus*. Under



56.

stenen, der den ursprungligen låg, har således hvilat någon, som bott i kyrkobyn, herreman eller bonde.

Det rikt ornerade korset är värdt särskild uppmärksamhet. Konturerna af sjelfva korset äro inhuggna i stenen. Detsamma gäller konturerna af de rika bladornamenten i korsets armar.



57.

För att dessa ornament skulle tydligare framträda, har grunden mellan dem blifvit nedsänkt. Detta är tydligen en billighetsåtgärd: man önskade få ett godt resultat med så liten ansträngning som möjligt.

Ornamenten äro af särskildt intresse. Såsom vi sågo af grafstenen nr 1 var år 1312 den gotiska konstens formverld känd på Gotland, men i de å grafstenen nr 2 förekommande bladornamenten förekomma i hög grad romanska minnen.

I öfversättning lyder inskriften: »År 1316 den 1 april afled Olof af Ekeby, hvilkens själ hvile i frid».

3.

Grafsten i Källunge kyrka, Gotland (fig. 57). Inskriften innehåller: ✠ANNO : DO(MINI) : M : CCC XVI : VI : ID(VS : MAJI : OBIIT : GANGWID(VS) : FILI(VS) : ØGMV(N)DI : SEGBY ET : HIC : AMBO : HV(M)ATI : IN : (CHRISTO) : QUOR(UM) : A(N)I(M)E : SINT : (IN) VITA : ETERNA

Under en trefaldig båge i spetsbågig stil är här framstäld en manlig person. Inskriften omtalar två. Den omnämnda andra kan vara hustrun. Den manliga drägten är fortfarande fotsid. Teckningen af figuren är dålig — den är en stympares arbete och står alls icke samman med det goda arbete, som de gotländska arkitekterna af gammalt utförde.

I öfversättning lyder inskriften: »År 1316 den 10 maj dog Gagnvid Ögmundsson i Segby och här äro båda begrafna i Christus, må deras själar vara i evig frid.»

Nog må det synas obilligt, att hustrun, alldeles onämnd, utan vidare inbegripes i ordet *ambo*, »båda».

4.

Grafsten i Bunge kyrka, Gotland (fig. 58). Inskriften lyder: ✠AN(N)O : DO(MINI) : M : CCC : LXXXI : UIII : KAL(ENDIS) : SEPTEMBR(IS) : IACOBVS : CVRATVS : IN : BVNGA : F(E)CIT: HEC : FIERI : IN MEMORIA(M):SVI:ET:A(N)TECESSOR(VM): SVOR(VM) HIC:TVMVLATOS(!)✠OR(ATE) P(RO):D(OMI)NO: BOTVLPHO : ET : P(RO) : DO(MINO) OLAVO : ✠ RESPICE : CVRATOS : CLEMENS : DEVS

Bilden visar en prest i sin skrud med kalken och deröfver hostian, hvilken han välsignar. Ofvanför ses i bröstbild

Gud med korsnimbus, lyftande handen till välsignelse. Figurerna, i synnerhet prestens, vittna om en konst, som är på förfall. Man har följt gamla motiv, men behandlat dem på ett



58.

slarfvigt sätt. Den gotländska konsten synes hafva kommit på förfall mot slutet af 1300-talet.

I öfversättning lyder inskriften: »År 1381 den 25 augusti lät Jakob kyrkoherde i Bunge detta göras till minne af sig

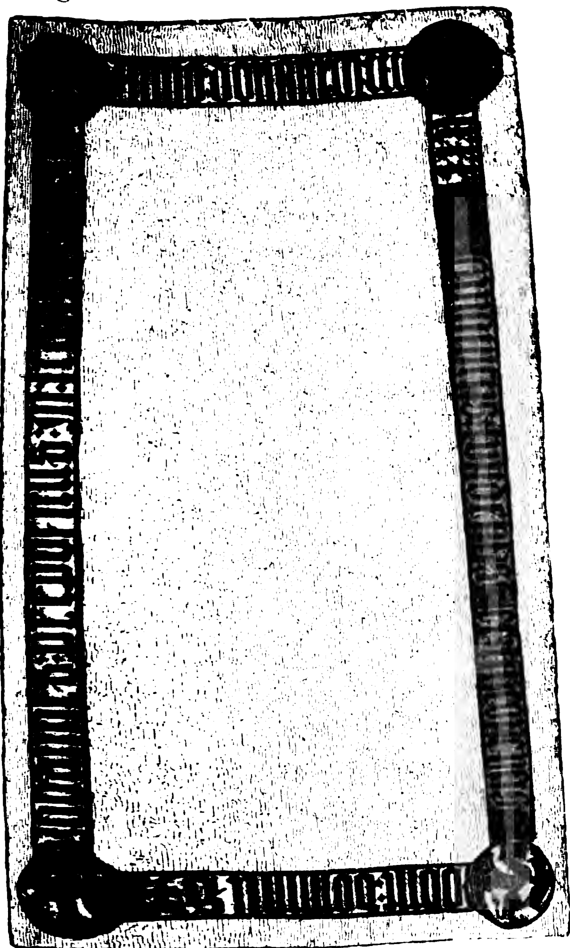
och sina företrädare, som äro här begrafne. Bedjen för hr Botulf och för hr Olof; milde Gud, se i nåd till kyrkoherdarne.»



59.

Äfven denna inskrift lemnar med afseende på tydlighet hvarjehanda öfrigt att önska. En kyrkoherde Jakob lät hugga stenen. De två herrarne — d. v. s. i detta fall kyrkoherdarne Botulf och Olof — voro antagligen hr Jakobs närmaste före-

trädare, till hvilka han måhända stod i någon särskild tacksamhetsskuld. Bönen, att Gud ville i mildhet se till kyrkoherdarne är något exklusiv. Den påminner i viss mon om



60.

inskriften på en kyrkklocka i Vestergötland, hvilken innehåller en bön om Guds beskydd för alla Vestgötar.

Det ligger emellertid något rörande i denna inskrift.

5.

Grafsten i Stenkyrka kyrka, Gotland (fig. 59). Inskriften lyder: ✠HIC : SCITVS : EST : IACOBVS : VXOR : BVTVIDIS :

ET : EIVS : ✠ QVOS:IVNGAT:CELVM VELVT:HIC:TVMVLI: M : V Bilden visar en man med prydlig drägt, försedd både med mössa och hatt. Sättet att återgifva näsan vittnar, att arbetet är utfördt af en stympare. Omskriften består af två hexametrar och få vi låta den andra hexameterns kraf pa sex versfötter afgöra, huru vi skola upplösa inskriftens sista mycket våldsamma förkortning. Verserna måste tydligen läsas på följande sätt:

✠ Hic scitus est Iacobus uxor Botvidis et eius
✠ quos iungat celum velut hic tumuli monumentum

d. v. s. »här hvilar Jakob och hans hustru Botvid, hvilka må förenas af himlen, liksom de äro förenade af denna grafvård». Som vi se, har man för att åstadkomma en vers låtit andra stafvelsen i Jacobus blifva kort.

6.

Grafsten med kopparinläggning i Burs kyrka, Gotland (fig. 60). Inskriften lyder: **Anno : Domini : M : ccclxxx : Canonicus : Lundensis : et : Lincopensis : obiit : dominus : Johannes : prepositus in : Stangghe : or(ate) : p(ro) : eo.**

Detta blir öfversatt: »År efter Guds börd 138.. afled hr Johannes, prost i Stånga, kanik i Lund och Linköping. Bedjen för honom». Grafvården är tydligen gjord före hans död, eftersom väl tiotalet i dödsåret finnes angifvet, men icke enheten. För dennas anbringande är tomrum lemnadt.

Det var förmodligen hr Johannes' förbindelse med Lund, som gaf honom anledning att för sin grafvård beställa kopparinläggningen med inskriften.

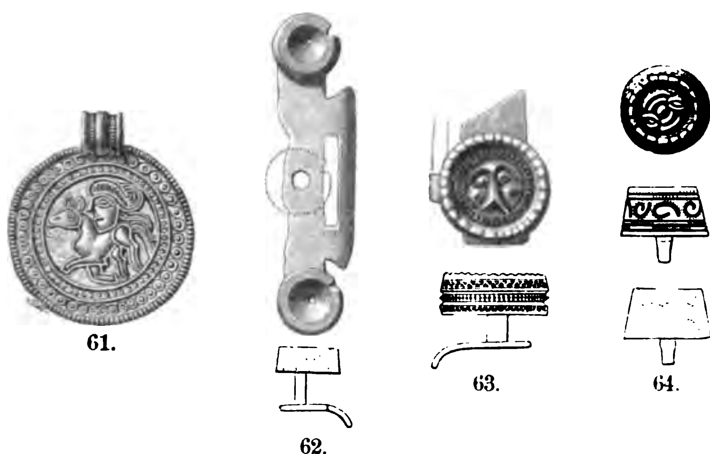
Hans Hildebrand.

Fynd från Hult i Åminskogs sn, Dal.

Vid borttagandet af ett större stenröse, som låg på ett berg beläget å kyrkovärden P. Eliassons hemman Hult i Åminskogs sn på Dal, anträffades ett guld- och silfverfynd. När

rösets stenar blifvit bortplockade, påträffade man ett lager af mylla, förmodligen lemningar af den växtlighet, som betäckte berghällen, när stenröset upplades. I denna mylla anträffades den här nedan omnämnda mindre brakteaten och silfversakerna.

Den större brakteaten fanns uti en »urhålkning på berget fyld med aska». Förmodligen betäckte röset de båda fyndplatserna, men hittaren nämner intet, som kan ge någon upplysning om huruvida dessa lågo tätt intill hvarandra eller ej. Med största sannolikhet kan man likväl betrakta alla de funna föremålen såsom ett slutet fynd, allra helst som de båda brakteaterna äro präglade med samma stamp.



61. 62. 63. 64.

Fyndet inlöstes för statens räkning och bär inom Statens Historiska Museum inventarienumret 7378. Det består af följande föremål.

1. *Brakteat af guld*, försedd med ögla, afbildad i fig. 61, väger 3,49 gr. Den präglade bilden framställer ett menniskohufvud öfver ett fyrfota djur, väl närmast liknande en häst. Djurets tunga hänger ut från munnen. Denna framställning omfattas af en upphöjd linie, utanför denna en krets af upphöjda punkter. Derpå åter en kretsformig upphöjd linie, så en krets af koncentriska cirklar, hvarefter det hela omfattas af en tjockare strierad guldtråd.

2. *Brakteat af guld*, försedd med ögla. Väger 2,105 gr. Denna brakteat är präglad med samma stamp som föregående, men saknar den yttre omgifvande randen af koncentriska cirklar.

3. Del af ett *bälteknäppe af brons*. Afbildad i fig. 62. Såsom å figuren synes äro knapparna koniskt urhålkade. Ett hak till okändt ändamål förekommer äfven på knappens öfversida.

Dylika bälteknäppen förekomma understundom i våra fynd, i synnerhet i de gotländska. I *Månadsbladet* 1890, s. 128 är ett dylikt fynd från Gotland med ett fullständigt bälteknäppe af denna typ afbildadt och beskrifvet af riksantiqvarien Hildebrand. I Norge äro fynd med dessa knäppen måhända oftare förekommande.

4. *Knapp af silfver*, fastnitad vid ett stycke silfverbleck, afbildad å fig. 63. Sannolikt fragment af ett bälteknäppe liknande det föregående. Knappens sidor, profilerade och inlagda med niello, bilda en hög infattning till den ornerade öfversidan, som är prydd med ett ansigtsliknande ornament utfördt i relief. Silfverblecket är på undersidan siradt med instämplade koncentriska kretsar, ordnade i en rad utefter kanterna.

5 och 6. Två stycken *knappar af silfver*, alldeles lika den under nr 4 beskrifna, men ej fastnitade vid något silfverbleck.

7. *Knapp af silfver*, till formen liknande en afstympad kon, afbildad fig. 64. Öfversidan, som äfven här ligger ganska djupt under den omfattande kanten, är prydd med ett alldeles upplöst ornament, utfördt i relief. Möjligen är det en mycket degenererad form af ett djurmotiv, man här har att göra med. På knappens sida är ett ornament i niello och är det troligen en försämring af ett bladranksmotiv.

8 och 9. *Knappar af silfver*, två stycken, alldeles lika den under nr 7 beskrifna.

10. Litet stycke af ett *silfverbleck*, förmodligen till något *knäppe*, omeradt med två rader koncentriska halfkretsar. Nu brutet i två delar.

Silfverknappar af den typ, som i detta fynd förekommer, äro ganska allmänna i Norge både i de södra delarne af landet

och längre nord på. Brakteaterna i fyndet äro äfvenledes af en typ, som företrädesvis förekommer i Norge, så att man torde vara berättigad att säga att hela detta fynd hänvisar på förbindelser mera åt vester än åt öster, hvilket förhållande fyndplatsens läge redan på förhand kunde ge en anledning att förmoda.

B. Sn.

Ur lärda sällskaps handlingar och tidskrifter.

Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland 1891 —1892. (Ser 3, del 2.)

Munro, On trepanning the human skull in prehistoric times. — M' Neill, Notice of the discovery of a Viking interment in the Island of Colonsay. — Anderson, Notice of the discovery of a hoard of the bronze age consisting chiefly of personal ornaments of bronze, ambre and gold, at Balmashanner near Forfar. — Richardson, Notice of a hoard of broken Silver ornaments and Anglosaxon and Oriental coins found in Skye. — Morland Simpson, On two runic primestaves from Sweden and two wooden almanacks from Norway.

»Vikingafyndet» från Colonsay, en ö i V. Skottland, anträffades i en oval hög och består af svärd, spjut, yxa, sköldbuckla, båtspikar, munbett för häst — hästen var begrafven jämte egaren —, jernkittel, ett ringspänne och en nål af brons samt en bernstensperla.

I bronsålderfyndet förekomma 28 bernstensperlor. »Bernstensperlor hittas ofta i Britanien i samband med bronsåldersfynd. Sir Richard Colt Hoare omtalar 33 fall af bernsten funnen i grafvar i Wiltshire. De äro mindre talrika i norra Englands grafvar och alls icke vanliga i Scotland. Dr Thurnam uppgifver, att både den bleka, honungsfärgade bernstenen som de röda slagen tvättas ut ur klipporna vid Cromer i Norfolk — man kan der få stycken på ett skålpund. Bernsten finnes äfven på Aberdeenshires kust. Enligt dr Thurnam kunna vi väl ej med någon säkerhet visa, att större delen af bernstensföremålen funna i StorBritanniens grafvar äro af inhemsk upprinnelse, men en sådan upprinnelse är dock sannolik.»

Silfverskatten från Skye bestod af bitar af smycken och tenar, 18 kufiska mynt från åren efter hegira 282—320 (895—

931 e. Kr.), präglade för sammanidkalifer i Samarkand och El-schasch, samt 90 hela och två brutna engelska mynt, slagna af Edvard den äldre (901—925), Etelstan (925—941), Plegmund, erkebiskop i Canterbury 891—923 samt Setric af Northumberland 914—926. De engelska mynten tillhöra sålunda tiden just innan den, då Sverige öfversvämmades af angelsaksiska silfvermynt. När öster- och vesterländska mynt förekomma i svenska fynd pläga mellan de två gruppernas yngsta mynt finnas en skilnad af vid pass 30 år, men i detta fynd är skilnaden på sin höjd 10 år — en omständighet som torde böra beaktas.

Af de två svenska runstafvarne bär den ena årtalet 1609.

Foreningens til Norske Fortidsmindersmerkers Bevaring Aarsberetning for 1891. Kristiania 1892.

Denna årgång innehåller redogörelse för undersökningar utförda af O. Nicolaissen, B. E. Bendixen, I. Ross, R. Ziegler och N. Nicolaysen, redogörelser för tillväxten af universitetssamlingen i Kristiania samt museerna i Trondhjem, Stavanger, Tromsö och Bergen jämte antiqvariska notiser af N. Nicolaysen, årsberättelser m. m.

O. Nicolaissen, som gjort undersökningar i östra Finnmarken säger bland annat: Egentliga norska fornlemningar äro i Finnmarken få. Grafhögar från heden tid förekomma ytterst sällan; få äro fynd af fornsaker, som kunna hänföras till norsk konst och handverk. Detta är helt naturligt och en nödvändig följd af den sena norska utvandringen, som icke egde rum förrän kristendomen hade utträngt de gamla grafskicken med nedläggande af vapen och redskap hos den döde. Man kan dock icke fasthålla påståendet, att den norska utvandringen icke egt rum förr än under 1300-talet. Grafhögar finnas, om än få; i Vardö fanns kyrka redan år 1307, Hålogoland var under den hedna tiden bebodt ändå intill nordgränsen af det nuvarande Tromsö amt, tätt intill Finnmarkens sydgräns. Allt detta synes tala för en tidigare norsk invandring. — Flerstädes finnas i Finnmarken ryssgrafvar, som tillhöra nyare, till och med allranyaste tid. Ryssarne begrafva nämligen sina döde, som aflida

i Norge, icke i kyrkogårdar, utan ute på holmar och näs, ibland helt nära vattnet. Af de många lappska grafvarna äro flere svårligen mycket gamla, flere torde knappast vara mera än 100 år gamla. Andra äro deremot ganska säkert mycket äldre och från en tid, då någon norsk inverkan icke förekom.

På Akerön i Romsdals amt har man i en torfmosse funnit små pålar nedslagna i bottnen, omkr. $^1/_3$ m. långa, spetsade i nedra ändan, tvärt afhuggna eller afruttnade upptill. Afstånden mellan dem voro $^1/_4$—$^1/_3$ m. Om de stodo i rad eller spridda öfver ytan har ej blifvit iakttaget. Flere flintredskap äro funna i trakten. Flinta förekommer på Akerön här och der i stycken från en näfves storlek eller större. På gården Smuge förvarades ett stycke, efter uppgift, stort som ett par menniskohufvud, brungrått, mörkare ini. »Säkert är alltså, att rå flinta finnes härute i tillräcklig myckenhet, för att man af den skulle kunnat bearbeta redskap. Om än, så vidt man vet, intet redskapsfynd ännu blifvit der funnet, äro de många här funna stenåldersredskapen tillräckligt bevis att stenåldersfolket uppehållit sig här. Om de funna pålarna kan ännu ingen säker slutsats dragas.» (Ziegler.)

Hr Z. fortsätter. Att döma från de många fynd från stenåldern, som i de senaste åren kommit från Romsdalens yttre kusttrakter, har detta område redan under stenåldern varit ganska tätt befolkadt. Föremålen hittas i och på bottnen af mossar, hvilka innesluta qvarlefvor af tusenårig växtlighet, och detta visar tillräckligt, att denna kusttrakt då var starkt skogbevuxen samt att Romsdalsfjordens delta af yttre, låga, med skogar rikt bevuxna öar och kuster kanske varit en af hufvudorterna för Norges stenåldersbefolkning. Det släta Akerö gifver den bästa öfverblicken af växtlighetsförhållandena. En torfskärning vid vägen ungefär midt på ön visar här två lager af märkliga fururötter, det ena omedelbart på det andra, och nederst, ofvanpå ör eller lera, här som annorstädes, rester af den första skogen, al, björk och hassel. Redan i en tidig del af detta vexlande växtlif måste menniskan slagit sig ned härute. Stenredskapen finnas ofta på

mycket mera än 1 meters djup i mossen och detta icke endast på jämna slätter, der de kunna antagas hafva sjunkit genom den fuktiga mossan, utan på sluttningar, hvilka då, liksom nu, böra hafva varit jämförelsevis torra. De omtalade pålarna stå vanligen med spetsen helt ned på ören och deras ruttnade eller afbrutna öfre ända träffas vanligen först på betydligt djup. oftast mer än 1 m. under mossens yta. Under tiden mellan den, då den fritt stående ändan af pålen bröts af och ruttnade i den dåvarande ytan af mossen och intill våra dagar måste derföre den öfver pålarna förekommande delen af mossen hafva bildats. Hr Ziegler antar att pålarna blifvit under stenåldern nedslagna för försvarsändamål.

Museet i Kristiania har förvärfvat ett fynd från bronsåldern, nämligen två hängkärl, en kupa till ett hängkärl, ett glasögonformadt spänne, på skifvans undersida finnes ett kors med tredelad ända, samt en halsring af brons. Allt detta hittades, »skjutet i hvartannat» och lagdt under en sten. Man känner i Norge för närvarande 5 hängkärl, 2 kupor och 3 glasögonformade spännen, alla funna i sydöstra Norge. Korset på skifvornas undersida stadfäster min tidigare uttalade uppfattning, att detta märke tillhör vestra delen af Sverige (och angränsande del af Norge). I öfrigt har museet i Kristiania förvärfvat flere präktiga svärd, en skål med rik ornering i irisk stil samt en emaljerad ljusstake af brons från 1200-talet. Det ständigt växande antalet af i Norige funna föremål arbetade i irisk stil är af särskildt intresse i jämförelse med frånvaran af sådana fynd i Sverige.

Med detta häfte följer Riksantiqvariens årsberättelse för 1891.

Stockholm, 1893. Kungl. Boktryckeriet.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

247—249. 1892. Juli—September.

Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden.

Akademiens sammanträde den 5 juli.[1]

Fasta fornlemningar. Akademien lemnade dr. L Kolmodin 200 kr. till fortsättande af undersökningarna på Stora Karlsö.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Akademien godkände ett i följd af ärendets brådska redan till Kongl. Maj:t insändt svar å remiss rörande målningar i *Riala* kyrka i erkestiftet af innehåll, att förrän målningarna blifvit fullständigt blottade kunde Akademien icke uttala sig angående dem.

Med anledning af remiss angående sänkande af barrieren mellan tornrummet och skeppet i *Mariakyrkan i Visby*[2] godkände Akademien förvaltningsutskottets förslag att hos Kongl. Maj:t tillstyrka bifall till den gjorda anhållan, under förutsättning att det kopplade kolonnparet, som uppbär de båda hvalfbågarne, bibehålles i oförändradt skick, hvilket lätt kunde ske, om man läte en del af den nuvarande barrieren qvarstå såsom fotställ.

Akademien beslöt tillstyrka bifall till *Halla* församlings på Gotland anhållan att få sänka och delvis flytta kyrkogårdsmuren samt borttaga två likportar.[3]

Akademien beslöt hemställa om föreskrift, att *Lau* församling på Gotland skall bevara målningarna å den mur, som fyller den tillämnade tornbågen, men att den må få öfverkalka

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 4 juli.
[2] Härom mera i det följande.
[3] Kongl. Maj:t gaf den 23 juli bifall till församlingens framställan.

öfriga i kyrkan förekommande målningar, hvilka ega ett underordnadt konst- och kulturhistoriskt intresse.[1]

Anmältes, att från ordföranden i byggnadskomitén för reparationen af *Nydala* kyrka, Vexjö stift, inkommit en anhållan, att Akademien ville göra en sådan anmälan, som i § 9 af k. förordningen af den 29 november 1867 omtalas. Akademien beslöt att hos Kongl. Maj:t anmäla, att hon för sin del ej hade något emot att de i Nydala kyrka började arbetena fortsattes under förutsättning att resterna af de fyrkantiga pelarne, som visa att kyrkan varit delad i tre skepp, bevaras i oförändradt skick liksom öfriga delar af den ursprungliga kyrkan.[2]

Visby ruiner. Föredrogs en af Riksantiqvarien uppsatt promemoria om de föreslagna nya portöppningarne i Visby stadsmur och beslöt Akademien att hos Kongl. Maj:t göra den framställning i ämnet, som Riksantiqvarien förordat.[2]

Medaljförslag. Inkomna förslag till medalj för Lindes handverksförening samt öfver C. W. Scheele godkändes.

Akademiens fonder. Akademien beslöt lemna hr Montelius 600 kr. för att representera Sverige vid internationela arkeologiska kongressen i Moskva.

Akademiens sammanträde den 2 augusti.[3]

Akademiskt ärende. Hr Bergman tog inträde med uppläsande af en afhandling om Danmarks sista affär på Gotland 1676—1679.

Fasta fornlemningar. Akademien beslöt att under nästkommande år från sina enskilda fonder utanordna 1,000 kr. till utgräfningen af Åhus slottsruin, för så vidt Kristianstads stadsfullmäktige till samma ändamål beviljade 2,000 kr. Derest utgiften i dess helhet för nämnda arbete understege 3,000 kr., skulle Akademiens bidrag inskränkas till en tredjedel af verkliga omkostnaderna.

Kyrkor och kyrkliga minnesmärken. Akademien beslöt tillstyrka bifall till rifningen af *Asmundtorps* kyrka i Skåne.[3]

[1] Kongl. Maj:t har den 15 juli godkändt Akademiens framställning.
[2] Härom mera i det följande.
[3] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 31 juli.

Akademien beslöt tillstyrka bifall till rifningen af *Hasselösa* kyrka, med vilkor att de i den gamla kyrkans inre och yttre väggar befintliga skulpterade stenarne tagas till vara.[1]

Medaljförslag. Förslag till medalj för Liljeholmens skyttegille godkändes.

Akademiens sammanträde den 13 september.

Akademiska ärenden. Anmältes, att justitierådet C. G. Hammarskjöld såsom verkställare af framlidna fröken Karin Hammarskjölds yttersta vilja till Akademien som gåfva öfverlemnat ett porträtt i olja af Akademiens framlidne hedersledamot erkebiskop H. Reuterdahl.

Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t begära för år 1894 de tre sedvanliga extra anslagen, de två förlidet år begärda anslagen för historiska ruiner och kyrkliga minnesmärken samt förhöjande af biblioteksanslaget till 2,500 kr.

Kyrkor och kyrkliga minnesmärken. Akademien bemyndigade preses och sekreteraren att när nödiga upplysningar inkommit, till Kongl. Maj:t i Akademiens namn afgifva utlåtande rörande nyfunna målningar i *Östra Gerums* kyrka i Vestergötland[2].

Akademien afgaf ett af k. Öfverintendentsembetet begärdt utlåtande rörande *Voxtorps* kyrka i Kalmar län.[2]

Akademien beslöt tillstyrka bifall till rifning af *Tuna* kyrka i Kalmar län, med anhållan att Kongl. Maj:t ville förordna, att vid kyrkans rifning iakttagelser göras, huruvida östra delen af kyrkan är samtidig med den vestra eller om den genom ombyggnad erhållit samma bredd, samt att dessa iakttagelser delgifvas Akademien.[3]

Akademien beslöt att hos Kongl. Maj:t begära ett extra anslag af 1,350 kr. för underhåll af *Råda* kyrka i Vermland.[4]

---

[1] Kongl. Maj:t har den 16 september godkänt Akademiens förslag.
[2] Härom mera i det följande.
[3] Kongl. Maj:t har den 30 september godkänt Akademiens förslag.
[4] Anslaget beviljades den 14 oktober.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Samlingarnas tillväxt juni—september 1892.[1]

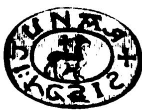
9059. *Östergötland.* Signet af koppar, som synes hafva tillhört Engelbrekts hjelpare Herman Berman (fig. 65).

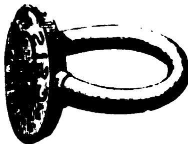
9060. *Södermanland (trakten af Gnesta).* Redskap af jern, bildadt af en fyrkantig, mot ena ändan spetsad ten, fästet omgifvet af två breda bronsringar ornerade med inslagna ⊙ och inristade rutor, på fästets midt en rund jernskifva, genom hvars kant äro trädda vridna jerntrådar. Längd 66 cm.

9061. *Vestergötland.* Två danska runmynt.



65.





66.





67.

9062. *Södermanland, Öknebo hd, Turinge, Nyqvarns pappersbruk.* Flintsåg.

9063. *Nerike, Glanshammars hd och sn.* Stenyxa med skafthål, egg och bane utsvängda, bredsidorna konvexa, smalsidorna kokava, stenen svart med hvita fläckar. Längd 18,5 cm.

9064. *Södermanland, VRekarne hd, Tumbo sn, Broby.* Signetring af guld, som tillhört k. Knut Eriksson. Kring lammet med korsfanan läses KANVTI REGIS. Signetets bok-

[1] Utrymmet i förra qvartalet medgaf icke intagande af förteckningen å samlingarnas tillväxt under juni månad.

stäfver äro desamma som på k. Knuts mynt. Vigt 10,61 gr. — Hittades i en trädgård (fig. 66).

9065. K. Karl XI:s 4-mark 1694, k. Fredrik I:s öre 1742 (2 ex.), k. Adolf Fredriks ¼ riksdaler 1760, 10-öre 1760, öre 1764.

9066. *Stockholm.* En liten bild af Vår Fru med Barnet, af guld, fordom belagd med emalj (fig. 67). — Funnen vid Saltmätaregatan.

9067. *Södermanland, Sotholms hd, Sorunda sn, Stora Sundby.* Stenyxa med skafthål.



68.

9068. *Uppland, Simtuna hd, Fröshults sn, Skensta.* Del af en stenyxa med skafthål, längs kanterna fyra fint upphöjda streck.

9069. *Fynd från Gotland.* Remspänne och remskoning af brons; bitar af ett rikt orneradt lerkärl (fig. 68), ljusrödt gods med fina sandkorn i massan, handtaget genomborradt på längden; bitar af lerkärl, ljusrödt sandblandadt gods, orneradt med intryckta små fyrkanter; bitar af lerkärl, ljusgrått gods. — *Gåfva af Akademiens korrespondent, landssekreteraren J. Hambræus.*

9070. *Blekinge, Medelstads hd, Listerby sn, Kartorp.* Dolk af brunaktig flinta (jfr M. 58), funnen vid borträdjning af ett röse; — *Tvings sn.* Spjutspets af mörkgrå, ljusprickig flinta; stenyxa med skafthål (jfr M. 98, dock utan tvärband); spjutspets af brons; — *Ronneby sn, Kalleberga.* Hålcelt af brons (jfr M. 146); — *Östra hd, Ramdala sn, Möckle.* Bronssvärd; — *Jemjö sn.* Tvärstång af brons till en nål (jfr M. 219); — *Bräkne hd, Hoby sn.* Båtformig stenyxa med skafthål; *Kronobergs län.* Del af en spjutspets af brons; *Kalmar län, Södra Möre hd, Vissefjärda sn.* Hålcelt af brons (jfr M. 14); *utan uppgifven fyndort.* Pilspets af flinta; båtformig stenyxa; hålcelt af brons; Christusbild af brons (romansk tid).

9071. *Skåne, NÅsbo hd, Munka-Ljungby sn, Hunseröd.* Halsring af brons (jfr M. 229).

9072. *Vestergötland, Vadsbo hd, Hofva sn, Brushult.* Stenyxa med skafthål.

9073. *Uppland* [?]. Dolk af brunaktig flinta.

9074. *Skåne, Villands hd, Helga åns strand vid Åhus.* Tveeggadt jernsvärd (äldre jernåldern) med kantbeslag af silfver.

9075. 16 finska, ryska, lifländska, bulgariska och kinesiska mynt samt en fransk medalj.

9076. *Blekinge, Östra hd, Sturkö.* Två stenyxor utan skafthål, en med skafthål, en hålmejsel af sten; *Medelstads hd, Listerby sn.* Del af båtformig stenyxa, del af hålmejsel af flinta, del af slipsten med sex slipytor.

9077. *Öland, Löts sn, Intaget.* Spirallagd fingerring af guld; vigt 6,12 gr.

9078. *Skåne, NÅsbo hd, Tollsjö sn, Espenäs (Brobjersmosse).* Delar af 2 halsringar af brons (jfr M. 228).

9079. *Södermanland, Daga hd, Frustuna sn, Gnesta.* Stenyxa utan skafthål; — *Oppunda hd, Julita sn, Bottens gästgifvaregård.* Stenyxa med skafthål; — — — *Åsebo.* Stenyxa med skafthål.

9080. *Uppland, Trögds hd, Arnö sn, Ingeby på Oknön.* 8 k. Gustaf I:s mynt.[1]

[1] Beskrifning af detta fynd meddelas i det följande.

9081. *Gotland, Fardhems sn, Burge.* En kejs. Anastasii guldsolidus, preglad i Ravenna (jfr Sabatier pl. VIII fig. 25).

9082. *Gotland, Fole prestgård.* Ett ovanligt litet ringspänne af brons.

9083. *Gotland, Eskelhems sn, Alvena.* En särdeles vacker dosformig spännbuckla.

9084. *Gotland, Väte sn, Sörby.* En kejsar Trajani denar, en rund något kupig bronsskifva, fyra bronsbitar.

9085. *Gotland, Eskelhems sn, Alvena.* Ringspänne af brons (jfr M. 592).

9086. *Gotland, Vesterhejde sn, Gåshagen.* Armring af silfver, litet silfverbleck, ett helt och 22 brutna kufiska mynt.

9087. *Gotland, Tingstäde sn, Austres.* Afbruten guldten med inslagna enpunkterade trianglar.

9088. *Gotland, Tingstäde sn, Roses.* Ett ringspänne af silfver; vigt 224,73 gr.

9089. *Gotland, Näs sn, Lingsarfve.* 237 + 4 kufiska mynt; vigt 87,54 gr.

9090. *Gestrikland, Hille sn, Trödje by.* Bitar af en armring af brons, ett svärd, ett spjut, en sköldbuckla, ett eldstål, ett beslag, två nitar, en spik, en stor nål, allt detta af jern. — Funnet under ett röse, omkring 2 fot högt. Röset låg N om byn, omkr. 70 fot från allmänna landsvägen och fyndet anträffades vid backens odlande.

9091. *Stockholm.* Stenyxa utan skafthål. — Funnen å Operatomten 6 fot under dåvarande vattenstånd.

9092. *Stockholm.* Yxa och mejsel af jern, 2 dr. Kristinas ¼ ören. — Från Operatomten.

9093. *Stockholm.* En matsked af messing. — Funnen under arbete i Smålandsgatan.

9094. *Stockholm.* Midtstycke af en glasremmare; 4 kopparmynt: k. Gustaf II Adolf ett öre klipping, bit af ett Dalarnes öre, dr. Kristinas ¼ öre 1635, 1 dylikt 164(?). — Från Operatomten.

9095. *Stockholm.* En k. Adolf Fredriks $\frac{1}{48}$ riksdaler för Stralsund 1763. — Funnen i en tomt vid Holländaregatan.

9096. Ett medeltidssigill.

9097. *Stockholm.* Fem byggnadsfragment. — Från Operatomten.

9098. *Stockholm.* Två jernkulor. — Från Operatomten.

9099. *Halland, Tönnersjö hd, Eldsberga kyrka.* Ett större fynd af medeltidsmynt.[1]

9100. *Stockholm.* Skulpterade stenar och kakel. — Från Operatomten.

9101. *Stockholm.* Skulpterade stenar. — Från Operatomten.

9102. *Uppland, Danderyds skeppslag, Östra Ryds sn, Rydboholm.* Stenyxa med skafthål.

9103. Två svenska kopparmynt.

9104. *Stockholm.* Balustradpelare. — Från Operatomten.

9105. *Stockholm.* Skulpterad sten. — Från Operatomten.

9106. En dansk 2-krona af silfver, präglad till minne af k. Kristian IX:s och dr. Louises guldbröllopp.

9107. *Stockholm.* Skulpterade byggnadsfragment. — Från Operatomten.

9108. *Staden Lund.* En jernsporre med pik, jernnyckel till ett bultlås, två jernsaxar (ullsaxform), en jernnafvare, en jernhoftång, fyra benkammar, islägg af bakre kanonbenet af häst, två benredskap, bit af ett bryne, kalkstensskifva med nötningsfåror, en fläta af mörkbrunt menniskohår, allt funnet hösten 1883 i hörnet af Stora Södergatan och gränden Kattsund. — *Gåfva af Major A. W. Brunius.*

9109. *Nerike, Almby sn.* Föremål af jern och lergods. — Graffynd.[2]

9110. En skadad fyrflikig kopparplåt med emalj.

Vestra Tomarps kyrka i Skåne.

Ingen period i de nordiska kyrkornas historia har frambragt så många och så goda kyrkliga byggnadsverk, som tiden

[1] En detaljerad beskrifning kommer framdeles att meddelas.

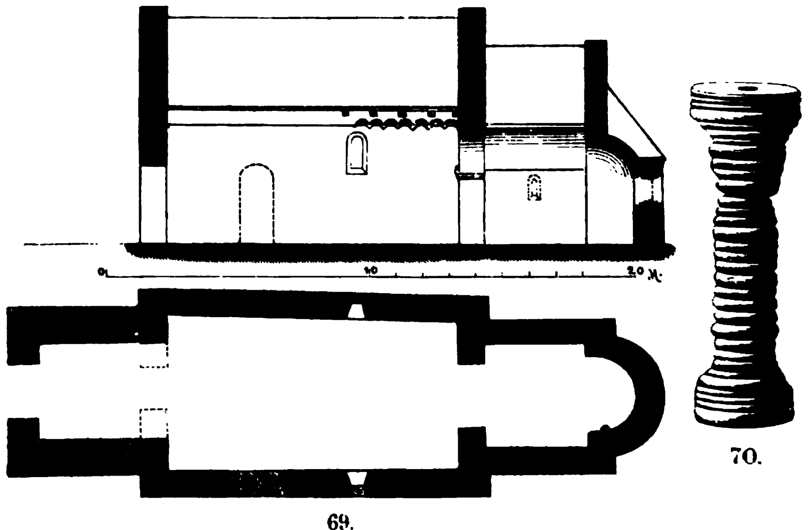
[2] Om dessa fynd lemnas i det följande närmare underrättelser.

närmast efter det att kristendomen blifvit fullt bofast häruppe. Då, i början af 12:te århundradet, reste sig rundt omkring i Sverige och Danmark i stället för de förra träkyrkorna den ena helgedomen af sten efter den andra för att stå qvar igenom seklen. Ingen af dem ter sig för oss i sin ursprungliga gestalt. Tid efter annan blefvo de förändrade, utvidgade, »restaurerade» och »förskönade» med det resultat, att det stora flertalet för ett fyrtio- eller femtiotal år sedan och många ännu mycket senare tedde sig så låga, mörka och smutsiga, att sinnet kände sig nedtryckt derinne och mången trodde att ingen annan bot fanns än att jämna dem med marken och sätta andra i deras ställe. Lyckligtvis lämnade kyrkokassorna oftast ej tillfälle till sådana kraftåtgärder, så att det ännu på vår landsbygd finnes jämförelsevis få kyrkor, i hvilka ej vid närmare undersökning större eller mindre delar befinnas härröra från de romanska byggnader, som redan för sju århundraden sedan inom sina murar först samlade vårt folks kristnade medlemmar, och stundom qvarstå trots härjande restaurationer så väsentliga delar, att det är möjligt att göra sig en nästan fullständig bild af kyrkan i dennas ursprungliga gestalt. Så är förhållandet med Vestra Tomarps kyrka, belägen strax norr om Trelleborg.

Vestra Tomarps kyrka ger i sitt yttre alldeles icke intrycket af hög ålder. Gaflar och torn äro vid olika tillfällen påbyggda i modernare stil. Rent af vanställande är en liten absidartad tillbyggnad, som i öster stödjer sig mot kyrkans ursprungliga apsis och som tydligen intar denna hedersplats med det dristigaste anspråk på att vara en lycklig lösning af den svåra frågan, hur en ålderdomlig kyrkas uppvärmning lämpligen skall anordnas. Församlingen har dock fått syn på hur vanprydlig denna tillbyggnad är, hvadan den i en icke aflägsen framtid kommer att borttagas.

Kyrkans yttre har från början varit ganska torftigt. Bristen på ett för ornering fullt lämpligt material har gjort, att kyrkorna i denna trakt sakna nästan alla yttre prydnader. Vanligen äro de uppförda af rullsten, men denna kyrka är

byggd af flintsten, som hämtats upp ur Östersjön. För de delar, som kräfde särskild prydlighet, t. ex. fönsteröppningar och hörn, enligt Brunius äfven för sockeln, har användts sandsten, men man har sett sig nödsakad att så mycket som möjligt inskränka dess användning. Kyrkan har helt visst under taket haft en rundbågslist, men denna är nu borta. Sådan list förekommer nämligen nästan utan undantag på de öfriga kyrkorna i trakten, olika anordnad på kyrkans olika delar, vanligen rikast på koret, enklare på skepp och apsis, mest konstlös på skeppets norra sida.



69. 70.

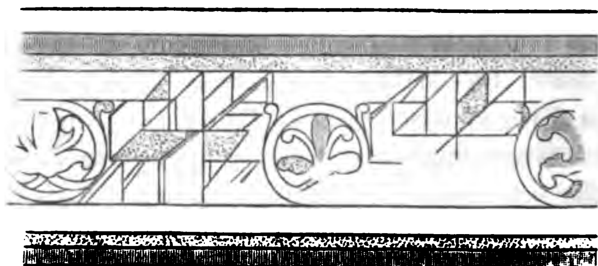
Kyrkans torn, som nyligen blifvit alldeles omgestaltadt, måste vara yngre än sjelfva kyrkan, ty det har visat sig, att dess norra och södra murar äro ställda utan förband intill skeppets vestra gafvelmur, som fortsättes uppåt i tornets östra mur. Emellertid finnes det skäl för antagandet, att det uppförts kort efter kyrkans byggande. Särskildt är det en detalj i tornet, som vållar stort bryderi, när man vill sluta sig till tornets byggnadsperiod, nämligen de af mycket lös kalksten utförda kolonner (fig. 70), som stått i tre af tornets ljudöpp-

ningar, den norra, östra och södra, och varit sammanhållna af ganska grofva järnstänger, som gått midt igenom dem i för ändamålet anbragta fyrkantiga hål. Dessa kolonner förete nämligen en mycket egendomlig gestalt, hvartill, så vidt min kännedom sträcker sig, intet motstycke finnes.[1] Den, som numera ser dem, bortflyttade från deras ursprungliga plats, kan ej annat än med undran spörja, hvilken tid, som kan hafva frambragt dem, och man skulle snarast vara benägen att hänföra dem till renässansens eller barockens dagar. Både kapitäl, skaft och bas bestå af nästan idel rundstafvar, större och mindre, anordnade öfver hvarandra. Huru besynnerliga dessa kolonner på nära håll förefalla, hafva de likväl på vederbörlig plats gjort ett ganska prydligt intryck och föreföllo alldeles icke främmande för ljudöppningarnes bestämdt romanska anordning med deras två smala rundbågiga öppningar, skilda genom dessa midtkolonner. Då härtill kommer, att den öfver ljudöppningarne befintliga delen af tornet, hvilken tydligen var yngre än tornets hufvudmassa och uppförd af tegel, hade gotikens kännemärken, trappgaflar och spetsbågiga blindnischer, så tro vi oss hafva fullt bindande skäl för att hänföra dessa rundbågiga ljudöppningar med deras egendomliga kolonner till slutet af den romanska perioden.

Genom två nu igenmurade och genom nya fönster kanske delvis förstörda dörröppningar, en på kyrkans norra sida och en på den södra, har man ursprungligen kommit in i kyrkans skepp (fig. 69), som var täckt med platt trätak, uppburet af ekbjälkar. Den inträdande kände, att han var på ett från den öfriga verlden afskildt rum. Det var som om intet främmande intryck kunde smyga sig in genom skeppets två högt sittande rundbågsfönster, som man numera kan se, utåt igenmurade, ofvanför de senare inslagna hvalfven och som med sin underkant äro i jämnhöjd med de nuvarande fönstrens öfre kant. Särskildt norra sidans fönster har en i all sin enkelhet ädel form; dess inåt mot kyrkan vidgade fönsternisch är af fint huggen oorne-

[1] Sedan ofvanstående nedskrefs, har jag i en Oxie kyrka tillhörig materialbod funnit stycken af en alldeles likadan kolonn.

rad sandsten, som varit afputsad med ett tunnt lager kalkbruk och saknat målningar. Södra sidans fönsteröppning torde hafva varit utvidgad och är murad med tegel. Som de ursprungliga fönstren voro mycket små, 115×46 cm i sjelfva ljusöppningen, har en mild, dämpad dager bredt en mystisk stämning öfver kyrkan. Endast triumfbågen med dess rika färgprakt framstod klarare belyst från de tämligen nära densamma sittande fönstren. Man ser ännu ofvanför kyrkans hvalf en mindre del af dess å glättad kalkgrund utförda målningar (fig. 71). De bestodo öfverst af en bård, som befann sig 17 cm från kyrkans platta trätak och var 62 cm hög. Denna bård utgjordes ytterst af en gul och en röd rand och därinnanför af hufvudsakligen rombiska figurer, som bildat ett slags perspektiviskt tecknadt



71.

bandmotiv eller à la grecque på samma sätt som t. ex. i Vrigstads kyrka i Småland och Hjörlunde kyrka på Nordseland. I denna bård finnas med ungefär 40 cm mellanrum cirkelrunda fält, innehållande romanska bladornament. Konturteckningen har gjorts med röd färg (rödkrita) och är på flere ställen mindre korrekt. De sålunda uppkomna fälten hafva blifvit ifyllda med andra färger. Den gula (gulockra) sitter nästan öfverallt qvar, af en ljusgrön finns på ett ställe spår och en blå (ultramarin) låg vid undersökningen nedfallen invid väggytan innanför det under tidernas lopp hopade dammet. Denna bård qvarsitter norr om det inslagna hvalfvet. Å södra delen af triumfbågen har väggputsen fallit af och murverket sitter bart. Endast på ett ställe, omedelbart intill den sköldbåge, som stödjer sig mot

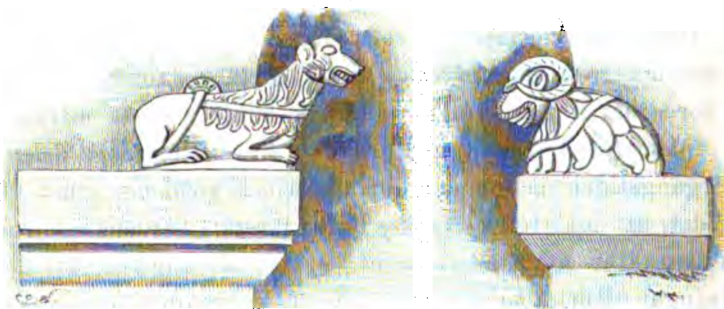
triumfbågen, sitter något af väggputsen qvar och visar, att triumfbågen nedanför bården varit försedd med figurmålning, men man kan ej af fragmenten se, hvad de föreställt. Här finnas utom de förutnämnda färgerna en brun och en nästan svart.

Det är naturligtvis mycket svårt att med stöd af de qvarsittande fragmenten bestämdt afgöra frågan om målningarnes ålder, men man kan svårligen helt underlåta att göra sig ett omdöme om hvilken tid de tillhöra. Färgrikedomen ger ingen bestämd hållpunkt; på en del af de gammalromanska stenhuggeriarbetena i Lunds domkyrka synas de ursprungliga färgerna hafva varit endast två eller tre, men samtidiga kalkmålningar visa stundom en större färgrikedom, liksom det finnes kalkmålningar från gotiken, som äro utförda endast i gult och rödt. Bladformerna äro romanska, men sådana former förekomma som reminiscenser in i gotikens tider. Emellertid torde det finnas skäl för att icke hänföra dessa målningar till tiden för kyrkans uppförande, utan till senare delen af öfvergångstiden mellan den romanska och gotikens konst. Redan det, att målaren ej tyckes hafva förstått bårdens ursprungliga karaktär af bandornament, synes oss angifva, att dessa målningar tillhöra en senare tid än t. ex. målningarne i Vrigstads kyrka, men ändå bestämdare fingervisning torde det ornament gifva, som uppåt fyller tomrummen mellan cirklarne och de närmaste rombiska figurerna. Under romanska perioden skulle det i cirkeln tecknade bladet hafva sträckt en af sina hoprullade flikar ut öfver cirkeln och på detta sätt hafva utfyllt den tomma platsen. Här har man lösslitit bladflikens hoprullade spets och fäst den vid cirkeln och troligt torde vara, att det är gotikens krabba, som gifvit anledning till denna anordning.

På insidan af skeppets norra vägg finnes en ornering (fig. 69), som vi deremot utan tvekan hänföra till kyrkans ursprungliga prydnader och som, för såvidt vi känna, ej eger motstycke. Det är en rundbågslist, liknande dem, som annars befinna sig på de romanska kyrkornas utsida. Den tyckes icke hafva varit utförd i färger, utan konturerna äro kraftigt tecknade i vägg-

putsen med ett spetsigt instrument, och vissa delar, nämligen de halfcirkelformiga fälten och de trianglar, som nedtill utgöra liksom ett slags konsoler, framträda mörkare än den öfriga delen af väggen, derigenom att dessa partier ej varit öfverkalkade, utan den råa väggputsen fått förblifva naken.

I långhusets norra fönster sitter en del af det ursprungliga ramverket qvar. Det är af ek, två raka sidostycken, 14 cm breda och 2 cm tjocka, ett halfcirkelformadt öfverstycke och ett rakt bottenstycke af samma dimensioner. Detta ramverk sitter till största delen inne i muren och skjuter endast med 1 cm ut i fönsteröppningen. Falsen för glaset sitter på ramens ytter-



72.

sida och är 1 cm bred och 0,5 cm djup. Ramverkets delar äro »lagda halft i halft» och pinnade tillhopa. Att detta är fönstrets ursprungliga ramverk framgår deraf, att det efter kyrkans uppförande omöjligen skulle kunnat insättas i muren utan att en del af murverket nedbrutits. Men som spår till en dylik nedbrytning ej finnas och dessutom det ursprungliga ekvirket bör hafva varit fullgodt vid tiden för hvalfvens uppförande, der det satt midt i den tjocka muren, till största delen inbäddadt i sjelfva murverket och derigenom nästan fullständigt skyddadt mot väta, finnes intet skäl för antagandet att det första ramverket redan före 1300-talet, då fönstret igenmurades, skulle vara med stor möda ersatt med ett nytt.

På triumfbågens vederlag hvila såväl här (fig. 72) som i Hammarlöfs kyrka (fig. 73) samt mellan södra sidoskeppet och koret i Lunds domkyrka (fig. 74) djurfigurer. Vanligen är det lejon, här deremot å norra sidan ett lejon, å den södra främre delen af en vädur. Som man har anledning att vänta, är vädurshufvudet, fastän stiliseradt, dock jämförelsevis naturligt tecknadt, hvaremot lejonet här såsom annorstädes röjer fullständig brist på kännedom om naturen och har den i den romanska konsten konventionela formen, som vi här återfinna hos alla de här afbildade lejonfigurerna den långt framskjutande pannan, det på sidan sittande mandelformade ögat, manen med



73.

de stela, i spetsen spirallagda lockarne, hvilkas nedre rad i Tomarp är fästad vid ett band, som från djurens manke går fram öfver bröstet, läpparne med en repstaf i kanten och det ensidiga akantusbladet eller i enstaka fall (Tomarp) palmetten som afslutning på svansen. Antingen ligger lejonet i majestätiskt lugn såsom i Vestra Tomarp och vid uppgången från södra sidoskeppet till koret i Lunds domkyrka eller biter det öfver hufvudet på en menniskogestalt såsom i Hammarlöf. Brunii åsigt att den romanska konstens mästare betraktade den förra typen som symbol af lejonet af Juda stam, den senare som symbol af lejonet, som söker hvem det uppsluka må, låter

sig svårligen förenas dermed att de placerat lejon af den sistnämnda typen mellan kyrkans långhus och kor. Att så skett häntyder på att såväl den ena formen som den andra endast haft ornamental betydelse. De nu omtalade figurerna på triumfbågens vederlag i Vestra Tomarps kyrka synas bestå af kalksten af hårdare beskaffenhet än den, som annars användts i trakten. De båda tornkolonnerna deremot, liksom lejonfigurerna på Hammarlöfs kyrkas triumfbåge, två dylika på Vestra Klagstorps kyrkogårdsmur och en på Tygelsjö kyrkas korgafvel, en kolonnkapitäl med bas i Maglarps kyrka, alla från romansk tid, ett par något yngre konsoler, bestående af små på menniskohufvud hvilande kolonner, under hvalfhörnen i Stora Hammars kyrka samt åtminstone delvis den utsökt fint arbetade portalen å Gislöfs kyrka, från öfvergångstiden, äro deremot af så lös kalksten, att den kan repas med nageln och helt visst tilldanats med knif. Det skulle vara fåfängt att genom hvitmeningens aflägsnande söka erhålla bestämdare former. Snarare torde hvitmeningen hafva varit behöflig för att den ursprungliga formen så mycket som möjligt skulle bevaras. Denna lösa kalksten, som hemtats upp ur Östersjön, har i denna trakt med stor förkärlek användts för de delar, som skulle orneras, på grund af den ofantliga lätthet, hvarmed den låtit sig bearbetas. Den förekommer äfven i några qvadrer i Stora Hammars kyrkas torn, liksom den fanns i Trelleborgs nedrifna kyrka.[1]

Det torde vara koret, som minst lemnar hållpunkter, då man vill göra sig en bild af dess ursprungliga utseende. Frågan om huruvida denna del af kyrkan ursprungligen haft platt trätak eller tunnhvalf, kan ej utan en grundlig undersökning bestämdt afgöras, men det har synts mig, som om skäl funnes för antagandet af tunnhvalf. Den af Brunius i *Skånes Konsthistoria* omtalade rundbågiga fönsteröppningen med små glas-

[1] Vid å Lunds universitets geologiska museum benäget verkställd undersökning af ett stycke, lösbrutet från dylik qvader, har detta visat sig bestå af »den varietet af kalksten, som kallas limsten, hvilken bergart finnes anstående i fast klyft på Stevns klint».

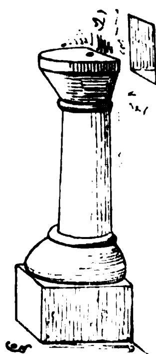
rutor torde hafva haft sin plats på korets norra sida, men har sedan fått lemna rum för ett stort fönster. Det fönster, som från början helt visst funnits på den med en halfkupol öfverhvälfda apsis, har efterträdts af den öppning, genom hvilken värmet från uppvärmningsapparaten strömmar in i kyrkan.

Söder om altaret står i absiden en enkel romansk kolonn (fig. 75), 1 m hög, öfverst försedd med en svag fördjupning, afsedd för att deri uttömma det för gudstjenstligt bruk använda vattnet, hvilket derefter afrunnit genom ett hål i urhålkningens botten.

Dopfunten, 1 meter hög, är af en helt annan typ (fig. 76) än den som annars förekommer i trakten. Vanligen är foten



74.



75.



76.

låg, beslägtad med den attiska basen, och öfvergår utan egentligt skaft i skålen, som är ställd direkt på fotstycket. Tomarpsfunten deremot, liksom funtarne på många andra ställen i Sverige, består af fot, skaft och skål, och är med anledning häraf ej obetydligt högre än de kringliggande kyrkornas funtar, hvilka ej beqvämligen kunnat begagnas på annat sätt än att den officierande presten fattat barnet med båda händerna och böjt sig framåt för att nedsänka detsamma i den stora djupa med en inre beklädnad af bly eller koppar och med hål i bottnen, för dopvattnets uttömmande, försedda skålen. Så har Brågarpsfuntens inskription: *Infans allatus erit in hoc fonte renatus*

kunnat bokstafligen tillämpas. Sedan har man på ett eller annat sätt sökt aptera funtarne för ett annat dopsätt, vid hvilket dopvattnet behöfde vara tillgängligt för presten utan att han skulle vara nödsakad att intaga en ställning, som vid begjutningen måste vara synnerligen obeqväm. En dylik förändring har ej behöft vidtagas med Tomarpsfunten, som är hög och smärt, bägarlik, och som, fastän den i olikhet mot de flesta öfriga funtarne i trakten är fullkomligt oornerad, gör ett ganska behagligt intryck.

Lars Tynell.

Romerska och byzantinska guldmynt funna i svensk jord.

Den svenska jorden är förvånansvärdt rik på skatter från förgångna tider. Årligen inkomma till Statens Historiska Museum ej så få föremål af guld, som blifvit funna i olika landsdelar. Dessa fynd vittna onekligen om ett visst välstånd under forntiden och om täta förbindelser med utlandet, ty så vidt jag kunnat finna, har Sverige aldrig i någon nämnvärd grad varit ett guldproducerande land. Ingen anledning finnes häller att förutsätta det guldfyndigheter fordom funnits, hvilka nu blifvit alldeles tömda eller bortglömda, ty de talrikaste guldfynden, alltid af bearbetadt guld, göras just i de trakter, där man af många andra omständigheter kan sluta sig till, att en liflig handel och ett blomstrande välstånd herrskat. Talrikast komma fynden från Gotland och Öland, isynnerhet gäller detta om guldmynten, specielt de byzantinska.

I sitt arbete *Från jernåldern* har professor Montelius offentliggjort alla intill år 1869, då boken tryktes, kända fynd inom Skandinavien af romerska och byzantinska mynt, och denna fyndstatistik har han fortsatt och fullständigat i detta *Månadsblad* för år 1872, hvad fynden från Sverige beträffar. Men andra arbeten hafva hindrat honom att vidare fullfölja denna fyndförteckning. Då jag i samband med andra undersökningar måste

taga reda på de fynd af guldmynt, som kommit in till Statens Historiska Museum, har det förefallit mig ej vara olämpligt att åtminstone med afseende på de romerska och byzantinska guldmynten fortsätta fyndförteckningen, så att den här nedan meddelade fyndlistan skulle omfatta alla dylika mynt, hvilka funna i svensk jord, sedan 1872 kommit till Statens Historiska Museum.

Romerska guldmynt till och med Theodosius den store.

Claudius (41—54).

1. *Claudii och Trajani restitutionsmynt. Åts.* Claudii bröstbild i profil, högra sidan. TI CLAVD · CAESAR AVG P M TR P · VI · IMP X ·

Fråns. Hoppet gående, i profil, venstra sidan, hållande i högra handen en blomma i venstra en flik af drägten. IMP · CAES TRAIAN AVG GER DAC P P REST Cohen VII s. 27 nr 15.

Funnet vid bortförandet af grus från ett rum vid nordvestra tornet af Borgholms slottsruin. Öland. Inv. 7953.

Nero (54—68).

2. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, högra sidan. NERO CAESAR|AVGVSTVS

Fråns. Jupiter sittande, profil, venstra sidan, hållande blixt och spira. IVPPITER|CVSTOS Cohen I s. 179 nr 12.

Funnet i Hönsgärde, Husby Långhundra sn, Uppland. Inv. 8240.

Valens (364—378.)

3. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, venstra sidan. DN VALENS P F AVG

Fråns. Kejsarne Valens och Valentinianus, sittande framåtvända; med glorior. I händerna rullar (volumina) och spiror. Under deras fötter knäböjande slafvar med bakbundna händer. VOTA PV|BLICA. På sidorna om och mellan slafvarna S|NN|I (NN i monogram). Jfr Cohen VI s. 417 nr 52.

Funnet jämte en bronskittel, en bronssölja, en slät fingerring af guld, smälta glasbitar, ben och kol vid borttagandet af en skadad grafhög vid Qvitsle i Njurunda sn, Medelpad. Inv. 6772.

Romerska guldmynt från Honorius till och med Romulus Augustus.

Honorius (395—423).

4. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, högra sidan. DN HONORI|VS P F AVG

Fråns. Kejsaren stående i profil, venstra sidan. I högra handen ett standar, i venstra Victoria på ett klot. Venstra foten på en liggande fånge. VICTORI|A AVGGG I fältet R|V I afskärningen COMOB

Cohen VI s. 478 nr 21.

Ur Trägårdhs samling. Inv. 6236.

Placidius Valentinianus (423—455).

5. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, högra sidan. DN PLA VALENTI|NIANVS P F AVG

Fråns. Kejsaren stående med högra foten på ett drakhufvud. I högra handen ett kors, i venstra Victoria på ett klot. VICTORI|A AVGGG I fältet R|V I afskärningen COMOB

Cohen VI s. 504 nr 11.

Funnet under plöjning i en åker vid Gunnarstorp i Norra Mökleby sn, Öland. Inv. 6826.

6. Likt föregående.

Funnet under kornbergning vid Tjusby i Gärdslösa sn, Öland. Inv. 6239.

7. Likt nr 5.

Funnet under plöjning i en åker belägen invid vägen öster om Södra Möckleby by, Södra Mökleby sn, Öland. Inv. 9323.

8. Likt nr 5, men i fältet å frånsidan R|M

Funnet vid Gettlinge i Södra Mökleby sn, Öland. Inv. 6665.

9. Likt nr 8.

Funnet i en åker kallad Lundhorfvan under Hofgården i Holmtorps by, Algutsrums sn, Öland. Inv. 8797.

Julius Maiorianus (457—461).

10. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, högra sidan. Hjelm, sköld, spjut. DN IVLIVS MAIORI|ANVS P F AVG

Fråns. Kejsaren stående med högra foten på ett drakhufvud, i högra handen långt kors, i venstra Victoria på ett klot. VICTORI|A AVGGG I fältet M|D I afskärningen COMOB

Cohen VI sid. 514 nr 1.

Funnet vid Öfvetorp, Algutsrums sn, Öland. Inv. 5784.

11. Likt nr 10, men D på åtsidan endast hälften så stort som de öfriga bokstäfverna.

Funnet under rågbergning vid Norrböda, Böda sn, Öland. Inv. 6028.

12. Likt nr 10, men i fältet på frånsidan R|V

Funnet af bonden Anders Nilsson från Öfre Sandby på hans tall-lott i Sörby och Lindby tallar, Gärdslösa sn, Öland. Inv. 5626. Förut äro mynt anträffade på samma ställe, jämför Inv. nr 3270, 3608 och 4971.

13. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, högra sidan. Spjut, hjelm, sköld med Kristi monogram. DN IVLIVS MAIORIA|NVS P F AVG

Fråns. Kejsaren stående med högra foten på ett drakhufvud, i högra handen ett långt kors, i venstra en Victoria på ett klot. VICTORIA|AVGGG I fältet M|D I afskärningen COMOB

Cohen VI s. 514, nr 1.

Dåligt utfördt mynt. Bilderna okonstnärliga och bokstäfverna ojämna. (Barbariskt mynt?).

Funnet under plöjning vid Norrby, Barlingbo sn, Gotland. Inv. 5808.

Libius Severus (461—465).

14. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, högra sidan. DN LIBIVS SEVE|RVS P F AVG

Fråns. Kejsaren stående, framvänd, med högra foten på ett drakhufvud. I högra handen ett långt kors, i den venstra Victoria på ett klot. VICTORI|A AVGGG I fältet R|M I afskärningen COMOB

Cohen VI s. 518, nr 6.

Funnet i sjelfva ytan å en åker hörande till nr 1 Öfvetorps afrösningslott »Dankhaget», Algutsrums sn, Öland. Inv. 7889.

15. Likt nr 14.

Funnet å Ramsätra gård, Köpings sn, Öland. Inv. 6616.

16. Likt nr 14.

Funnet i en åker vid Torsborg i Torslunda sn, Öland. Inv. 6253.

17. *Åts.* Lik nr 14, men DN LIBIVS SE|VERVS P F AVG

Fråns. Lik nr 14, men i fältet R|V

Funnet under plöjning i en potatisåker vid nr 3 Dödevi, Högby sn, Öland. Inv. 6465.

18. *Åts.* Lik nr 14, men (DN L)IBIVS SEVE|RVS P F AVG

Fråns. Lik nr 14, men VICTOR|A (sic!) AVGGG I fältet R|A I afskärningen COMOB

Jfr Cohen VI s. 518 nr 6.

Ur Trägårdhs samling. Inv. 6236.

19. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, högra sidan. DN LIBIVS SEVERVS PE AVG

Fråns. Kejsaren stående, högra foten på ett drakhufvud. I högra handen ett kors, i den venstra Victoria på ett klot. VICTORIA|AVGGG I fältet M|P I afskärningen CONOB

Cohen VI s. 518 nr 6.

Funnet i en åker vid vårsådd å Tjusby, Gärdslösa sn, Öland. Inv. 7411.

20. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, högra sidan. DN LIBIVS SEVERV|S PERPETV AVG (i monogram).

Fråns. Bilden lik nr 14, men VICTORIA|AVGGG I fältet M|D I afskärningen COMOB

Cohen VI s. 519 nr 7.

Funnet under arbete å en åker vid Skogsby, Torslunda sn, Öland. Inv. 9002.

Procopius Anthemius (467—472).

21. *Åts.* Kejsarens bröstbild framvänd. Hjelm, spjut, sköld. DN ANTHE|MIVS P F AVG

Fråns. Anthemius och Leo emellan sig hållande ett korskrönt klot, samt hvar och en på sin yttersida ett spjut. SALVS RE|IP|VBLICAE I fältet MD (i monogram) I afskärningen COMOB

Cohen VI s. 522 nr 5.

Inköpt från en guldsmed i Kalmar. Funnet på Öland(?). Inv. 5186.

22. *Åts.* Lik nr 21.

Fråns. Lik nr 21, men i fältet mellan kejsarne och under korskrönta klotet RI. Därunder en stjerna. SALVS R|EIP|VBLICAE I afskärningen · COMOB ·

Jfr Cohen VI s. 522 nr 5.

Funnet vid räfsning å en kornåker tillhörande Laxeby, Egby sn, Öland. Inv. 9331.

23. Lik nr 22, men utan stjerna å frånsidan samt i afskärningen COMOB, af hvilket ord de två sista bokstäfverna äro borttagna vid anbringandet af ett hål i myntet.

Funnet i närheten af Kalmar. Inv. 4967.

24. *Åts.* Lik nr 21.

Fråns. Lik nr 21 dock utan bokstäfver i fältet, men med stjerna (Kristi monogram?). Omskriften SALVS R|EIP|VBLICAE I afskärningen CORNOB (sic!).

Funnet under plöjning af en åker vid nr 10 Sandby, Högby socken, Öland. Inv. 8856.

25. *Åts.* Lik nr 21, men DN ANTHE|MIVS P P AVG

Fråns. Lik nr 21, men i fältet under korskrönta klotet RV och en stjerna.

Myntet, något barbariseradt, är funnet vid nr 4 Egby Egby sn, Öland. Inv. 7503.

Julius Nepos (474—475).

26. *Åts.* Kejsarens bröstbild framvänd. Hjelm, spjut och sköld. DN IVL NE|POS P F AVG

Fråns. Gående Victoria med långt kors. VICTORI|A AVGGG: I fältet M|D I afskärningen COMOB·

Cohen VI s. 529, nr 2.

Funnet vid Hjerpestad, Löts sn, Öland. Inv. 9458.

Byzantinska mynt från Arcadius till och med Anastasius.

Theodosius II (408—450).

27. *Åts.* Kejsarens bröstbild, framvänd. Hjelm, spjut, sköld. DN THEODOSI|VS P F AVG

Fråns. Roma sittande hjelmklädd med korskrönt klot i högra handen, staf i den venstra. Sköld stödd mot stolen, venstra foten mot framstammen af ett skepp. I fältet framför henne en stjerna. INP XXXXII COS|XVIIPP I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 114 nr 6.

Funnet vid Mellböda i Böda sn, Öland. Inv. 6977.

28. Lik föregående. Myntet är försedt med en treryggad ögla samt omfattadt med en strierad guldtråd, mycket nött.

Sabatier I s. 114, nr 6.

Funnet i Hols sn, Vestergötland. Inv. 6361.

29. Likt nr 27.

Funnet vid nr 10 Sandby, Högby sn, Öland. Inv. 6386.

30. *Åts.* Lik nr 27, men omskriften DN THEODOSI|VS· P F· AVG

Fråns. Lik föregående, men omskriften IMP XXXXII COS|XVII·P·P· Stjerna i fältet. I afskärningen COMOB Myntet genomborradt.

Funnet på samma ställe som Inv. 3279, 3608 och 5626 i Sörby tall, Gärdslösa sn, Öland. Inv. 4971.

31. *Åts.* Lik nr 27, men omskriften DN THEODO|SIVS P F AVG

Fråns. Lik nr 27, men omskriften VOT XXX|MVLT XXXX Δ I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 116 nr 14.

Funnet vid Flors i Burs sn, Gotland. Inv. 9164.

32. *Åts.* som föregående.

Fråns. Lik föregående, men omskriften VOT XXX|MVLT XXXX H I fältet bakom stolen en stjerna. I afskärningen CONOB

Hål i myntet strax bredvid korset på klotet.

Sabatier I s. 116, nr 14.

Funnet vid Fagerum, Böda sn, Öland. Inv. 7102.

33. *Åts.* Lik nr 31.

Fråns. Lik föregående, men omskriften VOT XXX|MVLT XXXXΓ

Funnet vid potatis upptagning å lägenheten Alledal, Algutsrums sn, Öland. Inv. 8639.

34. *Åts.* Lik nr 31, men omskriften DN THEODO|SIVS (P F) AVG

Fråns. En något barbariserad framställning tydligen åsyftande att återgifva frånsidan å ett sådant mynt som Sabatier I s. 115 nr 8. Å detta ser man Theodosius, sittande, framvänd, hållande en bokrulle (volumen) i sin högra, uppsträckta hand och i den andra ett kors, öfver hvilket en stjerna synes. På hans venstra sida en stående gestalt (Valentinianus), framvänd, med högra handen uppsträckt, i den venstra ett korskrönt klot. SALVS REI|PVBLICAE B I afskärningen CONOB

Från Trägårdhs samling. Inv. 6236.

Marcianus (450—457).

35. *Åts.* Kejsarens bröstbild, framvänd. På hufvudet hjelm, i högra handen ett spjut, på den venstra sidan en sköld. DN MARCIA|NVS P F AVG

Fråns. Stående Victoria i profil, venstra sidan. I högra handen korset. I fältet en stjerna. VICTORI|A AVGGG S I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 124, nr 4.

Ur Trägårdhs samling. Inv. 6236.

Leo I (457—474).

36. *Ats.* Kejsarens bröstbild, framvänd. Hjelm, spjut, sköld. DN LEO PE|RPET AVG

Fråns. Victoria gående med ett långt kors i handen. I fältet bakom henne en stjerna. VICTORI|A AVGGG H I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 131, nr 4

Troligen funnet tillsammans med en guldspiral, 2 $^2/_3$ hvarf, afhuggen i ena ändan. Hardings i Valls sn, Gotland. Inv. 5807.

37. *Åts.* Lik föregående.

Fråns. Lik föregående, men omskriften VICTORI|A AVGGG B I afskärningen COMOB

Sabatier I s. 131, nr 4.

Ur Trägårdhs samling. Inv. 6236.

38. *Åts.* Lik nr 36, men omskriften DN LEO PE|RPET AVG

Fråns. Lik nr 36, men omskriften VICTORI|A AVGGG S I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 131, nr 4.

Funnet vid nr 1 Segerstad, Segerstads sn, Öland. Inv. 5005.

39. Likt föregående, men å frånsidan är mellan omskriftens sista G och B i CONOB en guldbit inhamrad, förmodligen för att fylla ett hål, hvarvid myntet förlorat sin ursprungliga form.

Funnet vid Myrungs i Linde sn, Gotland. Inv. 7377.

40. *Åts.* Lik nr 36.

Fråns. Lik nr 38, men omskriften VICTOR|I|A AVGGG S

Sabatier I s. 131, nr 4.

Funnet vid Salomonstorp, Köpings sn, Öland. Inv. 7362.

41. *Åts.* Lik nr 36.

Fråns. Lik nr 36, men omskriften VICTORI|A AVGGG Z I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 131, nr 4.

Funnet under plöjning å Bröttorp, Norra Mökleby sn. Öland, Inv. 7952.

42. *Åts.* Lik nr 36.

Fråns. Lik nr 36, men omskriften VICTORI|A AVGGG Є I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 131, nr 4.

Funnet i en åker vid pastorsbostället i Norra Mökleby sn, Öland. Inv. 5185.

43. *Åts.* Lik nr 36.

Fråns. Lik nr 36, men omskriften VICTORI|A AVGGG I I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 131, nr 4.

Funnet jämte närmast följande mynt i jorden å hemmanet Törnbotten, Algutsrums sn, Öland. Inv. 4783.

44. *Åts.* Kejsarens bröstbild i profil, högra sidan. DN LEO PE|RPETV AVG

Fråns. Kejsaren stående upprätt med foten på ett drakhufvud, i högra handen ett kors, i venstra Victoria på ett klot. VICTORI|A AVGGG I fältet M|D I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 131 nr 6.

Funnet jämte näst föregående mynt i jorden å hemmanet Törnbotten, Algutsrums sn, Öland. Inv. 4783.

45. *Åts.* Lik föregående.

Fråns. Bilden lik föregående, men med två stjernor i fältet. VICTORI|A AVGGG I afskärningen THSOB

Funnet i en åker vid nr 2 Ramsätra i Köpings sn, Öland. Inv. 8887.

Mynt lära förut anträffats på samma plats.

46. Kan ej närmare bestämmas.

Funnet vid Hakuse i Björke sn, Gotland. Inv. 6433.

Zeno (474—491).

47. *Åts.* Kejsarens bröstbild, framvänd. Hjelm, spjut, sköld. DN ZENO|PERP AVG

Fråns. Victoria gående, i profil, venstra sidan, med långt kors i handen. I fältet bakom henne en stjerna.* VICTORI|A AVGGG Γ. I afskärningen (C)ONOB Myntet genomborradt.

Sabatier I s. 138, nr 1.

Funnet jämte en fyrkantig, ringformigt hopböjd guldten med derå uppträdda: en liten tjock, trind, i båda ändarne tvärhuggen ten och tre smala hoprullade tenar, af hvilka en fasthållar en liten slät öppen ring med spiralrefflade ändar, lagd i spiral 1 $^1/_3$ hvarf,

1 hopklämd ring, 4 $^1/_2$ hvarf i spiral,

2 bitar af kantig, 1 bit af trind ten,

1 ringformigt hopböjd trind ten med tvärhuggna ändar,

1 tillplattad liten kula. Allt af guld.

Detta fynd anträffades vid odling af en åker »5 tum under jordytan i en gammal kopparask, som var så förvittrad, att den sönderföll vid minsta beröring». Åkern tillhör Slättäng, Fristads sn, Vedums härad i Vestergötland. Inv. 6266.

48. *Åts.* Lik föregående, men DN ZENO P|ERP F AVG

Fråns. Lik föregående. I afskärningen COMOB

Sabatier I s. 138, nr 1.

Funnet vid Jusarfve, Gothems sn, Gotland. Inv. 5572.

Basiliscus och Marcus.

49. *Åts.* Basilisci bröstbild framvänd. Hjelm, spjut och sköld. DN ЬASILISCI|ET MARC P AVG

Fråns. Basiliscus och Marcus sittande på en tron, framåt vända, med bokrullar (volumina) och korskrönta klot i händerna. Båda med gloria och mellan dem ett kors, öfver detta en stjerna. SALVS REI|PVR (sic!) LICAB I I afskäringen CONOB

Sabatier I s. 145, nr 1.

Funnet vid Lilla Burge, Hablingbo sn, Gotland. Inv. 7001.

Anastasius (491—518).

50. *Åts.* Kejsarens bröstbild framvänd. Hjelm spjut, sköld. DN ANASTA|SIVS P P AVG

Fråns. Victoria gående, i profil, venstra sidan, i högra handen ett långt kors. VICTORI|A AVGGG B I fältet framför korset en stjerna. I afskärningen CONOB

Jfr Sabatier I s. 152, nr 1.

Funnet under plöjning vid Gullauser, Hangvars sn, Gotland. Inv. 7060.

51. *Åts*. Lik föregående.

Fråns. Gående Victoria hållande ett långt kors i handen. VICTORI|A AVGGG I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 152, nr 2.

Myntet varit genomborradt. Detta hål igensatt med en liten rund gulddroppe. Hela myntet omfattadt med en strierad guldtråd och på samma gång försedt med en ögla, liknande den å guldbrakteaterna.

Funnet i en åker vid Hardings i Walls sn, Gotland. Inv. 8586.

I samma åker uppgifvas ett par guldmynt och en guldten vara funna. Se Inv. nr 5807, 5965 och 6422.

52. Likt föregående, men å frånsidan en stjerna i fältet bakom Victoria och omskriften VICTORI|A AVGGG Z

Funnet i en åker, vid Burge Fardhem sn, Gotland. Inv. 9081.

53. Likt föregående, men frånsidans omskrift VICTOR|I|A AVGGG A

Funnet i en åker vid Jufves, Väte sn, Gotland. Inv. 8028.

54. Lik nr 52, men frånsidans omskrift VICTORI|A AVGGG S

Funnet vid plöjning. Nybjers, Hörsne sn, Gotland. Inv. 7061.

55. *Åts*. Lik föregående, men omskriften DN ANASTA|SIVS P F AVG

Fråns. Lik föregående, men omskrift VICTOR|I|A|AVGGG— (utplånad bokstaf). I afskärningen CONOb

Sabatier I s. 152, nr 2.

Funnet jämte två bronstenar under plöjning å en åker vid Prestbåtels, Vänge sn, Gotland. Inv. 4985.

56. Lik nr 52, men frånsidans omskrift VICTORI|A AVGGG I

Sabatier I s. 152, nr 2.

Funnet vid Hardings, Valls sn, Gotland. Inv. 6422.

57. Lik nr 52, men frånsidans omskrift VICTORI| A|AVGGG H

Funnet vid plöjning i en åker. Botes, Etelhems sn, Gotland. Inv. 5639.

58. *Åts.* Lik föregående, men omskriften DN ANASTA|SIV|S P F AVG

Fråns. Lik föregående, men omskriften VICTORI|A AVGGG A I afskärningen COMOB

Sabatier I s. 152, nr 2.

Funnet i en åker vid Duckarfve, Linde sn, Gotland. Inv. 5570.

59. *Åts.* Lik föregående, men omskriften DN ANASTA|SIVS P F AVG

Fråns. Lik föregående, men omskriften VICTOR|I|A AVGGG A

Sabatier I s. 152, nr 2.

Funnet i en åker vid Garde, Stenkyrka sn, Gotland. Inv. 5333.

Senare byzantinska mynt.

Justinianus 1 (527—565).

60. *Åts.* Kejsarens bröstbild, framvänd. I högra handen korskrönt klot. På venstra skuldran en sköld. DN IVSTINI|ANVS P P AG (sic!).

Fråns. Victoria stående, i högra handen ett kors med Kristi monogram ☧, i venstra ett korskrönt klot. VICTORI|A AVGGGI I fältet under klotet en stjerna. I afskärningen CONOB

Sabatier I s. 177, nr 3.

Funnet vid Snosarfve, Silte sn, Gotland. Inv. 6615.

Barbariska efterbildningar.

61, *Åts.* Bröstbild i profil, högra sidan. En mycket dåligt utförd kopia, der konturerna betecknas med höga linier, så att den mer ger intryck af en teckning än en relief. Omskriften består mest af x- och c-tecken, och är alldeles otydbar.

Fråns. Man ser här en man (kejsaren) stående med högra foten på ett drakhufvud, i högra handen hållande ett långt kors, och i den venstra någonting, som skall föreställa den vingade Victoria på ett klot. Omskriften något liknande den

på åtsidan och likaledes alldeles otydbar. I afskärningen äfven några bokstafsliknande tecken.

Det hela gör intryck af att vara en efterbildning efter något af Libii Severi mynt.

Funnet i en åker vid Hardings i Walls sn, Gotland. Inv. nr 5965.

62. Fig. 77 afbildar *åtsidan* och *frånsidan* af ett guldmynt försedt men ögla. Bilderna äro å detta utförda i ganska hög relief. Omskrifterna äro otydbara. Öglan och för öfrigt hela myntet är mycket slitet.

Det är funnet vid Lundby i Kullerstads sn, Östergötland. Inv. nr 7903.

63. Fig. 78 återger äfven *åtsidan* och *frånsidan* af ett guldmynt, som säkerligen ej utgått från något kejserligt, byzantinskt myntverk. *Åtsidan* är en bakvänd kopia af ett kejsar Theodosius II:s mynt. Af omskriften kan man igenkänna flera bokstäfver, synnerligast de sista AVG, hvilka i följd af att kopian är bakvänd har sin plats, der omskriften i vanliga fall börjar. Å *frånsidan* se vi den sittande Roma med sitt korskrönta klot etc. alldeles såsom å Theodosii mynt fastän mycket dåligt återgifvet. Äfven här igenkänner man rätt många af omskriftens bokstäfver.




77.




78.

Funnet jämte flera låga spelbrickor uti en grafhög vid Tuna by, Ytterselö sn å Selaön i Mälaren. Inv. nr 9435.

Den här meddelade fyndförteckningen upptager såsom ofvan är sagdt alla romerska och byzantinska guldmynt, hvilka inkommit till Statens Historiska Museum efter det Montelii upp-

sats i *Månadsbladet* för 1872 trycktes. Mynten från den egentliga solidus-import-tiden, från Theodosius den stores död till och med Anastasius, tilldraga sig naturligtvis det största intresset, emedan de möjligen kunna bidraga att förklara denna egendomliga företeelse och andra frågor, som med dem stå i samband. För att göra detta material mera öfverskådligt har jag sammanställt det i en tabell A efter samma grunder som Montelius tillämpat. I tabell B äro de mynt, som här ofvan blifvit beskrifna, jämte dem Montelius offentliggjort i sitt arbete *Från Jernåldern* och i *Månadsbladet* sammanförda till en tabell.

Tabell A.

	Öster-göt-land.	Vester-göt-land.	Söder-man-land.	Öland.	Got-land.	Kalmar län.	Summa.
Honorius (395—423) . .	—	—	—	—	—	1	1
Placidius Valentinianus (423—455)	—	—	—	5	—	—	5
Julius Maiorianus (457—461)	—	—	—	3	1	—	4
Libius Severus (461—465)	—	—	—	6	—	1	7
Procopius Anthemius (467—472)	—	—	—	4	—	1	5
Julius Nepos (474—475)	—	—	—	1	—	—	1
Theodosius II (408—450)	—	1	—	5	1	1	8
Marcianus (450—457) . .	—	—	—	—	—	1	1
Leo I (457-474)	—	—	—	8	2	1	11
Zeno (474-491).	—	1	—	—	1	—	2
Basiliscus och Marcus. .	—	—	—	—	1	—	1
Anastasius (491—518). .	—	—	—	—	10	—	10
Obestämbara	1	—	1	—	1	—	3
Summa	1	2	1	32	17	6	59

Tabell B.

	Medelpad.	Uppland.	Södermanland.	Vestergötland.	Östergötland.	Småland.	Skåne.	Blekinge.	Kalmar län.	Öland.	Gotland.	Summa.
Honorius (395—423)	—	—	—	—	—	1	—	—	1	5	4	**11**
Placidius Valentinianus (423—455)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	19	—	**20**
Julius Maiorianus (457—461)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	**6**
Libius Severus (461—465)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	18	2	**21**
Procopius Anthemius (467—472)	—	—	—	—	—	—	1	—	1	8	2	**12**
Julius Nepos (474-475)	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	**3**
Romulus Augustus (475—476)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	**2**
Arcadius (395—404)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	**2**
Theodosius II (408—450)	1	4	—	1	—	1	5	2	3	27	4	**48**
Ælia Eudoxia, hans gemål	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	**2**
Marcianus (450—457)	—	1	—	—	—	—	—	—	1	6	1	**9**
Ælia Pulcheria, hans gemål	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	**2**
Leo I (457—474)	—	3	—	—	—	—	3	—	1	34	12	**53**
Leo och Zeno (474)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	**2**
Zeno (474—491)	1	11	1	1	—	—	2	—	—	7	16	**39**
Ælia Ariadne, hans gemål	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	**1**
Basiliscus (476—477)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	**2**
Basiliscus och Marcus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	**1**
Anastasius (491—518)	—	2	—	—	—	—	1	—	1	—	31	**35**
Barbariska efterbildningar och obestämbara	—	1	1	—	1	—	—	—	1	—	3	**7**
Summa	**2**	**22**	**2**	**2**	**1**	**2**	**12**	**3**	**13**	**138**	**81**	278

Riksantiqvarien Hans Hildebrand har i sitt arbete *Från äldre tider* äfven egnat sin uppmärksamhet åt solidus-importen och meddelar der en tabell, som omfattar mynten funna intill 1881 års utgång. På grund af myntens olika fördelningar kommer han till åsigten att under folkvandringarna någon folkström blifvit ledd hit upp till Norden och sammanbinder denna åsigt

med Procopii uppgift att Herulerna vandrat norrut och bosatt sig i Thule. Dessa sina åsigter har han vidare utvecklat vid numismatiska kongressen i Bruxelles 1891.[1]

B. Sn.

Tornkapellet i Mariakyrkan i Visby.

I tornet af Tyskarnes åt jungfru Maria helgade kyrka i Visby, den nuvarande domkyrkan, förekommer ett kapell af säregen beskaffenhet, hvilket först sedan orgeln flyttades kommit till heder igen.

Kapellet är fyrkantigt och tillgängligt medels trappor i muren. Det öppnar sig mot långhusets midtskepp med tvänne bågöppningar, som skiljas från hvarandra af tvänne kopplade kolonner med gemensamma bas och kapitäl. Hos bas, kolonner och kapitäl råder det mest harmoniska förhållande. Kapitälet är ganska fint skulpteradt. I min bok *Visby och dess minnesmärken* finnes s. 101 en bild af detta tornkapell med de två rundbågiga öppningarna. Kapellet har antagligen varit afsedt för någon särskild gudstjenst; ett altare har tvifvelsutan varit uppfördt omedelbart framför midten af bröstmynningen mot kyrkan.

Ett liknande tornkapell, dock försedt med endast en bågöppning mot midtskeppet förekommer i Drottens kyrka i Visby. Spår af ett liknande tornkapell finnas i sankt Olofs ruin i Visby.

Man har mycket och med ifver framhållit det egendomliga i anordnandet af Visby Helgeandskyrka: långhuset ersatt af en åttkantig byggnad och denna delad i två våningar. Den öfre våningen står genom en vid bågöppning i förbindelse med koret och har i denna öppning ett altare varit placeradt, af hvilket ännu i förra århundradet lemningar funnos; ännu i

[1] Se *Procès-verbaux et Mémoires du congrès international du numismatique.* Bruxelles 1891.

dag ses vid sidan den i muren anbragta nischen, i hvilken altarekärlen kunde insättas. Denna öfre våning är icke annat än det i de nyss omtalade kyrkorna förekommande tornkapellet, hvilket har fått större betydelse derigenom, att torn och långhus i Helgeands kyrka smält samman till ett.

Domkyrkoförsamlingen önskar inreda kapellrummet i tornet för begagnande under gudstjensterna. Under nuvarande förhållanden skulle då, derest de häruppe sittande skola kunna se fram till predikstol och altare, bänkarne ordnas på ett plan med så stark lutning upp mot den vestra muren, att ett vackert i densamma anbragt fyrbladigt fönster skulle komma att skylas, hvilket voro särdeles olämpligt. Af denna anledning önskar domkyrkorådet att få muren under de två bågöppningarne sänkt ned mot tomrummets golf. Akademien tillstyrkte så mycket hellre en sådan åtgärd, som derigenom det nämnda fyrflikiga fönstret blir bättre synligt från kyrkan.

Men med afseende på verkställigheten af denna sänkning har Akademien afstyrkt bifall till det inlemnade förslaget, hvilket innebar att hela muren skall sänkas, de kopplade kolonnernas bas placeras å midten af den nya yta, som vinnes genom mursänkningen, mellan basen och de nuvarande kolonnskaften skulle nya skaftdelar till en höjd af mera än 2 fot insättas. Akademien har fäst uppmärksamheten derpå, att det icke blir så lätt att finna nya kolonnstycken, som hafva den färg, hvilken de gamla kolonnerna genom tidens inverkan fått, samt framhållit, att genom den föreslagna dryga förhöjningen af ursprungligen korta kolonner, skulle de nu rådande harmoniska förhållandena i betänklig mon rubbas. Den nya anordningen skulle tydligen angifva sig vara ett lappverk och innebära ett brott mot god smak och mot den pietet, som man i det längsta är skyldig att iakttaga mot den förste konstruktören. Akademien har dessutom tillagt, att man kan från en dörr i tornrummets norra vägg se såväl de kopplade kolonnerna mot midtskeppet som ett par af kopplade kolonner i tornets norra yttermur. Båda dessa par af dubbelkolonner äro anordnade i full-

ständig symmetri; förlänges paret mot midtskeppet, då häfves symmetrien.

Akademien har på grund häraf hemställt, att följande anordning må företagas. Dubbelkolonnernas bas hvilar på en fyrkantig stenskifva, hvars bredd är lika stor som basens diameter. Genom att behålla af muren en pelare under denna skifva, och sänka muren endast på ömse sidor om denna vinner man allt hvad man ur praktisk synpunkt åstundar och man vinner dessutom den förmonen, att den ursprungliga anordningen blir så litet som möjligt och med så stor pietet som möjligt rubbad. Antagligen måste ett galler sättas i den sänkta öppningen. Ett sådant fästes bättre vid pelaren under kolonnbasen än vid det förlängda kolonnparet.

Öfverintendentsembetet, som icke delade Akademiens uppfattning af hvad pieteten i detta fall kräfde, tillstyrkte bifall till den inlemnade ritningen, under vilkor att hvart och ett af de två på ritningen utmärkte kolonnskaften utföres af en sten — d. v. s. de gamla kolonnskaften skola slopas.

Kongl. Maj:t har godkändt öfverintendentsembetets framställning.

H. H—d.

Sveriges cistercienserkyrkor.

Den reformerande verksamhet, som cistercienserne utöfvade, omfattade äfven byggnadskonsten. Hvad de inom denna uträttade, har alltid fängslat konstkännares intresse genom en väl utpräglad karaktär af ädel enkelhet. Cisterciensernes egna kyrkor, vanligen uppförda efter stora mått äro derföre dyrbarheter, åt hvilka de senaste ättleden egna uppmärksamhet och omvårdnad. I Sverige finnes dessvärre, i detta afseende helt litet att bevara. Det är derföre så mycket mera angeläget, att detta lilla blir skyddadt.

Det är icke min mening att här lemna en utförlig redogörelse för Sveriges cistercienserkyrkor — det skulle alltför mycket inkräkta på *Månadsbladets* utrymme. Ej heller är materialet ännu så väl samladt, att en detaljerad redogörelse ännu vore möjlig.

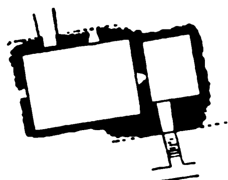
1. Alvastra.

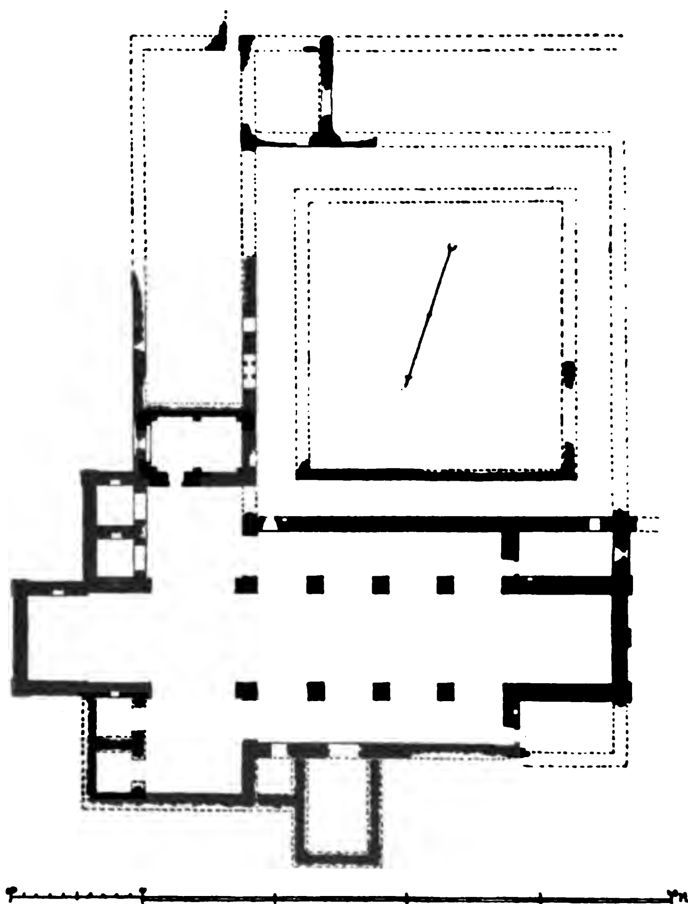
Ålderns företrädesrätt tillkommer brödraklostret i Alvastra, hvilket anlades kort före midten af 1100-talet. Kyrkan är nu en ruin, klosterbyggnadens murar äro dolda i marken och kunna endast genom ett drygt och kostsamt schaktningsarbete åter bringas i dagen. Arkitekten Rudolf Enblom har på mitt uppdrag under somrarne 1893 och 1894 företagit uppmätningar och, på enstaka, efter hvad man känner rörande cistercienserklostrens anordning valda punkter, äfven utgräfningar. Jag meddelar här (fig. 79) den plan han upprättat öfver byggnadskomplexen. Ännu synliga murar återgifves af sned streckning mellan skarpa linier. Sådana linier utan snedstreckning angifva murar, som väl nu äro försvunna, men hvilkas sträckning kan med full säkerhet konstateras. Streckade linier angifva den sannolika sträckningen af nu försvunna murar. Såsom i klostren var vanligt, ligger kyrkan vid ena sidan af en fyrkantig gård, den s. k. korsgången, och de andra byggnaderna utmed samma gårds tre öfriga sidor.

Cisterciensernas kyrkor tillhöra två olika typer, båda representerade i Sverige. Den ena har rak korafslutning, den andra rund. Alvastra hör till den förra typen. Vid sidorna af det åt öster utskjutande högkoret ligga mindre kor, tvänne på hvar sida. I hvart af de fem koren finnes en nisch för en uttömningssten. Öfver ingången till hvart sidokor hvälfver sig en rundbåge, och en sådan har helt visst begränsat öppningen till kyrkan. Jfr fig. 80, i hvilken det som ännu finnes i behåll är tecknadt med sammanhängande linier.

De fyra sidokoren äro lagda utmed den östra sidan af tvärskeppet, hvars södra gafvelmur ännu finnes i behåll. Till

dennes bevarande har bidragit, att på andra sidan denna mur förekommer en af klosterbyggnaderna, så hög att den varit

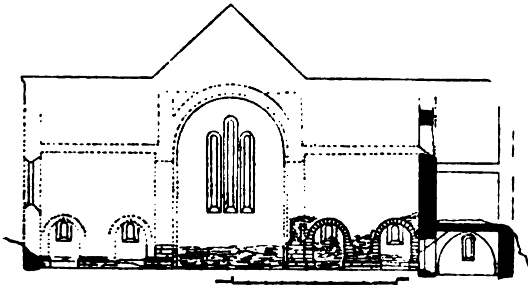




79.

delad i tre våningar. Med den undre våningen i detta hus stod tvärskeppet i direkt förbindelse medels en dörr, som nu

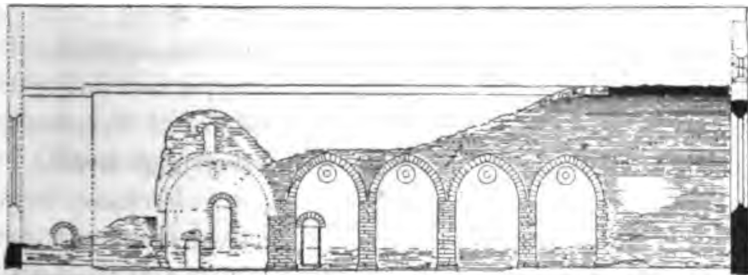
är rätlinigt afslutad upptill, men synes en gång hafva afslutats med en rundbåge. Något i vester från denna dörr förekommer en annan, upptill rundbågigt afslutad. Denna dörr, hvilken icke räcker ända ned till tvärskeppets golf, leder till en trappa, som för upp till klosterbyggnadens öfre våning. Tvärskeppet har varit täckt af ett rundbågigt hvalf. Öfver dettas hjessa



80.

finnes i gafvelmuren en dörr, som satt kyrkans vind i förbindelse med klosterbyggnaden. — Jfr fig. 81.

Ett rundbågigt tunnhvalf täcker äfven långhusets midtskepp. Midtqvadraten d. v. s. den mellersta delen af tvärskeppet, som tillika är en fortsättning af långhusets midtskepp, torde



81.

hafva varit täckt af ett korshvalf af enklaste konstruktion d. v. s. i form af tvänne hvarandra korsande tunnhvalf. Mellan långhusets två östligaste pelare och tvänne från kormurarne framspringande pilastrar synas bågar hafva varit slagna. Annars hafva icke de kyrkan täckande tunnhvalfven varit

genom tvärbågar delade i partier. Kyrkan måste hafva tett sig temligen enformig.

Långhusets midtskepp har varit skilda från sidoskeppen af pelare, med enkel sockel, mellan hvilka spetsbågar äro slagna. Öfver dem var muren alldeles slät, icke ens en list bildade afbrott. Den lodräta ytan öfvergick utan vidare i tunnhvalfvet. — Jfr fig. 81.


82.

Af sidoskeppen äro endast yttermurarnes nedersta delar i behåll. Om betäckning, hvalf, fönster sakna vi derföre all kännedom. Den bild af Alvastra, som förekommer i Dahlbergs *Svecia antiqua et hodierna*, är för godtyckligt utförd för att lemna oss några upplysningar om de verkliga förhållandena.

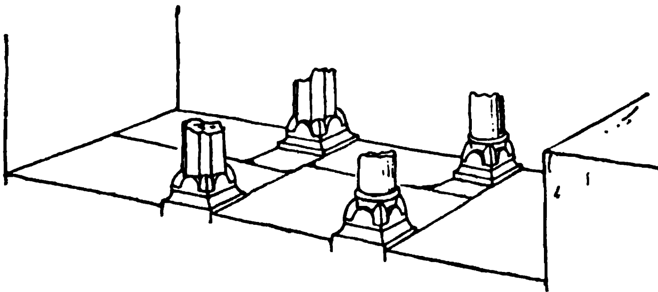

83.

Vi se, huruledes den i östra delen herskande rundbågen i kyrkans vestra del blifvit ersatt af spetsbågen, men äfven i denna vestra del hvälfver sig öfver midtskeppet med dess spetsbågar ett fullständigt rundbågigt hvalf.

I kyrkans vestra gafvel finnes ett stort spetsbågigt fönster, för hvilket midten af den ursprungliga gafvelmuren blifvit bortbruten. Man ser i en betydande spricka konturerna mellan den gamla muren och den insatta nya muren (fig. 82 och 83).

Till kyrkans södra sida sluter sig den s. k. korsgången. På dennas östra sida finnes en byggnad, bestående af tvänne

rum. Det norra är litet, med längdriktning i vester och öster, och täckes af tvänne spetsbågiga korshvalf. Detta rum, hvilket antagligen tjenstgjort som sakristia, står genom en dörr i förbindelse med kyrkans tvärskepp och har ett litet fönster åt öster. På en planritning af år 1827 finnes en dörröppning i detta rums södra mur, således till den östra sidobyggnadens större sal, men denna dörr fattas i Enbloms med synnerlig omsorg utförda planritning. Denna sal är mycket stor med längdriktning i norr och söder. På 1827 års plan finnes midt i detta rum en pelare, hvilken nu försvunnit. De två bågar, som denna pelare uppburit, hafva måhända delat detta rum i två delar. I den nordligaste delen finnes åt korsgången ett egendomligt



84.

fönster, i hvilket förekommit fyra parvis ordnade kolonner, det ena parets runda, det andras åttkantiga (fig. 84).

Af den byggnad, som begränsat korsgången på den södra sidan, finnes intet annat i behåll än ett rum i den östligaste delen. Byggnaden i vester om korsgången är helt och hållet förstörd.

Alvastra kloster anlades år 1144, men till en så tidig del af 1100-talet kan ingen del af klosterkyrkan hänföras. En invigning af kyrkan omtalas än för år 1180, än för år 1185. Den östra delen af den nuvarande ruinen kan mycket väl tillhöra den då vigda kyrkan. Deremot framgår icke af någon urkund tiden för anbringandet af spetsbågar mellan midtskeppet och

sidoskeppet och för upptagandet af det stora spetsbågiga fönstret i den vestra gafveln.

H. Hd.

Vapenbilderna i medeltidens sköldebref.

Under k. Eriks af Pommern tid började man utfärda frälsebref, i hvilka den nya frälsemannens vapen är beskrifvet och i en vanligen färglagd teckning återgifvet. Då så litet är kändt rörande vår medeltids heraldik utöfver de vapenbilder, alltid i regeln färglösa, som förekomma i sigill, å grafstenar o. s. v., har jag ansett det vara skäl att här meddela kopior af de vapen, som förekomma i ännu bevarade sköldebref. Jag gör här början med dem, som förvaras i riksarkivet.

1.



85.

»Tre allin bruna udi et hvit field i skiolden oc tu huide uesnehorn medh eet allin öuerste i mellem hornen pa hielmen.» — Fig. 85.

Beskrifningen eger icke den tydlighet, som en sådan bör hafva, ty den angifver icke, att de tre ållonen sitta på en stjelk, ej heller är det fullt tydligt, att stjelken har samma färg som ållonen. Med vesnehorn menas bisonhorn.

Detta vapen förekommer i det sköldebref, som den 14 augusti 1457 utfärdades för Nils Gregersson på Vesterås. Några hans ättlingar äro icke kända.

Den bruna färgen hör icke till de äldre heraldiska. Silfver användes icke i den tidens terminologi, utan i stället hvitt. På samma sätt kallas i rimkrönikan de tre snedbjelkarne, silfver, i de k. Folkungarnes sköld *hvita* (hvita bara).

2.



86.

»Een swart sualä utinen ith röth fiäld ok pa hiellmen halffdelen af et blat leon.» — Fig. 86.

Svalan är tydligen icke helt och hållet svart, målningen visar, att buken är hvit. Den är således att anse som tecknad med naturlig färg. En svart svala i rödt fält visar emellertid att man under 1400-talet icke drog sig för att sätta färg på färg.

Detta vapen förekommer i det sköldebref, som hr Sten Sture den äldre jämte flere rikets råd den 21 augusti 1482 utfärdade för Lasse Halwordsson. Några hans ättlingar äro icke kända.

3.



87.

»Tre bla roser oc stilkerne gröna, uti eth hvit field i skiölden oc tre bla roser, stilkene gröna pa hielmen». — Fig. 87.

Detta vapen förekommer i det sköldebref, som hr Sten Sture den 31 mars 1483 utfärdade för borgaren i Stockholm Mattes Lydke. Några ättlingar af honom äro icke kända.


88.

4.

»Trij strussfjedhre, twa bruna och en hwith i mellen the thwa bruna, udi en bla skyøl och tesliges trij strussfiedhre offwen uppa hielmen.» — Fig. 88.

Detta vapen förekommer i det skiöldebref, hvilket den 28 augusti 1490 förlänades Hans Stensson. Ättlingar af honom äro icke kända.

Här förekommer således brun på blått d. v. s. färg på färg.


89.

5.

»Ett grönt felt medh three biälka langsz nedh ath skiölden, then biälcin mitt udi röd ok the andre thwa hwita.» — Fig. 89.

Detta vapen förekom i det sköldbref, som hr Sten Sture d. y. den 19 februari 1513 förlänades Peder Sigvordsson. Ättlingar af honom äro icke kända.

Man gjorde tydligen icke samma skilnad som nu mellan de heraldiska termerna bielke och stolpe. Hvad här kallas 'bielke längs ned' är hvad man nu kallar stolpe. Äfven här se vi, huru föga man under medeltiden drog sig för att lägga färg på färg: rödt på grönt.


90.

6.

En hvit hand i ett rödt fält med en röd hand ofvan i hjelmen; museringen af hjelmen blå och grön. — Fig. 90.

Detta vapen förekommer i ett sköldebref af den 17 mars 1508. Vapenskölden är i urkunden icke målad. Ätten är utdöd.

H. H—d.

Promemoria angående Visby ringmur.

Stadsfullmäktige i Visby hafva anhållit om tillstånd att å tre uppgifna ställen genombryta den staden omgifvande muren.

Kongl, Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien har vid flere tillfällen haft anledning att för Kongl. Maj:t anföra att Visby stadsmur, ett af de märkligaste fornminnen icke blott Sverige, utan rent af hela Europa eger, skulle blifva i hög grad vanställd, derest den blifver, utöfver hvad hittills skett, här och der genombruten, I ett af de tre nu ifrågasatta fallen har Akademien uttalat sig emot det tidigare framställda, nu förnyade förslaget. De två öfriga fallen hafva hittills icke varit underställda Akademiens pröfning, alldenstund förslagen om dem icke tidigare blifvit från vederbörande i Visby framställda.

Jag vill här redogöra för hvart fall för sig med afseende på dess förhållande till bevakandet af de antiqvariska intressena, och börjar med det förut af Akademien behandlade fallet.

I. Detta gäller en portöppning i muren i stadens södra sida. Visby stad har ett terassformigt läge, i det stadens område höjer sig mot öster och söder. De gator, som från strandsidan gå åt dessa väderstreck, hafva derföre en ganska betydlig stigning. En af de mot söder stigande gatorna, Skeppargatan, mynnar ut mot muren — så åtminstone uppfattas förhållandet af stadsfullmäktige —, midt för gatans mynning finnes en smalare öppning i muren, framkallad genom ett ras, hvars orsak nu icke kan utredas, en trappa leder upp till öfversta kanten af murresten och på andra sidan muren finnes

en utan vederbörligt tillstånd uppförd dam tvärt öfver vallgrafven, hvilken bereder fotgängare väg till de i söder om staden liggande planteringarna och ställena. Visby stadsfullmäktige önska nu att få öppningen vidgad samt en gata eller väg framdragen genom öppningen. Den i den nuvarande öppningen qvarvarande muren skulle således borttagas, likasom äfven ett högt vid sidan stående murstycke, hvilket framhållits såsom fallfärdigt. Det befinner sig ändock nu i samma skick som det haft sedan flere år tillbaka och är således fallfärdigheten icke så stor som stadfullmäktige låta påskina. Skeppargatan är delvis temligen brant, husen längs gatan äro icke många, ej heller stora — de flesta hafva endast en våning —, det finnes knappast en enda bod vid denna gata. Utanför muren måste för en blifvande väg uppföras en ansenlig underbyggnad, bred och hög, hvilken kommer att blifva ytterst dyrbar — helt visst för dyr i förhållande till den nytta den, såsom nyss sades, delvis branta Skeppargatan kan bereda som utfartsväg. Hvad emellertid i denna fråga måste anses vara afgörande är detta. Det är icke i stadsmuren, som den ifrågasatta portöppningen skulle brytas, utan i en mur tillhörig Visborgs slott. Af denna i historien märkliga byggnad finnes endast ett par murstäckor ofvan jord, det öfriga, som ej blifvit alldeles förstördt, ligger under jordytan. Det är derföre för närvarande omöjligt att utreda slottets anläggning och i sammanhang dermed stående förhållanden; en fullständig utgräfning måste en gång företagas, men som en sådan måste blifva ganska dyrbar, är det ytterst ovisst, när den skall kunna utföras. Brytes en del af muren bort och bygges öfver det yttre ruinområdet en bred väg, lägges hinder i vägen för en sådan undersökning. Den arkeologiska förlusten skulle blifva oersättlig under det den praktiska vinsten väl må anses problematisk. Så mycket mera skäl finnes att här låta de arkeologiska skälen bestämma ett afslag, som en port för icke längesedan blifvit, med vederbörligt tillstånd, upptagen vid södra mynningen af Magasinsgatan och är afståndet från denna port

till Skeppargatans södra mynning, der stadsfullmäktige vilja anbringa en ny port, ej så långt som façaden af Grand Hotel i Stockholm.

II. Stadsfullmäktige vilja hafva en ny portöppning mellan Öster- och Söderport, på ungefär halfva afståndet mellan Österport och Kajsarporten. Olyckligare kan ur arkeologisk synpunkt plats ej väljas för en ny portöppning. Det finnes nämligen på den af stadsfullmäktige föreslagna platsen en ytterst egendomlig anordning, nämligen en under medeltiden uppförd stenbyggnad, som skär tvärtigenom muren. Hvilken bestämmelse denna byggnad haft, om den haft någon särskild betydelse för befästningen, huru man kunnat låta muren vara afbruten af en utskjutande byggnad — detta är frågor, som det är af största vigt att få besvarade, men hvilkas lösning för närvarande ej är funnen. Stadsfullmäktige vilja bortbyta den del af stadsmuren, som på norra sidan stöter intill denna byggnad. Denna mur är felfri, den visar å utsidan med största tydlighet, huru stadsmuren byggdes och bör derföre ej rifvas. Det är dubbelt orimligt att rifva den, som man derigenom utplånar arten af sammanhanget mellan muren och den omtalade medeltidsbyggnaden.

Om trafiken är så stor i Visby, att en ny utkörsväg behöfves — hvilket jag högeligen betviflar —, hvarföre icke då göra Kajserporten som ligger helt nära litet vidare? Detta kan mycket väl ske genom att borttaga det närmaste murstycket åt söder, hvilket är senare tillkommet och derföre kan undvaras.

III. Sedan stadens folkskola blifvit bygd utanför Österport, önska stadsfullmäktige upptaga en gångport något i söder från Österport. »Genomgången i Österport är farlig för de trafikerandes lif och lemmar genom trängseln af mötande åkdon.» Faran synes mig öfverdrifven, upptagande af en gångport på det af stadsfullmäktige utpekade stället är ytterst olämpligt. Visby stadsmur består af två skilda delar, en ursprunglig låg och tunn mur och en senare mur, som byggdes framför och

tätt intill den gamla muren och, hunnen upp till dennes öfverkant, fortsattes uppe på den gamla muren. I den nya muren framför den gamla anbragtes af sparsamhetsskäl i stället för hel mur stora spetsbågar, hvilka uppbära murens öfre del. Den af stadsfullmäktige föreslagna gångporten skär just en sådan båge, den måste derföre undergräfva murens hållbarhet och antagligen framkalla ras. Helt nära det af stadsfullmäktige föreslagna stället, invid det i norr derom förekommande tornet, finnes ett tunnare murparti. I detta skulle en gångport icke vålla samma olägenhet, allenast man låter detta murpartis yttersta sidor invid tornet och invid den tjockare muren vara orubbade. Tillräcklig plats finnes der för anbringande af en gångport.

Stadsfullmäktige tala vidlyftigt om den lifliga trafiken på Visby gator samt de faror till lif och lem, för hvilka de som passera portarna äro utsatta. Jag besöker Visby i regeln två gånger om året, just under de månader då trafiken bör vara störst. Jag har vid alla möjliga tider af dagen passerat Visby gator och gått genom stadsportarne, men aldrig har jag funnit trafiken så stor, att den kräfver vidtagande af utomordentliga åtgärder, aldrig har jag funnit portarna mera farliga för lif och lemmar än flere af stadens gator äro det; de äro vida mindre farliga, ty porten är ej lång, hvadan det är lätt att rädda sig undan ett kommande åkdon, men den trånga gatan är ofta lång och i den kan det vara ganska obeqvämt för fotgängare, om en vagn kommer. Så länge man nöjer sig med de trånga gatorna, så länge har man ej rätt att så ifrigt framhålla farligheten för lif och lemmar för dem, som passera portarna. För öfrigt är jag ej ensam i min uppfattning af trafikens obetydlighet. (Forts.)

Stockholm 1896. Kungl. Boktryckeriet.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

250—252. 1892. Oktober—December.

Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 30 september.

Utdelning från samlingarna. Med erinran om innehållet i kongl. skrifvelsen af den 29 december 1860 framhöll Riksantiqvarien lämpligheten af att till fornsaks- och myntsamlingarna vid allmänna läroverken och till andra likställda samlingar utdela duplettexemplar ur Statens Historiska Museum och kongl. Myntkabinettets förråd af dylika, och torde dervid i främsta rummet tvänne kategorier böra komma i fråga, nämligen dels stenåldersföremål af vanliga typer och utan annan uppgifven fyndort än Skåne, dels romerska kejsarmynt af brons. På grund häraf föreslog Riksantiqvarien, att han, såsom en förberedande åtgärd, skulle sätta sig i förbindelse med ofvan nämnda samlingar för att erhålla uppgift om hvad som af nyss nämnda kategorier af fornsaker behöfdes för att på ett tillfredsställande sätt komplettera de respektive samlingarnas serier. Riksantiqvariens framställning biföll**s**.

Fasta fornlemningar. En af hemmansegaren Per Nilsson gjord framställning att för odling af marken få borttaga en å hans egande hemman 1/24 mantal Torpa, Österåkers sn, *Södermanland*, belägen »stensättning», hvilken vid företagen besigtning befunnits vara tre röseen, afslogs.

Genom Konungens befallningshafvande i Skaraborgs län hade inkommit en af A. W. Carlsson å Rantens snickerifabriks

vägnar till magistraten i Falköping ingifven ansökan om tillstånd att för fabrikens utvidgande borttaga en intill fabrikens nordöstra hörn gränsande fast fornlemning. Sedan Riksantiqvarien meddelat, att denna fornlemning utgjordes af en hällkista från den senare delen af stenåldern samt att densamma blifvit med anledning af berörda ansökan undersökt af dr Salin och slutligen att fornlemningens bibehållande skulle medföra stor olägenhet för fabriken, beslöt förvaltningsutskottet bifalla den gjorda ansökningen.

Antiqvarisk-topografiska arkivet. Föreståndaren för Örebro museum A. Vikström hade såsom gåfva öfverlemnat ett antal fotografier öfver kyrkor m. m. i Nerike. Förvaltningsutskottet beslöt att till honom, som uttryck för Akademiens tacksamhet, öfverlemna ett exemplar i silfver af Akademiens jetton.

Akademiens sammanträde den 4 oktober.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Genom remiss hade inkommit handlingar rörande ifrågasatta restaureringsåtgärder å Dalhems kyrka, Gotland — dels insättande af nytt fönster i kyrkans sakristia, dels omläggande i dess nuvarande form af kyrkans stengolf, mot hvilket senare beslut kyrkostämmans ordförande anmält reservation, — äfvensom ett af hr A. H. Hägg uppgjordt förslag till fullständig restaurering af samma kyrkas inre och yttre delar. Domkapitlet i Visby och kongl. Öfverintendentsembetet hade hemställt, att det Häggska förslaget måtte läggas till grund för restaureringsåtgärder i kyrkan, dock, hvad embetets yttrande beträffar, med den inskränkning, att de i det Häggska förslaget upptagna ornamentala uthuggningarna af baser och kapitäl å kyrkans fyra pelare icke böra komma i fråga. Akademien beslöt i afgifvet utlåtande *dels* ansluta sig till domkapitlets och embetets uttalanden, dock med erinran derom, att då Akademien ej känner, hvaruti de i Häggska förslaget upptagna förändringar af hvalfvens strålar består, Akademien ej kan derom yttra sig, *dels* instämma i

embetets reservation angående uthuggningen af pelarnes baser och kapitäl, *dels* framhålla önskvärdheten att vid en omläggning af golfvet funten flyttades från den nuvarande platsen till den ursprungliga, *dels* betona nödvändigheten att de nu i golfvet liggande grafstenarne flyttas till mera tillfredsställande platser.[1]

Riksantiqvarien redogjorde för de lemningar af det gamla dominikanerklostret i *Sigtuna*, som kommit i dagen genom nu pågående afschaktningsarbeten å kyrkogården vid Mariakyrkan derstädes och meddelade tillika, att pastorsembetet ingått till Konungen med underdånig fråga, huru med nämnda byggnadsrester skall förfaras. På Riksantiqvariens förslag beslöt Akademien att hemställa, att Konungen täcktes bestämma att nämnda byggnadslemningar böra bibehållas, men att de, för åstadkommande af prydligare utseende, må få afjämnas, der sådant befinnes nödigt, att dräneringsarbetet utföres så, att det åstadkommer den minsta möjliga skada samt att frågan om ytterligare åtgärder för klosterlemningarnas aftäckande och bevarande må få tillsvidare anstå.[2]

Medaljförslag. Förslag till medaljer för centralstyrelsen för Sveriges frivilliga skytteföreningar och för Norrköpings idrottsförening godkändes.

Akademiens sammanträde den 8 november.[3]

Antiqvarisk-topografiska arkivet. Anmältes, att artisten Bergendorff såsom gåfva öfverlemnat fotografier af Harbo kyrka i

[1] Kongl. Maj:t har den 22 oktober medgifvit anbringande af ett mindre, rundbågigt fönster i kyrkans sakristia samt förordnat, att vid omläggning af kyrkans stengolf, hvilken omläggning icke behöfver utföras i vidsträcktare omfattning än församlingen beslutit, skall lända till efterrättelse det af hr Hägg utarbetade förslag, samt att tre i korets golf liggande äldre grafstenar skola upptagas och å säkert ställe till förvaring uppställas; och har Kongl. Maj:t i öfrigt föreskrifvet, att de af Akademien föreslagna vilkoren och åtgärderna skola vid reparationen iakttagas.

[2] Kongl. Maj:t öfverlemnade den 28 oktober detta ärende till Akademien för att af denna afgöras.

[3] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 2 november.

erkestiftet, tagna efter den nyligen afslutade restaureringen af kyrkans inre.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Genom remiss hade öfverlemnats en skrifvelse från pastorsembetet i *Grenna* stadsförsamling med anmälan, att enligt församlingens beslut ny kyrka skall enligt af k. Öfverintendentsembetet uppgjord och af Kongl. Maj:t godkänd ritning uppföras på församlingens förra genom vådeld den 28 januari 1889 förstörda kyrkas grund och med bibehållande så mycket som möjligt af de gamla murarna samt anhållan om tillstånd att verkställa rifning och förändring af qvarstående murar m. m., der sådant pröfvas nödigt. Sedan Riksantiqvarien meddelat, att Grenna kyrkas östra del härrör från medeltiden samt är försedd med målningar, under det den vestra afdelningen med tornet förskrifver sig från förra århundradet och icke är af något arkeologiskt intresse, beslöt Akademien att på vanliga vilkor tillstyrka bifall till den gjorda ansökan, dock med skyldighet för församlingen att, när rifning af medeltidsafdelningen förekommer, derom i så god tid underrätta Akademien att nödiga åtgärder må kunna vidtagas.[1]

Genom remiss hade Akademien mottagit en anhållan af *Vadstena* stadsförsamling att från det faststälda restaurationsförslaget måtte få borttagas föreskrifterna om öfverbyggnaderna å sträfpelarne samt vindskuporna, äfvensom att vid ombyggandet af sträfpelarne gammal sten måtte få användas. Akademien beslöt tillstyrka bifall till denna anhållan.[2]

Medaljförslag. Förslag till medaljer öfver professor Louis Pasteur, för Elfsborgs läns k. Hushållningssällskap och Skånska brandstodsföreningen till försäkring af lösegendom, godkändes.

---

[1] Kongl. Maj:t har den 18 november godkänt Akademiens framställning. — Se härom mera i det följande.

[2] Kongl. Maj:t har den 2 december medgifvit, att de fyra hörntornen icke behöfde utföras samt att sträfpelarne må bibehållas, derest de behörigen iståndsättas. Frågan om vindskuporna skulle framdeles afgöras. — Se härom mera i det följande.

Akademiens sammanträde den 11 november.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Akademien beslöt tillstyrka bifall till en tillämnad reparation af Ströfvelstorps kyrka i *Skåne*, med vilkor att en grafsten öfver Magnus Krabbe och hans maka Karin Jakobsdotter till Rysholm samt andra minnesmärken efter samma familj, äfvensom andra föremål af antiqvariskt intresse, hvilka under arbetets fortgång kunna anträffas, noga tillvaratagas samt att i öfrigt de vid reparationer af kyrkor vanliga vilkor och försigtighetsmått iakttagas.[2]

Medaljförslag. Förslag till en medalj öfver konsul Oscar Ekman godkändes med någon ändring.

Akademiens sammanträde den 5 december.

Akademiska ärenden. Till preses valdes hr Björnstjerna, till ledamöter af förvaltningsutskottet hrr Odhner och Törnebladh, till suppleanter i förvaltningsutskottet hrr Wedberg och Bowallius, till ledamöter af den historiska nämnden hrr Malmström, Styffe och Forssell, till ledamöter af den antiqvariska nämnden hrr Zettervall, Hans Hildebrand och Montelius, till revisorer af Akademiens räkenskaper hrr Wærn och Alin, till revisorssuppleant hr Wedberg.

Fasta fornlemningar. Akademien tilldelade skolynglingarne Sune Ambrosiani och Wilhelm Efvergren en summa af 50 kr. för en af dem upprättad och till Akademien öfverlemnad beskrifning öfver fasta fornlemningar i Tuna sn i Uppland.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Kongl. Maj:t har i skrifvelse af den 9 oktober 1891 i öfverensstämmelse med Akademiens hemställan lemnat bifall till föreslagna restaureringsåtgärder å Hvittinge kyrka samt dervid bland annat föreskrifvit, att när arbetena å kyrkans med målningar försedda hvalf ifrågakomma, församlingen skulle derom underrätta Aka-

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 8 november.

[2] Kongl. Maj:t har den 18 november godkänt Akademiens framställning.

demien, på det att denna måtte blifva i tillfälle att vidtaga de åtgärder, som med anledning deraf kunna synas lämpliga. Enär dylik anmälan nu hade inkommit och sedan Riksantiqvarien meddelat, att målningarne, hvilka för närvarande voro öfverkalkade, blifvit af dr Ekhoff undersökta och dervid befunnits åtminstone delvis förskrifva sig från 1400-talets förra hälft, beslöt Akademien i skrifvelse till församlingen framhålla önskvärdheten af målningarnes aftäckande och restaurerande samt påminna derom att, om målningarnes restaurerande ej låter sig göra på grund af församlingens inskränkta tillgångar, väggar och hvalf ej få med anledning af ny öfverkalkning skrapas, så att de å dem förekommande målningarne skadas.

Visby ruiner. Med anledning af remiss af handlingar rörande stadsfullmäktiges i Visby ansökan om tillstånd att för anbringande af portöppningar å tre angifna ställen genombryta Visby stadsmur och Visborgs mur, beslöt Akademien att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med en af Riksantiqvarien till Akademien ingifven promemoria,[1] tillstyrka afslag å den gjorda ansökan.

Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige. Styrelsen för denna förening hade ingifvit ett förslag till ändring af föreningens stadgar i öfverensstämmelse med de grunder Akademien angifvit, så långt dessa kunna af föreningen antagas, samt anhållit att, »då ett snart afgörande är af synnerlig vigt», Akademien ville, om stadgarne vinna godkännande, inlemna dem till Kongl. Maj:t med de redaktionsändringar Akademien kan finna nödiga. Akademien beslöt till Kongl. Maj:t inlemna förslaget med hemställan om vissa ändringar i detsamma.[2]

Ansökningar om anslag. Akademien beslöt tillstyrka bifall till ansökningar af professorn vid Göteborgs högskola Johannes Paulson, teckningsläraren i Göteborg L. Baltzer, föreståndaren

---

[1] Jfr sid. 141.

[2] För detta ärende, som är mycket vigtigt med afseende på frågan om museiväsendets ordnande, lemnas i det följande närmare upplysningar.

för norra Kalmar läns folkhögskola Hans Hansson och professoren Oscar Montelius.

Medaljförslag. Akademien medgaf en ändring i det den 7 september 1864 och den 21 juni 1865 godkända förslaget till Stockholms stads frivilliga skarpskytteförenings prismedalj.

Akademiens sammanträde den 20 december.[1]

Afsöndrande från k. Myntkabinettet. Akademien medgaf afyttrandet af tvänne svenska medaljer.

Antiqvarisk-topografiska arkivet. Anmältes att arkitekterna Ar. Johansson och G. Améen såsom gåfva lemnat, den förre 45, den senare 14 blad med teckningar af byggnadsverk på Gotland.

Medaljförslag. Ett förslag till k. Vetenskapsakademiens minnespenning öfver John Ericsson godkändes.

Hjertbergska donationen. Högsta domstolens utslag i Hjertbergska rättegången, genom hvilket klagandenas anspråk blifvit ogillade, upplästes, hvarefter Akademien beslöt:

att från och med år 1893 af den årliga afkastningen — för närvarande, så länge lifräntor till ett belopp af 3,700 kr. utgå, uppgående till vid pass 6,500 kr. — anslå ett årligt belopp af 4,000 kr. såsom aflöning åt en Hjertbergsk amanuens, af hvilket belopp 2,700 kr. utgöra lön, 1,300 kr. utgöra tjenstgöringspenningar;

att förordna dr Per Emil Cornelius Ekhoff att från och med år 1893 vara Hjertbergsk amanuens;

att hos Kongl. Maj:t anhålla, att den Hjertbergska amanuensen må blifva likställd Akademiens förutvarande två ordinarie amanuenser och sålunda utnämnas af Kongl. Maj:t samt att proposition må till riksdagen göras om hans upptagande i den allmänna indragningsstaten;

att för år 1893 anslå 1,000 kr. till utgifvande af gruppkataloger, hvilkas utgifvande Akademien tidigare beslutit, men för hvilka medel hittills anvisats från den Bergerska fonden;

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 17 december.

att tillsvidare uppskjuta afgörandet om användande af den återstående delen af räntemedlen för år 1893, uppgående till omkr. 1,500 kr.;

att af de under åren 1891 och 1892 upplupna men icke använda Hjertbergska räntemedlen återbetala 1,600 kr. till den Bergerska fonden till lika fördelning mellan de anslag, som äro ställda under de historiska och antiqvariska nämnderna, vidare 2,200 kr. till de anslag, som äro ställda under den antiqvariska nämnden, och 250 kr. till Akademiens enskilda fond;

att vidare af dessa odisponerade räntemedel anslå 5,000 kr. till katalogiserande af k. Myntkabinettet, att i mon af behof användas af Förvaltningsutskottet; samt slutligen

att uppskjuta afgörandet, huru de återstående besparade räntemedlen, vid pass 4,000 kr., skola användas.

Akademiens e. o. amanuenser. I sammanhang härmed beslöt Akademien att åt e. o. amanuensen dr Bernhard Salin från och med år 1893 lemna det arfvode, 1,200 kr. för år räknadt, som dr Ekhoff hittills uppburit af statsmedel, ställda till Akademiens förfogande, samt att åt e. o. amanuensen Fredrik Martin för år 1893 lemna ett månadsarfvode af 50 kr. att utgå dels af behållningen på det extra statsanslaget för vetenskapliga biträden och vaktbetjening, dels af besparingen å Akademiens enskilda fond.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Samlingarnas tillväxt oktober—december 1892.

9111. *Uppland, Sigtuna kyrkogård.* En mycket liten sked af silfver; hela längden 7,4 cm., bladets diameter 2,9 cm.

9112. *Södermanland, Svartlösa hd, Botkyrka sn, Näsby.* En figur af jern: en man klädd i kort jacka, byxor och mjuk hatt, i venstra handen ett dryckeskrus.

9113. *Vestergötland*, *Vartofta hd. Östra Gerums kyrka.* Två prof på målning å det innersta och mellersta målade lagret å kyrkans murar. — *Gåfva af artisten Knut Pettersson.*

9114. Ett nödmynt af silfver från staden Middelburg i provinsen Zeeland, Nederland, af år 1572. — *Byte.*

9115. *Stockholm.* Englahufvud af terra cotta, fyra franska kopparmynt från åren 1633—1778. — Från Operatomten.

9116. *Småland*, *Vestbo hd*, *Ås sn*, *Svaneholm.* Bitar af en oval spännbuckla, brons; betsel, två stigbyglar, ett beslag, af jern; två träkol. — Funnet i augusti 1892 jämte små bitar af brända ben i en förut skadad grafhög.

9117. Del af ett måladt glasfönster från medeltiden. — *Gåfva.*

9118. *Gotland*, *Buttle sn*, *Nygård.* En vacker, borrad stenyxa (jfr M. 39) af mörk, spräcklig stenart med stora gulaktiga kantiga bollar, väl slipad och bevarad.

9119. *Östergötland*, *Hammarkinds hd*, *Ringarums kyrka.* Fingerring af blekt guld med klack i form af en åttkantig stympad pyramid, hvilken omslutit en sten.

9120. *Gotland*, *Näs sn*, *Sixarfve.* En stor samling föremål från stenåldern, uppgräfda af H. Hansson. — För denna vigtiga fyndplats kommer framdeles en sammanhängande redogörelse att lemnas.

9121. *Gotland*, *Alfva sn*, *Kungsarfve.* Resultat af gräfningar inom 29 jernåldersgrafvar, undersökta af H. Hansson.[1]

9122. *Skåne*, *Villands hd*, *Vånga sn*, *Grönhult.* Spjutspets, doppsko, spänne, två brutna halsringar, knif, bitar af hängkärl, bit af en kupa, svärd, tenar, holk och ring, brons.[2]

9123. *Södermanland*, *ÖRekarne hd*, *Ärla sn*, *Rinkesta.* Tre stenyxor, en stenmejsel; — *Åkers hd*, *Länna sn*, *Nyängstorp*(?). Stenyxa med skafthål, mycket nött; — *Öknebo hd*, *Turinge sn*, *Marsta.* Oval eldslagningssten.

---

[1] Jfr det följande.

[2] Om detta märkliga fynd jfr *Månadsbladet* 1891, s. 177.

9124. *Öland*, *Källa sn*, *Hagelstad*. Enkel öppen armring af brons. — Funnen å ett skelett i ett röse.

9125. Två moderna utländska mynt.

9126. *Uppland*, *Färentuna hd*, *Adelsö sn*, *Björkön*. Ett kufiskt silfvermynt; ett dylikt, omklippt till hängprydnad; bronsbeslag till ett spänne; nålända; 2 sländtrissor (den ena marleka, den andra lera); 8 hela och 3 brutna perlor, en grå cylinder af obekant ämne, 2,7 cm. lång. — Funnet i svarta jorden.

9127. *Uppland*, *Torstuna hd*, *Huddunge sn*. Ett ciborium af koppar med inskrift EGO SVM PANIS VIVVS QVI DE CELO DESCEND.

9128. *Uppland*, *Håbo*, *sn*, *Tibble sn*, *Negelstena*. Ett yxliknande redskap af grönsten.

9129. *Östergötland*, *Bankekinds hd*, *Vårdsbergs sn*, *Rogestad*. Högt, nästan cylindriskt kärl af löst bränd lera (jfr Stråle, *Grafkärl* pl. V fig. 19), fylldt med brända, tvättade ben. — Funnet under gruskörning samman med flere andra kärl, likaledes 'fyllda med ben och aska', alla starkt vittrade.

9130. *Vestergötland*, *Vadsbo hd*, *Säters sn*, *Mölltorp*. Flintyxa; — *Kullings hd*, *Horla sn*. Flintdolk, båtformig stenyxa, brynsten af svart skiffer; — *Marks hd*, *i sjön Väselången*. I skafthålet afslagen stenyxa. — *Halland*, *Årstads hd*. Flintspjut, pilspets; — från södra Vestergötland och *gränstrakten mot Halland:* fyra yxor och mejslar af flinta, två yxor af annan stenart, en synnerligen prydlig, väl slipad stenyxa af svart sten med skafthål. — *Gåfva af dödsboet efter hr C. G. Leijer* genom postmästaren i St. Michaeì i Finland O. Personne och hans hustru f. Leijer.

9131. *Dal*, *Sundals hd*, *Brålanda*. 2 flintyxor; — *Valbo hd*, *Råggärds sn*. Flintmejsel; — *Vestergötland*, *Barne hd*, *Essunga sn*. Skrapa af grå mörkfläckig flinta; — *Kållands hd*, *Örslösa sn*. Flintspjut omslipadt till rätmejsel; — *Vartofta hd*. Flintspjut. — *Viste hd*, *Bärebergs sn*. Flintyxa; — *Lidköping*. Flintmejsel (funnen på 3 alnars djup vid grundgräfning för lasarettet.)

— *Bohuslän, Inlands Torpe hd, Hjertums sn.* Flintsåg; — *Uppland, Simtuna hd, Tärna sn.* Flintspjut.

9132. Silfversked med årtalet 1633.

9133. *Vestmanland, Snefringe hd, Munktorps sn, Helgesta.* Båtformig stenyxa; — *Öfver-Tjurbo hd, Kila sn.* Stenyxa utan skafthål; — *Södermanland, Villåttinge hd, Årdala sn.* Båtformig stenyxa; — *Dal, Sundals hd, Gestads sn.* Stenyxa med skafthål.

9134. *Vestergötland* (Tivedstrakten). En plattad klumpformig rullsten. — *Gåfva af kapten A. F. Leijer.*

9135. 154 byzantinska och vandaliska kopparmynt. — Utvalda ur en större mängd mynt, som klockgjutaren Otto Meyer inköpt från en tullvaktmästare.

9136—9137. *Södermanland, Selebo hd, Taxinge sn, Näsby.* (*Finkarby gärde*). 2 runda spännen, 2 halsringar, bitar af halsringar. 5 armringar, nålar m. m. af silfver, 3 perlor af lera och glas, 15 hela och 43 brutna kufiska mynt, en bit af ett Björkömynt. — Af detta fynd lemnas en fullständig beskrifning i det följande.

9138. *Stockholm.* Mortel af täljsten, messingssked. — Från Operatomten.

9139. *Stockholm.* Balustradpelare af sandsten, skedar af renhorn. — Från Operatomten.

9140. *Stockholm.* Cylindriskt föremål af bränd, delvis grönglaserad lera, i ena änden vidgande sig till en liten tratt, aflångt föremål af sten med två hål på midten, jernyxa, svärdfäste af jern, svickel med hane af messing, jerntång, 2 stenkulor, tennskål. — Från Operatomten.

9141. *Stockholm.* Grönglaseradt kakel.—Från Operatomten.

9142. *Stockholm.* Tennkanna. — Från Operatomten.

9143. *Stockholm.* Qvarnsten. — Från Operatomten.

9144. *Stockholm.* Jernknif med benskaft. — Från Operatomten.

9145. *Stockholm.* Selpinne af renhorn. — Från Operatomten.

9146. *Gotland, Buttle sn, Buttlegårda.* Perla af glasmosaik.

9147. *Södermanland, Svartlösa hd, Salems sn.* Stenyxa med skafthål.

9148. *Stockholm.* Brunglaseradt kakel, lampa af lera. — Fran Operatomten.

9149. *Stockholm.* Två figurer i sandsten. — Från Operatomten.

9150. *Vestergötland, Småland, Södermanland.* Apotekare E. Sandbergs i Falköping samling.[1]

9151. *Småland, Sunnerbo hd, Ryssby kyrka.* Jernbeslagen furukista från medeltiden.

9152. *Uppland, Färentuna hd, Adelsö sn, Björkön.* Sländtrissor af ben och lera, bit af en bronsring, 22 perlor (karneol och glas), 2 bernstensbitar.

9153. *Stockholm.* Två bitar af öfverstycke till dörr eller spisel, af sandsten. — Från Operatomten.

9154. *Stockholm,* Kungsholmen, Inedalsvägen. En silfversked.[2]

9155. *Stockholm.* Stenkrus. — Från Operatomten.

9156. *Stockholm.* Bläckhorn af grönglaserad lera, jernyxa. — Från Operatomten.

9157. Båda stamparne till en medalj öfver öfverbibliotekarien G. E. Klemming med omskrift å frånsidan VITAM IMPENDERE LIBRIS. — *Gåfva af G. E. Klemming.*

Promemoria angående Visby ringmur.

Fortsättning.

Alla främlingar, som komma till Visby, dela helt visst min uppfattning, men personer finnas äfven i Visby, som dela

[1] För denna lemnas i det följande några närmare upplysningar.

[2] Närmare redogörelse lemnas i det följande.

den. Jag vill här endast påminna om den diskussion, som den 14 juni innevarande år fördes inom Visby stadsfullmäktige med anledning af deras vice ordförandes förslag, att man ej skulle borttaga gräset, som växte emellan gatstenarne. Redan detta förslag antyder icke någon öfverdrifvet stor trafik. Också förklarade en synnerligen nitisk kommunalman, medlem af drätselkammaren, »att det sätt, på hvilket gräset bortskaffades från gatorna var i viss mon löjligt, om man därigenom ville gifva sken af en trafik, som icke existerade och hvarför det vore en barnslighet att offra något.»

Visst är, att stadsfullmäktige hafva icke genom statistiska uppgifter bevisat, att trafiken är stor och i tilltagande, liksom ej heller att passagen genom stadsporten är så ytterligt farlig. Intill dess det skett, synes mig stadsmuren, detta ytterst märkliga fornminne, som dessutom bereder staden stor nytta genom att skydda den mot stormar, böra vara fredad för förstöring eller vanställande.

På grund af hvad jag har anfört får jag hemställa, att Akademien ville hos Kongl. Maj:t göra hemställan derom att Visby Stadsfullmäktiges framställning om upptagande af tre nya portar på angifna ställen inom Visborg och Visby stadsmur måtte afslås. Stockholm den 1 december 1892.

Hans Hildebrand.

Vadstena klosterkyrka.

1.

Akademiens utlåtande af den 11 november 1892.

Sedan riksdagen beviljat ett af Eders Kongl. Maj:t äskadt anslag af 100,000 kronor för restaurerande af Vadstena kyrka, med skyldighet för de församlingar, hvilka för närvarande för gudstjenst begagna denna kyrka att bekosta hvad reparationen i öfrigt kan kräfva och sedan ett af professor Grundström upprättadt, af Öfverintendentsembetet tillstyrkt förslag

till åtgärder med afseende på kyrkan blifvit af Eders Kong Maj:t fastställdt och arbetena på kyrkan börjats, har Vadste och S:t Pers församlingar i underdånig skrifvelse anhållit o ändring af den nådigt fastställda planen i tre stycken o har Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien blifvit a befald, att öfver denna skrifvelse inkomma med underdåni utlåtande.

Som Akademien icke fått tillfälle yttra sig rörande åtgärder, som voro föreslagna att vidtagas för att åt samt och efterverld bevara detta vördnadsvärda minnesmärke, h Riksantiqvarien besökt Vadstena, för att taga kännedom de uppgjorda ritningarna och de arbeten, som voro började o tillämnade. Han har för Akademien anmält, att dessa ritni gar icke afse att återförsätta kyrkan i hennes ursprungli skick, utan att åstadkomma en kyrka uppförd i 1800-tal svenska gotik med begagnande af större delar af den gam kyrkan.

I nu remitterade skrifvelse hafva församlingarna anhåll att hvad de och Öfverintendentsembetet kalla hörnture lerna d. v. s. de tornliknande fyrsidiga sträfpelarne, so lyfta sig öfver kyrkans hörn, må få bortfalla, äfvensom a i de delar af sträfpelarne, som behöfva ombyggas, gamm sten, när sådan finnes och är duglig, må få användas. Öfverintendentsembetet har tillstyrkt nådigt bifall till dessa två framställningar och får Akademien deruti instämma, på grund deraf att genom detta bifall dels församlingen befrias från on onödig kostnad, dels ett element försvinner, hvilket står i motsats till den karaktär, som skulle för Vadstena klosterkyrka vara utmärkande.

Öfverintendentsembetet yttrar i sitt underdåniga utlåtande att det måste betraktas såsom särdeles önskvärdt att vid nu pågående restaurering af Vadstena klosterkyrka åt dennas yttre gifves den rikare utstyrsel, som den ursprungliga ritningsförfattaren torde hafva, derest han egt tillgång till vidsträcktare hjelpmedel, åsyftat. Det torde visserligen i all-

mänhet vara svårt att veta, hvad den ursprungliga ritningsförfattaren i en långt aflägsen tid åsyftat, men icke kunnat åstadkomma, men för Vadstena kyrka är detta bekant, alldenstund ännu finnas i behåll de mycket detaljerade föreskrifter, som Vadstena klosters grundläggare, fru Birgitta Birgersdotter, lemnat rörande kyrkans karaktär och utstyrsel. Akademien får i detta afseende anföra t. ex. bestämmelserna, att ingen »kostelig gravering» finge förekomma å portar, fönster, pelare och väggar, att fönstren hafva glas af en enda färg, hvit eller gul, samt den många gånger upprepade allmänna föreskriften, att kyrkan skulle hållas synnerligen enkel — den skulle påminna om en dygd, »som är så sällsynt i verlden», nämligen ödmjukheten.

På grund af dessa fru Birgittas föreskrifter, hvilka i alla ännu bevarade delar af den gamla kyrkan visa sig följda, får Akademien hemställa om nådigt bifall äfven till den tredje af församlingarnas önskningar, nämligen att de å ritningen upptagna vindskuporna ej behöfva utföras. Öfverintendentsembetet har tillstyrkt att de må minskas. Församlingarna önska befrias från utförandet af farhåga för kostnaderna; till Riksantiqvarien uttalades äfven farhåga att dessa gluggar, obehöfliga för vindens upplysande och vädrande, skulle bereda vatten tillträde till vinden, af hvilket vatten röta lätt uppstår. Akademien får på grund af det oroliga intryck dessa gluggar gifva, hvilket ej kan anses stå i öfverensstämmelse med den ursprungligen föreskrifna enkelheten, tillstyrka nådigt bifall till församlingarnas begäran äfven i detta afseende.

De remitterade handlingarna återställas.

2.

Riksantiqvariens promemoria till Kongl. Maj:t af den 25 november 1892.

Sedan jag, under ett besök i Vadstena, haft tillfälle att taga kännedom om de ritningar, som ligga till grund för de nu började arbetena å Vadstena klosterkyrka, till hvars restaurerande ett anslag af 100,000 kronor blifvit af 1891 års riksdag beviljadt, får jag, i all synnerhet då Vadstena och S:t Pers församlingar i en underdånig skrifvelse, öfver hvilken Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien afgifvit underdånigt utlåtande, hemställt om ändring i tre punkter af den fastställda planen, härmed i underdånighet anmäla följande.

När fru Birgitta Birgersdotter uppgjorde planen för den kyrka, som skulle uppföras i hennes blifvande klosterstiftelse i Vadstena, genomtänkte hon äfven i ganska små detaljer planen och meddelade föreskrifter om utförandet. Visserligen förekomma dessa föreskrifter i form af henne gifna uppenbarelser, men detta bör icke väcka någon betänklighet, då hennes tankar, farhågor och förhoppningar regelbundet kläddes i uppenbarelsens form. En granskning af Vadstena kyrka visar ock, att de, som efter hennes död uppförde klostrets byggnader, respekterade hennes föreskrifter.

Kyrkan skulle hafva ett kor i vester, hvilket afvek från den inom kristenheten herskande seden att förlägga koret åt öster. Föreskriften är alldeles tydlig, ty det heter icke blott att koret skulle ligga åt vester, utan äfven att det skulle ligga åt sjön till — läget åt vester bringar just koret åt sjön Vettern. Der finnes ock ännu i dag ett kor uppfördt, men det begagnas icke längre som kor, utan som ett förhus — har således blifvit degraderadt. Då koret förvandlades till förhus och — för att det skulle kunna göra tjenst som sådant — en dörr upptogs i den vestra gafveln, flyttades altaret till kyrkans östra del, der det sattes framför en brädvägg, som begränsade en framför den östra ytterväggen uppförd sakristia. Denna

omkastning af den ursprungliga anordningen lär hafva skett så sent som på 1820-talet, sedan klosterkyrkan blifvit upplåten till Vadstena och S:t Pers församlingars begagnande.

Det synes mig uppenbart, att denna nya anordning bör undanrödjas, sakristian innanför den östra väggen försvinna och altaret flyttas tillbaka till det gamla högaltarets plats längst fram i det ännu bevarade, men för annat ändamål använda koret. Birgittinerkyrkan *skulle* enligt stiftarinnans föreskrift hafva koret åt vester, åt vester ligger ock koret i Danmarks två Birgittinerkyrkor, Maribo och Mariager. När Vadstena Birgittinerkyrka skall restaureras, hvilket väl får anses betyda »återförsättas i ursprungligt skick», kan man, enligt min uppfattning, icke underlåta att i detta afseende återgå till den ursprungliga anordningen.

Då i detta afseende en förändring af den redan fastställda planen synes mig nödvändig, är det min skyldighet att söka utreda, huruvida denna förändring kan anses vålla någon betänklighet ur arkitektonisk eller ekonomisk synpunkt.

Ur arkitektonisk synpunkt kan ingen betänklighet finnas, då det för hufvudaltarets inrymmande afsedda koret sedan kyrkans första byggnadstid ännu finnes qvar.

Att flytta altaret kräfver icke någon stor kostnad.

Men en sakristia behöfves. Det stadfästa förslaget har med goda skäl borttagit den nuvarande sakristian. Det upptager i stället en särskild tillbyggnad å kyrkans norra sida, således ett tillägg till den gamla kyrkan. Uppförandet af detta tillägg, som naturligtvis måste hållas i en värdig stil, för att kunna fogas till kyrkan, betingar nödvändigtvis en icke obetydlig kostnad. Derest altaret flyttas till den främre delen af det gamla koret, finnes i detta tillräckligt utrymme för att bakom altaret anbringa en sakristia, hvilken ej på höjden behöfver taga så mycket utrymme i anspråk att den kommer i kollision med den vestra gafvelns stora fönster. Den port, som i sammanhang med altarets flyttning, insattes i korets vestra gafvel, torde kunna bibehållas, för att bereda prester-

skapet och kyrkobetjeningen tillträde till sakristian, ehuru det synes mig riktigare, att, då det är fråga om en restaurering, igenmura denna port. Då denna port nu användes för allmänhetens tillträde till kyrkan och allmänheten således, derest altaret flyttas till den rätta platsen, vare sig porten igenmuras eller behålles öppen för presterskapet och kyrkobetjeningen, skulle få tillträde till kyrkan endast genom de två ursprungliga portarne i den östra gafveln, synes det nödvändigt att åt en så stor kyrka bereda en annan utgång, liggande annorstädes, så att, i fall af olyckshändelse alla icke, skola rusa åt samma håll. Af gammalt funnos, enligt fru Birgittas föreskrifter, tvänne portar till kyrkan utom de två i östra gafveln, nämligen en i norr, för nunnorna, och en i söder, för munkarne. I det nuvarande Vadstena spelar en dörr åt norr ingen roll, men då en dörr synes nödig utöfver de två i öster, torde det vara lämpligt, att munkarnes gamla dörr åter upptages eller, derest icke detta kan ske, en annan dörr upptages å lämplig plats i den södra muren. Att upptaga en sådan dörr kostar mycket mindre än att uppföra den i det fastställda förslaget upptagna nya sakristian åt norr, hvilken synes mig på grund af hvad jag här anfört, vara en fullkomligt obehörig tillsats till den gamla kyrkan, som skall restaureras. Till den af mig förslagna låga sakristian i vestkorets yttre del torde för öfrigt tillräckligt material finnas i den nuvarande östra sakristian, hvadan genom mitt förslag en ganska stor besparing skulle beredas för Vadstena ganska fattiga samhälle, som har åtagit sig att bestrida de restaurationskostnader, som öfverstiga de af riksdagen beviljade 100,000 kronor. Alltså synes mig detta mitt förslag böra redan ur sparsamhetssynpunkt godkännas.

Vadstena kyrka består af tre skepp. Fru Birgitta har föreskrifvit, att kyrkan (utom koret) skulle hafva fem hvalf i längden och tre i bredden, hvilken anordning ock finnes i kyrkan iakttagen. Hvalfven hafva samma höjd, och det nuvarande yttertaket är för hela kyrkan gemensamt. Som

kyrkan är stor, är detta sammanhängande yttre tak bredt och för ögat tyngande. Det fastställda förslaget låter taket brytas i tre, ett midttak uppburet af två långa murar, motsvarande i det inre raderna af pelare, och två ensidiga tak öfver sidoskeppen. En fördelning af taken har tidigare förekommit, och jag finner derföre det framställda förslaget godt, således äfven den förändring af gaflarna, som deraf blifver en nödvändig följd.

I de låga murytor, som förekomma mellan sidoskeppstakens öfre kant och midtskeppets tak, äro å den fastställda ritningen anbragta rader af fönster, som upptill begränsas af två räta linier, hvilka mot hvarandra bilda en vinkel. Jag anser visserligen dessa fönster, som skola bringa ljus till kyrkans vind, der ökadt ljus knappast behöfves, öfverflödiga, men jag vill icke, — då jag i detta fall ej känner, hurudan den ursprungliga anordningen var — mot anbringande af fönster i dessa två låga murar inlägga en bestämd gensaga. Men derest dessa fönster skola anbringas, får jag underdånigst hemställa, att deras form må ändras. Visserligen äro de två ursprungliga portalerna i den östra gafveln upptill begränsade af två räta linier, som bilda vinkel — den nya porten i vester har fått samma anordning —, men alla kyrkans fönster begränsas upptill af en båge. Väl må man då med fog fråga, huruvida, när det är fråga om en restauration, det är berättigadt att införa en ny fönsterform. Jag finner denna fråga så mycket mera berättigad, som fönsterafslutningen af två vinkel bildande räta linier väl snarare tillhör trä- än stenarkitekturen och för öfrigt knappast förekommer i någon medeltidsbyggnad i vårt land. Om små och smala fönster skola anbringas i midskeppets uppstigande murar, finnes för dem en gammal förebild i kyrkan sjelf, nämligen i de låga och smala rundbågiga fönster, som förekomma lågt nere i korets yttre nordmur, de fönster, utanför hvilka nunnorna skulle stå, när de biktade för den i cellen innanför fönstret sittande presten eller af honom mottogo nattvarden. Dessa

fönster omtalas i fru Birgittas skrifter, och tre af dem finnas ännu i behåll. Tager man dem till mönster, slipper man i den gamla kyrkan anbringa ett splitter nytt element, hvartill intet giltigt skäl finnes. Att låta dessa fönster blifva rund- i stället för stickbågiga bör icke göra restaurationen dyrare.

Fru Birgitta framhåller gång efter annan, att kyrkan skulle utföras af »slät gerning» d. v. s. med stor enkelhet. Genom sådan har ock af gammalt Vadstena klosterkyrka varit karakteriserad. Enkelhet, men på samma gång något storslaget utmärker likaledes Maribo birgittinerkyrka i Danmark; Mariagers kyrka har dessvärre genom ändringar förlorat sin ursprungliga karaktär. Jag kan ej underlåta att framhålla, att den ritning, efter hvilken Vadstena kyrka börjat ändras, innehåller flere drag, hvilka icke stå väl samman med fru Birgittas förnämsta fordran, den på enkelhet.

Enligt de behof, som den gotiska konstruktionen af hvalfven skapade, är Vadstena kyrka försedd med sträfpelare, enkla i sin hållning och upptill enkelt afslutade. Den nya ritningen låter åtminstone vissa sträfpelare vara fördelade i afsatser, utan att, mig veterligen, något verkligt skäl derför finnes. Afsatserna gifva åt det yttre något oroligt, och detta går ej väl samman med den föreskrifna enkelheten.

Ännu mera stridande mot denna äro de fialtorn, som enligt ritningen skulle anbringas å hörnens sträfpelare. Församlingarna hafva anhållit om befrielse från den dryga kostnad, uppförandet af dessa hörntorn skulle medföra. Öfverintendentsembetetet och Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien hafva tillstyrkt nådigt bifall till denna församlingarnas anhållan. Jag torde derföre ej behöfva här yttra något rörande denna tillsats till den ursprungliga byggnaden och dess oförenlighet med den karaktär kyrkan skulle hafva.

I den östra gafvelns midtparti äro hvarjehanda tillägg gjorda: ett rundfönster har der blifvit insatt och högre upp en grupp af tre spetsbågiga fönster, det mellersta mycket högre än sidofönstren. Intet af dessa fönster står i samman-

hang med kyrkans inre, utan öppnar sig mot den stora vinden, för hvars belysning och ventilering är sörjdt genom de redan i denna gafvel, liksom i den vestra gafveln, anbragta fyrkantiga gluggarna. I all synnerhet om små rundbågsfönster anbringas i midtskeppets öfre sträckmur finnes för ifrågavarande nya fönster i gafveln intet praktiskt behof. De gifva visserligen åt gafveln ett rikt utseende, men just ett sådant fick icke förekomma — gafveln sådan den förekommer i ritningen är icke en birgittinerkyrkas, men det är ju Vadstena birgittinerkyrka som skall restaureras. För öfrigt kunna särskildt mot gruppen af tre fönster ur konsthistorisk synpunkt flere befogade inkast göras — den är rent af stilvidrig. Till sist må framhållas, att för den nya anordningen af denna gafvel skulle försvinna en vid, insänkt, fyrkantig, af en ram omgifven yta; för det nya tillägget skulle således ett gammalt drag försvinna. Med denna insänkta omramade yta ville klosterbyggmästaren åt den stora öfre muren bereda omväxling inom de gränser, som det stora hufvudbudet om den stora enkelheten utstakade.

Samma anmärkningar äro att göra mot dekoreringen af den vestra gafveln, endast med den skillnad att denna saknar den insänkta och omramade fyrkanten.

Klosterkyrkorna fingo ej hafva torn och ett sådant har ej heller funnits å Vadstenakyrkan. Men väl kunde en takryttare användas, och en sådan är ock upptagen i de nya ritningarna. Om en takryttare der ursprungligen funnits vet jag icke, men mot anbringandet af en sådan kan ingen principiel anmärkning göras, allenast den takryttare, som nu skall uppföras, icke genom anordning och utstyrsel kommer i strid med kyrkans karaktär. Och detta gör dessvärre ritningens höga, rikt utsirade takryttare, hvilken för öfrigt vållar församlingarna väl dryg kostnad.

Ritningen upptager å luttaken flere gluggar. Församlingen har i underdånighet anhållit om befrielse från att utföra dem. Akademien har tillstyrkt bifall till denna begäran,

men Öfverintentdentsembetet tillstyrker, att gluggar med upp- och utskjutande ram, dock mindre än de ursprungligen afsedda, anbringas. Som dessa gluggar ej lära fylla något praktiskt behof. då de gifva åt taket ett oroligt utseende och dermed inkräkta på den föreskrifna enkelheten, måste jag instämma i det yttrande Akademien afgifvit.

Birgittinerorden är en af de intressantaste skapelserna från vår senaste medeltid, dess betydelse var stor i kyrkligt, litterärt, och äfven konstnärligt, i allmänt fosterländskt hänseende. För moderklostrets kyrka var en alldeles bestämd karaktär föreskrifven, Birgittinerkyrkan skulle skilja sig från öfriga kyrkor. De särskilda drag, som efter mer än fyra århundraden utmärka Vadstena klosterkyrka, äro just de, som af klostrets stiftarinna voro föreskrifna. Om dessa drag nu borttagas eller skylas, då är det ej längre den birgittinska kyrkan som står qvar, utan en annan kyrka, hvars utstyrsel icke framgår ur det som redan finnes och ej står i öfverensstämmelse med, som står snörrätt emot Birgittinernas regler. Blir kyrkan förändrad efter professor Grundströms ritning, har Sverige förlorat sin enda Birgittinerkyrka, ordens sjelfva moderkyrka, som skulle vara ett mönster för de andra. Att förvandla fru Birgittas kyrka till en ny, hvilken hon aldrig hade tänkt sig, synes mig vara ett brott mot den pietet, vi äro skyldiga henne och hennes stiftelse, det är ett förfalskande af ett synnerligen märkligt fornminne. Jag får derför i underdånighet hemställa om nådig föreskrift derom, att de för de nu påbörjade arbetena i Vadstena kyrka utförda ritningarna må blifva ändrade så, att den gamla klosterkyrkan kommer att blifva åt kommande tider bevarad.

Underdånigst

Hans Hildebrand.

Näsby- och Inedals-fynden.

Slutet af året bragte i dagen tvänne silfverskatter, för hvilka det är skäl att lemna en närmare redogörelse.

På Finkarby gärde, hörande till Näsby egendom inom Taxinge sn, Selebo hd, Södermanland, hittades under pågående jernvägsarbete följande föremål, som hade blifvit gömda under en stor sten.

Spännen.

1. Ett *rundt spänne* af silfver, kupigt, på den öfre sidan täckt med filigransirater, som framställa fyra djur med hufvudena intill hvarandra i spännets midt. Baksidan bildas af en silfverskålla, som genom lödning blifvit fäst vid öfversidan; vid baksidan äro lödda två nålfästen, nålhylsa och ögla för ring, alla tre bildade af refflade silfverband. I nålfästet sitter en tvärgående bronssprint och kring denna en liten bit af nålen. Fig. 91. Diameter: 5,4 cm. — Jfr. fig. 99.

2. Ett *rundt spänne* af silfver, bestående af en tjock skifva, å hvilken flere figurer äro fastnitade, nämligen A. i midten en tornliknande knapp, från hvars topp fyra långa djurhalsar gå nedåt, slutande hvar och en med hufvud, B. deromkring fyra fyrfota djur med hufvudet böjdt bakåt, med nos och tunga vidrörande ryggen, mellan den bakböjda nacken och djurets bakände går en smal ribba, hvilken kan vara ett bihang till nacken, hvilket är kastadt bakåt, eller en svans, som är slängd framåt, och slutligen C. fyra djurhalsar med inåt vända hufvud. På de fyra ytorna mellan djuren och midttornet ses genom gjutning åstadkomna bandsirater, som längst in afslutas med ett hufvud, af hvilket ses pannan, näsan eller nosryggen och de två ögonen. På baksidan ses nålfästet med bronssprint och jernrost, hvilken torde härstamma från en jernnål, samt nålhylsa. Diameter: 5,4 cm. — Jfr fig. 100.

Halsringar.

3. En halsring af silfver, bildad af två fyrkantiga, mot ändarne smalnande, om hvarandra snodda tenar, mellan dem två snodder bildade af två fina trådar. Ändstyckena äro tvinnade, det ena är böjdt till hake, det andra är hoplagdt till en ögla. Diameter: 12,4 cm.

4. En *halsring*, bildad af en fyrkantig silfverten med ett enkelt knäppe. Nuvarande diameter: 6,9 cm. — Denna halsring var, när den hittades, vårdslöst lagd i spiral.



91.

5. En del af en *halsring* bildad af en fyrkantig något gröfre silfverten, vårdslöst lagd i en spiral, med omböjda ändar. Nuvarande diameter: 9,2 cm.

Ena ändstycket af en *halsring* af silfver, bildad af tre grofva, släta trådar, snodda om hvarandra och bildande en utplattad ögla. Längd 5,3 cm.

Armringar.

7. En *armring* af silfver, bildad af två grofva, mot båda ändarne smalnande, om hvarandra snodda tenar, mellan dem

en snodd af två fina trådar; ändarne virade om hvarandra. Diameter: 8 cm. — Fig. 91.

8. En *armring* af silfver, bildad af två trinda, om hvarandra snodda tenar, ändstyckena äro smala och vridna om hvarandra. På ringen hänga tillplattade ringar af slät tråd med omvirade ändar. Diameter: 8 cm. — Fig. 92.

9. En *armring* af silfver, bildad af två om hvarandra snodda trinda tenar, ändarne i form af haka och ögla. Diameter: 7,3 cm.



92.

10. En *armring* af silfver, bildad af fyra tjocka trinda tvärstreckade tenar, snodda om hvarandra. Ändstyckena kantiga, virade om hvarandra, knuten nu skadad. Tvärstreckningen är betydligt afnött. Diameter: 8,5 cm. — Fig. 93.

11. En *armring*, bildad af en trind silfverten med ändarna vridna om hvarandra. På ringen hänga fem små ringar af slät silfvertråd med ändarna virade om hvarandra. Den stora ringens diameter: 8,4 cm, de mindre ringarnas diameter 2 cm.

12. Ett ändstycke af en *armbygel* af silfver, med gjutna och inpressade ornament å den yttre sidan. Längd 4,5 cm., bredd 2,1 cm. — Jfr. fig. 94.

Hängsmycken.

13. En miniatyrbild af en *sköld* af silfver med en rund upphöjning i midten, omgifven af en rad små inpunsade trianglar från hvilken utgå tio böjda strålar af liknande trianglar;



93.

kring ytterkanten en liknande rad. Diameter: 2,5 cm. Antagligen har en ögla varit fäst vid kanten. — Jfr. fig. 96.

14. En *hängprydnad* af silfver, bestående af en liten rund skifva, på öfversidan prydd med två hvarandra korsande filigranslingor, samt försedd med en ögla, bildad af ett smalt silfverband. Längd: 2,2 cm. Skifvans diameter: 1,6 cm. — Jfr. fig 95.

Hvarjehanda smått.

15. En liten *ring* af slät silfvertråd, med omvirade ändar. På ringen hänger ett litet tungformigt silfverbleck, som är delvis omlindadt med tråd. Ringens diameter: 1,9 cm.

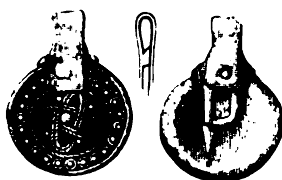
16. En liten *ring* af slät silfvertråd, med omvirade ändar. Diameter: 1,6 cm.

17. En liten *ring* af slät silfvertråd, med virade ändar, afskuren. Diameter: 1 cm.

18—19. Två fina *silfvertrådar*, virade om hvarandra och böjda i ring. Diameter: 1,7 cm.



94.

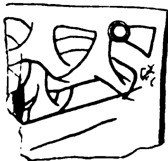


95.



96.





97.

20—31. Tre *ringar* af silfvertråd, hängande i hvarandra, de två yttre snodda, den mellersta slät. På den ena af de yttre ringarne är fäst en gulbrun lerperla, på den mellersta en silfverperla med filigran, tre gulbruna lerperlor och en grön glasperla med en deri hängande liten ring af slät silfvertråd, på den tredje hänger en cylindrisk mosaikperla, en gul lerperla och en liten hvit glasperla med en deri hängande liten ring af slät silfvertråd.

32. En bit af en fin *bronsten*. Längd: 2 cm. — Antagligen en bit af en spännenål.

33—35. Tre *perlor* af gulbrun lera.

36, 37. Två *perlor* af hvit lera, vittrade.

38. En liten fyrkantig *silfverplåt* med förgylld botten och niello-ornering, på baksidan ristade ornament. — Jfr. fig. 97.

39. Två bitar af en fyrkantig *silfverten*.

40, 41. Två bitar af två trinda, olika tjocka *silfvertenar*.

42. En mycket liten *ring* af silfvertråd med ändarna böjda mot hvarandra.

43. En liten bit af en flätning af slät *sitfvertråd*. (Jfr. M. 609). Längd 3,5 cm., tjocklek 1,1 cm.

44. En liten bit af *silfverbleck* med graverade ornament.

Till skatten höra dessutom 15 hela och 43 brutna *kufiska mynt* — af de hela mynten äro fyra försedda med ögla — äfvensom en del af ett *Björkömynt* med hjortbild, närmast lik *Månadsbladet* 1885 fig. 18 (sid. 131).

Den andra silfverskatten, som något senare inkom till museet, anträffades under jordschaktning för Inedalsgatan i närheten af Grubbens gärde på Kungsholmen här i Stockholm. Denna ungefär samtida skatt innehåller följande.

SPÄNNEN.

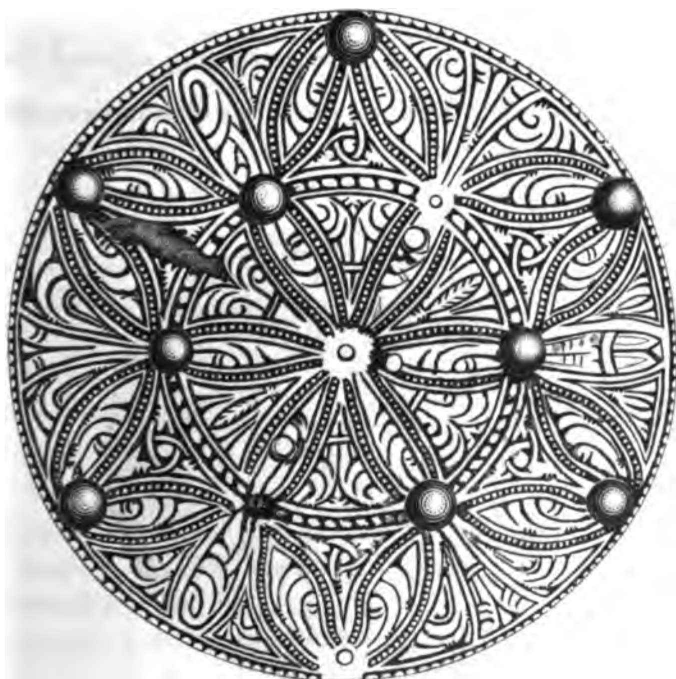
1. Ett rundt kupigt *spänne* af silfver. Kring kanten löpa åtta streckade trådar, så ordnade att de bilda liksom fyra flätor. Innanför denna ram fördelas ytan af en nu söndrig skålla af silfver med filigranornament, framställande fyra fyrfota djur, hvilkas hufvud mötas i midten. Bottnen mellan djuren är sänkt. På undersidan förekomma nålfäste, nålhylsa och en ögla, hvari hänger en ring af silfver med hopvirade ändar. Diameter: 7,8 cm. — Af samma typ som nr 1 i Näsbyfyndet.

2. En rund *skifva* af silfver med nio bucklor (de hafva varit tretton) med rika ingraverade ornament, som varit fyllda med niello. Undersidan slät. Diameter: 8,8 cm. — Jfr. fig 98.

Denna skifva har troligen varit fäst på ett rundt spänne medelst tre nitar, för hvilka hål finnas.

HALSRINGAR.

3. En större *halsring* af silfver, snodd af tolf släta trådar, rörformig. Ändstyckena platta, aflångt rhomboidiska och ornerade med inpressade rundlar, trianglar och streck samt slutande i en ögla. — Som hvardera ändan slutar med en ögla,



98.

måste ringen hafva hållits samman af ett snöre, som varit trädt genom båda öglorna. Då detta snöre kan hafva varit längre eller kortare, kan ringen — i det förra fallet — hafva varit använd som gördel.

4. En *halsring* af silfver, snodd af sex trådar. Ändstyckena platta, släta, det ena slutande med en hake, det andra med en ögla. Diameter: 12,7 cm.

ARMRING.

5. En *armring* af silfver, snodd af två mångkantiga, mot ändarne smalnande tenar, ändarne virade om hvarandra. Diameter: 8 cm.

ÖRRING.

6. En *örring* bildad af en lancettformig silfverskolla.

Till denna skatt höra vidare 39 mynt, nämligen ett persiskt *sassanid*-mynt, försedt med ögla,



99.

sju *arabiska* mynt, af dem ett med lemning af ögla, tre med borrhål,

en brakteatformig barbarisk kopia af ett *byzantinskt* mynt,

tjugosju angelsaksiska mynt, m. m.

ETELRED II 978—1013, 1014—1016.

Typ A. — *Ett litet kors.*

Ælfui i Cambridge. — Ett ovanligt tunnt exemplar.

Ælfwine i Chester (✠ ELFPINE M ON LE). — Ny för k. Myntkabinettet.

Walgeat i Leicester.

Eadwine i London.

Hwateman i Norwich (✠ HPATEMAN MΩ NO). — Ny för k. Myntkabinettet.

Godric i Sudbury (✠ ÆÐELRED REX ANGL) (✠ ꞆODRIC M ON SVÐBIRꞆ). — Ny för k. Myntkabinettet.

Thyrstan i Thetford (✠ ÆÐELRED REX A.NꞆ) (✠ ÐYR·TAN ON ÐEOD). — Ny för k. Myntkabinettet.

Oðbern i Lincoln? (✠ ÆÐELRED REX ANGL) (✠ OÐBERN M·O). — Ny för k. Myntkabinettet.

Å frånsidan af detta mynt fattas visserligen myntstadens namn, men som någon myntmästare med namnet Oðbern under k. Etelred II:s tid icke är känd för någon annan myntstad än Lincoln, torde detta mynt böra hänföras till dervarande mynthus.

Typ C. — *Kors, dubbellinigt, slutande innanför omskriften, i vinklarne Crox (kors).*

Ælfwine i London.

Byrhtlaf i London.

Goderic i Oxford.

Typ D. — *Kors, dubbellinigt, armarne gå igenom omskriften.*

Eadwold i London.

Heawulf i London (2 exemplar).

Liofwene i London (✠ EDELRED REX ANGL) (✠ LIOFPINE) M'O LVND. — Ny för k. Myntkabinettet.

Osulf i London (✠ ÆÐELRED REX ANGL) (✠ OZVLF MOLVND). — Ny för k. Myntkabinettet.

Typ E. — *Kors likt i typ D, öfver midten är en fyrudd lagd.*

Wines i Ilchester.

Œlfstan i Chester.

Thurulf i York.

KNUT DEN STORE 1016—1035.

Typp E. — *Ett kors, dubbellinigt, slutande vid kanten, omslutet (utom ändarne) af ett fyrkantigt midtornament.*

Læofrie i Ipswich.

Lyfinc i Ipswich.

Osferd i Lincoln.

Ælfwine i London.

Leoferd i London (✠ CNVT REX ANCLORV) (✠ LEOFERD LVND (N och D sammanbundna). — Ny för k. Myntkabinettet.

Imitationer af angelsaksiska mynt.

Åts. PI:DCO ✠ LEO Barbariskt hufvud. *Fråns.* nästan utplånade bokstäfver. Kors som i k. Etelred II:s typ D, med en kula i hvar korsvinkel.

Brakteatliknande barbarisk kopia af en från sida af k. Etelred II:s typ C. — Ögla.

Mycket tunnt exemplar af k. Etelred II:s typ A, oredig skrift.

Slutligen förekommer i detta fynd ett exemplar af de i våra fynd så vanliga *tyska* mynten, som bära namnen Otto och Adelheid.

Då k. Knut den store är representerad i denna skatt, kan den således icke vara nedgräfd i jorden förrän ett godt stycke in på 1000-talet, ty k. Knut blef först år 1016 herre öfver England. Han var samtida med de svenska konungarne Olof och Anund. De barbariska imitationerna af angelsaksiska mynt kunna vara tillverkade i Sverige.

De tre silfverspännena i dessa två fynd äro af synnerligt intresse, alldenstund de tillhöra tvänne vidt skilda typer.

Af de runda kupiga spännena med filigranbeläggning och mönstret af de fyra djuren, hvilkas hufvud mötas i spännets midt, förekommer ett exemplar i hvartdera fyndet. Spännen

af detta slag hafva vid föregående tillfällen träffats i svenska fynd. Djurfigurerna äro fyra eller tre. Mönstret förekommer således i varierande former, men hufvudkaraktären är alltid densamma (jfr fig. 99). Mellan silfverprydnaderna och de för den senare jernåldern karakteristiska bronserna förekommer i regeln en ganska stor skiljaktighet, hvilken dock i månget fall vid närmare skärskådande blir väsentligen reducerad. I föreliggande fall är skilnaden icke så betydande. Ornamentets motiv är det för den senare jernåldern utmärkande, det ormliknande bugtade djuret, som griper om delar af den egna kroppen eller andra i närheten befintliga föremål. Det är filigrantekniken, som vållar skilnaden.



100.

Filigrantekniken förekommer i Norden under den s. k. äldre jernåldern, från den tid, då produkter af romersk provinsslöjd uppenbarade sig i våra bygder och inom dem framkallade efterbildningar. Jag vill här endast påminna om de eleganta guldberlockerna (jfr fig. 100), något när päronformiga, öfverklädda med tätt till hvarandra slutna flätor af finaste guldtråd samt större eller mindre guldkorn grupperade i högar. Att de äro af romerskt ursprung eller måhända kopierade efter romerska förebilder framgår såväl af sjelfva teknikens vittnesbörd som af den omständigheten, att prydnader af samma slag ännu användas i den del af Ungern, som hörde till den romerska provinsen Noricum (SV Ungern), om än jag der ej sett dem i form af berlocker, utan såsom hufvud till hårnålar.[1] Arbetet är synnerligen elegant. Huruvida man den tiden i

[1] Jfr *Månadsbladet* 1872, s. 24.

Norden förmådde återgifva de romerska originalen eller upptaga från dem lånade motiv med samma elegans, vill jag för tillfället lemna osagdt. I en icke mycket senare tid förmådde man det.

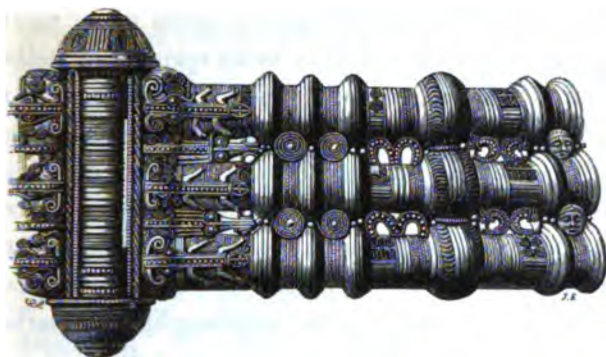
Under denna äldre jernålder fanns det för öfrigt en teknik, som tydligen var afsedd att imitera filigrantekniken — man fäste vid större föremål ytterst tunna skifvor af metallbleck, af guld eller silfver, i hvilka äro pressade flätor, snodder eller halfkulor. För första flygtiga anblick te de sig som filigranornament.

Under den närmast följande tiden, svarande mot den s. k. folkvandringstiden i mellersta och vestra Europa, förekomma fortfarande, såsom arf efter den romerska tekniken, filigranornament. Jag vill här påminna endast om de trenne stora halskragarne af guld, som förekomma i Statens Historiska Museum och med allt skäl kunna räknas bland de största dyrbarheterna inom denna otroligt rika samling. De hafva ännu icke, hvilket de väl förtjent, blifvit föremål för en monografi. Jag har längesedan förberedt en sådan och hoppas under vårens lopp få den färdig.

Dessa tre guldhalskragar äro bildade af respektive tre, fem och sju guldrör lödda intill hvarandra, försedda med uddar, som skjutas in i motsvarande håligheter, hvart öfverliggande rör något kortare än det underliggande, hvadan framsidan blir sluttande i öfverensstämmelse med formen af bröstkorgen närmast intill halsen. På baksidan äro rören fästa vid ett uppstående rör.

De horisontala rören, ehuru ganska långa, sakna all enformighet, derigenom att de äro fördelade i små stycken genom en omvexling af en (ihland större) och tre (ibland mindre) uppsvällningar, som återkomma på bestämda mellanrum. Rören äro omspunna med finaste guldflätningar. Tomrummen mellan rören äro täckta med stycken af tunnt guldbleck, pressadt och prydt med filigran.

Egendomligt nog representera de tre i Statens Historiska Museum förekommande tre guldhalskragarne tre olika stadier



101.



102.



103.

af utveckling, karakteriserade genom arten af de figurer, som förekomma å guldblecken, hvilka täcka springorna mellan rören. På den först komna ringen, funnen vid Olleberg, äro dessa figurer bäst utförda (fig. 101). På den tredje i ordningen, funnen äfven den i Vestergötland, i trakten af Ulricehamn, äro figurerna mera skematiska (fig. 102). På den andra i ordningen äro figurerna representerade af de olika lemmarna, som förlorat sammanhanget sins emellan — idel *membra disiecta* —, men de äro dock bevarade på de ursprungliga platserna, så att man kan utan svårighet af dem vinna en helbild (fig. 103).

Vi hafva här de tre stadierna af den nedåtgående utvecklingen: helbilden, dess skematiska återgifning och upplösningens stadium. Det är ytterst egendomligt, men lika lyckligt som egendomligt, att de tre exemplaren representera tre olika stadier.

Detta är af icke ringa vigt, när det är fråga om att åstadkomma för dessa ringar ett ursprungsbevis. Man anser vanligen — och detta med ganska goda skäl — att om de olika stadierna af en och samma utveckling förekomma inom ett land, tillhöra dessa stadier en inom landet försiggången utveckling, med möjlighet naturligtvis att det första stadiet är lånadt från främmande land.

Jag kommer att i min blifvande monografi närmare redogöra för dessa förhållanden och dervid framhålla, att det finnes intet, som står emot antagandet, att guldhalskragarne äro af inhemsk upprinnelse. Under sådant förhållande måste vi anse filigrantekniken vara fullkomligt inhemsk i Norden på guldhalskragarnes tid.

Hvilken är denna tid? Ett rakt rör af samma art, som de böjda rören i guldhalskragarna röja, är funnet i Danmark, och vid detta äro fästa trenne guldbrakteater. Halskragar och guldbrakteater — med undantag af de tydligen senare, som tillverkades på Gotland — äro således samtida, och guldbrakteaternas tid är, som vi veta, säkert fastställd — vi känna tiden för deras förebilder, och vi veta, att fullt utpräglade guldbrakteater äro hittade samman med byzantinska guldmynt,

hvilkas import kan inneslutas inom ganska snäfva gränser. Att de flesta grupper af de i Norden funna guldbrakteaterna äro af nordiskt ursprång framgår af dr Bernhard Salins i *Antiqvarisk Tidskrift för Sverige* (del. 14) meddelade vackra undersökningar. På dessa guldbrakteater, på den tresidiga yta,



104.

som förekommer närmast under öglan, finnas filigransirater (fig. 104) och andra sirater och mellan hvad å dessa ytor och å guldhalskragarne förekommer, finnes en obestridlig likhet, hvilket är ett inre vittnesbörd för samhörigheten i tid — att

det nämnda röret är funnet med derpå fästa guldbrakteater är ett yttre vittnesbörd. Det inre vittnesbördet är bättre, ty i ett och samma fynd kunna föremål af olika ålder finnas, de som voro gjorda åt egaren sjelf, och sådana, som han ärft efter andra. Fall förekomma, i hvilka detta förhållande är uppenbart.

Men den egentliga filigrantiden börjar i Norden under den period, då förbindelserna mellan Orienten och Sverige voro lifliga. Å de filigranprydda smyckena från den tiden finna vi



105.

ganska ofta motiv, som äro skäligen främmande för hvad vi kunna kalla den normala ornamentiken i vårt land, jag menar den, som är utförd å bronsföremål, hvilka hörde till hvardagsbehofvet och som måste vara inhemska, å trä och i sten — i dessa senare fall förbjuder materialet all tanke på import från främmande land. Det är en tacksam uppgift att undersöka, hvarifrån dessa främmande motiv äro komna, från en tidigare period

eller från utlandet. Ytterst vigtiga resultat för kännedomen om de inre förhållandena kunna derigenom vinnas.

Att djurmotiven å de ifrågavarande runda spännena äro karakteristiska för Norden — dessa om sig sjelfva böjda djur med ormkropp, men med extremiteter och med fötter, som gripa om något — det kan icke bestridas. Äro motiven för Norden karakteristiska, då måste ock den teknik, tack hvilken de äro utförda, vara nordisk. Jag vill här icke vidare ingå på detta ämne. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på det intressanta förhållandet mellan de eleganta djurfigurerna på de här ifrågavarande



106.

runda spännena och dem, som förekomma å de rektangulära spännena i Ödeshögsfyndet, hvilka spännen (fig. 105) äro funna med 330 arabiska mynt, af hvilka det yngsta är slaget år 956.[1] Äfven dessa djurbilder, vida mera otympliga, måste anses vara af nordisk upprinnelse, ty de höra till samma typ. Här möta vi ett nytt problem: huru förena med hvarandra dessa något otympliga och dessa ganska eleganta bilder? Beror olikheten på olika konstnärsanlag eller på olika tid? För Ödeshögsfyndets österländska mynt är det yngsta

[1] Jfr *Månadsbladet* 1875, s. 501 f.

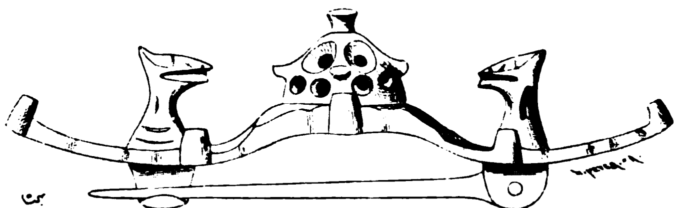
året kända. Dessvärre kan jag icke angifva det yngsta år för Näsbyfyndet och således icke säga, om någon skilnad betydenhet finnes mellan dessa tvänne fynds slutår.

Det andra runda spännet — jfr fig. 106 — är deremot en väl utpräglad nordisk karaktär. Alldeles samma djurbilde såväl de fullständiga, stående djuren som de uppstigande öfve delarne af djur och det tornliknande midtpartiet återfinna



107.





108.

hos en mängd af de likarmade bronsspännen, hvilka så ofta användes under den hedna tidens slutperiod för att sammanhålla den qvinliga drägten — jfr fig. 107 och 108.

Af innehållet i dessa två fynd finna vi ett nytt intyg om den lyx som rådde i Sverige mot den hedna tidens slut. Vi hafva i dessa två fynd haft tillfälle att studera spännen, hals-, arm- och örringar, hängsmycken, perlor.

Vi kunna fråga, huruvida hvartdera fyndet innehåller en ersons skatt. I det ena fallet skulle en person hafva egt två pännen, två halsringar och en örring. Detta kan icke anses möjligt. Vi få dervid dock antaga, att den ena örringen id fyndets upptagande blifvit förbisedd, hvilket lätt kunde ända.

I fynden förekomma äfven bitar af smycken, som blifvit önderhuggna. Dessa bitar äro att föra tillsammans med mynten, y såväl hela smycken som sönderhuggna kunde användas som etalningsmedel. I sådant fall gällde det på smycket anbragta rbetet allsintet. Man kunde icke gerna, i händelse af ekonoisk svårighet, på detta sätt offra ett smycke — vi hafva n från en isländsk saga ett klassiskt exempel på ett sådant illvägagående — derest man icke visste, att man under bättre konomiska omständigheter kunde få nya smycken af enahanda rt — åter en antydan om den inhemska tillverkningen. Ty en hedna tidens Nordbor älskade smycken.

Hans Hildebrand.

Kulturhistoriska museet i Lund.

1.

Akademiens utlåtande den 30 december 1891.

Eders Kongl. Maj:t har i nåder infordrat Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens utlåtande öfver en ansökan af Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, att dess Kulturhistoriska museum i Lund måtte ställas under öfverinseende af Akademien och att Eders Kongl. Maj:t i följd deraf ville gifva nådig stadfästelse åt de ett sådant förhållande berörande delar af föreningens stadgar, som blifvit vid allmänt ordinarie årsmöte den 30 maj innevarande år antagna.

Ifrågavarande museum har under den ganska korta tid det existerat, tack vare en energisk ledning och ett lifligt till-

mötesgående, i främsta rummet af Skånes inbyggare, utvecklat sig så, att det nu utan fråga är det rikaste landsortsmuseet i sitt slag.

Akademien anser Föreningens anhållan, att museet ställes under Akademiens öfverinseende vara synnerligen behjertansvärd. I följd af det glädjande intresse för våra fornminnen, som uppenbarar sig i skilda delar af vårt land, bildas den ena samlingen efter den andra, hvilkas existens dock är från början ganska osäker, ty för samlingens underhåll och tillväxt finnas vanligen ytterst små medel och samlingen är allt för ofta beroende af det personliga intresse, som grundläggaren och törhända någon af hans efterföljare hysa för densamma. Det är icke alltid möjligt i en mindre stad att finna personer, som kunna utan penningeersättning egna sin tid åt samlingen och derjämte äro kompetenta att sköta en sådan. Fall hafva också förekommit, att nybildade samlingar efter någon tid blifvit vanvårdade. Detta är beklagligt, men kan svårligen förhindras, derest icke landsortssamlingen sättes i förbindelse med en offentlig institution, hvars uppgift går i samma riktning som dessa samlingars. Detta har i Danmark redan blifvit infördt och har föranledt, att landsortsmuseerna af arkeologisk och historisk art blifvit ställda i sammanhang med Oldnordisk museum i Köpenhamn och dess styrelse.

Ännu viktigare är det, att åtgärder vidtagas för betryggandet af en så betydande samling som det Kulturhistoriska museet i Lund.

Akademien anser de bestämmelser, som Föreningen i sina stadgar upptagit rörande förhållandet till Akademien, böra uppfylla det med dem afsedda ändamålet, men anser sig dervid böra framhålla följande förhållanden.

1. Då det af gammalt finnes i Lund en ganska betydande offentlig arkeologisk-historisk samling, tillhörig universitetet, i hvilken upptagas föremål tillhörande den förhistoriska tiden och medeltiden, och då det icke gerna kan anses lämpligt, att vetenskapligt material splittras inom en stad som Lund på två

samlingar, hvilka i följd deraf måste konkurrera med hvarandra, anser Akademien det vara lämpligt, att en gräns bestämmes emellan de två museerna på det sätt, att det Kulturhistoriska museet icke skulle omfatta föremål äldre än reformationstidehvarfvet.

2. Akademien anser vidare det vara önskligt, att i stadgarne intages en påminnelse om att styrelsen för det Kulturhistoriska museet är skyldig att iakttaga de föreskrifter, som Eders Kongl. Maj:t gifvit eller kan komma att gifva rörande vården af landets fornminnen.

3. Då museets ställande under Akademiens öfverinseende bereder detta förmoner, synes det vara lämpligt, att om något enstaka föremål finnes i det Kulturhistoriska museet, som är af särskild betydelse för Statens Historiska Museum derigenom att det kan fylla en lucka i dess serier, sådant föremål må till Statens Historiska Museum öfverlemnas mot det att detta ersätter de kostnader som Föreningens museum haft för föremålets förvärfvande.

4. Derest Eders Kongl. Maj:t inskränker sitt stadfästande till endast vissa delar af ifrågavarande stadgar, i det inlemnade förslaget § 4, 5, 10, 12, 13 och 14, är det tydligen icke tillräckligt att Akademiens bifall inhemtas till föreslagna förändringar, utan bör förslaget till ändring af dessa paragrafer jämte Akademiens utlåtande deröfver underställas Ers Kongl. Maj:ts pröfning.

5. Det synes Akademien önskligt, att de vid Föreningens möten förda protokollen justeras icke ensamt af ordförande, utan af en eller tvänne personer, som vid mötet utsetts att jämte ordföranden förrätta justeringen.

Om dessa förändringar i och tillägg till stadgarne göras, får Akademien i underdånighet tillstyrka nådigt bifall till Föreningens hemställan.

Akademien har icke ansett det åligga henne att ingå i en detaljerad granskning af de bestämmelser, som icke direkt afse förhållandet till Akademien, men får dock anmärka att §§ 4—7

kunde uppställas på ett vida lämpligare sätt, samt att § 12 vunne i tydlighet, om den erhölle följande redaktion:

»Skulle fråga uppstå om Föreningens upphörande, skall, sedan yttranden af De skånska landskapens historiska och arkeologiska förening samt Lunds landsmålsföreningars samfällda utskott blifvit inhemtade, förslaget härom öfverlemnas åt styrelsen, som med bifogande af eget och nyssnämnda föreningars utlåtande har att det samma till k. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien insända. Om samtliga dessa myndigheter tillstyrka förslagets antagande, skall det föredragas o. s. v.

De remitterade handlingarne återställas.

2.

Akademiens utlåtande af den 7 juni 1892.

Sedan Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien afgifvit underdånigt utlåtande öfver den Kulturhistoriska föreningens ansökan, att dess samlingar med hvad till dem hörer, må blifva ställda under Akademiens inseende, har Föreningens styrelse blifvit hörd angående detta utlåtande och mot detsamma framställt fyra anmärkningar. Ärendet har på grund deraf blifvit för andra gången till Akademien remitteradt och får Akademien deröfver afgifva förnyadt underdånigt utlåtande.

I. *Akademien anser det lämpligt, att det Kulturhistoriska museet icke omfattar föremål äldre än reformationstidehvarfvet.* Styrelsen anmärker häremot, att, då museet i väsentlig mon tagit karaktär af ett konstindustrimuseum, skulle frånvaron af förebilder ur medeltidens konstformer i hög grad skada Föreningens verksamhet för konstslöjdens höjande, att, om sådan inskränkning gjordes i omfånget för Föreningens verksamhet, måste man från museet afskilja tusentals föremål, af hvilka en betydlig del öfverlemnats som gåfvor, att följden häraf skulle blifva misstro och slappnande intresse hos allmänheten, att Föreningen ej har rätt att göra en sådan inskränkning, då till de grunder, på hvilka Föreningen stiftades, hörde samlandet af

medeltidsföremål, att de byggnader, som blifvit uppförda på Föreningens tomt äro till hufvudsaklig del äldre än reformationstidehvarfvet, Lemkeska huset, medeltidskyrkan och fatburen — det vore då inkonseqvent. om ej i dem skulle få förvaras samtida föremål.

Akademien får med anledning af dessa inkast anföra följande.

I vår tid, då samlandet bedrifves med så stor ifver, uppstå ständigt konflikter mellan olika slag af rivaliserande samlingar, offentliga och enskilda, arkeologiska, kulturhistoriska, samlingar afsedda för konstslöjd o. s. v. Angelägenheten å hvart särskildt håll att rikta samlingarne måste dels framkalla en splittring af materialet å flere håll, hvilket lätt leder dertill, att ingen af de rivaliserande samlingarne kan å vissa områden uppnå den rikhaltighet, som erfordras för att samlingen skall göra verklig nytta, dels vålla en stegring af priserna. Då nu fråga förekommer i viss mon om en reglering i museiförhållandena i Lund, har Akademien ansett det vara af vigt, att i denna stad ej bildas tvänne fragmentariska samlingar af medeltidsföremål och har Akademien ansett det vara lämpligast, att det äldre, offentliga museet, till hvilket medeltidsföremål af gammalt samlats, i främsta rummet komme ifråga till förvaringsrum för medeltidsföremål. Det är icke en i senaste tid utbildad åsigt, som Akademien i detta fall uttalade. När Kulturhistoriska föreningen år 1888 hos Akademien anhöll om bemyndigande att från kyrkor i södra Sverige som deposita mottaga föremål, med skyldighet att, om något deponeradt föremål fanns behöfligt för Statens Historiska Museum, detsamma dit öfverlemna, gaf Akademien den 17 april det begärda bemyndigandet, men med de två inskränkningarna, att området begränsades till Skåne — detta i anledning deraf, att bemyndigande i samma afseende tidigare hade lemnats Smålands museum för Vexiö stift — och att tiden inskränktes till den nyare tiden — detta af intresse för den äldre medeltidssamlingen i Lunds universitets Historiska museum.

Det säges, att det Kulturhistoriska museet ej skulle kunna uppfylla sin bestämmelse, derest man ej finge tillfälle att der studera medeltidens konstformer. För utveckling af den nya inhemska konstslöjden hafva vår hedna tids konstformer blifvit af mycket stor betydelse. Ett konstindustrielt museum kan derföre ej fylla sin uppgift, derest det ej upptager konstföremål från förhistorisk tid. Sådana samlas emellertid icke till det Kulturhistoriska museet i Lund, utan till universitetets Historiska museum. De för konstslöjdens höjande vigtiga föremål, som samlats och komma att samlas i Lund, äro således i alla händelser fördelade på två lokaler. Enligt Föreningens åsigt skulle den förhistoriska afdelningen finnas i en lokal, det öfriga i en annan. Akademien har uttalat den åsigt, att den förhistoriska afdelningen och medeltidsafdelningen helst böra förvaras i en lokal, det öfriga i en annan Då en delning efter perioder skall förekomma, kan den omständigheten att skiljelinien drages vid reformationstidehvarfvets början svårligen omintetgöra eller försvaga det Kulturhistoriska museets betydelse för utbildandet af konstslöjden i Sverige. För dem, som studera konstslöjden, bör det anses vara en måttlig svårighet att på två olika lokaler studera olika grupper af föremål, men det skulle för dem vara en olägenhet att få söka föremål af *samma* slag å två olika ställen.

Tusentals föremål skulle behöfva öfverlemnas från Kulturhistoriska museet för att införlifvas med universitetets Historiska museum, bland dem många gåfvor — deras öfverlemnande skulle framkalla misstro. Riksantiqvarien har för Akademien anmält, att när han senast besökte Kulturhistoriska museet i Lund var medeltidsafdelningen der skäligen svag, men att sedan dess tillkommit så pass många föremål, att afdelningen nu kan antagligen räkna föremål i tusental, men dessa föremål äro till allra största delen anträffade vid kloakgräfningarna i Lund, hvadan trots »tusentalen» medeltidssamlingen derstädes ej torde kunna anses vara mera betydande. Det torde ock kunna tagas för gifvet, att den största delen af dessa fynd icke äro af

någon egentlig betydelse för konstslöjdens utveckling. Den omständigheten, att de vid kloakgräfningarna anträffade fynden införlifvats med det Kulturhistoriska museet, under det att tidigare fynd från gräfningar i den mark, på hvilken det nuvarande Lund står, förvärfvats för universitetets Historiska museum lär hafva framkallat i Lund en ganska liflig tidningspolemik. Just konflikten af de två intressena torde få anses mera egnad att framkalla misstro hos allmänheten än en bestämmelse, som leder till någon förändring i planen för det ena museet. Hvad gåfvorna beträffar har Föreningens styrelse i sitt underdåniga utlåtande upplyst, att förhistoriska föremål, som gifvits till Kulturhistoriska museet, blifvit deponerade i universitetets samlingar. Det synes, som om samma åtgärd borde vara möjlig med afseende på skänkta medeltidsföremål. Den omständigheten, att i Kulturhistoriska föreningens program ingick från början uppgiften att samla medeltidsföremål, synes ej göra det omöjligt att nu utesluta sådana föremål. Erfarenheten visar, att man på många andra håll i ett program, som vid början af ett vidlyftigt företag uppgjorts, sedermera funnit sig, på grund af vunnen erfarenhet, böra göra ändringar och äfven inskränkningar.

De byggnader, som blifvit uppförda på Föreningens tomt skulle till hufvudsaklig del vara äldre än reformationstidehvarfvet — som exempel uppräknas det Lembkeska huset från Malmö, medeltidskyrkan och fatburen. Det Lembkeska huset kan väl innehålla delar, som tillhöra medeltiden eller äro utförda på samma sätt, som motsvarande delar af medeltidsbyggnader, men den ornamentala utstyrseln tillhör reformationstidehvarfvet och derföre måste huset i dess nuvarande skick hänföras till detta tidehvarf. För den å Föreningens tomt uppförda fatburen finnes, såsom Riksantiqvarien anmält, honom veterligt intet bevis, som gör det säkert, att den tillhör medeltiden. Mera lär ej med säkerhet kunna sägas än att den är af så gammalmodig konstruktion, att denna sannolikt ej afviker från den under medeltiden vanliga. Fatburar af samma

yttre utseende förekomma i Mälardalens skogstrakter och ingen synes hafva dristat hänföra dem till medeltiden. Hvad den på tomten uppförda medeltidskyrkan beträffar får Akademien upplysa, att någon framställning har ej från Föreningens sida eller från någon församling blifvit hos Akademien gjord eller af Eders Kongl. Maj:t blifvit till Akademien remitterad om tillstånd att flytta någon kyrka från dess plats till Föreningens tomt i Lund. Underhandlingar lära i nuvarande stund pågå med Mossebo församling i Kinds härad, Vestergötland, om inköp af dess gamla träkyrka, hvilken, enligt dess inventarium af år 1830, är ombyggd år 1773.

Akademien får tillägga, att hon visserligen uttalat den åsigt, att medeltidsföremål ej skulle ingå i omfånget för Kulturhistoriska museets verksamhet, men att hon ej med ett enda ord omnämnt de medeltidsföremål, som redan finnas i museet. Om de skola qvarstanna der eller ej, är en särskild fråga, hvilken lämpligen torde kunna hänskjutas till framtiden och de praktiska förhållandenas kraf.

Akademien, som ej eger något målsmanskap öfver Lunds universitetets Historiska museum och ej heller erhållit någon anmodan att föra dess talan, har ansett och anser det olämpligt, att medeltidsföremål splittras på två samlingar i Lund, och har ansett den äldre och offentliga samlingen, som af gammalt innefattar medeltidsföremål, vara den närmaste till att fortsätta på den beträdda vägen. Dervid må dock erkännas, att det Kulturhistoriska museet torde blifva i tillfälle att disponera öfver större ekonomiska tillgångar än universitetets Historiska museum. Huruvida det Kulturhistoriska museet är i tillfälle att för större medeltidsföremål bereda mera utrymme än det Historiska museet, är för Akademien obekant. För mindre föremål finnes godt utrymme i det Historiska museet.

II. *Föreningen vill underkasta sig en påminnelse om skyldigheten att följa allmän lag och förordning, ehuru den anser densamma öfverflödig.* Akademien får anmäla, att hon i de många tidigare fall, då olika landskaps fornminnesföreningar

begärt att fa ansluta sig till Akademien, alltid i öfverenskommelsen intagit enahanda påminnelse, och denna torde i många fall kunna vara af praktisk nytta.

III. *Akademien har yrkat på möjligheten, att enskilda föremål flyttas från Kulturhistoriska museet till Statens Historiska Museum, med skyldighet för det senare att ersätta de kostnader Föreningen haft för föremålets förvärfvande.* Föreningen anför mot en sådan bestämmelse, att för sådant öfverflyttande är tillräckligt sörjdt genom bestämmelsen: »utan Föreningens, Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens godkännande underställda medgifvande må Styrelsen ej föryttra Föreningens fasta och lösa egendom», en bestämmelse, heter det, som naturligtvis äfven rent konverterad eger full giltighet, att Föreningen, som vill hafva ett välbehöfligt skydd för Kulturhistoriska museet, icke kan afsäga sig rätten att sjelf medverka vid en öfverflyttning af antiqviteter ur Föreningens samlingar till Statens, att svårligen något provinsmuseum skall ingå på ett sådant stadgande, hvarigenom alla gåfvor skulle ersättningslöst kunna för statens samlingar uttagas och genom hvilket det gjordes för museet omöjligt att till billigt pris förvärfva unika föremål.

Som Akademien ej kan finna det af Föreningen citerade stadgandet ega någon giltighet för närvarande fråga, anser hon fortfarande ett stadgande i detta syfte nödigt. Men nu liksom tidigare, anser hon något mera än principen ej böra i stadgarna upptagas. Akademien har ej i sitt förra utlåtande ansett sig behöfva upptaga någon detaljerad bestämmelse för verkställigheten af ett sådant öfverflyttande, och hon anser fortfarande en sådan ej behöfva intagas i denna offentliga handling, som i hufvudsak fastställer förhållandet mellan henne, Föreningen och dess museum. Akademien har aldrig tänkt sig, att hon ensam eller Riksantiqvarien ensam skulle utan vidare utfärda föreskrift om sådan öfverflyttning, utan att sådant öfverlåtande måste bero på öfverenskommelse med Föreningens styrelse, och äro således Föreningens farhogor i detta

afseende ogrundade. Akademien har afsigtligt formulerat sin framställning så, att det skulle deraf framgå att ett öfverflyttande skulle endast sällan förekomma och Föreningens fruktan, att på detta sätt alla gåfvor till det Kulturhistoriska museet kunde reklameras för Statens Historiska Museum, utan någon kostnad för detta, kan så mycket mindre hafva någon grund, som Akademien i sitt utlåtande uttryckligen talar om ersättande af kostnaden för förvärfvandet af de föremål, som öfverflyttas.

Föreningen säger, att ingen provinssamling skulle kunna underkasta sig ett sådant vilkor. Akademien får i underdånighet påminna derom, att danska provinssamlingar underkastat sig ett dylikt stadgande mot erhållande af en ekonomisk fördel. Skulle det Kulturhistoriska museet i Lund af svenska staten erhålla någon ekonomisk fördel, synes rättvisan tala derför, att staten erhåller någon fördel från Föreningens sida.

Akademien får derjämte i underdånighet framhålla, att ett landskapsmuseum bör inom sin ort blifva vida mera omhuldadt än det aflägsna statsmuseet i hufvudstaden, och att provinsmuseet har derigenom vida större lätthet än det centrala statsmuseet att rikta sig med hvad för detsamma behöfves. Akademien, åt hvilken inseendet öfver Statens Historiska museum blifvit anförtrodt, skulle blifva försatt i en ganska egendomlig belägenhet, derest hon skulle nödgas stillatigande åse, huru det likaledes, men på ett mera aflägset sätt, under hennes inseende ställda landsortsmuseet, gång efter annan riktas med föremål, hvilka Akademien anser borde finnas i Statens Historiska Museum.

IV. Med afseende på Föreningens fjerde framställning mot det af Akademien föreslagna stadgandet rörande sättet för ändrande af statuterna har Akademien ingen anmärkning att göra.

De remitterade handlingarne återställas.

Stockholm 1896. Kungl. Boktryckeriet.

K. VITTERHETS HISTORIE OCH ANTIQVITETS AKADEMIEN

OCH

DE UNDER HENNES INSEENDE STÄLLDA

STATSSAMLINGARNA

T. F. RIKSANTIQVARIENS ÅRSBERÄTTELSE

FÖR

1891.

STOCKHOLM 1892
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

Detta år är det första, under hvilket de nya för Akademien och Statssamlingarna utfärdade stadgarne varit gällande. Derigenom att ett stort antal ärenden numera dels afgöras dels förberedas af Förvaltningsutskottet, har det blifvit möjligt för Akademien att mera odeladt egna sin tid åt sådant, som egentligen utgör föremål för hennes verksamhet.

Akademien. Af Akademiens svenske och norske ledamöter har ingen under året aflidit. Till hedersledamot valdes den 3 november universitetskanleren, f. d. statsrådet P. J. von Ehrenheim, hvilken den 1 december tog sitt inträde; samt till arbetande ledamot den 3 februari universitetsbibliotekarien i Lund Elof Tegnér och Akademiens korrespondent regementsläkaren J. A. Z. Wittlock.

Af Akademiens utländska ledamöter hafva doktor Heinrich Schliemann i Athen och direktören för danska Kongl. Myntkabinettet m. m., etatsrådet Carl Ludvig Müller i Kjöbenhavn aflidit. Till utländska ledamöter i den arkeologisk-numismatiska klassen valdes den 3 februari generalintendenten för de offentliga museerna och biblioteken inom den ungerska monarkien Franz von Pulszky, Akademiens korrespondent, föreståndaren för det förhistoriska fornsaksmuseet i Rom Luigi Pigorini, samt föreståndaren för fornsaksmuseet i Edinburgh Joseph Anderson.

Till utländske ledamöter i den historiska klassen valdes den 3 mars danske riksarkivarien A. D. JÖRGENSEN och professorn i Freiburg i/B, hofrådet KARL VON AMIRA.

Bland Akademiens korrespondenter hafva herrar Wittlock och Pigorini valts till ledamöter, samt tre aflidit, nämligen professor KONRAD GISLASON i Kjöbenhavn, professor XAVER LISKE i Lemberg och doktor OTTO TISCHLER i Königsberg.

Akademiens preses under året har varit hr BJÖRNSTJERNA.

Ledamöter af Förvaltningsutskottet hafva, jämte preses, sekreteraren och förste amanuensen, varit hrr ODHNER och TÖRNEBLADH; suppleanter hrr BOWALLIUS och WEDBERG.

Ledamöter af den historiska nämnden hafva varit hrr STYFFE, MALMSTRÖM och FORSSELL, samt af den antiqvariska nämnden hrr ZETTERWALL, HANS HILDEBRAND och MONTELIUS.

Till revisorer för 1890 års räkenskaper valdes hrr FORSSELL och ANNERSTEDT, samt till revisorssuppleant hr WÆRN. Då de två förstnämnda blifvit förhindrade att utföra uppdraget, utsåg Akademien till revisorer hrr WÆRN och ALIN.

Embets- och tjenstemän hafva varit desamma som under år 1890, nämligen:

Riksantiqvarie och Akademiens sekreterare: HANS HILDEBRAND.

Förste amanuens och räkenskapsförare: OSCAR MONTELIUS.

Andre amanuens: HJALMAR STOLPE.

E. o. amanuenser: ANTON BLOMBERG, EMIL EKHOFF, BERNHARD SALIN och FREDRIK MARTIN, den sistnämnde utan arfvode.

Derjämte har v. häradshöfding BIRGER LAGERVALL, liksom under flere föregående år (sedan 1886), utan arfvode biträdt vid arbetena i K. Myntkabinettet.

Akademiens tecknare: CARL FREDRIK LINDBERG och OLOF SÖRLING.

Akademiens biträde vid arbetet för det antiqvarisk-topografiska arkivet: ELNA NORDLUND.

Akademiens två ordinarie vaktmästare äro Mårten Westerberg och Wilhelm Granfeldt, den senare antagen den 7 april 1891. Liksom föregående år, hafva tvänne fruntimmer varit dagligen sysselsatta med rengöring och lagning af föremål tillhörande statssamlingarna, uppsättning af planscher för antiqvarisk-topografiska arkivet, m. m.

Kansligöromål. Diariet öfver till Akademien och Riksantiqvarien ingående skrifvelser upptager 239 nr, af hvilka 18 äro Kongl. remisser.

Akademiens konceptbok innehåller 101 skrifvelser, af hvilka 66 utfärdats af Akademien och 35 äro Riksantiqvariens embetsskrifvelser. I likhet med föregående år, har dessutom ett mycket stort antal bref i ärenden rörande Akademien, statssamlingarna och landets fornlemningar afgått från Riksantiqvarien och tjenstemännen, hvilka bref, såsom afseende förberedande åtgärder eller meddelande rent vetenskapliga upplysningar, icke intagits i konceptboken.

Akademiens kontrabok med k. Postverket upptager 1,408 afgångna bref och försändelser. För dessa har till k. Postverket betalats 563 kr. 68 öre, hvilket belopp af k. Statskontoret ersatts.

Arbetsrummen hafva, enligt nådig föreskrift meddelad i sammanhang med Akademiens nya stadgar, hållits tillgängliga för allmänheten alla söcknedagar kl. 11—3.

I fråga om tjenstgöringstiden och räkenskapsföringen hänvisas till föregående årsberättelse, emedan någon förändring i afseende derpå ej inträffat.

Utgifna skrifter. Af *Antiqvarisk tidskrift för Sverige* hafva utgifvits 8 häften, nämligen 8:de delens tredje och

fjerde häften, innehållande *Den förhistoriska fornforskarens metod och material* af Oscar Montelius, *Uppländska stenåldersfynd kända år 1884* af godsegaren W. Schürer von Waldheim, och *Grafundersökningar på Gotland* af konservator G. Gustafson (i Bergen); — 9:de delens tredje häfte, innehållande *Nogle Oplysninger om svenske og danske faner, flag og felttegn i det 16:de århundrede* af arkitekt R. Mejborg (i Kjöbenhavn) och *Svenska medeltidens brakteater* af Hans Hildebrand; — 10:de delens sjette häfte, innehållande *Runverser* (slutet) af lektor Erik Brate; — 11:te delens tredje och fjerde häften, innehållande *Sillfisket i Skåne under medeltiden* af fiskeriinspektören R. Lundberg och *Om folknamnen Götar och Goter* af professor Axel Erdmann (i Uppsala); — samt 12:te delens tredje och fjerde häften, innehållande *Södermannalagens språk. 1. Ljudlära* af doktor Robert Larsson.

Af *Akademiens månadsblad* äro under året tryckta och utgifna 6 ark.

Af *Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling* har under året utgifvits andra seriens fjerde band, innehållande den senare delen af Hugo Grotii bref till Oxenstierna.

Bytesförbindelser. Vid början af år 1891 stod Akademien i bytesförbindelse med 274 in- och utländska sällskap. Under årets lopp hafva sådana förbindelser inledts med 18 nya sällskap, nämligen; i Frankrike: Académie des sciences et belles lettres i Angers, Société des sciences naturelles et archéologiques i Guéret, Académie des belles lettres, sciences et arts i La Rochelle, Académie de la Val d'Isère i Moutiers, L'Académie i Nîmes, Société d'anthropologie i Paris, La commission des antiquités de la Seine-Inférieure i Rouen, Le comité archéologique i Senlis; — i Belgien: Société d'anthropologie i Bruxelles; — i Tyskland: Verein für die Geschichte Berlins i Berlin, West-

preussische Geschichtsverein i Danzig, Historischer Verein i Dillingen, Verein für Geschichte Dresdens i Dresden, Bayerische numismatische Gesellschaft i München; — i Österrike: Institut für oesterreichische Geschichtsforschung i Wien; — i Ryssland: Verein zur Kunde Ösels i Arensburg; — i Canada: The university i Toronto.

Föreläsningar. Sedan hr Montelius, för att kunna mera odeladt egna sin tid åt ett större vetenskapligt arbete, anhållit att, mot afstående af hela det derför anslagna arfvodet, blifva under året befriad från skyldigheten att hålla föreläsningar, har Akademien med bifall till denna anhållan beslutit använda det härigenom disponibla beloppet, 1,000 kr., för andra behof. Detta har varit så mycket mera nödvändigt, som Akademien, under den tid processen om det Hjertbergska testamentet pågår, ej hade på annat sätt kunnat skaffa medel till fyllande af dessa behof.

Inskrifter och medaljer. Under året har Akademien behandlat 2 inskrift- och 28 medaljförslag.

Akademiens fonder. I afseende på användningen af räntorna å dessa fonder torde följande böra meddelas.

1. *Akademiens enskilda fond.* Utom jettoner vid Akademiens sammankomster har af denna fond betalts 250 kr. till e. o. amanuensen Ekhoff för hans biträde vid protokollsföringen.

2. Af *Götiska förbundets fond* har 300 kr. utbetalts, utgörande halfva kostnaden för en tomt i Visby, hvilken inköpts för att bidraga till friläggandet af Drottens ruin.

3. Af *Beskowska fonden* har räntan besparats för användande år 1892.

4. *Bergerska fonden.* Emedan — af skäl som redan äro nämnda — inga föreläsningar under året hållits,

har det derigenom disponibla beloppet, 1,000 kr., användts till arfvoden åt Akademiens e. o. amanuenser.

Af de till *historiska ändamål* anvisade medlen hafva 500 kr. lemnats till rektor F. Westling för en resa till Reval. För Axel Oxenstiernas skrifter hafva användts 7,571 kr. 48 öre.

För *antiqvariska ändamål* hafva användts:

Till runverket	kr.	525: —
» kartor öfver fornlemningar på Björkö	»	440: —
Riksantiqvariens resa i Skåne m. m.	»	538: 86
Undersökningar på St. Karlsö	»	756: 83
» i Falsterbo	»	500: —
» på Öland, Gotland m. m.	»	611: 80
Antiqvarisk-topografiska arkivet	»	1,149: 50
Riksantiqvarien, för deltagande i numismatiska kongressen i Bruxelles och forskningsresor i vestra Tyskland och Flandern	»	500: —
Professor Montelius, för deltagande i tyska antropologiska sällskapets årsmöte i Danzig och Königsberg	»	300: —
Lektor Bæhrendtz, anslag till »Teckningar ur Kalmar Museum»	»	150: —
Teckningar, fotografier och analyser	»	525: —
tillhopa	kr.	5,996: 99.

5. Af den *Hjertbergska donationens* räntemedel har intet användts af Akademien, emedan processen om testamentet ännu ej är afslutad.

6. Den *Loubatska fondens* räntor komma redan 1892 att användas, emedan grefve Loubat genom en särskild gåfva motsvarande tre års räntor satt Akademien i tillfälle att då för första gången utdela priset med 3,500 kr.

7. *Letterstedtska donationen.* Akademien, som senast i december 1887 bortgaf det Letterstedtska resestipendiet,

kommer således att nästa gång utnämna stipendiat år 1893.

Statens Historiska Museum och **Kongl. Myntkabinettet.** Tillväxten under året har varit:

Statens Historiska Museum:			
Från stenåldern (utom ett mycket stort antal ben af menniskor och djur från Stora Karlsön)	föremål	1,601	
» bronsåldern	»	107	
» jernåldern	»	1,187	
» medeltiden	»	50	
» nyare tid	»	22	
Diverse	»	17	2,984
Kongl. Myntkabinettet:			
Mynt	»	1,563	
Myntplåtar	»	6	
Medaljer	»	39	1,608
		Summa föremål	4,592

Dessa äro i inventariet upptagna under nummer 8806—8973.

Från stenåldern äro de utan jämförelse vigtigaste fynden de som af doktorerne Stolpe och Kolmodin gjorts i och utanför grottan Stora Förvar på Stora Karlsön, vid Gotland, samt af folkhögskoleföreståndaren Hansson på en boplats från senare delen af stenåldern i Näs socken på Gotland. Bland öfriga fynd bör särskildt nämnas ett ovanligt rikt graffynd från en hällkista vid Finnekumla i Rångsedala socken nära Borås. Dessutom erhöll museet ett stort antal fornsaker från stenåldern genom inköp af v. häradshöfding O. Söderboms, konstraktsprosten A. Lundhs och hofjägmästaren C. F. Follins samlingar.

Äfven från bronsåldern erhöllos med nämnda samlingar många fornsaker, af hvilka flere hafva stort värde.

Bland fynden från jernåldern böra följande särskildt omtalas,

Från den äldre jernåldern: två präktiga armringar af guld, vägande tillsammans 378 gram, funna vid Tuna i Hjelsta socken, Upland; en bred fingerring af guld, vägande 18,6 gram, funnen vid Mölstad i Mönsterås socken, Kalmar län; 10 romerska silfvermynt (»denarer»), funna vid Buters i Eskelheims socken, Gotland; samt de fynd, som folkhögskoleföreståndaren Hansson anträffat å ett af honom undersökt graffält i Alfva socken på samma ö.

Från den yngre jernåldern: en guldarmring, vägande 96,04 gram, funnen vid Hulte i Hemse socken, Gotland; två armringar af silfver, funna vid Vapnö, nära Halmstad; ett fynd af silfverprydnader från Hasslöfs socken i södra Halland; större eller mindre »skatter» af silfverprydnader och mynt, anträffade vid Österbys i Stånga socken, vid Tune i Väte socken, vid Söderqvie i Gröttlingbo socken, vid Kinner i Lummelunda socken, och vid Suderbys i Bro socken, alla på Gotland, samt vid Jämjö i Gärdslösa socken på Öland.

Från medeltiden har museet bland annat erhållit: ett större fynd af skålar, kedjor m. m. af silfver från medeltidens äldre del, anträffadt vid Gamla Uppsala; en kalk med patén af förgyldt silfver från Misterhults kyrka i Kalmar län (med inskrift på kalken: »Testamentum domini presbiteri Nicolai curati hujus ecclesie Misterhulth»); ett skrin af messing med graverade bilder från Barlingbo kyrka på Gotland; två messhakar m. m. från Tensta kyrka i Upland; och en stor jernbeslagen kista från Rydaholms kyrka i Småland. Ett af de vackraste och värderikaste föremål från medeltidens äldre del, som museet eger, är det lilla, med ovanligt vackra och väl bibehållna romanska sirater betäckta skrin af valrosstand, som friherrinnan Alma von Oertzen under året skänkte till samlingarna.

Utgifterna af statsmedel för ökande af Statens Historiska Museum och Kongl. Myntkabinettet hafva under året gått till 6,466 kr. 40 öre. Härtill kommer det betydande belopp, som Akademien af egna medel användt till undersökningar, hvilkas fyndresultat riktat samlingarna.

Antiqvarisk-topografiska arkivet har under året riktats dels med ett stort antal beskrifningar på fornlemningar och fynd, dels med flere hundra teckningar och fotografier af sådana. För det systematiska ordnandet och kompletterandet af detta arkiv har Akademien, såsom redan är nämndt, af den Bergerska fondens räntor under året betalt 1,149 kr. 50 öre.

Arkeologisk-numismatiska biblioteket har under året erhållit följande tillväxt:

genom Akademiens bytesförbindelser	515	volymer
» köp	415	»
» gåfvor	110	»
Summa	1,040	volymer

Landets fornlemningar. Riksantiqvarien har under årets lopp företagit 12 tjensteresor, nämligen 4 till Uppland, 1 till Södermanland, 2 till Vestergötland, 1 till Skåne och 4 till Gotland. En af dessa resor, den till Skåne, är af Bergerska fondens räntor betald med 538 kr. 86 öre, emedan medel dertill saknades å det för dessa resor afsedda statsanslaget.

Herr Montelius har företagit undersökningar i Skåne, Halland och Vestergötland, och dervid bland annat blottat grundmuren till den nedrifna kordelen af Dalby kyrka nära Lund samt genomgräft den ofvan omtalade stenåldersgrafven vid Finnekumla i Vestergötland.

Doktor Stolpe, hvilken under året företagit en förberedande gräfning i den »svarta jorden» under Sigtuna,

har derjämte dels ensam dels i förening med doktor L. Kolmodin fortsatt de af den senare började undersökningarna i grottan Stora Förvar på Stora Karlsön. Öfver hvarje schakt (af 1 fots djup) upprättades fyndkartor och alla ben tillvaratogos för att få statistiskt material. För att erhålla ledning för afgörande af frågan, om grottan hyst bofast befolkning året om, eller blott tillfälliga besökande, har särskild vigt lagts på att bilda serier af käkar af unga Phocaceer, af hvilkas tandutveckling ett slags månadskalender kan vinnas. Antalet djurarter representerade bland afskrädet har betydligt ökats, äfven med många oväntade fynd. Af brist på tillgängligt jämförelsematerial har dock de definitiva bestämningarna måst uppskjutas. Särskild uppmärksamhet förtjena de talrika menniskoben med märken efter yttre våld, som på olika ställen anträffats. Antalet funna fornsaker går till öfver 700. I de tre öfversta schakten anträffades föremål från yngre jernåldern (kam och spelbrickor af hästtand = Björkö; spelskifva af kalksten med koltecknade rutor). Vid 3 fots djup börja stenåldersfynden: massor af redskap och vapen af ben, af typer närmast lika Kundafyndet i Estland; fragment af lerkärl med öfverraskande rik ornering; stenyxor och andra verktyg. Afskrädet i stenåldersafdelningen öfvervägande själ. Återstoden af grottans inre kan med säkerhet afslutas 1892 jämte åtminstone en del af den stora afskrädeshögen utanför. — En rekognoseringsgräfning ådagalade att äfven den stora grottan »Suder Vagnshus» å Lilla Karlsö varit bebodd under likartade förhållanden med »Stora Förvar» och »Jungfruhålet» å Stora Karlsö.

Doktor Ekhoff har företagit undersökningar på Gotland och i Vestergötland, hvarjämte han med anslag af Göteborgs och Bohus läns fornminnesförening, fortsatt sina undersökningar af fornminnena inom Bohus län. I Vestergötland afbildade och beskref han de märkliga hällristningar på Kinnekulle, hvilka för ett par år sedan upptäcktes.

Doktor Salin har företagit undersökningar inom Uppland, Södermanland och Nerike.

Akademiens tecknare Sörling har afbildat fornlemningar inom Uppland, Småland, Gotland och Skåne.

Dessutom hafva likaledes med anslag af statsmedel eller Akademiens enskilda medel följande undersökningar af enskilde personer under året utförts.

Lektor F. J. Bæhrendtz har undersökt en jernåldersgraf på Öland.

Folkhögskoleföreståndaren H. Hansson har, såsom redan är nämndt, företagit undersökningar, dels å en boplats från stenåldern i Näs socken, dels å ett graffält i Alfva socken, båda på Gotland.

Herr E. Ihrfors har aftecknat och beskrifvit kyrkor och kyrkliga fornlemningar på Öland.

Doktor L. Kolmodin har, såsom redan är nämndt, jämte doktor Stolpe företagit undersökningar å Stora Karlsö.

Docent S. Söderberg har företagit undersökningar i Skåne.

Doktor C. L. Wibling har undersökt grafhögar i Småland.

Kandidat S. Welin har undersökt och beskrifvit 7 kyrkor i Vestergötland. Hans berättelse är åtföljd af ett stort antal teckningar och fotografier.

På Akademiens bekostnad hafva under året 6 runstenar blifvit resta, nämligen 2 i Husby Lyhundra och 1 i Össebygarns socknar, Uppland, samt 1 i Furingstads, 1 i Tingsstads och 1 i Häradshammars socknar, Östergötland.

För tillsyn öfver den sedan många år till gudstjenst ej begagnade, med märkliga målningar från 1300- och 1400-talen prydda träkyrkan i Råda socken i Vermland, nära gränsen till Vestergötland, hvilken kyrka blifvit för statens räkning inköpt, har, liksom under föregående år, betalts 50 kr.

Såsom något synnerligen glädjande anser jag m
böra i sammanhang härmed erinra om, att Riksdagen
framställning af Kongl. Maj:t beviljat ett anslag af 100,0
kr. till restaurerande af Vadstena klosterkyrka, lika märk
genom sin arkitektur som genom de vid densamma fä
minnen.

På hösten 1891 anhöll Akademien i underdånig
att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen begära dels ett år
anslag af 10,000 kr. att utgå under 10 år för att
Akademien användas till underhåll och vård af de mär
ligaste ruinerna i landet, dels ett årligt anslag af 5,0
kr. under 5 år, för blottande, afteckande och restau
rande af kyrkomålningar samt för åtgärder till underh
af minnesmärken i kyrkorna. Denna underdåniga anhåll
har visserligen ännu icke föranledt någon framställni
till Riksdagen, men emedan frågan är af stor vigt, våg
man hoppas, att den en gång göres till föremål för Rik
dagens ompröfning.

Stockholm den 20 mars 1892.

Oscar Montelius.

Hildebrand, Bror Emil, Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet, funna i Sveriges jord. Ny tillökt upplaga med 14 pl. 1881. Pris (i Sverige, Norge, Danmark och Finland): 10 kr.

Tornberg, C. J., Numi cufici regii numophylacii Holmiensis, quos omnes in terra Sueciæ repertos digessit et interpretatus est C. J. T. 1848. Pris: 7 kr. 50 öre.

Hildebrand, Bror Emil, Minnespenningar öfver enskilda svenska män och qvinnor. 1860. Pris: 7 kr. 50 öre.

—, Svenska Sigiller från medeltiden. 1. 1, 2. 1862—1867. Pris: 19 kr. 50 öre.

—, Sveriges och Svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer. 2 delar (1874, 1875). Pris: 16 kr.

Montelius, Oscar, Statens Historiska Museum. Kort beskrifning till vägledning för de besökande. 5 uppl. 1886. Pris: 75 öre (vid ingången till museet: 50 öre).

—, The national historical museum, Stockholm. A guide to the collection issued by the royal Academy of literature, history and antiquities. Translated from the 5th swedish edition by Charles H. Derby. Pris: 3 kr. (vid ingången till museet 2 kr.)

Hildebrand, Bror Emil, och Hildebrand, Hans, Teckningar ur Svenska Statens Historiska Museum. Första häftet (Serien IV. pl. 1—10). 1873. Pris: 6 kr. Andra häftet (Serien VI. pl. 1—10). 1878. Pris: 6 kr. Tredje häftet (Serien V. pl. 1—5). 1883. Pris: 5 kr.

Med anslag ur **den Bergerska donationsfonden** har Akademien utgifvit:

Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling. Första afdelningen, band 1 (1888): 9 kr. — Senare afdelningen, band 1 (1888): 11 kr.; band 2 (1889): 9 kr.; band 3 (1890): 8 kr.; band 4 (1891): 9 kr.; band 5 (1893): 8 kr.; band 6 (1893): 11 kr. 50 öre; band 7 (1895): 9 kr. 50 öre.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Aka-
miens **Antiqvariska Tidskrift för Sverige** utgifves i häften af omkring 5 ark med nödiga illustrationer. Fyra häften utgöra ett band. Pris för hvart band: … eller något mera.

Under arbete äro för närvarande:

Akademiens handlingar del. 28 (Hans Hildebrand *Om djur… i ornamentiken*).

Antiqvarisk tidskrift XI: 6, XIII: 1; XIV: 1; XV: 2.

Svenska sigiller från medeltiden del. 2 h. 1.

Teckningar ur Svenska Statens Historiska Museum h. 4. (… lands jernålder).

Månadsbladet för 1894.

Medeltidsfynd från Gotland (utgifves med anslag af Bergerska donationsfonden).

Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling (utgifves med anslag af Bergerska donationsfonden).

Sveriges runskrifter afd. 1. Ölands runskrifter; afd. 2. Östergötlands runskrifter (utgifvas med anslag af Bergerska donationsfonden).

☛ ***Då utgifvandet af Akademiens Handlingar och Antiqvarisk Tidskrift … uppskof med utgifvandet af Månadsbladet, komma af Månadsbladet … årgångar att utgifvas hvart år, intill dess årgång och utgifningsår … sammanfalla. Under år 1897 komma årgångarna 1894 (hvilken … är lagd under pressen) och 1895 att utgifvas.***

☛ Se omslagets andra och tredje sidor! ☚

Stockholm, 1897. Kongl. Boktryckeriet.

KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TJUGONDEANDRA ÅRGÅNGEN.

MED [illegible] FIGURER OCH [illegible] PLANSCHER.

1893.

[illegible] AF [illegible] WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

STOCKHOLM [illegible]—[illegible]

Af **Kongl. Vitterhets Akademien** (1753—1786) och **Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien** eller på Akademiens förlag äro följande arbeten utgifna:

Kongl. Svenska Vitterhets Akademiens Handlingar. band. 1755—1788.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Handlingar. 20 band. 1789—1852.

——, Ny följd. Del. 1 (1857): 4 kr. 50 öre; del. 2 (1861): 4 kr.; del. 3 (1863): 4 kr. 50 öre; del. 4 (1864): 4 kr.; del. 5 (1867): 4 kr.; del. 6 (1869): 4 kr.; del. 7 (1876): 4 kr.; del. 8 (1885): 3 kr.; del. 9 (1884): 7 kr. 50 öre; del. 10 (1885): 6 kr.; del. 11 (1893): 6 kr.; del. 12 6 kr.

Antiqvarisk Tidskrift för Sverige. Del. 1 2 kr.; del. 2 3 kr.; del. 3, h. 1—4 4 kr.; del. 4, h. 1—4 4 kr.; del. 5, h. 1—4 5 kr.; del 6, h. 1—4 4 kr.; del 7, h. 1—4 5 kr.; del 8, häft. 1—4 4 kr.; del 9, häft. 1—5 3 kr.; del 10, häft 1—6 6 kr.; del 11, häft. 1—5 4 kr. 75 öre; del 12, häft. 1—4 4 kr. 50 öre; del. 13, häft. 1—3 3 kr.; del 14, nr 2—3 4 kr. 50 öre; del. 15, nr 1—2 3 kr. 50 öre; del. 16, nr 1—3 3 kr. 75 öre.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Månadsblad. Första bandet: årgångarne 1872—1874. Andra bandet: årgångarne 1875—1877. Tredje bandet: årgångarne 1878—1880. Fjerde bandet: årgångarne 1881—83. Femte bandet: årgångarne 1884—1886. Sjette bandet: årgångarne 1887—1889. Sjunde bandet: årgångarne 1890—1892. Årgången 1893. Pris för hvar af årgångarne 1872—1877: 2 kr.; för följande årgångar 3 kr.

Hildebrand, Bror Emil, Anteckningar ur Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Dagbok samt om de under Akademiens inseende ställda Kongl. samlingarne för år 1843. Pris 37 öre.

——, Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet funna i Sveriges jord. 1846. Pris: 7 kr. 50 öre.

KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

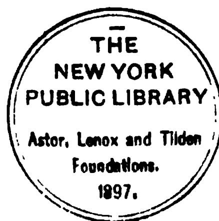
TJUGONDEANDRA ÅRGÅNGEN.

MED 5 FIGURER I TEXTEN OCH 20 PLANSCHER.

1893.



STOCKHOLM
PÅ AKADEMIENS FÖRLAG
1896.


THE
NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
Astor, Lenox and Tilden
Foundations.
1897.

INNEHÅLL.

I denna årgång förekomma uppsatser af:

Bildt, Carl, friherre
Hildebrand, Hans
Montelius, Oscar.

Redaktör: **Hans Hildebrand.**

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

53—255. 1893. Januari—Mars.

Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 7 januari.

K. Myntkabinettet. Utskottet beslöt, att e. o. amanuensen Salin, som för närvarande har tre timmars daglig tjenstgöringsskyldighet, skulle enligt eget erbjudande deröfver använda två timmars dagligt arbete på katalogisering af k. Myntkabinettet mot ett månadsarfvode utgående efter beräkning af 1,600 kr. för år, hvilket arfvode skulle utgå af det anslag af 5,000 kr., som af Akademien blifvit för nämnda ändamål ställdt till utskottets förfogande. [1]

Akademiens sammanträde den 10 januari.

Akademiska ärenden. Anmältes, att Akademiens äldsta inländske korrespondent, domprosten i Vexiö m. m. Wilhelm Gustaf Wetter, invald år 1863, aflidit den 29 december 1892.

Akademien beviljade andre amanuensen dr Stolpe för företagande af en studieresa till England och kontinenten tre månaders tjenstledighet, räknad från och med den 1 nästkommande februari, med rättighet för honom att, derest resan skulle kräfva längre tid, dertill efter skedd anmälan få använda så stor del af honom tillkommande semester, som för ändamålet erfordras.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Från k. Öfverintendentsembetet hade, med anledning af Akademiens på embetets

[1] Detta belopp utgår af besparingar af Hjertbergska fonden, hvars räntor skola användas till förmon för Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

anhållan, afgifna yttrande rörande föreslagna förändringsåtgärder i Voxtorps kyrka i Kalmar stift inkommit ny skrifvelse. Med anledning häraf beslöt Akademien att uttala sig i öfverenstämmelse med förvaltningsutskottets förslag.[1]

Akademiens fonder. På förvaltningsutskottets förslag beslöt Akademien att af *Hjertbergska* fondens besparade räntemedel använda 499 kr. 92 öre till inköp af vissa för Statssamlingarna önskvärda större arbeten samt 3,500 kr. till inköp af en af e. o. amanuensen Fr. Martin i Sibirien dels genom inköp, dels genom egna gräfningar bildad fornsakssamling, och bestämde Akademien, att af först nämnda köpesumma skulle 2,000 kr. utbetalas innevarande år, 1,500 kr. år 1894.

På antiqvariska nämndens förslag beslöt Akademien att på nämndens konto för år 1892 skulle uppföras dels redan beslutade, dels nya poster till ett sammanlagdt belopp af 9,347 kr. 31 öre, nämligen:

Dr Ekhoff arfvode för extra tjenstgöring	kr.	1,983,33
Riksantiqvariens resor i Skåne, Kalmar län och på Gotland	»	832,15
Professor Montelius, undersökningar i Skåne	»	882,30
Dr Stolpe och dr Kolmodin, undersökningar på Stora Karlsön	»	778,51
Artisten Sörling, resor och fotografier	»	1,061,79
Kandidat Hansson, undersökningar på Gotland	»	300
Kandidat Welin, undersökningar i Vestergötland	»	300
Regementspastor Bergström, gräfningar i Arboga	»	100
Fröken Meukow, afbildningar af målade kyrkofönster	»	250
Arkitekten Lindegren, afbildning af en duk i St Eriks relikskrin	»	15
Antiqvarisk-topografiska arkivet	»	949
Träsnitt och fotografier	»	1,610,27
Modeller af fasta fornlemningar	»	225
Diverse smärre omkostnader	»	59,96
	kr.	9,347,31

[1] Om Voxtorps kyrka jfr det följande.

Medaljförslag. Förslag till en medalj för Örebro skyttegille godkändes.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 6 februari.

Statens Historiska Museum. Med anledning af ett anbud af hr Edvard Lovett, Croydon, England, att till Statens Historiska Museum lemna 91 i nyaste tid bearbetade flintföremål jämte ett redskap för flintans bearbetande mot ersättning af svenska fornsaker af flinta, beslöt Utskottet föreslå Akademien att hos Kongl. Maj:t göra framställning, att 19 förtecknade flintföremål ur Museets duplettförråd måtte få lemnas i utbyte mot nyss nämnda samling.[1]

En af H. Werner hembjuden samling af fornsaker från stenåldern inköptes.

K. Myntkabinettet. Utskottet godkände Riksantiqvariens åtgärder att på myntauktion den 25—27 nästlidne januari inköpa 11 svenska och 11 engelska mynt med tillsammans 537 kr. 25 öre.

Fasta fornlemningar. En från Axel Corneliusson i Nordsberg inkommen anhållan att få för odling borttaga det under namn af Smålands stenar bekanta fornminnet aflogs.

Med anledning af en från k. Domänstyrelsen inkommen skrifvelse med fråga, huruvida vid blifvande utarrendering eller försäljning af kronolägenheten Korsbetningen invid Visby något vore att iakttaga med afseende på det derstädes befintliga fornminnet, beslöt Utskottet att i skrifvelse till bemälda styrelse framhålla önskvärdheten af att den minnesrika fornlemningen omgifves med en enkel inhägnad samt att en till platsen ledande gångstig alltid hålles öppen för allmänheten.

Akademiens sammanträde den 7 februari.

Fasta fornlemningar. Akademien afslog en af M. Haraldsson i Vipperhult ingifven ansökan om understöd för undersökning af fornlemningar i Småland.

---

[1] Kongl. Maj:t har lemnat bifall till Akademiens framställning i detta ämne.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens **Antiqvariska Tidskrift för Sverige** utgifves i häften af omkring 5 ark med nödiga illustrationer. Fyra häften utgöra ett band. Pris för hvart band 4 kr. eller något mera.

Under arbete äro för närvarande:

Akademiens handlingar del. 28 (Hans Hildebrand *Om djurtypernas i ornamentiken*).

Antiqvarisk tidskrift XI: 6, XIII: 1; XIV: 1; XV: 2.

Svenska sigiller från medeltiden del. 2 h. 1.

Teckningar ur Svenska Statens Historiska Museum h. 4. (Gotlands jernålder).

Månadsbladet för 1894.

Medeltidsfynd från Gotland (utgifves med anslag af Bergerska donationsfonden).

Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling (utgifvas med anslag af Bergerska donationsfonden).

Sveriges runskrifter afd. 1. Ölands runskrifter; afd. 2. Östergötlands runskrifter (utgifvas med anslag af Bergerska donationsfonden).

☛ *Då utgifvandet af Akademiens Handlingar och Antiqvarisk Tidskrift vållat uppskof med utgifvandet af Månadsbladet, komma af Månadsbladet två årgångar att utgifvas hvart år, intill dess årgång och utgifningsår åter sammanfalla. Under år 1897 komma årgångarna 1894 (hvilken redan är lagd under pressen) och 1895 att utgifvas.*

☛ Se omslagets andra och tredje sidor! ☚

Stockholm, 1897. Kongl. Boktryckeriet.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Akademien beslöt tillstyrka rifning af Fässbergs gamla kyrka i Göteborgs stift, med vilkor att kyrkans gamla inventarier, som ega antiqvariskt intresse, bevaras för framtiden, att de gamla grafvarna skyddas under rifningen samt att om rubbning af grafvarna behöfver förekomma, sådant sker under iakttagande af vanliga vilkor och försigtighetsmått.[1]

Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t anhålla om föreskrift att vanliga vilkor och försigtighetsmått iakttagas vid rifningen af Hellestads af eld skadade kyrka i Linköpings stift.[2]

Medaljförslag. Akademien godkände inkomna förslag till medaljer öfver godsegaren A. Abrahamson, bokauktionatorn C. Gartz och kapten C. G. Bredberg samt för Örebro roddklubb.

Akademiens fonder. I öfverenstämmelse med Historiska nämndens förslag beslöt Akademien att hela behållningen från år 1892 af den *Bergerska* fondens historiska räntemedel skulle anslås till utgifvande af Axel Oxenstiernas skrifter, att dr Sondéns arfvode skall utgå med samma belopp som under sistlidna år samt att 300 kr. anvisas till anskaffande, genom dr B. Lundstedts försorg, af afskrifter från Vatikanens arkiv.

Akademiens högtidsdag den 20 mars.

Närvarande:

H. M. KONUNGEN.

H. K. H. HERTIGEN AF NERIKE.

Hr Statsrådet och Chefen för k. Ecklesiastik-departementet.

Akademiens preses hr Björnstjerna.

Akademiens hedersledamöter hrr Wærn, Zettervall, Wedberg och von Ehrenheim.

Akademiens arbetande ledamöter hrr Bowallius, Malmström, Odhner, Hans Hildebrand, Montelius, O. S. Rydberg, Törnebladh, Emil Hildebrand och Viktor Rydberg.

[1] Kongl. Maj:t har den 17 mars godkänt Akademiens framställning.
[2] Kongl. Maj:t har den 17 mars godkänt Akademiens framställning.

Akademiens amanuenser hrr Stolpe, Ekhoff, Blomberg, Salin och Martin.

Akademiens tecknare hr Sörling.

Riksantiqvarien föredrog några delar af sin årsberättel för år 1892 samt förevisade åtskilliga af de under nämn år till samlingarna inkomna föremål af större intresse.

På grund af den långt framskridna tiden kunde Rik antiqvarien endast i korthet redogöra för innehållet af d föredrag han ämnat hålla öfver de fasta fornlemningarna ino Hammarby sn i Uppland.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Samlingarnas tillväxt januari—mars.

9158. *Öland, Gärdslösa sn, Störlinge:* Hästtänder och ben funna i ett röse; — *Öland, NMökleby sn, Bröttorp.* Menniskoben, snäckor, ett stycke svafvelkis (?) och en illa tillslagen spjutspets af hvitaktig flinta (funna under bottenflisorna af en hällkista), menniskoben (bland dessa underkäk af barn), bronsknif, ändande i ett hästhufvud, rund benskifva, ena sidan oarbetad, i midten försedd med två hål, pilspets af brons, pincett af brons, tutulus af brons, spiralring af fin bronstråd, tunn pilspets (?) af brons, bit af fingerring (?) af brons (allt detta funnet i hällkistan), menniskoben (funna utanför hällkistan); — *Öland, SMökleby sn, Gårdstorp.* Oval öppen jernring, funnen i en hällkista; — elfva bitar af lerkärl, godset rödt, med en grå rand i midten, glimmerblandadt, samt menniskoben, funna utanför en hällkista; — *Öland, SMökleby sn, Gettinge.* Jernknif; — *Öland, Kastlösa sn, Bredinge.* Brända och obrända ben, kol, bronsbeslag med små hål samt tre små bronsbitar skadade af eld, två bitar af ett löst brändt lerkärl, rödt i botten, glimmer- och sandblandadt, del af handtaget till ett lerkärl, antagligen af typen M. 391, orneradt med

rundlar och linier. — Allt detta funnet och inlemnadt af Akademiens stipendiat lektor Bæhrendtz i Kalmar.

9159. *Dalarne*, *Mora sn*, *Klåkberg*. En kopparvigt, till formen liknande en löparsten med något vidgad fot, två större bitar afsågade ur nedre kanten. Utan ordning finnas följande inskrifter anbragta O: K: W:, 16 (?) 2, 1669, 1673, I. L. Den väger nu i stympadt skick omkr. 1,322 gr. — Hittades vid rifning af en gammal byggnad.

9160. *Helsingland*, *Trönö sn*, *Hamre*. Tre redskap af jern, långsträckt triangulära, med en hylsa i den längst utdragna sidan, inga nithål i hylsan, hvilken är bildad genom skaftdelens omvikning, mer och mindre skadade af rost; längd 29,1—27,2 cm, bredd 8,9—8,6 cm. — Utval ur ett fynd af tolf dylika redskap, funna vid det s. k. Sjöskallberget i Hamre fäbodsskog i en af stenblock bildad låg grotta.

9161. *Gotland*, *Lärbro sn*, *Takstens myr*. Vacker dubbelskalig dosformig spännbuckla af brons.

9162. *Gotland*, *Vesterhejde hr*, *Gåshagen*. 16 hela och 78 brutna arabiska mynt, en bit af ett silfvermynt från de bysantiske kejsarne Constantin X och Romanus II, 2 tyska silfvermynt, hälften af en opräglad myntplants, bit af en platt tacka, 5 bitar af en grof fyrsidig ten, bit af en nästan trind ten, en bit bleck, en liten bit af en flätning — allt af silfver. Hela fyndets vigt 217,77 gr.[1]

9163. *Gotland*, *Lye sn*, *Dals*. Armbygel af silfver lik M. 597, vigt 50,225 gr., armbygel af silfver, lik M. 599, vigt 100,09 gr., funna i Gausåkern invid bostaden.

---

[1] Hittaren uppgaf, att denna skatt hittats å ett ställe, »der fynd flere gånger förut anträffats, som blifvit inlösta.» — I Statens Historiska Museum förekomma: *Inv. 6088*. En flintdolk, en silfverten, bit af en silfverprydnad med pålödda trådar, 14 bitar af kufiska mynt, ett imiteradt karolingiskt mynt, 1 k. Karl IX:s öre i silfver, en liten bit bly eller tenn, »funna af P. Widlund i Gåshagen, der fynd förut anträffats»; — *Inv. 7296:* 5 bitar af tenar, 1 helt och 21 brutna kufiska mynt, en bit af ett bysantinskt mynt, en bit af ett karolingiskt (imiteradt) mynt, 2 Visbymynt af år 1536, »funnet af P. Widegren i en åker, på samma ställe, der fynd förut anträffats, som blifvit inlöst». — Äfven Inv. 9162 hittades af P. Widegren.

9164. *Gotland*, *Burs' sn*, *Flors*. En kejsare Theodosius II:s guldsolidus (VOT XXX MVLT XXXX CONOB). — Funnen i en åker.

9165. *Gotland*, *Boge sn*, *Lexarfve*. Ett bågspänne af brons (fig. 1), 2 små djurhufvudformade spännen af brons (fig. 2), två hängsmycken af brons med silfverbeläggning (fig. 3 och 4), 16 perlor (6 af glas, 5 af bernsten, 1 af korall, 3 af bergkristall, en af ett slipadt petrifikat), ett klotrundt petrifikat. — Funnet i en åker å olika ställen.

9166. *Gotland*, *Väte sn*, *Binge*. Några bitar af arbetadt silfver samt mynt.

A. *Kufiska.*

Ett helt, 6 brutna.

B. *Angelsaksiska.*

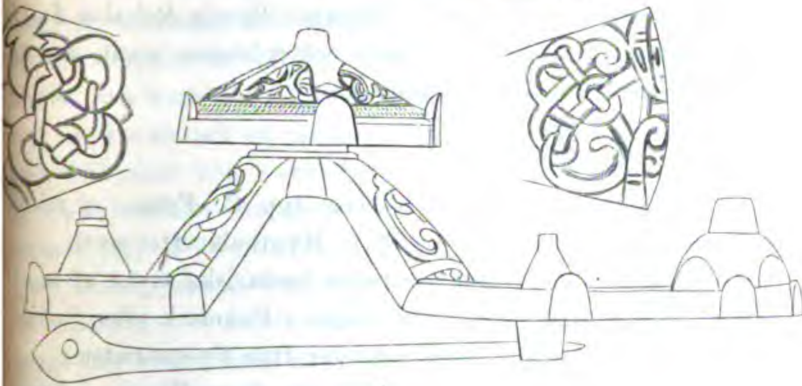
K. ETELRED II. — Typ. B. Byrhsige i Bardney, Leofstan och Wulfstan i London, Toca i Winchester. — Typ C. Leofric i Canterbury, Edwine och Oscytel i Cambridge, Toca och Wulfnod i Colchester, Hunewine i Ilchester, Wulfget i Leicester, Colgrim och Unbegn i Lincoln, Ælfgar, Ælfwerd och Edwine i London, Edsige i Rochester, Boga och Byrhtsige i Southwark, Byrhtred, Leofwold och Toca i Winchester. — Typ D. Godric i Cambridge, Godwine och Leofric i Canterbury, Ælfnod och Odulf i Chester, Edric i Exeter, Wulfget i Leicester, Ælfsige i Lincoln, Ædelwerd, Brihtlaf, Eadwine (äfven Edwine), Eadwold, Godwine, Leofryd, Lyfinc, Swetinc i London, Brungar i Shrewsbury, Æthelnod i Southampton, Grim i Thetford, Hunewine i Wachet, Sæwine i Wilton, Byrhsige i Winchester, Goda i Worcester, Ira och Sumerlida i York.

C. *Tyska.*

METZ. B. *Adalbero I* (929—964) Dannenberg nr 11; *Adalbero II* (984—1005) variant af D. 15; B. *Theodorik II* (1005—1046) D. 19. — KÖLN. 6 st. ottonska mynt, 5 hela, 1 brutet. — SACHSEN. Hertig *Bernhard I* (973—1011) H. 585 (halft). — MAGDEBURG. D. 643 (ett korrekt, 2 barbariska). — DORTMUND. *Otto III* (996

9





1.

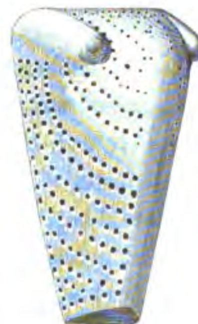


2.





3.



4.

—1002). Variant af D. 745. — MAINZ. *Otto III* D. 778 (4 dåliga ex.). — WORMS. Ett nästan utnött mynt. — STRASSBURG. *Otto III Åts.* ✠ OT... VG Fint kors med vinkelböjda ändlinier, i hvar vinkel innerst en krets, ytterst ett treflikigt blad. *Fråns.* ✠ M... Fyra torn med spetsiga tak, sinsemellan förbundna. — VILLINGEN *Åts.* ✠ HENRICVS REX Bröstbild h. s. (mycket lik D. 957). *Fråns.* ATE S(O)N ✠ (bakvända bokstäfver). — KONSTANZ. *Otto III.* Obol. D. 1012. — AUGSBURG. Biskop *Liutulf* (987—996). D. 1023 *b*. — 38 mynt med Otto och Adelheid. — Ett mynt af »konung Otto» med monogram af Carolus. D. 1153. — Ett exemplar af D. 1309. — BÖHMEN. Hertig *Boleslaw I—III* (938—1003). — Dessutom 3 hela och 2 brutna mynt, som äro för otydliga att kunna bestämmas.

D. *Svenskt.*

OLOF SKÖTKONUNG. Etelred II:s typ C, Fråns. IN NOMINE DNĪ GOD. Detta exemplar är för k. Myntkabinettet nytt.

Dessutom 6 hela och 3 brutna barbariska mynt af angelsaksisk typ, hvilka torde vara slagna i Danmark eller Sverige.

9167. *Stockholm.* Byggnadsdelar från Operatomten.

9168. *Uppland, Lyhundra hd, Lohärads sn, Himmene.* Bronsnål af 10,4 cm längd, upptill afslutad med en skifformig spiralläggning af 3,3 cm diameter, funnen vid plöjning å en gräslinda.

9169. *Skåne, Skytts hd, Hammarlöfs sn och by.* Fynd inlemnade af professor O. Montelius. Han öppnade först den s. k. Björnhög å nr 19, Nils Larssons åker, och fann i denna: 1. Centralgrafven på högens botten, en stensättning, som inneslutit en ekkista, hvari ett obrändt lik hvilat. 2. Invid denna ett rundt »altare» af kullersten, hvarpå hittades kol och upplösta ben, troligen af husdjur. 3. NO om högens midt, 2,90 m från närmaste hörn af centralgrafven, träffades lemningar af en ekkista, hvari ett obrändt lik legat. I denna lågo en *dolk* af brons med slida af trä, prydd med välskurna zigzagsirater, ett *spänne* af brons med smal spiralrefflad båge, en konisk och en rund »hattformig» *tutulus* af brons. 4. N om högens midt,

,5 m från denna, träffades lemningar af ännu en ekkista, som fven innehållit ett obrändt lik. I denna kista, som stod högre n nr 3, lågo två *örringar* af dubbel, spirallagd guldtråd, ett räktigt halssmycke (= M. 123) med spiralsirater, en *dolk*, en *nif* och en *syl* af brons samt lemningar af en *ask* af björkäfver med tydliga hål efter stygn. 5. S om högens midt, m från denna, stod en liten stenkista, som innehöll brända en. Denna befann sig ännu högre än nr 4.

I Bonhög, å samma nr i byn, men å Nils Olssons egor, ittades: 1. Centralgrafven på högens botten: stor, af ett röse mgifven stenkista med flere obrända lik. I denna graf hittades tre *föremål af skiffer* = M. 4 (ett med sådana hål som å guren, två utan hål), 2 bronsstycken, möjligen af en liten bred *ring*, en konisk och en aflång *knapp* af bernsten, båda små och med V-liknande hål, 5 små bernstensperlor. 2. Öfver SÖ delen af röset träffades lemningar af en ekkista, som inneslöt ett obrändt lik. 3. Omedelbart ofvanpå nr 2 träffades lemningar af en annan ekkista, som äfven innehållit ett obrändt lik, samt ett *bronssvärd*, i hvars fäste en oval skifva af bernsten varit inlagd och hvars slida varit af läder, 2 *knifvar*, ett *spänne*, en *pincett* m. m. af brons. 4. Högre upp, rätt öfver nr 3, fanns ett mindre stenröse, omslutande resterna af en liten ekkista, som innehöll brända ben samt en *knif*, en *syl* och en *knapp* af brons. 5. S om nr 4 träffades ett mindre stenröse med lemningar af en ekkista, som innehöll brända ben samt ett kort *bronssvärd* med en liten guldskålla om fästet, en *knif*, en *syl* och en *knapp* af brons. Sylens skaft, af bernsten, är väl arbetadt.[1]

9170. *Veterinärläkaren Nordemans fornsaksamling.*[2]

9171. *Östergötland, Finspångs län, Risinge sn.* Ett signet af koppar från 1300-talet, i fältet den Korsfäste, omskrift: S' CONVIVII SANCTE CRVCIS ENECOPIE. — Erhölls genom bemedling af kapten Anton Ridderstad i Linköping.

---

[1] Detaljerad redogörelse för dessa undersökningar kommer att lemnas i *Antiqvarisk Tidskrift för Sverige.*

[2] För denna kommer i det följande särskild redogörelse att lemnas.

9172. *Amanuensen F. Martins sibiriska samling.*[1]

9173. *Uppland, Simtuna hd, Norrby sn, Varmsätra.* Yxa af ljusbrun flinta.

9174. *Leverans från k. Myntet.* 2 silfvermynt, 3 bronsmynt, 38 silfvermedaljer.[2]

9175. *Östergötland, Hammarkinds hd, Gryts sn, Åbäcksnäs.* En spjutspets af lerskiffer. — Gåfva af kandidat Otto Janse.

9176. Ett bord och en tafla, som tillhört skalden Leopold. — Gåfva af fru A. Lindström.

9177. *Kalmar län, Tuna sn och gård.* Fynd från folkhögskoleföreståndare H. Hanssons gräfningar.[3]

9178. *Småland, Östra härad, Näsby kyrka.* Två dörrar med jernbeslag, 2 dörrnycklar.

9179. Två medaljer i aluminium. — Gåfva af kammarjunkaren C. Lagerberg.

9180. *Skåne, Dödsjöbro vid Saxån.* Ena ändan af en öppen armring af brons (jfr Montelius, *Tidsbestämning* pl. 3, fig. 60); enligt uppgift funnen »i ett röse under en sten». — Gåfva af ingeniör H. Larsson.

9181. *Från k. Krigsskolan å Karlberg.* En glasbägare prydd med en inslipad framställning af Karlbergs slott. — *Depositum.*

9182. *Kalmar län, Aspelands hd, Virserums sn, Tynshult.* Stenyxa med skafthål. — *Småland, Östra hd, Näshults sn, Äng.* Yxa af brunfläckig flinta. — — — *Nye sn, Kåljutan* (nu Strömsberg). Ena ändan af en klubbformig slipsten.

9183. *Stockholm.* En jernknif med elghornsskaft, funnen på Operatomten.

9184. *Stockholm.* Byggnadsdelar samt bottnen af ett fajansfat med årtalet 1670, funna å Operatomten.

9185. *Stockholm.* Sandstenslist från Operatomten.

9186. *Stockholm.* Byggnadsdelar från Operatomten.

---

[1] För denna kommer i det följande särskild redogörelse att lemnas.
[2] Jfr närmare redogörelse i det följande.
[3] Jfr *Månadsbladet* 1892 s. 30.

9187. *Vermland, Nordmarks hd, Fogelviks sn, V Viker.* 26 silfvermynt, 16 kopparmynt. K. Karl XI 4-öre S. M. 1669, 5-öre S. M. 1690—1694, ⅙-öre S. M. 1668, k. Karl XII 5-öre S.M. 1699—1711, Vett och vapen 1717 och Mercurius 1718. Dr. Ulrika Eleonora 5-öre S. M. 1719, öre K. M., k. Fredrik I öre K. M.

9188. K. Erik XIV riksdaler 1567, k. Karl XI Stralsunds ⅔-riksdaler 1683, k. Karl XII Pommerns riksdaler 1709, k. Fredrik I dukater 1738, 1744, riksdaler 1739, 2 daler S. M. 1738, 1 daler S. M. 1747, ½ daler S. M. 1737, k. Gustaf III dukater 1775 och 1792, dr. Victorias jubileumsmynt (4 i guld, 7 i silfver).

9189. *Skåne, Albo hd, Raflunda sn, Hafäng.* En fin bronsten, »funnen på jordytan vid den förr af flygsand öfvertäckta dösen vid Hafäng». — Gåfva af statsgeologen friherre G. De Geer.

9190. *Stockholm.* En jernknif från Operatomten.

9191. *Vestergötland, Kinnefjerdings hd, Husaby kyrka.* En på 1600-talet utförd kopia af Albrecht Dürers Eva; ett grafkors.

9192. En kopia af Birger Jarls kronfodral i Hannover. — *Deposition af H. M. Konungen.*

9193. En samling af 91 nyslagna flintor, ett stålredskap till flintans bearbetning samt 3 fotografier, lemnade af hr E. Lovett i England i utbyte mot 19 svenska flintföremål.

9194. *En af H. Werner bildad fornsaksamling.*[1]

9195. *Gotland.* En bronsnål med kedja. — *Gåfva af ingeniör C. A. Lindvall.*

9196. *Södermanland, Rönö hd, Sättersta sn, Ökna.* Kärl af bränd lera, jfr M. 655, bottnen af ett annat lerkärl.

9197. *Skåne, Gärds hd, Vidtsköfle sn och gård.* En spjutspets af flinta samt öfre delen af en hammarformig stenyxa. — Gåfva af ryttmästaren C. Stjernsvärd.

9198. *Dal, Valbo hd, Ryrs sn, Intagan under Lerryr.* Bitar af lerkärl. — Gåfva af fröken Hilma Stenström.

9199. En kopp, som tillhört J. A. Ehrnström. — Gåfva af fru Sophie Reuterskiöld f. Aminoff.

9200. *Stockholm.* En silfversked från Operatomten.

[1] Om denna mera i det följande.

9201. *Stockholm.* 2 kopparmynt (k. Gustaf II Adolf, dr. Kristina) från Operatomten.

9202. En väst af svart siden, med Sveriges och Norges vapen inväfdt i gult silke och k. Karl XIV Johans namn i rödt. — Gåfva af framlidne kassören F. Wallerstedt.

9203. *Stockholm.* Del af silfversked, 2 lerkärl, 10 mynt i silfver och koppar från k. Johan III — k. Karl XI. — Från Operatomten.

9204. *Stockholm.* Silfversked, messingssked, messingsrör, jernyxa, korkskruf af jern, 8 mynt af silfver och koppar (k. Gustaf II Adolf — k. Karl XI). — Från Operatomten.

9205. *Stockholm.* Graveradt benföremål, bit af elghorn, bit af grönglaseradt kakel, bit af oglaseradt kakel, lerkrus. — Från Operatomten.

9206. *Blekinge, Medelstads hd, Backaryds sn, Norra Tjurkohult.* Flintyxa, flintdolk, half slipsten från stenåldern.

9207. *Uppland, Simtuna hd, V Löfsta sn, Säfve.* Eggdelen af en stenyxa. — *Vestmanland, Ö Tjurbo hd, Kila sn, Ringvalla.* Stenyxa. — — — *Sala sn, Skälby.* Bit af bågformig hammare. — — *Norbergs bergslag, Karbennings sn, Nickebo.* Stenyxa med skafthål. — — — —, *Klingbo.* Trind stenyxa.

9208. *Stockholm.* Två jernknifvar, den ena fällknif. — Från Operatomten.

9209. *Stockholm.* Två blystämplar. Från Operatomten.

9210. *Södermanland, Rönö hd, Lids sn, Taxinge, Hollsjöstugan.* Hålmejsel af flinta. — — — *Ludgo sn, Torpesta, Långvik.* Stenyxa med skafthål. — — — — *Vester Malma.* Stenmejsel. — — — *Lästringe sn, Veda, Lien.* Trind stenyxa. — — *Jönåkers hd, Björkviks sn, Danbyholm, Nonäset.* Spjutspets af flinta, stenyxa med skafthål. — — — — *Valla, Vånga.* Stenyxa med skafthål. — — — — *Stafhälla.* Stenyxa med skafthål.

9211. *Uppland, Vaksala hd, Gamla Uppsala.* Silfversked.

9212. En halfdalers myntplåt af år 1754.

9213. *Stockholm.* Knifskaft af messing, hänglås af jern. — Från Operatomten.

9214. *Gotland*, *Vestkinde sn* (olika fyndställen). Cylindrisk ändskoning af jern, tunnt bronsbeslag, bronsnål, ett romerskt kopparmynt.

9215. *Vestergötland*, *Kinnefjerdings hd*, *Skälfvums kyrkogård*. Två grafhällar ornerade med romanskt bladverk.

9216. *Öland*. Ett bronsspjut (brutet), en ändskoning.

9217. *Stockholm*. Ett englahufvud i relief, bränd lera, tennsked, ett föremål af messing (liknande en pip), skaft af elfenben, bit af hjernskål och horn af hjort. Från Operatomten.

9218. *Stockholm*. En qvarnsten. Från Operatomten.

9219. En gjuten medaljong med bröstbild af Anders Celsius.

9220. *Vestmanland*, *Yttertjurbo hd*, *Björksta sn*, *Målhammar*. Rundt bronsspänne med djurornament (fig. 5).



5.

9221. *Stockholm*. Silfverbeslag. — Från Operatomten.

9222. *Småland*, *Kinnevalds hd*, *Öjaby sn*, *Nöbbeled*. Stenyxa, gjutform (slutet af jernåldern?), undre hälften till en oval spännbuckla; — — —, *Urshults sn*, *Drakemåla*. Flintmejsel, trind stenyxa; — — —, *Bergunda sn*, *Bergsnäs*. Fingerring af silfver; — — *Konga hd*, *Furuby sn*, *Hålaryd*. Tre pilspetsar; — — — *Tingsås sn*, *Djuramåla*. Flintdolk; — — *Östbo hd*, *Hångers sn och by*. Två ovala spännbucklor och ett ringformigt smycke.

Blekinge, *Östra hd*, *Kristianopel*. Ett bronssvärd, hittadt vid plöjning i närheten af köpingen; — — *Rödeby sn*, *Buggamåla*. Flintmejsel; — — *Ramdala sn*, *Säby*. Bronsnål och bit af lerkärl (från ett grafffält); — — — *Senoren*. Två eldslagningsstenar, fem stenyxor, yxa med skafthål, en flintyxa; — — — *Jemjö sn*

och by. Bit af stenyxa, borrhålstapp till stenyxa. — — — *Jemjö sn, Lökaryd.* Romersk denar (Marcus Aurelius); — — — *Lösens sn.* Spjutspets af jern funnen i närheten af kyrkan; — — *Medelstads hd, Backaryds sn, Tjurkohults qvarn.* En flintmejsel, pilspets af flinta; — — — *Edestads sn, Binga.* Hålmejsel af flinta; — — — *Listerby sn, Ryd.* Dubbeleggad yxa med skafthål (M. 39); — — *Listers hd, Mjellby sn, Hörby.* Flintskärfva, sten slipad på en sida.

Skåne, Jerrestads hd, Simris sn. Flintyxa, afbruten spjutspets af flinta.

Allt detta insändt af Akademiens stipendiat dr C. Wibling.

Sankt Birgittas reliker i Rom.[1]

Birgittas äldsta biografer hafva icke berättat, i hvilket hus i Rom hon dog, och uppgifterna derom äro stridiga. Den ena af de två bullor, som Bonifacius IX den 9 oktober 1391 med anledning af hennes kanonisation utfärdade till fastställande af vissa indulgenser för dem, som på den heligas festdagar besökte kyrkan S. Lorenzo in Panisperna, säger nämligen, att hon dog i det invid kyrkan belägna clarisser-klostret. Dermed öfverensstämmer den i klostret bevarade och ännu i dag fortlefvande traditionen. Men å andra sidan vittna inskrifter i det hus vid Piazza Farnese, som år 1383 skänktes till Vadstena kloster af en romersk dam, Francesca Papazuri, och hvarest sedan det s. k. Birgittas hospital inrättades, att hon aflidit der. Äfven härom finnes tradition, och det rum, hvari hon dog, visas alltjämt för besökande. Likaledes förekommer i de af abbedissan i Vadstena

[1] I de sista dagarne af december 1892 förekom i åtskilliga italienska tidningar en notis, att man i kyrkan S. Lorenzo in Panisperna i Rom skulle hafva upptäckt några reliker efter S. Birgitta. Denna sedermera äfven af svenska tidningar återgifna nyhet föranledde riksantiqvarien H. Hildebrand att af undertecknad begära närmare upplysningar om förhållandet, och har jag derföre upptecknat hvad som kunnat inhemtas angående i Rom befintliga reliker efter det svenska helgonet.

den 8 mars 1431 för ifrågavarande hospital utfärdade »constitutiones» en mening, som kan åberopas till stöd härför. Åtskilliga andra bevis kunna å ömse sidor anföras, men sannolikheten synes mig tala till förmån för påfvebullans vittnesbörd, att hon dött i clarisser-klostret.[1] Dels är detsamma till tiden äldst, dels harmonierar det med andra omständigheter, för hvilka det emellertid ligger utom denna uppsats' gränser att redogöra.

Säkert är emellertid, att Birgitta dog den 23 juli 1373, och att liket, enligt hennes eget förordnande, redan följande natt fördes till Panisperna-kyrkan, vare sig nu att färden skedde från huset vid Piazza Farnese eller från det närbelägna klostret, samt att detsamma de följande dagarne blef högtidligen utställdt i kyrkan under stort tillopp af folk. Mirakler kunde icke gerna felas vid ett sådant tillfälle, men endast två af de många, som förmälas hafva egt rum, hafva ansetts värda att omnämnas i Bonifacii IX:s kanonisations-bulla. Det ena undret skedde med en qvinna vid namn Agnes de Contessa — ett i Rom under medeltiden ofta förekommande slägtnamn — hvilken botades för en halssvulst, och det andra med en clarisser-nunna, Francesca af den ädla slägten Savelli, som befriades från ett långvarigt maglidande. — Den 27 juli nedlades liket i en träkista, hvilken betäcktes med kläde och förseglades af den aflidnas son Birger Ulfsson, hennes mångårige vän Latinus Orsini samt flere förnäme romerske herrar, hvilkas namn dock icke bevarats.[2] Kistan nedsattes derpå i en marmorsarkofag, och denna uppställdes i kyrkan, nedanför jerngallret, heter det, på den plats Birgitta sjelf i lifstiden utvalt. Om sarkofagen uppgifver ett nyligen utgifvet fransyskt arbete om Birgitta,[3] att Stefana Savelli, en af klostrets välgörarinnor, låtit utföra den för sin egen begrafning, men nu afstod den till Birgittas förmån. Den

[1] Jag vågar icke uttala någon bestämdare åsigt innan jag fått tillfälle att rådfråga den i Kongl. Biblioteket förvarade handskriften »Processus canonizationis Dominæ Brigidæ de Suecia,» hvilken antagligen kan gifva frågans lösning.

[2] Processus canonizationis. Depositio Magni Petri super art. XLIX. *Scriptores Rerum Svecicarum Medii Aevi* III. 2. 224.

[3] Comtesse de Flavigny, *S. Birgitte de Suède*. Paris 1892, sid. 503.

är emellertid ett hedniskt arbete från 4:de århundradet. Framsidan är genom kolonner delad i fem fält, af hvilka det mellersta visar två halföppna dörrar med Medusahufvuden och lejongap, samt de öfriga fyra prydas af bevingade figurer föreställande de fyra årstiderna.[1] Hvad åter Stefana Savelli beträffar, kan hon icke hafva haft mycket med saken att göra, ty hon lefde först 200 år senare, men det synes mig deremot mycket antagligt, att idén att använda en antik sarkofag just kunnat utgå från en dam af slägten Savelli, måhända den nyss nämnda Francesca. Hon har nämligen haft för ögonen praktiska exempel i de ståtliga grafvårdar, som hundra år förut upprests i kyrkan Araceli åt hennes egna anförvandter, och i hvilka gamla hedniska sarkofager användts till postament.

Bisättningen i Panisperna-kyrkan var likväl endast provisorisk, ty Birgitta hade under sina sista dagar förordnat, att hennes jordiska qvarlefvor skulle föras till Sverige för att hvila i Vadstena klosterkyrka. Hennes i Rom efterlefvande barn, Birger och Katarina, samt hennes trogne följeslagar och biktfäder, prior Petrus från Alvastra och magister Petrus, började äfven genast rådslå om hemfärden, men en annan af hennes närmaste vänner, spanioren Alfonso af Jaen, var frånvarande i Avignon, dit han fört Birgittas sista helsning till Gregorius XI. Han hade varit alltför nära förbunden med den aflidna under hennes sista lefnadsår, för att det kunde komma i fråga att bortföra hennes stoft, innan han kom tillbaka, och han synes derjämte hafva varit med varm vänskap förenad med de qvarlefvande. I den första veckan af september var han emellertid åter i Rom, och det beslöts då att genast vidtaga förberedelser för den långa likfärden. Birgittas huskaplan Magnus Petri anskaffade erfaret folk och nödiga materialier för balsameringen, men om man får tro honom sjelf och andra samtida,[2] var detta ett onödigt försigtighetsmått. Då nämligen kistan öppnades,

[1] Denna dekoration, som symboliserar det menskliga lifvet, förekommer ej sällan å romerska sarkofager. I klostrets gamla handlingar omtalas monumentet såsom prydt med »uthuggna änglabilder och andra arbeten».

[2] Processus canonizationis l. c.

befanns skelettet torrt och rent i svepningen. Allt annat var försvunnet! Endast en del af hjernan fanns, enligt Katarinas utsaga, qvar i hufvudskålen.

Den som skrifver om ett helgon får ofta nöja sig med att säga: »relata refero.» För mera kritiskt anlagda läsare kan det ju vara roligt att veta, att liknande under alls icke äro ovanliga; sålunda lär det t. ex. ofta hända, att helgonlik sprida en ljuf vällukt. Att detta varit fallet med Birgittas qvarlefvor, har Magnus Petri, som öppnade kistan, visserligen icke intygat i sitt vittnesmål vid kanonisationsprocessen, men detta kan ju hafva varit en försummelse. I det af honom grundade birgittinerklostret Paradis vid Florens, der han år 1397 afled, visste man längre fram bättre besked, ty i den biografi öfver Birgitta, som der skrefs omkring 1450 af klostrets »confessor generalis» Berthold från Rom, berättas det,[1] att utom skelettet anträffades, i stället för inelfvor, en svart massa, hvilken doftade som rökelse eller myrrha.[2]

Clarissorna i S. Lorenzo in Panisperna[3] yrkade emellertid att få hos sig behålla några reliker. Birgitta hade ju varit

[1] Lib. III proœmium, tryckt i *Acta Sanctorum* Oct. IV, sid. 524.

[2] »Quod mirabilius est» tillägger naivt författaren.

[3] Denna kyrka, en af de äldsta i Rom, antages vara under Constantins regering upprest på Viminalen, der enligt traditionen den unge spanske diakonen Laurentius led martyrdöden omkring år 260. Den kallades först »ad Viminalem,» sedan »in Formoso» och derefter på 900-talet »in Panisperna,» hvilket namn den ännu behåller. Om dettas betydelse herrskar ovisshet. Några härleda det från »pane e perna,» emedan bröd och fläsk der utdelades till de fattige på S. Laurentii festdagar. Enligt andra åter skulle vid en af kyrkans många ombyggnader arbetarne hafva födts af ett underbart bröd, som englar hvarje morgon nedlade i ett närbeläget hus, der en enka vid namn Perna bodde. Andre slutligen anse att kyrkan blifvit uppbyggd af någon medlem af slägten Perperna eller Perpenna. Denna åsigt synes ha den största sannolikheten för sig. En Perperna Quadratus var prefekt under Constantins tid och förestod byggandet af kejsarens termer i närheten. Gregorovius säger sig (*Geschichte der Stadt Rom.* I. 99) i kyrkans trädgård hafva funnit ett stycke marmor med den tydliga inskriften »Perperna,» men det har icke blifvit tillvarataget. — Bredvid kyrkan byggdes på 900-talet ett benediktinerkloster, som dock i början af 1200-talet var öfvergifvet, troligen på grund af byggnadens förfall. Omkring hundra år senare togos klostret och kyrkan i besittning af clarissorna, som stannade der till år 1877, då klostret indrogs af regeringen, hvilken förvandlat det till ett kemiskt institut.

deras mångåriga väninna, hon hade ofta förrättat sin andakt i deras kyrka och till och med sutit bland tiggarne vid porten och tagit emot allmosor, hon hade varit gäst i klosterherberget, kanske dött der, hon borde väl icke ens i döden helt och hållet öfvergifva dem, med hvilka hon i lifvet haft så mycket gemensamt! Så blef det ocksa. Från skelettet, som af de sörjande fördes till Sverige, afskildes den ena armen samt flere andra delar, hvilka fingo sin plats i den redan omnämnda marmorsarkofagen. Denna murades derefter vid långväggen till höger från altaret.

Utom för hvad armen angår, finnes det icke i samtida handlingar eller hos Birgittas äldsta biografer antecknadt, hvilka de delar voro, som stannade i Panisperna-kyrkan. Bonifacii IX:s kanonisationsbulla säger blott, att de voro många, och i franciskanernas annaler[1] omförmäles senare endast, att clarissorna behållit »venstra armen jämte andra qvarlefvor.»[2] Först år 1574 finnes omtaladt, att relikerna voro nio, hvilket stämmer med det nu befintliga antalet (en arm, ett bäckenben, tre refben och fyra ryggkotor). Möjligen voro de ursprungligen flere, ty i slutet af 1400-talet inträffade en händelse, som sannolikt hade till följd, att en eller annan relik fördes öfver Alperna.

År 1485 stördes nämligen grafvens ro, om än blott till helgonets större ära. Hertig Georg af Bayern, som var en ifrig gynnare af birgittinerna, hade då skickat Wolfgang Sandizeller[3] till Rom för att af Innocentius VIII utverka, att det år 1480 af benediktinerna öfvergifna, sedermera så namnkunniga klostret Maria-Altomünster finge öfverlemnas till birgittinerna. I sammanhang dermed skulle en stor generalförsamling af orden för unifikation af dess i olika land skiljaktigt tillämpade regel

[1] Lucas Wading, *Annales Minorum* ad 1318 num. 43.

[2] Cons. Durante aftrycker i sin upplaga af Revelationerna, Rom 1628, II. 529, ett fragment af en gammal handskrift, som uppgifves ha förvarats i Birgittas hospital, och hvari armen kallas den högra.

[3] Kallas äfven Zeleners. v. Nettelbla, *Nachricht von Birgittiner-Klöstern*, Frankfurt 1764, sid. 81 och 88.

hållas i det första stora bayerska birgittinerklostret Gnadenberg i Ober-Pfalz.[1] Under sin vistelse i Rom för detta uppdrag lät Sandizeller åt S. Birgitta inreda det kapell i S. Lorenzo in Panisperna, som ännu bär hennes namn; det är det andra »a latere evangelii» d. v. s. till höger från högaltaret. Vid detta tillfälle öppnades sarkofagen den 19 juni 1485 i många vittnens närvara och den 21 i samma månad tillslöts den ånyo och stäldes under kapellets altare, som högtidligen invigdes nämnda dag af biskop Petrus af Nisa. Det framgår af de två protokoll, som häröfver upprättades af den apostoliske notarien, kaniken Ermengild Gade, att då jämte Birgittarelikerna äfven nedlades två andra mycket dyrbara sådana, nämligen en tand af evangelisten Lucas och ett käkben af aposteln Philippus.[2] Men i stället bortförde Sandizeller efter all sannolikhet någon af Birgittas reliker, ty det är knappast tänkbart, att han under sådana omständigheter skulle hafva uraktlåtit att betinga sig något minne efter den af honom så djupt vördade heliga, och han uppgifves uttryckligen hafva till Maria-Altomünster, der han år 1517 blef munk och år 1525 afled, skänkt en ansenlig samling reliker.[3]

---

[1] Båda delarna skedde år 1487. Vid generalförsamlingen närvoro från Vadstena Clemens Petri Senior, som förde ordet, och Johannes Mathæi. v. Nettelbla l. c.

[2] Originalen till dessa på pergament uppsatta handlingar hafva förvarats i franciskanernas stora arkiv i Araceli, som nu ej längre existerar. Liksom så många andra arkiv i Rom led det först stora förluster under revolutionsåren 1798—99; hvad som fanns qvar blef efter 1870 indraget till italienska staten, men som öfver två år förflöto mellan konfiskationens kungörande och verkställande, kunde mycket undandöljas. Clarissorna i Panisperna hade emellertid afskrifter, och af dessa åter tog deras n. v. biktfader Padre Andrea di Rocca di Papa för några år sedan nya afskrifter. Vid nunnornas flyttning år 1877 till deras nuvarande kloster vid Piazza Giovanni Lanza kommo deras papper i oordning, och de äldre afskrifterna hafva ej kunnat återfinnas. Till grund för min framställning ligga således P. Andreas afskrifter, hvilka visserligen äro obestyrkta och tagna efter kopior, om hvilka man ej vet att de varit bestyrkta, men i saknad af hvarje rimlig grund att antaga någon förfalskning eller mala fides, hvarken i första eller andra hand, tvekar jag ej att bygga på deras auktoritet.

[3] En förteckning öfver dessa finnes, enligt v. Nettelbla, tryckt i R. P. Schecks beskrifning öfver Maria-Altomünster, kap. 14, pag. 34; det har icke lyckats mig att i Rom uppdrifva arbetet.

Omkring hundra år senare blefvo stora reparationer nödvändiga i S. Lorenzo, och dessa utsträcktes äfven till Birgittas kapell. Under arbetena, som egde rum år 1574, synes sarkofagen hafva öppnats och en inre trälåda, som närmast inneslöt relikerna, hafva framtagits. Ett den 5 augusti 1574 af clarissornas biktfader Petrus Ispanus samt franciskanerbröderna Bernardinus Tiburtinus och Johannes S. Mariæ uppsatt protokoll [1] intygar, att de i sarkofagen återlagt den derifrån tagna trälådan, om hvilken det denna gång säges, att den bland annat innehöll »nio reliker af S. Birgitta, deribland ett skulderblad (*scapula*) samt ryggkotor och refben.» Armen omnämnes deremot icke särskildt. Något skulderblad fanns likväl icke; hvad som så benämndes var ett bäckenben, som sedermera i alla handlingar fått behålla sitt oriktiga namn. Detta vittnar icke om några större anatomiska kunskaper hos de kyrkliga auktoriteterna, som gång efter annan och senast för några månader sedan i förteckningar och intyg rubricerat den ifrågavarande reliken såsom »scapula», men det kastar icke nödvändigtvis någon skugga på relikens äkthet. Det visar blott, att de gode munkar, som år 1574 hade relikerna framme, icke voro tillräckligt kunniga för att gifva benen deras rätta namn, och att deras efterföljare varit lika litet grundliga.

Det var vid detta tillfälle som en Stefana Savelli, då novis hos clarissorna, lät öfver altaret uppföra hvad som i franciskanernas annaler [2] kallas »elegans sacellum,» och hvarmed antagligen menas någon lättare nu försvunnen öfverbyggnad. Hufvudprydnaden var en större freskomålning föreställande Birgitta tillbedjande den korsfäste.

Altarets utrustning såväl som alla reparationerna synas likväl hafva varit ganska underhaltiga, ty vid en stor visitation, som den 11 mars 1627 förrättades i kyrkan af kardinal-vikarien,

[1] Om denna handling gäller detsamma som i föregående not sagts om Ermengild Gades protokoll.

[2] Wading, *Annales Minorum* l. c.

föreskrefs bland annat,[1] att S. Birgittas altare skulle förses med en ny stenskifva och på ett passande sätt utsmyckas, samt de af abbedissan anbringade inskrifter borttagas. Hvilka dessa voro, omförmäles icke. Visitationsberättelsen upplyser för öfrigt, att abbedissan till svar å frågor rörande relikernas äkthet företedde ett gammalt dokument, som kardinalen lät afskrifva och intaga i berättelsen. Årtal och författarens namn antecknades dock ej. I detta säges om Birgittas reliker följande:

»Under S. Birgittas altare finnas i en liten låda af cypressträ ett skulderblad af nämnda helgon jämte hennes öfriga reliker, en tand af S. Lucas och ett käkben af S. Philippus.»

Jag antager, att de lemnade föreskrifterna utfördes. Åtminstone egde stora reparationer strax derefter rum, ty det finnes antecknadt, att clarissorna år 1629, då Suor Ippolita Cianti var abbedissa, för sådant ändamål utgifvit ej mindre 5,400 scudi.

Stefana Savelli's altartafla måste emellertid hafva förstörts af tidens tand, ty den ersattes år 1757 af en tafla på duk, som Suor Felice Teresa Luzi lät måla af Giuseppe Montanari. Den nya taflan, som uppgifves vara utförd efter mönstret af den gamla freskomålningen, föreställer Birgitta i sin ordens drägt — hvilken hon dock aldrig bar, lika litet som någon annan nunnedrägt — knäböjande framför den korsfäste, som synes tala till henne. Detta hänsyftar på den i Rom gängse sägnen, att Frälsarens bild på ett heligt krucifix en gång skulle talat till Birgitta, då hon var försänkt i bön. Såsom den kyrka, der detta skulle egt rum, nämnes både S. Lorenzo in Damaso, bredvid hvilken hon bodde i många år, och S. Paolo utanför murarne, dit hon ofta vallfärdade. Den senare kyrkan har företrädet att kunna uppvisa krucifixet, ett stort arbete i trä, som tillskrifves Giotto's lärjunge Pietro Cavallini (f. 1279);[2] det stod förut till venster om högaltaret i stora tvärskeppet, men flyttades under Benedictus XIII (1724—1730) till det kapell, som bär Birgittas

[1] *Acta Sacræ Visitationis S. P. Urbani* VIII. Pars II. Arch. Secr. Vatican. B. VII. 112

[2] Nicolai, *Basilica di S. Paolo*, cap. VII, pag. 36.

namn och der hennes bildstod[1] står sedan jubelåret 1650. Ur-sprungligen visste legenden blott att berätta, det Kristusbilde vände sig mot den bedjande, men den har, som vanligt, vuxi med tiden.

Sedan finnes icke något att anteckna om Birgittas relik till år 1818, då de åter framdrogos från sitt hviloställe und altaret. Armen skildes då från de öfriga lemningarna och i sattes i ett ganska dyrbart reliqviarium af drifvet silfver m förgyllningar, föreställande en upprättstående beklädd underar med öppnad hand. Detsamma gjordes med en i Panisperna-kyrka ega befintlig arm af martyren S. Felix, hvarpå de båda silfv armarna uppställdes i det stora relikskåpet i sakristian. T denna mera hedersamma plats synas äfven S. Lucas' tand o S. Philippi käke då hafva blifvit flyttade, ty de stå der n men de omtalas deremot icke i de två s. k. »autentica» som d 10 juni 1818 utfärdades af Fr. Jos. Barth. Menochio, Sacrar Apostolici Præfectus. Den ena af dessa handlingar bestyrker äktheten af de i silfverarmen förvarade armbenen, den andra intygar, att de öfriga relikerna nämnda dag inlades i ett trä-skrin, som förseglades och åter gömdes i sarkofagen. Denna igenmurades derpå och doldes under altaret af en liten skärm af målade bräder. Anledningen härtill var helt enkelt den, att clarissorna, hos hvilka intresset för Birgitta under seklernas lopp hade svalnat, icke ansågo sig hafva råd att bekosta hvarken passande montrer för relikerna eller ett värdigt ord-nande af altaret. Det föll sig derför beqvämast och billigast att mura igen och dölja sarkofagen, hvarigenom man också slapp allt besvär med att visa relikerna. För den som behöfde anlita den heligas hjelp hade man, såsom vi skola se, lätt hanterligare saker till hands.

Silfverarmen öppnades den 17 juni 1878, och af Birgittas armben uttogs då en del, för att sändas till ett birgittiner-kloster i Holland, som framstält begäran derom. Ny autentica för hvad som stannade qvar utfärdades nämnda dag af kardinal

[1] Af Carlo Maderna.

Monaco La Valetta, men de öfriga handlingarna i saken har Panisperna-kyrkans vördnadsvärde rektor P. Anacleto di Velletri tyvärr icke lyckats återfinna.[1]

Att de öfriga relikerna nyligen åter kommit i dagen, har sin särskilda anledning, till hvars förklaring en liten digression är nödvändig. S. Birgittas hospital och kyrka vid Piazza Farnese hade, efter vexlande öden, blifvit skänkt af Leo XII till kanikerna i S. Maria in Trastevere, som läto huset ömkligen förfalla. År 1855 sålde de det till en fransysk kongregation, det Heliga Korsets fäder, mot en årlig ränta af 3,000 lire, och sedan dess har huset vårdats något bättre. De vördiga fäderna läto smycka det af fransmannen Ed. Brandon med flere målningar, men å andra sidan gjorde de sig skyldiga till den vandalismen att till Notre Dame i Indiana, dit deras styrelse på senare tider blifvit förlagd, låta bortföra den märkliga bild föreställande madonnan omgifven af fyra helgon, som länge fått gälla som visande ett af de äldsta porträtt af S. Birgitta.[2] Det är detsamma som pryder hrr Hammerichs och Brinkmans monografier öfver vår heliga. Visserligen är det mycket svårt att anse bilden som ett Birgitta-porträtt, men en annan af figurerna föreställde deremot efter all sannolikhet hennes dotter Katarina, och åtskilligt kunde nog ha varit att lära af en med nödig pietet och omsorg gjord undersökning af den i flere hänseenden märkliga taflan. Nu är den emellertid i Indiana och »restaurerad» af en Chicagomålare. Äfven taflor få foga sig i mycket! Till Amerika fick också en större sten med inskrift göra sällskap. Allt som nu kan inhemtas om denna är att den varit anbringad på den största inre gården. Jag omnämner detta för att ådagalägga, att det ingalunda var någon förlust för dem, som sätta värde på att gamla märken tillvaratagas, när fäderna för några månader sedan sålde huset (med stor profit) till en gren af karmeliterorden, systrarna för det Heliga Sakramentets ständiga tillbedjan. Detta samfunds föreståndarinna

[1] Äfven klostrets namn är glömdt. Antagligen var det Marienbaum.
[2] Se *Historisk Tidskrift* 1883, sid. 355—58.

Suor Maria Edwige[1] har med berömvärdt nit vinnlagt sig om det minnesrika husets återställande, och hon har äfven önskat att åt Birgittas kyrka förvärfva någon relik efter den heliga sjelf. Af de franciskaner, åt hvilka vården af S. Lorenzo in Panisperna är anförtrodd, blef hon underrättad om tillvaran af de sedan år 1818 undanmurade relikerna och förklarade sig beredd att bekosta såväl altarets ordnande som montrer o. s. v., om blott hennes kyrka finge någon relik sig tilldelad. Detta förslag mötte så mycket mindre svårighet som kyrkan under år 1892 började grundligt repareras för Leo XIII:s förestående biskopsjubileum.[2]

Efter af kardinal-vikarien h. em. Parocchi meddeladt tillstånd framtogs sarkofagen derföre ånyo i ljuset och öppnades den 17 december 1892 i närvara af kardinalens ombud, monsignor Anselmi, föreståndare för vikariatets reliksamling, jesuiterpatern Bonavenia, kyrkans rektor P. Anacleto di Velletri samt clarissornas biktfader P. Andrea di Rocca di Papa. Det år 1818 nedlagda skrinet och msgr Menochio's då utfärdade »autentica» anträffades, förseglingen bröts och relikerna, som voro i oskadadt skick, fördes till vikariatet. Kardinal Parocchi har derefter verkställt följande fördelning af de samma. Två ryggkotor lemnades tillbaka till Panisperna-kyrkan, insattes i små glasmontrer och förvaras nu bredvid silfverarmen i sakristians relikskåp. Bäckenbenet, som fått behålla sin gamla titel af skulderblad, och en ryggkota gåfvos till Suor Maria Edwige för S. Birgittas kyrka, och hon har för dem låtit förfärdiga prydliga montrer af förgyld och ciselerad brons. Detsamma har å hennes bekostnad gjorts för det ena refbenet, som tilldelats clarissorna, hvilkas kloster numera, sedan de år 1877 måst lemna S. Lorenzo, är förlagdt till S. Lucia in Selci på Esqvilinen (Piazza Giovanni Lanza). Ett annat refben gafs till ärkebiskopen af Bene-

[1] I verlden känd som grefvinnan Wielhorska.

[2] Det var i S. Lorenzo in Panisperna hans helighet den 19 febr. 1843 vigdes till biskop, och der firades i år den 21—23 febr. ett högtidligt »triduum» till åminnelse deraf.

vent, hvilken stad Birgitta besökte under en af sina pilgrimsfärder. Det tredje refbenet och en ryggkota hafva behållits i vikariatets samling.[1]

Sarkofagen har derefter åter fastmurats i Birgittas kapell, men icke som förut under altaret, utan vid skiljeväggen till det bredvid liggande S. Francescos kapell och en meter högt öfver golfvet. Under altaret hvilar i stället martyren S. Victorias lik.

Clarissorna förvara äfven andra minnen efter Birgitta, nemligen en mantel af groft ylletyg, en skjorta af grågult råsilke med en lös kapuschong af samma tyg samt en lifgördel af fint rep efter den vanliga klostermodellen. Silkesskjortan är 1,45 meter på ryggsidan, mätt från halsen ända ned, 30 cm mellan armhålssömmarna upptill, 50 cm mellan samma sömmar nedtill; vidden nedomkring är 2,68 m, ärmens längd 54 cm, vidden af halsöppningen 50 cm. Plagget är föga uppskuret i bröstet, så att det måtte ha varit ganska besvärligt att taga på sig. Kapuschongen mäter 33 cm från hjessan till hakan, 12 cm under hakan till nedersta sömmen, 50 cm från hjessan rundt öfver hufvudet till nackfästet, 69 cm från framsnibben till baksnibben. Repbältets dubbla lopp mellan löpknutarna är 1 m, med 1 m vidhängande enkelt rep.

Dessa mått tyda på ett ganska storväxt fruntimmer, hvilket strider mot det vanliga, af flere omständigheter bestyrkta antagandet, att Birgitta varit liten. Bäckenbenet är svårt att mäta i montren, men det är utan tvifvel litet, till och med mycket litet. Det har tyvärr icke heller varit mig möjligt att få öppna silfverarmen för att mäta armbenen, men så vidt jag kan döma af hvad som synes genom en glasöppning, skulle underarmens stora benpipa mäta 18 cm.

Skjortans och kapuschongens äkthet är icke bestyrkt af något annat än traditionen inom klostret, enligt hvilken Birgitta skulle hafva burit dem under den pilgrimsfärd hon år 1372 företog till det heliga landet. Nödvändigheten af en lättare beklädnad kan möjligen förklara, att hon undantagsvis bar ett

[1] Liptanoteca pontificia.

så kostbart material som silke. Hon begagnade annars, enligt hennes samtidas vittnesbörd, ständigt de gröfsta tyger, och det säges uttryckligen, att hon under tretio år ej ens brukade linne till annat än hufvudduk. En mantel af samma silke förvaras i Panisperna-kyrkans sakristia, men som den var inlagd i ett med grönt siden beklädt pappfodral, som var förségladt och icke fick öppnas, har jag icke kunnat mäta den, utan måste nöja mig att genom en glasöppning i fodralet konstatera, att den tydligen hörde ihop med skjortan och kapuschongen. Man sade mig, att knappast någon dag förflöt, utan att någon fallandesjuk fördes till kyrkan för att få fodralet med den heliga manteln lagdt på sitt hufvud. Äfven kapuschongen hos clarissorna anlitas flitigt af sjuke, ty den har rykte om sig att bota hufvudvärk.[1] Nödvändigheten af att ofta framtaga dessa saker och låta dem hanteras af de besökande förklarar kanske att inga äktheten bestyrkande dokument finnas dem vidhäftade; åtminstone säger klosterfolket så. Möjligen finnes också någon »autentica» dold i mantelns hemlighetsfullt igensydda fodral.

Större visshet har man om den mantel, som clarissorna hafva om händer. Man visade mig i klostret vid Piazza Giovanni Lanza en med guld och silfver rikt broderad kudde med påskrift: »Mantello di S. Brigida Vedova» samt ett den 28 september 1686 af klostrets biktfader Fr. Pietro di Venaco utfärdadt edligt intyg, på italienska, att han varit närvarande då S. Birgittas heliga mantel, hvilken i sagda kloster förvaras såsom en vördnadsvärd och dyrbar relik, blef tagen ur det gamla söndriga och af tiden förtärda taftfodralet samt, för större anständighets och vördnads skuld, i närvara af den ädla och högvördiga abbedissan Sor Hortenzia Capisucchi samt af

[1] Traditionen om fallandesoten kan återföras till en händelse i Birgittas lif, som berättas af Berthold från Rom (Lib. II, cap. I, 85). Hon skall nämligen utanför kyrkan S. Praxedis, helt nära S. Lorenzo in Panisperna, hafva funnit en norsk qvinna, hvars namn skrifves Dyovetur, vridande sig i denna sjukdom. Med hjelp af sin kaplan Magnus Petri förde hon den sjuka till ett hospital och tog henne sedan hem till sig, der Dyovetur genom den heligas förböner fullständigt tillfrisknade.

alla de andra högvördiga mödrarna och vördiga systrarna inlagd, insydd och förseglad i en med guld och silfver arbetad och broderad sidenkudde, hvilken de högvördiga mödrarna Sor Maria Vittoria Vebri och Sor Rosa Maria Ferrari låtit förfärdiga för detta ändamål,» hvilket allt skedde ofvannämnda dag. Dokumentet är undertecknadt, utom af Pietro di Venaco, äfven af Sor Hortenzia Capizucchi och Sor M. Vittoria Vebro,[1] samt försedt med Panisperna-kyrkans sigill, S. Laurentius på halstret.

Genom välvilligt tillmötesgående af abbedissan Suor Teresa Margherita Farinetti blef denna kudde den 6 maj 1893 i min närvaro uppsprättad, och manteln urtagen. Den var vikt i fyrkant samt omknuten med ett kors af hvitt linneband, hvars ändar voro förseglade. Sedan bandet afklippts och manteln utvecklats, fanns inne i densamma ännu ett exemplar af det nyssnämnda intyget, ordagrannt, så när som på ett par obetydliga varianter, likalydande med det förra exemplaret. Manteln som är af grof svartbrun ylleväf, lik den franciskanerna begagna, fast kanske något mörkare, är skuren som en rundkappa utan ärmar; till höger framtill har funnits en armöppning, men den är igensydd. Den består af sex längdvåder samt är hopsatt af ej mindre än 19 bitar, som tala om flitiga lappningar. Alla sömmar äro på insidan öfverklädda med tunnt gredelint silke; vid halsen finnes en liten linning af gult siden. Den har fästats upptill med en liten rund knapp af silkessnodd med några guldtrådar, af hvilket material äfven ett helt obetydligt broderi anbringats vid knappens fäste. Annars saknar det gamla plagget hvarje prydnad, men har så många flere hål och trasigheter, ett rörande vittnesbörd om egarinnans enkelhet. Framtill är längden 1,10 m, bak 1 m; omkretsen nedtill är 2 m, kring halsen 65 cm.[2]

---

[1] Namnen äro olika stafvade i handlingens text mot i underskrifterna. Ej ovanligt för den tiden.

[2] Abbedissan erbjöd mig att afklippa ett stycke. En känsla af helgerån lät mig tveka, men på förnyad uppmaning — manteln var i alla fall mycket trasig i kanten — klippte jag en liten bit och fick dertill en »autentica» af klostrets biktfader.

Någon relik efter Birgitta har fordom äfven förvarats i S. Agata in Trastevere. Hennes namn förekommer nämligen å förteckningen öfver kyrkans reliker vid Urban VIII:s stora visitation, hvilken egde rum der den 4 september 1628.[1] Kyrkan och det dithörande klostret tillhörde då »patres Congregationis Christianæ.» Nu är likväl reliken försvunnen och hvarje minne deraf utplånadt.

Slutligen må tilläggas, att de Birgittareliker, som finnas i kyrkorna S. Silvestro på Quirinalen och S. Clemente icke äro efter vår Birgitta, utan efter hennes skotska namne. Hon igenkännes på titlarne »Virgo et martyr,» medan vårt helgons officiella benämning är »S. Birgitta Vidua.»[2]

Med detta är allting sagdt, som kunnat inhemtas om S. Birgittas reliker i Rom. Vore det fråga om bevisning inför rätta, skulle man kunna önska argumenternas kedja fastare knuten, men i ett ämne som detta torde det vara svårt att komma till större visshet. Få äro i alla fall de reliker, som kunna framställa lika anspråk på äkthet, som de nu beskrifna, om man undantager silkesplaggen, hvilka måste anses osäkra. — Tyvärr kan lika mycket icke sägas om de reliker, som leda sitt ursprung från Vadstena, men detta hör icke till området för denna uppsats.

C. Bildt.

Lyxen vid 1300-talets midt.

För att gifva ett rätt lifligt begrepp om den prakt, som utvecklades vid midten af 1300-talet, vill jag i öfversättning återgifva tre urkunder och beledsaga dem med nödiga anmärkningar.

---

[1] Acta S. Visit. Arch. Secr. Vatican.

[2] Hennes dotter Katarina har den mera sällsynta titeln »Virgo et Vidua.»

1.

K. Magnus Erikssons och dr Blanches svenska testamente af den 1 maj 1346. [1]

I namn Faderns, Sonens och den Helige Andes. Vi Magnus konung och Blanz drottning med Guds nåd öfver Sverige, Norge och Skåne, vetande, att intet är vissare än döden och intet ovissare än dödens timme, tänkande ock, att den som af Gud och Hans heliga nåd har mycket här i verlden, är mycket och hårdeligen pliktig att deraf vara Gud till heder och tjenst, tänka derföre och göra, Gud och hans välsignade moder Maria till heder, begges våra själar till helsa och till våra synders aflösning, helbregda till hug och lekamen, Gud gifve att så ock vore med själen, begges vårt testamente öfver det gods, som Gud har af sin nåd lånat och gifvit oss, ovärdiga, här i jordariket framför andra menniskor.

Först skipa och sätta vi till lösen för våra gälder, som vi hafva sammandragit till rikets i Sverige och Skåne värn och gagn från den dag, då vi valdes till kronans i Sverige förman, och framdeles kunna sammandraga, i de fall då vi ej derför satt visshet eller pant, hvar helst de finnas med skäl och rätt vara skyldiga att gälda oss eller våra arfvingar vår ingäld såsom köpstäder, gods och gårdar och all annan reda ingäld af bönderna ofvan skogarna Tived och Kolmård, som vi nu hafva i vår värja och all annan, allteftersom det varder löst från de män, som nu innehafva dem af oss till pant, så att våra exsekutorer, som framdeles skola nämnas i detta bref, hafva full makt, å begges våra vägnar och dens af oss, som öfverlefver den andra, att förese och skipa dessa land och ingälder och tillsätta fogdar både i Stockholm och annorstädes i de landen, med vetskap, råd och samtycke af den af oss, som lefver efter, hvilka skola göra dem rätt räkenskap hvart år af dessa ingälder, på den stad och den tid, som våra exsekutorer förelägga.

[1] Enligt P. A. Munch innehåller detta testamente »intet særdeles mærkligt». Det följande torde visa, huru obefogadt detta omdöme är.

Skola ock dessa våra exsekutorer så skipa och gälda denna vår ingäld, att hvar man, som ej har visshet eller pant af oss, som förut sades, skall i lika mon hvart år uppbära efter som hans hufvudgäld tillsäger, till dess vår skuld varder gulden, och så att ej all ingälden skipas till två eller tre, så att de andra mista.

Sedan gifva vi till det kloster, som vi och våra arfvingar skola bygga och allstinges fullkomna med Guds nåd i Vadstena, till Guds och Vår fru Marias heder, der vi båda välja vår lägerstad, hvar än vi kunna dö i våra riken eller herredömen, — förbjudande hårdeligen, under Guds och Vår frus bann, hvar man, som nu finnes eller finnas kan, i hvilken stad han än må vara, att djerfvas jorda våra lik, den enas eller begges, annorstädes på jorderiket eller nedsätta dem för lång tid annat än i sockenkyrkan i Vadstena, om Gud vill kalla oss båda eller en af oss från denna verlden innan kyrkan eller koren i förenämnda kloster varder fullbyggd —, alla våra och hvarderas gods Vadstena i Dals härad, Sväm i Ödeshögs socken med Bjälbo i Östergötland, Ed i Skärdesstada socken i Vist, Hagsnäs, Säm, Nybäck och Frölunda i Kind i Vestergötland, Lundby i Redväg, en landbo i Hagnalösa och tre i Vestra Upplanden i Kinda härad i Vestergötland med alla godsens landbor, qvarnar och qvarnstäder, skogar och fiskvatten och alla tillagor, liggande fjärran eller när, intet undantaget, med sådana skäl, som andra våra derom gjorda bref ljusligen säga.

Sedan gifva vi till vår grift och lägerstad, som skall vara der midt å golfvet i koren vårt gods Ugglehem i Utlanden, hvilket vi hafve både genom köp och skifte lagligen fått af hr Magnus Gudmarsson med alla de lunender [förmoner] dertill ligga af hvilket helst slag de äro, som förut är sagdt, med sådana förskäl, att i årstiden för hvar af oss begge skola alla presterna i klostret säga messa samt låta göra kroneljus och ej bloss öfver oss af tre lifspund vax. Sedan skola hvar dag uppehållas öfver vår grift hvar sökendag två stadljus af ett halft lifspund vax och hvar helgdag fyra af ett lifspund vax, och skall hvart af dessa brinna så länge det räcker evärde-

ligen till domedag, och hvad som deröfver löper af godsets ingälder, det skall vara till klostrets uppehälle. Vill Gud låta oss båda eller den ena af oss frånfalla förr än klostret är börjadt eller lefnaden dit kommen, hvilket Gud förbjude, då skola fyra prester tilltagas af den af oss, som efter lefver, med biskoparne bland våra exsekutorer, hvilka prester dagligen skola säga messa till dess lefnaden kommer för dens själ af oss, som död är, och de presterna skola hafva sitt uppehälle, såsom pligtigt är, af det gods, som vi hafva gifvit till klostret. Skola och fyra ljus af ett halft lifspund vax, så länge de räcka, och sedan andra göras och brännas för begges våra själar eller enderas själ, medan begges våra eller enderas lik står i Vadstena kyrka, och de ljusen skola göras af de ingälder vi hafva gifvit till vår lägerstad.

Sedan gifva vi till högaltaret i förenämnda kloster ett helt par kläder af striput fluel med guld, d. v. s. casula, dalmatica, subtile, capa, antependium, altarebrun gjorda med hvita perlor, två stukor af guldräntstrik och nedanå med hvita perlor, ett hufvudlin sänkt [broderadt] med guld och hvita perlor, tre messesärkar, stola och handlin, äro ock sänkta med guld utan perlor, lindor och alla andra tillhörande stycken. Vidare ett helt par kläder af rödt papaver, d. v. s. casula, dalmatica, subtile, antependium, en kåpa. en altarebrun med perlor och tjälet blått, med tillhörande stukor, altarets palla af guldräntstrik, tre messesärkar och tre hufvudlin, två stolor och tre handlin med alla andra stycken, som höra till de kläderna. Vidare ett fullt par kläder af hvit fluel, d. v. s. casula, dalmatica, subtile, två kåpor, antipendium, altarebrun med gripar af guld och silke med alla andra tillhörande stycken. Vidare till samma altare casula, dalmatica och subtile af hvit och grön färg till sankt Johannes evangelistens dagar. Vidare till samma altare ett fullt par kläder, grönt och blått, strödt med djur af guld, att hafva *in duplicibus*. Vidare ett par af rödt kamuk att hafva på apostlarnas messodagar. Vidare ett par kläder af grönt kamuk att använda i *semiduplicibus*. Vidare ett par kläder af

baldakin till söndagar och *festa simplicia*. Vidare ett röklin af silke och fyra af lärft. Vidare till pulpeterna två handkläden af striput och fyra af lärft. Vidare en kalk af 7 mark guld, en kalk af 6 mark silfver gjord med smält [emalj] och en förgyld kalk af 4 mark silfver, fyra strik till att hafva öfver patenerna, tre corporalia, ett Vår frus beläte af alabaster, två hufvud af 11,000 jumfrur lagda i två trähufvud med kronor, två ljusstakar af kristall och två af koppar silfverade, ett skrin af kristall med helgedomar, två amplar af silfver, en tafla af trä, i hvilken finnas Vår frus beläte och sankt Johannes evangelistens, tre gamsägg med helgedomar. Vidare ett kar af kristall med dyra stenar, i hvilket kar är [en del af] törnekronan och andra helgedomar af vår Herre, och ett rökelsekar af förgyldt silfver. Vidare gifva vi för att köpa böcker, för hvardagar och fastan altarekläden och messekläder och andra småting till högaltaret 1,200 mark svenska och till andra boskapstarf 200 mark svenska penningar. Vidare till samma högaltare ett tapet af silke, som skall läggas upp öfver alla kläder.

Vidare vilja vi, att ett altare skall byggas norr om högaltaret till det helga korsets heder och dertill gifva vi vårt silfverkors med *lignum Domini*, på ena sidan skrifvet med latin hvad helgedomar der midt i äro, ett helt par kläder af rödt fluel med alla de stycken, som dertill höra, hvilka skola hafvas helgakorsdagar och fredagar. Vidare till samma altare två par messekläder, som tillhöra presten, och två par altarekläder, en kalk af 2 mark silfver förgyld, ett corporale och en messbok och dertill vårt gods Salda i Östergötland med alla tillagor, liggande fjärran och när, intet undantaget, med så skäl att dermed skall uppehållas ett stort vaxljus, som evärdeligen skall brinna för samma altare och aldrig släckas och skall för samma altare sjungas hvar fredag evärdeligen en messa om det helga korset, särdeles hvar helgakorsdag om året skall der sjungas en messa med de fluelskläder, som vi hafva gifvit till det altaret. Kan ock så vara, att förnämnda gods Salda icke räcker till uppehåll af samma stora ljus

och lysning, som förut säges, att det skall vara för detta samma altare, då bjuda vi oss båda och hvar af oss särdeles och våra arfvingar att fullkomna och tillägga så mycket gods, som dertill räcker och fattas, det raskaste vi eller de förmå eller gitta.

Vidare gifva vi till Vår frus altare ett helt par kläder, hvita, både till altaret och presten, med så skäl, att der skall sjungas evärdeligen hvar dag en messa om Vår fru, med åminnelse af begges våra och våra föräldrars själar vid primstid med samma kläder, och gifva vi dit två par messekläder, som tillhöra presten, och tre par altarekläden, en kalk af två mark silfver förgylld, ett corporale, en messbok och två amplar af silfver.

Vidare till de heliga Johannes döparens och Johannes evangelistens altare tre par altarekläder och tre par messokläder, som tillhöra presten, en förgylld kalk af två mark silfver med ett corporale, en messbok och två amplar af silfver och med sådant förskäl, att der skola sägas två messor i hvar vecka till domedag, en om hvardera.

Vidare till de hel. Olofs och Eriks altare tre par altarekläden och tre par prestens messekläder, en förgyld kalk af två mark silfver, ett corporale, en messbok och två amplar af silfver, och der skall sägas en messa om dem båda i hvar vecka evärdeligen.

Vidare till alla helgons altare gifva vi så mycket som nu är senast sagdt och der skall en messa sägas om alla helgon i hvar vecka till domedag.

Vidare binda vi den lefnaden dit skall komma till att sjunga evärdeligen hvar måndag en messa, — om ej för stor högtid hindrar dem, då skola de sjunga en annan dag i veckan samma messa — för bådas våra själar och alla kristnas själar och dertill skola de evärdeligen för våra arfvingar, föräldrar och efterkommande hafva afminnelse i deras messa och böner till domedag och särdeles kollektan för oss båda i alla deras messor, der de gitta hafva henne, när dem ej hindrar för stor högtid.

Sedan gifva vi till kyrkans byggning i Uppsala 100 mark svenska penningar och till altaret, som der är bygdt för vår faders och farbroders själar ett par altarekläden och ett par messekläder åt presten med en förgylld kalk af två mark silfver;

till Linköpings kyrkobyggnad 100 mark svenska penningar och till altaret, som der är bygdt för deras själar, så mycket som förut sades;

till Skara kyrkobyggnad 100 mark penningar, till altaret, som der är bygdt för deras själar, så mycket som förut är sagdt;

till Strängnäs kyrka 50 mark penningar;

till Vestra Aros sammaledes;

till Åbo kyrkas byggnad 100 mark penningar;

till Vexsjö sammaledes;

till alla gråmunkekloster i Sverige och å Gotland 100 mark penningar till jämskiftes;

till klostret i Rackeby det härad, som de hafva till lån af oss, två år längre än vårt bref säger;

till klostret i Riseberga 30 mark penningar;

till Vårfruberga kloster 50 mark penningar;

till klostret i Vreta 20 mark penningar;

till klostret i Askaby sammaledes;

till Skokloster sammaledes;

till Klara kloster i Stockholm 50 mark penningar;

till systraklostret i Skeninge 20 mark penningar;

till systraklostret i Kalmar sammaledes;

till predikarebröderna i Stockholm vår ingäld, som de hafva af oss, två år längre än vårt bref säger;

till predikarebröderna i Sigtuna 30 mark penningar;

till hvarje annat kloster af den lefnaden i Sverige 10 mark;

till barfotabröderna i Stockholm 50 mark penningar;

till hvarje annat kloster af den samma lefnaden i Sverige 10 mark penningar;

till hvarje Helgeandshus i Sverige 10 mark;

till hvarje spetal i Sverige sammaledes;

till sankt Nicolai kyrka i Stockholm 60 mark penningar till ett par messekläder;

till hvar kyrka, der vi hafva gods i, i Sverige, både i köpstäder och så utom, der vi hafva *jus patronatus* till, 3 mark, 2 åt presten och ½ mark penningar åt klockaren;

till hvar kyrka eljes, der vi hafva gods och icke *jus patronatus*, 2 mark och 1 åt presten;

till den proventa vi hafva gjort i Kalmar två par altarekläder och två par messekläder, som presten skall hafva, det ena hvardagar, det andra till högtidsdagar;

ett par messokläder, som presten skall hafva, till Vår frus altare i Stockholms kyrka vid södra dörren;

ett par messokläder, som presten skall hafva till helga kors i Solnö.

Vidare hafva vi gifvit till fattige män att skiftas dem emellan ofvan skog och i Finland 200 mark penningar, i Linköpings biskopsdöme och Vexsjö sammaledes, i Skara biskopsdöme 100 mark;

till klostret i Eskilstuna 30 mark penningar;

till sankt Elins kyrka i Sködve sammaledes till messekläder;

till sankt Botvids kyrka 20 mark till messekläder;

till Kumla kyrka i Närike 10 mark till messekläder;

till Munktorps kyrka sammaledes;

till sankt Peters kyrka i Lödöse 60 mark penningar till byggning;

till sankt Olofs kyrka sammastädes 10 mark till byggning.

Vidare gifva vi till Skåne:

till Lunds kyrka en kalk af 5 mark guld och ett helt par kläder af hedenstycke;

till Ås kloster i norra Halland den ingäld vi hafva dertill lånt tre år längre än vårt bref säger;

till de kloster både för munkar och nunnor i Skåne ligga och hafva eller må hafva verldsligt gods, utom Bördinge, dem gifva vi först 100 mark skånska och de andra 500 mark till jämnskiftes;

till predikarebröderna i Halmstad 40 mark skånska;

till predikarebröderna i Helsingborg, Lund och Åhus 60 mark skånska till jämnskiftes;

till alla barfotabröder i Skåne sammaledes;

till hvar kyrka, der vi hafva gods i, i Lunds biskopsdöme 3 mark, 2 åt presten och ½ mark skånska åt klockaren;

till hvarje spetal och Helgeandshus i samma biskopsdöme 20 mark skånska;

till fattige män i samma biskopdöme till jämnskiftes 200 mark skånska.

Vidare binda vi oss, våra arfvingar och exsekutorer att sända till de städer här nämnas ett bud med vårt offer, som vi äro skyldiga dit att sända och det bekosta,

först till Rocamadour en kalk gjord af 6 mark guld;

till Aachen en kalk af 4 mark guld;

till Godesbyrd sammaledes;

till Güstrow sammaledes;

till sankt Jakob sammaledes.

Eljes äro vi konung Magnus skyldige att utsända en resa [ett krigståg] mot Guds ovänner och kunna vi frånfalla förrän hon är gjord, då skola våra exsekutorer utsända 100 man med fulla tyg och andra ting, som för resan tarfvas, der de beqvämligast gitta, mot Guds ovänner på vår kost, lösen för skada, förlust och fångenskap, och dertill binda vi dem under deras själ och verlds heder.

Framdeles, till fullkomnelse af alla förnämnda stycken, sätta vi all vår ingäld i Finland, skatt, redopenningar, rågkarp, falkläge och all annan ingäld, intet undantaget, hvad slag det är, till att dermed gälda bådas vårt testamente, som nu skrifvet är, och derutöfver, om Gud skjuter oss framdeles i hogen att vilja göra mera, utan skada för detta, förbjudande hårdeligen, under Guds, Vår frus och alla helga mäns bann, våra arfvingar, efterkommande och hvar annan man, af hvilken skepelse han än är, att hindra och qvälja denna vår skipan eller pant eller häraf betala någon vår skuld, förr än vårt testamente

är guldet till den yttersta penningen. Vi bjuda ock med detta vårt bref vår fogde, som nu är Dan Niklesson, och dem, som efter honom kunna komma, att han eller de ej må efter vår död svara eller göra rätt åt någon man i verlden af dessa våra ingälder utom våra exsekutorer, som här nämnas, eller dem, som de bjuda å deras vägnar. Kan ock så tima, att Dan Niklesson faller ifrån eller icke vill göra dem så rätt, som nu är sagdt, det vi ej tro, då skola våra exsekutorer med den af oss, som lefver efter, hafva fullt våld, utan att spörja andra män, att tilltaga och deri sätta den, som gör så rätt som nu är sagdt, till dess det är utlöst till den yttersta penningen. Sedan vårt testamente är guldet, som nu är sagdt, då vilja vi, att hela samma ingäld af Finland skall ligga och vara till lösen af våra gälder med andra våra ingälder ofvan skog, som förut säges, och sätta vi dem i händerna på våra exsekutorer och inga andra att gälda vår gäld med dem under sådana skäl och förord, som öfverst i brefvet säges.

Till exsekutorer för oss båda och den af oss, som först dör, välja vi hederliga herrar erkebiskopen af Uppsala, biskoparna af Linköping och Skara, herrar Nikles Abjörneson, Gustaf Tuneson, Magnus Niklesson, riddare, Joan Kristineson sven, jämte den af oss, som efter lefver. Kan ock så tima, att någon af de fyra, som senast nämnas, faller ifrån, då skall den af oss som lefver efter med biskoparna och de lekmän, som lefva efter, i hans stad välja den dem likar och de veta för Gud dertill vara fallen. Skola ock våra exsekutorer eller andra, som de tillsätta å deras vägnar, hvart år taga och höra räkenskap af förenämnda land och ingälder i Tälje, då concilium är, eller annorstädes, der dem tycker och likar, i fall concilium ej kan hafvas. Och hvad som deraf gäldas, vilja vi ändligen och och bjuda hårdligen, att intet skall förr gäldas än det vi hafva skipat och gifvit till klostret och sedan hvart allt efter som det står. Kan ock så tima, hvilket Gud förbjude, att en eller två af förnämnda biskopar faller eller falla så från, att andra icke kunna brådligen i deras stad tilltagas och vigas, då skola

icke desto mindre våra exsekutorer, som efter lefva, hafva full makt att förestå och skipa land och ingälder som förut är sagdt till dess andra biskopar komma i deras stad, som äro frånfallna.

Till stadfästelse af detta testamente sätta vi bådas våra insegel för detta bref med våra rådgifvares insegel, som här skola nämnas härefter.

Vi Hemming, med Guds nåd erkebiskop i Uppsala, Peter, Sigge och Tomas, med samma nåd biskopar i Linköping, Skara och Vexjö, Nikles Abjörneson, Gustaf Tuneson, Knut Folkeson, Karl Näskonungsson, Gisle Elineson, Ulf Abjörneson, Karl Tukeson, Anund Sture, Laurens Karlsson, Kättil Glysing, Israel Birgersson och Magnus Niklesson, riddare, Joan Kristineson och Dan Niklesson, svenner, vår förenämnda herre konungs rådgifvare i Sverige, binda oss allesamman och hvar af oss särdeles, så mycket som hvar af oss är lofligt af hans embete, och lofva stadeligen med detta bref för oss och alla andra som för vår skuld vilja låta eller göra, att hålla, styrka och gömma oskadda och fullkomna alla förenämnda stycken och hvart af dem särdeles i deras makt det främsta vi förmå. Till sannt vittnesbörd och fullkomnelse af alla förenämnda ting, sätta vi vårt insegel för detta bref och testamente, som var gjordt, skrifvet och gifvet i Lödöse efter vår Herres börd år 1346 å de hel. apostlarna Filips och Jakobs dag.

2.

K. Magnus Erikssons och dr. Blanches norska testamente af den 15 juli 1347.

I Herrens namn amen. Vi Magnus af Guds nåd konung och Blanca af samma nåd drottning öfver Sverige, Norge och Skåne, besinnande och oss emellan flitigt öfvervägande, att intet är säkrare än döden och intet osäkrare än dödsstunden, besinnande äfven att när gåfvorna växa, då växer i samma mon skyldigheten att för dem göra räkenskap, så att den Gud i denna tiden riktat med rikligare gåfvor och nåd, är ock hårdare

bunden att gälda Gud en skyldig gärd af tacksamhet, så, då Gud af sin nåd ansenligt upphöjt oss, ehuru ovärdiga och deraf icke förtjenta, bland menniskors barn och i stor myckenhet riktat oss med verldsligt gods, göra vi, efter moget öfvervägande. helbregda till kropp och hog, Gud gifve äfven till själen, af det gods, Gud skänkt och gifvit oss, till Guds och hans heligaste moder Marias heder, till våra själars helsa och till lösen för våra synder, vårt testamente på följande sätt.

Först gifva vi till klostret i Vadstena, i vårt rike Sverige, hvarest vi båda välja vår graf, 6,000 mark af vårt nu löpande mynt, för hvilken summa vi till nämnda kloster lemna som pant vår ö Ordost i Elfvasysla, Oslo biskopsdöme, på det sätt, att klostret ostördt innehafver förenämnda ö i våra dagar, med all konglig rätt, intet undantaget utom penningeböter, att af vår laglige efterträdare såsom konung i Norge återlösas med förnämnda penningesumma på så sätt, att han hvart år betalar till nämnda kloster 600 mark penningar till dess hela summan är gäldad, men om han någon gång besluter att betala mera än nämnda belopp, står detta i konungens makt, på det att återköpet må ske så mycket hastigare, dock så att förenämnda kloster orubbligt är i åtnjutande af förenämnda ö intill dess den yttersta penningen är erlagd. För rätten att uppbära afkastningen anse vi intet afdrag böra göras i förenämnda summa, hvilken vår åtgärd ingen menniska af hvilken ställning hon må vara, må, under Guds dom, drista sig att minska eller rubba.

Vidare gifva vi till sankt Olofs kyrka, som kallas Kristkyrkan, i Nidaros till byggning 150 mark af vårt norska mynt, vidare casula, dalmatica, subtile, en capa för presten och två för sångarne, tre alber med tillbehör jämte antependium och alla prydnader för altaret, och äro förnämnda kläder af dyrbart tartariskt tyg. Till samma Kristkyrka gifva vi 10 markabol till ständig besittning af den jord, som med all rätt och lag tillföll oss från hr Sigurd Lande, för hvilken jord de skola i samma kyrka hålla årstid för hvar och en af oss med

2 lispund vax och 12 öre penningar för messorna. Af samma egolotter skall man ock på hvar dag af årstiderna undfägna 30 fattiga. Vidare testamentera vi, för stiftande af en prebenda i samma kyrka, 26 markabol, som med all rätt, som nyss skrefs, tillfallit oss från nämnde hr Sigurd Lande, med alla tillagor, såsom utförligare nämnes i särskildt öfver detta ärende utfärdadt bref, med tillagdt skäl, att likvisst i våra dagar må tillkomma oss och vår käraste gemål full rätt att presentera till nämnda prebenda den klerk, som vi ansett böra för henne helst utväljas, men efter vår död, Gud gifve att den må vara i Herren salig och önskelig, skall denna rätt tillfalla förnämnda kyrkas erkebiskop, hvem helst denne är, och ett altare skall grundas i samma kyrka, till ära och heder åt de hel. Olof och Erik, konungar och martyrer, och der skola läsas af prebendans innehafvare eller af annan i hans stad fyra messor i hvar vecka, nämligen på måndagen för våra och för alla trogna dödas själar, på onsdagen om de hel. Olof och Erik, på fredagen om det heliga korset, på lördagen om Vår fru. I hvar och en af dessa messor skall bådas vår åminnelse firas evärdeligen.

Vidare till Kristkyrkan i Bergen ett antependium, casula, subtile, dalmatica och en capa;

till kyrkan i Stavanger casula, dalmatica, subtile och en capa;

till kyrkan i Hamar lika mycket;

till sankt Magni katedralkyrka på Orkenöarna lika mycket;

till kyrkan på Skalahult på Island lika mycket;

till kyrkan på Hole lika mycket;

till katedralkyrkan på Grönland 100 mark penningar i dyrbara kläder till kyrkans prydande;

till sankt Hallvards kyrka i Oslo palla, regula, stuchor, casula, dalmatica, subtile och capa af dyrbart tartariskt tyg; till den hel. Jungfruns altare i samma kyrka, på norra sidan, 20 markabol, såsom uttryckligen säges i ett häröfver fordom upprättadt bref, hvarför den ständige vikarien vid detta altare

skall i evärdelig tid vara skyldig att fira årstid för hvar och en af oss med 3 lispund vax, 2 mark penningar för att säga messor och en mark för att läsa psaltaren och till underhåll af 40 fattiga under hvar dag af årstiderna; äfven skall firas bådas vår åminnelse i hvar messa om Vår fru vid detta altare. Samma ständige vikarie skall, på grund af denna donation, intaga första platsen efter kanikerna.

Till Apostlarnes kyrka i Bergen 60 mark penningar till byggnad. Vidare testamentera vi 10 markabol jord till underhåll af deras gemensamhet, såsom vårt tidigare rörande detta ärende utgifna bref klarligen visar, med så skäl att nämnda kyrkas kaniker skola hålla bådas våra årstider med 2 lispund vax, 12 öre penningar för att säga messor och föda åt 10 fattiga den dag, då hvar årstid firas.

Till den heliga Marias kyrka i Oslo 100 mark penningar att köpa kläder och prydnader till kyrkan, till gemensamheten 10 markabol med samma skäl, som omtalats för apostlakyrkan. Vidare betala vi samma kyrka för 26 markabol mottagna af nämnda kyrka, med hvilka vi grundat sankt Olofs prebenda i förenämnda Nidaros de gods, som tillfallit oss från Erik djupe i Haddingdal, Valdres, Hadaland, såväl för de 26 markabol, som vi skänkt till förnämnda prebenda som för de 10 markabol, hvilka vi, såsom redan är nämndt, skänkt till gemensamhetens bruk. Men om nämnda jordar, som vi bestämma till ersättning åt den saliga jungfruns kyrka, icke skulle räcka till, binda vi oss och vår efterträdare genom detta bref att af annan jord lägga till det som fattas. Men om något blir öfver, vilja vi att det tillhör den kongl. lagskipningen;

till korset i Fana 5 mark silfver;

till korset i Härdle lika mycket;

till korset i Ledhe lika mycket;

till kyrkan i Stikelstad 10 mark silfver att köpa för kyrkan prydnader;

till sankt Thomas i Canterbury en kalk af 5 mark guld;

till sankt Ludvig i sanden vid Paris detsamma;

till Dragsmark 10 mark silfver;

till Reins kloster lika mycket och 10 markabol för hvar-deras årstid med 1½ pund vax och 12 öre penningar för att läsa messor;

till klosterkonventet i Kastellet 40 mark penningar;

till hospitalet i Warno och alla kloster i Norge som hafva jordegendom 300 mark penningar att delas jämnt mellan nämnda hospital och hvart kloster;

till alla predikarebrödernas konvent i Norge 100 mark penningar;

till minoriterbröderna detsamma;

till alla hospital i vårt norska rike, utom hospitalet i Warno 100 mark på samma vis;

till fattiga i Elfvasysla och Ranrike 40 mark penningar att jämnt delas mellan dem;

till fattige i Oslo fähirdsla detsamma;

till fattige i Tunsbergs fähirdsla detsamma;

till fattige i Bergens fähirdsla detsamma;

till fattige i Nidaros' fähirdsla detsamma.

Som exsekutorer af detta testamente må på vår begäran de i Christo vördade fäderna, våra kära vänner, herr erkebiskopen i Nidaros, hrr biskopar i Oslo och Hamar, riddarne hrr Ivar Agmundeson och Agmund Guttormsson samt Björn Erlingsson och Orm Östensson förblifva, på det att allt ofvanskrifvet och hvart särskildt må desto kraftigare verkställas ju trognare exsekutorer de äro. Men om någon af våra förnämnda exsekutorer af lekmännen gå ur detta ljuset före testamentets verkställande, skola de qvarvarande lekmännen bland exsekutorerna i hans ställe enhälligt utse en annan. — — — Gifvet i Lödöse Herrens år 1347 söndagen före den saliga jungfrun och martyren Margaretas dag.

(Forts.)

H. H—d.

Hvarjehanda.

J. C. Hedlingers efterlemnade medaljsamling har för ett pris af 30,000 francs inköpts till museet i Zürich.

Tidskrifter och lärda sällskaps skrifter.

Numismatische Zeitschrift (Wien) XXIV. 1892.

Voetter, Erste christliche Zeichen auf römischen Münzen. — Domanig, Die deutsche Privatmedaille der älteren Zeit.

Historisk Tidsskrift (dansk) VI. IV. 1—2. 1892, 1893.

Olrik, Studier over Ælnods skrift om Knud den hellige. — Larsen, Hvem anførte den forenede svensk-dansk-preussiske Flaade i Sommeren 1535. — Lauridsen, Om Nordfrisernes Indvandring i Sønderjylland. — Petersen, Hemming Gads Tale mod de Danske. — Anmälan af Erdmanns uppsats Ueber die Heimat und den Namen der Angeln.

Historische Zeitschrift LXX, 1. 1892.

Varrentrapp, Briefe von Pufendorf.

Revue celtique XIV, 1. 1893.

d'Arbois de Jubainville, Un préjugé (Les auteurs des monuments mégalithiques o. s. v.).

Revue archéologique III. XXI, 1—4. 1893.

Reinach, Les monuments de pierre brute dans les langages et les croyances populaires.

L'Anthropologie IV, 1—2. 1893.

Reinach, La situle de Kuffarn et les vases d'Oedenburg.

Zeitschrift für Ethnologie XXV, 1. 1893.

Kaindl, Ein deutsches Beschwörungsbuch.

Anzeiger für schweizerische Alterthumskunde XXVI. 1893.

Hændke, Ein Evangeliar aus dem IX Jahrhundert (med 2 afbildningar).

Denna tidskrift innehåller uppsatser förnämligast om föremål från romersk tid och medeltid.

Schnütgen, Zeitschrift für christliche Kunst VI. 1893. 1—7.

Schnütgen, Entwurf eines romanischen Hochaltars. — Humann, Zur Geschichte der Kreuzaltäre. — Beissel, Zur Reform der Skonographie des Mittelalters. — Fisenne, Zweischiffige Kirchen. — Destrée, Ein Altareschrein der Brüsseler Schule. — Firmerich-Richartz, Stephan Lochner, der Meister des Dombilds. — Stummel, Teppichartige Wirkung.

Archivio per l'antropologia e la etnologia XXII.

Sergi, Sugli abitanti primitivi del Mediterraneo. — Luschan, La posizione antropologica degli Ebrei.

Blätter für Pommersche Volkskunde I. 1892—1893.

Innehåller folksagor, visor, gåtor, lekar, ordspråk, vidskepelse o. d.

Weyl, Berliner Münzblätter. 1893.

Kainz, Die ältesten chinesischen Staatsmünzen.

Mémoires de la Société nationale des Antiquaires de France. Ser. 5, del 9 (1888).

Mowat, Note sur des bijoux antiques ornés de devises, à propos d'une fibule de l'époque ostrogothe. — Mowat, De quelques objets antiques incrustés de monnaies. — Robert, Les signes d'infamie au mogen âge.

— — — Ser. 6, del 1 (1890).

Bulletin de la Société nationale des Antiquaires de France. 1888.

De Baye, La bijouterie des Goths en Russie.

Baron de Baye gör ett meddelande om fornsaker af barbariskt arbete funna på Krim. Hr Bapst[1] yttrade sig om äktheten af analoga föremål, som uppgifvas vara funna i Caucasus, men snarast synas komma från Kertsch. Hr d'Arbois de Jubainville förvånades, att hr Bapst syntes antaga, att Chlodvigs förfäder på 200-talet bott i närheten af Caucasus. Germanerna bodde dock mellan Rhen och Weichsel från och med 300-talet f. Chr., sannolikt redan tidigare. Pytheas (300-talet före Chr.) fann Teutoner på det norra hafvets stränder. I början af första århundradet talar Strabo om sigambern Deudorix, hvilken förekom i Germanici triumftåg. Deudorix är samma namn som Theudericus.

Hr G. Bapst framhåller, att tennet kan i forntiden icke hafva vunnits i Caucacus, på Malacca eller i Khorassan. Det torde hafva kommit från Altai; Turkarne från den trakten hade för tennet ett namn, som ej har motsvarighet i andra språk. Kineserna kände för öfrigt tennet 2000 år före vår tideräkning och

[1] Jfr *Månadsbladet* 1890, s. 140.

bronsen torde vara kommen från norra Kina. Det sades, att man fick tenn från Svarta hafvet. Tennet torde från Asiens midt hafva förts till handelsplatser vid mynningen af floden Phasis och derifrån genom Feniker och andra sjöfolk blifvit spridt inom den antika verlden. Hr d'Arbois de Jubainville vet ej annat än att det äldsta tennet af Fenikerna hemtades först i Spanien, sedan i Storbritannien.[1]

Baron de Baye gör ett meddelande om föremål af vandaliskt ursprung funna vid Bona i norra Afrika,[2] om föremål af longobardiskt ursprung funna i trakten af Trento (Tyrolen).

— — — 1889.

Hr Bapst har nu ändrat åsigt. Han förevisar två stycken tennmalm från Khorassan och framhåller, att tenngrufvorna i detta land böra vara de äldsta i verlden och lemnat tennet till de äldsta egyptiska bronserna.

Baron de Baye uppläser en afhandling rörande ett emaljeradt remtyg för ett hästhufvud funnet i Vendel (Uppland) och förvaradt i Statens Historiska Museum.

— — — 1890.

Baron de Baye uppläser en afhandling om graffältet vid Hablingbo på Gotland.

Aarbøger for nordisk Oldkyndighet og Historie 1893.

Lange, Iagttagelser over den plastiste Udsmykning af Christoffer den andens, Valdemar Atterdags og Margaretes Gravmæler. — Hansen, Om Bronzealdersfolket i Danmark. — Hammerich, Studier over Bronzelurerne i Nationalmusæet i Kjøbenhavn. — B. Magnussen Olsen, Om Are frode.

Hr Sören Hansen sammanfattar på följande sätt resultaten af sin undersökning:

»Stenåldersfolkets två grundelement, den harmoniskt brakycefala och kameprosopa typen, som motsvarar den s. k. turan-

[1] Han känner således icke hvad i denna fråga blifvit sagdt redan under 1870-talet först i Sverige, sedan i England. Jfr mina uppsatser *Sur la situation des Cassitérides* 1874 (i Stockholms-kongressens berättelse) samt *Kassiteriderna och tennet i forntiden* (ATS V). Att den engelska historikern Elton kommit till samma resultat känner jag genom en recension af ett hans arbete.

[2] I museet i Karthago finnas smycken af vandaliskt ursprung, efter hvad jag der såg i mars 1892.

ska rasen, och den harmoniskt dolikocefala och kameprosopa typen, som motsvarar den s. k. Cro-Magnon-rasen, representeras under bronsåldern dels af denna senare, dels af en ren mellanform, som kan kallas Tinghöjtypen och är identisk med den också under stenåldern utbredda mesocefala Borrebytypen. Deremot har det nämnda brakycefala grundelementet icke blifvit uppvisadt i något fynd från bronsåldern, likväl utan att man deraf kan draga slutsatsen, att det icke då fanns inom landet. Vid sidan af dessa rena former finnas hos bronsålderns kranier otvifvelaktigt spår af främmande element, bland dem ett frisiskt, ett keltiskt-liguriskt, men det finnes all anledning att antaga, att det blonda dolikocefala elementet varit det dominerande, äfven om det icke kan afgöras, om det är identiskt med den vest-europeiska Cro-Magnon-rasen. På vetenskapens nuvarande ståndpunkt kan frågan derom icke besvaras, ty det har ännu icke lyckats att utreda förhållandet mellan de olika dolikocefala elementen inom Europas förhistoriska befolkningar.»

Som från Danmarks bronsålder ej finnas i behåll mera än vid pass tolf individer, hvilkas kranier äro till de vigtigaste delarne bevarade, kan ofvanstående resultat för närvarande ej hafva afgörande giltighet.

Härmed följer såsom bihang:

1. **Årsberättelse för år 1892.**
2. **En redogörelse för professor Montelii åsigt om de svenska förhistoriska åldrarnes indelning i småperioder.**

Stockholm 1896. Kungl. Boktryckeriet.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens

MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

256—264. 1893. April—December.

Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden.

Akademiens sammanträde den 11 april.[1]

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Riksantiqvarien med anledning af dr H. F. Antells dödsfall afrest till Paris för att der bevaka Akademiens intressen.

Akademien beslöt tillställa sin utländske ledamot professor Konrad von Maurer i München en lyckönskningsskrifvelse med anledning deraf att han den 29 april fyller 70 år.

Till utländsk korrespondent valdes inspektören vid k. Danska myntkabinettet P. Hauberg.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. *Saleby* församling i Skara stift hade hembjudit hvarjehanda kyrkans inventarier. Akademien beslöt till Kongl. Maj:t hemställa om föreskrift, att altartaflan, som ej torde böra införlifvas med Statens Historiska Museum, på lämpligt sätt förvaras i kyrkan eller i något kyrkans hus, såvida församlingen ej kan finna tillfälle att deponera den i någon offentlig samling, att den gamla »militärvärja» som lär hafva tillhört någon medlem af familjen Silfverhjelm, skall för framtiden förvaras i kyrkan, samt att de »run- och bladstenar», d. v. s. grafstenar, om hvilkas inlösen för Statens Historiska Museum församlingen ej kunde komma att träffa aftal med Akademien, må på lämpligt sätt för framtiden i kyrkan förvaras samt att öfriga ifrågavarande inventarier må få försäljas.[2]

[1] Riksantiqvarien deltog icke i detta sammanträde. — Förvaltningsutskottet sammanträdde den 10 april.

[2] Kongl. Maj:t har den 30 juni fattat beslut i öfverensstämmelse met Akademiens framställning.

Harbo församling i erkestiftet hade anhållit om tillstånd att få försälja tvänne af kyrkans fyra brudkronor. Akademien beslöt tillstyrka bifall till denna framställning.[1]

Vestra Sönnarslöfs församling i Lunds stift hade anhållit om tillstånd att rifva sin gamla kyrka. Akademien beslöt att tillstyrka bifall under iakttagande af vanliga vilkor.[2]

Ripsa församling i Strengnäs stift hade anmält, att den ämnade reparera sin kyrka, hvarvid kyrkans kor delvis komme att ombyggas och dess med målningar försedda hvalf komme att nedtagas, samt anhållit om tillstånd att borttaga den i det Skytteanska eller Bjelkenstjernska grafkoret befintliga grafstenen från det murade underlag, hvarpå den hvilar, samt anbringa densamma i golfvets plan. Akademien, som ej kunde yttra sig om reparationen i dess helhet, enär af anmälan ej framginge, huru vidtomfattande den afsågs skola blifva, beslöt tillstyrka bifall till församlingens framställning i fråga om kyrkans kor, men ansåg sig icke kunna tillstyrka bifall till rubbande af grafven i det Bjelkenstjernska grafkoret, enär det ej blifvit visadt, att öfverenskommelse härom träffats med rättsinnehafvarne.[3]

Akademiens fonder. På Antiqvariska nämndens utgiftsstat för år 1893 uppfördes:

till	Antiqvarisk-topografiska arkivet	kr.	1,000
»	eventuelt bidrag för inköp af Brunii samlingar .	»	1,000
»	utgräfning af Åhus slottsruin	»	1,000
»	fröken G. Meukow för afbildningar af glasmålningar på Gotland	»	350
»	direktör F. Nordin för en arkeologisk studieresa	»	250
	Transport	kr.	3,600

[1] Kongl. Maj:t fattade den 21 april beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställning.

[2] Kongl. Maj:t fattade den 13 maj beslut i öfverensstämmelse med Akademiens framställning.

[3] Kongl. Maj:t beslöt den 15 september, att hinder ej möta för omförmälda reparationsåtgärders verkställande samt att den ifrågasatta förändringen af berörda grafsten medgifves, under förutsättning att tillstånd dertill lemnas af vederbörande grafegare. — Jfr s. 58.

Transport	kr. 3,600
till lektor E. Brate för undersökande och afbildande af runstenar i Östergötland	» 400
» dr L. Kolmodin för fortsatt undersökning af hålan Stora Förvar å Stora Karlsön	» 200
» resor och undersökningar, rörande hvilka förslag framdeles göras	» 1,800
Summa	kr. 6,000

Arkeologiska undersökningar. Af det e. o. statsanslaget för undersökande och beskrifvande af fäderneslandets fornlemningar anvisades:

till kandidat S. Welin för undersökningar i Vestergötland	kr. 300
» E. Ihrfors för afbildande och beskrifvande af svenska kyrkor	» 400
» dr C. Wibling för undersökningar i Småland och Blekinge	» 400
» lektor F. Bæhrendtz för undersökningar i Kalmar län	» 400

Medaljförslag. Ett af professor Lindberg inlemnat förslag till en medalj för Malmöhus läns k. Hushållningssällskap godkändes.

Akademiens sammanträde den 2 maj.

Akademiska ärenden. Anmäldes att Akademiens revisorer, herrar Wærn och Alin, utan anmärkning, granskat Akademiens räkenskaper för år 1892 äfvensom värdehandlingarna.

Fasta fornlemningar. Styrelsen för Gestriklands fornminnesförening hade inkommit med en anhållan att enär den i Gefle strax invid södra tullen nu befintliga runstenen Liljegren 1049 (Bautil 1101) synbarligen tager skada af luft och frost, få flytta den från den nuvarande platsen och uppsätta den på lämpligt ställe inom stadens kyrka, med vilkor att platsen, der runstenen nu står, utmärkes med en i varaktigare stenart utförd kopia af stenen samt fornlemningens nuvarande plats

omtalas på en tafla eller dylikt bredvid originalet i kyrkan. Akademien beslöt att, under förutsättning af kyrkorådets medgifvande af stenens intagande i kyrkan, lemna bifall till den gjorda anhållan med ofvan nämnda af fornminnesföreningen framställda vilkor samt med skyldighet för föreningen att låta på afbildningen anbringa ordet kopia.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af en framställning från kyrkorådet i Lidköping angående den lämpligaste platsen för tvänne Lidköpings kyrka tillhöriga inventarier (en del af en äldre altartafla och ett epitafium) beslöt Akademien att lemna uppdrag åt hr Zettervall, som meddelat, att han snart ämnade besöka kyrkan, att dervid lemna det svar han kunde finna lämpligt.

Medaljförslag. Ett inlemnadt förslag till medalj för Östergötlands skytteförbund godkändes.

Akademiens sammanträde den 10 maj.[1]

Akademiskt ärende. Anmältes, att Akademiens utländske ledamot konferensrådet m. m. Casper Frederik Wegener i Köpenhamn aflidit den 9 innevarande månad.

Antiqvariskt-topografiska arkivet. På grund af inkomna nya anbud från majoren A. W. Brunius angående försäljning af professor C. G. Brunii samlingar af anteckningar och teckningar beslöt Akademien att inköpa dessa samlingar för att införlifvas med det Antiqvarisk-topografiska arkivet mot ett öfverenskommet pris af 6,000 kr. fördeladt i lika lotter att utgå under detta och närmast följande fem år, och skola dessa penningar utgå af de anslag, som för närvarande äro ställda till Antiqvariska nämndens förfogande, med anledning hvaraf indragningar måste ske å nämndens öfriga utgiftsposter.

Riksantiqvarien meddelade, att major Brunius ämnade såsom gåfva öfverlemna sin framlidne faders efterlemnade brefsamling.

---

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 6 maj.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. På grund af remiss af handlingar angående ändringar af inredningen i *Fide* kyrka på Gotland, beslöt Akademien anmäla, att Akademien ej finner något att anmärka mot de föreslagna åtgärderna, men derjämte hemställa, att Kongl Maj:t ville föreskrifva, att nämnda åtgärder icke måtte få vidtagas förr än anmälan om de å väggarna befintliga medeltidsmålningarna från församlingen inkommit samt tillfälle sålunda blifvit beredt att undersöka dem och vidtaga de åtgärder, som för deras bevarande kunna finnas nödiga.[1]

Fast fornlemning. Riksantiqvarien anmälte, att godsegaren H. Tamm på Fånö önskade borttaga en redan förut mycket skadad grafhög belägen å Eneby mark, Hacksta sn, Uppland. Riksantiqvarien, som låtit besigtiga grafhögen, tillstyrkte bifall till den gjorda anhållan, hvilken beviljades.

Akademiens sammanträde den 6 juni.

Akademiska ärenden. Till arbetande ledamot valdes professorn i estetik, litteratur och konsthistoria vid universitet i Lund dr Johan Henrik Emil Schück.

Akademien utsåg till sin representant vid den stundande jubelfesten i Uppsala Riksantiqvarien.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 5 juni.

Helsingborgs kärna. Riksantiqvarien framlade ett af ingeniör O. Trapp insändt och af arkitekten A Hellerström utarbetadt förslag till restaurering af Helsingborgs kärna och gjorde dervid den anmärkning, att krönet och tinnarne voro hållna i en för Sveriges medeltidsbyggnader främmande stil, hvarför det vore önskligt att de vid en kommande restaurering, blefve utförda i öfverensstämmelse med det här under medeltiden rådande sättet.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af anmälan, att *Alboga* församling i Skara stift ämnade rifva sin

[1] Kongl. Maj:t har den 19 maj godkänt Akademiens hemställan.

gamla kyrka för att uppföra en ny, beslöt Akademien, i öfverensstämmelse med Förvaltningsutskottets förslag, till Kongl. Maj:t ingå med en skrifvelse af innehåll, att Kongl. Maj:t måtte medgifva församlingen att rifva den gamla kyrkan med iakttagande af de vanliga villkoren samt att församlingen i god tid underrättade Akademien, när rifningen skulle taga sin början.[1]

Medaljförslag. Förslag till medalj för Billingefors' skyttegille och Sala skyttegille godkändes, det förra med någon ändring.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 3 juli.

Fasta fornlemningar. Utskottet medgaf borttagandet af lemningarna af trenne grafhögar å Österslöfs kyrkobys egor i Skåne. hvarom ansökan genom Konungens befallningshafvande inkommit och skola dessa lemningar undersökas på jordegarens bekostnad genom dertill af Riksantiqvarien förordnad person.

Utskottet medgaf likaledes, att tre å Akademihemmanet nr 2 Jortslunda i Alunda sn, Uppland, liggande, till ett större graffält hörande rösen må borttagas, då platsen erfordras för uppförande af en väderqvarn.

Akademiens sammanträde den 4 juli.

Akademiska ärenden. Anmältes Kongl. Maj:ts bref af den 2 juni med underrättelse, att anslagen å extra stat för år 1894 komma att utgå med lika belopp som under innevarande år.

Från k. Vetenskaps Akademien hade inkommit meddelande. att Letterstedtska stipendiet innevarande år skall bortgifvas af k. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien samt att stipendiet detta år utgår med 4,200 kr.

Från k. Ecklesiastikdepartementet hade öfverlemnats ett i Finlands allmänna tidningar intaget aftryck af rådstufvurättens i Nikolaistad första afdelnings protokoll för den 18 maj rörande bevakning af Akademiens framlidne korrespondent,

[1] Kongl. Maj:t har den 9 augusti godkänt Akademiens framställning.

medicine licentiaten H. F. Antells testamente, enligt hvilket testamentes tredje moment »till k. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien i Stockholm doneras 100,000 kronor i svenskt guldmynt att af Akademien omhändertagas och förvaltas såsom stående fond, hvars årliga räntor användas att betjena de höga fosterländska syften, hvilka Akademien afser att befrämja». Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes lemna i uppdrag åt justitiekansleren att å Akademiens vägnar bevaka testamentet och vidtaga öfriga i sammanhang dermed stående åtgärder.[1]

Helsingborgs kärna. I skrifvelse af den 1 juni hade Kongl. Maj:t såväl meddelat Riksdagens beslut att bevilja 15,000 kr. såsom bidrag till iståndsättande af tornet Kärnan i Helsingborg som ock anbefallt Akademien att dels från stadsfullmägtige i Helsingborg infordra yttrande och uppgift, i hvad mon de vilja lemna bidrag till iståndsättande af nämnda ruin, dels inkomma till Kongl Maj:t med förslag angående användande för ändamålet af riksdagens anslag samt af dertill lemnade bidrag. Sedan Riksantiqvarien anmält såväl att från stadsfullmägtige i Helsingborg inkommit protokollsutdrag utvisande, att Statsfullmägtige dels äro villiga att år 1895 såsom bidrag till Kärnans restaurering anslå en summa af intill 20,000 kr., dels beslutit att förskjuta den för arbetets utförande erforderliga kostnaden intill ett belopp af 35,000 kr., som ock att stadsfullmäktige åt drätselkammaren uppdragit att ofördröjligen låta efter vederbörande myndigheters föreskrifter verkställa arbetet, beslöt Akademien på Riksantiqvariens förslag att, med insändande till Kongl. Maj:t af ofvannämnda protokollsutdrag, dels hemställa, att restaureringsarbetet i hvad det beträffar afhjelpande af murarnes och hvalfvens bristfälligheter, i senare tid upptagna öppningars igenfyllande samt igenmurade öppningars återupptagande omedelbart må under Riksantiqvariens ledning verkställas, dels anhålla att framdeles få inkomma med

[1] Kongl. Maj:t har bifallit denna Akademiens framställning.

förslag angående afslutande af tornets öfversta del. Akademien uppdrog åt ingeniör O. Trapp att öfvervaka arbetet.

Arkeologiska undersökningar. Akademien beviljade folkhögskoleföreståndaren Hans Hansson ett anslag af 300 kr. till företagande af arkeologiska undersökningar på Gotland.

Kyrkor ock kyrkliga fornlemningar. Med anledning af remiss af handlingar rörande *Skultuna* församlings i Västerås stift anhållan om tillstånd att anställa grafransakning å församlingens gamla begrafningsplats beslöt Akademien tillstyrka bifall.

Inskrift. Teaterbyggnadskonsortiet hade anmält, att det beslutit att å den nya operabyggnadens i Stockholm fasad mot Gustaf Adolfs torg låta uppsätta de å motsvarande plats å det gamla operahuset förut befintliga fasadprydnader.

Medaljförslag. Ett förslag till en medalj öfver Christofer Columbus godkändes.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 31 juli.

K. Myntkabinettets myntauktion. Anmältes, att katalogen till den beslutade auktionen å ett urval ur k. Myntkabinettets duplettförråd nu vore färdigsatt. Riksantiqvarien föreslog att auktionens hållande skulle öfverlåtas till antiqvitetshandlanden H. Bukowski. Utskottet lemnade Riksantiqvarien uppdrag att med hr Bukowski uppgöra kontrakt.

Rubbande eller borttagande af fornlemningar. Konungens befallningshafvande i Södermanlands län hade insänt en ansökan af gårdsegaren om tillstånd att borttaga några å tomten nr 163 vid Stora trädgårdsgatan i Strengnäs under jordschaktning anträffade murlemningar. Sedan Riksantiqvarien meddelat, att ifrågavarande lemningar blifvit genom hans försorg besigtigade och aftecknade, biföll utskottet den gjorda anhållan, dock med uttalande af den önskan, att platsen om möjligt måtte på lämpligt sätt för framtiden utmärkas.

En af kabinettskammarherren friherre Gustaf Lagerfelt gjord framställning om tillstånd att flytta en å hans egor vid

Frösvi gård befintlig runsten till parken vid Lagerlunda egendom i Östergötland, bifölls.

Ekeby församling i Strengnäs stift hade anhållit om tillstånd att i sammanhang med reparation af kyrkogårdsmuren borttaga en i densamme befintlig portomfattning af tegel. Denna anhållan bifölls.

Akademiens sammanträde den 1 augusti.

Akademiskt ärende. Anmältes, att Carl Fredrik Lindberg, anstäld som ritare vid museet år 1848, utnämnd till Akademiens tecknare år 1867 och till korrespondent 1880, aflidit.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af remiss från Kongl Maj:t af en anmälan, att under en pågående reparation i *Skifarps* kyrka, Lunds stift, målningar, blifvit anträffade under rappningen, och sedan Riksantiqvarien anmält, att målningarna genom hans försorg blifvit besigtigade och befunnits vara af mindre värde, beslöt Akademien hos Kongl. Maj:t tillstyrka bifall till förnyadt öfverkalkande af målningarna, sedan de blifvit för antiqvarisk-topografiska arkivet fotografiskt afbildade.[1]

Kongl. Maj:t hade till Akademien öfverlemnat handlingar och ritningar rörande *Vadstena* kyrkas restaurering, för att sätta Akademien i tillfälle att inkomma med det utlåtande i frågan, som af nämnda handlingar kunde påkallas. Riksantiqvarien redogjorde för frågans nuvarande ställning och beslöt Akademien att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med k. Öfverintendentsembetets skrifvelse af den 30 sistlidne maj samt i anslutning till sitt eget tidigare uttalande i ämnet hos Kongl. Maj:t hemställa, att altaret flyttas till det gamla högkoret i vester och att derstädes anordnas en sakristia, som ej skymmer den vestra gafvelns fönster, hvarigenom den föreslagna nya sakristian å kyrkans norra sida blir obehöflig; att den vestra dörren i den gamla kyrkbyggnaden bibehålles och att derjämte den forna södra dörren åter upptages; att någon ändring ej

[1] Kongl. Maj:t har den 18 augusti godkänt Akademiens framställning.

vidare företages i sträfpelarnes form; att kyrkans gaflar bibehålles i nuvarande skick; att predikstolen bibehålles om än på ny plats, i följd af flyttningen af koret; att grafstenarna ordnas längs kyrkans långväggar, hvarvid dock en inhägnad icke torde behöfvas; att yttertaket bibehålles tills vidare i dess nuvarande form samt att om gluggar å taket finnas nödiga, dessa anbringas i så litet antal som möjligt och göras ytterst oansenliga.[1]

Akademiens sammanträde 2 september.[2]

Akademiska ärenden. Anmältes, att f. d. öfverbibliotekarien Gustaf Edvard Klemming, Akademiens e. o. amanuens 1855—1858, förste amanuens 1858—1872, arbetande ledamot sedan år 1858, aflidit den 31 augusti.

Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t begära för år 1895 dels de tre sedvanliga anslagen, till undersökning och beskrifning af fäderneslandets fornlemningar 3,200 kr., till vetenskapligt bildade biträden och vaktbetjening 4,000 kr., till utgifvande af planschverk 2,000 kr., dels ett extra anslag för nödtorftig reparation af de tre kyrkoruinerna i Sigtuna, hvilket anslags belopp skall bestämmas sedan arkitekten E. V. Langlet hunnit inkomma med utlofvadt kostnadsförslag.

Helsingborgs kärna. Akademien beslöt att hos Kongl. Maj:t förorda till godkännande ett nytt af arkitekten Hellerström i samråd med Riksantiqvarien uppgjordt förslag till afslutning af Kärnans öfre del.[3]

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Genom förnyad remiss hade handlingarna rörande *Ripsa* kyrka i Strengnäs stift till Akademien öfverlemnats för afgifvande af utlåtande. Då af de nya handlingarna framgingo, huru vidtomfattande reparationen är afsedd att blifva, samt att församlingen med afseende på den ifrågasatta ändringen af grafven i det Bjelkenstjerna-

[1] Kongl. Maj:t har den 1 juni 1893 godkänt den senast uppgjorda ritningen att i stället för den förut fastställda tjena till efterrättelse.

[2] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 1 september.

[3] Kongl. Maj:t har den 22 september godkänt denna ritning.

Skytte—Qveckfeltska grafkoret ämnar söka utverka grafegarnes medgifvande och derefter inkomma till Kongl. Maj:t med särskild framställning i ämnet, beslöt Akademien anmäla att den ej har något att invända mot de föreslagna åtgärderna inom sjelfva kyrkan, men att Akademien fortfarande är urståndsatt att tillstyrka bifall till förändringen i grafkoret, för hvars underhåll en grafkassa finnes, alldenstund medgifvande till ändringen icke blifvit lemnadt af grafegarne.[1]

Inskrift. Ett förslag till inskrift å Vasamonumentet vid Rättviks kyrka underkändes.

Medaljförslag. Förslag till medalj öfver hofintendenten Götrik von Schéele samt för Kronprinsens husarregemente godkändes.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 30 september.[2]

Fasta fornlemningar. Jordegaren hade inkommit med begäran att få borttaga två å nr 8 och 9 Böslid i Eldsberga sn, Halland, befintliga, delvis förstörda grafhögar, hvilka voro hinderliga för jordens brukande. Sedan herr Montelius anmält, att han fullständigt genomgräft dessa högar, beslöt utskottet, enär dylika fornlemningar äro i trakten ganska allmänna, bifalla den gjorda ansökan.

Landbrukaren Albert Hansson hade genom Konungens befallningshafvande gjort ansökan att få borttaga en å hans egendom nr 1 Veinge, Veinge sn, Halland befintlig skadad fornlemning, som är hinderlig för jordens begagnaude. Sedan hr Montelius anmält, att han besigtigat nämnda fornlemning, som ursprungligen utgjort en större krets af stenar, hvilken emellertid blifvit så skadad, att nu endast fem stenar återstå, beslöt utskottet, på grund af fornlemningens skadade skick och enär en dylik fornlemning i orubbadt skick finnes ej långt ifrån den ifrågavarande, att lemna bifall till ansökningen.[3]

[1] Kongl. Maj:t hade den 15 september medgifvit de föreslagna åtgärderna inom kyrkan och derjämte ändringen af grafstenen under förutsättning att tillstånd dertill af vederbörande grafegare lemnas.

[2] Riksantiqvarien deltog icke i detta sammanträde.

[3] Förvaltningsutskottet sammanträdde äfven den 3 oktobor.

Akademiens sammanträde den 3 oktober.[1]

Akademiska ärenden. Anmältes, att Riksantiqvarien med begagnande af sin semester afrest till England för arkeologiska forskningar samt för att deltaga i British Associations möte i Nottingham den 13—21 september.

Till skogvaktaren under Simonstorp i Hällestads sn, Östergötland, Anders Peter Jansson beslöt Akademien lemna ett exemplar i silfver af sin jeton jämte en skrifvelse, uttryckande Akademiens erkänsla för Janssons visade intresse och omsorg vid tillvaratagande för museets räkning af den i en torfmosse på nämnda gårds egor anträffade gamla träbyggnaden.[2]

Till innehafvaren af klockgjutarefirman Joh. A. Beckman & Comp. i Stockholm J. A. W. Lind, hvilken under en följd af år, af intresse för bevarande af våra fornminnen, regelbundet lemnat Akademien uppgift på alla till firman för omgjutning inkommande kyrkklockor — vare sig de blifvit af vederbörande församlingar för Akademien, enligt gällande lag, anmälda eller ej — och derigenom underlättat deras afbildande beslöt Akademien öfverlemna ett exemplar i silfver af sin jeton samt en skrifvelse uttryckande Akademiens erkänsla.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Genom remiss hade Kongl. Maj:t till Akademien öfverlemnat *Jockmocks* församlings anhållan att få rifva och sälja sin nuvarande kyrka samt använda de medel som genom försäljningen kunde inflyta, till byggnadskassan för den nya kyrkan. Akademien beslöt tillstyrka bifall.

Genom remiss hade Kongl. Maj:t till Akademien öfverlemnat *Nätraby* församlings i Lunds stift anhållan om tillstånd till grafransakning å församlingens kyrkogård. Akademien beslöt förklara sig icke hafva något att tillägga till Konungens befallningshafvandes uttalande i ämnet.

---

[1] Riksantiqvarien deltog icke i detta sammanträde.

[2] Om denna byggnad jfr. Sernanders uppsats i *Antiqvarisk Tidskrift för Sverige* del XVI, nr 2.

Medaljförslag. Ett förslag till medalj öfver fabriksidkaren Jean Bolinder godkändes.

Föredrag. Hr Montelius dels förevisade fyra nyligen till Statens Historiska Museum skänkta, sällsynta s. k. tutulusformade bronsspännen från början af Nordens jernålder och lemnade meddelande om dylika spännens förekomst och beslägtade former, dels framlade den färdigtryckta delen af sitt under tryckning varande arbete *La civilisation primitive en Italie.*

Förvaltuingsutskottets sammanträde den 16 oktober.

Flyttning af fornlemning. Löjtnant Johan Nordenfalk hade anhållit om tillstånd att i parken vid Nyborg i Hátuna sn, Uppland, resa en nu på gårdens egor något närmare Mälarens strand liggande half runsten.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 6 november.

Fasta fornlemningar. Ansökan hade inkommit om tillstånd att borttaga en fast fornlemning belägen i omedelbar närhet af en ladugårdsbyggnad å egendomen Ranten, Falköpings landsförsamling. Sedan dr Ekhoff anmält, dels att han, enligt af Riksantiqvarien erhållet uppdrag, undersökt denna fornlemning, som dervid befunnits tillhöra stenåldern och bestå af en i en låg, men vidsträckt hög innesluten hällkista, innehållande jämte ett stycke svafvelkis endast två menniskoskelett, hvilka blifvit begrafna i sittande ställning, dels att han på muntlig framställning af jordegaren äfven undersökt en antagligen från jernåldern härstammande, för jordbruket hinderlig mindre grafhög, belägen ej långt från egendomens trädgård tätt invid en derifrån vesterut ledande gärdesväg, i hvilken intet fynd anträffades, medgaf utskottet borttagandet af de båda fornlemningarna.

Samlingarnas inventerande. På grund af § 20 af reglementet af den 17 oktober 1890 rörande vården af samlingarna beslöt utskottet föreslå Akademien att före årets utgång gå i författning om verkställande af anbefalld inventering samt att dervid låta granska k. Myntkabinettets samling af engelska mynt

Akademiens sammanträde den 7 november.

Samlingarnas inventerande. Förvaltningsutskottets förslag godkändes och utsågos till att verkställa den föreslagna inventeringen hrr Wedberg och von Ehrenheim.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Kyrkorådet i *S. Jakobs* församling i Stockholm hade anmält, att församlingen beslutit dels utbyta den nuvarande altardekorationen mot en ny, dels låta på annat ställe i kyrkan uppsätta den nuvarande altartaflan. Akademien hade intet att erinra mot dessa åtgärder.

På grund af trenne remisser af handlingar angående dels af Riksantiqvarien vidtagna åtgärder för bevarande åt framtiden af *Efverlöfs* församlings i Lunds stift från medeltiden härstammande kyrkogårdsport, dels föröfvad åverkan å denna port, meddelade Riksantiqvarien en promemoria [1] rörande de båda ärendenas föregående behandling af honom, Konungens befallningshafvande i Malmöhus län, kronobetjeningen och församlingen. Med anledning häraf och i öfverensstämmelse med Förvaltningsutskottets hemställan beslöt Akademien att med afseende på den ena af remisserna instämma i de af Riksantiqvarien i ärendet gjorda uttalanden samt att derutöfver framställa yrkande om åläggande för församlingen att, på grund af den kalla årstidens annalkande, omedelbart iståndsätta porten. med rätt för församlingen att af den eller dem, som föröfvat åverkan å porten söka utbekomma ersättning för skadan, samt att med afseende på det andra ärendet framhålla, att då af Riksantiqvarien begärdt åtal nu blifvit af Konungens befallningshafvande anbefalldt, Akademien ej har något yrkande att göra, men att Akademien vill uttala som sin åsigt, att Riksantiqvarien förfarit i full öfverensstämmelse med instruktionen af den 17 oktober 1890.

Letterstedtska stipendiet. Anmältes att inom föreskrifven tid ansökan om detta stipendium inlemnats af Akademiens e. o. amanuens dr Bernhard Salin.

[1] Denna promemoria kommer framdeles att tryckas.

Medaljförslag. Ett förslag till medalj för Föreningen V. A:s idrottsafdelning godkändes.

Akademiens sammanträde den 5 december.[1]

Akademiska ärenden. Anmältes, att Akademiens korrespondent dr Ingvald Undset aflidit den 3 december.

Till arbetande ledamöter valdes arkivarien i Riksarkivet friherre Carl Evert Bernhard Taube samt styresmannen för Nordiska museet dr Artur Hazelius.

För år 1894 valdes

till preses hr Björnstjerna,

» ledamöter af Förvaltningsutskottet hrr von Ehrenheim och Odhner,

» suppleanter i Förvaltningsutskottet hrr Bowallius och Wedberg,

» ledamöter i Historiska nämnden hrr Malmström, Styffe och Forssell,

» ledamöter af Antiqvariska nämnden hrr Zettervall, Hans Hildebrand och Montelius,

» revisorer af Akademiens räkenskaper hrr Wærn och Alin.

» revisorssuppleant hr Wedberg.

Sedan Kongl. Maj:t genom bref den 17 november godkänt upprättandet af en ordinarie Hjertbergsk amanuenstjenst, beslöt Akademien anhålla, att Kongl. Maj:t ville till Hjertbergsk amanuens utnämna Akademiens e. o. amanuens dr Emil Ekhoff.

Myntauktion. Anmältes, att försäljningssumman vid den nu afslutade första auktionen å k. Myntkabinettets dupletter uppgått till 36,374 kr. 10 öre.

Inventering. Hrr Wedberg och von Ehrenheim anmälte, att de inventerat k. Myntkabinettets samling af engelska mynt, hvarvid de ej funnit något att erinra utöfver den af Riksantiqvarien vid inventeringstillfället afgifna promemoria samt inlemnade en af dem undertecknad förteckning å den engelska

---

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 1 december.

myntsamlingen, sådan den befunnits vid inventeringen den 15 november.[1]

Letterstedtska stipendiet. Till Letterstedtsk stipendiat utsågs med alla afgifna röster dr Bernhard Salin.

Medaljförslag. Förslag till medalj för Vesterbottens regementes officerares skytteförbund, k. Vetenskaps Akademien (öfver professor Schlyter) och sällskapet Hortikulturens vänner i Göteborg godkändes.

Akademien medgaf, att stamparna till en af A Scharff i Wien graverad medalj öfver kammarherre Magnus Lagerberg finge å k. Myntet afpräglas.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Samlingarnas tillväxt april—december.

9223. *Södermanland, Öknebo hd, Turinge sn, Kämsta.* Dolk af gulgrå flinta, bladets kanter omslagna, så att endast obetydligt återstår. — Funnen vid plöjning.

9224. *K. operans byggnadstomt i Stockholm.* Ett benföremål (skjutlock till en bösskolf) med graverade ornament.

9225. *Blekinge, Medelstads hd, Backaryds sn.* Flintmejsel; — — *Eringsboda sn.* Stenyxa, två flintspåner; — — *Ronneby sn.* En flintmejsel, två stenyxor. — *Småland, Konga hd, S. Sandsjö sn.* Flintyxa; — *Sunnerbo hd, Traheryds sn.* Jernyxa.

9226. En k. Harald Heins penning.

9227. *Blekinge, Östra hd, Augerums sn, Spandelstorp.* Ett k. Karl XII:s 4-öre silfvermynt af år 1718; ett mindre nederländskt kopparmynt af år 1707.

9228. *Falsterbo.* Stenar med inhuggna bomärken. — *Gåfva genom intendenten G. J. Karlin.*

9229. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels sn, Karby.* Stenyxa med skafthål, något närmande sig den båtformiga typen; låg,

[1] Denna förteckning kommer framdeles att tryckas.

bred ring kring skafthålet, som är borradt till ett djup af 2,5 cm, tappen afbruten vid bottnen.

9230. Fyra dalers plåt af år 1758, två dalers plåt af år 1759.

9231. En dukat och en halfdukat af Smålands guld af år 1741, en k. Fredrik I:s medalj af silfver funnet i en af Nordmarks jerngrufvor (BEH nr 31), en medalj i silfver öfver kronprinsen Adolf Fredriks och hans gemåls besök i Bergskollegium år 1750 (BEH nr 18), två exemplar i silfver af medaljen Pro patria (k. Gustaf IV Adolf, BEH nr 143), en medalj i silfver öfver grefve Carl Johan Gyllenborg, en österrikisk silfvermedalj (Zur Erinnerung an die erreichte Saigerteufe von 1000 meter, 1875), en österrikisk bronsmedalj öfver Bergsakademiens i Chemnitz 100-årsfest år 1870. — *Öfverlemnade från k. Kommerskollegiet.*

9232. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm.* Hufvud af en kritpipa med tre kronor och F R.

9233. *Samma fyndort.* Litet kärl af röd, brunglaserad fajans; 9 kopparmynt från k. Gustaf II Adolfs tid (Dalarnes ören 1628, 1629, Dalarnes halföre 1630, Nyköpings öre 1628, tre obestämbara öresmynt.

9234. *Samma fyndort.* Knifskaft af jern, gjutform af sandsten, skospänne af messing, tuppben.

9235. *Samma fyndort.* En islägg af ben, en pryl af ben, dubbelsidig benkam, ännu ett föremål af ben, illa arbetad sked af trä.

9236. *Samma fyndort.* Hälften af ett gröngläseradt kakel med stiliserade blad, gryta af bränd lera, afbruten kritpipa med B C, tre andra kritpipor, ett föremål af elghorn, jernfil, bit af ett rhenländskt krus, messingsspänne.

9237. *Samma fyndort.* Messingspänne.

9238. *Samma fyndort.* Jernknif.

9239. *Samma fyndort.* Litet kärl af brun lera.

9240. *Vestergötland, Vadsbo hd, Trästena sn.* Stenyxa utan skafthål; — — *Fredsbergs sn, Klubbetorp.* Yxa af svart sten utan skafthål; — — *Hassle sn, Ramslåtte.* Flintyxa med

spetsigt-oval genomskärning, oval eldslagningssten; *Närike, Lännäs sn, Vinön.* Stenmejsel; *Södermanland, Oppunda hd, V. Vingåkers sn, Högsjö.* Stenyxa utan skafthål, stenmejsel; — *Ö. Rekarne hd, Årla sn, Rinkesta.* Stenyxa utan skafthål, hålmejsel af sten. Dessutom en stenyxn, en hålmejsel af sten, två stenmejslar utan uppgifven fyndort.

9241. *Södermanland, Villåttinge hd, Dunkers sn, Ekensholm.* Fyra grönstensyxor.

9242. En samling antika och moderna mynt. Gåfva af amanuensen dr Bernhard Salin.

9243. *Gotland, Grötlingbo sn.* Stenyxa med skafthål af ovanlig form (jfr M. 40, SM[1] 86; hålcelt af brons; enkel ringsölja af brons; öppen fingerring af brons.

9244. *Uppland, Håbo hd, Håtuna kyrka.* En rikt broderad messhake (silke, guld och silfver på brunt siden); messhake af röd kortskuren sammet; messhake af brokadtyg med mycket stort mönster, djur- och växtmotiv, utfördt i rödt, gult, hvitt och silfver; antependium af blekrödt siden med två vapensköldar, årtalet 1670 samt bokstäfverna F B F H T L D (Fabian Berndes friherre till Liljendal) och C S F H T C B (Catharina Sparre friherrinna till Croneberg); ett antependium af fasonerad sidenväfnad med tvänne vapen och bokstäfverna N A S K E D O (Nils Andersson (Liljehöök) Karin Eriksdotter Oxenstjerna). — *Depositum.*

9245. *Gotland, Akebäcks sn, Glammunds.* Två jernyxor.

9246. *Gotland, Stånga sn, Tällungs.* Del af ett stort, väl arbetadt bagspänne af brons, liknande M. 531.

9247. *Gotland, Vallstena sn, Bjerges.* Jernyxa.

9248. *Gotland, Hafdhems sn, Qvinnegårda.* Jerndolk, funnen i en gammal boplats vid gården.

9249. *Gotland, Fide sn, Bredqvie.* Stridsklubba af brons, funnen i en åker.

9250. *Gotland, Vallstena sn, Bjers.* Spjutspets af jern, funnen i en åker.

[1] Med S M betecknas Sophus Müller, *Ordning af Danmarks Oldsager.*

9251. *Gotland, Hejdeby sn, Råby.* En kort, platt jernstång med spetsoval genomskäring, 32,4 cm lång.

9252 *Visby stad.* En jernyxa.

9253. *Gotland, Ekeby sn, Röstäde.* Yxa af grönsten.

9254. *Gotland, Stenkumla sn, Gardrungs.* En half stenyxa afslagen öfver skafthålet.

9255. *Gotland, Halla sn, Unsarfve.* Delar af tvenne Ténefibulor, två af eld skadade massiva bronsringar, små bronsskifvor, fem små bronsklumpar, en klump smält glas.

9256. *Gotland, Dalhems sn, Näsungs.* Rätmejsel af gråsten, en del af en gråstensyxa.

9257. *Gotland, Vallstena sn, Slumra.* En väl arbetad spännbuckla af brons.

9258. *Gotland. Stenkyrka sn, Niome.* En bronsring, nyckel af brons.

9259. *Gotland, Alfva sn, Lilla Ringome.* Två simpla dosformiga spännbucklor, en simpel ringsölja, tre armringar, sex nålar af brons, bronsbleck, tre jernknifvar, två benkammar, ett nålhus af ben, plattrundt, utan ornering, fylldt med något ämne, hvari nålarna varit instuckna för att ej nötas mot hvarandra, en fin synål af brons sittande i nålhuset, ägg af bränd lera, ytan delvis svartglaserad, ini ägget ett skramlande föremål, 14 perlor af bernsten, glas och kalksten, tre bitar af ett väfdt ylletyg med mönster af dubbla zigzaglinier, ylletrådar i brun och grön färg, af flere nyanser, en liten samling med hår.

9260. *Kalmar län, S. Möre hd, Ljungby sn, Harby.* Två armringar af guld från bronsåldern. Deras halt är 0,830.

9261. *Gotland, Stenkumla prestgård.* En armbygel af silfver, yttersidan femfacetterad, på den inre sidan fyra cirklar. Vigt 103,59 gr.

9262. *Gotland, Visby.* En mycket liten fingerring af guld.

9263. *Gotland, Alskogs prestgård.* En bit af en förböjd silfverten.

9264. *K. operans byggnadstomt i Stockholm.* Formtegel till en gotisk bågsträng.

9265. *Öland, N. Mökleby sn, Hagby.* Ett ovalt kupigt beslag af förgyld brons, med ciselerade rococo-ornament.

9266. *Gotland, Butle sn, Butlegårda.* Enkelt ringspänne af brons.

9267. *Bohuslän.* Afgjutning af Karaby kyrkas dopfant.

9268. *K. Operans byggnadstomt, Stockholm.* Kam af renhorn(?).

9269. *Stockholm.* Tennkanna utan lock.

9270. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm.* En benkam.

9271. *Samma fyndort.* Litet lerkärl, 5,6 cm högt.

9272. 12 svenska medaljer, 5 utländska mynt, 3 svenska sedlar. — Gåfva af kommendörkaptenen August Fries' sterbhus.

9273. *Dalarne, By sn, Jugansbo.* Två grönstensyxor. *Från samma socken* (utan uppgift om gården). Två grönstensyxor.

9274. *K. operans byggnadstomt i Stockholm.* Diverse föremål.

9275. *Södermanland, Rönö hd, Torsåkers sn, Torsnäset* (vid sjön Sillen). En hålcelt af brons.

9276. *K. operans byggnadstomt i Stockholm.* Hästsko af jern, jernbygel till en värja, kanonkula, ett kopparmynt med utplånad stämpel.

9277. *Uppland, Värtahamnen.* Skaftcelt af brons.

9278. *Uppland, Bälinge hd, Åkerby sn.* En del af den ornerade ringen af en ringnål af brons, en liten smält bronsklump, en perla af hvitbränd karneol, bitar af tvänne liknande perlor, en perla af bergkristall, ett jernsvärd.

9279. *Skåne, Villands hd, Åhus sn.* En ovanligt lång och smal hålcelt af brons.

9280. *Skåne, Villands hd, Oppmanna sn, Killeboda.* En liten bred rätmejsel af hård skiffer.

9281. *Uppland, Åkers skeppslag, Riala sn, Enby.* En grönstensyxa. *Vermland, By sn, Seffle köping.* En bred rätmejsel af flinta. — — *Rolfsered.* En grönstensyxa. *Skåne, Onsjö hd, V. Sallerups sn.* Oval eldslagningssten.

9282. Fyra kopparmynt.

9283. *Stockholm.* Byggnadsfragment.

9284. *Gotland, Burs kyrkogård.* Två fingerringar af silfver, en djurhufvudformad spännbuckla, en bronsögla, två bitar af en rörformig bronshylsa, en liten bronsmärla, sex bitar bronsbleck, en bronsnål, ett knifblad af jern, några större hopnitade kedjelänkar af jern, 6 stycken brunt ylletyg, några läderbitar, 12 perlor (1 af silfver, 11 af glas). — Fyndet anträffades jämte ett skelett vid grafÖppning å norra sidan af Burs kyrkogård.

9285. Ett pergamentbref af år 1556 med två vaxsigill. — *Gåfva af arkitekten Agi Lindegren.*

9286. Två exemplar i brons af den offfciela medaljen öfver Columbus' 400-års jubileum. — Öfverlemnad genom k. Utrikesdepartementet.

9287. *Öland, Repplinge sn, Åketorp.* Ena skifvan af ett glasögonformigt bronsspänne, en spjutspets af brons. — Ett stycke af en modern bronskedja med glasperlor.

9288. *Vestergötland, Kinnefjerdings härad, Skeby sn.* Yxa, mejsel och såg af flinta; — *Åse hd, Tängs sn.* Flintsåg, *Vermland, Botilsäters sn.* Flintsåg; *Dal, Valbo hd, Lerdals sn.* Flintdolk. -- *Vedbo hd, Gesäters sn.* Mejsel, två dolkar och såg af flinta.

9289. *Uppland, Björkön.* Ett jernsvärd.

9290. *Skåne, Onsjö hd, Reslöfs sn, Marieholm.* Hålcelt af brons.

9291. *Gestrikland, Ofvansjö sn, Storsjön.* Ur det stora fyndet af kopparplåtar och kopparmynt från 1634—1650 inköptes:

plåtar å 2 daler silfvermynt	1649	. . .	5
1 » »	1649	. . .	7
1 » »	1650	. . .	7
mynt öre silfvermynt	1645	. . .	2
» » »	1646	. . .	1
» » »	1647	. . .	7

mynt öre silfvermynt	1648	. . .	3
» » »	1649	. . .	5
¼ öre »	1637	. . .	1
» »	1644	. . .	1

9292. Ett siameniskt guldmynt.

9293. *Vestergötland*, *Åse hd*, *Tängs sn* Flintsåg; — *Kinnefjerdings hd*, *Skeby sn*. Stenyxa; *Vermland*, *Botilsäters sn*. Flintyxa; — *Ölseruds sn*. Flintyxa *Dal*, *Valbo hd*, *Lerdals sn*. Flintmejsel; — *Vedbo hd*, *Rölanda sn*. Stenyxa; — *Sundals hd*, *Bolstads sn*. Stenyxa; — — *Erikstads sn*. Två stenyxor; eggdelen af en båtformig hammare.

9294. Aderton österländska mynt.

9295. *Uppland*. (Roslagen bortom Lidingön.) En bred rätmejsel af grönsten.

9296. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm*. Ett lerkärl.

9297. En medalj i tenn öfver riksdagen i Regensburg 1613.

9298. En medalj i försilfrad brons öfver J. W. Wallander.

9299. *Södermanland*, *Villåttinge hd*, *Dunkers sn*. Tre stenredskap.

9300. *Södermanland*, *Sotholms hd*, *Ösmo kyrka*. En messhake af rödt siden; en tennkanna af år 1679. — *Depositum*.

9301. *Uppland*, *Bro hd*, *V. Ryds sn*, *Sundby*. Eldslagningssten af hvit, genomskinlig qvarts.

9302. *Öland*, *Gårdby sn och by*. En fingerring af brons.

9303. *Uppland*, *Films kyrka*. Tre svenska (Sten Sture d. ä.), tre danska mynt, sex svenska brakteater af silfver.

9304. 119 svenska mynt, 16 plåtmynt, 29 svenska medaljer, 7 utländska medaljer. — Gåfva af grosshandlare R. Berggren och fru E. Berggren.

9305. *Gotland*. Två ringsöljor af brons.

9306. *Uppland*, *Örbyhus hd*, *Tierps sn*, *Torslunda*. Bitar af fem lerkärl från stenåldern. — *Gåfva af kapten C. F. W. Gripenberg*.

9307. *Kalmar län, Handbörds hd, Fliseryds sn.* Hålcelt af brons.

9308. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm.* Formtegel till en bågsträng.

9309. *Uppland.* En liten hängprydnad af brons.

9310. *Gottland, Sproge kyrkogård.* Ett silfversmycke.

9311. *Gottland, Fole sn, Lillfole.* Djurhufvudformad spännbuckla af brons.

9312. *Gotland, Atlingbo sn, Rundarfve.* Djurhufvudformad spännbuckla af brons.

9313. *Gottland, Roma kyrkogård.* En blystämpel med Christus på korset mellan Maria och Johannes (har sutit på en tennkanna från medeltiden.) — — *Högbro* (?). Sex bitar bronsbleck, två bronsbitar, en liten bronsklump, en bronsskålla, en bronsögla.

9314. *Gotland, Gothems kyrkogård.* Nio hela och ett brutet silfvermynt jämte bitar af en pung.

9315. *Gottland, Sanda sn, Sandegårda.* En ringsölja af silfver.

9316. *Gotland, Hamra sn.* 20 hela och brutna kufiska mynt.

9317. *Gotland, Bro sn, Suderbys.* En perla af glasmosaik (hvit, grön, svart och röd).

9318. *Gotland, Hafdhems sn, Qvinnegårda.* Ett afhugget stycke af en flätad halsring af silfver, 11½ angelsaksiska mynt (Etelred II, Knut, Edvard confessor), 36 hela och 5 brutna tyska mynt, ett helt och ett brutet danskt mynt.

9319. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Två djurhufvudformade spännbucklor och en liten ringsölja af brons.

9320. *Gotland, Fårö sn, Båta.* 104 hela och 104 brutna kufiska mynt.

9321. *Öland, Stenåsa sn, Lilla Brunneby.* En rätmejsel af grönsten, en väl arbetad stenyxa med skafthål. — *Hulterstads sn, mellan kyrkan och Triberga by.* Ett stort tutulusformadt spänne af brons, fem bitar af ett tutulusformadt bronsspänne

två tutulusformade skifvor af brons, ett ofullständigt korsformadt bronsföremål med små skålar å korsarmarne, å skålarnes konvexa sida trianglar med inböjda sidor, en liknande skål med bandformigt utsprång, två små ringar af brons, två små bitar bronsbleck, en liten knappformig jernrostklump — alla dessa föremål hittade vid gräfning af en uttappningskanal i mossmarken V om landsvägen förbi kyrkan och Triberga, ungefär midt emellan dessa ställen. De lågo tillsammans under humuslagret, mellan detta och moränggruset på omkr. 0,3—0,4 m djup, och kunna icke hafva legat i någon graf, ty det sanka läget har varit olämpligt för anläggande af en sådan. — *Gåfva af studeranden Gunnar Andersson.*

9322. *Skåne, Ö. Göinge hd, Färlöfs sn, Bjärlöf.* 150 exemplar af ett sjettedels öre af år 1666. — Hittade i en torfmosse, tio tum djupt; stället var utmärkt med en stör af eneträd.

9323. *Öland, S. Möckleby sn och by.* En kejsar Valentiniani III:s guldsolidus (jfr Cohen del 6 s. 504 nr 11), i fältet RV, hvilka bokstäfver angifva Ravenna som myntort; hittades under plöjning i en åker belägen öster om byn invid allmänna landsvägen.

9324. *Dalarne, Siljansnäs sn, Fornbysundet.* Ett par isläggar af ben, längs öfversidans midt förekommer en ränna, i hvilken qvarsitter en träribba med rester af de läderremmar, med hvilka isläggen fästs vid foten; undersidan nött; längd 26,1 cm, bredd framtill 7,4 cm.

9325. *Gotland, Grötlingbo sn.* Grof bronssyl; knifffragment af brons; tre bågspännen af brons (jfr M. 439); remsölja af brons, närmast lik Svenska fornminnesföreningens *Tidskrift* del 5 s. 124 fig. 4; ett prydligt genombrutet remänbeslag af brons; bronsnyckel (jfr *Teckningar ur Statens Historiska Museum* häftet III pl. 4 fig. *s*); pilspets af jern. — *Näs sn.* Bronsknif med bred, platt tånge. — *Rute sn.* Bågspänne af brons med bygelns nedre del omböjd och förenad med midten; bronsnål till ett äldre bågspänne; slutet ringspänne af brons; bronsnål, hvars hufvud bildas af en hvälfd konisk knapp,

derunder en platt ögla och nederst en fyrkantig utsvällning; bronssmycke af en äldre järnålderns form. — *Vallstena sn.* Ringspänne af brons slutande med kubiska knappar; ringspänne af brons (= M. 529); ett stycke af ett fyrkantigt bronsskaft till någon panna e. d. — *Lummelunds sn.* Ringspänne af brons. — *Fröjels sn.* Nålhufvud af brons till ett ringspänne; en svärdsknapp af brons från medeltiden; en tacka af brons. — *Hangvars sn.* Två remsöljor med rembeslag af brons. — *Levide sn.* Pilspets af ben. — *Gothems sn.* Halfklotformig bronsskålla med ögla. — *Hejde sn.* Ett stycke bronsbleck. — Från icke uppgifven fyndort på Gotland: 5 stenyxor, en stor jernnyckel (= M. 497).

9326. *Gotland*, *Ganthems sn.* Bronsring med remhållare af brons, ett massivt rembeslag af brons.

9327. *Vestergötland*, *Kinnefjerdings hd*, *Skeby sn.* Flintspjut; — *Åse hd*, *Tengs sn.* Flintsåg; — *Redvägs hd*, *Blidbergs sn.* En stenyxa, ett skifferbryne (stenåldern). *Vermland*. *Botilsäters sn.* Stenyxa; *Dal*, *Vedbo hd*, *Gesäters sn.* Flintmejsel; — *Valbo hd*, *Lerdals sn.* Flintspjut; — *Sundals hd*, *Eriksstads sn.* Stenmysel. — — *Bolstads sn.* Klubbformig slipsten. — *Okänd fyndort.* Svärdsknapp från medeltiden.

9328. *Skåne*, *Harjagers hd*, *Keflinge sn.* Prydlig remsölja af förgyld brons. — *Gåfva af Amanuensen G. J. Karlin.*

9329. *Närike*, *Almby sn*, *Hjelmarsberg.* Stenyxa med skafthål. — *Gåfva af dr B. Salin.*

9330. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm.* Rund ornerad bronsskifva, två perlor, två kopparmynt (det ena från år 1666), två formtegel, en stenkula.

9331. *Öland*, *Egby sn*, *Laxby.* Ett kejsar Anthemii guldmynt; jfr Cohen del 6 s. 522 pl. 5. — Bokstäfverna RI å frånsidan skola antagligen vara RV (Ravena).

9332. *Gotska Sandön.* 41 bitar af perlor af glaserad lera, en half glasperla, fyra hela eller brutna fingerringar af brons, en liten bronsring, två bitar af bronsringar, bronsbeslag, brons-

sporre, bronsbleck, bronsbjällra, fingerborg af brons, tre bronsknappar, fem remsöljor af brons, fem metkrokar af brons, 18 synålar af brons, fem segelsömnadsnålar, tolf mycket fina knappnålar af brons, tre halfva hufvud till sådana nålar, 10 afbrutna nålar, fem skoningar till snodder af spiralvriden bronstråd, 19 skoningar till snodder af nedåt tillspetsade hylsor af bronsbleck, en platt hylsa af bronsbleck, 6 fragment af brons, en blystämpel, en bösskula af bly, 3 fragment af bly, en bordsknif af jern, två båtnaglar af jern, åtta små fragment af jern, en svarfvad benknapp, ett kanonben af häst med hål borrade i hvardera änden, två rundade kalkkonkretioner med genomgående hål, fem Visby-brakteater med W, två Visbymynt från medeltiden, ett härmästerligt mynt från Lifland, ett nordtyskt silfvermynt, sju obestämbara brakteater och mynt. — Å Gotska Sandön, på den s. k. Skäludden, finnes en ringformig stensättning, omkring 75 fot i diameter, samt öster om denna flere rösen. Inom stensättningen samt mellan rösena ligga en hel mängd menniskoskelett i dagen, omgifna af flygsand. Ofvan uppräknade föremål äro funna mellan dessa rösen, liggande lösa ofvanpå sanden. Enligt uppgift lär i forna tider hafva funnits en hamn vid denna plats, som då var skogbevuxt. På en annan udde, den s. k. Kyrkudden, lära äfven fynd hafva hittats.[1]

9333. *Söderköping*. Jernyxa.

9334. *Östergötland*, *Bråbo hd*, *Qvillinge sn*, *Hults bruk*. Stenyxa utan skafthål.

9335. *Södermanland*, *Hölebo hd*, *Hölö sn*, *Skyllby*. 16 ören 1646—1653, 3 fjerdedels-ören 1638 och 1645. — Utvaldes ur ett fynd af 108 kopparmynt.

9336. Tre svenska medaljer.

9337. *Gotland*, *Hamra sn*, *Salmunds*. Tregrenig nyckel af brons.

9338. *Vestergötland*, *Kåkinds hd*, *Svenstorps sn*, *Hulan*. 3 flintyxor, en flintdolk, ett flintspjut, 2 flintsågar, 2 stenyxor.

[1] Enligt meddelande af fyrvaktaren vid Gotska Sandöns SÖ fyr.

9339. *Öland, Långlöts sn.* Yxa af grönsten med skafthål.

9340. *Nerike, Askersunds landsförsamling, Stjernsund.* Rätmejsel af flinta.

9341. *Uppland, Bro hd, V. Ryds sn, Sundby.* Eldslagningssten af qvartsit.

9342. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm.* En stenbild (hufvudet afslaget).

9343. En svensk halfskilling af år 1804.

9344. *Gotland, Lye sn, Dals.* En guldten. Vigt 6,72 gr.

9345. *Gotland, Lummelunda sn, Skomakars.* Två ringsöljor af brons.

9346. *Gotland, Silte sn, Stenbro.* En i gjutningen misslyckad del af ett ovanligt stort glasögonformigt spänne af brons, hvars andra del för några år sedan hittades jämte ett hängkärl af brons) och år 1888 inkom till Statens Historiska Museum (Inv. 8297); bottenskifvan till ett djurhufvudformigt spänne af brons.

9347. *Gotland, Anga sn, Fjäle.* Dosformig spännbuckla af brons.

9348. *Öland, Glömminge sn.* Menniskofigur, med hufvud och ben modellerade, bålen platt. — Galvanoplastisk kopia efter original i Kalmar museum.

9349. *Uppland, Olands hd, Tuna sn.* Lerkärl, spelbrickor och kammar af ben, perlor af karneol, bronskärlsdelar m. m., bitar af jern och brons. — Funnet af dr Ekhoff i grafvar med brända ben.

9350. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm.* Ett byggnadsfragment af sandsten.

9351. Ett exemplar i guld af k. Vilhelms af Preussen och dr. Augustas kröningsmedalj.

9352. En öppen armring af brons.

9353. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm.* Liten gryta på tre fötter, litet tennfat, ett obestämbart föremål af tenn.

9354. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm.* Tre mynt (1 silfver, 2 koppar), ett kopparsignet.

9355. *Stockholm.* Ett föremål af ben. — Från k. Operans tomt.

9356. *Södermanland, Sotholms hd, Sorunda sn, Fituna.* Stenyxa med skafthål.

9357. *Södermanland, Jönåkers hd, Kila kyrka.* En ringklocka.

9358. *Södermanland, Ö. Jerna sn, Bankesta.* Fyra fornsaker af sten.

9359. *Uppland, Enköping.* Ett jernsvärd från 1200-talet.

9360. *Uppland, Vallentuna hd och sn.* Två enskaliga ovala spännbucklor (i den ena ett stycke tyg), en liten bit af en dylik, ett skadadt likarmadt bronsspänne, skaftet till en tregrenig bronsnyckel, ett tunnt och platt tungformigt redskap af brons; af messing: en ring, en knapp, ett beslag.

9361. *Gotland.* En liten liggande lejonbild af brons. — *Gåfva af hr James Curle,* Melrose, Skottland.

9352. *Öland, Gårdby sn, Öfre Ålebäck* och *N. Mökleby sn, Bläsinge.* De på dessa byars egor af lektor Bæhrendtz uppsamlade fornsakerna, skola utförligt beskrifvas i nästa årgång af *Månadsbladet.*

9363. *Skåne, Åsbo hd, Förslöfs sn.* Guldbrakteat.

9364. *Vestergötland, Kullings hd, Herrljunga kyrka.* En ringklocka.

9365. En 4-dalers kopparplåt af år 1719, en Garpenbergs 2-dalers plåt af år 1713.

9366. *K. operans byggnadstomt i Stockbolm.* Ett stenklot.

9367. *Samma fyndort.* Kakelform, kakelbitar.

9368. *Östergötland, Bråbo hd, Simonstorps sn.* En byggnad från stenåldern. Jfr Sernanders uppsats om denna märkliga byggnad i *Antiqvarisk tidskrift för Sverige* del XVI nr 2.

9369. En svensk tennmedalj, ett utländskt silfvermynt.

9370. *K. Operans byggnadstomt i Stockholm.* Kakelbitar.

9371. *Samma fyndort.* Stenfat; benföremål.

9372. *Samma fyndort.* Benföremål med ritade ornament.

9373. *Samma fyndort.* Stenklot, formtegel, islägg m. m.

9374. *Östergötland, Bråbo hd, Qvillinge sn, Hults bruk.* Tre stenyxor, 2 slipstenar.

9375. *Stockholm.* Ett lejonhufvud af sten. — Från k. Operans tomt.

Inventering af den engelska myntsamlingen i k. Myntkabinettet.

A. *Riksantiqvariens anmälan till inventeringen.*

De engelska mynten i k. Myntkabinettet förvaras för närvarande i tre olika skåp.

De angelsaksiska mynten hafva fått sig anvisade 200 lådor i ett skåp, hvilket i öfrigt står tomt. Etiketter angifva regent och preglingsstad; andra upplysningar gifvas icke. Mynten äro upplagda så, att plats ej finnes för de mynt, som årligen förvärfvas för samlingen ur fynden. Hela denna samling behöfver ordnas på nytt.

Medeltidsmynten för perioden 1066—1547 förekomma i fyra lådor i ett annat skåp jämte andra medeltidsmynt. Lådorna i detta skåp äro så illa gjorda, att innehållet småningom måste flyttas bort, allt som omordningen i k. Myntkabinettets medeltidsafdelning fortgår. Ej heller dessa mynt äro — i följd af den stundande omflyttningen — definitivt ordnade.

De moderna mynten upptaga 16 lådor i ett tredje skåp. Dessa mynt äro definitivt ordnade och fullständigt katalogiserade.

Stockholm den 15 november 1893.

HANS HILDEBRAND.

B. *Inventeringsinstrumentet.*

	Guld.	Silfver.	Koppar.	Annan metal.	Summa.
Engelska medeltidsmynt.					
Sceattas	—	7	—	—	7
Eanred (Northumberland) . . .	—	6	—	—	6
Ethelred	—	13	—	—	13
Osbriht	—	1	—	—	1
Knut	—	5	—	—	5
Sigfrid	—	4	—	—	4
Ethelred (Kert)	—	2	—	—	2
Offa (Mercia)	—	1	—	—	1
Coenwulf	—	1	—	—	1
Burgred	—	3	—	—	3
Vigmund (York)	—	3	—	—	3
St. Edmund	—	4	—	—	4
Ethelwulf (England)	—	1	—	—	1
Ethelbearht	—	1	—	—	1
Edvard I	—	2	—	—	2
Ethelstan	—	2	—	—	2
Eadmund	—	1	—	—	1
Eadred	—	2	—	—	2
Eadgar	—	61	—	—	61
Edward Martyr	—	28	—	—	28
Ethelred II	—	4,892	—	—	4,892
Knut den Sore	—	4,419	—	—	4,419
Harold I	—	1,182	—	—	1,182
Hardaknut	—	237	—	—	237
Edward confessor	—	863	—	—	863
Harold II	—	5	—	—	5
Sihtric i Dublin	—	202	—	—	202
Wilhelm I och II	—	76	—	—	76
Henrik I	—	5	—	—	5
Stephan	—	1	—	—	1
Henrik II	—	23	—	—	23
Johan utan land	—	1	—	—	1
Henrik III	—	43	—	—	43

	Guld.	Silfver.	Koppar.	Annan metal.	Summa.
Edvard I	—	51	—	—	51
Robert de Hadley	—	8	—	—	8
Edvard II	—	19	—	—	19
Biskop Beck	—	4	—	—	4
» **Kellow**	—	6	—	—	6
» **Beaumont**	—	4	—	—	4
Edvard III	3	6	—	—	9
Richard II	1	1	—	—	2
Henrik IV—VI	5	12	—	—	17
Edvard IV	10	4	—	—	14
Richard III	—	2	—	—	2
Henrik VII	2	6	—	—	8
Henrik VIII	3	8	—	—	11
Summa	24	12,228	—	—	12,252
Engelska nya tidens mynt.					
Edvard VI	2	4	—	—	6
Maria	2	1	—	—	3
Philip och Maria	—	4	—	—	4
Elisebeth	6	20	—	—	26
Jakob I	8	11	—	—	19
Carl I	7	32	4	1	44
Carl II (pretendent)	—	2	—	—	2
Interregnum	1	7	—	—	8
Oliver Cromwell	1	3	—	—	4
Carl II	3	19	9	1	32
Jakob II	1	6	32	1	40
Wilhelm och Maria	2	7	6	1	16
Wilhelm	—	8	6	—	14
Anna	2	14	1	—	17
Georg I	4	9	6	—	19
Georg II	2	14	13	—	29
Jakob Earl af Derby	—	—	4	—	4
Hertigen af Athol	—	—	1	—	1
Georg III	11	25	29	—	65
Georg IV	3	9	9	—	21

	Guld.	Silfver.	Koppar.	Annan metal	Summa
Wilhelm IV	2	6	7	—	15
Victoria	7	20	15	1	43
Summa	64	221	142	5	432
Summa summarum	88	12,449	142	5	12,684

Sålunda befunnet vid inventering den 15 november 1893.

P. Ehkenheim. J. O. Wedberg

Besökande i Statens Historiska Museum och K. Myntkabinettet år 1893.

Januari	2.749
Februari	2,597
Mars	4,940
April	7,047
Maj	7,158
Juni	7,246
Juli	5,608
Augusti	6,279
September	8,160
Oktober	6,664
November	5,270
December	3,700
Summa	67,418.

Stockholm 1897. Kungl. Boktryckeriet.

Bihang till Månadsbladet 1893.

DE FÖRHISTORISKA PERIODERNA

I

SKANDINAVIEN.

AF

OSCAR MONTELIUS.



STOCKHOLM 1896
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

För att vi skola kunna följa kulturutvecklingen i Skandinavien under den förhistoriska tiden eller — hvilket här i Norden är ungefär detsamma — hednatiden, är det naturligtvis af den största vigt, att vi så nära som möjligt förmå bestämma, från hvilken del af denna tid hvarje fornminne och hvarje fornsak förskrifver sig.

I det åttonde bandet af Svenska Fornminnesföreningens tidskrift har jag gifvit en *Öfversigt öfver den nordiska forntidens perioder, intill kristendomens införande*, hvarvid jag lemnat en kortfattad redogörelse för det arbete, som af olika forskare utförts för att besvara den föreliggande frågan.

Vid mina undersökningar på detta område har jag gått till väga på det sätt, att jag först sökt med tillhjelp af såväl typologiska förhållanden som fyndomständigheter utreda den relativa kronologien, för att sedan få en så mycket säkrare kännedom om den absoluta.

Den *relativa kronologien* ger oss upplysning om, huru många perioder man kan urskilja under vår hednatid, samt hvilka typer höra till hvarje period. Med period menar jag då uteslutande *tidsperiod;* fråga är således *endast* derom, att det som räknas till en period är till tiden yngre än det, som hör till närmast föregående period, och till tiden äldre än det, som hör till den närmast följande. Följaktligen är det *icke* min mening, att hvarje period skall vara något i kulturhistoriskt hänseende afslutadt helt.

Den *absoluta kronologien* ger oss deremot upplysning om, till hvilket århundrade före eller efter Kristi födelse hvarje typ hör. I vissa fall, särskildt då fråga är om ett arbete från tiden efter Kristi födelse, kan man till och med afgöra, från hvilken del af ett århundrade det förskrifver sig.

Man kan nu, enligt min åsigt, urskilja 2 perioder under den äldre stenåldern, 4 under den yngre stenåldern, 6 under bronsåldern och 8 under jernåldern.[1] I afseende på de flesta af dessa perioder kan man, åtminstone då fråga är om mera karakteristiska typer, till och med afgöra, hvad som hör till den förra och den senare hälften af perioden, hvarigenom antalet urskiljbara perioder i sjelfva verket är betydligt större än de nu nämnda tjugu.

Att man verkligen med skäl kan uppställa dessa perioder, bevisas deraf, att de typer som hänföras till en och samma period mycket ofta hafva hittats tillsammans med hvaraudra, men ytterst sällan med typer hörande till en annan period.

Härvid böra vi särskildt lägga märke till en omständighet, som visar icke endast, att periodindelningen är riktig, utan äfven att hvarje period omfattar en ganska lång tiderymd. Då någon gång typer karakteristiska för två olika perioder hittats tillsammans, äro dessa perioder nämligen så godt som alltid två intill hvarandra gränsande. Aldrig, eller nästan aldrig, träffar man i samma fynd typer, som förskrifva sig från två perioder, hvilka *icke* följt på hvarandra. Så har man t. ex. aldrig, så vidt mig är bekant, funnit typer från den skandinaviska bronsålderns 1:a och 3:dje period blandade med hvarandra; lika litet som typer från den 2:a och 4:de, eller 4:de och 6:te perioden. Än mindre äro den 1:a och 4:de, eller 2:a och 5:te perioden representerade i ett och samma, säkra, fynd.

Detta visar, att jag haft fullt skäl att uppställa den ena perioden såsom till tiden skild från den andra. Och att de särskilda perioderna verkligen efterträdt hvarandra i den ordning, uti hvilken de enligt mitt system följa på hvarandra, ådagalägges dels af det typologiska sammanhanget mellan de för perioderna karakteristiska formerna, dels af många andra

[1] Sedan min *Öfversigt öfver den nordiska forntidens perioder* trycktes, har jag i 9:de bandet af *Svenska Fornminnesföreningens tidskrift* börjat en utförligare redogörelse för *Den äldre jernålderns kronologi.*

förhållanden, för hvilka det ej är plats att här redogöra. Jag vill endast påminna derom, att man mången gång på bottnen af en svensk grafhög funnit en graf från bronsålderns 2:dra eller 3:dje period och högre upp, stundom rätt öfver den förra, en graf från den 4:de eller 5:te perioden. Grafvarnas inbördes läge visar då otvetydigt, att den förstnämnda förskrifver sig från en äldre tid än den sistnämnda, emedan någon begrafning på det förra stället omöjligen kunnat ske efter anläggandet af den högre upp belägna grafven utan att förstöra denna.

Att en absolut kronologi kunnat åstadkommas för Nordens förhistoriska tid, finner sin förklaring deri, att utländska föremål af känd ålder ofta förekommit i säkra fynd, som tillika innehållit inhemska arbeten. Då dessa utländska föremål äro mynt, inser hvar och en lätt, att de kunna gifva upplysning om de med dem funna nordiska arbetenas ålder. Men upplysning derom kunna vi få äfven af hvarje annat, i ett nordiskt fynd förekommande, utländskt föremål, så vida vi endast hafva kännedom om, från hvilken tid detta förskrifver sig, och en sådan kännedom är numera i de flesta fall möjlig.

Att ett fynd af ett utländskt föremål tillsammans med inhemska arbeten endast ger en antydan om de senares ålder, men att flera samstämmande fynd kunna lemna en säker upplysning derom, har jag på ett annat ställe nyligen visat.[1] Der har jag äfven fäst uppmärksamheten på, att Norden stått i förbindelse med vestra, mellersta och södra Europa mycket tidigare än man vanligen föreställer sig, samt att den tid, som ett föremål *behöft* för att från södra Europa komma till våra trakter, är så jemförelsevis kort, att den ej inverkar på den nu föreliggande frågans besvarande.

Redan för ett par år sedan framlade jag, i ofvan anförda *Öfversigt*, resultaten af mina undersökningar rörande samtliga perioder af Nordens förhistoriska tid och uppstälde följande kronologiska system för Skandinavien:

---

[1] I *Svenska Fornminnesföreningens tidskrift*, 9:de bandet, sid 156.

I. Äldre stenåldern.

Period 1. *Stenålderns första tid.*
2. *Kjökkenmöddingarnas tid.*

II. Yngre stenåldern.

Period 1. *Den yngre stenålderns början.* (Inga grafvar ännu kända.)
2. *Stendösarnas tid.*
3. *Gånggrifternas tid.*
4. *Hällkistornas tid.*

III. Bronsåldern.

Period 1. *Kopparåldern och bronsålderns början.* 1700—1450 före Kr. föd.
2. *Den äldre bronsålderns blomstringstid.* 1450—1250 före Kr.
3. *Den äldre bronsålderns sista del.* 1250—1050 före Kr.
4. *Den yngre bronsålderns första del.* 1050—850 före Kr.
5. *Den yngre bronsålderns blomstringstid.* 850—650 före Kr.
6. *Den yngre bronsålderns sista del och öfvergången till jernåldern.* 650—500 före Kr.

IV. Jernåldern.

Period 1. *Jernålderns början*, eller *Den förromerska äldre jernålderns första del*, motsvarande slutet af Hallstatt-tiden på kontinenten. 500—300 före Kr.
2. *Den förromerska äldre jernålderns andra del* motsvarande den äldre Tène-tiden på kontinenten. 300—150 före Kr.

Period 3. *Den förromerska äldre jernålderns sista del*, motsvarande den yngre Tène-tiden på kontinenten. 150 före Kr. — tiden omkring Kristi födelse.

4. *Den romerska äldre jernålderns förra del.* Från tiden omkring Kristi födelse till omkring år 200.

5. *Den romerska äldre jernålderns senare del.* 200—400.

6. *Folkvandringstidens förra del.* 400—600.

7. *Folkvandringstidens senare del.* 600—800.

8. *Vikingatiden.* 800—1050.

Att jag med sådana uttryck som t. ex. 1450 och 1250 i fråga om bronsålderns andra period ej menar just *åren* 1450 och 1250 före Kr. föd., torde knapt behöfva särskildt påpekas. Så som jag också redan[1] uttryckligen betonat, vill jag dermed endast i korthet angifva, att perioden omfattar tiden från *omkring* år 1450 till *omkring* år 1250; denna beteckning användes således endast i stället för den vida längre: »från midten af det 15:de till midten af det 13:de århundradet.» Emedan ett eller par årtionden före eller efter midten af nämndà århundraden ej spelar någon roll, kan uttrycket 1450—1250 äfven sägas helt enkelt beteckna: »från det 15:de till det 13:de århundradet».

För att lemna en åskådligare bild af systemet än hvad förut varit mig möjligt, meddelas här en samling af några bland de vigtigaste typerna ordnade så, att hvarje period är representerad af en plansch. Att många andra vigtiga typer höra till hvarje period, är klart, och i de flesta fall har jag i föregående skrifter haft tillfälle att redogöra derför; men för utrymmets och öfversigtlighetens skuld hafva här ej flera figurer medtagits från hvarje period, än de som fått rum på en plansch.

---

[1] I *Sv. Fornm. för:s tidskrift*, 8:de bandet, sid. 138, not.

Äldre stenåldern.

Pl. 1. — Period 1.

Fig. 1. Flintverktyg, groft slaget, oslipadt, sedt från två sidor, med genomskärningar. $^{2}/_{3}$.[1] — Hisingen, Bohuslän. — Göteborgs Museum. — W. Berg i *Bidrag till kännedom om Göteborgs och Bohuslåns fornminnen och historia*, I, s. 142, fig. 13.

Pl. 2. — Period 2.

Fig. 1. Flintyxa, groft slagen, oslipad; eggen rak. $^{1}/_{1}$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Compte rendu du Congrès de Stockholm*, 1874, s. 153, fig. 1.

Fig. 2. Flintyxa, groft slagen, oslipad; eggen rundad. $^{2}/_{3}$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, *Sveriges historia*, I, s. 14, fig. 5.

Fig. 3. Kamliknande redskap af ben. $^{2}/_{3}$. — Meilgård, Jylland. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Madsen, *Afbildninger af danske oldsager og mindesmærker*, *Steenalderen*, pl. 2 fig. 2.

Fig. 4. Hacka af hjorthorn, med skafthål. $^{1}/_{3}$. — Danmark. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Müller, *Ordning af Danmarks oldsager*, *Stenalderen*, fig. 24.

Yngre stenåldern.

Pl. 3. — Period 1.

Fig. 1 *a*. Flintyxa, väl slagen, ännu ej slipad; upptill spetsad; med spetsoval genomskärning (fig. 1 *b*). $^{1}/_{3}$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, *Svenska fornsaker*, fig. 12.

Fig. 2. Flintyxa, slipad, upptill spetsad; med spetsoval genomskärning. $^{1}/_{2}$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 13.

Fig. 3 *a*. Flintyxa, väl slagen, ännu ej slipad; upptill spetsad; med spetsoval genomskärning (fig. 3 *b*). $^{1}/_{2}$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Compte rendu du Congrès de Stockholm*, 1874, s. 244, fig. 7 *a* och *b*.

[1] Denna och motsvarande siffror vid följande figurer angifva den skala, i hvilken föremålet är afbildadt.

Pl. 4. — Period 2.

Fig. 1 *a*. Flintyxa, väl slagen, ännu ej slipad; med fyrsidig genomskärning (fig. 1 *b*). 1/3. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Compte rendu du Congrès de Stockholm*, 1874, s. 240, fig. 3 *a* och *b*.

Fig. 2 *a*. Flintyxa, slipad; med fyrsidig genomskärning; spår efter skaftet nära midten. 1/3. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Compte rendu du Congrès de Stockholm*, 1874, s. 240, fig. 4.

Fig. 2 *b*. Flintyxa, slipad, af samma typ som fig. 2 *a*; sedd från kanten. 1/3. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 3. Stendös. — Orous t, Bohuslän. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1873, s. 49, fig. 22; jfr *Sveriges forntid*, text, s. 119, fig. 113.

Pl. 5. — Period 3.

Fig. 1. Yxa med skafthål, af grönsten. 1/2. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 39.

Fig. 2 *a*—*c*. Yxa af flinta, slipad; sedd från två sidor och med genomskärning. 1/2. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 3. Spjutspets af flinta. 1/3. — Halland. — Grefve G. M. Hamiltons samling på Hedensberg. — *Svenska fornsaker*, fig. 45.

Fig. 4. Pilspets af flinta, med hullingar. 1/1. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 61.

Fig. 5. Plan af en gånggrift vid Falköping, Vestergötland. — Montelius, *Sveriges forntid*, text, s. 113, fig. 108.

Pl. 6. — Period 4.

Fig. 1 *a*. Hålmejsel af flinta, slipad; med genomskärning (fig. 1 *b*). 1/2. — Bohuslän. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 28.

Fig. 2. Flintdolk med trekantigt fäste af flinta. 1/2. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 55.

Fig. 3. Yxa med skafthål, af grönsten. 1/2. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 96.

Fig. 4. Hällkista vid Skottened, Vestergötland. — Montelius, *Sveriges forntid*, text, s. 122, fig. 116.

Bronsåldern.

Pl. 7. — Period 1 (1700—1450 f. Kr.).

Fig. 1. Yxa af koppar (»skaftcelt»); utan uppstående kanter. Med genomskärning. $^1/_2$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Svenska Fornminnesföreningens tidskrift*, VIII, s. 212, fig. 3.

Fig. 2. Yxa af brons (»skaftcelt»); låga kanter. Med genomskärning. $^1/_2$. — Medelpad. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Antiqvarisk tidskrift för Sverige*, III, s. 177, fig. 1 *a* och *b*.

Fig. 3. Yxa af brons, med skafthål. $^1/_2$. — Bohuslän. — Statens Historiska museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 130.

Fig. 4. Dolkklinga af brons, som haft tre nitar. Med genomskärning. $^1/_2$. — Pile, Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1880, s. 131, fig. 59.

Fig. 5. Öfre delen af en bronsdolk, med fäste af brons, som är gjutet för sig och fasthålles af tre nitar. $^1/_2$. — Pile, Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1880, sid. 131, fig. 57.

Fig. 6. Armring af trind bronsten, böjd fram och tillbaka. $^2/_3$. — Pile, Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1880, s. 134, fig. 62.

Fig. 7. Armring af brons, trind, massif; med genomskärning. $^2/_3$. — Pile, Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1880, s. 133, fig. 61.

Pl. 8. — Period 2 (1450—1250 f. Kr.).

Fig. 1. Hattformig knapp (»tutulus») af brons, med tvärslå på undersidan. $^2/_3$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 2. Konisk knapp (»tutulus») af brons, med tvärslå på undersidan. $^2/_3$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 3. Yxa (»skaftcelt») af brons, med fina sirater; upphöjda kanter på öfre delen och tvärslå för det knäböjda skaftets ända. $^1/_2$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 116 *a*.

Fig. 4. Yxa (»skaftcelt») af brons, utan sirater; upphöjda kanter på öfre delen och tvärslå för det knäböjda skaftets ända. $^1/_2$. — Sverige. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 5. Yxa (»hålcelt») af brons, med rund holk för det knäböjda skaftet och ögla för fastbindande af detta. $^2/_3$. — Danmark. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Efter originalet.

Fig. 6. Öfre delen af ett kort bronssvärd, med fäste af brons, som är gjutet för sig och fasthålles af fyra nitar. $^1/_2$. — Vestergötland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Compte rendu du Congrès de Stockholm*, 1874, s. 887, fig. 4.

Fig. 7. Öfre delen af knappen till ett svärdfäste (= fig. 6); fäste och klinga af brons. $^2/_3$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 103 *b*.

Fig. 8. Siraterna å den nedra delen af holken till en spjutspets af brons. $^1/_1$. — Upland. — Upsala museum. — Montelius, i *Antiqvarisk tidskrift för Sverige*, III, s. 195, fig. 6 *b*.

Fig. 9. Spiralsirater å ett halssmycke af brons (= fig. 122 i *Svenska fornsaker*). $^1/_2$. — Danmark. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Madsen, *Broncealderen*, *Suiter*, pl. 31 fig. 2.

Fig. 10. Spiralsirater å en bronsyxa med skafthål. $^1/_2$. — Danmark. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Madsen, *Broncealderen*, *Suiter*, pl. 3 fig. 10.

Fig. 11. Spänne (»fibula») af brons, med spiralskifvor. $^2/_3$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Antiqvarisk tidskrift för Sverige*, III, s. 221, fig. 12 *a*; jfr *Svenska fornsaker*, fig. 120.

Pl. 9. — Period 3 (1250—1050 f. Kr.).

Fig. 1. Yxa (»hålcelt») af brons, med rund holk för skaftet. $^1/_2$. — Vestmanland. — Grefve Hamiltons samling på Hedensberg. — Montelius, i *Antiqvarisk tidskrift för Sverige*. III, s. 235, fig. 13.

Fig. 2. Dolk af brons; fästet till större delen af brons. Öfversidan af knappen sedd uppifrån. $^1/_3$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 3. Öfre delen af ett bronssvärd, fästet till större delen af brons. $^1/_2$. — Småland. — Museet i Vexiö. — Montelius, i *Compte rendu du Congrès de Stockholm*, 1874, s. 888, fig. 7.

Fig. 4. Öfre delen af ett kort bronssvärd; af fästet äro endast knappen och den fyrsidiga tången af brons. $^1/_2$. — Bornholm. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Montelius, i *Compte rendu du Congrès de Stockholm*, 1874, s. 894, fig. 27.

Fig. 5. Bronsknif, med skaft af brons. $^2/_3$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 6. Spänne af brons, med spiralskifvor. $^2/_3$. — Sælland. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Boye, i *Mémoires de la Société des Antiquaires du Nord*, 1890, s. 28, fig. 7.

Fig. 7. Rund dosa med lock, af brons. $^1/_1$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Svenska Fornminnesföreningens tidskrift*, V, s. 18, fig. 2.

Fig. 8. Stjernformigt ornament, inlagdt med hartz, på midten af undersidan å en sådan bronsdosa som fig. 7. $^2/_3$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1881, s. 24, fig. 43.

Pl. 10. — **Period 4** (1050—850 f. Kr.).

Fig. 1. Symboliskt svärd af brons. $^1/_3$. — Gotland. — **Museet i** Visby. — *Svenska fornsaker*, fig. 161.
Fig. 2. Halsring af brons (med genomskärning); öfversidan **snedrefflad.** Ringen öppnas genom att den ena ändan löstages (**teckning af** denna ända, sedd underifrån). $^1/_2$. — Skåne. — Statens **Historiska** Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1884, s. 183, fig. 15.
Fig. 3. »Glasögonformigt» spänne af brons; det yttersta, **trinda, sned**streckade hvarfvet af spiralskifvorna ännu fritt, de andra **hopvuxna** till en skifva. $^1/_2$. — Skåne. — Statens Historiska **Museum.** — Efter originalet. Jfr *Svenska fornsaker*, fig. 222.
Fig. 4. Hängkärl af brons; undersidan prydd både med harzinläggningar och inpunsade sirater. $^1/_2$. — Skåne. — Statens **Historiska Mu**seum. — Efter originalet.
Fig. 5. Stor knapp af brons; centralstång med horizontal skifva i form af ett fyrekrigt hjul. $^1/_2$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Pl. 11. — **Period 5** (850—650 f. Kr.).

Fig. 1. Liten yxa (»hålcelt») af brons, med holk och ögla. $^2/_3$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 146.
Fig. 2. Stor knapp (»kupa») af brons, med upptill tregrenad *central*stång, som nedtill slutar i en rund, ej genombruten skifva. $^1/_2$. — Bohuslän. — Statens Historiska Museum. — Montelius, *Bohuslänska fornsaker*, *bihang*, s. 11, fig. 14 *a*.
Fig. 3. »Glasögonformigt» spänne af brons; kupiga skifvor, utan spår af spiralläggning. $^2/_3$. — Bohuslän. — Statens Historiska Museum. — Montelius, *Bohuslänska fornsaker*, *bihang*, s. 5, fig. 6 *a*.
Fig. 4. Halsring af brons, spiralvriden, med smala, ovala ändskifvor. $^1/_2$. — Bohuslän. — Göteborgs Museum. — Montelius och Ekhoff, *Bohuslänska fornsaker*, s. 420, fig. 222.
Fig. 5. Hängkärl af brons, med inpunsade sirater. $^1/_2$. — Bohuslän. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet. Jfr Montelius, *Bohuslänska fornsaker*, *bihang*, s. 11, fig. 15 *a*.

Pl. 12. — **Period 6** (650—500 f. Kr.).

Fig. 1. Halsring, vriden än åt höger, än åt venster, af en med fyra höga, tunna kanter försedd bronsten. $^1/_2$. — Vestmanland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 2. Halsring, som ser ut att vara vriden än åt höger, än åt venster. $^1/_2$. — Södermanland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.
Fig. 3. Halsring, prydd på öfversidan med smala, fördjupade ränder, som gå i olika riktningar (efterbildning efter en ring, vriden än åt höger, än åt venster). $^1/_2$. — Södermanland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.
Fig. 4. Stor, ihålig armring (?) af brons. $^1/_2$. — Sælland. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Madsen, *Broncealderen*, *Samlede fund*, pl. 30, fig. 5.
Fig. 5. Bronsnål, upptill hoprullad i en spiralskifva. $^2/_3$. — Danmark. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Jfr Madsen, *Broncealderen*, I, pl. 27 fig. 11.

Jernåldern.

Pl. 13. — Period 1 (500—300 f. Kr.).

Fig. 1. Skära af jern; med genomskärning. $^1/_2$. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1885, s. 80, fig. 7.
Fig. 2. »Tutulusformadt» spänne af brons, sedt från två sidor; nålen har varit af jern. $^1/_2$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, *Remains from the iron age of Scandinavia*, pl. 8, fig. 1 *a* och *b*; jfr *Svenska fornsaker*, fig. 306.
Fig. 3. Halsring (eller hufvudring) af brons, prydd med inristade ornament (se detaljen). $^1/_2$. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — Undset, *Das erste Auftreten des Eisens in Nord-Europa*, s. 386, fig. 51.
Fig. 4. Halsring af brons, bildad af två olika stora delar, förenade genom en ledgång och rörliga kring denna. $^1/_2$. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, *Die Kultur Schwedens in vorchristlicher Zeit*, s. 89, fig. 98.
Fig. 5. Nål af jern; öfre delen sedd från två sidor. $^2/_3$. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — Gustafson, i *Antiqvarisk tidskrift för Sverige*, VIII, s. 74, fig. 26.

Pl. 14. — Period 2 (300—150 f. Kr.).

Fig. 1. Tveeggadt jernsvärd med lemningar af jernslida. $^1/_4$. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Svenska Fornminnesföreningens tidskrift*, VI, s. 77, fig. 6.

Fig. 2. Jernknif med egg på den konvexa sidan. $^2/_3$. — Östergötland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1882, s. 182, fig. 70.

Fig. 3. Spänne (»Tène-fibula») af jern. $^1/_2$. — Bohuslän. — Lunds museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 308 *a*.

Fig. 4. Beslag af jern, belagdt med tunn, drifven bronsplåt. $^1/_1$. — Östergötland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1882, s. 182, fig. 74.

Fig. 5. Beslag af jern, belagdt med tunn drifven bronsplåt. $^1/_1$. — Östergötland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, *Månadsbladet*, 1882, fig. 73.

Pl. 15. — Period 3 (150—Kr. föd.).

Fig. 1. Eneggadt jernsvärd, med jernringar som omgifvit slidan; tången sedd från två sidor. $^1/_5$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 2. Spänne (»Tène-fibula») af jern, sedt från två sidor. Detaljer: främre delen sedd från andra sidan och spiralen sedd underifrån. $^2/_3$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 3. Bältehake af jern. $^1/_2$. — Bornholm. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Vedel, *Bornholms oldtidsminder og oldsager*, s. 78, fig. 102.

Fig. 4. Stor kittel med två jernringar; nedre delen af brons, den öfre af jern. $^1/_5$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 5. Sköldbuckla af jern; fyra nitar med stora flata hufvud. $^1/_3$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Pl. 16. — Period 4 (Kr. föd.—200).

Fig. 1. Eneggadt jernsvärd. $^1/_4$. — Öland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 281.

Fig. 2. Sköldbuckla af jern. $^1/_3$. — Östergötland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 3. Spänne af brons med pålödda silfversirater, sedt från två sidor. $^1/_1$. — Vestergötland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, *The National Historical Museum, Stockholm*, s. 65, fig. 109.

Fig. 4. Hängprydnad (»berlock») af guld, med pålödda sirater. $^1/_1$. — Vestergötland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, *The National Historical Museum, Stockholm*, fig. 110.

Fig. 5. Sölja af brons. $^1/_1$. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 6. Skopa (»kastrull») af brons. Detalj: bottnen sedd underifrån. $^1/_4$. — Fyen. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Worsaae, i *Annaler for nordisk oldkyndighed*, 1849, pl. IV fig. 2 *a* och *b*.

Pl. 17. — Period 5 (200—400).

Fig. 1. Öfre delen af ett tveeggadt svärd; klingan af jern, fästet af brons. 1/4. — Kragehul-mose, Fyen. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Engelhardt, *Kragehul mosefund*, pl. I fig. 2.

Fig. 2. Sköldbuckla af brons. 1/2. — Öland. — Statens Historiska Museum. — Hildebrand, i *Månadsbladet*, 1872, s. 11, fig. 2; jfr *Svenska fornsaker*, fig. 289.

Fig. 3. Spänne af silfver, sedt från två sidor. 1/1. — Östergötland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 4. Spänne af brons. 3/4. — Nydam-mose, Slesvig. — Engelhardt, *Nydam mosefund*, pl. V fig. 13.

Fig. 5. Sölja med rembeslag, af brons. 1/1. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Fig. 6. Skopa och deri passande sil, af brons. Detalj: handtaget sedt uppifrån. 1/3. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — Hildebrand, i *Månadsbladet*, 1874, s. 33, fig. 16; jfr *Svenska fornsaker*, fig. 376 *a*.

Pl. 18. — Period 6 (400—600).

Fig. 1. Tveeggadt jernsvärd; fästeknappen af brons. 1/4. — Bornholm. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Vedel, *Bornholms oldtidsminder og oldsager*, s. 157, fig. 307 *a*.

Fig. 2. Sköldbuckla af brons, med flata nithufvud af brons. 1/3. — Bornholm. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Vedel, anf. arb., s. 159, fig. 315.

Fig. 3. Spänne af guld med filigransirater och inlagda granater; sedt från två sidor. 1/1. — Slesvig. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Sehested, *Fortidsminder og oldsager fra egnen om Broholm*, s. 214.

Fig. 4 *a*. Sölja med rembeslag af förgyld brons. 1/2. — Bornholm. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Vedel, anf. arb., s. 159, fig. 319.

Fig. 4 *b*. Rembeslag af förgyld brons. 1/2. — Bornholm. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Vedel, anf. arb., s. 159, fig. 319.

Fig. 5. Guldbrakteat med runinskrift. 1/1. — Småland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Pl. 19. — Period 7 (600—800).

Fig. 1. Tveeggadt jernsvärd; parerstång af förgyld brons och fästeknapp af förgyld brons och silfver. 1/6. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 411 *a*.

Fig. 2. Sköldbuckla af jern, belagd med tunn, drifven brons. 1/2. — Ultuna, Upland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 420 *a*.

Fig. 3. Spänne af förgyld brons med inlagda sirater af granater och ben. 1/1. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — Hildebrand, i *Månadsbladet*, 1878, s. 734, fig. 38.
Fig. 4. Spänne af brons. 1/1. — Skåne. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 439.
Fig. 5. Spänne af brons. 1/1. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 438.
Fig. 6. Liten »oval spännbuckla» af förgyld brons. 1/1. — Öland. — Statens Historiska Museum. — Montelius, i *Månadsbladet*, 1873, s. 177, fig. 56; jfr *Svenska fornsaker*, fig. 434.
Fig. 7. Spänne af brons, sedt från två sidor. 1/1. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — Efter originalet.

Pl. 20. — Period 8 (800—1050).

Fig. 1. Tveeggadt jernsvärd med bronsinläggningar på parerstång och fästeknapp. 1/6. — Småland. — Statens Historiska Museum. *Svenska fornsaker*, fig. 507.
Fig. 2. Sköldbuckla af jern. 1/2. — Medelpad. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 517.
Fig. 3. »Likarmadt bågspänne» af förgyld brons. 2/3. — Öland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 566.
Fig. 4. »Djurhufvudformad spännbuckla» af brons (gotländsk typ). — 1/1. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 533.
Fig. 5. »Rund spännbuckla» af brons (gotländsk typ). 1/1. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 538.
Fig. 6. Tvåskalig »oval spännbuckla» af brons. 2/3. — Bornholm. — Nationalmuseet i Köpenhamn. — Vedel, i *Mémoires de la Société des Antiquaires du Nord*, 1890, s. 16, fig. 33.
Fig. 7. Ringsölja af brons. 1/1. — Gotland. — Statens Historiska Museum. — *Svenska fornsaker*, fig. 588.

Äldre stenåldern.

Period 1.



1. **Flinta.**

Äldre stenåldern.

Period 2.



1. **Flinta.**



2. **Flinta.**



3. **Ben.**



4. **Horn.**

Yngre stenåldern.

Period 1.



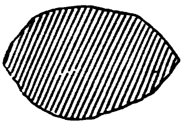
1 a. Flinta.



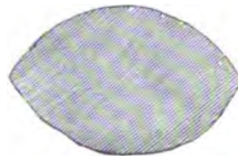
2. Flinta.



3 a. Flinta.



1 b.



3 b.

Från denna period äro inga grafvar ännu kända. Sannolikt jordades de döda i grafvar gräfda i jorden ungefär lika de nu brukliga (ej i grafkammare).

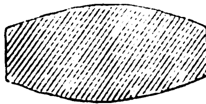
Yngre stenåldern.

Period 2.





2 b.



1 b.



1 a. Flinta.

2 a. Flinta.



3. Stendös.

Yngre stenåldern.

Period 3.

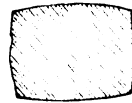




1. Grönsten.





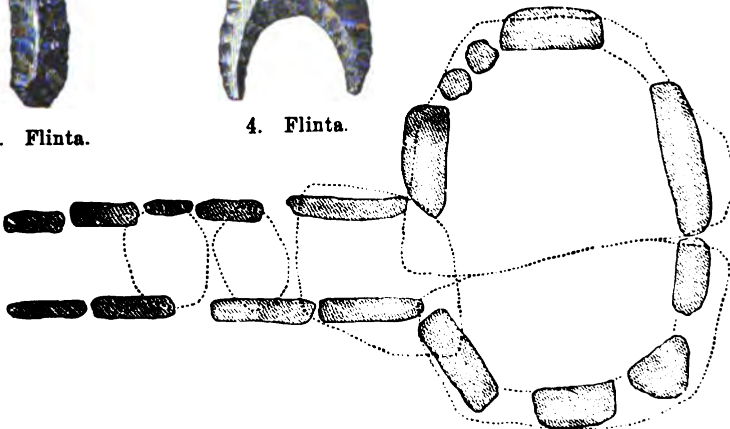


2 a—c. Flinta.



3. Flinta.

4. Flinta.



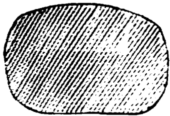
5. Plan af gånggrift.

Yngre stenåldern.

Period 4.



1 a. Flinta.



1 b.



2. Flinta.



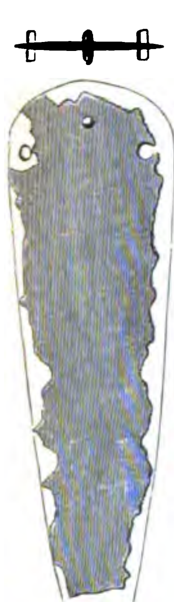
3. Grönsten.



4. Hällkista.

Bronsåldern.

Period 1 (1700—1450 f. Kr.).



4. Brons.



1. Koppar.



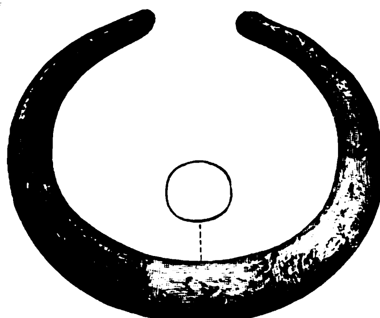
2. Brons.



5. Brons.



6. Brons.



7. Brons.



3. Brons.

Bronsåldern.

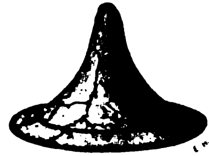
Period 2 (1450—1250 f. Kr.).



1. Brons.



7. Brons.



2. Brons.



3. Brons.



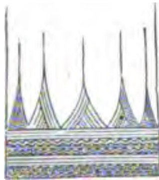
4. Brons.



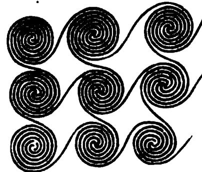
6. Brons.



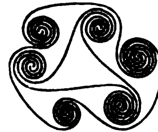
5. Brons.



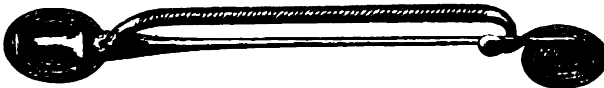
8. Brons.



9. Brons.



10. Brons.



11. Brons.

Bronsåldern.

Period 3 (1250—1050 f. Kr.).





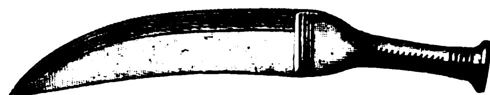
1. Brons.



3. Brons.



4. Brons.



5. Brons.

2. Brons.



6. Brons.



7. Brons.



8. Brons.

Bronsåldern.

Period 4 (1050—850 f. Kr.).



2. **Brons.**



3. **Brons.**



1. **Brons.**



4. **Brons.**



5. **Brons**

Bronsåldern.

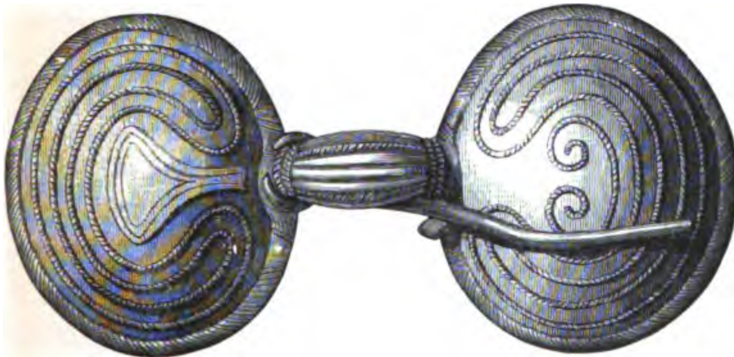
Period 5 (850—650 f. Kr.).



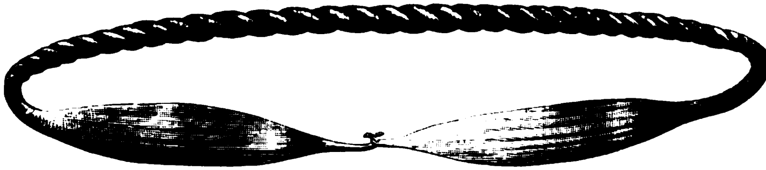
2. **Brons.**



1. **Brons.**



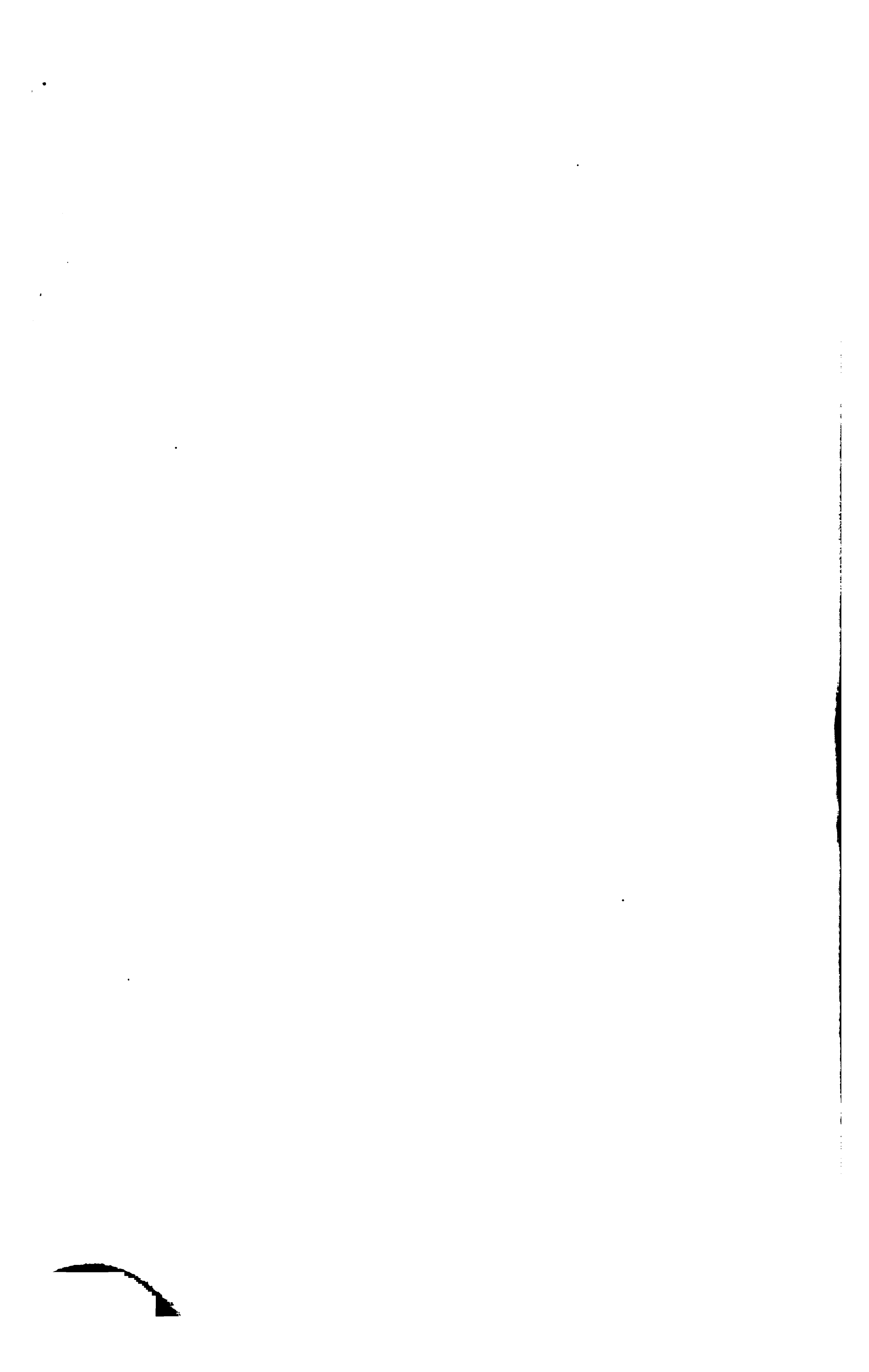
3. **Brons.**



4. **Brons.**



5. **Brons.**

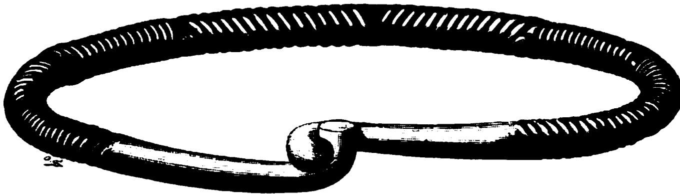


Bronsåldern.

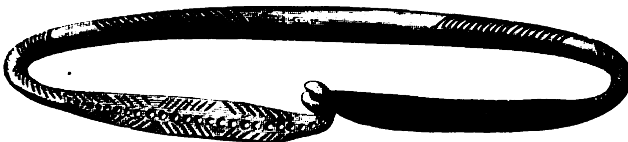
Period 6 (650—500 f. Kr.).



1. Brons.



2. Brons.



3. Brons.



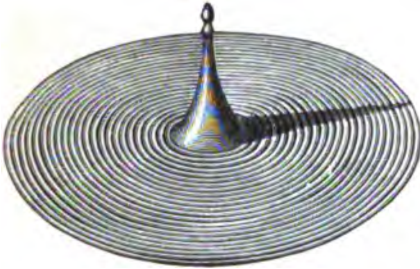
4. Brons.

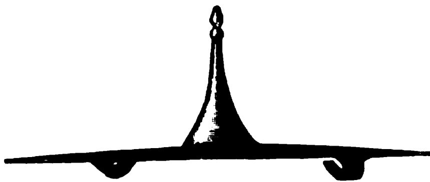


5. Brons.

Jernåldern.

Period 1 (500—300 f. Kr.).





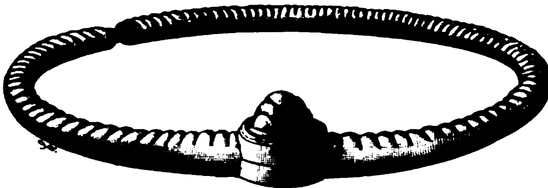
2. **Brons.**



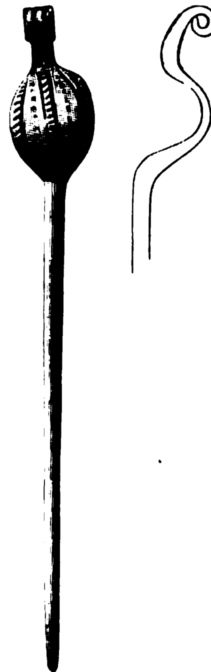
1. **Jern.**



3. **Brons.**



4. **Brons.**



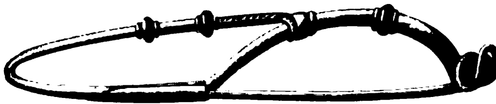
5. **Jern.**

Jernåldern.

Period 2 (300—150 f. Kr.).



2. Jern.



3. Jern.



4. Jern och brons.



1. Jern.



5. Jern och brons.

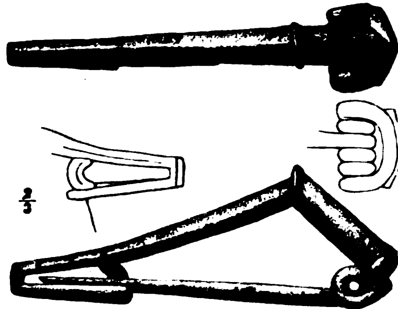
Jernåldern.

Period 3 (150—Kr. föd.).

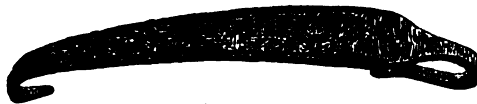




1. Jern.



2. Jern.



3. Jern.



4. Jern och brons.



5. Jern.

Jernåldern.

Period 4 (Kr. föd.—200).





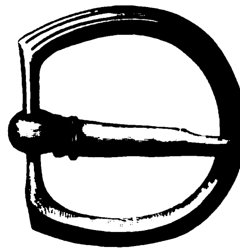
3. **Brons och silfver.**



4. **Guld.**



2. **Jern.**



5. **Brons.**



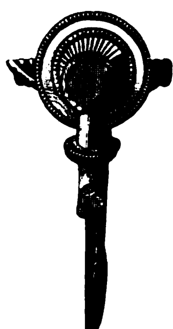
1. **Jern.**



6. **Brons.**

Jernåldern.

Period 5 (200—400).



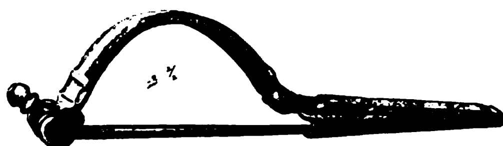

3. Silfver.



5. Brons.



1. Jern och brons.



4. Brons.



2. Brons.



6. Brons.

Jernåldern.

Period 6 (400—600).

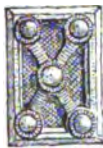


1. Jern och brons.





3. Guld.



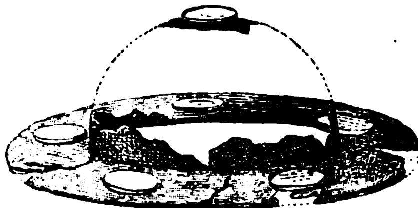
4 b.



4 a. Brons.



5. Guld.



2. Jern och brons.

Jernåldern.

Period 7 (600—800).



1. Jern och brons.



3. Brons och granater.



4. Brons.



6. Brons.



5. Brons.





7. Brons.



2. Jern och brons.

Jernåldern.

Period 8 (800—1050).



1. **Jern.**



4. **Brons.**



5. **Brons.**



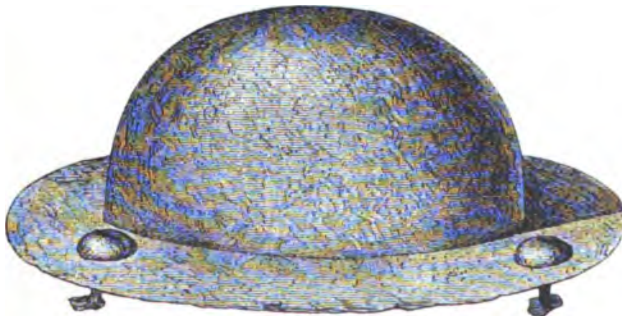
3. **Brons.**



7. **Brons.**



6. **Brons.**



2. **Jern.**

K. VITTERHETS HISTORIE OCH ANTIQVITETS AKADEMIEN

OCH

DE UNDER HENNES INSEENDE STÄLLDA

STATSSAMLINGARNA

RIKSANTIQVARIENS ÅRSBERÄTTELSE

FÖR

1892.

STOCKHOLM, 1893
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

AKADEMIEN.

Akademiens ledamöter. Universitetsbibliotekarien Elof Tegnér har under året tagit inträde med uppläsande af en afhandling om *Det de la Gardieska arkivet.*

År 1892 har beröfvat Akademien trenne ledamöter, en svensk, två utländska.

Akademiens inländska korrespondent f. majoren Sigge Ulfsparre, invald år 1881, afled efter en längre sjuklighet den 3 januari. Tidigt hade han, manad af ett djupt fosterländskt sinne, börjat intressera sig för Sveriges forntid och bildade en ganska rik samling af svenska fornsaker, hvilken han hade ämnat skänka till Statens Historiska Museum. Då ekonomiska omständigheter gjorde en sådan frikostighet omöjlig, förvärfvade Museet hans samling genom köp. För fornminnenas bevarande lade han i dagen en synnerlig nitälskan. Denna fick ett vackert uttryck i det arbete han utgaf under titlen *Svenska fornsaker*, hvilket innehöll af honom sjelf utförda afbildningar ur hans samling. Han spridde detta arbete på det mest oegennyttiga sätt, i afsigt att derigenom fästa särskildt den uppväxande ungdomens uppmärksamhet vid fornsakerna och deras betydelse.

Den 30 januari afled Akademiens utländske korrespondent Alessandro Rizo Rangabé, född 1810, invald år 1857. Född i Konstantinopel, uppfostrad i Odessa och vid universitetet i München, hade han tidigt vunnit intressen af olika art, hvilka återspeglas i hans följande

litterära verksamhet. Han riktade den grekiska litteraturen med lyriska dikter och dramer, med öfversättningar af hvarjehanda slag, omfattande Campes Robinson Cruse, Tassos Gerusalemme och en lärobok i geometri. Under tiden egnade han sig åt politisk verksamhet och var länge Greklands sändebud i Berlin. Intet af allt detta föranledde hans inväljande i Akademien. Hans vetenskapliga gerning tillhör det arkeologiska området. Han har utgifvit ett arbete öfver den antika konsten, ett öfver de antika statsförfattningarna, ett arbete i epigrafik o. s. v. Hans senast utgifna arbete var ett lexikon öfver den grekiska fornkunskapen. En gång besökte han Sverige, der han hade fränder. Jag hade då tillfälle att göra den grundligt bildade och vänsälle mannens bekantskap samt att föra honom genom Statens Historiska Museum, öfver hvars rikedom och anordning han uttalade det lifligaste erkännande.

Den 12 januari afled JEAN LOUIS ARMAND DE QUATREFAGES DE BRÉAU, i det närmaste 82 år gammal. Han valdes till Akademiens utländska ledamot år 1870. Han hörde till en gammal familj, som lemnat Frankrike efter återkallandet af det nantesiska ediktet, hans far vände åter vid en tid, då han ansåg sina militära kunskaper kunna vara fosterlandet till nytta. Sonen fick en vårdad uppfostran. Vid 22 års ålder hade han vid universitetet i Strassburg erhållit doktoratet i matematik och i medicin. Som praktiserande läkare i Toulouse fann han tid att egna sig åt vetenskapliga arbeten af de mest olikartade slag. Zoologien blef dock snart hans hufvudämne. År 1840 vann han sin tredje doktorsgrad, i naturvetenskap. År 1850 blef han professor i naturalhistoria vid Collège Henri IV, år 1852 medlem af Institutet, år 1855 professor i naturalhistoria och etnologi vid Muséum d'histoire naturelle. Dermed inledes hans arbete inom ett nytt vetenskapligt område och det är detta arbete, som föranledde hans inval i

Akademien. I den första föreläsning han höll från den lärostol, som blifvit honom anförtrodd, uttalade han sin afsigt att skrifva menniskorasernas historia och åt denna uppgift egnade han den största delen af sitt långa återstående lif. Att uppräkna de arbeten, som han under denna tid utgifvit, skulle blifva för långt. När år 1891 en åldersgräns bestämdes för professorerna vid det naturhistoriska museet i Paris, förklarades från regeringens sida, att detta icke gällde hr DE QUATREFAGES, hvilka dock allenast en kort tid öfverlefde denna utmärkelse. Han besökte Stockholm år 1874, då han med mycken ifver deltog i den internationela antropologisk-arkeologiska kongressens förhandlingar. Tidigare bekant med honom har jag sedan dess haft tillfälle att njuta af ett angenämt personligt umgänge med honom. Något, om hvilket han gerna talade, var den välvilja han haft tillfälle att erfara af Akademiens höge beskyddare.

Akademiens styrelse och verksamhet. Akademiens preses under året har varit hr generalmajoren m. m. OSCAR MAGNUS BJÖRNSTJERNA.

Ledamöter af Förvaltningsutskottet hafva varit, utom preses, sekreteraren och förste amanuensen, hrr ODHNER och TÖRNEBLADH, med hrr WEDBERG och BOWALLIUS som suppleanter.

Som medlemmar af den historiska nämnden hafva fungerat hrr STYFFE, MALMSTRÖM och FORSSELL, som medlemmar af den antiqvariska nämnden hrr ZETTERWALL, HANS HILDEBRAND och MONTELIUS.

Till revisorer af 1892 års räkenskaper äro utsedde hrr WÆRN och ALIN.

Akademien har under året haft sexton sammanträden, Förvaltningsutskottet lika många.

Embets- och tjenstemän hafva varit desamma som under åren 1890 och 1891, nämligen:

Riksantiqvarie, garde des médailles och Akademiens sekreterare: HANS HILDEBRAND, utnämnd år 1879.
Förste amanuens och räkenskapsförare: professor OSCAR MONTELIUS, utnämnd år 1880.
Andre amanuens: dr HJALMAR STOLPE, utnämnd år 1880.
E. o. amanuenser: dr ANTON BLOMBERG, förordnad år 1876.
dr EMIL EKHOFF, förordnad år 1880.
dr BERNHARD SALIN, förordnad år 1889.
kandidat FREDRIK MARTIN, förordnad år 1890, tjenstgörande utan arfvode.
Därjämte har v. häradshöfding BIRGER LAGERVALL (sedan år 1886) utan arfvode biträdt vid arbetena i k. Myntkabinettet.
Akademiens tecknare äro: CARL FREDRIK LINDBERG, utnämnd år 1867.
OLOF SÖRLING, utnämnd år 1890.
Tecknarne uppbära intet arfvode, utan erhålla betalning för hvart utfördt arbete.
Akademiens biträde vid arbetet för det antiqvarisk-topografiska arkivet: fröken ELNA NORDLUND, sedan år 1886.

Akademien har två ordinarie vaktmästare, hvilka för ett mycket träget arbete ej uppbära större årslön än 600 kr. Tvänne fruntimmer hafva under detta år, liksom under föregående år, varit dagligen sysselsatta med rengöring och lagning af föremål tillhörande Statens Historiska Museum, uppsättning af planscher för antiqvarisk-topografiska arkivet, m. m.

Kansligöromål. Diariet öfver till Akademien och Riksantiqvarien ingående skrifvelser upptager 305 nr, af hvilka 24 voro kongl. remisser. Vid årets utgång voro 47 ärenden icke slutbehandlade, af dem 4 kongl. remisser. Många ärenden hafva dessutom inkommit i form af privatbref eller muntligen.

Akademiens konceptbok innehåller 150 skrifvelser, af hvilka 66 utfärdats af Akademien, 84 af Riksantiqvarien. Utöfver dessa i konceptboken upptagna skrifvelser hafva vida flere bref i ärenden rörande Akademien, statssamlingarna och landets fornlemningar utgått, hvilka då de gälla endast förberedande åtgärder eller meddela begärda upplysningar, ej blifvit i konceptboken införda.

Akademiens kontrabok med k. Postverket upptager 1,691 afgångna bref och försändelser. För dessa har till k. Postverket utbetalats 790 kr. 99 öre hvilket belopp af k. Statskontoret ersatts.

Arbetsrummen hafva, i enlighet med nådig föreskrift, varit tillgängliga hvar söckendag kl. 11—3 samt derutöfver hvar söndag, då statssamlingarna varit för allmänheten tillgängliga, kl. 1—3.

Öfver de personer, hvilka så godt som dagligen infinna sig för att arbeta eller inhemta upplysningar har under året anteckning icke blifvit förd. Då emellertid just dessa besök äro egnade att belysa den betydelse, som de under Akademiens inseende ställda statssamlingarna ega för forskare och allmänheten, har jag från den 1 februari innevarande år låtit upplägga en bok, i hvilken sådana besök antecknas, och anser jag mig, ehuru antalet väl ökas för hvart år, kunna redan i denna årsberättelse nämna, att antalet forskare och kopierande under de 28 dagarna i februari månad voro 72.

De ordinarie tjenstemännen hafva, enligt reglementet, en daglig tjenstgöring af 4 timmar, de e. o. af 3 timmar. Jag anser mig skyldig att nämna, att flere af tjenstemännen arbeta vida längre än den bestämda tiden.

När jag år 1865 inträdde i Akademiens tjenst fanns utom Riksantiqvarien en ordinarie amanuens, hvarjämte en person var antagen för att vägleda besökande i museet, som då hölls öppet allenast en dag i veckan. Arbetet växte och år 1871 tillsattes två ordinarie amanuenser.

Från år 1876 hafva fyra e. o. amanuenser blifvit förordnade, hvilka ännu äro i tjenstgöring, och erfarenheten visar, att ännu flere krafter vore af nöden, för att arbetet skulle blifva sådant det borde vara. När man så länge — från år 1786 till år 1871 — kunnat nöja sig med så litet, måste man vänta och besvara en fråga, som ligger mycket nära till hands: hvarför behöfves nu så mycket? Svaret ligger lika nära till hands: Statssamlingarna hafva ökats, såväl Statens Historiska Museum, som k. Myntkabinettet, hvars medeltidsafdelning genom mina åtgöranden blifvit mycket betydande — jag anser mig böra här nämna, att när H. K. H. Kronprinsen af Italien, som är myntkännare, granskade samlingen af florentinska guldmynt från medeltiden, fann han sig öfverraskad af dess rikedom — och till dessa två samlingar har under min embetstid tillkommit det antiqvarisk-topografiska arkivet, hvilket saknar jämlik motsvarighet i andra land, likaledes har det antiqvarisk-numismatiska biblioteket blifvit mycket ökadt — dock ej så mycket som det borde hafva blifvit. Allt detta kräfver ökade arbetskrafter. Men det är icke nog härmed. Äfven arten af arbetet är förändrad. Det kräfves icke blott ett katalogiserande, beskrifvande och ordnande af samlingarna, utan äfven ett bearbetande af dem af en synnerligen grundlig art. Jag anser, att det icke är nog med att samla och ordna, tjenstemännen vid vetenskapliga samlingar måste så arbeta sig in i dem, att de kunna göra dem i verklighet gagnande för andra forskare och för allmänheten. För detta vigtiga arbete lemnas mycket liten tid öfrig af de löpande göromålen.

Akademien har alltid varit mycket försynt i fråga om anslag från Statens sida. Af de fyra e. o. amanuenserna uppbära tvänne arfvode af ett till Akademiens disposition ställdt e. o. anslag. För den tredje har Akademien af egna medel skaffat arfvode. För den fjerde har under år 1892 icke funnits möjligt att bereda arfvode. Det har

derför varit för Akademien en synnerlig tillfredsställelse, sedan Kongl. Maj:t genom dom den 8 december ogillat klandren mot protokollsekreteraren E. G. HJERTBERGS till de under Akademiens inseende ställda statssamlingarna gifna testamente, att, i öfverenstämmelse med testators önskningar, skapa en ny ordinarie amanuensbefattning, för så vidt på Akademien vidkommer, likställd med de två förutvarande ordinarie amanuensbefattningarna, d. v. s. med aflöning till samma belopp. I enlighet med testatorns önskningar har Akademien hos Kongl. Maj:t begärt, att den Hjertbergska amanuensen må äfven i öfrigt blifva likställd med de förutvarande ordinarie amanuenserna, d. v. s. att han må, efter Akademiens förslag, utnämnas af Kongl. Maj:t och upptagas för pension i den allmänna indragningsstaten.

Utgifna skrifter. Den elfte delen af Akademiens *Handlingar*, ny följd, är i det närmaste färdig. Utgifvandet har fördröjts genom väntan på ett af en Akademiens ledamot lofvadt bidrag.

Af *Antiqvarisk Tidskrift för Sverige* har under året tryckts 4 ark, af *Månadsbladet* 15 ark.

Om öfriga publikationer, som Akademien utgifver eller ämnar utgifva af egna medel, må nämnas, att visserligen ingen del af Axel Oxenstiernas skrifter blifvit under året utgifven, men två delar hafva under året blifvit i det närmaste fullbordade, samt att arbetet på Sveriges runskrifter, katalogen öfver medeltidsföremål från Gotland i Statens Historiska Museum samt Gotlands medeltidsbyggnader måst under året, af brist på medel nedläggas.

Föreläsningar. Af skäl, för hvilka i föregående årsberättelse redogöres, har professor Montelius anhållit om befrielse från skyldigheten att under våren 1892 hålla

föreläsningar. Under hösten har han föreläst om vikingatiden.

Bytesförbindelser. Akademien, som vid utgången af år 1879 bytte utgifna skrifter med 27 in- och utländska sällskap, stod vid början af år 1892 i bytesförbindelse med 292 sällskap och institutioner. Under året hafva tillkommit 38 nya sällskap, nämligen: i Belgien 3, i Frankrike 16, i Italien 2, i Nordamerika 4, i Norge 1, i Schweiz 1, i Tyskland 9, i Österrike 2. Antalet uppgick således vid årets slut till 330.

Inskrifter och medaljer. Under året har Akademien behandlat 2 inskrift- och 27 medaljförslag.

Akademiens fonder. 1. *Akademiens enskilda fond.* De räntemedel, som icke blifvit använda till jettoner, hafva besparats till år 1893. Fondens belopp är 12,600 kronor.

2. *Götiska förbundets fond.* Räntorna hafva besparats till år 1893. Fondens belopp är 2,400 kr.

3. *Beskowska fonden.* Räntan för åren 1890 och 1891, 900 kr., har, enligt testators föreskrift, att räntan skall hvart eller hvart annat år utdelas till någon yngre, obemedlad och förtjent forskare inom de vetenskaper, som äro föremål för Akademiens verksamhet, lemnats till e. o. amanuensen Karl Henrik Karlsson med anledning af förtjenstfull forskning inom svenska historien.

4. *Bergerska fonden.* A. Af de för *historiska* ändamål afsedda räntemedlen hafva under året 2,709 kr. 2 öre blifvit använda för utgifvande af Axel Oxenstiernas skrifter och voro vid årets utgång ytterligare för samma ändamål afsatta 10,328 kr. 20 öre, utgörande besparingar från föregående år. B. Af de för antiqvariska ändamål afsedda räntemedlen hafva under året utbetalats 7,370 kr. 48 öre, hvaraf för forskningsresor inom landet och under-

sökningar utbetalats 3,328 kr. 5 öre; för det antiqvarisk-topografiska arkivet har utbetalats 1,939 kr. 70 öre, för teckningar och träsnitt 1,510 kr. 27 öre samt för utförande af grafmodeller 225 kr.

5. *Hjertbergska donationen.* Genom Kongl. Maj:ts utslag af den 8 december har Akademien tryggats i besittningen af det Hjertbergska testamentet, hvilket skall användas till godo för Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet. Akademien har, i öfverensstämmelse med testators uttalade önskningar, beslutit att af den årliga afkastningen (för närvarande, så länge lifräntor till ett belopp af 3,700 kr. utgå, uppgående till vid pass 6,500 kr.) anslå ett årligt belopp af 4,000 kr. såsom aflöning åt en Hjertbergsk amanuens, samt i öfrigt använda dessa räntemedel och de under åren 1890 och 1891 uppkomna besparingarna till påskyndande af katalogiseringsarbetet inom k. Myntkabinettet äfvensom till inköp af samlingar eller dyrbara föremål.

6. *Loubatska fonden.* Genom donators välvilja har Akademien varit i tillfälle att redan i år utdela det första priset från denna fond, till hvilket denna gång författare af svenska, norska eller danska arbeten öfver nordamerikanska etnografiska, arkeologiska, historiska och numismatiska förhållanden kunde anmäla sig oberoende af tiden för arbetets utgifvande. Priset 3,500 kr. tilldelades professoren vid Kristiania universitet dr Gustaf Storm, för hans afhandling *Studier over Vinlandsreiserne, Vinlands Geografi och Ethnografi*, och behagade H. K. H. prins Carl öfverlemna det till honom vid Akademiens högtidsdag. År 1897 får Akademien åter tillfälle att utdela detta pris.

7. *Letterstedtska fonden.* Akademien får hvart sjette år förfoga öfver räntorna af Jacob Letterstedts för vetenskapliga resor afsedda donationsfond, Akademien har senast år 1887 utdelat detta stipendium, hvadan Akademien kommer att år 1893 åter gifva bort det.

DE UNDER AKADEMIENS INSEENDE STÄLLDA STATSSAMLINGARNA.

Då i räkenskaperna förvärfven för Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet äro sammanförda, hvilket har sin förklaring deri, att månget fynd innehåller både fornsaker och mynt, behandlar jag dessa två samlingar i ett sammanhang.

1 och 2. **Statens Historiska Museum** och **k. Myntkabinettet**. Tillväxten under året har varit:

Statens Historiska Museum:

Från stenåldern (utom ett mycket stort antal ben af menniskor och djur från Stora Karlsön och Sixarfve i Näs sn, Gotland)	föremål	6,982	
» bronsåldern	»	62	
» jernåldern	»	2,204	
» medeltiden	»	119	
» nyare tid	»	59	
Diverse	»	13	9,439

K. Myntkabinettet:

Mynt	»	2,070	
Myntplåtar	»	17	
Sedlar	»	3	
Medaljer	»	41	2,131
	Summa föremål		11,570

således 279 föremål mera än föregående år.

Dessa föremål äro i inventariet upptagna under nummer 8992—9157.

De vigtigaste fynden tillhörande *stenäldern* äro komna från Stora Karlsön och från Sixarfva i Näs sn, Gotland.

På Stora Karlsön hafva gräfningar i och utanför hålan Stora Förvar blifvit fortsatta. Uti hålan är nu allt utgräfdt utom den innersta mörka tvärgången, hvars genomgräfning ej kräfver mera än några dagars arbete; dervarande lager voro så fuktiga, att det ansågs lämpligast att låta dem få torka, sedan den utanför liggande jorden blifvit bortförd. Jordmånen i hålan var densamma som förut iakttagits, med omvexlande kol- och askhaltiga lager, med deri inbäddade fornsaker och afskräden. Fornsakerna i de öfversta lagren voro få och föga karakteristiska, men kunna med sannolikhet hänföras till en senare tid, troligen till den yngre jernåldern. På 2—3 fots djup vidtogo stenåldersfynd i en myckenhet, som betydligt öfverträffade de föregående årens. Der anträffades icke mindre än 30 stenyxor, hela eller sönderbrutna; flere större och mindre slipstenar synas antyda, att bearbetningen af de slipade stenyxorna försiggått på stället. Äfven redskap af flinta hafva hittats. Redskap af ben och horn hittades i stor myckenhet i hålans inre delar. Vid pass 30 harpunspetsar af ben och elghorn — i hålans yttre delar sällsynta — hafva hittats, de öfverensstämma i allt väsentligt med föremål i de samtida fynden från Kunda i Estland. Dessutom hittades ett par benspetsar med 3—7 hullingar längs ena sidan. Två benpilspetsar hafva en fåra längs ena kanten för insättande af flintskärfvor. Tre metkrokar af ben hittades; samma typ förekommer i fynden från de schweiziska pålbyggnaderna. Skärande redskap, gjorda af utsidan af en vildsvinshörntand, vanligen med ett hål borradt genom bakre ändan, voro ganska talrika och hafva motsvarigheter i Kundafyndet. Benprylar hittades i stor mängd och af många olika former. Bland benafskrädet funnos talrika exempel på bearbetning med skarpa verktyg. Bitar af lerkärl hittades i stor myckenhet, många ornementerade.

I de djupare lagren, från och med 5 fots djup, hittades flere bottnar, som hafva hört till mycket stora kärl.

Menniskoben hittades här och hvar, vanligen strödda, utan inbördes ordning, längs hålans väggar. Många äro brända, andra visa spår af mensklig åverkan. På hålans botten, i inre delen, hittades flere delar af ett ofullständigt menniskoskelett, lagda i hög. Ben af häst, nötkreatur, får, get och svin hafva hittats från de öfversta lagren till de djupare, men i de djupaste synas dock endast jagtbara djur, mest fokacéer, förekomma. Inga hundben hafva träffats, ej heller spår af hundgnag å de funna benen, ehuru hvarje benbit i de stora afskrädesmassorna blifvit tillvaratagen. Jordprof för slamming efter växtfrön hafva tagits flerestädes på de större djupen. Den stora mängden af kol och aska antyder en god tillgång på bränsle, en tallkott har hittats, äfvensom skal af en hasselnöt, på 13 fots djup.

När Sverige blef frigjordt från glaciertidens isar, har det utan tvifvel blifvit befolkadt söderifrån. Talrika minnesmärken af den tidigaste kulturen, stenåldern, äro ock funna i södra Sverige, men der har man icke träffat mera än ett ställe, hvarest spår af en bostadsplats hittats, vid Ringsjöns utlopp, i Skåne. Denna fyndort har blifvit grundligt undersökt af grefvarne Christian och Fritz Reventlow; fynden derifrån, liksom de öfriga fornsaker de samlat, äro testamenterade till Statens Historiska Museum. Att man der fann en boplats från stenåldern var helt naturligt. Att man skulle finna den nästa på en liten ö invid Gotland måste deremot anses vara ganska egendomligt. Gotland ligger ju jämförelsevis taget ganska långt från fastlandets stränder. Att de mellanliggande vattnen trafikerades redan under stenåldern, veta vi af de stenredskap, som hittats i Gotlands jord. Men nog är det öfverraskande, att den andra bostadsplatsen från stenåldern skulle hittas på en liten ö *invid* Gotland, der man ej gerna kunde slå sig ned annat än af intresse för fångsten

af nyttiga djur. Öfverraskningen blef rågad, när den tredje boplatsen från stenåldern träffades på sjelfva Gotland.

En person i Visby, som samlar petrifikater för k. Vetenskapsakademiens museum, befanns innehafva hvarjehanda föremål från stenåldern, icke funna i någon graf, utan på ett öppet fält någonstädes på södra Gotland. Det var svårt att vinna kunskap om fyndorten; jag anmodade en gotländing, kandidat H. Hansson att uppsöka denna och der företaga systematiska undersökningar. Dessa hafva fortgått under åren 1891 och 1892 och äro ännu icke afslutade. Som någon redogörelse för dessa undersökningar hittills ej blifvit offentliggjord, anser jag mig här böra redogöra för de hittills vunna resultaten.

På den naturliga alfven hvilar ett matjordslager af 35 cm mäktighet, de understa 5—10 cm af denna matjord utgöra kulturlagret. Jordegarne hade börjat taga bort detta för att använda det som gödning på åkrarna. Mycket var redan bortkördt. Jord till 20 parlass fanns uppstaplad i högar och undersöktes denna jord med såll. Vidare genomgräfdes år 1891 2,400 qvadratfot. Fynden innehålla ben af menniskor (en fullständig graf har hittats), själ, vildsvin, hund, fogel och fisk, harpuner och prylar af ben och horn, bearbetade ben och tänder, stenmejslar, spjut- och pilspetsar af flinta, brynen samt flintskärfvor och lerkärlsbitar i stor myckenhet. Enstaka eldstäder hittades äfven. De iakttagelser, som gjordes år 1892, öfverensstämde fullkomligt med de förra året gjorda. Fynden innehålla vidare:

harpunspetsar af ben och horn	12
prylar af ben och horn	9
metkrokar	2
bearbetade ben	22
stenyxor och stenmejslar	12
brynen	2
bearbetade och slipade stenar	7

flintskärfvor	1,233
krukbitar	4,305
	5,604.

Af de stenålderföremål, som i öfrigt inkommit till museet, utmärka sig några genom synnerligen prydligt arbete. För kännedomen om stenåldersfolkets spridning öfver landet hafva värderika upplysningar vunnits genom årets skörd. Särskildt vill jag framhålla ett icke ringa antal stenåldersföremål, som förvärfvats med en i vestra Sverige bildad samling, hvilka föremål hittats inom det höglända område, som från Vetterns södra ända sträcker sig kilformigt åt vester fram mot Alingsås. Stenåldersgrafvar hafva tidigare blifvit undersökta inom detta område.

Äfven *bronsålders*afdelningen har riktats med flere vackra föremål.

Vår kännedom om *jernålderns* tidigaste del har riktats genom fynd från ett graffält i Alfva sn på Gotland. I en graf hade liket en hufvudbonad, som multnat, men i behåll voro omkring 1,200 halfsferiska bronspaljetter, som, ordnade i rader, prydt denna hufvudbonad. Kring denna med dess paljetter fanns en yttre hufva sammansatt af sjöväxter. I en annan graf hittades sådana halfsferiska paljetter vid hufvudet, bland den högra handens fingrar hittades en enkel ring af silfverblandadt guld, vid midjan hittades ett bältebeslag af brons; vidare hittades här beslag till två dryckeshorn. Vanligen var en kedja fäst mellan hornets båda ändar. I detta fall hade hornen ett böjdt bronshandtag, i hvars topp ses en liten fristående, ganska karakteristiskt utförd bild af en and. Den rikedom, som utmärker midten — ungefärligen taget — af jernåldern representeras af ett genombrutet hängsmycke af guld, hvilket tillhör regementsläkare dr Wittlocks donation, samt fyra guldbrakteater, hittade i norra Vestergötland. Endast två i vår jord funna romerska mynt, det

ena en Vespasianus i brons, det andra en Trajanus i silfver, hafva under året kommit till museet, likaså endast två romerska guldmynt, en Libius Severus funnen på Öland, en Anastasius, hittad på Gotland.

Till slutet af den hedna tiden och första början af den kristna höra de silfverskatter, som i så stort antal och med sådan rikedom hittats i vår jord. Årets fynd hafva icke varit så synnerligen många, men äro dock väl värda uppmärksamhet. 240 arabiska mynt hafva hittats vid Lingsarfve i Näs sn på Gotland. På Näsby egor nära Mariefred har hittats en skatt af silfversmycken och arabiska mynt; jämte dessa förekommer äfven ett dessvärre sönderbrutet, med ögla försedt mynt af den grupp, som jag, på grund af fyndomständigheterna, måst anse tillhöra en i den gamla staden på Björkö försiggången utmyntning. Ett fynd af arabiska, engelska och tyska mynt har anträffats i närheten af Sundsvall. Ett fynd af smycken, öster- och vesterländska mynt har hittats inom Stockholms stads nuvarande område, i närheten af Grubbens gärde på Kungsholmen. Ett smycke i detta fynd är genom sin utsirning, allenastående. Ur tvänne fynd af vesterländska mynt, anträffade det ena i Skåne, det andra i Vestergötland, och icke i laga ordning hembjudna, hafva de mynt, som saknades i k. Myntkabinettet, för detsamma förvärfvats.

Bland föremål, som förvärfvats för museets *medeltids*afdelning må här nämnas i första rummet en signetring af guld, hvilken genom inskriften »Kanuti regis» visar sig hafva tillhört den år 1195 aflidna k. Knut, den helige Eriks son. En sigillstamp med ett bomärke bär namnet Herman Berman, hvilken var Engelbrekts medhjelpare i hans befrielseverk. En bronsplatta med fin gravering och spår af rikaste emaljsirning har af mig träffats i ett härvarande bric-à-brac-magasin. Från kyrkor hafva erhållits: ett par bänkgaflar från Drottens kyrka i Söderköping, en kista med rika jernbeslag från Ryssby kyrka i Småland,

ett ciboriem från Huddunge kyrka i Uppland, två ornerade grafstenar från Lugnås kyrka i Vestergötland. Major Brunius har skänkt en samling medeltidsföremål, hvilka hittats i den svarta jord, på hvilken den nuvarande staden Lund är bygd. Silfversmycken hafva hittats i Jämtland och i Vestergötland, en liten fint utförd Mariabild i guld har hittats i Stockholm.

Af förvärfven från *nyare tid* må särskildt omtalas de många minnen från grefve Magnus Gabriel de la Gardies forna palats, som hittats under gräfningen för läggande af grunden till den blifvande operabyggnaden.

Bland *Myntkabinettets* förvärf må framhållas några öfver svenska konungar slagna medaljer, hvilka hittills saknats i svenska statens samling.

Som ett curiosum förtjenar omtalas, att en i Stockholm boende konstgjutare en dag förevisade en stor myckenhet byzantinska, vandaliska och östgotiska kopparmynt, hvilken hade åt honom blifvit utbjuden: de hade sålts på en tullauktion i Stockholm, då ingen egare hade anmält sig. Helt visst var det ett någonstädes i utlandet anträffadt stort fynd, men huru hade detta kommit till Sverige? Dessvärre lära de mynt, som ej inköptes för k. Myntkabinettet numera utbjudas med uppgift, att de äro i Sverige hittade.

Det alltför knappa inredningsanslaget har gjort det omöjligt att under år 1892 vidtaga de ändringar och kompletteringar af inredningen,, som samlingens tillväxt med nödvändighet kräft, det ordnande arbetet har derigenom blifvit hindradt. Till all lycka är detta hinder för framtiden undanröjdt, i det 1892 års riksdag, på Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, för framtiden höjt det årliga inredningsanslaget från 300 till 1,000 kr.

I äldre tider fördes ej någon fortlöpande förteckning öfver de föremål, med hvilka de ifrågavarande statssamlingarna ökades. När ny Riksantiqvarie blef utnämnd,

förrättades inventering. Detta skedde sista gången år 1837, då Bror Emil Hildebrand blef riksantiqvarie, inventeringen tog tre år, då han ville fastställa hvart föremåls historik, och han började det fortlöpande förtecknandet af förvärfven. På min begäran och på Akademiens hemställan har Kongl. Maj:t i det den 17 oktober 1890 gifna reglementet för statssamlingarna bestämt, att hvart tredje år skall någon del af dessa samlingar af Akademien inventeras. För att detta skall kunna ske kräfves ett drygt förberedande arbete. Med biträde af amanuensen Salin har jag förliden höst börjat detta förberedande arbete, så att den första inventeringen må, i reglementsenlig ordning kunna företagas innevarande år. Vinterns inbrott afbröt arbetet; värmledningsrörens dåliga beskaffenhet omöjliggöra under vintern arbete i samlingssalarna.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet hafva under året å de dagar, då de hållas för allmänheten tillgängliga, varit besökta af 66,754 personer. Under sammarmånaderna hållas samlingarna hvar tisdag tillgängliga mot en personlig afgift af 25 öre. Antalet besökande har om tisdagarne varit 1,174, dessa afgifter hafva således uppgått till 293 kr. 50 öre. Dermed har kostnaden för vaktpersonalen blifvit betäckt och någon behållning vunnits. Under andra dagar hafva samlingarna äfven varit tillgängliga, efter särskild anmälan, och hafva många inländska och utländska besökande begagnat sig häraf.

Från afgifter hafva alla de varit befriade, som infunnit sig för att studera samlingarna. De hafva varit ganska många. Dessas antal för år 1892 kan jag icke uppgifva. Den 1 februari innevarande år har jag, såsom redan blifvit nämndt, låtit upplägga en dagbok, i hvilken de främmande, som studera eller arbeta inom de fyra statssamlingarna antecknas.

Det har för mig varit en glädje att gång efter annan helsa som studerande i våra samlingar forskare från Fin-

land. Äfven för år 1892 har en sådan forskare varit att anteckna, magister Alfred Hackman, hvilken under en dryg del af vintern studerat i Statens Historiska Museum och der ännu fortsätter sina studier.

3. **Antiqvarisk-topografiska arkivet.** Då berättelsen för år 1890 närmare omtalar denna tredje af de under Akademiens inseende ställda statssamlingarna, vill jag här allenast framhålla, att afsigten med denna samling är att på ett ställe sammanföra hvad vi veta om våra fornminnen. Samlingen består af en textafdelning, ordnad i 1,295 portföljer samt af en planschafdelning, för närvarande upptagande 8,174 nr. Jag anser det vara öfverflödigt att här framhålla hvilken stor betydelse denna systematiskt ordnade samling har för studiet af Sveriges forntid.

Denna betydelse har redan vunnit erkännande i vida kretsar, hvilket visar sig dels genom de många, som komma att studera i detta arkiv, dels af de gåfvor, med hvilka det hugnas. Jag tillåter mig att upprepa hvad jag tidigare sagt: det finnes ingen annan stat, som kan uppvisa en sådan samling, och dock behöfver vårt Antiqvarisk-topografiska arkiv mycket för att blifva hvad det bör blifva.

Allt arbete för ordnande af denna statssamling och för utarbetandet af dess textafdelning betalar Akademien af egna medel. Men dessa förslå icke till de inköp af teckningar och anteckningar, som stundom erbjuda sig.

4. **Det Antiqvarisk-numismatiska biblioteket.** Detta var länge i främsta rummet ett numismatiskt bibliotek och den numismatiska afdelningen är ännu utmärkt, ehuru den under den senaste tiden ej kunnat kompletteras med flere vigtiga arbeten, för hvilkas inköpande medel saknats. Från år 1871 började arbetet att skapa ett arkeologiskt bibliotek, som behöfdes för den sig alltmera utvecklade verksamheten inom fornkunskapens område. Statsanslaget

var först 750 kr., det ökades till 1,500 och utgår i närvarande stund med detta belopp. Det har ända från början visat sig otillräckligt, Akademien har gång efter annan framhållit detta. Jag kan ej underlåta att redan i denna årsberättelse anteckna, att Kongl. Maj:t har af 1893 års riksdag äskat anslagets höjande till 2,500 kr.

Under årets lopp har detta bibliotek ökats med följande antal volymer:

genom köp	247
» gåfvor	96
» Akademiens bytesförbindelse	512
Summa	855.

Af dessa volymer hafva således mera än två tredjedelar förvärfvats utan annan kostnad än den måttliga betalningen för det porto, som utsändandet af Akademiens utgifna skrifter betinger.

För de dagliga arbetena inom statssamlingarna behöfves detta bibliotek. Böcker utlånas äfven till enskilda personer samt till universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund, till och med till utlandet hafva lån förkommit, hvilka medgifvits på min risk. Som biblioteksanslaget är för knappt, har jag och Akademiens förste amanuens funnit oss nödsakade att bilda egna bibliotek. Böcker, som från universitetsbibliotek begärts till lån ur det antiqvarisk-numismatiska biblioteket, men deri ej funnits, hafva af oss utlånats ur våra enskilda boksamlingar.

DE FASTA FORNLEMNINGARNA.

Fornlemningarnas uppsökande, beskrifvande och undersökande. Det i rubriken använda uttrycket kan anses vara tvetydigt. Hvad tillhör forntiden? Hvad är senare — nutiden? Jag fattar den mig gifna uppgiften att vaka öfver fornminnenas bevarande i den största möjliga utsträckning — det är endast det moderna, med hvilket jag ej har, à embetets vägnar, att taga någon befattning.

Till en början får jag redogöra för hvad under året blifvit gjordt för uppsökande och undersökande af fornlemningarna.

Jag har under årets två första månader vistats i Egypten och studerat dervarande minnesmärken. Under mars månad vistades jag i Malta, i Tunis och Algeriet, områden, i hvilka rikligt tillfälle till arkeologisk forskning erbjuder sig. Sedan jag vid midten af april återkom till fosterlandet har jag fortsatt mina studier af de gotländska kyrkorna, besökt Hosmo kyrka i södra Kalmar län, en ganska märklig kyrka, hvars inre skulle restaureras, inspekterat Stora Råby, Bjellerups, Kyrkoheddinge, Knästorps och Asmunstorps kyrkor i Skåne, Örebro, Vadstena, Sigtuna och Enköpings kyrkor, Funbo kyrka i Uppland, Åhus fäste, äfvensom Norrteljetrakten.

Professor Montelius har i Skåne genomgräft två stora och ett par mindre högar inom Hammarlöfs socken nära Trelleborg. De två förstnämnda innehöllo flere grafvar

från bronsåldern. Ett större antal vapen, prydnader m. m. af brons, ett par spiralringar af guld m. m. anträffades.

Dr Stolpe har gjort utgräfningar på Stora Karlsön. En undersökning i den 100 fot djupa hålan Norder Vagnshus på Lilla Karlsö visade, att den icke innehöll några spår af att hafva varit i äldre tider bebodd. Å Lilla Karlsön är det sålunda blott hålan Suder Vagnshus och några grafvar, som kunna komma i fråga att framdeles undersökas.

Dr Blomberg har företagit en undersökning i södra Roslagen.

Dr Ekhoff har besigtigat Aspnäs, Harbo, Nora, Vittinge, Öster-Våla kyrkor i Uppland, Råda kyrka i Vermland, Halla kyrka på Gotland, undersökt fornlemningarna på Kinnekulle samt afbildat hällristningar på Dal.

Dr Salin, som i augusti 1891 anträdde en studieresa till utlandet, egnade sina forskningar till en början företrädesvis åt bronsåldern och äldre jernåldern i norra och östra Tyskland, studerade sedan i tre månader inom Böhmen, Baiern, Österrike, Ungern, Kroatien, Bukovina, Dalmatien och Illyrien bronsåldern och folkvandringstiden, studerade under sex månader i Italien detsamma äfven som den äldre kristna konsten. Efter ett kortare besök i Schweiz och Frankrike blef han hemkallad, då hans tjenstgöring behöfdes. Efter återkomsten har han gjort undersökningar i Sigtuna, vestra Södermanland, Nerike och Falköpingstrakten.

Akademiens tecknare O. Sörling har afbildat fornlemningar i Uppland, Småland och Skåne.

Docenten Söderberg i Lund har granskat stenåldersgrafvar i Skåne.

Lektor Bæhrendtz har företagit undersökningar inom de mellersta och södra områdena af Kalmar läns fastlandsdel samt på Öland. Fornlemningarna inom fastlandsdelen och på Öland hafva olika skaplynne. Inom fastlandsdelen äro rösen och stenläggningar vanliga, de senare

äro ej sällan skeppsformiga. Af särskildt intresse är en hällkista, 3 m lång, på Igellösa ljungfält i Voxtorps socken, den ligger nämligen utanför en gammal strandvall. Invid en bäck, som rinner förbi Kabbatorp i Söderåkra socken stå mera än 60 resta stenar, 1—2 m höga, stående enstaka eller i kantlinien af skeppsformer, som äro 15 m långa och 7 m breda. Bæhrendtz' anslag har varit 400 kronor.

T. f. lektor Wibling har företagit undersökningar inom sydöstra hörnet af Blekinge, inom Berga sn i sydvestra Småland (Sunnerbo hd) samt i trakten närmast Vexjö. Wiblings anslag utgjorde 300 kr.

Lektor Ahlén har på mitt uppdrag ledt utgräfningen af det erkebiskopliga slottet vid Åhus. Om de intressanta resultaten af gräfningen lemnas redogörelse lämpligast sedan utgräfningen blifvit fullbordad. Den del af gräfningen, som utfördes år 1892 har bekostats af stadsfullmäktige i Kristianstad, då det är af vigt för hamnbyggnaden vid Åhus att komma åt den grus-, jord- och stenfyllnad, som omsluter murarna. Akademien har åtagit sig att derest kostnaden för utgräfningen går till 3,000 kr., af denna summa betala en tredjedel.

Folkhögskoleföreståndaren Hans Hansson har fortsatt sina gräfningar inom den förut omtalade boplats från stenåldern, hvilken anträffats vid Sixarfve i Näs sn på Gotlands fastland. Hansson, som erhållit ett anslag af 300 kr., hade innan han började årets gräfningar haft tillfälle att taga kännedom om det sätt, på hvilket utgräfningen af Stora Förvar sköttes — med knif och icke med spade, samt äfven kommit i tillfälle att få arbetare, hvilka blifvit inöfvade under dr Stolpes ledning. Gräfningarna vid Sixarfve måste fortsättas.

Adjunkten L. Kolmodin har, som under de föregående åren, deltagit i gräfningarna på Stora Karlsön, hvarvid han i främsta rummet varit sysselsatt med genomgräfvan-

det af den utanför hålans myning förekommande jordvallen. Hans anslag har under året varit 200 kr.

Ingeniör A. Friberg vid Husqvarna har företagit mindre undersökningar inom Småland.

Två lärjungar i Norra Latinläroverket S. Ambrosiani och W. Efvergren, af hvilka den förra sysselsatt sig med arkeologiska studier under ledning af dr Ekhoff, hafva under sommaren uppsökt och beskrifvit fornlemningarna inom Tuna sn, Olands hd, Uppland. De hafva inlemnat en synnerligen omsorgsfullt utarbetad redogörelse för sina iakttagelser och har Akademien för denna tillerkänt dem en belöning.

Fröken G. Meukow har afbildat målade glasfönster i svenska kyrkor och derför uppburit ett arfvode af 250 kr.

Teckningsläraren K. Pettersson har med största omsorg aftecknat fem kyrkor i Skara stift med i dem förekommande minnesmärken; resultatet af hans resa är 37 planscher och 43 fotografier. Hans anslag för detta af honom mönstergillt utförda arbete har varit 200 kr.

Regementspastor Bergström i Arboga har med ett anslag af 75 kr. företagit gräfningar efter medeltidsminnen i den nämnda staden.

Slutligen har Eric Ihrfors uppburit ett anslag af 60 kr. för att beskrifva kyrkorna i Gestrikland. Denne man har på det mest oegennyttiga sätt egnat sitt lif åt uppgiften att afbilda Sveriges kyrkor samt beskrifva dem och deras märkvärdigheter. Alla kyrkor i Östergötland, Småland och på Öland äro nu af honom afbildade och beskrifna. För allt detta arbete har han icke uppburit större anslag än 760 kr. Hans nit har hela tiden varit detsamma, men hvar ny del af hans arbete vittnar om ökad erfarenhet och insigt.

Fornlemningarnas bevarande. För resande af 4 runstenar, 2 i Östergötland, 2 i Uppland, liksom för resande

af en minnessten från heden tid har Akademien anvisat anslag. Taket öfver Rökstenen i Östergötland har restaurerats.

På Akademiens framställning har Kongl. Maj:t beviljat 187 kr. till bevarande af kastalen vid Gothems kyrka på Gotland och den under medeltiden tillkomna portalen till prestgården, samt 1,350 kr. till underhåll af Södra Råda gamla träkyrka i Vermland, hvilken tillhör staten. Dess inre är täckt af synnerligen vigtiga målningar, de i koret från år 1323, de i långhuset från år 1494.

På min framställning har Kongl. Maj:t af 1893 års riksdag begärt ett bidrag af 15,000 kr. till bevarande af Helsingborgs slotts Kärna. Kostnadsförslaget för bevarandet går till 30,000 kr. De återstående 15,000 äro i Helsingborg anskaffade.

Harbo församling i erkestiftet har bekostat restaurering af kyrkans medeltidsmålningar. Riala församling i samma stift har beslutit att vidtaga samma åtgärd.

De lundensiska erkebiskoparnes gamla slott i Åhus har börjat utgräfvas. Såsom redan blifvit nämndt, bekostas utgräfningen till den drygare delen af Kristianstads stadsfullmäktige. Akademien har åtagit sig att betala återstoden af egna medel, hvadan till vinnande af detta vigtiga ändamål någon utgift af statsmedel icke erfordras.

På begäran från domkyrkans byggnadskommitterade i Uppsala har drottning Catarina Jagellonicas sarkofag blifvit under min ledning öppnad och undersökt.

Allt hvad hittills i detta sammanhang blifvit yttradt är af uteslutande glädjande art. Men dessvärre finnes äfven annat, som det är min skyldighet att upptaga i denna årsberättelse.

När Brunskogs kyrka i Vermland skulle nybyggas, föreskref Kongl. Maj:t, att kyrkans gamla inventarier, altarprydnaden och predikstolen, skulle omsorgsfullt bevaras i den nya kyrkan. De insattes i tornet. Hos mig gjordes

anmälan, att de der blifvit groft skadade. Pastorsembetet, hvars utlåtande jag infordrade, förklarade, att dessa föremål voro väl vårdade, alldenstund tornets murar voro tjocka och taket klädt med koppar, men embetet måste medgifva, att någon illvillig person slagit sönder predikstolen. Jag har med anledning deraf vidtagit den åtgärd, som mig tillkommer.

En arkitekt, utsänd från Berlin att studera Lunds domkyrka, hade till k. Utrikesdepartementet inlemnat en ansökan, som väl må anses öfverflödig, om tillstånd att *uppmäta* ett par gamla kyrkor i Skåne, bland dem Dalby gamla stiftskyrka. Tillåtelsen gafs, men han begagnade sig af denna för att göra utgräfningar på Dalby kyrkogård. Hvad han der fann, om han af hvad han fann tillegnade sig något, derom vet jag intet. Hans gräfningsarbete lade emellertid hinder i vägen för en af mig planlagd undersökning.

Af Nydala gamla cistercienserkyrka finnas ännu delar qvar. Den östra delen användes ännu för gudstjenst. Församlingen ville på egen hand företaga en restaurering, genom hvilken en del af det gamla hade blifvit förstörd. Genom användande af extra kraftåtgärder, lyckades det mig att förebygga detta. Om min framgång var fullständig, vet jag dessvärre icke.

Ett förslag till omgestaltning af det öfre kapellet i Visby Mariakyrka har, mot mitt och mot Akademiens bestridande, blifvit godkändt. Dess bättre lär församlingen hafva beslutit att icke begagna sig af den gifna tillåtelsen.

Ehuru jag energiskt framhållit nödvändigheten att bevara de många grafstenarna i denna kyrka, så att de kunde blifva bevarade och för forskare tillgängliga, ehuru från norra Tyskland kom en enträgen framställning om skydd för dessa grafstenar, hafva de flesta af dem blifvit så placerade, att en del af inskriften är dold och att resten

af stenen är utsatt för tramp. En väl bevarad grafsten, som hittades under fortgången af restaurationsarbetena, har blifvit sönderslagen, så att numera endast vid pass en tredjedel finnes qvar.

I Visby, som är, om icke ett tillbakagående samhälle, åtminstone ett samhälle som icke går framåt, hyllar ett parti den inbillningen, att staden är stadd i stark utveckling. Detta parti fordrar, att verkligheten skall lämpas efter deras inbillning. Under det att man har svårt att reda sig med ogräset, som vill frodas mellan gatstenarne, talar detta parti om en storartad trafik, nuvarande eller kommande, för hvilken hål måste brytas på den staden omgifvande muren. Längden af de tre föreslagna portöppningarna är, säger detta parti, försvinnande liten mot längden af stadsmuren. En sådan mätning är vilseledande. Allt hänger derpå, att muren hålles intakt, att, derest genombrytning skall finnas af behofvet påkallad, hvilket det är mig omöjligt att finna, den göres sådan, att skadan blir så liten som möjligt. Det framställda förslaget, hvilket ännu icke blifvit pröfvadt af Kongl. Maj:t, går tvärtom ut på, att göra skadan så stor som möjlig.

För några år sedan utgräfdes, på enskild persons bekostnad, Ragnhildsholms historiskt märkliga fäste i närheten af Kungelf. Akademien gaf fullmakt för den person, som var utsedd att leda utgräfningen, fynden öfverlemnades till Statens Historiska Museum. De utgräfda murarne lemnades i väl bevaradt skick. Sedan dess hafva hela murar nedrifvits för att skaffa material för behof vid kungsgården Kastellegården, välhuggna stenar i hvalfbågar hafva flyttats till grunden för en af Kastellegårdens arrendator uppförd karantänsbyggnad för kreatur. Att grof åverkan skedt är bevisadt. Jag har till vederbörande häradsrätt af denna anledning instämt dåvarande arrendatorn, öfverstelöjtnanten och chefen för k. Hallands bataljon M. Kilman och hans förvaltare. De blefvo af häradsrätten

frikända, på grund deraf att de icke hade *befallt* sina arbetare att göra åverkan å ruinen. Jag har fullföljt åtalet hos k. Göta Hofrätt.

Hvad jag här anfört gäller enstaka fall. Men det finnes en genomgående fara för bevarandet af våra fornminnen, som jag anser mig skyldig att här framhålla. Jag menar de restaurationer, som våra kyrkor måste undergå. Tager jag saken rent teoretiskt, måste jag yrka på att allt ursprungligt blir bevaradt. Men denna rent teoretiska ståndpunkt kan ju icke alltid upprätthållas, ty afseende måste naturligtvis fästas vid den nuvarande i kyrkan gudstjenst firande församlingens kraf. Ett sådant kraf, när det är berättigadt, är jag fullt villig att erkänna, men ett tredje kraf har under senare tid blifvit framstäldt, nämligen att man icke skall respektera hvad våra förfäders konstnärer gjorde, utan deras verk skola omgestaltas efter den uppfattning nutidens arkitekter hafva af hvad de gamla arkitekterna borde hafva gjort. Det skulle blifva för långt att här ingå i en granskning af detta yrkande. Jag vill hålla mig endast till de fall, hvilka under år 1892 kommit till min behandling.

En plan till restaurering af Vadstena klosterkyrka har blifvit uppgjord af en arkitekt, som icke funnit det nödigt att skaffa sig kännedom — hvilket hade varit mycket lätt — om de bestämmelser, som från början voro gifna för klosterkyrkans utseende. Hans förslag är ganska tilltalande, men kyrkan, omdanad efter hans förslag, är icke den gamla klosterkyrkan; det var dock för dennas återställande som Riksdagen, på Kongl. Maj:ts begäran, gaf anslag till restaurationen.

En arkitekt har uppgjort förslag till restaurering af Voxtorps gamla rundkyrka i söder om Kalmar, utan att någonsin hafva sett kyrkan och således utan att verkligen veta hvad han hade att restaurera. Han hade visserligen till sitt förfogande af en annan arkitekt uppgjorda rit-

ningar af den gamla kyrkan, men dessa ritningar voro icke korrekta.

En arkitekt har uppgjort ritningar till ombyggnad af Grennas genom eld skadade kyrka. När han uppgjorde ritningarna hade han icke sett kyrkan och visste derför icke hvad som kunde och hvad som borde bevaras.

Slutligen får jag i detta sammanhang — då bakom min framställning af de faktiska förhållandena dölja sig hvarjehanda önskningar om en förändring till det bättre — framhålla ett mycket vigtigt ärende, som under året 1892 varit föremål för behandling i Akademien, ett ärende, som dock icke gäller de fasta fornlemningarna.

Kulturhistoriska Föreningen i Lund har af skäl, hvilka jag ej här behöfver anföra, begärt att dess museum måtte blifva ställdt under Akademiens och Riksantiqvariens tillsyn. I sina utlåtanden har Akademien framhållit tvänne omständigheter, hvilka synts Akademien värda synnerlig uppmärksamhet. Den ena, som ej direkt rörde Akademien, gällde reglerande af förhållandet mellan det kulturhistoriska museet, hvilket tillhör en enskild korporation, och en tidigare i Lund existerande statssamling. Kongl. Maj:t har ock funnit denna fråga behöfva utredning, hvilket visas deraf, att handlingarna blifvit för yttrandes afgifvande sända till det akademiska konsistoriet i Lund. Den andra omständigheten gällde den ställning Akademien skulle få genom en dubbel uppgift, den gamla att vara officiel målsman för Statens Historiska Museum, den nya att utöfva tillsyn öfver en med detta museum konkurrerande samling. I detta afseende har den kulturhistoriska föreningen uppfattat Akademiens betänkligheter och framställt ett förslag, som Akademien har kunnat antaga. Frågan beror nu på Kongl. Maj:t pröfning.

Jag anser — och har alltid ansett — landsorts-museerna vara af mycket stor nytta, dels för bevarandet af fornminnena, dels för spridande af intresset för dem, men jag kan

derföre icke frångå den uppfattningen, att vetenskapens kraf gör en skyddad centralförsamling nödvändig. Att jag vill på allt sätt främja de landsortsmuseer, som äro egnade åt bevarande af arkeologiska, historiska och numismatiska föremål har jag visat särskildt under år 1892, då jag, under påminnande om en af 1860 års riksdag uttalad önskan, hemställt att dupletter af fornsaker och mynt skulle, efter sig företeende behof, utlemnas till landsortsmuseer, hvilken hemställan blifvit af Akademien godkänd.



Hildebrand, Bror Emil, Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet, funna i Sveriges jord. Ny tillökt upplaga med 14 pl. 1881. Pris (i Sverige, Norge, Danmark och Finland): 10 kr.

Tornberg, C. J., Numi cufici regii numophylacii Holmiensis, quos omnes in terra Sueciæ repertos digessit et interpretatus est C. J. T. 1848. Pris: 7 kr. 50 öre.

Hildebrand, Bror Emil, Minnespenningar öfver enskilda svenska män och qvinnor. 1860. Pris: 7 kr. 50 öre.

——, Svenska Sigiller från medeltiden. I. 1, 2. 1862–1867. Pris: 19 kr. 50 öre.

——, Sveriges och Svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer. 2 delar (1874, 1875). Pris: 16 kr.

Montelius, Oscar, Statens Historiska Museum. Kort beskrifning till vägledning för de besökande. 5 uppl. 1880. Pris: 75 öre (vid ingången till museum: 50 öre).

——, The national historical museum, Stockholm. A guide to the collection issued by the royal Academy of literature, history and antiquities. Translated from the 5th swedish edition by Charles H. Derby. Pris: 3 kr. (vid ingången till museet 2 kr.)

Hildebrand, Bror Emil, och Hildebrand, Hans, Teckningar ur Svenska Statens Historiska Museum. Första häftet (Serien IV. pl. 1—10). 1873. Pris: 6 kr. Andra häftet (Serien VI. pl. 1—10). 1878. Pris: 6 kr. Tredje häftet (Serien V. pl. 1—5). 1883. Pris: 5 kr.

Med anslag ur **den Bergerska donationsfonden** har Akademien utgifvit:

Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling. Förra afdelningen, band 1 (1888): 9 kr. — Senare afdelningen, band 1 (1888): 11 kr.; band 2 (1889): 9 kr.; band 3 (1890): 8 kr.; band 4 (1891): 9 kr.; band 5 (1893): 8 kr.; band 6 (1898): 11 kr. 50 öre; band 7 (1895): 9 kr. 50 öre.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens **Antiqvariska Tidskrift för Sverige** utgifves i häften af omkring 5 ark med nödiga illustrationer. Fyra häften utgöra ett band. Pris för hvart band: 4 kr. eller något mera.

Under arbete äro för närvarande:

Akademiens handlingar del. 28 (Hans Hildebrand *Om djurfigurer i ornamentiken*).

Antiqvarisk tidskrift XI: 6, XIII: 1; XIV: 1; XV: 1.

Svenska sigiller från medeltiden del. 2 h. 1.

Teckningar ur Svenska Statens Historiska Museum h. 4 (Gotlands jernålder).

Månadsbladet för 1894.

Medeltidsfynd från Gotland (utgifves med anslag af Bergerska donationsfonden).

Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling (utgifves med anslag af Bergerska donationsfonden).

Sveriges runskrifter afd. 1. Ölands runskrifter; afd. 2 Östergötlands runskrifter (utgifvas med anslag af Bergerska donationsfonden).

☞ *Då utgifvandet af Akademiens Handlingar och Antiqvarisk Tidskrift [illegible] uppskof med utgifvandet af Månadsbladet, komma af Månadsbladet [illegible] årgångar att utgifvas hvart år, intill dess årgång och utgifningsår sammanfalla. Under år 1897 komma årgångarne 1894 (hvilken nu är lagd under pressen) och 1895 att utgifvas.*

☞ *Som genom ett misstag af bokbindaren Årsberättelsen för år [illegible] blifvit sammanhäftad med nr 253–255, torde denna vid bindning borttagas och förenas med Månadsbladet för 1894.*

☞ Se omslagets andra och tredje sidor! ☜

Stockholm, 1897. Kongl. Boktryckeriet.

KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TJUGONDETREDJE ÅRGÅNGEN.

MED [illegible] FIGURER OCH [illegible] PLANSCHER.

1894.

DISTRIBUERAS AF [illegible] WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

STOCKHOLM [illegible]

Af **Kongl. Vitterhets Akademien** (1753—1786) och **Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien** eller på Akademiens förlag äro följande arbeten utgifna:

Kongl. Svenska Vitterhets Akademiens Handlingar. 5 band. 1755—1788.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Handlingar. 20 band. 1789—1852.

—, Ny följd. Del. 1 (1857): 4 kr. 50 öre; del 2 (1861): 4 kr.; del. 3 (1863): 4 kr. 50 öre; del. 4 (1864): 4 kr.; del. 5 (1867): 4 kr.; del. 6 (1869): 4 kr.; del. 7 (1876): 4 kr.; del. 8 (1885): 8 kr.; del. 9 (1884): 7 kr. 50 öre; del. 10 (1885): 6 kr.; del. 11 (1893): 6 kr.; del. 12 (1895): 6 kr.

Antiqvarisk Tidskrift för Sverige. Del 1 2 kr.; del 2 3 kr.; del 3, h. 1—4 4 kr.; del 4, h. 1—4 4 kr.; del 5, h. 1—4 5 kr.; del 6, h. 1—4 4 kr.; del 7, h. 1—4 5 kr.; del 8, häft. 1—4 5 kr.; del 9, häft. 1—3 3 kr.; del 10, häft. 1—6 6 kr.; del 11, häft. 1—5 4 kr. 75 öre; del 12, häft. 1—4 4 kr. 50 öre; del 13, häft. 1—3 3 kr.; del 14, nr 2—3 4 kr. 50 öre; del 15, nr 1—2 5 kr. 50 öre; del 16, nr 1—4 7 kr. 25 öre.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Månadsblad. Första bandet: årgångarne 1872—1874. Andra bandet: årgångarne 1875—1877. Tredje bandet: årgångarne 1878—1880. Fjerde bandet: årgångarne 1881—83. Femte bandet: årgångarne 1884—1886. Sjette bandet: årgångarne 1887—1889. Sjunde bandet: årgångarne 1890—1892. Årgångarne 1893 och 1894. Pris för hvar af årgångarne 1872—1877: 2 kr.; för följande årgångar 3 kr.

Hildebrand, Bror Emil, Anteckningar ur Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Dagbok samt om de under Akademiens inseende ställda Kongl. samlingarne för år 1843. Pris 37 öre.

—, Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet funna i Sveriges jord. 1846. Pris 7 kr. 50 öre.

KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TJUGONDETREDJE ÅRGÅNGEN.

MED 75 FIGURER OCH 10 PLANSCHER.

1894.



STOCKHOLM
PÅ AKADEMIENS FÖRLAG
1897.

INNEHÅLL.

I denna årgång förekomma uppsatser af:

Hildebrand, Hans
Martin, Fredrik
Salin, Bernhard.

Redaktör: **Hans Hildebrand.**

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

265—276. 1894. Januari—December.

Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 30 december 1893.

Åverkan å fornlemning. Utskottet beslöt att icke erlägga någon lösen för en del i graf vid Vendels kyrkogård anträffade och hembjudna föremål, enär hittarne otvifvelaktigt haft full vetskap derom, att de åverkade en fornlemning.

Akademiens sammanträde den 2 januari 1894.

K. Myntkabinettet. Akademien beslöt, på förslag af Riksantiqvarien, att hos Kongl. Maj:t göra hemställan om rätt att använda en del af de vid den nyss afslutade myntauktionen influtna medlen till anskaffande af behöflig utställningsmateriel i k. Myntkabinettet.[1]

Åverkad fornlemning. Kongl. Maj:t hade anmodat Akademien att inkomma med förslag till Efverlöfs gamla kyrkogårdsports restaurerande samt uppgift å kostnaden derför.[2]

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Genom remiss anmodad att inkomma med utlåtande rörande *Bosebo* kyrka i Vexiö stift, beslöt Akademien tillstyrka bifall till ansökningen om tillåtelse att rifva kyrkan, under förutsättning af vanliga vilkor samt af föreskrift, att de gamla inventarierna, derest de

---

[1] Kongl. Maj:t har den 17 mars medgifvit, att 3,000 kr. finge användas till anskaffande af fyra skåp och ett bord.

[2] Jfr *Månadsbladet* 1893 s. 62.

icke komma att användas i den nya kyrkan, skola förvaras i kyrkan eller kyrkans hus.[1]

Förvaltningsutskottets sammanträde den 5 februari.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Från pastorsembetet i *Tuna* församling i erkestiftet hade inkommit anmälan, att församlingen vid reparation af kyrkan ämnade återställa kyrkans gamla väggmålningar, der sådant vore möjligt, och der väggytorna voro söndervittrade, anbringa nya målningar samt vidare, enär cementgolf komme att i kyrkan inläggas, å lämpliga platser på väggarne fästa åtskilliga nu i golfvet liggande grafstenar, hvarvid skall iakttagas, att platserna för de stenar, som för närvarande befinna sig i ursprungligt läge, genom lämpliga tecken utmärkas i det nya golfvet, vid hvilkets inläggning grafvar, som möjligen blottas, komma att hvalfslås. Utskottet beslöt att i skrifvelse till pastorsembetet uttrycka sin tillfredsställelse med de ifrågasatta åtgärderna.

Akademiens sammanträde den 6 februari 1894.

Akademiska ärenden. Till korrespondenter valdes Akademiens tecknare artisten Olof Sörling, kaptenen vid k. första lifgrenadierregementet Carl Anton August Ridderstad, professoren i Helsingfors M. G. Schybergson samt arkivarien i Köpenhamn C. F. Bricka.

Akademien beslöt att i år utdela det Beskowska stipendiet med 900 kronor.

Anmäldes, att Akademiens e. o. amanuens F. Martin af Kongl. Maj:t erhållit ett anslag af 1,500 kr. såsom bidrag till utgifvande af ett arbete rörande af honom under en resa i Sibirien samlade arkeologiska och etnografiska föremål.

Åverkad fornlemning. Akademien beslöt ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, att 186 kr. 95 öre måtte af allmänna

[1] Kongl. Maj:t har den 26 januari godkänt Akademiens framställning.

medel anslås för iståndsättande af den gamla porten å Efverlöfs kyrkogård.[1]

Medaljer. Förslag till medaljer för hästutställningen i Stockholm och föreningen för skidlöpningens främjande i Stockholm samt öfver grosshandlaren Johan Johansson och dr Artur Hazelius godkändes.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 5 mars 1894.

Fasta fornlemningar. Konungens befallningshafvande i Södermanlands län hade meddelat, att sedan, på derom af Riksantiqvarien gjord framställning, Konungens befallningshafvande låtit förbjuda vederbörande hvarje slags vidare förstöring eller ofredande af de vid *Blacksta*, Gåsinge sn, belägna fornlemningarna, flere socknemän i Gåsinge hos Konungens befallningshafvande anhållit om upphäfvande af sagda förbud, och hade Konungens befallningshafvande tillika öfverlemnat handlingar rörande socknemännens åstundan att i den grusås, hvarpå nämnda fornlemningar äro belägna, fortfarande få hemta väggrus. Utskottet beslöt att icke medgifva fornlemningarnas rubbande.[2]

Akademiens sammanträde den 6 mars 1894.

Akademiska ärenden. Anmältes, att Akademiens mångårige korrespondent direktör C. F. Nordenskjöld aflidit år 1892, men att någon underrättelse derom icke kommit Akademien tillhanda.

Till utländska ledamöter valdes kanslirådet Carl Gustaf Estlander i Helsingfors samt medlemmen af franska institutet Albert Sorel i Paris.

Akademien beslöt tilldela hemmansegaren J. F. Åsbrink i Tuna, Alsike sn, Uppland, ett exemplar i silfver af Akademiens prismedalj för den omsorg, hvarmed han tillvaratagit ett å hans egor anträffadt fynd.

---

[1] Kongl. Maj:t har den 6 april beviljat detta anslag.

[2] Jfr s. 17.

Akademiens fonder. Akademien beslöt att på Bergerska fonden skulle för år 1893 uppföras till runverket 531 kr. 80 öre, till arkeologiska undersökningar 2,925 kr. 50 öre, till beskrifningarne öfver Björkö- och Vendelfynden 275 kr. 50 öre, till teckningar, fotografier och träsnitt 411 kr. 38 öre, till Antiqvarisk-topografiska arkivet 920 kr. 80 öre, till forskningsresor 850 kr., till diverse mindre utgifter 216 kr. 29 öre samt att på Hjertbergska fonden för år 1879 skulle uppföras utgifter för Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet 11,118 kr. 52 öre. Akademien beslöt att behållningen år 1893 å de till den Historiska nämndens disposition ställda medlen skulle anslås till utgifvande af Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling, att dr P. Sondéns årsarfvode för utgifvande af dessa skrifter må för år 1894 utgå med 2,000 kr., att tilldela dr Sondén ett reseanslag af 1,500 kr. för forskningar i åtskilliga arkiv samt att tilldela dr K. H. Karlsson ett reseanslag af 1,200 kr. för forskningar i svenska arkiv.

Antiqvarisk-topografiska arkivet. Akademien inköpte 320 af förste intendenten A. T. Gellerstedt utförda aqvareller och teckningar af arkitektur och kyrkliga fornsaker. Lösesumman skulle utgå ur den Bergerska fondens räntemedel.

Anmältes att från framlidne öfverstelöjtnanten C. S. Drakenbergs dödsbo som gåfva öfverlemnats åtskilliga handlingar rörande Hackerska grafven i Södertelje kyrka och Alnby kyrka.

Helsingborgs kärna. Sedan meddelande erhållits, att restaureringsarbetena på Kärnan blifvit verkställda till ett belopp, som öfverstiger 27,000 kr. samt att penningarne blifvit förskotterade af stadskassan i Helsingborg, beslöt Akademien att tillstyrka Kongl. Maj:t att bifalla en eventuel ansökan från stadsfullmäktige i Helsingborg att utbekomma det af riksdagen som bidrag till tornets restaurerande beviljade anslaget af 15,000 kr.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Genom remiss anmodad att till Kongl. Maj:t afgifva utlåtande angående tillbyggnad

[1] Kongl. Maj:t har den 13 april godkänt denna framställning.

och inre dekorering af *Björlanda* kyrka i Göteborgs stift, beslöt Akademien tillstyrka bifall till församlingens framställning.[1]

Genom remiss hade Kongl. Maj:t öfverlemnat ej mindre en anhållan från Riksantiqvarien, att Kongl. Maj:t täcktes dels påbjuda, att restaurationsarbetena å södra sidoskeppet i *Skoklosters* kyrka inom erkestiftet tillsvidare uppskjutas, dels upptaga till ny pröfning, huruvida icke nämnda sidoskepps öfre våning må kunna för framtiden bevaras, än äfven k. Öfverintendentsembetets infordrade utlåtande öfver nämnda skrifvelse. Akademien beslöt, sedan upplyst blifvit, att en del af denna öfra våning redan blifvit rifven, att på grund af de i en af Riksantiqvariens promemoria[2] gjorda framställningar instämma i de i promemorian gjorda yrkandena, nämligen att Kongl. Maj:t täcktes dels utfärda förbud mot fortsatt rifning af kyrkan intill dess, på sätt Kongl. Maj:t finner godt bestämma, utvisadt blifvit, hvad under nuvarande förhållanden är att göra, dels utfärda föreskrift, att de spår af tidigare förhållanden, som ännu äro i kyrkans inre skönjbara, ej blifva under fortgången af restaureringsarbetena utplånade.

Medaljer. Förslag till medaljer för Göteborgs och Bohus läns k. Hushållningssällskap och för föreningen Sotholms härads hästvänner samt öfver kammarherre M. Lagerberg godkändes.

Akademiens sammanträde den 20 mars 1894.

Närvarande voro H. M. Konungen, D. K. H. Hertigarne af Vestergötland och Nerike, Akademiens preses hr Björnstjerna, Akademiens hedersledamot hr von Ehrenheim, Akademiens arbetande ledamöter hrr Bowallius, Malmström, Odhner, Hans Hildebrand, Montelius, O. S. Rydberg, Törnebladh, Emil Hildebrand och Alin, Akademiens korrespondenter häradshöfding Ekevall, k. arkitekten Langlet, major Ridderstad och artisten

---

[1] Kongl. Maj:t har den 30 mars godkänt denna framställning.

[2] Aftryckt s. 105.

Sörling; filosofie kandidaten A. Hammarskjöld; Akademiens tjenstemän doktorerna Stolpe, Ekhoff, Blomberg och Salin samt kandidaten Martin.

Sekreteraren föredrog delar af sin årsberättelse för 1893 samt förevisade märkligare under året inkomna fynd samt andra förvärf för Statens Historiska Museum.

Preses tillkännagaf, att Akademien beslutit för i år lemna det Beskowska stipendiet åt filosofie kandidaten A. Hammarskjöld och täcktes H. M. Konungen till honom öfverlemna stipendiet.

Akademiens andra sammanträde den 20 mars 1894.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Akademien tillstyrkte bifall till dr Hazelii begäran att *Hellestads* kyrkas klockstapel (Östergötland) måtte få öfverlemnas till Skansen.[2]

Akademiens sammanträde den 3 april 1894.

Akademiska ärenden. Till ledamöter valdes amanuensen i Riksarkivet, kammarherre C. G. U. Silfverstolpe, arkeologen Giovanni Battista de Rossi i Rom och direktören för museet i S:t Germain-en-Laye Alexandre Bertrand.

Inventering. Riksantiqvarien anmälte, att särskild förteckning blifvit upprättad öfver föremål af guld i Statens Historiska Museum.

Medalj. Ett förslag till medalj öfver f. redaktören S. A. Hedlund godkändes.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 7 maj 1894.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Göteborgs och Bohusläns fornminnesförening hade anhållit om tillstånd att på egen bekostnad undersöka lemningarne af Dagsmarks kloster i Bohuslän. Utskottet lemnade bifall härtill, med vilkor att berättelse

---

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde samma dag äfvensom den 3 april.

[2] Kongl. Maj:t har den 6 april godkänt denna framställning.

och planritningar öfver den gjorda undersökningen till Akademien inlemnas samt att af de under arbetet anträffade fynden allt, som eger intresse för Statens Historiska Museum, efter Riksantiqvariens bestämmelse, lemnas till nämnda statssamling samt det öfriga till Göteborgs Museums historiska afdelning.

Akademiens sammanträde den 8 maj 1894.

Akademiska ärenden. Hr Schücks inträdestal *Om redaktionen af Birgittas revelationer* upplästes.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Dr Ekhoff redogjorde för de af honom under den senaste tiden verkställda, ännu icke afslutade gräfningarne å platsen söder om *Skoklosters* kyrka, af hvilka gräfningar framgått, att det forna klostrets byggnader, bland dem korsgången, legat på denna plats samt stått i förbindelse med klosterkyrkan genom den nu nedrifna öfervåningen till det södra sidoskeppet.

Akademien beslöt förklara, att hon icke hade någon invändning att göra mot ett till henne af Kongl. Maj:t remitteradt förslag till reparation och inre dekorering af *Adolf Fredriks kyrka* i Stockholm.[1]

Akademien beslöt med anledning af en kongl. remiss förklara, att hon ej hade något att erinra mot en tillämnad restauration af *Alfta* kyrka i erkestiftet.[2]

Genom remiss hade Kongl. Maj:t till Akademien öfverlemnat en anmälan från pastorsembetet i *Kyrkoköpinge* församling i Skåne, att församlingen beslutit nymåla sin kyrkas inre samt att under arbetet härmed visat sig, att kyrkans hvalf under rappningen äro försedda med äldre målningar. Enär målningarne på uppdrag af Riksantiqvarien blifvit undersökta och fotografiskt afbildade samt dervid visat sig så illa skadade, att deras bibehållande eller restaurerande ej kan sättas i fråga,

[1] Ritningarna blefvo af Kongl. Maj:t fastställda den 18 maj.
[2] Ritningarna blefvo af Kongl. Maj:t fastställda den 13 juli.

beslöt Akademien anmäla, att hon ej har något att erinra mot den tilltänkta åtgärden.[1]

Mot en tillämnad reparation af *Östuna* kyrka i erkestiftet hade Akademien ingen invändning att göra, sedan det blifvit upplyst, att kyrkans väggar och hvalf ej varit försedda med äldre målningar.[2]

Med anledning af en kongl. remiss beslöt Akademien anmäla, att hon icke har något att erinra mot en tillämnad restauration af *Ekeby* kyrka i Linköpings stift, hvilken genom senare tiders om- och tillbyggnader förlorat sin ursprungliga karaktär, dock med vilkor att före arbetets början tillses, huruvida inom den äldsta delen af kyrkan målningar förekomma under rappningen, samt att kyrkans gamla inventarier, derest de ej fortfarande för sina ändamål användas, för framtiden bevaras samt att om under reparationen några fornminnen anträffas, dessa tagas tillvara och anmälas för Akademien.[3]

I en till Akademien insänd, till Kongl. Maj:t ställd skrifvelse hade pastorsembetet i *Vårdsbergs* församling, Östergötland, anhållit om tillstånd dels att å nytt öfverrappa de å väggar och hvalf under den äldre rappningen befintliga målningarne, dels att fortsätta med igenmurande af de i kyrkans vestra del, den s. k. rundkyrkan, förekommande nischerna. Sedan Riksantiqvarien upplyst, att målningarne, som blifvit utförda år 1616, ej äro af den betydelse, att deras bibehållande eller restaurerande kunde ifrågasättas, beslöt Akademien tillstyrka bifall till målningarnes förnyade öfverrappande, dock på sådant sätt att de ej taga skada, men hemställa om afslag å framställningen om de fyra qvarvarande nischernas igenmurande.[4]

---

[1] Kongl. Maj:t har den 18 maj förklarat, att församlingens framställning icke föranledde till vidare yttrande eller åtgärd.

[2] Ritningarne blefvo af Kongl. Maj:t fastställda den 25 maj. — Trots uppgiften från pastorsuppgiften, att målningar icke funnos under kalkrappningen, lära sådana der förekomma.

[3] Kongl. Maj:t har den 11 maj godkänt Akademiens framställning.

[4] Kongl. Maj:t har den 25 maj godkänt Akademiens framställning.

Med afseende på restaureringen af *Hedeskoga* kyrka i Lunds stift beslöt Akademien att instämma i k. Öfverintendentsembetets utlåtande.[1]

Med anledning af kongl. remiss angående ändrade ritningar för den nya kyrkan i *Trönö*, Helsingland, beslöt Akademien afgifva det utlåtande, att hon icke har någon invändning att göra mot förslaget, men att hon hemställer, att den gamla kyrkan må, så vidt möjlighet dertill finnes, få qvarstå.[2]

Med anledning af en kongl. remiss af handlingar rörande reparation af *Mora* kyrka i Dalarne beslöt Akademien anmäla, att genom de föreslagna åtgärderna inga konsthistoriska eller antiqvariska intressen träddes för nära.[3]

Kalmar slott. På grund af remiss af handlingar rörande inredande inom Kalmar slott af lokaler för en volontär- och rekrytskola beslöt Akademien anmäla, att enär, enligt förslaget, största delen af slottet afsåges till det nya ändamålet, Akademien ansåge sig böra instämma i k. Öfverintendentsembetets afstyrkande af de föreslagna åtgärderna.[4]

Visby stadsmur. Sedan Kongl. Maj:t genom remiss gifvit Akademien tillfälle att inkomma med förnyadt utlåtande angående upptagande af tre nya portar i Visby stadsmur och i Visborgs ruin, beslöt Akademien vidhålla sin tidigare hemställan om afslag å de tillämnade åtgärderna.[5]

Undersökningar. Af statsanslaget, stort 4,456 kr. 23 öre, beslöt Akademien anvisa till förste amanuensen 600 kr., till andre amanuensen 600 kr., till Hjertbergska amanuensen 400 kr., e. o. amanuensen B. Salin 400 kr., tecknaren Sörling 400

---

[1] Detta blef af Kongl. Maj:t godkändt den 22 juni.

[2] Kongl. Maj:t har den 14 juni beslutit, att församlingens gamla kyrka skall utan någon församlingens underhållsskyldighet fortfarande qvarstå.

[3] Kongl. Maj:t har den 25 maj godkänt ritningen och föreskrifvit, att med omläggningen af golfvet i kyrkan nödig vård skall egnas åt de grafstenar och grafvar, som möjligen förekomma i och under golfvet.

[4] Kongl. Maj:t har den 18 maj afslagit framställning om sådan användning af slottet.

[5] Jfr *Månadsbladet* 1892 s. 141 och 156.

kr., dr C. Wibling 300 kr.. kandidat S. Welin 300 kr. och Erik Ihrfors 400 kr.

Akademiens fonder. För Bergerska fonden (Antiqvariska nämnden) fastställes följande stat för år 1894:

till	Antiqvarisk-topografiska arkivet	kr.	1,000
»	inlösen af Brunii anteckningar	»	1,000
»	» af A. T. Gellerstedts teckningar	»	750
»	Akademiens amanuenser, reseersättning	»	700
»	dr Kolmodin för undersökningar på Stora Karlsön	»	250
»	direktor F. Nordin för undersökningar på Gotland	»	30
»	arkitekt Enblom för undersökningar af Alvastra ruin	»	150
»	runverket	»	750
»	illustrationer	»	600
»	ytterligare resor	»	750
		kr.	6,250.

För Hjertbergska fonden uppgjordes följande budget:

till	lifräntor	kr.	3,700
»	Hjertbergska amanuensen, lön och tjenstgöringspenningar	»	4,000
»	inköp af Kärda kyrkokista	»	1,000
»	konservering af föremål i Statens Hist. Museum	»	600
»	lektor Bæhrendtz för undersökningar i Kalmar län	»	400
»	kandidat H. Hansson för undersökningar på Gotland	»	300
		kr.	10,000.

Medalj. Ett förslag till en minnespenning för Nordiska Museet godkändes.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 4 juni 1894.

Fasta fornlemningar. Från Vestmanlands fornminnesförening hade inkommit en anhållan om tillstånd för föreningen att låta uppresa och iståndsätta kullfallna stenar m. m. i fornlemningar inom Badelunda sn, Vestmanland. Akademien biföll, men med framhållande att från en fornlemning försvunna stenar icke finge ersättas med nya.

Akademiens sammanträde den 5 juni 1894.

Akademiska ärenden. Till korrespondenter valdes apotekaren B. G. J. Cavalli och presidenten för kejs. arkeologiska kommissionen i S:t Petersburg grefve A. Bobrinski.

Byte. Akademien lemnade 10 duplettmedaljer till konsul O. Heilborn i utbyte mot 11 medaljer och ett kontant belopp af 200 kr.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af kongl. remiss af handlingar rörande en tillämnad reparation af *Ö. Fernebo* kyrka i erkestiftet beslöt Akademien anmäla, att intet konsthistoriskt eller antiqvariskt intresse trädes för nära genom de tillämnade åtgärderna.[1]

Enahanda utlåtande gafs rörande en tillämnad reparation af *Fosie* kyrka i Skåne[2], dock med vilkor, att i kyrkans murar insatta skulpterade eller med inskrift försedda stenar förvaras.

Öja församling i Skåne hade hos Kongl. Maj:t anhållit om tillstånd att rifva sin nuvarande kyrka. Riksantiqvarien upplyste, att han låtit afbilda och beskrifva målningarne å hvalfven och väggarne af den nuvarande kyrkan, hvilken i arkitektoniskt hänseende är utan intresse. Akademien beslöt att tillstyrka bifall till församlingens anhållan[3] med vanliga vilkor.

Jonsbergs församling, Linköpings stift, hade i ny skrifvelse till Kongl. Maj:t anhållit om tillstånd att fortsätta reparationsåtgärderna med afseende på altarskåpet; derest bifall dertill ej kan beviljas, är församlingen villig att sälja skåpet till staten för 10,000 kr. Akademien beslöt anmäla, att den äskade lösesumman vore öfverdrifven och att Akademien saknade anledning att ändra sitt tidigare uttalande.

Medaljer. Förslag till en medalj för Södermanlands läns k. Hushållningssällskap och en medalj öfver bankdirektören J. H. Palme godkändes.

---

[1] Kongl. Maj:t har den 22 juni godkänt ritningen.
[2] Kongl. Maj:t har den 22 juni godkänt Akademiens hemställan.
[3] Kongl. Maj:t har den 22 juni godkänt Akademiens framställning.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 25 juni 1894.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Från klockgjutarefirman J. A. Beckman & C:o hade inkommit anmälan om tillämnad omgjutning af *Månsarps* kyrkas i Vexiö stift år 1694 gjutna ringklocka. Som klockan blifvit för Antiqvarisk-topografiska arkivet afbildad, fann förvaltningsutskottet denna anmälan icke föranleda till någon åtgärd.

Akademiens sammanträde den 26 juni 1894.

Akademiska ärenden. Anmältes, att Akademiens korrespondent adjunkten vid folkskoleläraresеminariet i Karlstad Albrekt Julius Segerstedt aflidit den 25 juni.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Genom remiss hade inkommit *Bunkeflo* församlings i Skåne anhållan att för uppförande af en ny kyrka få rifva församlingens gamla kyrka. Akademien beslöt anmäla, att Bunkeflo kyrka visserligen är af hög ålder, samt af intresse i arkeologiskt hänseende, mon att Akademien, då kyrkan ej erbjuder tillräckligt utrymme för församlingen, ej anser sig böra ifrågasätta hennes bibehållande, utan tillstyrker bifall till församlingens anhållan under vanliga vilkor ssmt under förutsättning att Akademien före rifningsarbetets början erhåller tillfälle att låta afbilda och beskrifva kyrkan.[1]

Akademiens sammanträde den 31 juli 1894.[2]

Akademiska ärenden. Akademien antog filosofie licentiaten Oscar Almgren att vara e. o. amanuens vid de under Akademiens inseende ställda statssamlingarna.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningur. Med anledning af en framställning från *Svarttorps* församling i Småland angående försäljning af åtskilliga församlingens kyrka tillhöriga inventarier samt sedan anmäldt blifvit, att Förvaltningsutskottet

[1] Kongl. Maj:t har den 13 juli godkänt Akademiens framställning.
[2] Förvaltningsutskottet hade ett sammanträde den 30 juli.

för Statens Historiska Museum inköpt dem med undantag af en från sen tid härstammande altarprydnad, beslöt Akademien meddela församlingen, att Akademien ej för sin del har något att erinra mot sistnämnda altarprydnads försäljning.

Med anledning af en till Riksantiqvarien inkommen förfrågan från pastorsembetet i Piteå landsförsamling, om hinder möter för nedrifning af den församlingen tillhöriga förfallna träkyrkan i *Gråträsks* by, hvilken kyrka sedan längre tid stått öde, beslöt Akademien att för Kongl. Maj:t anmäla den ifrågasatta åtgärden samt att Akademien ej har något att erinra mot den, dock med vilkor att de å den kyrkan omgifvande kyrkogården förekommande grafvarne icke onödigtvis rubbas.[1]

Med anledning af remiss af handlingar rörande reparation af *S:t Peders klosters* kyrka i Lund, beslöt Akademien att anmäla, att Akademien icke har något att erinra vid de föreslagna reparationsåtgärderna i allmänhet, framhålla önskvärdheten af att alla i kyrkans murar befintliga spår af äldre tillstötande byggnader noggrannt bevaras samt anhålla om föreskrift, att Akademien sättes i tillfälle att, sedan murarne under reparationsarbetet blifvit befriade från den derå anbragta rappningen, inkomma med nytt utlåtande i denna punkt.[2]

Med anledning af ifrågasatt egoutbyte mellan *Baltaks* församlings (Skara stift) gamla kyrkogård och den plats, der församlingens skolhus finnes uppfördt, beslöt Akademien meddela, att enär ej några äldre minnesvårdar finnas å kyrkogården, Akademien ej har något att ur antiqvarisk synpunkt invända mot den tillämnade åtgärden, men att, enär grafvar finnas å kyrkogården, dessa ej få rubbas förr än de vanliga vilkoren vid dylika tillfällen blifvit iakttagna.

Med anledning af en från pastorsembetet i *Hägerstads* församling i Linköpings stift inkommen anmälan att yttertaket i församlingens gamla, ej längre för gudstjenst använda kyrka vore så bristfälligt, att de i kyrkan befintliga tak- och

---

[1] Kongl. Maj:t har den 17 augusti godkänt Akademiens framställning.

[2] Kongl. Maj:t har den 17 augusti godkänt Akademiens framställning.

väggmålningarne derigenom lede stor skada, meddelade dr Ekhoff, som på anmodan af Riksantiqvarien besökt kyrkan, att målningarne, hvilka äro anbragta dels å det platta innertaket af trä, dels å murarne, förskrifva sig från slutet af 1500- eller början af 1600-talet samt äro mycket illa utförda. Akademien, beslöt att pastorsembetets skrifvelse icke skulle föranleda någon annan atgärd än att Akademien skulle söka från kyrkan för Statens Historiska Museum erhålla några prof af takets målningar och skulle tillika hemställan göras om öfverlemnande till museet af några i kyrkan befintliga lemningar af en äldre kyrka.

Antiqvarisk-topografiska arkivet. Anmältes följande gåfvor: af kammarjunkaren C. Lagerberg 10 fotografier af föremål i Göteborgs museum, af jägmästaren H. Nordlund en fotografi af altarprydnaden i Qvickjocks kyrka. af artisten E. Bergendorff fotografier af Tensta kyrkas restaurerade hvalf- och väggmålningar samt af licentiaten O. Almgren fotografier af kyrkor och fornlemningar i Uppland, Nerike, Vestergötland m. m.

Medaljer. Förslag till medaljer för idrottsklubben Hepheta och k. Norrbottens regementes skjutförbund godkändes.

Hr Carl Ahlborn hade inlemnat nedanstaende förslag till medalj med anhållan om tillstånd att låta prägla den vid k. Myntverket:

Åts.: OLIM PRAESIDIUM REIPUBLICAE En sittande qvinlig figur skrifvande på en tafla.

Fråns.: W.M.H. LINCOLN MEDAL BROOKLYNE HIGH SCHOOL En öppen krans af lager och ek.

Enär medaljen är afsedd för utländsk räkning ville Akademien ej lägga hinder i vägen för dess prägling.

Akademiens sammanträde den 18 september 1893. [1]

Akademiska ärenden. Dr Ekhoff förordnades att intill Riksantiqvariens eller förste amanuensens återkomst vara tjenstförrättande sekreterare och riksantiqvarie.

[1] Riksantiqvarien deltog icke i detta sammanträde.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. *Örs* församling i Karlstads stift hade hos Kongl. Maj:t anhållit om tillstånd att för fullbordande af en beslutad reparation i församlingens kyrka få nedtaga kyrkans platta, med målningar försedda, bristfälliga innertak af trä. T. f. sekreteraren upplyste, att dessa målningar, tillkomna under den senare delen af 1600-talet, icke äro af den betydenhet, att deras bevarande bör ifrågasättas, äfvensom att kyrkan och dennas inredning saknar konsthistoriskt och antiqvariskt intresse. Akademien beslöt tillstyrka bifall till församlingens framställning, under förutsättning att Akademien erhåller tillfälle att före nedtagningen afbilda taket.[1]

Med begäran om utlåtande hade k. Öfverintendentsembetet insändt en af domkyrkorådet i *Linköping* hos embetet gjord anhållan om tillstånd att få vidtaga förändringar i den af embetet senast fastställda planen för anläggning af värmeledning i domkyrkan, äfvensom en promemoria i ämnet af värmeledningens konstruktör. Embetet hade fastställt, att hufvudledningen skulle förläggas i kanaler under golfvet samt nödiga kaminer placeras i de blindarkader, som befinna sig i kyrkans norra och södra sträckmurar. Domkyrkorådet hade föreslagit, att hufvudrören skulle förläggas ofvan golfvet utefter norra och södra murarne samt större värmebatterier anbringas i kyrkans vestra ända, genom hvilka åtgärder kaminerna i blindarkaderna skulle kunna undvaras. Akademien beslöt afgifva det utlåtande, att hon under inga förhållanden kan tillstyrka embetets förslag, hvarigenom den för Linköpings domkyrka egendomliga samt i konsthistoriskt hänseende synnerligen intressanta anordningen af blindarkader i murarne skulle till ej obetydlig del blifva undanskymd, som ock en mängd af de under kyrkans golf befintliga grafvarne rubbas, men att Akademien i stället anslöte sig till domkyrkorådets förslag, med vilkor att, om anbringande af de vestra värmebatterierna be-

[1] Kongl. Maj:t har den 28 september godkänt Akademiens framställning.

finnes nödvändigt, desamma ej få placeras så att de undandölja de äfven härstädes förekommande blindarkaderna.[1]

Genom remiss hade till Akademien öfverlemnats en anmälan, att målningar träffats å hvalfven i *Kyrkheddinge* kyrka. Skåne, hvarjämte kyrkorådet hade anmält, att en i kyrkan befintlig läktare skulle nedtagas, äfvensom att nytt golf skulle inläggas. Som målningarne voro så skadade, att deras återställande icke kunde ifrågasättas, beslöt Akademien tillstyrka tillstånd till deras öfverkalkande, liksom till öfriga tillämnade åtgärder, med vilkor att möjligen under kyrkans golf förekommande grafvar icke rubbas.[2]

Visby ruiner. Den enda ännu i enskild ega befintliga bebyggda tomten invid S:t Lars ruin hade af egaren blifvit hembjuden till ett pris af 3,000 kr., hvilket pris kunde anses skäligt med afseende på förhållandena i Visby, men hade egaren sedermera höjt priset till 4,000. Detta anbud blef icke godkändt.

Helgeandsholmen. Å riksdagshuskomitterades vägnar öfverlemnade hr Törnebladh en förteckning å fynd gjorda vid gräfningarne på Helgeandsholmen från midten af november 1893 till den 31 augusti 1894 samt framhöll med anledning af en i tidningarne synlig notis om inköp af dylika fynd till annan samling, att från kommitterades sida alltid lemnats Statens Historiska Museum företrädesrätt till förvärf af fynden, men att det ej vore möjligt att alltid upprätthålla en fullt effektiv kontroll öfver fyndens tillvaratagande. T. f. sekreteraren anmälte, att till Statens Historiska Museum redan inkommit den utan tvifvel mest betydande delen af de å Helgeandsholmen gjorda fynden samt att det nyss nämnda, af annan samling gjorda inköpet icke gällde föremål, som för Statens Historiska Museum vore af något större värde.

Medaljer. Förslag till medaljer för Stockholms amatörförening, Östergötlands skytteförbund, Jämtlands skytteförbund samt Lidköpings handverks- och industriförening godkändes.

---

[1] Jfr s. 19.

[2] Kongl. Maj:t har den 21 september godkänt Akademiens framställning.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 1 oktober 1894.

Fasta fornlemningar. En framställd begäran om ersättning för flyttning af ett mindre brygghus, som varit uppfördt öfver en forngraf å kronodomänen Lundby skattegården, Vestergötland, afslogs.

Anmältes, att det befunnits nödigt att till skydd för en del af slottsruinen vid Åhus anbringa en jerngrind.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. På grund af Kongl. Maj:ts föreskrift hade pastorsembetet i *Ekeby*, Linköpings stift, anmält, att under pågående reparationsarbete spår af målningar träffats under kalkputsen å kyrkans väggar. Utskottet beslöt anmoda sin korrespondent ingeniör Algot Friberg att undersöka och beskrifva dessa målningar.

Akademiens sammanträde den 2 oktober 1894.

Akademiska ärenden. Anmältes att Akademiens nyligen invalde utländske ledamot Giovanni Battista de Rossi aflidit den 20 september.

Akademien beslöt att anhålla för år 1895 om de tre vanliga anslagen å e. o. stat till samma belopp som hittills.

Akademien lemnade dr Ekhoff ett anslag af 1,200 kr. för en studieresa inom England och norra Tyskland.

Fasta fornlemningar. Kongl. Maj:t hade remitterat besvär i fråga om vägradt tillstånd att rubba de å grusåsen invid *Blacksta* i Gåsinge sn, Södermanland, förekommande fasta fornlemningar, i hvilka besvär klaganden anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes förordna, att grushemtningen från nämnda ås måtte ordnas på fullt tjenligt sätt samt att endast den nödvändiga platsen för fredande af ett mindre antal af de vigtigaste grafhögarne fridlyses. Konungens befallningshafvande hade i infordradt utlåtande hemställt om förnyad vetenskaplig utredning, huruvida icke någon eller några af fornlemningarna må kunna för ifrågavarande ändamål öfverlemnas till allmänhetens begagnande. Akademien beslöt för Kongl. Maj:t anmäla, att hon på grund

af de i remisshandlingarne framställda förhållandena funnit skäl medgifva borttagandet af den närmast det nuvarande grustaget belägna större högen, dock under förutsättning, att grushemtning från grustaget under den närmaste tiden icke bedrifves i sådan skala, att undersökning af denna hög under nästkommande sommar omöjliggöres.[1]

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af remiss af en ansökan från *Hanhals'* församling i Göteborgs stift om tillstånd att till Göteborgs museum sälja den gamla kyrkans målade innertak, altartafla och funt samt i kyrkan förvarade tvänne skepp och en värja beslöt Akademien afgifva det svar, att hon ämnar inköpa funten för Statens Historiska Museum, att som församlingen ej kan anses vara rätt egare till värjan, denna bör i den nya kyrkan förvaras, samt i öfrigt tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.[2]

Genom remiss hade öfverlemnats handlingar rörande rifning af *Verums* församlings, Lunds stift, kyrka och klockstapel. Akademien beslöt anmäla, att hon, under förutsättning att de vid kyrkors rifning vanliga föreskrifterna iakttoges, ej hade något att i ärendet erinra.[2]

Genom remiss hade öfverlemnats en ansökan af *Hallaryds* församling, Vexjö stift, om tillstånd att få sälja sina äldre inventarier, så vida de ej vore af intresse för statens samlingar. Akademien beslöt tillstyrka bifall.[2]

Genom remiss hade öfverlemnats handlingar af *Fornås'* församling, Linköpings stift, angående reparation af kyrkan och byggande af nytt torn. Akademien beslöt tillstyrka bifall, under förutsättning att Akademien erhåller tillfälle att före arbetets början låta afbilda kyrkans olika delar.[2]

Genom remiss hade inkommit handlingar rörande tillbyggnad och förändring af *Östra Nöbbelöfs* kyrka i Skåne. Som kyrkan på 1840-talet genom ombyggnad till största delen förlorat sin ursprungliga karaktär, beslöt Akademien förklara

[1] Kongl. Maj:t har den 25 oktober godkänt Akademiens framställning.
[2] Kongl. Maj:t har den 19 oktober godkänt Akademiens framställning.

sig icke hafva någon invändning att göra mot de tillämnade åtgärderna.[1]

Genom remiss hade inkommit handlingar rörande ändring af *Bolstads* kyrka, Karlstads stift. Akademien hade häremot ingen erinran att göra.[1]

Domkapitlet i *Skara* hade anmält, att det önskade, för anskaffande af medel till inköp af en större vinkanna samt restaurerande af en del silfverföremål sälja en mindre vinkanna, en åttkantig vinflaska samt två ljusstakar, allt af silfver. Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t tillstyrka bifall till denna försäljning.[2]

Torups församling, Göteborgs stift, hade anhållit att få sälja en del den gamla genom åskeld år 1870 förstörda kyrkan tillhöriga bristfälliga och värdelösa inventarier. Akademien förklarade sig för sin del icke hafva något att deremot invända.

Anmältes, att k. Öfverintendentsembetet i allt tagit hänsyn till Akademiens framställning angående värmeledningen i *Linköpings* domkyrka.

Medaljer. Förslag till medaljer för Göteborgs och Bohus läns skytteförbund och skridskosällskapet Norden i Göteborg godkändes.[3]

Förvaltningsutskottets sammanträde den 5 november 1894.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Utskottet medgaf, på grund af ingeniör A. Fribergs rapport, att målningarne i *Ekeby* kyrka (s. 17) må få å nytt öfverstrykas.

Utskottet medgaf omgjutande af klockor i *Ripsa* kyrka, Strengnäs stift (gjuten år 1799), *Trönninge* kyrka, Göteborgs stift (gjuten år 1685) och *Kungsbacka* kyrka (gjuten år 1847).

Fasta fornlemningar. Hemmansegaren Erik August Aronsson hade anhållit att få borttaga en grafhög, belägen å hans

---

[1] Kongl. Maj:t har den 19 oktober fastställt ritningarne.

[2] Kongl. Maj:t har den 19 oktober medgifvit försäljningen af de nämnda föremålen.

[3] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 22 oktober.

mark i Tyslinge, Viby sn, Nerike, för att å platsen uppföra ett goodtemplarhus. Som det hade utrönts, att byggnadsplats för goodtemplarhuset utan olägenhet kunde skaffas å annat ställe i närheten, afslog utskottet denna anhållan.

Nämndemannen J. G. Andersson å nr 1 Bolby, Ljusterö sn, Uppland, hade anhållit att få borttaga en på hans gårdstomt belägen grafhög. Sedan denna på Riksantiqvariens föranstaltande blifvit undersökt, utan att några fornsaker anträffats, och som det var uppenbart, att högen var till stort hinder för gårdens innehafvare, medgaf utskottet dess borttagande.

Akademiens sammanträde den 6 november 1894.

Akademiska ärenden. Kongl. Maj:t hade remitterat ansökningar af professor Johannes Paulsson om ett anslag för utgifvande af Petrus' de Dacia latinska skrifter samt af dr Hjalmar Stolpe om ett anslag för utgifvande af ett arbete om naturfolkens ornamentik. Akademien beslöt förorda båda ansökningarna.[1]

Anmältes, att dr K. H. Karlsson, som af Akademien dertill blifvit rekommenderad, fått tillstånd att för idkande af arkivstudier arbeta inom det österrikiska historiska institutet i Rom under pågående studietermin.

Byte. Akademien beslöt lemna tvänne Olof skötkonungs mynt till dr Nordeman i Vadstena i utbyte mot en del silfver ur Vestra Stenbyfyndet.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Anmältes, att Kongl. Maj:t beslutit, att det område, som omfattar Göteborgs gamla hospitals kyrka och kyrkogård, skall utarrenderas med skyldighet för arrendatorn att hålla området på lämpligt sätt inhägnadt och använda detsamma endast till slåtter samt att låta dem, hvilka ega rätt till begrafningsplatser å kyrkogården, fortfarande begagna dem.[2]

[1] Båda anslagen hafva af Kongl. Maj:t beviljats den 20 december.

[2] Riksantiqvarien hade den 20 augusti afgifvit utlåtande öfver detta ärende.

Kongl. Maj:t hade remitterat handlingar rörande ifrågasatt reparation och utvidgning af *Hörby* kyrka, Skåne. Som Riksantiqvarien hade utrönt, att Hörby romanska kyrka vore så bristfällig, att den ej till alla delar kunde återställas till ursprungligt skick, beslöt Akademien anmäla, att hon har intet att erinra mot de ifrågasatta åtgärderna, under förutsättning, att kyrkans romanska portal bibehålles oförändrad samt med vilkor att vanliga försigtighetsmått iakttagas.[1]

Inskrift. Förslag till inskrift å den minnessten, som kommer att resas till minne af slaget vid Kongslena godkändes.

Medalj. Svenska Akademien hade meddelat en beskrifning på den medalj, hon ämnar prägla öfver skalden Mikael Choræus.

Ett förslag till medalj för Östermalms sportklubb godkändes.

Akademiens sammanträde den 4 december 1894.[2]

Akademiska ärenden. Hr Silfverstolpe tog inträde med ett föredrag om kyrkans angrepp mot Revelationes sanctæ Birgittæ.

Till utländsk ledamot valdes medlemmen af Franska institutet Georges Perrot.

För nästa år utsågos till preses hr Björnstjerna, till ledamöter af förvaltningsutskottet hrr von Ehrenheim och Wedberg, till suppleanter i utskottet hrr Bowallius och Silfverstolpe, till ledamöter i den Historiska nämnden hrr Forssell, Styffe och Malmström, till ledamöter af den Antiqvariska nämnden hrr Hans Hildebrand, Montelius och Odhner, till revisorer af Akademiens räkenskaper hrr Wærn och Alin, till revisorssuppleant hr Silfverstolpe, till ledamot af direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk för åren 1895—1897 hr Törnebladh.

Akademien beslöt att, sedan några rum i museibyggnadens jordvåning af Nationalmusei konstafdelning blifvit till Statens

---

[1] Kongl. Maj:t har den 16 november godkänt Akademiens framställning.
[2] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 1 december.

Historiska Museum öfverlemnade, ingå till Kongl. Maj:t med anhållan om anslag till bestridande af nödiga utgifter för de förändringar inom nämnda lokal, som äro oundvikliga för lokalens användande till konserverings-, uppacknings- och förvaringsrum samt att k. Öfverintendentsembetet må få i uppdrag att beräkna kostnaderna och utföra detta arbete.

Akademien beslöt att vid minnesfesten öfver k. Gustaf II Adolf den 9 december nedlägga en krans i Riddarholmskyrkan. Till att representera Akademien vid detta tillfälle utsågos hrr Björnstjerna, Hans Hildebrand och Montelius.

Fasta fornlemningar. Akademien beslöt att ingå till Kongl. Maj:t med en begäran att Göteborgs—Borås jernvägs aktiebolag måtte åläggas återställa en skeppssättning, som vid jernvägsarbetet blifvit skadad.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Kongl. Maj:t hade remitterat handlingar rörande restaurering af det inre af *By* kyrka, Dalarne. Enär kyrkan är byggd år 1793, beslöt Akademien förklara, att hon har mot de föreslagna åtgärderna intet att erinra, samt framhålla det önskvärda att kyrkans dyrbara altarskåp finge den af k. Öfverintendentsembetet föreslagna platsen, hvarest det blefve bättre skyddadt än annanstädes i kyrkan.[1]

Kongl. Maj:t hade remitterat handlingar rörande reparation af *Ume* landsförsamlings kyrka. Ehuru delar af kyrkan äro från den senare medeltiden, eger kyrkan i följd af ombyggnader intet antiqvariskt eller konsthistoriskt intresse, hvadan Akademien förklarade sig icke hafva någon erinran att göra.[2]

Misterhults församling, Kalmar län, hade till inlösen hembudit kyrkans brudkrona af silfver. Då denna ej behöfves för Statens Historiska Museum, beslöt Akademien hos Kongl. Maj:t anmäla och tillstyrka bifall till församlingens önskan att få

[1] Kongl. Maj:t har den 20 december fastställt ritningarne.
[2] Kongl. Maj:t har den 22 mars 1895 godkänt Akademiens framställning.

afyttra kronan, derest församlingen nödvändigt vill göra sig af med det vackra arbetet.[1]

Inskrift. Förslag till inskrift å en minnessten, som kommer att resas å slagfältet vid Åsled, godkändes.

Medaljer. Förslag till medaljer för Gefle idrottsförening och Gefle velocipedförening samt öfver presidenten friherre C. D. Skogman godkändes.

Kongl. Maj:t hade remitterat en af chefen för k. Norrbottens regemente framställd anhållan att å den för regementets skjutförbund afsedda prismedaljen, som af Akademien en gång blifvit godkänd, få öfver regementets vapen låta anbringa en kongl. krona. Akademien beslöt förklara, att hon endast under förutsättning att den kongl. kronan verkligen tillhör regementets vapen, kunde tillstyrka bifall till den gjorda anhållan.[2]

Några tidiga former af germanska fornsaker i England.

De äldsta författare, som omtala Germanernas invandring i England, hafva något olika uppgifter om tidpunkten för denna tilldragelse, men tyckas dock i det hela anse att den bör sättas antingen till förra hälften af 400-talet eller till omkring år 450. Att de uppgifva olika tidpunkter behöfver ej vara något kriterium på att deras uppgifter måste vara origtiga, ty man kan mycket väl tänka sig att på olika trakter det germanska herraväldet börjat på olika tider, och att den ena författaren haft sin tradition från ett håll och den andra från ett annat. Det finnes ingenting som antyder, att Germanerna på en gång öfversvämmat England; tvärtom såväl tradition som arkeologiska förhållanden ge vid handen att de anländt i flere omgångar.

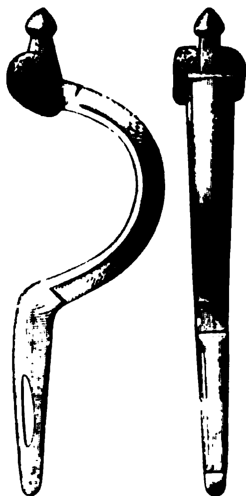
---

[1] Kongl. Maj:t, »som förmält sig vilja med nådigt välbehag anse, om församlingen behåller detta enligt sakkunniges yttrande vackra, ehuru för statens samlingar obehöfliga arbete», har den 20 december förklarat hinder likväl ej möta för försäljningen.

[2] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 18 december.

Deremot finnes nog ett och annat, som gör troligt att Germaner tidigare än förra hälften af 400-talet varit bosatte i England. Flere bevis härför lemnas i denna tidskrifts elfte årgång (1882)[1] utan att likväl fornsaksformerna direkt omtalas. Det kan måhända derför ej vara ur vägen att se till, hvad vittnesbörd fornsakerna gifva i denna fråga. Vi skola derför i det följande omtala några af de äldsta germanska fornsaker som blifvit funna i England.

Det engelska materialet är ganska svårtillgängligt, emedan det är spridt på så många dels offentliga dels enskilda samlingar, och om det är publiceradt, har det ofta skett i ytterst svåråtkomliga publikationer. Hvad jag här nedan meddelar gör derför intet anspråk på att i något afseende vara fullständigt, jag har i följd af bristande utrymme ej ens medtagit allt det jag antecknat.



1.

Största intresset tilldrager sig ett fynd från trakten af *Dorchester* nära floden Thame. Det gjordes tillfälligtvis af arbetare och många föremål synnerligast af jern blefvo bortkastade. Enligt uppgift hade fornsakerna blifvit funna bredvid tvänne skelett. Fyndet förvaras nu i Ashmolæan Museum i Oxford.

Bland de funna föremålen dragas den nordiska arkeologens ögon naturligtvis först till den fibula, som förekommer bland dem, här afbildad fig. 1. Som af figuren synes är det en bågfibula, hvilken härstammar från den stora klass af fibulor, som inom den svenska litteraturen börjat benämnas »fibulor med bakåtböjd nålhållare».

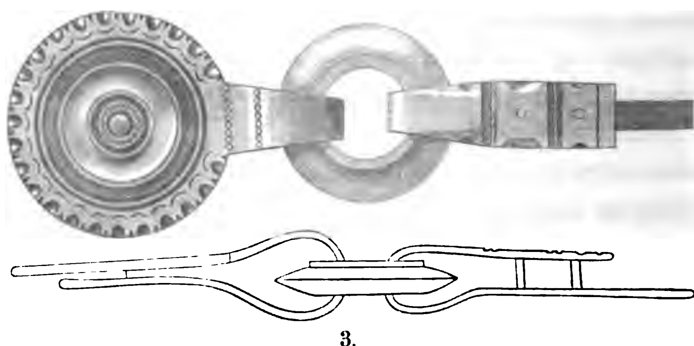
Ursprunget för denna stora fibula-klass är ännu höljdt i dunkel, men dess geografiska utbredning ger otvetydigt vid handen, att den med skäl åtminstone i mellersta Europa kan

[1] Hans Hildebrand, *När kommo Germanerna till England?* s. 39, 49 o. 145.



Det mest karakteristiska för hela föremålet är orneringen. Vi se i den runda skifvans profilering och kantornament ej obetydlig påverkan af den romerska formverlden, och detsamma gäller om det smalare styckets facettering, hvilken vi för öfrigt äfven återfinna å fibulan.

Denna facettering tyckes i nordligare Europa förekomma på föremål, hvilka blifvit tillverkade mot slutet af 200- eller under 300-talet. Redan under 400-talet synes man hafva glömt bort denna tradition från den romerska formverlden. Naturligtvis kan denna facettering här och hvar hålla sig qvar något längre, men då alltid i en något råare form. Så är t. ex. förhållandet å de korsarmade fibulorna i Norge, som äro af samma typ som fig. 2, fast mer utvecklade. De visa detaljer, som



3.

onekligen leda sitt ursprung från dylika facetteringar, men de ha förlorat den karaktär, som facetteringen under 200- och 300-talen eger och det i så hög grad, att man ej kan förblanda dem med hvarandra.

Ehuru vi sålunda finna, att utsmyckningen är påverkad af den romerska formverlden, kunna vi ändock med ganska stor bestämdhet påstå, att vi här hafva framför oss ett icke romerskt arbete.

Innan vi framlägga skälen för denna åsigt, skola vi genom en undersökning bestämma tiden för dylika beslags tillverkning jämte deras geografiska utbredning. Tidbestämningen sker lättast genom de fibulor, som anträffas i samma fynd-

grupperna [illegible] dessa beslag. Dessa fötter äro af tvänne slag. [illegible] mellan spalten [illegible]. De [illegible] spalterna äro utvecklade ur de så kallade runda [illegible] spalterna. Ett sådant är t. ex. funnet i Torsbergs-mossen.[1] Ett mera utveckladt är funnet vid [illegible] i Hannover [illegible] afbildadt i fig. 4.[2] Båda dessa fötter äro utförda i en teknik, som [illegible] i slutet på 3:dje [illegible] under 3:dje seklet, åtminstone under dess första hälft. De [illegible] fötter, hvilka förekomma i samma [illegible] som de nu omtalade beslagen, hafva en något mer [illegible] och äro ej utförda i samma teknik, som de [illegible] utförda, hvilket allt antyder att de äro något yngre än [illegible] d. v. s. tillhöra midten eller senare hälften af 3:dje seklet. Ungefär samma resultat erhålles genom en undersökning af de tillsammans med dessa beslag funna föremålen, hvarför de ofvannämnda beslagen torde böra hänföras till senare hälften af 3:dje seklet.

Undersöka vi beslagens geografiska utbredning, finna vi att de till största delen äro anträffade endast inom ett ganska begränsadt område. För närvarande känner jag dylika från nordvestra Tyskland, Belgien, norra Frankrike,[3] samt det handtag från England omtalade. Det sydligaste fyndstället ligger ej längre söderut än i departementet Meuse. Ett och annat antyder dock, att man kan vänta sig att finna dessa beslag ännu något längre nedåt söder.

I Frankrike benämner man de derstädes tillsammans med dessa beslag anträffade fynd »gallo-romains», dermed afseende att beteckna deras nationalitet. Voro dessa föremål verkligen af ett galliskt-romerskt ursprung, borde de väl förekomma både

---

[1] C. Engelhardt, Thorsbjergs Mosefund, Kjøbenhavn 1863 pl. 4 fig. 6.

[2] Förvaras i Provinzial-Museum, Hannover.

[3] Sådana fyndorter äro i Hannover vid Wehden, Kreis Lehe, vid Perlberg, Kreis Stade, i Belgien vid Tongres, i Frankrike vid Vermand i departementet Aisne, vid Belleray i departementet Meuse.

sydligare och vestligare än nu är fallet, öfver hela det stora område, der sammansmältningen af de galliska och romerska nationerna försiggått, och ej endast inom det jämförelsevis lilla nordöstligaste området af Frankrike. När vi dertill nordost om Frankrike anträffa just dessa beslag, ligger det nära till hands att antaga, att de från dessa trakter kommit till Frankrike och ej tvärtom. Lägger man härtill, att de såväl i Frankrike och Belgien som i England uppträda tillsamman med fibulaformer, hvilka äro af germanskt ursprung, styrker detta i hög grad antagandet att dessa beslag äro germanska.

Finna vi i samma fynd germanska beslag och germanska fibulor i en för öfrigt till största delen romersk omgifning,



5.



6.

torde det vara sannolikare, att vi hafva att göra med Germaner, som tillegnat sig något af den romerska kulturen, än med Romare, som prydt sig med barbariska smycken och beslag. Materialet är likväl ännu för ringa att kunna användas till en vidtgående slutledning, och dock gifva de ofvan omtalade förhållandena en antydan, att man på arkeologisk väg skall kunna påvisa, att Germanerna under senare hälften af 300-talet trängt fram så långt som till departementen Aisne och Meuse.

Då vi nu i Dorchesterfyndet finna, att ifrågavarande form af beslag är funnen tillsammans med ett germanskt spänne, ökar det i hög grad sannolikheten för, att vi i Dorchesterfyndet ha att göra med minnen af tidigt till England invandrade Germaner.

Utom de båda här afbildade fornsakerna innehöll fyndet en remsölja med halfrundt beslagsstycke och byglen slutande i tvänne djurhufvud, en form som förekommer både på germanskt och romerskt område, samt ett remändsbeslag, här återgifvet i fig. 5. På rent germanskt område känner jag dylika remändbeslag från graffälten mellan Elbes och Wesers mynningar t. ex. Wehden, Kreis Lehe, Altenwalde samt Perlberg, Kreis Stade. Ett af dem, afbildadt i fig. 6, är funnet vid Perlberg.[1] Dessutom har jag antecknat ett dylikt remändbeslag från Ober-Röblingen, inom provinsen Sachsen. Vidare förekomma i Dorchesterfyndet 9 stycken smala och tunna bronsbeslag med facettering samt ett bronsbeslag instucket i ett

[illegible]

[illegible]

Den egentliga bågen och den nedre delen af fibulan äro ungefär jämnbreda. Det nedre partiet är försedt med de här ofta omtalade facetteringarna. På undersidan af plattan är nålfästet, som består af tvänne med hål försedda skifvor, hvilka stå på så långt afstånd från hvarandra, att spännet alldeles otvifvelaktigt måste hafva haft nålspiral.

Se vi oss omkring bland germanska fibulatyper för att söka den form, från hvilken denna är härledd, behöfva vi ej forska länge innan det blir tydligt att den måste hafva uppstått ur en typ sådan som figur 8 återger. Vi finna, att å



9.

detta spänne[1] äro de utskjutande taggarna ej såsom å Kempston-spännet endast en prydnad, utan af en konstruktiv betydelse, i det att de tjena som fäste för nålspiralen eller rättare för den ten, omkring hvilken denna är virad. I öfrigt förete spännena stor likhet och synnerligast faller i ögonen den egendomliga böjningen af bågarne, som är sådan att högsta punkten ej är belägen midt å bågen utan något längre ned. Å båda förekommer den karakteristiska facetteringen, men det äldre spännet är något massivare än Kempston-fibulan.

Fibulor af typ som fig. 8 hafva ungefär samma, om än något vidsträcktare, geografiska utbredning som den, hvilken ofvan angifvits för beslag af samma art som fig. 3.

[1] Funnet vid Loxstedt, Kreis Geestemünde, Hannover förvaras det i museet i Hannover.

Vid *Haslingfield* i Cambridgeshire har man funnit en fibula[1] af ett ganska egendomligt utseende, afbildad i fig. 9. Såsom af figuren framgår är det en likarmad bågfibula med såväl det öfre som det undre partiet triangelformigt utbredt. Bågen är jämförelsevis kort. Utmed de sluttande sidorna å de triangelformiga partien äro djurgestalter anbragta. Nålfästet består af två profilerade genomborrade skifvor ställda på så stort afstånd från hvarandra, att nålspiralen måste hafva varit temligen lång. De triangulära partien äro prydda med växtornament lånade från den romerska konsten.

Ett annat liknande spänne[2] är funnet vid Little Wilbraham i Cambridgeshire, äfven det prydt med växtornament. Efter afbildningen att döma tyckes det likaledes hafva djurbilder utefter kanterna. Ett tredje spänne[3] af denna typ har blifvit anträffadt på det härofvan omtalade graffältet vid Kempston nära Bedford. Det är så skadadt af erg, att man ej kan se mycket af dess ornering.

De konstruktiva detaljerna låta oss genast ana, att vi hafva med germanska spännen att göra, och de äro äfven alla tre funna på angelsaksiska graffält. Det germanska ursprunget göres än troligare, då det visar sig, att dylika fibulor för öfrigt endast träffats på rent germanskt område, nämligen mellan Elbes och Wesers mynningar. De här belägna graffälten vid Wehden och Altenwalde, båda Kreis Lehe, samt Loxstedt, Kreis Geestemünde, hafva att uppvisa flere exemplar, dock är det endast ett af dessa som, efter en gammal, dåligt gjord teckning att döma (orginalet är förkommet), möjligen varit försedt med djurbilder efter kanterna.

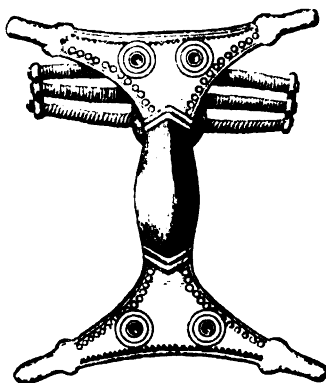
De likarmade bågfibulornas grupp är ganska utbredd bland Germanerna, men sådana, hvilkas öfver- och nederparti äro triangulärt formade i öfverensstämmelse med Haslingfield-spännet d. v. s. med den ena triangelspetsen vänd mot spännets

[1] Den bevaras i University Museum i Cambridge.

[2] Se R. C. Neville, *Saxon Obsequies*, London 1852 pl. 2 fig. 35.

[3] Förvaras i British Museum.

båge, dylika anträffas, åtminstone de mer utvecklade af dem, så vidt jag vet, utom på redan anförda ställen, endast i Norge. Den norska gruppen afviker dock högst väsentligt från den hannoveranskt-engelska. I fig. 10 är en sådan fibula[1] afbildad. Så förekommer aldrig på de norska den ornering, som är utmärkande för spännena af Haslingfield-typen, och dessutom äro de äfven i konstruktivt hänseende olika, i det att de norska så godt som regelbundet hafva dubbel eller flerdubbel nålspiral och enkelt nålfäste.



10.

De norska spännena förekomma i sådana fyndkombinationer, att de med sannolikhet böra sättas ungefär till midten af 300-talet, och då de hannoveranskt-engelska, som vi snart skola se, troligen äro från slutet af 300-talet eller början af 400-talet, synes mig detta stämma väl tillsamman, emedan de hannoveranskt-engelska med sitt från kanten indragna dubbla nålfäste, visa en senare konstruktion än de norska med deras dubbla spiraler. I hvilket frändskapsförhållande de stå till hvarandra tillåter oss ej materialets knapphet att utröna.

Men vi återvända nu till Haslingfield-fibulan och dess ornering. Det egendomligaste med denna är onekligen de utefter

[1] Funnen vid Tveitene, Jarlsberg og Larviks Amt. Universitetets Oldsagssamling i Kristiania. Figuren lånad från *Aarsberetning* 1888.

de sluttande sidorna anbragta djurgestalterna. Se vi oss omkring efter liknande företeelser, finna vi, att de ej äro så få, samt att de uppträda så väl inom romerskt som germanskt område. Men det kan ej lida något tvifvel, att ej denna smakriktning först framträdt inom det romerska rikets gränser. Derför talar bland annat den geografiska utbredningen.

Vi finna exempel på denna art af ornering så långt öster ut som vid Olympia i Grekland,[1] och afviker det här funna föremålet, ett remändbeslag, så pass mycket ifrån alla öfriga kända exemplar, att det synes häntyda på en lokal tillverkning. Vidare kunna vi iakttaga denna ornering i Dalmatien, der vid Salona, som bekant en romersk ort, har anträffats ett triangulärt föremål, troligen ett af beslagen till en remsölja, prydt med växtornament och två utefter kanterna ställda djurbilder.[2] Ett remändbeslag,[3] orneradt på samma vis, är troligen också funnet vid Salona och i alla händelser i Dalmatien. Vid Sissek, der en romersk koloni varit belägen, har man funnit ett bredt rembeslag[4] med nu omtalade ornering, såväl djurgestalterna som växtornamenten.



11.

Ett remändbeslag,[5] här afbildadt i fig. 11 och funnet vid Aqvileja, har den här åsyftade orneringen, men i stället för växtornament ett geometriskt, som vid denna tid var mycket omtyckt. Vidare finna vi å ett remändbeslag,[6] exakta fyndorten okänd, men dock säkerligen att söka i Italien, både det geometriska

[1] *Die Ausgrabungen in Olympia* d. IV. pl. LXXI, fig. 1357.

[2] Förvaras i museet i Agram.

[3] Förvaras i museet i Spalato.

[4] Förvaras i museet i Agram.

[5] Bilden efter Söderberg, se ATS XI. 3.

[6] Förvaras jämte de båda nästföljande föremålen i museo Kircheriano i Rom.

och växtornamentet samt djurbilderna. Till samma fynd höra möjligen ytterligare ett remändbeslag (djur och växter) samt ett bredt rembeslag liknande det från Sissek. I trakten af Verona är förmodligen funnet ett remändbeslag[1], som visar de båda djurgestalterna utefter kanterna, men i öfrigt en annan ornering.

Äfven Tyskland kan uppvisa flere prof på denna ornering. Så har jag antecknat ett dylikt rembeslag,[2] som är funnet i trakten af Gunzenhausen i Bayern. Från Rhentrakten känner jag för ögonblicket till ett, funnet i närheten af Mainz,[3] ett i Köln.[4] Det här ofvan omtalade graffältet vid Vermand ger oss äfven ett par prof på denna ornering från norra Frankrike. Belgien har att uppvisa än flere föremål smyckade på detta vis.[5] Inom obestridligen rent germanskt område förekommer äfven denna smakriktning, och då helt naturligt inom de trakter, som ligga de romerska provinserna närmast, nämligen Hannover, hvilket dessutom möjligen förmedlat förbindelsen med Skandinavien, der vi flere gånger finna denna ornering, men i det hela taget kan man säga, att Germanerna i allmänhet endast upptagit tankegången, i det att de öfversatte den på sitt eget formspråk. Denna fråga kan dock här lemnas alldeles åt sidan,[6] ty af intresse för oss är egentligen, att denna smakkänsla gjorde sig gällande öfver en vidsträckt yta. Detta måste antingen bero på en ytterst liflig förbindelse, som hastigt öfver hela det ifrågavarande området utbredt denna smakkänsla, och detta har ej kunnat inträffa under andra tider än då romerska riket ännu var en helhet, eller också derpå att denna smakriktning skulle så småningom hafva förflyttat sig. Det senare antagandet är dock föga tilltalande, emedan det ej är troligt att

[1] Förvaras i museet i Verona.
[2] Förvaras i museet i Ansbach.
[3] Förvaras i Germanisches Centralmuseum i Mainz.
[4] Förvaras i museet i Bonn.
[5] Se Söderberg ATS XI. 3.
[6] Se härom min uppsats *Ornamentstudier* i *Upplands fornminnesförenings tidskrift*, band III, sid. 234.

under dylika förhållanden såväl djur- som växtornament utefter hela linien skulle i så hög grad hafva bibehållit sin form och karaktär. Åtminstone vid de tillfällen, då man är i stånd att kunna förfölja en sådan flyttning, har det visat sig, att man kan iakttaga en småningom inträdande förändring i formerna och uppfattningen.

Visserligen äro ej alla de här ofvan uppräknade styckena af lika godt arbete. Några af de belgiska t. ex. förråda onekligen ett försämrande, men deremot äro t. ex. så väl djur- som växtornament på Haslingfield-fibulan, som otvifvelaktigt är ett germanskt arbete, verkligen lika fint och vackert utförda som någonsin de i södern funna.

Om detta mitt resonnemang är riktigt, skulle vi härigenom få en möjlighet att bestämma tiden för denna smakkänsla, ty å ena sidan måste den hafva blomstrat medan det romerska riket ännu var en helhet med lifliga förbindelser, och då denna smakkänsla af många skäl, på hvilka vi här ej kunna inlåta oss, synes vara det sista intryck, som Germanerna mottogo från romerskt håll, måste vi förlägga den till en så sen tid som möjligt och då synes mig slutet af 300- eller början af 400-talet vara det allra senaste, man kan komma till. Detta resultat styrkes genom åtskilliga kombinationer med nordiska förhållanden. I detta samband bör äfven nämnas ett graffynd vid Vermand,[1] der bland föremål utsmyckade på omtalade sätt med all sannolikhet hittats en guldsolidus präglad för Arcadius, som dog år 408.

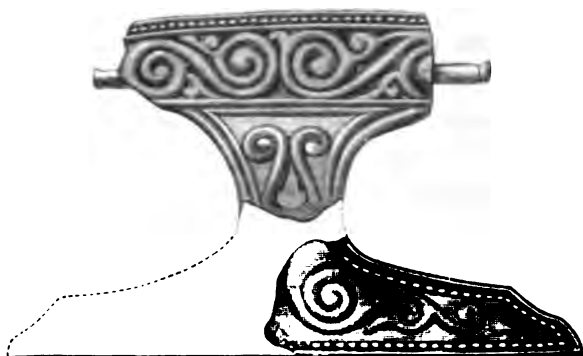
Om vi efter denna lilla undersökning återvända till Haslingfield-spännet, kunna vi numera påstå, att det med all sannolikhet är ett germanskt arbete (på grund af det konstruktiva) från tiden omkring år 400 eller tidigare delen af 400-talet. Till denna tid måste äfven de öfriga spännena af denna typ förläggas.

Utanför Englands gränser förekomma, såsom ofvan blifvit sagdt, dylika spännen åtminstone mig veterligt endast från

[1] T. Eck, *Les deux cimetières Gallo-romains de Vermand et de Saint-Quentin*, Paris 1891, sid. 131.

den trakt af Hannover, som ligger mellan Elbes och Wesers mynningar. Fig. 12 återger ett dylikt spänne[1] funnet vid Wehden och fig. 13 baksidan af detsamma, för att åskådliggöra nålspiralens anordning.

Det är sannolikt ingen tillfällighet, att, om ett annat graffält nära Elbe medräknas, nämligen ett vid Perlberg, Kreis Stade, vi från ett ganska begränsadt område hafva alla de tidigare germanska former representerade, som vi här ofvan lärt känna från fynd i England, om endast fibulan fig. 1 undantages. Men vi behöfva ej aflägsna oss så långt från Elbe och då i nordlig rigtning, för att finna äfven denna fibula.



12.

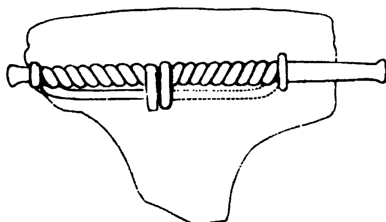
Dessa iakttagelser bekräfta till en början den gamla traditionen, att ifrån Elbe-trakten och området något norr derom Germaner invandrat till England. Men de kunna äfven vidare gifva oss en fingervisning om den väg Germanerna färdats. En del af de här omnämnda fornsaksformerna förekomma visserligen åt sydvest, från Hannover räknadt, en omständighet som kunde föranleda en förmodan, att Germanerna följande Nordsjökusten skulle hafva landstigit i det sydligaste England. i Kent. Vore detta antagande riktigt skulle man naturligtvis i Kent, som blifvit mycket undersökt, hafva funnit de ofvannämnda fornsaksformerna. Så vidt jag kunnat finna, har detta

[1] Förvaras i Provinzial-Museum Hannover.

likväl aldrig inträffat. De ofvan omtalade engelska fyndorterna ligga nämligen alla norr om Themsen.

Då nu de båda fibulaformer, som äro representerade genom figg. 1 och 9 ej äro kända vare sig från Holland, Belgien, Frankrike eller Kent, men, såsom nyss blifvit sagdt, återfinnas såväl i Elbe-området som i England norr om Themsen, ligger det nära till hands att antaga, det denna invandring skett direkt sjövägen. Fibulor af samma typ som figg. 1 och 2 förekomma visserligen någon gång i Kent, men äro då af något senare former.

Redan länge har arkeologernas uppmärksamhet varit fäst på den stora olikhet, som är rådande mellan de s. k. angelsaksiska fornsaker, hvilka äro anträffade i delarne norr och söder om Themsen, inom hvilket senare område Kent varit mest gifvande. När man då inom det nordligare området på 400-, 500- och 600-talen med förkärlek tyckes hafva utvecklat de former, som härstamma från Elbetrakten, hvilka här åsyftade utvecklade former ytterst sällan anträffas i Kent, är detta ett förhållande, som sannolikt endast kan förklaras genom antagandet af olika germanska stammar på båda sidor om Themsen. Ty då förbindelserna kunde uppehållas med stamförvandterna utefter kusterna på andra sidan Nordsjön, och härom vittna fornsaksformernas likhet i utveckling, kan man näppeligen förmoda, att Themsen skulle utgjort något hinder för en liflig förbindelse, om verkligen ett närmare stamförvandtskap förefunnits mellan folken å ömse sidor om densamma.


13.

Det är derför troligt, att landet söder om Themsen blifvit öfversvämmadt af helt andra germanstammar än trakterna norr om floden, och så vidt jag har mig bekant är det endast de sydligare områdena, som hafva någon tradition, mer eller mindre sagoblandad, om den germanska invandringen, hvaremot

ingen sådan saga eller uppgift finnes rörande delarne norr om Themsen.

De södra trakterna, framför allt Kent, visa genom sina fornsaksformer mot kontinenten söderut och är det väl äfven sannolikt, att hufvudmassan af de Germaner, som slogo sig ned söder om Themsen, framför allt i Kent, äfven kommit söderifrån öfver Kanalen. Huru tidigt de anländt, vill jag för närvarande ej inlåta mig på, emedan ännu ej de här förekommande fornsakstypernas ålder är tillräckligt utredd. Det synes dock som om de s. k. angelsaksiska fornsakerna någon gång skulle förekomma i kontakt med romerska föremål.

* * *

Af det här ofvan sagda framgår, att Germanerna troligen i slutet af 300-talet eller åtminstone strax i början af 400-talet trängt så långt in i England som till Dorchester och möjligen äfven Bedfordtrakten, att likheten mellan fornsakerna i Hannover och England norr om Themsen samt dessa fornsakers geografiska utbredning i öfrigt med nödvändighet förutsätter en direkt förbindelse mellan dessa trakter, samt att Germanerna söder om Themsen hufvudsakligen egde förbindelser söderut, hvilket så godt som förutsätter ett närmare stamförvandtskap med söder om kanalen boende Germaner än med dem norr om Themsen.

Bernhard Salin.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Samlingarnas tillväxt under år 1894.

9424. *Gotland, Burs sn.* Två små bitar brändt bronsbleck, bitar af ett orneradt lerkärl af rödgult gods. Funnet jämte brända ben i en graf af 78 cm längd, 30 cm bredd, 32 cm djup inom en ring af 13,5 m omkrets.

9425. Träsnittsstock skuren af Olof Rudbeck d. ä. och använd i tredje delen af Atlantikan. *Gåfva af onämnd.*

9426. *K. operans tomt i Stockholm.* Formkakel.

9427. Ett exemplar i silfver af k. Krigsakademiens å Carlberg belöningsmedalj för 'framsteg i vetenskaperna', med ingraverad skrift å frånsidan Ankarsvärd Carl 4 d, CLC 1797. *Gåfva af arkitekten Agi Lindegren.*

9428. *Södermanland, Selebo hd, Selaön.* Flintredskap, tvåsidigt, platt kullrigt, två trubbiga eggar, ena ändan afrundad (den andra afslagen), eggarne tillskärpta med små oregelbundna hugg, på båda bredsidorna små slipade fläckar, längd 11,6 cm, största bredd 2,9 cm, tjocklek 1,9 cm; yxa af grönsten; 3 yxor af grönsten med skafthål; spjutspets af skiffer; bränd spelbricka af ben, skålla af förgyldt bronsbleck, förböjd prydnad af metallsnodder, eldstål, 3 hästskor; 3 jernbitar; ett större stycke af ett lerkärl; ett lock af bränd lera. *Gåfva af hrr Strandberg och Källgren.*

9429. *K. operans tomt i Stockholm.* Ett helt kakel och några bitar.

9430. Leverans från k. Myntet. *Mynt.* Silfver: 2-krona; brons: 2-öre och 1-öre. *Medaljer.* Minnespenningar öfver Laurentius Andreæ, John Ericsson, A. Abrahamsson, C. Gartz, Columbus, J. Bolinder, M. Lagerberg, belöningsmedaljer af Örebro skytteförening, Sotholms härads hästvänner (till C. G. Bredberg), Göteborgs gymnastiksällskap, k. Dalregementets skjutförbund, Elfsborgs södra k. hushållningssällskap (2), Skånska städernas brandstodsförening, Vermlands skytteförbund,

Malmöhus läns k. hushållningssällskap (2), Sala skyttegille, Örebro roddklubb, Kronprinsens husarregemente, Östergötlands skytteförbund, Elfsborgs norra k. hushållningssällskap (till G. von Schéele).

9431. *Uppland, Åsunda hd, Sparrsätra sn, Hesselby.* Hålcelt af brons.

9432. *Småland, Tveta hd, Barkeryds sn, Hulu.* 3 grönstensyxor med skafthål, en half oval eldslagningssten, en jernyxa, en jernkula.

9433. *Helsingland, Gnarps sn, Vallen.* Ett silfvermynt (k. Karl XII), 61 kopparmynt, mindre kopparplåt, jerndobbsko, jernmetkrok, kopparkrok, 3 söndriga metallknappar m. m.

9434. *Uppland, Färentuna härad, Adelsö sn, Björkön.* En sadelknapp, silfvertråd m. m.

9435. *Södermanland, Selebo hd, Selaön.* Föremål uppgräfda af dr Salin. — Om dem meddelas berättelse i nästa årgång.

9436. *Skåne.* Hålmejsel af flinta. *Kalmar län, Sevede hd, S. Vi sn.* Grönstensyxa. *Gotland, Roma sn.* Flintyxa. *Vermland, Ny sn* (hvilken af de tre socknarna med detta namn, är icke uppgifvet). Flintyxa, — *Huggenäs sn.* Flintmejsel. *Vestmanland, Ljusnarsbergs sn.* Flintknif, halfmånformigt flintredskap, eldslagningssten.

9437. *Dalarne, Malungs sn.* Stenyxa med skafthål. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels sn.* Båtformig hammare af grönsten. *Dal, Sundals hd, Brålanda sn.* Hålcelt af brons (lik M. 148).

9438. *K. operans tomt i Stockholm.* Bitar af stengods, lerkärl och porslin.

9439. *Uppland, Färentuna hd, Adelsö sn.* Öfre delen af ett jernsvärd från senare jernåldern.

9440. *Södermanland, Jönåkers hd, Kila sn, Stafsjö bruk.* Stenyxa.

9441. *K. operans tomt i Stockholm.* Sex bitar af stengods, lerkärl och kakel.

9442. *K. operans tomt i Stockholm.* Bitar af formkakel, lerkärl.

9443. *K. operans tomt i Stockholm.* Fyra moderna mynt (1 silfver, 3 koppar).

9444. *K. operans tomt i Stockholm.* Kakelbitar, metkrok, hästsko.

9445. *K. operans tomt i Stockholm.* Kakelform, 2 bronsföremål, 2 kakelbitar, handtag till ett stenkrus.

9446. *Halland, Tönnersjö hd, Eldsberga sn, Böslid.* Högen nr 1, graf 1: lerkärl, nästan cylindriskt, med något insvängd hals (20,2 cm högt), brända ben, tvättade, bronssyl; graf 2: lerkärl af samma slag, brända ben, tvättade. — Högen nr 2, graf 1: bronsknif, bronspincett, bronssyl, brända ben, tvättade; graf 2: tre bitar af en tunn bronssåg(?), brända ben, tvättade; graf 3 (midtgrafven): lemningar af en ekkista, två obrända menniskotänder. — Allt detta uppgräfdt af professor Montelius.

9447. *K. operans tomt i Stockholm.* Tolf kakelbitar.

9448. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ett dr. Kristinas 1/4-öre 1645, kopparkran, svart kakel.

9449. *Öland, Gärdlösa sn.* Silfverspänne, bitar af lerkärl och brons.

9450. *K. operans tomt i Stockholm.* Kakelform, 2 kakelbitar, bit af stenkärl.

9451. Åtta nu brukliga beslagsstycken af messing till seltyg för arbetshästar i England. — *Gåfva af professor Victor Horsley i London* (till den komparativa samlingen).

9452. *K. operans tomt i Stockholm.* Botten af ett cylindriskt kärl m. m.

9453. *Halland, Halmstads hd, Söndrums sn, Tylen.* En ovanligt liten spjutspets af flinta (5,85 cm lång).

9454. *Uppland, Ulleråkers hd, Börje kyrka.* En grafsten (fig. 14).



14.

9955. *Uppland, Simtuna hd och sn, Eklunda.* Ringsölja af silfver (utan nål).

9456. Ett medaljformigt smycke skuret i musselskal efter medaljer öfver k. Gustaf II Adolf. Frånsidan efter medaljen BEH nr 207. Infattadt i en fin guldring med ögla och ring.

9457. Galvanisk kopia af ett staden Lunds medeltidssignet; originalet tillhör von Ehrenheimska samlingen på Grönsö.

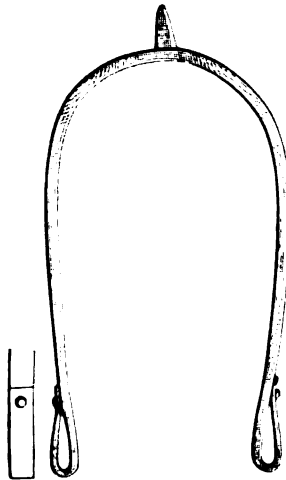
9458. *Öland, Löts sn, Hjerpestad.* Guldsolidus präglad i Milano för kejsar Julius Nepos.

9459. *K. operans tomt i Stockholm.* Rysk helgonbild på porslin.

9460. *K. operans tomt i Stockholm.* Sex bitar kakel.



15.



16.



17.

9461. *Gotland.* Flintspjut (fig. 15). — *Lokrume sn.* Skaftcelt af brons. — *Lye sn.* Öppen starkt oval armbygel af brons, på insidan kullrig, på utsidan trefacetterad, ändarne hafva likhet med djurhufvuden. Större diametern 7,9 cm. — *Ganthems sn.* Sporre af brons (fig. 16).

9462. *Gotland, Burs kyrkogård.* Fingerring af silfver, bronsnål (lik M. 545), beslag af tunnt bronsbleck, jernknif, bit af dylik, jernten, benkam.

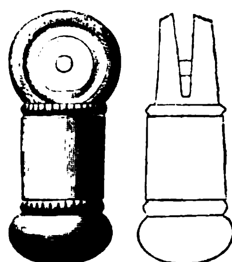
9463. *Skåne, Harjagers hd, V. Karaby sn, Dösjöbro.* Klinga af brons till en svärdstaf. Längd 24,7 cm. (fig. 17).

9464. *Gotland, Visby.* 253 Visbymynt, 3 lifländska härmästareskillingar präglade i Reval. — Funna vid grundgräfning ungefär 5 fot under markens yta: mynten lågo i staplar och syntes hafva varit förvarade i en trälåda.

9465. *Gotland, Klinte sn, Klause.* Två dosformiga spännbucklor af brons.

9466. *Gotland, Visborgs kungsladugård.* Signetring af svagt förgyldt silfver; på klacken ett H.

9467. *Gotland, Gothems sn, Nybingels.* Trindt ändbeslag af brons med ena ändan skifformig och klufven (jfr fig. 18).



18.

9468. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Hillebardsblad af jern, kalkstensornament med behornad mascaron i relief, mycket liten glasflaska (4,5 cm hög), 2 bitar af ett blått och grönt stenkrus, skaftända af en lergryta, nedre delen af ett evangelistkakel, svart kakel med två på midten sammanstötande band, delar af 14 kakel.

9469. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Silfversked.

9470. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 1 öre silfver 1685, 2-mark 1700.

9471. *K. operans tomt i Stockholm.* Nio bitar af kakel.

9472. *K. operans tomt i Stockholm.* 25 bitar af kakel m. m.

9473. *K. operans tomt i Stockholm.* Ankare af jern.

9474. *K. operans tomt i Stockholm.* 28 stycken af kakel.

9475. Två k. Patriotiska sällskapets belöningskors af silfver. — *Gåfva af sällskapet.*

9476. *Östergötland, Aska hd, V. Stenby sn, Stens rusthåll.* Fyra armringar af guld. — Om dem mera framdeles.

9477. 22 utländska mynt från antik tid och medeltid.

9478. *Vestergötland, Gudhems hd och sn.* Två flintmejslar, flintspjut, yxa med skafthål. — — — *Ekornavallen.* Jernyxa. — — *Tunhems sn.* Grönstensmejsel, båtformig yxa, hvars skafthål ej borrats, slipsten från stenåldern. — — *Ugglums sn.* Stenmejsel, yxa afslagen i skafthålet och i stället försedd med skafthränna. — *Laske hd, Larfs sn.* Flintyxa, flintmejsel. — *Redvägs hd, Kölaby sn.* Flintmejsel. — *Vartofta hd, Gustaf Adolfs sn (Fiskebäck).* Stenyxa med skafthål. — — *Karleby sn.* Ämne till flintyxa, flintspjut, 2 stenmejslar, stenyxa med skafthål, — — — *Lillegården.* Ämne till skafthålsyxa. — — *Luttra sn.* Tre flintmejslar, en grönstensmejsel. — — *Nyckelängen vid Olleberg.* Tutulus af brons. *Utan uppgifven fyndort.* Hålcelt, armring, fibula i form af djur med krökta horn, ringspänne, af brons; svärd, spjut, betsel, stigbygel, grytkedja m. m. af jern, bockbild utskuren i jernbleck; knifskaft af metall (nyare).

9479. *Småland, N. Vedbo hd, Lommaryds sn.* Stenyxa med skafthål, längd 16,15 cm.

9480. *K. operans tomt i Stockholm.* Bitar af glas och kakel.

9481. *Uppland, Frösåkers hd, Börstils kyrka.* Messhake af röd skuren fasonerad sammet, på framsidan ett enkelt kors af guldgalon, vid halsöppningen ett litet sydt kors, på ryggsidan ett bredt kors med (i mycket dåligt broderi) Christus, englar och andra figurer, fodret af groft linne, messhaken och korsen kantade med gula sidenband (yngre). — Messhake af brungul skuren, slät sammet, på framsidan ett kors af guldbrokad med inväfda figurer (Maria, kerubhufvud och Christi monogram), på ryggsidan ett liknande kors, fodret linne med vackert upphöjdt mönster; i fodret är insatt ett stycke af en gammal sidenväfnad, gul, fasonerad, med inströdda grönblå ornamentsfigurer. — Messhake af svart slät skuren sammet, på framsidan en bred våd guldbrokad med röda blommor, vid halsöppningen ett litet sydt kors, på ryggsidan ett bredt kors af guldbrokad, liknande den på framsidan, kring halsöppningen och kanten hvita sidenband, foder af blått linne.

9482. *Östergötland, Björkekinds hd, Å sn, Broby.* Två glasperlor, en sländtrissa af täljsten. — Funna 2—3 fot i jorden under en sten.

9483. *K. operans tomt i Stockholm.* Kakelfragment.

9484. *K. operans tomt i Stockholm.* Kakelfragment.

9485. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Messingssked, sigillring af messing, tegelsten, i hvilken är inbakad en stålstamp(?) till åtsidan af ett k. Fredrik I:s ett öre silfvermynt, gotiskt kolonettkapitäl af kalksten, bottnen af en stor mycket tjock lerdegel, två spiselkolonner af kalksten, sköldformigt kalkstensornament, kalkstensornament med behornad mascaron, stenkula, lerburk, lerdeglar, grönglaserad lerljusstake, lertallrik, 44 kakel och bitar af kakel.

9486. *K. operans tomt i Stockholm.* Kakelfragment.

9487. Kommendanten Josef Osenhjelms signet i messing.

9488. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Elfva kakel och bitar af kakel.

9489. *Vestergötland, Vadsbo hd, Bergs sn, Kampavall.* Bågfibula af brons.

9490. *K. operans tomt i Stockholm.* Två bitar af kakel, en gjutform.

9491. *K. operans tomt i Stockholm.* Sex bitar af kakel, ett spänne.

9492. *K. operans tomt i Stockholm.* Kakelfragment.

9493. *K. operans tomt i Stockholm.* Stycke af en balustradkolonn.

9494. Två små dukar af linne med Bondeska och Bjelkenstjernska vapnen och årtalet 1690.

9495. Ett medeltidssigill (*s iacobi petri presbiteri*).

9496. Stettinervittnar af åren 1684 och 1685(2).

9497. Två sydamerikanska guldmynt.

9498. *K. operans tomt i Stockholm.* Tio bitar af kakel m. m.

9499. *Småland, Sunnerbo hd, Tutaryds sn, Bräkentorp* Flintyxa. — *Trakten af Vexiö.* Flintmejsel. — *Sunnerbo hd, Ryssby sn.* Grönstensyxa, yxa med skafthål. — — *Tutaryds sn.*

Del af båtformig yxa. — — *Ljunga sn, Mjäryd.* Bit af flintdolk, flintspån. — — — *Brunnsholm.* Flintknif. — — *Ryssby sn, Mårarp.* Sländtrissa af täljsten. — — *Dörarps sn, Toftaholm.* Granitkula. — — *Tutaryds sn,* Spjutspets af jern. — — *Ryssby sn, Borsna.* Spjutspets af jern. *Blekinge, Östra härad, Lösens sn.* Hålmejsel af grönsten. — — *Ramdala sn, Röebäck.* Lerkärl, bit af bronsband, brända ben, rundt bronsspänne, bronsring, smält bronsklump. — — *Jemjö sn, Hallerum* (graffält vid Färskesjön). Två slutna bronsringar, bernstensperla, glasperla. — *Medelstads hd, trakten af Ronneby.* En hel och en half båtformig yxa. — — *Ronneby sn, Fröjdadal.* Skaftcelt af brons. — — — *Angelskog.* Lerkärl, 2 knifblad af brons, liten bronsklump, flintskärfva, hartsbitar; jernskära, brända benbitar, kolbit; flintskärfva, 5 lerkärlsbitar, stenskifva, 2 brända benbitar; brända benbitar; jernknif, skifferbryne. — — *Edestads och Listerby snr, Leråkra.* Remsölja af brons, 2 spjutspetsar af af jern, jernknif, mindre jernbitar, runda spelbrickor af glas, bit smält glas, 3 bitar harts, litet flintstycke, kolbit, en mängd bitar af 4 eller 5 lerkärl. — — *Edestads sn, Järestad.* Bronsfragment, glasperla, lerkärl. — — *Hjortsberga sn.* Sex perlor af karneol och glas, jernspik; sländtrissa af täljsten. — — — *Johannishus.* Medeltidsdolk. *Skåne.* Tre flintskärfvor.

9500. *K. operans tomt i Stockholm.* Kakelfragment, jernlås m. m.

9501. *Nerike, Sköllersta hd, Bo sn, Ä.* Grönstensyxa.

9502. *Gotland, Kräklingbo sn, Smiss.* Jernyxa.

9503. *Gotland, Eskelhems sn, Unghanses.* Jernyxa, plogbill af jern.

9504. *Gotland, Sanda sn, Lekarfve.* Skifferbryne med enstaka runor, bältebeslag af brons (medeltiden) armring af brons.

9505. *Gotland, Källunge myr.* Jernyxa.

9506. *Gotland, Lokrume annexhemman.* Jernyxa.

9507. *Gotland, Halla sn, Unsarfve.* Jernhacka.

9508. *Gotland, Stenkyrka sn, Ekebys.* Stenyxa.


19.

9509. *Gotland, Norrlanda sn, Bringes.* Åtta jernliar, 2 jerntenar, 3 jernhalster, jernnyckel.

9510. *Gotland, Vallstena sn.* Två grönstensyxor.

9511. *Gotland, Vallstena sn, Medebys.* Stenyxa.

9512. *Gotland, Fole sn, Lilla Fole.* Jernnyckel.

9513. *Gotland, Tingstäde sn, Smiss.* Djurhufvudformad spännbuckla, hänglås af jern.

9514. *Gotland, Vesterhejde sn, Nygårds.* Dosformig spännbuckla af brons.

9515. *Gotland, Norrlanda sn, Petsarfve.* Korsformigt öfverstycke af en bronsnål (lifländsk typ) (fig. 19), jernnyckel.

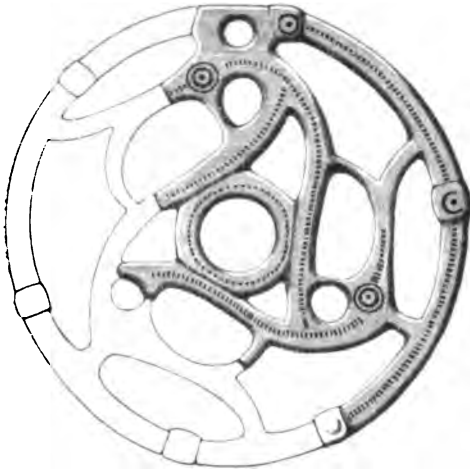
9516. *Gotland, Gothems sn, Suderbys.* Stenmejsel, djurhufvudformad spännbuckla.

9517. *Gotland, Gothems sn, Busarfve.* Tre bronsnålar.

9518. *Gotland, Stenkumla sn, Snäckarfve.* Sex bronsspännen af Tène-typ, remändbeslag af brons, tjock bronsring med rembeslag, förergadt bronsbeslag, 2 beslag af bronsbleck; bronsföremål (fig. 20), hälften af en rund enskalig spännbuckla, 3 bitar af en hög ringsölja af brons, 3 bronsnålar, 2 nedtill afbrutna bronshandtag till nycklar, förenade genom två små öppna ringar, bit af dylikt handtag, 6 skadade bronsholkar (jfr *Månadsbladet* 1878 fig. 51), spolformig bronsperla, 3 bitar bronsbleck, nedre delen af en jernnyckel, jernbit, spelbricka af ben, 43 glasperlor; moderna bronsbeslag. — *Tofta sn, Fättingshage.* Bågspänne


20.

af brons (närmast likt M. 445), litet bågspänne af brons (typ M. 438), öfre delen af ett dylikt bågspänne, bit af en toppskifva till ett bågspänne som M. 445, spiralrullar till två bronsfibulor af Tène-typ, ändstycke af en sådan, genombruten bronsskifva med djurornament (fig. 21), 5 bronsnycklar och bitar af sådana, 6 hela bronshalfperlor och 2 bitar, 6 bronsholkar, bitar af en bronsbrakteat, bronsperla, smalt spiralrulladt bronsband, bronsbleck, bronskedja, bronsperla, en mängd bronsbitar, bronsnit, 2 spjutspetsar af jern, pilspets af jern, 7 jernknifvar, 3 jernringar, jernbeslag, jernögla, rörformigt jernbeslag, bitar af jernfibulor (Tène-typ), jernnål, 5 jernnitar, bitar af jernbleck, fyra bitar af en jernskopa, handtag till en jernnyckel, bitar af en jernten, jernmärla, hälften af ett bösslås af jern, 74 perlor af sten och glas, stenkula (petrifikat). — *Invid muren till Visborg, ofvanför hamnen.* Bågspänne af brons (likt M. 438), böjdt jernstycke, modern messingssölja. — *Örgrop vid stranden söder om Visby.* Kittel af bronsbleck.



21.

9519. *Vestergötland, Marks hd, Istorps sn.* Ändan af en halsring af brons med stora ändknappar.

9520. Fynd från Kastellegården vid Kongelf. Jfr *Bidrag till Göteborgs och Bohusläns fornminnen och historia.*

9521. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels sn, Karby.* Blå glasperla, bryne, bitar af oval spännbuckla, jernbit; 2 ovala spännbucklor, bit af dylik, lerkärl, många brända karneolperlor, 2 jernspikar, hängprydnad af jern, rörformigt bronsstycke; lerkärl, bitar af ett annat, bränd karneolperla; bitar af lerkärl;

lerkärl; brända bitar af en kam; knif, koniskt stycke arbetadt elghorn; lerkärl; oval spännbuckla, lerkärl; delar af oval spännbuckla, likarmadt spänne; perla; spjutspets af brunröd skiffer; brända jernbeslag, jernbjällra, armring af jern, jernsölja, jernknif, perlor, 2 ovala spännbucklor; bitar af lerkärl; bronsbeslag med snörhål, bronsbit; lerkärl; lerkärl, jernbitar; stycke af oval spännbuckla, bitar af lerkärl, rund jernplätt; jernbrodd; bitar af en svärdsknapp, bitar af lerkärl; bronskam, lerkärl, 2 ovala spännbucklor, jernbrodd; rembeslag af brons, jernbitar, en spik; lerkärl; lerkärl; kam, ornerad bronsbit; lerkärl, hopböjdt jernsvärd, diverse jernföremål; spjutspets af jern, jernbit; lerkärl; lerkärl; lerkärl; spik, nit; nitar; jernbitar; lerkärl, hopböjdt svärd, knif, beslag; lerkärl, knif, bitar af oval spännbuckla; jernbit; bryne, jernbitar; bryne; bitar af lerkärl; jernbit; bitar af lerkärl; spänne, spik; bitar af lerkäl; jernbit; diverse jernsaker; diverse jernsaker; knif; jernkrok; knif; svärdsknapp af jern, 2 jernpilar, 2 jernskållor; bitar af lerkärl; bronsspänne; lerkärl, några brons- och jernbitar; jernmärla. — Allt detta uppgräfdt af dr Stolpe. Semikolon skiljer mellan fynden ur olika grafvar.

9522. *K. operans tomt i Stockholm.* Ett byggnadsfragment.

9523. *K. operans tomt i Stockholm.* Ett byggnadsfragment, ett kakel.

9524. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ett 1-öre i silfver af år 1637.

9525. *K. operans tomt i Stockholm.* Ett kakel.

9526. *K. operans tomt i Stockholm.* Ett byggnadsfragment.

9527. 602 mynt (4 guld, 536 silfver, 62 koppar) och 2 myntplåtar. — Inköpta på dr A. Levins auktion.

9528. *Uppland.* Bitar af målade glasfönster från uppländska kyrkor. — *Gåfva af friherre Emanuel Cederström.*

9529. Medalj öfver k. Adolf Fredrik BEH nr 54, men med annan åtsida.

9530. Efterbildning i gul metall af en fingerring från medeltiden.

9531. Medalj öfver J. A. Wadman (aluminium), jetton öfver utställningen i Göteborg 1891.

9532. Antikt satyrhufvud af hvit marmor, funnet i norra Afrika; en samling af 330 mynt. — *Gåfva af professor Ernst Åberg.*

9533. *Gotland, Othems sn, Ytings.* 7 bitar af arbetadt silfver samt följande antal mynt

tyska 286 + 15 bitar
angelsaksiska 177 + 15 bitar
imitationer af sådana 8
svenskt 1
byzantinska 3
kufiska . . . . 20 + 76.

De yngsta angelsaksiska mynten äro präglade för Etelred II.

9534. *Östergötland, Aska hd, V. Stenby sn, Stens prestgård.* Silfverskatt.[1]

9535. *Uppland, Olands hd, Dannemora kyrka.* Broderad beklädnad till en altardyna från år 1715.

9536. *Blekinge, Medelstads hd, Förkärla sn.* Hålmejsel af flinta. — — *Ronneby sn, Påtorp.* En mängd bitar af en bronshalskrage (liknande M. 123), bronstutulus, bronsfingerring, 2 större bitar af ett lerkärl, en obränd och några brända benbitar, smulor af tandkronor, jordprof, 2 små kolbitar.[2] — — *Edestads sn, Järestad.* Glasperla. — *Bräkne hd, Hellaryds sn.* Hålmejsel af gul flinta. — — *Asarums sn.* Skaftcelt af brons. — — *Hoby sn.* Genomborrad stenkula. — — — *Väby.* Ring-

[1] Om denna mer framdeles.

[2] »Röse beläget på en bergshöjd, till största delen bortfördt, så att det var svårt att säga, huru stort det varit, men det tycktes hafva varit rätt ansenligt. I grunden bestod röset af svart jord blandad med större sten. På ett ställe fanns ett par små benskärfvor jämte ben, kol efter ekved och aska. För öfrigt funnos ben och kol nästan öfverallt nedlagda i rösets botten utan lerkärl; de lågo blandade med jorden mellan stenar på ett djup af 10—12 tum. Bland dessa lösa ben lågo åtföljande bronsstycken, men ej nära hvarandra, utan spridda liksom benen, och tycktes varit sönderbrutna, när de ditkastades. Ingen kista fanns tillstymmelse till, men midt på rösets botten, ofvan jord, funnos bitarna af ett större lerkärl jämte en liten hög af ben. Lerkärlet syntes endast innehålla dessa ben.»

spänne af brons med facetterade ändknappar, remsölja med beslag af brons, rembeslag af brons, mycket liten jernyxa, jernknif, eldstål, 2 fyrsidiga jerntenar, liten jernspik, 2 skifferbrynen, 3 glasperlor. »Fyndet anträffades på 15 cm djup i en mindre upphöjning, som är belägen på en sandås, den s. k. Haramohallen. I närheten hittades kol.» — — — *Stora Silpinge.* Ringnål af brons som M. 550, stort skifferbryne, »funna jämte smärre ben i ett sandtag, på 30 cm djup; grafven var omgifven och täckt af smärre stenhällar».

9537. *Småland, Östbo hd, Kärda kyrka.* En stor, synnerligen väl skulpterad kista från slutet af 1500-talet.

9538. Horologium af förgylld messing i bokform.

9539. *K. operans tomt i Stockholm.* Skulpteradt byggnadsfragment.

9540. *Stockholm.* En bronsring (yttre diameter 10,5 cm), jernkula.

9541. *Öland, Gärdslösa sn, Störlinge.* Oval eldslagningssten af hvit qvartsit.

9542. *Uppland, Sollentuna hd, Järfälla sn, Fjällen.* En yxliknande sten.

9543. *Stockholm, Storgatan 24.* Arkitektoniskt fragment i sandsten, framställande ett fantastiskt menniskohufvud.

9544. *Södermanland, Ö. Rekarne hd, Ärla sn.* En särdeles väl arbetad bred rätmejsel af grönsten.

9545. *Italien.* Graffynd från Corneto NV om Rom. Spjutspets af jern, doppsko af brons, beslag af tunnt jernbleck, bitar af spjutskaftet. — *Gåfva till den komparativa samlingen af professor Montelius.*

9546. *Södermanland, Svartlösa hd, Nacka sn* (enligt uppgift). Flintdolk.

9547. *Kalmar län, Tjust, Hannäs sn, Hällingsfall.* Slipsten från stenåldern.

9548. *Uppland, Rasbo hd, Fundbo sn.* Spjutspets af horn.

9549. *Gotland, Burs kyrkogård.* Fingerring af silfver, bildad af en trind ten, djurhufvudformad spännbuckla af brons

(nästan alldeles lik M. 535), 2 andra djurhufvudformade spännbucklor, flätad armring af fyrdubbel, temligen tjock bronstråd, armbygel af brons, jernknif, bronsbeslag med ring till ändan af knifskaftet, några bitar af knifslidan, bronsögla, bronskedja af 18 länkar, nålfodral af brons, långkam af ben, 8 perlor. Funnet jämte skelett vid grafÖppning i Burs kyrkogård.

9550. *Skåne*, *Albo sn*, *Hviteby sn*, *Greflunda*. Skaftcelt af brons.

9551. *Öland*, *Gärdslösa sn*, *Sätra*. Spjutspets af jern, jerndoppsko till spjut, sköldbuckla af jern, sköldhandtag af jern, bronssölja, 13 bältebeslag af brons, 2 mycket små bitar af ett lerkärl.

9552. *K. operans tomt i Stockholm*. Två glacerade lerkärl.

9553. *Skåne*. 100 borgarkrigsmynt.

9554. *Skåne*, *Bjäre hd*, *V. Karups sn*, *Mäsinge by*. Skaftcelt af brons.

9555. 28 svenska och polska silfvermynt.

9556. Tio svenska medaljer (4 silfver, 4 brons, 2 tenn eller bly). — *Byte*.

9557. *Uppland*, *Frösåkers hd*, *Valö sn*. Bronsskålla.

9558. *Uppland*, *Torstuna hd*, *Huddunge sn*, *Norra Åmyra*. Stenyxa med skafthål.

9559. *Östergötland*, Gjutform af skiffer för knappar samt hjertformiga spännen; en oregelbunden, naturformad sten med ett borradt hål.

9560. *Halland*, *Höks hd*, *Hishults sn*, *Linghult*. 55 mynt för åren 1624—1677, svenska, danska och tyska.

9561. *Gotland*. Bronsfigur (man i antik rustning).

9562. *Öland*, *Persnäs sn*, *Gamlebyn*. Två ovala spännbucklor. — *Källa sn och by*. Bronsnyckel.

9563. *Öland*, *Algutsrums kyrkogård*. Två ovala spännbucklor. — *Stenåsa sn*. Bit af en ringnål.

9564. *Uppland*, *Sollentuna hd*, *Järfälla sn*, *Fjällen*. Naturformad sten med två planslipade ytor; dylik med tre planslipade ytor.

9565. *Ryssland.* Stor flintyxa, yxa af grön stenart, 23 föremål af brons. — Inköpta i S:t Petersburg af amanuensen F. Martin.

9566. *Öland.* Flintdolk. *Gotland, Lye sn.* Flintspjut. — *Veskinde sn.* Hålmejsel af flinta; spiralfingerring af brons. — *Ekeby sn.* Rätmejsel; bit af beslag till svärdslida. — *Vallstena sn.* Rund, lindrigt kullrig bronsplatta; jernnyckel. — *Grötlingbo sn.* Del af bronsspänne, likt M. 328. — *Sjonhems sn.* Liten armbygel af brons, längre diameter 5,7 cm (dekorerad på samma sätt som armbyglarne af silfver) — *Stenkyrka sn.* Korsformadt bronsbeslag. — *Sanda sn.* Sländtrissa af brons. — *Norderstrand vid Visby.* Kam af ben. — *utan uppgift om fyndort:* 2 runda, lindrigt kullriga bronsplattor; tre bågspännen; rund spännbuckla af brons; 2 ringspännen af brons; 2 remsöljor af brons; 2 spiralfingerringar af brons; svärdsknapp af brons; bronsbeslag till en svärdskafle; pilspets af jern; jernknif.

9567. Rigadukat af år 1648, 2 4-marker af 1647 och 1648, en k. Johan III:s dubbelriksdaler utan år.

9568. *Kalmar län, Tjust, Tryserums sn, Oltorp.* Fingerring af guld från medeltiden.

9569. Guldmedalj, gifven af kejsar Napoleon III till fru L. Michaeli.

9570. *Kalmar län, S. Möre hd, Söderåkra sn.* Smal grönstensyxa.

9571. *Uppland, Hagunda hd, Gryta sn, Hagtorpet.* Bred mejsel af grönsten, eldslagningssten af qvartsit. — — *Skogs-Tibble sn.* Grönstensyxa. — — — *Mosveden.* Flintdolk. — *Lagunda hd, Nysätra sn, Fallet.* Bit af grönstensyxa. — — — *Nygård.* Hålmejsel af grönsten, bit af grönstensyxa med skafthål. — — — *Ängatorp.* Bit af grönstensyxa med skafthål, grof hålcelt af jern. — *Sigtuna stad.* 2 grönstensyxor med skafthål; litet signet af koppar med runliknande bomärke och omskrift *S Hensce van Hoere.*

9572. *Kalmar län, S. Möre hd, Arby sn, Gräsgärde.* Flintknif.

9573. *Kalmar län, Handbörds hd, Högsby sn, Strömsnäs.* Flintspån, 2 grönstensyxor, båtformig stenhammare.

9574. *Uppland, Danderyds skeppslag, Ö. Ryds sn, Bogesund.* Grönstensyxa med skafthål.

9575. *K. operans tomt i Stockholm.* Bit af en djurbild, bit af stenkärl, bjällra.

9576. *K. operans tomt i Stockholm.* Skulpteradt byggnadsfragment.

9577. *Rosendal vid Stockholm.* Två bronsbeslag, en bössflinta.

9578. *Öland, Räpplinge sn, Tryggestad.* Flintskrapa, oregelbunden flintskärfva, 5 mycket små flintaffall, sex bitar af ostronskal, två underkäkar af menniska. — Graffynd upptaget af Riksantiqvarien.

9579. *Öland, Högsrums sn, Nytorp på Karums allvar.* Bit af en hålmejsel af flinta. — *Alböke sn, Ormöga.* Bit af en grönstensyxa. — — *Knäppinge.* Grönstensyxa med skafthål. — *Gärdslösa sn, Störlinge.* Två halsringar af brons.

9580. *K. operans tomt i Stockholm.* Sju byggnadsfragment.

9581. *K. operans tomt i Stockholm.* Medaljon af sandsten.

9582. *K. operans tomt i Stockholm.* Byggnadsfragment.

9583. *Halland, Himle hd, Spannarps sn, Spannarp-Liagården.* Flintdolk.

9584. *K. operans tomt i Stockholm.* Tre byggnadsfragment.

9585. *Öland, Gärdslösa sn, Sätra.* Tre bågspännen af brons, bit af ett fjerde, fingerring af brons, 13 glasperlor. Funnet i ett mindre röse.

9586. *K. operans tomt i Stockholm.* Tre kakelbitar.

9587. *K. operans tomt i Stockholm.* Korkskruf af brons.

9588. *K. operans tomt i Stockholm.* Fem kakelbitar, lerskål, lerkruka.

9589. *Vestmanland, Fellingsbro hd och sn.* Stenyxa med skafthål. — — — *Nyckelby.* Flintmejsel, stenyxa utan skafthål, 3 stenmejslar, 2 skifferspjut, oval eldslagningssten. — — — *Fyrby.* Hålmejsel af flinta. — — — *Norra Torfvesta.* Flint-

dolk, stenmejsel. — — — *Veslingbyholm.* Flintspån, 2 yxor med stenskaft, båtformig hammare, tregrenig bronsnyckel, två hästskor af jern. — — — *Fenninge.* Hålmejsel af skiffer(?). — — — *Svillinge.* Yxa med skafthål. — — — *Sörbyholm.* Två stenyxor med skafthål. — — — *Vestansjö.* Stenyxa med skafthål. — *Finnåker.* Stenyxa med skafthål, båtformig hammare. — — — *Toje.* Yxa med skafthål. — — — *Hökesta.* Stenyxa med skafthål. — — — *Läbbesta.* Stenyxa med skafthål. — — — *Rinkaby.* Klubbformig slipsten af qvartsit, 3 pilspetsar af jern. — — — *Österhammar.* Skifferspjut. — — — *'Spånga bro'* (?) Ändbeslag till rem, brons. — — — *Stensta.* Underskållan till en oval spännbuckla af brons. — *Snefringe hd, Ramnäs sn, Seglingsberg.* Stenyxa. — *Åkerbo hd, Medåkers sn, Fillinge.* Stenyxa med skafthål. *Närike, Vintrosa sn.* Flintmejsel. — *Askers sn.* Flintmejsel. — *Götlunda sn, Sickelsjö.* Stenyxa med skafthål. — *Lillkyrka sn.* Yxa med skafthål. *Småland, »Kronobergs län».* 2 stenyxor med skafthål. *Östergötland, Göstrings hd, Appuna.* Bronssvärd[1] — *Åkerbo hd, Sankt Lars sn, Stångebro.* 2 korsarmade fibulor, oval spännbuckla, brons. *Utan fyndort.* Kruthorn af år 1630, kruthorn af år 1691, runstaf, ostpress af år 1740, ostkar af år 1775. En liten hängprydnad, bestående af tre hjertan, vända med spetsarne mot hvarandra och genomborrade samt sammanhållna af tre förgyllda pilar samt omvirade af ett bredt band, på hvilket står *l'Amitié nous unit*, hjertana (röda) och bandet på båda sidor emaljerade.[2]

9590. *Gotland, Ejsta kyrka.* Fingerring af guld (jfr M. 353).

9591. Guldmynt präglad för kejsar Johannes II Komnenos (1118—1143).

---

[1] »Funnet vid ett byggnadsarbete, då den, tillika med några andra vapen, anträffades i en stensatt grafkista, hvilken för byggnadsgrunden blef uppgräfd.»

[2] »Har burits af konung Gustaf III och af honom blifvit skänkt till en friherrinna Åkerhjelm i Mariefred, af hvars dotter den, för vård under sjukdom, blifvit bortgifven till mamsell Clara Wahlgren i Örebro, som försålt densamma till mamsell Wijkström». — Ur brukspatron H. Atterlings på Veslingbyholm samling.

9592. *Kalmar län*, *Tjust*, *Eds sn*. *Eds bruk*. Spirallagd guldten. Vigt 31,2 gr.

9593. 277 utländska mynt, de flesta orientaliska (92 silfver, 185 koppar).

9594. *Gotland*. Yxa af gråbrun stenart, rätmejsel af svartgrå sten, rätmejsel af svart sten, 2 ändstycken af bronstackor, Severin Norrbys 4-penning af silfver. — *Hemse sn*. Flintmejsel,



22 A.



22. B.



23.



24.

armbygel af brons, tunn, ornerad. — *Levide sn*. Rätmejsel af svart sten. — — *Salmunds*. Bronsnyckel (fig. 22 A). — *Hablingbo sn*. Skaftcelt af brons. — *Halls sn*, *Medebys*. Knifblad, pilspets, pincett, dubbelknapp af brons. — *Ejsta sn*. Rund spännbuckla, ringspänne af brons, tunn brakteatliknande silfverplåt med bild af en engel (fig. 22 B). — *Grötlingbo sn*. Två bågspännen af

brons (jfr M. 438), remsölja med rembeslag af brons (fig. 23), liten armring af brons. — *Stenkyrka sn.* Gångjernsformigt rembeslag af brons (fig. 24); sadelknapp af brons i form af ett lejonhufvud. — *Fröjels sn.* Slutet ringspänne af brons, remsölja af brons. — *Roma sn.* Spadformigt redskap af brons.

9595. *Södermanland, Villåttinge hd, Dunkers sn, Björndams bruk.* Jernyxa (senare jernålder). — *Trakten af Malmköping.* Två stenyxor, en bredmejsel af grönsten.

9596. *K. operans tomt i Stockholm.* Ett formtegel, en knif.

9507. *K. operans tomt i Stockholm.* Två kakelbitar, två skulpturfragment.

9598. *Södermanland, Öknebo hd, Ö. Telje sn, Hall.* Flintspjut.

9599. *Stockholm (hörnet mellan Birger Jarls och Nybrogatorna).* Emaljeradt knifskaft (1500-talet).

9600. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Alnmått af koppar.

9601. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Silfversked, messingssked, 4 lerburkar, hörnkakel.

9602. *Stockholm.* Jernnyckel.

9603. *Öland.* 2 flintsågar; stenyxa med skafthål; svärd, 2 spjutspetsar, sköldbuckla af jern; sölja, ändbeslag, liten remsölja, 2 rembeslag af brons, glasklump, bronsribba med upplösta djurornament; 16 perlor, 4 små bronsbitar, jernknif, bryne; 2 bronsnålar, bronsnit; en del af hanen till ett flintlås; rosettformig genombruten jernskifva; eggredskap af jern.

9604. *Bohuslän? (Orust?).* Särdeles väl arbetad pilspets af flinta, flintsåg.

9605. *Skåne, Villands hd, Österslöfs sn, Hårstad, Österslöf nr 3.* Ben. — — — *Sixtorp Österslöf nr 21.* Två lerkärl, ben.

9606. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernknif.

9607. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Burk af stengods, 2 lerdeglar, lergök af grönglaserad lera.

9608. *Stockholm* (tomten 39 Nybrogatan). Knifskaft af silfver.

9609. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ljusstakspipa af lera, 3 lergrytor, lerburk, lerbit, sparbössa af lera.

9610. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Benföremål med inristad ornering, sparbössa af lera, leksakskanna af lera, leksakskärl af lera, leksaksurna, 2 lerburkar, 3 små bruna stengodsburkar, leksakskrus af grått stengods, leksakskrus af brunt stengods, skaft af lerpanna.

9611. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Fem mynt i silfver och koppar från 1634—1683, messingssked, bit af foten till en remmare, lerkruka, skaft till lerpanna.

9612. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jerndolk.

9613. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Stort nischformadt kakel med rik ornering, ett elghorn med 4 grenar.

9614. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Portklapp af jern, 2 deglar, lergryta, lerfat, lerskål.

9615. *Nerike, Qvistbro socken, Ribbohyttan.* Solvisarskifva af år 1716.

9616. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ryttarbild af brungrön glaserad lera, hörnkakel, glasflaska, 2 lerdeglar, 2 lergrytor, äggformig sparbössa af stengods, grönglaseradt öra till lerkärl.

9617. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tre lergrytor, lerpanna, lerburk, lerkruka, lerdegel.

9618. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernnyckel, värjfäste af jern, parerstång och bygel af jern, 2 bitar af värjklingor, doppsko af jern, hästskrapa af jern, jernten, halsen af ett brunglaseradt Bartmännchenkrus, stycke af ett fajansfat, evangelistkakel, två andra kakel.

9619. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tennsked.

9620. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Hillebardsblad af jern, jerndolk, stor glasflaska, ett Siegburgkrus i leksaksformat.

9621. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Messingssked.

9622. Nio sländtrissor af bränd och glaserad lera från franska Pyrenéerna. — *Gåfva af l'école d'Anthropologie de Paris.*

9623. *Uppland, Torstuna hd och sn, Nydala.* Stenyxa med skafthål.

9624. *K. operans tomt i Stockholm.* Två kakelfragment, en bit af en stenbalustrad.

9625. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Hörnkakel, 2 deglar, lerburk.

9626. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jerndolk, listkakel, liggande lejonbild af oglaserad lera, 2 lergrytor, 5 lerdeglar.

9627. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Stort värjfäste af jern med parerkorg och parerplåt (1600-talet), jernyxa.

9628. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Messingsskål, tennfat, tennskopa, kritpipa, kopparkittel, messingssil, ljusarmsplåt af messing, foten af en remmare, 2 lergrytor, lerburk, lerdegel, 2 lerskålar.

9629. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tennkopp, messingsplåt, burk af stengods, 4 lerdeglar, lerkärl, två kakel.

9630. *K. operans tomt i Stockholm.* Sex kakelbitar, ett skaft.

9631. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Burk af stengods, 2 lerburkar, 5 kakel.

9632. K. Erik XIV riksdaler 1561, k. Johan III riksdaler 1576, k. Karl IX riksdaler 1603 (2 ex.) 2-mark 1607, k. Karl Gustaf pommersk riksdaler 1655.

9633. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tre messingsskedar, messingsplåt, 2 jerntenar, hornskaft, benring, 8 burkar af lergods, lerkanna, lerskål, fot till en sådan, 3 kakel.

9634. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tennlock, 3 jernyxor, jernborr, fot af en remmare, hals af en större glasflaska, 3 lergrytor, lerpanna, lerburk, lerkruka, fajansfat, bit af en rund lerskifva, ett Johanneskakel, ett listkakel.

9635. *Uppland, Vallentuna hd, Hammarby sn, Johannedal.* En Johan Georg I:s af Sachsen thaler af år 1633.

9636. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tennsked, benskaft, jernspik, jernten, jernknapp, Bartmännchenkrus af brunglaseradt stengods, liten burk af stengods, lerskål, lerfat, lerdegel, 12 kakel.

9637. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Messingssked, 2 jernknifvar, 2 knifskaft af horn, kritpipa, ljusstake af bränd lera, kopparskål, dörrvred af jern, jernnyckel, oglaserad lerskärfva

med inristad skrift *mester Petter 1679*, hästhufvud af lera, lerskål, lergryta.

9638. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ett-öre i koppar af år 1648, bronsfingerring.

9639. *K. operans tomt i Stockholm.* Fyra kakelbitar.

9640. *K. operans tomt i Stockholm.* Tretton kakelbitar, lerkärl.

9641. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Guldfingerring.

9642. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tolf $^{1}/_{4}$-ören från 1635—1653, ett k. Karl XI:s $^{1}/_{6}$-öre, 1 öre i koppar af år 1720, jernfigur (flöjtblåsare) i 1700-talsdrägt med hårpiska, skruflock af tenn, två platta hornföremål, jerndolk, 2 messingssporrar, messingsring, hjertformig messingsplåt, messingsknapp, jernten, 6 kakel.

9643. *Helgeandsholmen i Stockholm.* $^{1}/_{4}$-öre af år 1634, $2^{1}/_{4}$-ören af åren 1656 och 1657, benskaft, skaft af kritpipa, messingsplåt med drifna bladornament, jerndegel, jerndoppsko, messingsplåt, jernskålla, brunglaserad lerburk, lerkanna, lerkärlsöra, bit af ett Bartmännchenkrus, bit af ett mycket litet stengodskrus, burk af stengods, 7 lergrytor, lerpanna, lerdegel, 9 kakel.

9644. *Helgeandsholmen i Stockholm.* $^{1}/_{4}$-ören 1635, 1639, öre i koppar 1719, 10-öre 1739, massivt metallskaft.

9645. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 1-öre (Gustaf II Adolf eller Kristina), $^{1}/_{4}$-ören 1635 och 1636(?), $^{1}/_{6}$-öre 1661, fingerring af messing, bit af jernknif med hornskaft, hufvud af kritpipa med två krönta G och 1772. — D. 19 AUG., skål af messingsbleck, bronskran, messingsskållor, leksaksskål på fot af tenn, bit af en remmarefot, flaskstämpel, »$^{2}/_{3}$ stop Biörknäs», hals af mycket stor glaserad lerkanna, lerdegel, lerburk, 9 kakel.

9646. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Fyra dr. Kristinas $^{1}/_{4}$-ören, 1-öre i silfver 1671, $^{1}/_{6}$-ören 1666—1668, 1-öre S.M. i koppar 1734, silfversked med inskrift CHRISTINA * HENNINGS * (under skaftet 2 sköldliknande stämplar, den ena med riksäpplet, den andra med en blomma?), stycke af ett alnmått af

messing, litet kastrull-lock af koppar, burk af stengods, 2 delar af grått och blått stenkrus, leksakskanna af gråglaserad lera.

9647. *Helgeandsholmen i Stockholm.* K. Erik XIV:s halföre 1566 (eller 1565?), 2 cylindriska glasflaskor, 4 flaskstämplar af glas (Sandö och Björknäs).

9648. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tre dr. Kristinas 1/4-ören, 1/6-öre 1681, 1-öre K.M. 1719, 2-öre S.M. 1748, 3 1-ören S.M. 1735(?), 1743, 1746, 1-ören K.M. 1720(2), 1749, ett af otydligt år, Fredrik III:s af Schleswig-Holstein 1/16-riksdaler 1623, skaftet af en tennsked, skaft af en kritpipa, öfverskålla till en messingsknapp med stjernartadt ornament.

9649. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ett k. Gustaf II Adolfs 1-öre i koppar, 3 1/4-ören 1634, 1635, 163(?), jernnyckel, botten af tjock degel af lera eller stengods, foten af en remmare, bit af lerkärl, lerburk, 2 bitar af fajansfat, 6 kakel, glaserad qvadratisk golfplatta af lera, ornerad i blått, gult och grönt på hvit botten.

9650. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tenntallrik, 3 messingsskedar.

9651. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tennfat, 2 grytfötter af brons, 2 lerskålar, botten af ett lerkärl, botten af en degel af grafitmassa, 4 kakel.

9652. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 1/4-ören af 1635(?), 1636 och 1654, 1/4-ören 1657 och 1658, 1/6-ören 1661, 1666, 1667, 1/6-öre 1716(?), 1 öre K.M. 1750, ett annat med oläsligt årtal, jetton med *mater pacis concordia*, silfversked, tennsked, skaftändan af en tennsked (i stämpeln en fogel och deromkring G. LOWES*), 2 tennfat, blystämpel, tennstop, lerdegel.

9653. *K. operans tomt i Stockholm.* Tre kakel, 2 lerkärlsbitar, bit af kopparsked.

9654. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 1/4-ören af 1636, 1637, två med oläsligt år, 1/4-öre 1657, 1/6-ören 1661(?), 1668, 1683, ett med oläsligt år, 1-öre K.M. 1719, 1-ören K.M. 1724, två med oläsligt år, en myntplans (2 cm), 2 små messingsjettoner, 4 kakel, lergryta.

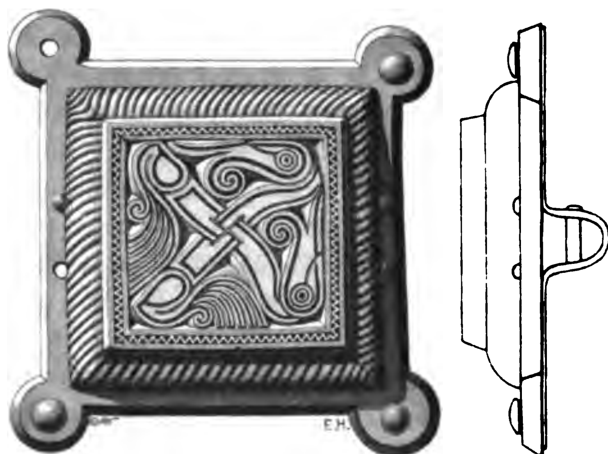
9655. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Glasbit, 7 kakel.

9656. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ett dr. Kristinas $^{1}/_{4}$-öre, $^{1}/_{6}$-öre 1666, $^{1}/_{2}$-öre S.M. 1720, 1-öre K.M. 1720, 4 andra med oläsligt år, 2-öre S.M. 1761, 1-öre S.M. 1763, skospänne af messing, tennfat, lerburk.

9657. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 2-öre i silfver 166(?), messingssked, skaft af dylik, messingsdoppsko, fot till remmare, lerfat, sparbössbotten af lera, lerfat, stengodsburk, 1 kakel.

9658. *Gotland, Endre sn, Bäcks.* En Anastasius' guldsolidus (Sabatier nr 2).

9659. *Gotland, Helvi sn, Stora Ire.* Fyrkantigt beslag af brons (fig. 25).



25.

9660. *Gotland, Vestkinde sn, Lilla Mäsnungs.* Bågfibula af brons (jfr M. 328), funnen jämte brända lerbitar i ett lerkärl; 2 romerska denarer (den ena möjligen Vespasianus, den andra Marcus Aurelius).

9661. *Helgeandsholmen i Stockholm.* $^{1}/_{6}$-öre 1675, k. Karl XII:s nödmynt med Mars, bit af lerkrus, lerdegel, hals af stenkrus, 7 kakel.

9662. *Helgeandsholmen i Stockholm.* $^{1}/_{6}$-öre 1671, 1718, foten af ett högt, smalt glas, foten af en remmare, mycket liten

glasflaska, 3 flaskstämplar (Sandö, LW.—G. B., Pyrmont water), bit af ljuspipa af lera, lergök, lergryta, 3 bitar af lerfat, 2 bitar af lerskålar, 2 bitar af lertallrik, 2 bitar af ett stenkrus, hälften af en stenkärlsburk, 3 kakel.

9663. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tre k. Gustaf II Adolfs 1-ören i koppar, ett samma konungs 1/2-öre, 12 1/4-ören 1634—1644, 5 dylika med oläsligt år, 1/4-öre 1657, 1/6-ören 1666, 1672, k. Karl XII:s nödmynt Hoppet samt Flink och färdig, 1-öre K.M. 1720, 2 dylika med oläsligt år, 1-öre i silfver 1733, 1 öre S.M. 1761.

9664. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Revalsöre 1651, 12 1/4-ören 1634—1654, tio dylika med oläsliga år, 6 1/4-ören 1655—1659, 1/6-öre 1671(?), 1/6 skilling banco 1839, messingshäkta, kopparkran, foten af en remmare, bit af ett tjockt lerkrus, 5 bitar af lerfat, bit af lerskål, stengodsburk, 12 stenkrusbitar, lock af hvit fajans med blå ornering, lejonmask af oglaserad lera, 15 kakel.

9665. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Guldfingerring med åttkantig klack.

9666. *Gotland, Dalhems sn, Hallfoser.* Silfverten.

9667. *Gotland, Dalhems sn, Busarfve.* Bronsnål, bronsmärla, 6 glasperlor.

9668. *Gotland, Visby.* Visby halfskilling 1554.

9669. *Gotland, Vesterhejde sn, Fridhem.* Två djurhufvudformade spännen.

9670. *Gotland, Hejdeby sn, Bolarfve.* Armring af brons (jfr M. 348).

9671. *Gotland. Vallstena sn, Grinds.* Bågspänne och ringspänne af brons.

9672. *Gotland, Sjonhems sn, Gervide.* Bronshalfperlor (2 hela, 3 brutna), glasklump.

9673. *Gotland, Lau myr?* Rund, enskalig spännbuckla af brons, ringspänne af jern med bronsnål, armring af brons, fingerring af brons (jfr M. 619), 2 bitar af en dylik ring, rem-

sölja med remhållare af dubbelt bleck, 6 perlor af bernsten, glas m. m., miniatyr-lerkärl, miniatyr-lerfat.

9674. *K. operans tomt i Stockholm.* Två kakel.

9675. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Skruflock af tenn, fötter af två glasremmare, 2 bitar af lerkruka, 2 bitar af lerkärl, liten lergök, 2 lerdeglar, 7 lergrytor, öra till lerkruka, skaft till lerpanna, 9 bitar af lerfat, 5 bitar af lerskålar, grepe af lerkäl, stycke af ett fajansfat med ringformig fot, bit af fajansfat, lerform med aftryck af ett halft valnötsskal, 13 kakel.

9676. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ofullbordadt värjfäste af brons, sadlad häst af brunglaserad lera, lerskål, bitar af 2 lergrytor, bit af ett stenkrus, bit af fajansfat med ringformig fot, 9 kakel.

9677. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två lerkrukor, 2 öron till dylika, 2 bitar af lergrytor, 2 bitar af lerskålar, 2 bitar af lerfat, bit af en hvit fajanskruka med blå ornering, 5 kakel.

9678. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Fjorton 1/4-ören 1634—1641 (8 med oläsligt år), 2 k. Karl Gustafs 1/4-ören det ena af år 1656, 5 1/6-ören 1666—1673 (ett oläsligt), 1-öre S.M. 1735, 3 1-öre K.M. 1724 (ett med oläsligt år), jernyxa, bit af lerfat, halsen till ett Bartmännchenkrus, ett kakel och 12 bitar af kakel.

9679. *K. operans tomt i Stockholm.* Bit af kakel, bit af lerkärl, piphufvud.

9680. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Bit af ett kantbeslag af messing med inskrift (1500-talet), 2 tennskedar, tennfat, bit af bronsgryta, krantapp af koppar, skaftliknande glasföremål, lerskål, hals till lerkanna, 2 bitar af lerkärl, bit af en lerdegel, äggkopp(?) af gråglaserad lera, lergök, 3 bitar af stenkrus, bit af ett fajansfat, 6 kakel.

9681. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två 2-ören 1573, 1 ett-öre 1576; 2 halfören 1591, 1/2-öre 1597, hertig Karl riksföreståndare halföre, Arboga-öre 1627, k. Gustaf II Adolfs halföre med oläsligt årtal, 1 öre i silfver 1634, 1 öre i koppar 1638,

17 1/4-ören 1633—1641 (7 utan läsligt årtal), 4 öre S.M. 1668, 3 1/6-öre S.M. 1677, 1683, 1718, ett nödmynt (Mercurius), 2-öre S.M. 1750, 3 1-öre S.M. från 1745, 1748, 1763, silfversked, tappkran af metall, bit af ett kritföremål, manshufvud af grönglaserad lera.

9682. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Flaskstämpel (Pyrmont water), bit af lergryta, bit af lerpanna, ett lerfat, 2 bitar af lerkärl, 2 bitar af lerskålar, bit af stenkrus, 2 bitar af fajansfat, bit af fajanskruka, 7 bitar af kakel.

9683. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två benskifvor till knifskaft, 5 bitar af lerskålar, 2 lerskålar, 3 lergrytor, 2 bitar af dylika, bit af lerpanna, 3 bitar af lerdeglar, 2 bitar af lerkärl, 3 bitar af stenkrus, 4 bitar af remmare, en blå glastråd, bit af en grön glasstång, flere bitar af skadade kakel.

9684. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ett Arboga-öre 1627 (?) ett obestämbart öre och ett halföre från samma tid, 7 1/4-ören 1634—1644 (ett utan läsligt årtal), 2 1/6-ören 1668, ett dylikt med oläsligt årtal.

9685. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Fem 1/4-ören 1634—1638 (ett med oläsligt årtal), 2-öre K.M. 1662, 2 1/6-ören S.M. 1666, 1671, en fransk jetton, 8 tennskedar, metallten, treflikigt messingsbeslag, rund messingsskifva, jernbult, bit af jerngryta.

9686. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 1-öre silfver 1629, 1-öre i koppar 1646, 3 1/4-ören 1635, 1644 och ett med oläsligt årtal, 1-öre i silfver 1696, 1/6-öre S.M. 1708, 1-öre K.M. 1720, 2-öre S.M. 1760, ljusstake af messing, lergryta.

9687. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernhammare, bit af stocksågblad, lergryta.

9688. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ett märke af bly med engelbild och *gloria in excelsis.*

9689. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Glasburk, bit af lergryta, bit af lerkärl, bit af stenkrus, hals af ett Bartmännchenkrus, bit af ett fajansfat, 3 bitar af kakel.

9690. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Glasflaska, lerburk.

9691. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Hänglås af jern, 2 bitar af lerskålar, bit af lergryta, 17 bitar af lerfat, bit af

lerkruka, 4 bitar af lerkärl, hals af stenkrus, 2 bitar af stenkärl, bit af fajanskopp, bit af fajansskål, 2 kakel, 17 bitar af kakel, bit af en golfplatta.

9692. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernskruf, 6 bitar af lerskålar, bit af lerkruka, 6 bitar af lerfat, 6 bitar af stenkrus, bit af fajansskål, 3 bitar af fajansfat, 6 bitar af kakel.

9693. *Uppland, Vaksala hd, Gamla Uppsala.* Mejsel af grönsten.

9694. *Kalmar län, Tjust, Loftahammars sn, Aleglo.* Yxa af grönsten.

9695. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Bit af kritpipa med inskriften WYNWYN IN GOUDA, 8 bitar af lerfat, på en läses *nun dancket alle*, bit af lerkärl, 4 bitar af stengodsburkar, bit af lersparbössa, bit af stenkrus, 2 bitar af fajansfat, ett kakel och 9 bitar.

9696. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två bitar af lergryta, 16 bitar af lerfat, 5 bitar af lerskålar, 3 bitar af lerkärl, bit af lersparbössa, 3 bitar af stenkrus, 7 bitar af fajansfat, bit af fajanskopp, 13 bitar af kakel.

9697. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två kakel.

9698. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernknif, ljushållare af messing, 2 bitar af remmare, bit af ett smalt glas, 4 lergrytor och 4 bitar, bit af lerkärl, 3 lerskålar och 4 bitar, ett lerfat och 20 bitar, hals af lerkanna, bit af en stengodsburk, bit af ett Bartmännchenkrus, bit af ett stenkrus, ett fajansfat och 7 bitar, bit af fajansskål, 2 kakel och 12 bitar.

9699. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Flintboll, bit af lergryta, bit af lerpanna, bit af lerdegel, bit af lerfat, en lerskål och 4 bitar, 3 kakel och 7 bitar.

9700. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernstör, bit af kakel.

9701. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Silfversked.

9702. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Piniekotte, bit af lerkruka, bit af äggkopp, 9 bitar af lerfat, 8 bitar af lerskålar, 2 bitar af stenkrus, 5 bitar af fajansfat, bit af en fajansskål, 12 kakel och kakelbitar.

9703. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Hillebardsblad af jern, bit af remmare, bit af lerkrus, 3 bitar af lerkärl, 2 bitar af lerkruka, bit af mycket liten lerpanna (leksak), 7 bitar af lerskålar, 4 bitar af lerfat, bit af rund lersparbössa, 3 bitar af lerdeglar, burk af stengods, 4 bitar af stenkrus, 2 bitar af fajansfat, 9 bitar af kakel.

9704. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två jernknifvar, grytkrok af jern, jernnyckel, 2 jernföremål af obestämdt bruk, bit af lergryta, 4 deglar och bitar, bit af fajanskopp, 14 bitar af lerfat, lerskål, diverse bitar af lerskålar, 6 bitar af lerkärl, lerkruka och bit af sådan, 4 bitar af stenkrus, bit af fajansfat, öra af fajans, 7 bitar af kakel.

9705. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Sju bitar af lergrytor, 2 bitar af lerkrukor, 9 bitar af lerskålar, 3 bitar af lerdeglar, 5 bitar af lerkärl, 14 bitar af lerfat, litet svartglaseradt lerfat (leksak), sparbössa af lera, bit af lergök, 4 bitar af kakel.

9706. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Metallstift med qvarsittande gåspenna och massivt blystift, fingerring af messing, bit af remmare, 3 bitar af kakel.

9707. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Bit af en jerngaffel (2 klor), jernnyckel, glasflaska, bit af lergryta, 2 bitar af stenkrus, 2 bitar af fajansfat, hals af fajanskanna.

9708. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Stor jernyxa, bit af fajansfat, 3 kakel och bitar af kakel.

9709. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Fajansmugg, handtaget af tenn, omlindadt med fint rottingsband.

9710. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Bronssölja, stor lerkruka, bit af lerkruka, 9 bitar af lerfat, 3 bitar af lerkärl, knopp till ett lock af lera, bit af fajansfat, bit af stenkärl, bit af stenkrus, kakel.

9711. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Ljuspip med manschett (i ett) af lera, jernyxa, glasflaska, 4 lerfat och bitar af lerfat, bit af lerkärl.

9712. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Slät guldring, ini graveradt · A · L · S · B · A · D ·

9713. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 2-öre 1591, ett k. Johans 1/2-öre med oläsligt årtal, 1-öre 1630(?), 1-öre i silfver 1635, 6 1/4-ören 1634—1641, 1 1/4-öre 1660, 10 1/6-ören S.M. 1666—1686 (3 med oläsligt årtal), ett 1/6-öre 1716, 2 1-öre K.M. 1719. 1720, 1 1-öre K.M. 1725, ett dylikt (k. Fredrik) med oläsligt årtal, 1 2-öre S.M. 1746, ett 1-öre S.M. 1736, ett dylikt (k. Fredrik I) med oläsligt årtal, messingssked, blad af messingssked. hornsked, ljussläckare af messing med tennhandtag, kopparkran. svängdt jern slutande i ett fogelhufvud, kalkstenskonsol, 2 kalkstensornament, halfklot af bränd lera, messingsplåt, hjertformig skål af messingsplåt, tennskål, glasflaska, bit af remmare, bit af skaftliknande ihåligt glasföremål, 115 kakel och bitar af kakel.

9714. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 2 1-ören 1627, 1628. ett dylikt (k. Gustaf II Adolfs) med oläsligt årtal, ett 1-öre i silfver 1670, 1-öre S.M. 1673, nödmyntet Flink och Färdig. thaler från S:t Gallen 1621, fingerring af guld med infattad rosensten, fingerring af guld, klackring af brons med lemningar af emalj, tennlock till en kanna med runinskrift, tennbägare. tennkopp med namnet ANNA ROSINA, silfversked, förtennt messingssked, skedblad af förtennt messing, 5 messingsskedar. tennsked, dubbelkam af horn, messingskittel, 2 ljusstakar af messing, messingskastrull, messingssnodd, byggnadsfragment af kalksten, kalkstensornament, messingsplåt, bit af lerfat, 58 kakel och bitar af kakel.

9714 A. Bit af fajansmugg med gångleden af tennlocket. liten stengodsburk, bit af ett glas, 4 bitar af lerfat, lerskål och bit af en lerskål, stengodsburk, bit af stengodsburk, 6 kakel och bitar af kakel, glaserad golfplatta.

9715. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernnyckel, bit af lerkruka, bit af lerskål, 17 bitar af lerfat, bit af stengodsburk, bit af fajansfat, 6 bitar af kakel.

9716. *Uppland, Närdinghundra hd, Knutby sn, Kumla.* Liten enkel hålcelt af brons.

9717. *Gotland, Lokrume sn.* Två yxor, en mejsel af grönsten. — *Källunge sn.* Vackert, men illa skadadt rundt spänne

af brons. — *Hörsne sn.* Perla af glasmosaik, gjutform af sandsten för knappar (ny tid).

9718. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Hänglås af jern, 14 bitar af lergrytor, 6 bitar af lerkrukor, 2 bitar af lerkärl, 7 bitar af lerfat, lerdegel, bit af stengods, bit af kakel.

9719. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två bitar af stenkrus, bit af ett kakel.

9720. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 2-öre 1591, 1-öre i koppar 1629, 3 1/4-ören 1633—1635, 1-öre i silfver 1747.

9721. *Uppland, Sollentuna hd, Järfälla sn, Fjällen.* Naturformad sten, något bearbetad.

9722. *Östergötland, Aska hd, Ekebyborna sn, Ulfåsa.* Signet i koppar för Ekebyborna socken (fig. 26). Omskriften lyder S(igillum) ecc(lesi)e parochianor(um) Ekby — Ekby sockenmäns kyrkas sigill.



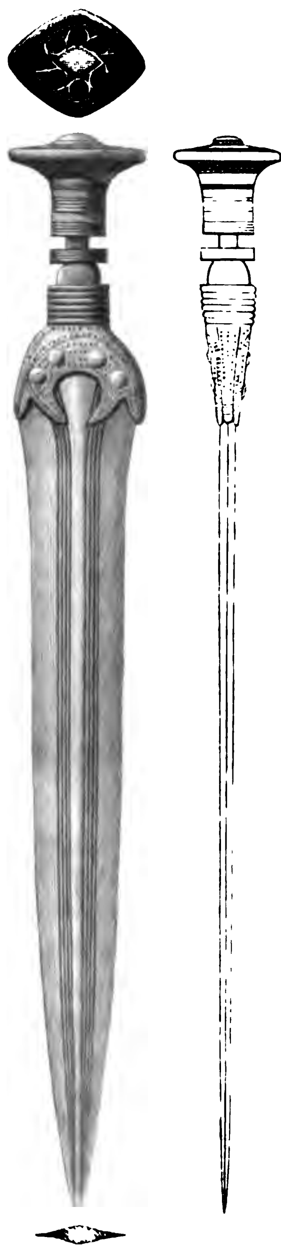
26.

9723. *Stockholm,* Apoteket Lejonets tomt. Blosshållare af jern. — Gåfva af arkitekten P. G. Sundius.

9724. *Åland, Sunds sn, Sundby.* Kort bronssvärd, klinga (fig. 2) och fästeknapp till en bronsdolk, några små bitar brända menniskoben. — Funnet i »en stenkummel».

9725. *Småland, Tveta hd, Svartorps kyrka.* Altarskåp, midtstycket med skulpterade bilder i 2 rader, en grupp (Marias kröning) och 14 isolerade mansbilder, dörrarnes målningar förstörda; helgonbild, snidad i trä (stående qvinna), helgonbild snidad i trä (sittande qvinna), rökelsekar af koppar, 2 messingsljusstakar (1600-talet), 3 lampetter af försilfradt bleck (1700-talet), oblatjern.

9726. *Vestergötland, Viste hd, Levene sn, Skår.* Tre flintdolkar, groft koppformigt lerkärl, 2 skifferredskap (jfr M. 4). — Funnet i en under gruskörning tillfälligtvis anträffad hällkista.


27.

9727. *Kalmar län*, *Handbörds hd*, *Högsby sn*, *Strömsnäs*. Spjutspets af flinta, båtformig hammare af grönsten.

9728. *Östergötland*, *Vadstena stad*. Bordsknif med hornskaft, jernknif, tvåkloig jerngaffel, jernsax (ullsaxform), jernsporre, 2 delar af 2 jernbetsel, bit af en jernhästsko, 2 jernnycklar, ax af en tredje jernnyckel, 7 obestämbara jernfragment, ramen till ett skospänne af messing, smalt, något när spadliknande redskap af horn, 4 djurben med tätt ställda olikstora rundlar (affall från en svarfvareverkstad — från ett af benen synas perlor hafva blifvit svarfvade), bit af kritpipa. — Funnet vid gräfning för en kloakledning.

9729. *Södermanland*, *Sotholms hd*. *Tyresö sn*, *Tyresö*. Yxa af grönsten med skafthål.

9730. *Helgeandsholmen i Stockholm*. Två bitar af lerpipor, bit af sporre, liten metallskål (till vigtsats). lerdegel, lerskål och 5 bitar, bit af fajansfat, kakel och 3 bitar af kakel.

9731. *Helgeandsholmen i Stockholm*. Bronsbleck utskuret i form af en uggla, sittande på en gren, hänglås af messing, spänne, bit af lergryta, 13 bitar af lerskålar, lerkärlsgrepe, orneradt lerfragment af föremål, hvars bestämmelse är okänd, 3 bitar af lerdeglar, bit af fajansfat, fem bitar af kakel.

9732. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Messingsbeslag, jerndolk med träskaft, golfplatta af tegel, 4 bitar af lerfat, 4 bitar af deglar, trattformig sil af gul- och grönglaserad lera, bit af stenkrus, bit af fajansfat.

9733. *Uppland, Åsunda hd, Sparrsätra sn, Irsta.* Två stenyxor med skafthål, en naturformad sten med flere slitnings- eller slipningsytor.

9734. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tvåkloig metallgaffel, spjutspetsliknande föremål af jern, 10 bitar af lerfat, 7 bitar af lerskålar, bit af lergryta, bit af stenkrus, 2 bitar af fajansfat, bit af fajansskål, 2 bitar af kakel.

9735. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Lergryta, 2 bitar af lerfat, bit af lertallrik, 2 bitar af lerskålar, 2 bitar af lerdeglar, bitar af hvit fajanstallrik, pomadburk af fajans.

9736. *Vestergötland, Vartofta hd, Karleby sn, Karleby.* Ur en gånggrift: 3 flintspåner, 9 hela och brutna bernstensperlor, genomborrad björnklo, tänder af hund eller varg och menniska. — — — *Karleby Korpagården.* Ur gånggrift: flintdolk, 3 bernstensperlor, vargtand. — *Ås hd, Varnums sn, Skabo.* Ur hällkista: flintdolk, skifferbryne. — Uppgräfdt af professor G. Retzius.

9757. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Bit af hornsked, liten lerkruka, kakel.

9738. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Dörrlås af jern, doppsko af jern, bit af måladt glasfönster, bit af lergryta, 3 bitar af lerkärl, 16 bitar af lerfat, 10 bitar af lerskålar, lergök, bit af fajansfat, burk af stengods, stenkrus, bit af fajansfat, svartglaserad reliefbild af lera (en fisk med ringformigt lagd stjert), 4 bitar af kakel.

9739. *Gotland, Boge sn, Slees.* Hålcelt.

9740. En 4 dalers plåt 1724.

9741. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernyxa.

9742. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två mindre lerklumpar, inre sidan plan med fördjupade ränder, grof, rund lerskifva med knapp å ena sidan, bit af lerkärl, 2 bitar af lerdeglar,

bit af en stor lerpanna (på undersidan är inristadt Maria i minuskelskrift), 3 bitar af Siegburgkrus, nedre delen af ett snarlikt krus af lera, 4 bitar af bruna stenkärl, 2 bitar af fajansfat, bit af fajansskål.

9743. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två bitar af lerskålar, 12 bitar af lerfat, 4 bitar af lerkärl, bit af lergryta, bit af lerburk, bit af ett Siegburgkrus, stengodsburk, bit af ett stenkrus, bit af en fajansburk, bit af en fajansskål, bit af en porslinstallrik, 3 bitar af kakel.

9744. En särdeles väl arbetad yxa af grå flinta. — *Öfverlemnad från k. Tekniska högskolan.*

9745. *Södermanland, Ö. Rekarne hd, Ärla sn, Rinkesta.* Stenyxa med skafthål. — *Jönåkers hd, Kila sn, Spatorp.* Stenyxa med skafthål. — *Villåttinge härad, Dunkers sn, Öfre Handö.* 2 stenmejslar. — *Oppunda hd, Ö. Åkers sn och trakten af Julita.* 13 stenmejslar, 2 bitar af stenmejslar, en liten jernyxa. *Närike, Lännäs sn.* 2 stenmejslar.

9746. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Liten jernkanon (21 cm lång), ett lerkärl.

9747. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två bitar kakel.

9748. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Leksaksmunkpanna af bränd lera, bit af ett stenkrus, 7 kakel och bitar af kakel.

9749. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två bitar af kakel.

9750. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 1-öre i silfver 1635, ljusstake af sandsten, 2 hänglås af jern, bottensten till en handqvarn, 3 bitar af fajansfat, 6 bitar af kakel.

9751. *Södermanland, Rönö hd, Torsåkers sn, Sörby.* Flintdolk.

9752. *Stockholm, Fredsgatan 19.* Yxa af grönsten. — Funnen i trossbottnen 3 tr. upp.

9753. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två bitar af en lergryta, 2 lerdeglar, bit af ett Siegburgkrus, bit af en stengodsburk, bit af en stengodsskål, 2 bitar af en lerpanna, ett mörkgrönt kakel, bit af kakel.

9754. *Öland.* Diverse föremål uppgräfda af lektor Bœnadtz.[1]

9755. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Bit af en remmare, bit af ett stenkrus, bit af ett fajansfat, 8 bitar af kakel.

9756. *Skåne, Oxie härad, Hyllie sn, Limhamn.* En mängd flintor från Järavallen.

9757. *Småland, Östra hd, Skede sn, Ekekull mellangård* (nära Brostugans marknadsplats). Sex k. Johan III:s 2-ören, 28 messingsplattor.

9758. *Skåne, Lund, Vestergatan nr 13.* Tolf guldmynt från medeltiden (5 rosenobler och en halfnobel af k. Edvard III af England, 2 écus af grefve Ludvig af Flandern, 2 écus af Filip den djerfve af Burgund, 2 gulden af grefve Vilhelm af Geldern.

9759. *Skåne, Ystad, Damgatan 129.* Sparbössa af lergods (fig. 28) och 294 silfvermynt (Danmark, k. Kristofer af Baiern — k. Hans 281, Norge 2, Tyskland 11).



28.

9760. *Östergötland, Aska hd, V. Stenby sn, Stens prestgård.* Några bitar af det under inv. 9534 omtalade silfverfyndet. — *Byte med veterinärläkare F. Nordeman.*

9761. Elfva sedlar från republiken Paraguay. — Gåfva af trädgårdsdirektör Eriksson.

9762. *Södermanland, Svartlösa hd, Brännkyrka sn, Elfsjö.* Spjutspets. — Funnen »300—400 famnar SO från Brännkyrka kyrka» (jfr inv. 9768).

9763. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två bitar af lerfat, 2 bitar af lerskålar, fajansbit, 11 bitar kakel.

9764. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Fyra ¹/₄-ören 1637—1644 (2 utan läsligt årtal), ¹/₄-öre 1656, tre ¹/₆-ören S.M. 1673—1682, nödmyntet Publica fide, enskilling 1820, en Ludvig XVI:s

[1] För dessa vigtiga fynd kommer särskild redogörelse att lemnas.

jetton, två bitar af remmare, 3 bitar af lerskålar, bit af lerfat, bit af fajansfat, 2 bitar af kakel.

9765. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Åtta bitar af lerfat, 2 bitar af en lertallrik, bit af stengodsburk, 10 bitar af ett stenkrus, 8 bitar af fajansfat, 2 bitar af fajansskålar, 2 porslinsbitar, 12 kakel och bitar af kakel.

9766. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Bit af lerfat, bit af stengodsburk.

9767. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Bit af lergryta, bit af lerkruka, 24 bitar af lerfat och lerskålar, 2 bitar af stenkrus, 7 bitar af kakel.

9768. *Södermanland*, *Svartlösa hd*, ***Brännkyrka sn***, ***Elfsjö.*** Två jernyxor. — Funna »300—400 famnar SO från Brännkyrka kyrka». (Jfr inv. 9762).

9769. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Glasflaska, bit af lerfat, bit af lerkärl, 2 bitar af stenburkar, bit af kakel.

9770. *Skåne*, *Bjäre hd*, *Båstad.* Lerdegel med bronsklimpar.

9771. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Flintknut, 2 jernyxor, en jernhammare, harneskkrossare.

9772. *Skåne*, *Järrestads hd*, *sn och by.* Dolkklinga af brons.

9773. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två jernknifvar, dubbelknapp af messing, bit af täljstensgryta, trätallrik, jernyxa, jernkula, 2 bitar af lerfat, 2 bitar af små lerkärl, degel af stengods, stenkrus, fajansbit, ett kakel och 15 bitar af kakel.

9774. *Gotland*, *Hafdhems sn*, *Qvinnegårda.* Bit af ett silfverörhänge (jfr *Månadsbladet* 1890, fig. 7), bit af en trind silfverten, bit af en hamrad silfverten; mynt: tyska 120 + 7, angelsaksiska 26 + 3 (Etelred—Harold I), danskt 1.

9775. *Gotland*, *Valls sn*, *Qvie.* Rund spännbuckla af brons (jfr M. 541), funnen vid bröstet af ett utsträckt skelett en fot under markens yta, utan att någon graf märktes. — Modern hängprydnad af silfver, i form af ett hjerta.

9776. *Gotland*, *Follingbo sn*, *Björkebos.* Spännsmycke af brons, i form af ett kors (början af 1500-talet).

9777. *Gotland, Tingstäde sn, Lunds.* Tvåmarkstycke 1694.

9778. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två bitar af täljstensgrytor, golfplatta af tegel, bit af lerkärl, lerfat, 9 bitar af lerfat och lerskålar, 3 bitar af stenkärl, 2 bitar af stenkrus, 5 bitar af fajansfat, bit af fajanskopp, 2 bitar af kakel.

9779. Fyra utländska guldmynt.

9780. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Fem bitar af lerfat och lerskålar, bitar af ett kruklock af lera, 4 bitar af fajansfat, 2 bitar af stenkrus, bit af ett bartmännchenkrus, 9 bitar af kakel.

9781. *Närike, Sköllersta sn, Kalsta.* Yxa af grönsten med skafthål.

9782. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Piphufvud af hvit lera, flintkärna, jernyxa, 2 jernkulor, 2 bitar af lergrytor, en bit af lerkruka, bit af lerfat, 2 bitar af lerskålar, bit af sparbössa, 4 bitar af fajansfat, bit af ett kakel.

9783. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernskål, hillebard af jern, massiv jernbit, 6 bitar af lergrytor, 8 bitar af lerfat och lerskålar, 3 bitar af kakel.

9784. *Skåne, Luggude hd, Brunnby sn, Fjelastorp.* 44 mindre svenska och danska silfvermynt 1644—1677.

9785. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels kyrka* (invid). Graf 12: pilspetsar af jern, 2 kupiga bronsbeslag till sköldbuckla, jernbeslag till svärdsskida, sköldbuckla af jern och diverse beslag till sköld, bitar af glasbägare, flintbit, fullständig uppsättning af förgyllda bronsbeslag till ett rikt hästbetsel, beslag till selbåge eller sadel, krok, söljor, kedja af jern, spjutspets af jern med bronsbeslag i form af björnar, omkr. 20 spelbrickor af ben, hammare, sax, knif, krampor, sinkor, nitnaglar af jern, skelett af flere husdjur, delar af bronsbeslagen hjelm, delar af jernsvärd. — Graf 13: krampor och nitar af jern, jernkedja för upphängande af gryta, bronsfat, lädersko, jernhandtag till ämbar, hästbroddar af jern: — Graf 14: spelbricka af ben, bit af benkam, jernbeslag till ridsadel, hästbroddar af jern, söljor och beslag af jern, jernbeslag till stigbyglar af trä, fullständigt

hästbetsel med bronsbeslag och söljor, tveeggadt svärd af jern med bronsknapp, jernhjelm med bronsbeslag, bronsbeslag till bälte, jernknif, sköldbuckla af jern med bronsknappar, bronsbeslag och handtag af jern, 3 kupiga bronsbeslag till sköld, spjutspets af jern med bronsknappar, sax och knif af jern, två handtag till träämbar, jerngryta, jernverktyg, nitar till bila, skelett af häst, hundar, skinka, oxstek, fårhufvud.

9786. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernyxa, 5 bitar af lergrytor, bit af lerkärl, bit af ett mycket stort krus af brunglaserad lera.

9787. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Pilspets af jern.

9788. *Södermanland, hospitalskyrkan i Nyköping.* Kommunionkalk af silfver, på foten en pålagd förgylld grupp i genombrutet arbete af Christus på korset mellan Maria och Johannes; kommunionkalk af silfver, på foten en graverad sköld med ett bomärke och * L * O * S *; patén af silfver, i midten ett graveradt kors; patén af silfver, i midten ett graveradt Christushufvud; oblatask af silfver; kanna af silfver. — På Kongl. Maj:ts befallning öfverlemnadt från k. Medicinalstyrelsen.

9789. *Dalarne, Mora sn, Kråkberg.* Rikt fynd från jernåldern.[1]

9790. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernknif med träskaft, 2 hästskor af jern, 4 bitar af lergrytor, 8 bitar af andra lerkärl, bit af lerkopp, bit af lerburk, 2 bitar af lerfat, 2 bitar af stengodsburkar, 3 bitar af kakel.

9791. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernkula, 2 stenkulor, 2 ostronskal, jernhandtag, 2 bitar af lerskålar, 2 bitar af lerkruka, bit af lergryta, bit af lerpanna, 3 bitar af lerkärl, 4 bitar af kakel.

9792. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Tunn kupig messingsplåt, 2 bitar af lergrytor, diverse obetydliga bitar af lerkärl, 2 bitar af deglar, bit af kakel.

---

[1] Se sid 78.

9793. *Öland, Gärdlösa sn, Sätra.* Mycket liten fingerring af guld, bit af bronsbeslag till bälte (jfr M. 336), 3 små bitar af bronssöljor, jernknif, 2 ringar af jerntråd, 3 spelbrickor af ben, liten kalkstensskifva med hål, 2 bitar af ett glaskärl, bitar af ett lerkärl. — Funnet vid stenbrytning å 'kallhög.'

9794. *Öland, Segerstads sn, Öfre Segerstad.* Eneggadt jernsvärd, sköldbuckla af jern, sköldhandtag af brons, bit af beslag till svärdskida, 2 lerkärl. — Funnet jämte skelett i hällkista, intet på jordytan antydde graf.

9795. *Härjedalen, Svegs sn, Åkersberg.* Stol med inristade runor. — Gåfva af kommunalnämndordföranden Lars Dahlin i Åkersberg (genom professor F. Läffler).

9796. *Skåne, Luggude hd, Kattarps sn, Möllarp.* Ett litet lerkärl med inneliggande 94 danska silfvermynt.

9797. *Bohus län, Vette hd, Hogdals sn, Strand.* Halsring af brons, ändarne omböjda till enkla hakar. — Funnen i ett delvis förstördt röse.

9798. *Bohuslän, Vette hd, Näsinge sn.* Elfva halfmånformiga redskap af flinta, funna juli 1887 under grustägt i en skogsbacke 2 kilometer S 70 V från Näsinge kyrka, tätt (taktegellikt) hoplagda, omkr. 40 cm under jordytan. — Två liknande, funna augusti 1874 endast ett par steg från föregående fyndplats. — En liten, ovanligt smal yxa af grönsten, funnen juni 1894 några få meter öster om de två förre fyndlokalerna.

9799. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Kilformigt föremål af ben, dörrhandtag af jern, 2 bitar af lergrytor, bit af lerfat, bit af stenkärl, bit af fajansfat, 2 bitar af kakel.

9800. *Gotland, Gammelgarns sn.* En liten bågfibula af brons.

9801. *Södermanland, Jönåkers hd, Nicolai sn, Skafsta.* Fingerring af förgyldt silfver (från medeltiden).

9802. *Helgeandsholmen i Stockholm.* 1-öre i silfver 1671, ⅙ öre 1671, ett obestämbart kopparmynt.

9803. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Två vildsvinsbetar, den ena klufven på längden, bit af en stor fajansburk.

9804. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernyxa.

9805. *Helgeandsholmen i Stockholm.* Jernkanon från 1400-talet, 151 cm lång, 11 cm diameter i grofändan, mycket smal jernkanon från 1400-talet, 106 cm lång med en 25 cm lång pigg bakåt, största diameter 6 cm, temligen nära mynningen en nedåtgående skifformig flik, 6 jernkulor, pikekula af jern, 2 halfva länkekulor.

9806. *Ångermanland, Öfverlännäs sn, Björkå.* Dolkklinga af brons. — *Gåfva af brukspatron Gjörud.*

9807. Sju nyare svenska medaljer, ett Revals 2-öre 1664, 2 k. Gustaf II Adolfs kopparmynt.

9808. *K. operans tomt i Stockholm.* En urnyckel med infattad glasbit.

9809. *Uppland, Bro hd och sn.* Stenyxa med skafthål.

9810. *Gotland, Ardre sn.* Ett angelsaksiskt mynt.

9811. En samling medaljer, inköpta på auktion.

9812. *Södermanland, Ö. Rekarne hd, Stenqvista sn, Balsta.* Mejsel af grönsten. — *Ärla sn, Bergstorp.* Hålmejsel af grönsten.

9813. *Skåne, Skytts hd, Hammarlöfs sn och by.* Lemningar af ekkista, obrändt lik, svärd, knif, tång, spänne, 2 knappar m. m. af brons, spjutspets af flinta; brända ben, 2 knifvar, 2 sylar, 4 knappar, en såg af brons. — Af prof. Montelius uppgräfdt i den s. k. tingshögen.

Graffynd från Kråkberg, Mora sn och tg, i Dalarne.

1. Ringnål af brons (fig. 29). Nålen är fäst i ett dubbelt nålfäste å ringens baksida midt för det öfre djurhufvudet. Sjelfva ringen bred och med band- och djurornament. Vid ringens öfre och nedre del ett djurhufvud med spetsig nos och breda uppstående öron.

Nålen kort, utnött, brusten i det ursprungliga hålet, hvarefter den (medels en temligen grof jernsprint) på nytt är fäst vid nålfästet genom ett nyborradt hål, som äfven är i det närmaste utnött. Smycket väl bibehållet. Matt, grön erg. Hela längden 15,7 cm; ringen med öfverstycke och nedre djurhufvud 9,05 cm; ringens sidodiameter 4,7 cm.

2. Ett stort tveäggadt svärd af jern fig. 30 (något restaurerad bild), med bred, platt tånge. Klingan bred, svagt afsmalnande mot spetsen. Bred blodränna. Klingan något böjd och vriden. Klingans längd 80 cm; bredd upptill 5,6 cm; tångens längd 12 cm.

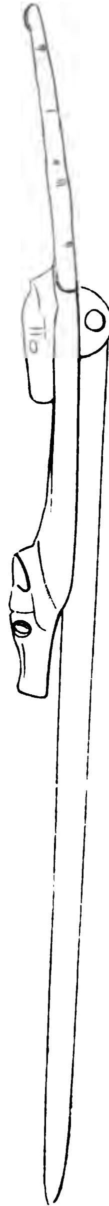
3. En tämligen groft arbetad spjutspets af jern med hullingar och lång fyrsidig tånge. Längd 20,1 cm; bladets bredd öfver hullingarna 2,55 cm. Afbildad fig. 31.

4. En groft arbetad doppsko af jern afbildad fig. 32; antagligen till föregående spjut. Består af ett strutformigt hopvikt jernbleck med nedre änden hopsvetsad till en kort pik. Öppen på ena sidan. Ett groft nithål upptill. Längd 10,5 cm.

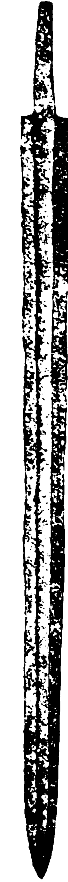
5. Nio pilspetsar af jern, med bredt lancettformiga blad, med största bredden vid eller ofvan midten med fyrsidig tånge. Delen mellan blad och tånge med längsgående facetter. Samtliga pilarne väl arbetade. En af dem afbildad fig. 33. Den längsta 17,55 cm.; den minsta (med hel tånge) 14,1 cm.

6. En pilspets af jern. Lik föregående men mindre. Längd omkr. 12,6 cm.





29. 1/1.



30. 1/8.



31. 1/3.



32. 1/2.

7. En mycket förrostad pilspets af jern, hvars form ej kan bestämmas. Möjligen lik föregående. Längd nu 9,5 cm. Tången afbruten.

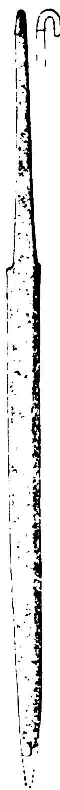
8. En mot spetsen tudelad pilspets af jern med tånge. Afbildad fig. 34. Nedre delen facetterad som föregående pilar.

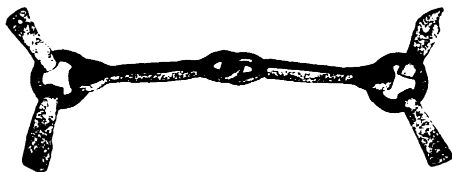


33. 1/2.



34. 1/2.





36. 1/3.

35. 1/3.

Ena spetsen nu afbruten. Längd 14,6 cm, bredd 1,9 cm. Bladet ytterst tunnt utefter midten, något tjockare 0,25 cm vid kanterna.

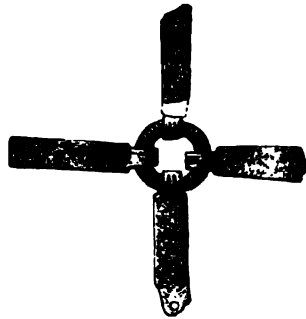
9. En lång, smal knif af jern med lång, platt fyrsidig tånge, som öfverst är trind och omböjd till en liten krok. Afbildad fig. 35. Udden afbruten. Längd 28,95 cm; klingans bredd upptill 1,5 cm. Ganska nött.

10. Ett munbett af jern med små tvärstrierade tygelringar; två smala, enkla rembeslag i hvardera ringen. Afbildadt fig. 36. Bettets stänger fyrsidiga, raka (= ej vridna). Längd öfver ringarne omkr. 15,2 cm.

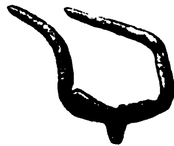
11. En liten tvärstrierad ring af jern (lik bettets ringar) med nu fyra isittande rembeslag, lika föregående. Afbildad fig. 37. Ett af beslagen kan hakas från ringen och är möjligen ej hörande till ringen. Ringen och beslagen tillhöra föregående betsel.



38. 1/2.



37. 1/2.



39. 1/2.

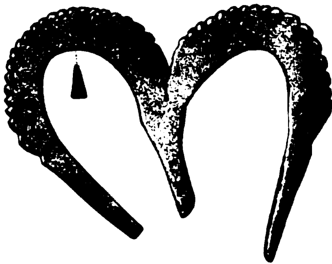
12. Två hästbroddar af jern något olika hvarandra. Af vanliga former. Afbildade fig. 38 och 39.

13. Ett beslag af jern i form af en dubbel båge med tre nedåtgående spetsar (att fästa i trä). Antagligen till sele. Afbildad fig. 40. Bågarnas öfverkant profilerad med täta hak. Bredd 8,5 cm.

14. Ett föremål af jern, antagligen hörande till en körkäpp. Består af ett långt och smalt beslag för käppens öfre del samt bildande en ögla, i hvilken hänger en ring. I denna åter ett annat nu afbrutet beslag samt tvänne öppna öglor med spiralformigt upprullade ändar. Beslagets längd (utom ringen m. m.) 14,2 cm.

15. Fyra smala ribbor af jern med och utan nitar. Möjligen hörande till seldon.

16. En fil af jern: med aflångt fyrsidig genomskärning och refflor på alla fyra sidorna. Ena ändan afsmalnande till en tånge. Längd 24,05, genomskärning 0,9 × 1,2 cm.



40. 1/2.



41. 1/3.

17. Två bitar af ett bryne af sandsten. Fyrsidig genomskärning; tre af sidorna använda för slipning. Genomskärning omkr. 2 × 2,9 cm.

Anträffades »inom en yta af icke mer än 20 à 25 qvadratmeter» på ett djup under markens n. v. yta af c:a 0,3 m.

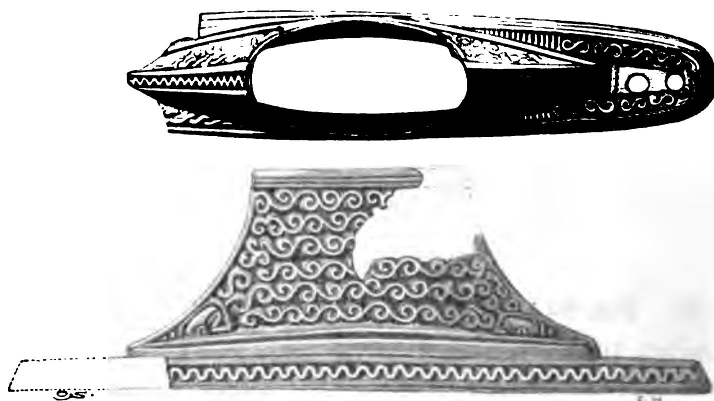
På platsen finnas och hafva funnits »smärre upphöjningar å marken, som antagligen utgöras af gamla grafhögar».

(Ur Inventariet.)

Fynd från Finjasjöns strand, Skåne.

Vid två olika tillfällen, åren 1858 och 1859, hafva fynd från en plats, som troligen ligger å egendomen Sjöröds strand vid Finja sjön, Stoby sn, blifvit till Statens Historiska Museum insända. De närmare fyndomständigheterna äro tyvärr okända. Sannolikt hafva sakerna anträffats liggande lösa i sanden. Fynden bära i museet inventarienumren 2437 och 2663.

Redan länge hafva fynden varit kända inom literaturen, men aldrig blifvit i deras helhet publicerade. De äro emellertid



42. 1/1.

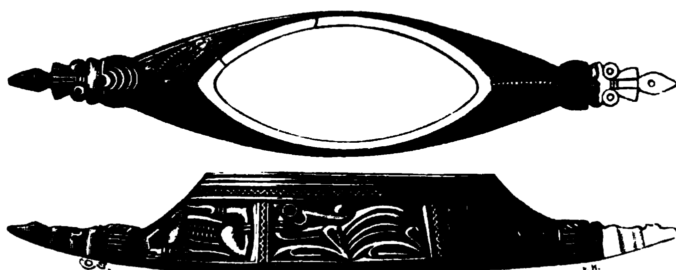
af så stort intresse, att de förtjena en mer ingående skildring, enär tillfälle dertill nu erbjuder sig. De båda fynden äro i det följande sammanslagna.

1. Del af svärdfäste, som varit af samma typ fast möjligen något yngre än de, som funnits i Kragehuls mosse och äro afbildade i Engelhardts arbete om detta fynd pl. I figg. 2 och 5. Det föreliggande stycket, afbildadt fig. 42, är af silfver, delvis förgyldt och dessutom prydt med nielloinläggningar. Orneringen är synnerligen rik. Nedtill i hörnen å det stora fältet synas tvänne rätt återgifna menniskohufvud, sedda i

profil. Fältet är föröfrigt fyldt med bladrankor. På den ej afbildade sidan äro ornament af den art, som fig. 43 åskådliggör, radvis anbragta. Styckets nuvarande längd 7,6 cm, höjd 2,7 cm och största bredd 1,6 cm.


43.

2. Del af svärdsfäste, som sannolikt varit ungefär af samma typ som föregående. Äfven detta är af silfver och har delvis varit förgyldt, delvis inlagdt med niello. Det har ej kunnat höra till samma svärd som föregående. Såsom synes å afbildningen, fig. 44, är den ena sidan prydd med djurornament. I midtfältet ses ett på huk liggande djur med hufvudet vridet bakåt. De båda sidofälten utfyllas hvart och ett af tvänne djurben, förböjda och lösryckta från kropparna.


44. 1/1.

Frånsidan är på samma sätt indelad som den afbildade och sidofälten på samma sätt ornerade, men midtfältet är här prydt med en art af ornament, som på negativ väg uppkommit ur den bekanta antika bladrankan. Se härom nedan. Det finnes intet nithål å hela stycket, hvarför det på något annat sätt måste hafva sammanhållits med de öfriga delarna af svärdfästet. De fördjupningar, som synas å de båda utskjutande djurhufvudena, äro helt grunda. Nuvarande längd 7,6 cm, höjd 1,3 cm, största bredd 1,8 cm.

3. Öfversta delen af en svärdsknapp hörande till ett svärdfäste af samma typ, som de här förut omtalade. Den är af silfver, men tyvärr sönderbruten i många delar, som likväl

kunnat hopfogas, ehuru flere bitar saknas, och torde fig. 45 gifva en tillförlitlig bild af dess utseende, sedd ofvanifrån. Sedd från sidan bilda ytterkonturerna en form som mycket erinrar om motsvarande parti fig. 2 pl. 1 i Engelhardts Kragehul mosefund. Det synes ej spår vare sig af förgyllning eller niello. Såsom figuren visar är den prydd med tvänne djurgestalter sedda uppifrån eller, om man så vill, fyra djurgestalter sedda från sidan. Det synes som om denna svärdsknapp haft en längd af 7,3 cm.



45. 1/1.



46. 1/1.



47. 1/1.

4. Del af ett svärdsfäste af samma typ som föregående. Det ifrågavarande stycket, nu förböjdt, har utgjort en del af partiet antingen mellan kaflen och svärdet eller kaflen och svärdsknappen. Af silfver. Fragmentets nuvarande längd 7,5 cm.

5. Doppsko af silfver, till svärdsskida. Den är synnerligen rikt ornerad och figg. 46 och 47 visa oss de båda olika sidorna.

Den har delvis varit förgylld och delvis inlagd med niello. Efter nitarna att döma har den sida, som fig. 46 återger, varit framsidan. Den är å mellanpartiet smyckad med det ofvan omtalade från bladrankan härledda ornamentet och närmast yttre kanten med ett ornament, som direkt är lånadt från den antika konsten, hvilket föröfrigt är förhållandet äfven med bladrankan å innersidan. Den andra sidan fig. 47 visar tvänne djurgestalter och några S-formigt böjda ornament. Höjd 5,2 cm, bredd 5,4 cm.

6. Doppsko af silfver, till svärdskida. Afbildad fig. 48. Till denna hör med all sannolikhet en tunn silfverplåt,



48. 1/1.



49. 1/1.

längs kanterna ornerad med instämplade små trianglar och punkter. Hvar triangel har i midten en upphöjd punkt. Se fig. 48. Doppskons höjd 5,4 cm, bredd 5,9 cm.

7. Doppsko af silfver, alldeles lik närmast föregående, men saknande det lösa silfverblecket. Nitarna hafva haft en annan form, den enda qvarvarande afbildad fig. 49. Den erinrar något om ett fogelhufvud. Doppskons höjd 5 cm, bredd 5,6 cm.

8. Doppsko af silfver alldeles lik föregående, men nithufvudena hafva varit prydda med granater. En dylik qvarsitter

och visar, att under granaten är lagdt ett rutadt guldbleck. Höjd 5,1 cm, bredd 5,4 cm.

9. Doppsko af silfver alldeles lik föregående, men nitarna med runda silfverhufvuden. Höjd 5,4 cm, bredd 6,1 cm.

10. Del af dylik doppsko af silfver. Höjd 4 cm, bredd 4 cm.

11. Flere fragment af flere dylika doppskor.

12. Stycken af kantbeslag till svärdskidor, ett af dem orneradt på samma sätt som doppskon fig. 46 är det ofvanför nitarna.



50. 2/1.



51. 1/1.





52. 1/1.

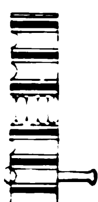
13. Stycken af kantbeslag troligen till knifslidor, ett af dem här afbildadt fig. 50.

14. Beslag till svärdskida, af silfver och förgyldt, s. k. munbleck. Afbildadt fig. 51. Brutet i flere delar, ofullständigt.

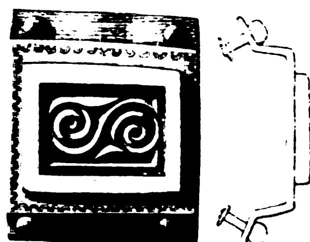
15. Fragment af ett dylikt beslag af silfver, rikt orneradt. Har delvis varit förgyldt, delvis inlagdt med niello, afbildadt fig. 52.

16. Tvänne alldeles lika med niello inlagda beslag af silfver, det ena afbildadt fig. 53. De hafva troligen varit anbragta å svärdskidan. Beslagen hafva efter hela deras längd slutit tätt intill skidan. Längd 2,6 cm.

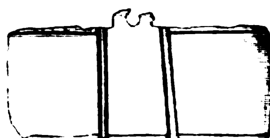
17. Tvänne alldeles lika beslag af silfver delvis förgyllda, delvis inlagda med niello och i öfrigt rikt ornerade såsom afbildning fig. 54 visar. Äfven dessa höra troligen till svärd-

53. 1/1.

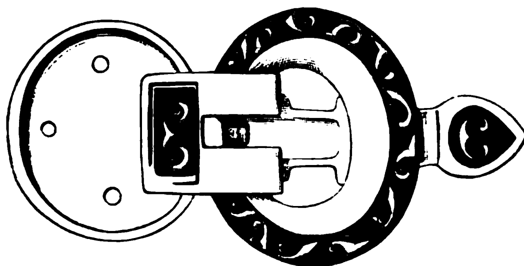


54. 1/1.



55. 2/3.





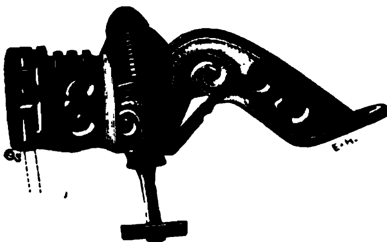
56. 1/1.

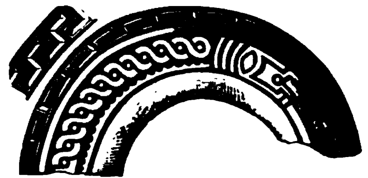
skidan. Det ena är mycket skadadt. Längd 2,5 cm, bredd 3 cm, höjd 0,9 cm.

18. Silfverbleck af form som fig. 55 utvisar. Längs med smalsidorna finnas å undersidan ränder, som visa att blecket der varit fastgjordt vid något annat föremål. Längd 2,1 cm, bredd 5,1 cm.

19. Remsölja af silfver, afbildad fig. 56. Såsom synes är den rikt ornerad och har till största delen varit förgylld, där niello-inläggningar ej hindrat det. På bakstycket af tornen förekomma granater, som ej varit försedda med underlagdt rutadt guldbleck. Det runda rembeslaget har sannolikt varit prydt med pånitadt pressadt silfver- eller guldbleck. Längd ungefär 7 cm.

20. Remsölja af silfver af samma typ och arbetad i samma teknik som föregående. Tornen är afbildad fig. 57 och visar,


57. 1/1.


58. 1/1.

att en metallstropp varit fastnitad å läderremmen. Bygeln är ornerad ungefär med samma ornament som föregående, men på undersidan är anbragt ett ornament, en sorts à la grecque, alldeles lik den, som synes å tornens bakstycke. Det runda rembeslaget är sönderbrutet. Orneringen är alldeles lik den å fig. 59. Längd ungefär 8,2 cm.

21. Remsölja af silfver af samma typ och arbetad i samma teknik som föregående. Tornen saknas. Bygelns öfversida ornerad ungefär som föregående. Om utseendet af undersidan ger oss fig. 58 ett begrepp. Der förekommer det här ofvan omtalade à la grecque liknande mönstret samt derjämte i niello ett bandornament lånadt från den antika konsten. Detta ornament afslutas på ett för den germanska ornamentiken karak-

teristikt sätt med ett djurhufvud. Tyvärr är bygeln här något skadad och på den andra motsvarande delen har hittaren just på djurhufvudets plats tagit sig det orådet före att med knifven skafva bort ett stort stycke för att undersöka, af hvilken metall föremålet var, så att det är omöjligt att kunna få en fullständig och korrekt uppfattning af detta djurhufvuds alla detaljer.

Det runda rembeslaget är afbildadt i fig. 59. Längd (utan torn) 8,3 cm.

22. Bygel af silfver till remsölja, afbildad fig. 60 arbetad i samma teknik som föregående. Den har på öfversidan erhållit 3 hugg, af hvilka det ena varit synnerligen kraftigt. Att dessa hugg äro tillkomna innan skatten nedlades i jorden framgår af den patina, som förekommer å de uppskurna ytorna.



59. 1/1.



60. 1/1.

Bygeln är ihålig och har på undersidan varit betäckt, förmodligen med någon tunn silfverplåt. Längd 3,6 cm, bredd 4,3 cm, höjd 1,1 cm.

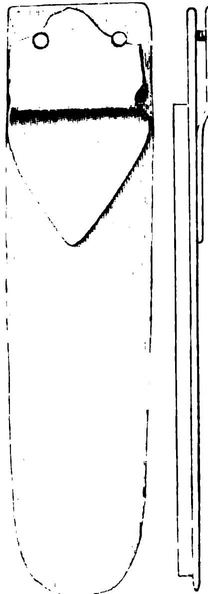
23. Två i det närmaste lika remändbeslag af silfver, delvis förgyllda och med niello inläggning, det ena af dem afbildadt fig. 61. På baksidan har varit fastlödd (?) en silfverplåt och mellan denna och remändbeslaget har remmen varit fastnitad. Fig. 62 förtydligar denna anordning. Den öfversta oornerade delen af framsidan har troligen på något vis varit betäckt af remmen. Längd 7,2 cm, bredd 1,9 cm.

24. Fragment af remändbeslag af silfver, afbildadt fig. 63. Såsom nithålen antyda har det utefter hela sin längd varit fastnitadt å remmen. Längd 7,1 cm, bredd 2,5 cm.

25. Remändbeslag af silfver afbildadt fig. 64, delvis förgyldt, delvis nielleradt. Sättet för beslagets fästande vid remmen åskådliggöres genom afbildningen. Det afviker från de båda här ofvan omtalade sätten. Längd 3,5 cm.



61. 1/1.



62. 1/1.



63. 1/1.

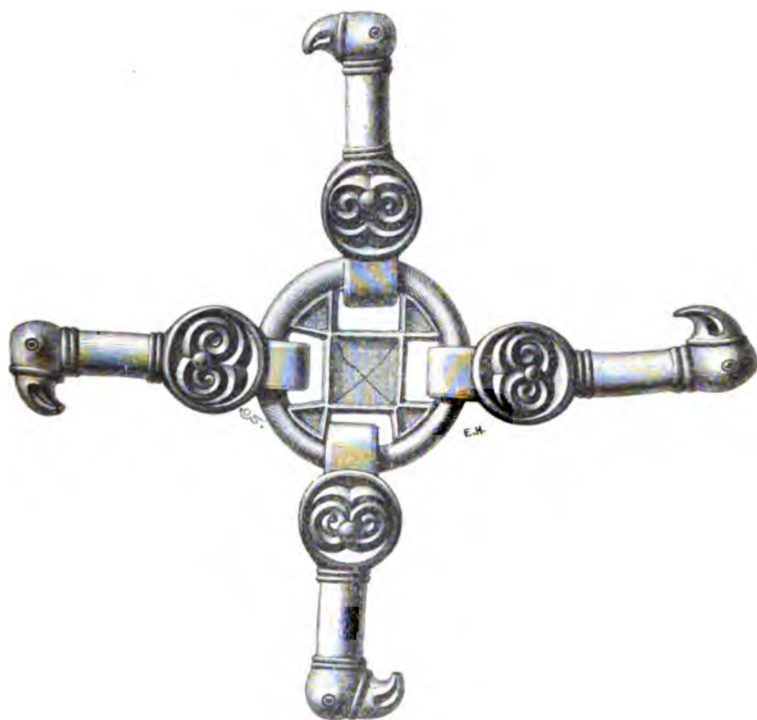


64. 1/1.

26. Beslag af silfver för fyra sammanstötande remmar. Fig. 65 återger detta egendomliga beslag. De fyra i djurhufvuden slutande beslagen hafva varit fastnitade å remmarna.

Delvis hafva de varit förgyllda och till ögon i fogelhufvudena äro små blåa glaspärlor anbragta. De fem fälten, fyra triangulära och ett qvadratiskt, å den sammanhållande delen af beslaget hafva sannolikt varit försedda med granatinläggningar. Alla fem äro nu tomma.

27. Beslag af silfver, i det närmaste alldeles likt de egentliga rembeslagen å närstående figur 65, fast med en nit å



65. 1/1.

ögats plats samt några parallela linier utgående från ögat. Längd 3,9 cm.

28. Beslag af silfver samt fragment af dylikt, likt föregående, men med hufvudena vända åt andra hållet och den del klufven, som svarar mot det kring den sammahållande ringen böjda stycket i beslaget, som är afbildadt fig. 65.

29. Rektangulärt beslag af silfver med förgyllning och niellering, afbildadt fig. 66. Äfven den undre silfverplåten är ornerad genom mycket små inslagna halfkretsar. Längd 2,5 cm, bredd 1,5 cm.

30. Beslag af silfver med förgyllning och niellering, afbildadt fig. 67. Djurfiguren i midten är tydlig; ornamentet på den halfcylindriska delen af beslaget skall sannolikt framställa tvänne mot hvarandra vända djurhufvud. Längd 3,2 cm, största bredd 1,7 cm.

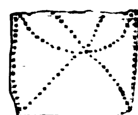
31. Delar af tunnt silfverbleck, orneradt med intryckta punkter, afbildadt fig. 68. Har möjligen sutit å baksidan af närmast föregående beslag.



66. 1/1



67. 1/1



68. 1/1.



69. 1/1.



70. 1/1.

32. Sönderbruten ribba af silfver med nielloinläggningar, afbildad fig. 69. På baksidan vid ena ändan synes ett märke, som visar att något der varit fastsatt, och har detta märke alldeles samma utseende som det å baksidan på remändbeslaget, afbildadt fig. 62. Möjligt är derför att äfven detta stycke varit ett remändbeslag. Längd 2,7 cm, bredd 1 cm.

33. Tre knappar af silfver med förgyllning och niellering, alldeles lika hvarandra, en af dem afbildad fig. 70.

34. Silfverknapp, snarlik de föregående, men af en något äldre typ.

35. Knapp af silfver, afbildad fig. 71, i bottenfältet växtornament. Har till största delen varit förgylld. Huru vida niellering förekommit är omöjligt att afgöra, men är likväl sannolikt. Diameter 2,6 à 2,7 cm.

Denna knapp hör säkerligen tillsammans med de två remändbeslagen beskrifna här ofvan nr 23.

36. Tunn silfverribba, afsigtligt hopvriden såsom fig. 72 visar.

37. Stycke af en silfvertacka med oval genomskärning. Längd 1,9 cm.

38. Silfverplatta med ett nithål, mycket groft arbetad. Utmed en del af ena kanten en rektangulär yta, som höjer sig



71. 1/1.



72. 1/1.

öfver det öfriga. Den upphöjda delen filad jämn under det att det öfriga af plattan har ojämn yta och ojämna kanter.

39. Åtskilliga små fragment af silfver, deribland en mycket liten bit af en parerstång sådan som är beskrifven under nr 4, ett tunnt silfverbleck, som troligen sutit på baksidan af något beslag, orneradt med hvarandra korsande streck. De öfriga fragmenten äro obestämbara.

40. Obestämbart stycke af jern.

41. Ytterskalet till en djurtand.

Såsom af ofvanstående förteckning framgår höra de flesta af de funna föremålen till den manliga utstyrseln. Der finnes intet, som vi för närvarande hafva anledning att med bestämdhet hänföra till qvinnodrägten. Deremot förekomma många exemplar af en del föremål, ja, doppskor till svärdskidor i ett så stort antal, att det utesluter hvarje möjlighet, att vi här hafva framför oss resterna af *en* mans utrustning. Då alla föremålen med all sannolikhet legat tillsammans på ett ställe i sanden, kan man således ej tänka på graffynd, utan måste man hänföra Sjörödsfyndet till någon annan fyndkategori. Svårigheten är då att afgöra till hvilken.

Fyndet hör uppenbarligen till samma tid, som det ofvan omtalade Kragehulsfyndet. Det ligger derför nära tillhands att äfven i andra afseenden sammanställa Sjörödsfyndet med detta, allra helst som åtminstone ett föremål, den här ofvan under nr 22 omtalade och i fig. 60 afbildade söljeringen bär flera märken efter hugg, och dylika ju synnerligen ofta förekomma å föremålen i de danska mossfynden. Men det är omöjligt att afgöra, om dessa hugg tillkommit i direkt afsigt att förstöra söljan eller under stridens hetta. Vidare synes ju silfverribban, beskrifven under nr 36, afbildad fig. 72, vara med afsigt förvriden d. v. s. förstörd. Likväl synas mig nu anförda omständigheter ej vara af sådan afgörande betydelse, att man i följd af dem med nödvändighet måste hänföra fyndet till mossfyndens klass. Den omständigheten, att fyndet ej innehåller ett enda föremål af annan metall än silfver, synes mig ej vara utan betydelse för rätta uppfattningen af fyndets art. Det lilla jernfragment, som är omtaladt under nr 40, kan mycket väl vara, ja är sannolikt tillfälligtvis inblandadt i fyndet, liksom stycket af djurtanden. Härigenom får fyndet onekligen karaktär af en skatt, hopsamlad för metallvärdets skull. Ett sådant föremål som det under nr 37 beskrifna styrker i hög grad denna uppfattning. Men det bör ej förtigas, att sakerna i mossfynden understundom tyckas vara nedlagda med en viss ordning, så att de af närbeslägtad art ligga tillsammans. Så

har varit förhållandet vid Poskjær-mose, ett fynd i hög grad erinrande om det från Sjöröd. Frånvaran af andra metaller i detta senare fynd kunde, om det betraktas såsom mossfynd, bero på den antydda fördelningen af föremålen. Jernsakerna och annat skulle då ha legat något afsides, hvarför de vid hittarnes undersökning ej kommit i dagen.

Detta fynd gifver oss ganska intressanta upplysningar om remsöljornas användning. Bakre delen af remsöljan, den del som är fastgjord vid remmen, är under folkvandringstiden ofta synnerligen vackert och dyrbart utstyrd. Om remmen hade trädts genom bygeln på samma sätt som å våra moderna remsöljor, skulle den i de allra flesta fall hafva skylt den bakre, så rikt sirade delen. Derför spände man säkerligen ganska ofta remmen i söljorna på annat vis. Hur man bar sig åt visar oss lyckligtvis några fynd på ett alldeles otvetydigt sätt, och det kan måhända vara af intresse att här sammanställa dem.

Under den allra äldsta delen af folkvandringstiden synes man hafva sönderskurit remmens yttersta ända till finare smala remmar, af hvilka en eller flere bundos om tornen, under det att de andra lemnades fria. Till denna slutledning har direktör Müller i Köpenhamn kommit genom omsorgsfulla studier af mossfynden, men säkerligen hafva äfven andra sätt under denna tid varit använda.

Sjörödfyndet låter oss lära känna ett annat tillvägagående. Tornen å söljan afbildad fig. 56 visar midt öfver bygelns öppning en sadelliknande anordning. Afsigten med denna framgår tydligt vid en blick på fig. 57. Denna senare torn är likaledes försedd med en dylik »sadel», och i denna hvilar en metallstropp, hvilken i sin ordning varit fastnitad å remmen. Icke alltid har stroppen varit af metall, utan sannolikt oftast af läder, och i ett tidigare stadium än det, som fig. 57 anger, har den förmodligen varit flyttbar å remmen. Genom denna anordning blir naturligtvis hela söljan synlig.

Ännu ett annat sätt låter tänka sig. Remmen försågs med hål såsom än i dag är fallet, men man trädde tornen ej

blott genom ett utan genom tvenne hål. Man förde remändan från undersidan upp genom bygelns öppning, förde den därefter åter under bygeln och bakre delen af söljan, hvarigenom remmen bildade en öggla ofvanom bygeln. För att bibehålla remmen i detta läge måste tornen inpassas och stickas igenom tvenne af remmens hål. På detta sätt kom remmen att dölja endast en del af tornen.

Fig. 73 visar oss denna anordning, fastän i ett så långt framskridet stadium, att den ögla som remmen bildar ofvan om tornen, blifvit utbytt mot en metallhylsa, i hvilken remmen varit fastnitad. Denna sölja är funnen vid byn Mousljoumowa gouv. Perm, Ryssland.

En närmare undersökning af remsöljan beskrifven här ofvan under n:r 20 ger vid handen, att man ej kunnat »spänna



73. 1/1.

om», förkorta eller förlänga den rem, å hvilken remsöljan sutit. På öfversidan af bygeln å innerkanten synes nämligen spår af en mycket stark nötning, som på ett otvetydigt sätt ger vid handen, att den ornerade delen af metallstroppen ej kunnat trädas igenom bygeln. När nu metallstroppen i sin ordning varit fastnitad å remmen, så är det ju tydligt, att metallstroppen först måste hafva inpassats i »sadeln» å tornen, hvarefter fastnitandet af stroppen å remmen försiggått, samt att remmen därefter ej kunnat förkortas eller förlängas, utan att nitningen borttagits. Fastnitandet af stroppen å remmen har så godt som alldeles säkert egt rum, innan remmen sattes på

kroppen. Sammanfatta vi dessa iakttagelser, gå de alla ut på, att den genom en dylik sölja sammanhållna remmen måste hafva blifvit hängd löst på kroppen.

Vi veta visserligen ytterst litet om drägten under forna tider, ett och annat känna vi dock. Så gifva de äldre stora danska mossfynden vid handen, att man under den tid de representera, löst öfver axeln bar ett bredt läderbälte, i hvilket svärdet var fästadt. Se t. ex. Müller, Vor Oltid fig. 343. Vidare veta vi genom afbildningar af krigare å Vendel-hjelmarna, att man äfven under denna tid d. v. s. 600-talet bar svärdet i en öfver axeln löst hängande rem.

Sannolikt har man då också under den tid, som ligger emellan mossfynden och Vendelfynden, äfvenledes burit svärden på samma sätt. I samband härmed förtjenar måhända omnämnas, att man i regeln vid undersökning af grafvar från den s. k. folkvandringstiden finner svärdet liggande utmed ena sidan af den döde, men så högt upp på kroppen, att svärdsknappen anträffas nära armhålet. Detta har sin naturliga förklaringsgrund däri, att svärdet bars i en kort rem hängande öfver axeln, alldeles såsom Vendelbilderna visa.

Då vi nu i det föregående framhållit, att den ifrågavarande remsöljan varit använd å en rem, som man löst hängt på sig, och då så många delar af svärd och svärdskidor förekommo i fyndet, torde det ej vara allt för vågadt att antaga, det remsöljan varit använd på dylik rem för svärdets bärande.

Vi skola nu öfvergå till en undersökning af ornamentiken och börja då med växtornamenten, af hvilka flera olika förekomma. I sin ursprungliga form är det lånadt från den antika konsten, och har man framför allt upptagit bladrankan eller måhända snarare bladrankans skema. Figg. 42 och 46 visa oss, hur rankan slingrar sig fram, utskickande blad i regelbunden omväxling än till höger, än till venster. Å den inre sidan af söljeringen afbildad fig. 56 se vi äfven en sådan ranka, här utförd i en något annan teknik, i det att stora flata ytor äro stälda i skarp vinkel mot hvarandra, medan å svärdfästet fig. 42 inga

sådana flata ytor finnas, utan allt är mer afrundadt. I båda här nu nämnda fall har man rigtigt uppfattat växtornamentets natur, men å frånsidan af svärdfästet har man anordnat det på ett afvikande sätt. Här har man tagit en del af stjelken jämte det sig hoprullande bladet, så att hela stycket bildar ett krokliknande ornament. Dessa har man sedermera sammanstält i långa rader, så att krokarna vända sig åt samma håll, se fig. 43. Detta är naturligtvis ett svårt missgrepp mot växtornamentets natur. Det gaf ej häller uppslag till någon vidare utveckling.

Bladranksornament sådana som det nyss å söljan fig. 56 omtalade gåfvo upphof till en serie olika ornament. Mellan bladrankans särskilda delar bildades regelbundna fördjupningar, dessa äro så att säga negativa biprodukter till det positiva ornamentet bladranka. Om man nu önskade gjuta en sådan bladranka, och de flesta föremålen i nu föreliggande fynd äro säkerligen gjutna, gjorde man sig en schablon svarande mot en sådan fördjupning. Medelst denna åstadkom man ett intryck af utseende som fig. 74 visar.

74.

Å tornen till söljan fig. 56 kunna vi se, huru denna schablon på ett naturligt sätt funnit sin användning vid framställandet af bladrankan. Tornen fig. 57 visar oss samma ornament i ett något mer upplöst stadium. Å undersidan af bygeln, fig. 56 se vi dessa »krokar» anordnade såsom till en bladranka, men niellofyllningen förtager dock hvarje intryck af växtornament.

Men man kunde äfven använda den genom schablonen bildade figuren såsom självständigt ornament och sammanställa den till varierande mönster. Så är den på öfre sidan af bygeln fig. 56 helt enkelt ställd i en rad den ena efter den andra, hvarigenom ett ornament uppstår, som erinrar om det bekanta klassiska ornamentet den s. k. »löpande hunden». Möjligt är ju äfven att den germanska konstnären vid anordnandet af detta mönster haft omnämnda klassiska ornament i tankarna. Alldeles säkert är det däremot, att den germanska konstnären ej

kunnat skapa ett ornament, sådant som å bakstycket till söljan fig. 56, utan en stark påverkan från den klassiska konsten, ty denna gruppvisa uppställning, mönstret består ju af två och två sammanstälda »krokar», ligger fjerran från den rent germanska smakkänslan.

Det nu sagda gäller äfven en annan kombination, som vi kunna se å bakre delen af tornen afbildad fig. 57. Här har man sammanstält tvänne »krokar» med basarna mot hvarandra och samtidigt borttagit de plan, som begränsa basarna. Det härigenom framkomna ornamentet kunde man äfven parvis sammanställa såsom bakstycket, afbildadt fig. 59, visar. På remändbeslaget, afbildadt fig. 64, äro fyra dylika »krokar» hakkorslikt sammanstälda, men ovisst torde vara, om med denna sammanställning åsyftats att bilda ett hakkors. Beslaget fig. 66 ger oss prof på »krokar» sammanstälda på ännu ett annat sätt, på samma gång som »krokarna» äro mer utbildade. Om så godt som alla de nu senast omtalade ornamenten, bildade af dessa »krokar», de negativa biprodukterna till bladrankan, kan man med skäl säga, att de åtminstone ej vid första ögonkast göra intryck af att stå i nära samband med växtornament.

Det ofvansagda är tillräckligt för att påvisa, huru man med små medel förstod att åstadkomma en ganska rik omväxling på samma gång, som det åskådliggör, att man, ehuru påverkad af klassisk smak, ej inträngt i växtornamentets natur och väsen. Det tyckes som om ett högre kulturstadium vore nödvändigt för den rätta uppfattningen och användningen af växtornamentet.

Vidare framgår det att ornament i olika utvecklingsstadier kunna förekomma samtidigt använda till och med på ett och samma stycke såsom t. ex. söljan fig. 56.

Djurornamentet är ännu rikare representeradt i vårt fynd, och förekomma dels fullständiga djurgestalter, dels delar af sådana såsom hufvuden och ben. Vi vända oss först till de fullständiga djurgestalterna, hvilka återfinnas å figg. 44, 45, 47 och 67.

Vid första påseende förefalla alla fyra djurfigurerna att vara hvarandra synnerligen olika, men en närmare granskning ger vid handen att de likväl ega vissa stilistiska egenskaper gemensamma, ett förhållande, som häntyder på, att de alla äro framgångna ur samma stilrigtning. Flera gånger har jag haft tillfälle påvisa, huru de germanska djurbilderna äro omgifna af en upphöjd konturlinie, när de äro utförda i relief, och huruledes konturlinien följes af en inre linie, när bilden är utförd i teckning eller deremot svarande teknik.

En blick på afbildningarna visar oss, att två af djurgestalterna figg. 44 och 67 hafva upphöjda konturlinier under det att den tredje utförd i niello, fig. 47 har en inre konturlinie (dubbla konturer). På den fjerde fig. 45 har den undre konturlinien bortfallit. I kroppens behandling framträda också olikheter, i det å den sist omtalade djurbilden sjelfva kroppen är betäckt med upphöjda tvärsöfvergående linier. Å den niellerade bilden fig. 47 är kroppens yta plan, men å de båda öfriga omsluta konturlinierna ej någon afsigtligt modellerad yta, utan sammanstöta konturliniernas sluttande sidor. Det är som konturlinierna skulle hafva uppslukat den yta, för hvilkens begränsning de egentligen kommit till.

Äfven hufvudena förete ganska stora olikheter. Tyvärr äro hufvudena å svärdsknappen fig. 45 så nötta, att alla detaljer äro utplånade. Hufvudena å djurbilderna figg. 47 och 67 äro vid första påseende hvarandra temligen olika, men en noggrannare undersökning ger vid handen, att de likväl äro ganska närbeslägtade, under det att hufvudet å djurbilden fig. 44 visar en helt annan formgifning.

På de båda djurbilderna figg. 47 och 67 äro ögonen bakåt begränsade af band, af hvilka det å fig. 47 är halfcirkelformigt böjdt, bredt och försedt med radialiter stälda streck, och det å fig. 67 är vinkelböjdt och utdraget åt båda hållen. I vinkelöppningen synas ett par bågböjda linier, begränsande ögat framåt. På samma sätt äro ett par linier anbragta vid half-

cirkelns öppning å fig. 47. Det ligger således samma tankegång till grund för båda, fastän uttryckt i olika former.[1]

Onekligen göra de radialiter anbragta linierna å omfattningen kring ögat fig. 47 ett något främmande och egendomligt intryck, men det förtjenar påpekas att analogier ej helt och hållet saknas äfven inom den nordiska formvärlden. Det förekommer nemligen några brakteater, å hvilka vi återfinna denna detalj. Sådana äro t. ex. de, som äro afbildade i Atlas for Nordisk Oldkyndighed figg. 190—193, tre af dem funna i Jutland och en i Skåne. Ögonomfattningen å dessa djurbilder är nemligen strålformig, och då man ej på grund af tekniska skäl torde kunna förklara denna formgifning, synes mig antagligast, att den härleder sig från en sådan förebild som fig. 47.

En annan egendomlighet är att bakbenet är lagdt uppåt utefter ryggen. Detta förekommer ej så sällan å djurbilder från denna tid. — Djurbilden fig. 44 visar i allmänhet en annan formgifning än de båda nyssomtalade djurgestalterna. Så saknar hufvudet så utarbetade detaljer. I det hela gör denna djurgestalt ett mera främmande intryck och liknar i mycket kontinentala former. Detta intryck skärpes än ytterligare derigenom att på ömse sidor om denna djurgestalt äro djurben använda som självständiga ornamentsmotiv, hvilket är så godt som okändt inom den skandinaviska ornamentiken på denna tid.

Utom de fullständiga djurgestalterna förekomma äfven djurhufvuden här liksom så ofta i den antika konsten använda såsom afslutningsornament. I Sjörödsfyndet påträffa vi dels ett hufvud som i allmänna drag erinrar om ett fyrfotadjurs, se figg. 44, 57 och 58, dels ett fogelhufvud, se fig. 65. Det förstnämda fig. 44 afviker i någon mån till sin formgifning från de här i Norden förekommande och sluter sig närmast till kontinentala former.

Däremot är det å fig. 57 afbildade af en mer allmän karaktär, ofta nog förekommande i Norden, men äfven i sydligare

[1] Om dessa former se min uppsats i Upplands fornminnesförenings tidskrift, häftet 18 sid. 241.

trakter. Det skulle föra oss allt för långt, att här söka framlägga detta djurhufvuds utvecklingshistoria. Såsom å bilden synes äro detaljerna å detsamma mycket bestämdt framträdande, och man kan näppeligen antaga, att det uppstått självständigt på olika ställen. Den geografiska utbredningen af detta hufvud är därför af ett stort intresse.

Djurhufvudet fig. 58 är tyvärr mycket förstördt, så att man har svårt att bilda sig ett rätt begrepp om dess utseende. Dock synes det närma sig samma typ som figg. 47 och 67.

Fogelhufvuden af den art, som fig. 65 återger, äro alldeles främmande för Norden, hvaremot de ofta förekomma på sydgermaniskt område och det ser nästan ut som om de varit mest omtyckta i södra Ryssland. Troligen har detta fogelhufvud där först uppstått, hvarifrån det spridt sig in öfver södra och vestra Europa.

Utom de här redan omtalade förekomma en hel del andra ornamentsmotiv i Sjörödsfyndet, och flera af dem peka alldeles afgjordt mot ett direkt klassiskt inflytande. Så är förhållandet med bandornamentet å fig. 58. Dylika löst snodda band förekomma visserligen äfven inom stilrigtningar alldeles oberörda af den antika konsten, men hafva då en annan form. Den här förekommande är så identisk med en del af de antika, och formen är så pass afvikande från det enklaste sättet att återgifva ett dylikt ornamentsmotiv, att man omöjligen kan frigöra sig från intrycket, att den är direkt lånad från den antika konsten, allra hälst som många andra af Sjörödsfyndets ornament visa mot samma håll.

Så är t. ex. äfven förhållandet med det ornament som följer yttre kanten på remsöljan, afbildad fig. 46. Vi ha nämligen här att göra med det gamla kända ornamentet à la grecque, som ju kan uppträda dels utfördt med räta linier, dels med kroklinier. På ena sidan om à la grecque linien är ornamentet utfyldt med niello. Äfven annan afledning à la grecque ornament, denna gång från den rätliniga formen, förekommer i fyndet t. ex. baktill å tornen fig. 57 och å söljeringen fig. 58.

Det kan ej annat än förvåna att å de här beskrifna föremålen ett så stort antal af ornamentsmotiv äro direkt lånade från antiken, en del till och med utan någon som hälst förändring andra åter något omgestaltade, en omgestaltning som förunderligt nog delvis har gått i rigtning af den klassiska smakkänslan. Detta förhållande är af synnerligt stort intresse, ty om det torde vara höjdt öfver allt tvifvel, att föremålen i Sjörödsfyndet äro arbetade af germaner, så är å andra sidan det nyss omtalade förhållande bevis för, att de ej blott upptagit motiv från den antika konstslöjden, utan äfven att de i viss grad tillegnat sig den antika stilkänslan och detta kan väl omöjligt på annat sätt förklaras, än att de germaner, som danat dessa mönster, måste en längre tid hafva lefvat i omedelbar beröring med den antika konstslöjden. Hvarest denna beröring egt rum är ännu för tidigt att afgöra.

Andra föremål visa en mer »barbarisk» ståndpunkt i ornamentalt hänseende och skilja sig äfven i annat från de föremål som förråda ett närmare samband med den klassiska konsten. Dessa senare tyckas nämligen vara utförda i något annan teknik, dels äro de ganska ofta gjutna i mycket tjockt gods, dels äro de vanligen modellerade så att mönstret framträder genom mot hvarandra vinkelstälda nästan plana ytor, hvarigenom det hela bli hårdare och skarpare markeradt. Detta behandlingssätt är ganska allmänt utbredt och uppträder sannolikt först i södern, måhända inom romerskt område. Föremålen som ej tyckas stå i så nära samband med den klassiska konstslöjden afvika däremot i tekniskt afseende därigenom att ornamenten äro modellerade med mjuka öfvergångar mellan de olika planerna, så att dessa smälta i hvarandra, hvarigenom det hela för något mjukt ja understundom rent af slappt öfver sig. Jag har fått intryck af att denna art modellering är kännetecknande för den äldre inhemska nordgermanska industrien, åtminstone så snart den ej direkt kopierade ett föremål. Denna slapphet i modelleringen får ej förblandas med den flackhet som ofta förekommer på dessa germanska föremål å kontinenten.

Det ofvan sagda ger oss en antydan om att Sjörödsfyndet ej är fullt enhetligt d. v. s. att föremålen troligen ej äro tillverkade inom ett och samma område utan från skilda håll dit sammanförda af en eller annan anledning. Hvilken denna anledning är kan nog ej klargöras utan en utredning af de danska mossfyndens betydelse, och därtill fordras större utrymme, än ramen af denna uppsats medgifver.

I statens historiska museum finnas förutom Sjörödsfyndet endast tvenne föremål arbetade i samma teknik som här ofvan blifvit anförd såsom egentligen främmande för Norden, se t. ex. fig. 56. Det ena af dessa, en remsölja, är funnet vid Ankhult i Hässlinge s:n Kristianstads län på botten af en liten sjö, ej så synnerligen långt från Finja sjön (1 m. 1032). Det andra är ett remsöljeliknande föremål funnet på Tjurkö, Blekingska kusten (1 m. 1452 : 265). I Danmark äro dylika arbeten ej häller vanliga. Om man bortser från mossfynden, torde där hafva funnits ett par tre stycken.

Bernhard Salin.

Riksantiqvariens promemoria angående Skoklosters kyrka.

I en till Kongl. Maj:t ingifven skrifvelse har jag framhållit att det synes, som om i Skoklosters kyrka det södra sidoskeppets öfre våning skulle vara tillkommen under medeltiden, hvilken våning, enligt det af k. Öfverintendents Embetet till Kongl. Maj:t ingifna och af Kongl Maj:t godkända restaurationsförslaget skulle försvinna, och på grund deraf hemställt att restaurationsarbetena, för så vidt de gälla det södra sidoskeppet, må tillsvidare uppskjutas och att frågan om ej denna öfre våning må kunna bevaras måtte tagas under ny ompröfning.

K. Öfverintendents Embetet, till hvilket min skrifvelse remitterades, har i afgifvet underdånigt utlåtande förklarat den

af mig begärda nya pröfningen vara fullkomligt öfverflödig. Embetet kan på intet sätt dela min åsigt, att ifrågavarande del af kyrkan är att betrakta som ett forntida minnesmärke. Denna förklaring motiveras deri på följande sätt.

Rifningen af denna öfre våning lärer hafva påbörjats den 10 januari och blifvit fullständigt genomförd.

K. Öfverintendents-Embetet har redan förliden sommar sorgfälligt pröfvat denna fråga, och genom hvad Embetet inhemtat rörande kyrkan och hennes forntida och nuvarande utseende har blifvit ställdt utom tvifvel, att denna öfre våning är en tillbyggnad af långt senare ursprung af lika litet värde i historiskt och antiqvariskt som arkitektoniskt hänseende. K. Öfverintendents Embetet har senare, med anledning af min underdåniga skrifvelse, gjort ytterligare undersökningar och anser Embetet det nu vara fullständigt konstateradt, att ifrågavarande öfvervåning icke kan hafva egt något sammanhang med kyrkans ursprungliga anordning. Genom det södra sidoskeppets öfre våning hafva fönstren å midtskeppets södra sida blifvit igenmurade och har detta skett, derest fullt vitsord fortfarande må tillmätas en af »Drysenius år 1711» uppgjord teckning af Skoklosters kyrka, senare än år 1711, enär någon öfvervåning då ej skulle hafva bortskymt midtskeppets fönster.

Jag kan icke annat än beklaga, att den omsorgsfulla undersökning, k. Öfverintendents Embetet i tvänne omgångar egnat denna fråga, blifvit ledd på villospår genom ofullständigheten af de underrättelser, som stått till Embetets förfogande.

Jag har nyligen besökt Skoklosters kyrka och vill här framlägga resultaten af min granskning af densamma. Innan jag öfvergår till den ifrågavarande öfre våningen å den södra sidan, vill jag endast förutskicka den upplysningen, att klosterkyrkan, börjad under romansk tid, blifvit under den s. k. öfvergångstiden d. v. s. under 1200-talets förra hälft ändrad och bland annat hvad midtskeppet beträffar höjd, hvarvid öfver midtskeppet slogos hvalf, som synas hafva påmint om hvalfven

i Varnhems kyrka — således en annan cistercienserkyrka — åtminstone deri att hvalfstöden bestått af pilastrar omvexlande med konsoler. Konturerna af konsolerna och de af dem uppburna hvalfven synas ännu å murytorna inom midtskeppets öfre delar. De nuvarande stora hvalfven i midtskeppet tillhöra en tredje byggnadstid.

Såsom k. Öfverintendents Embetet uppgifver, började rifningen af den öfre våningen å den södra sidan den 10 januari. Denna rifning har egt rum under ganska anmärkningsvärda förhållanden. Arbetena för kyrkans restaurerande upphörde, af lätt insedda skäl, något före jul. Förvaltaren å Skoklosters gods, som lär tillhöra byggnadskommitterade, hade för min sagesman, friherre E. Cederström på Krusenberg, uppgifvit, att någon rifning i det yttre ej skulle förekomma förr än på våren. Men så fort det blef bekant, att jag ämnade vidtaga åtgärder, som möjligen skulle leda till bevarande af den öfre våningen, började helt hastigt rifningen. K. Öfverintendents Embetet har dock så till vida erhållit en oriktig underrättelse, som rifningen icke blifvit fullbordad. Så snart man ansåg sig hafva gjort nog för att omöjliggöra ett förbud att tillsvidare röra den öfre våningen, upphörde åter arbetet. De sex hvalfven äro nedrifna, den inre beklädnaden af yttermuren har blifvit bortbruten för att delvis användas vid lagningar nere i kyrkan, men i öfrigt står yttermuren qvar — delvis är den ännu orörd. Ett återställande är således ännu möjligt.

K. Öfverintendents Embetet har kommit till det resultat, att den öfre våningen icke står i sammanhang med kyrkans ursprungliga anordning. Dermed har mitt yrkande ingalunda blifvit vederlagdt, då jag aldrig påstått något sådant. Jag har endast sagt, att denna öfre våning tillhör medeltiden och jag har ansett den vara märklig.

Med en viss tvekan uttalar sig k. Öfverintendents Embetet om tillförlitligheten af den teckning af kyrkan, som pastor Johan Drysenius infört i sin år 1711 författade beskrifning af Sko socken och kyrka. Denna tvekan är fullt motiverad, ty

pastor Drysenius var synbarligen icke någon öfvad arkitektonisk tecknare. Men då Embetet af den omständigheten att midtskeppets öfre fönster äro synliga å teckningen öfver sidoskeppets tak drager den slutsatsen, att sidoskeppets öfre våning sannolikt icke tillkommit förr än efter år 1711, har Embetet förbisett det faktum, att *teckningen visar sidoskeppet försedt med två våningar.* Vi se der nämligen de båda våningarnas fönster. En jämförelse på stället mellan teckningen och den öfre våningen visar att de öfre fönstren å teckningen motsvara fönstren i den nuvarande, delvis skadade öfre våningen. På teckningen saknas i den öfre våningen den med jerndörr försedda större öppning, ungefär å midten af öfre våningen, som tydligen tillkommit sedan denna börjat användas som sockenmagasin. Denna omständighet antyder onekligen, att den öfre våningen från början icke varit afsedd att vara ett sockenmagasin.

Sidoskeppet å den södra sidan sträcker sig från kyrkans sydvestra hörn till det Wrangelska grafkoret i öster. Den hvitrappade yttermuren har i hela denna sträckning — med ett undantag — enahanda utseende, de två fönsterraderna fortlöpa ända bort till grafkoret. Emellertid är det tydligt att den allra östligaste delen, ett smalt parti, är senare än det öfriga. Det har invärtes ett helt annat utseende och det har ingen egen vägg i öster, utan begränsas der af grafkoret. Denna del har således senare tillkommit och står endast i lösligt sammanhang med den äldre delen af kyrkans södra utbyggnad.

Dryseniii ritning visar på den södra sidan ett utspringande parti försedt med en gafvel — det ser ut som ett vapenhus. På dess vestra sida förekommer ett brant uppstigande, af trä uppfördt utsprång. Detta utsprång har innehållit en yttre trappa till den öfre våningen. Enligt kyrkoböckernas utsaga blef denna trappa jämte »kyrkoqvisten», d. v. s. vapenhuset, rifvet år 1733, och i stället uppfördes en stentrappa med 15 steg i »kontoret». Denna stentrappa med de 15 stegen förekommer ännu i dag i den smala östligaste delen af den södra

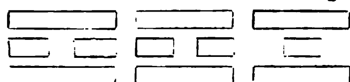
utbyggnaden, hvars sena ursprung jag nyss framhållit. Denna trappa bereder i närvarande stund enda tillträdet till den öfre våningen.

När man nu betraktar den södra tillbyggnadens yttre, fäster man sig genast vid konturen af ett gafvelröste. Konturerna äro återgifna å den teckning af Skoklosters kyrkas södra yttersida, som förvaras i k. Öfverintendents Embetet, men äro ej der fullt korrekt återgifna. Konturerna äro icke linier inhuggna i en förut befintlig mur, utan de bilda hela vägen gräns mellan tegelstenar. Man har sedan gafveln var byggd till denna å båda sidor fogat mur och dervid varit angelägen att låta hvart skikt i den nya muren motsvara ett skikt i gafveln. Gafveln har två fönster, muren under gafveln har nu ett fönster. Detta ersätter utan tvifvel en ursprunglig port.

De två öfre fönstren sitta helt nära hvarandra, de äro smala, höga och afslutas upptill af en spetsbåge, Formen, äfvensom anordningen af partiet mellan fönstren, gör det otvifvelaktigt, att vi här hafva för oss ett byggnadsverk från öfvergångsperioden d. v. s. från 1200-talets förra hälft. I muren mellan fönstren förekomma tegelstenar, hvilkas utsida täckes af täta sneddade streck. Liknande tegelstenar finnas i Gumlösa kyrka i Skåne, hvilken tillhör 1100-talet. Innanför denna gafvel ligger en del af den öfre våningen. Alltså är åtminstone en del af muren, som utåt begränsar densamma, icke senare än år 1711, den står tvärtom ganska nära den första byggnadstiden, men gafveln är något senare än denna, ty gafveln har stängt för ett af de rundbågiga fönstren i midtskeppets öfre del. Då Drysenii teckning det oaktadt låter detta fönster synas, är detta ett tillräckligt bevis, att hans återgifvande af midtskeppets öfre fönster är felaktigt. En annan uppenbar felaktighet ligger deruti, att dessa öfre fönster af honom tecknats såsom varande lika långt skilda från sidotakets öfre kant och midttakets rand. I verkligheten finnes såväl å den södra som å den norra sidan en oproportionerligt hög, naken mur ofvan dessa midtskeppets fönster, hvilket beror derpå att fön-

stren tillhöra den urspungliga romanska byggnaden, den höga öfvermuren tillhör öfvergångstidens förhöjning af kyrkan.

Jag sade nyss, att öfvervåningens murar å ömse sidor af denna gafvel voro senare än denna. Det gäller nu att utröna dessa murars ålder. Att de tillhöra medeltiden framgår uppenbarligen deraf att de äro uppförda i s. k. munkband d. v. s. med två löpare och en kopp: . Den nyare tidens murar hafva löpare och koppar i särskilda skickt:



. Hvalfven i den öfre våningen äro korshvalf med bågsträngar, för hvilka användts formstenar, hvilka genom sitt utseende måste hänföras till medeltiden . Bågsträngarna här uppe äro för öfrigt af alldeles samma utseende som i den undre våningens hvalf, hvars medeltidsursprung aldrig har blifvit betvifladt. Att märka är, att de gluggar i denna öfre våning, som ännu förekomma och som ses å Drysenii teckning icke äro de ursprungliga. Af dem finnes emellertid tydliga spår å murens insida.

Men vigtigare än dessa ursprungliga fönster, hvilkas öfre afslutning nu ej kan ses, äro de tre dörröppningar, som förekomma i denna öfre våning, hvilken från början icke varit tillgänglig, såsom nu och såsom händelsen var år 1711, genom en yttre trappa. En af dessa dörrar — *a* — befinner sig — visserligen fylld, men konturerna äro fullt tydliga — i den yttre muren. Den är för smal för att hafva varit afsedd för intagande af spannmålssäckar. Att denna dörr, som utgör den enda nu upptäckbara förbindelsen med yttervärlden, haft en helt annan uppgift visas tydligt af de två andra dörrarne — *bb* —, hvilka beredt förbindelsen mellan denna öfre våning och kyrkans midtskepp. I den öfre våningen ser man ännu af dessa dörrar fördjupningen intill den i senare tid uppförda fyllnadsmuren. Ini kyrkan ser man fullt tydligt dörrarnes konturer. Dessa dörrar hafva ledt ut till en läktare. I midtskeppets murar hafva funnits fyrkantiga bjelkhål, hvilka dessvärre blifvit — med ett undantag — fyllda. De från dessa hål utspringande

bjelkarna kunna ej haft annan bestämmelse än att uppbära en läktare. Det södra sidoskeppets öfre våning har uppenbarligen utgjort förbindelsen mellan klostret och kyrkans läktare, på hvilken nunnorna hade sina platser.

Jag anser mig hafva bevisat, att ifrågavarande öfre våning är af ett mycket stort arkeologiskt och historiskt intresse samt att k. Öfverintendents Embetet blifvit vilseledt genom ofullständiga uppgifter.

Under sådana förhållanden nödgas jag vidhålla min begäran att förbud må utfärdas mot fortsatt rubbning af kyrkan, intill dess på sätt Kongl. Maj:t täckes bestämma utrönt blifvit hvad under nuvarande förhållanden är att göra. Af hvad jag i kyrkan iakttagit torde det äfven vara skäl att se till, att de spår af tidigare förhållanden, som ännu äro i det inre skönjbara, ej blifva utplånade.

Jag kan icke stanna härvid. I den allmänna pressen har framhållits, att mellan två sådana auktoriteter rörande äldre byggnader som k. Öfverintendents Embetet och Riksantiqvarien har med anledning af Skoklosters kyrka en konflikt uppstått, men någon skada synes ej hafva skett genom hvad hittills i denna kyrka åtgjorts. Att skada skett tror jag mig hafva visat. Men jag kan icke underlåta att framhålla, i hvilken betänklig grad mina såväl af embetspligt som af lefvande intresse framkallade åtgöranden till våra kyrkliga fornlemningars bevarande neutraliseras genom den omständigheten, att k. Öfverintendents Embetets uttalanden gång efter annan grunda sig på bristfälliga upplysningar af underlydande. Jag kan ej underlåta att påminna om dem.

Voxtorps rundkyrka i Kalmar län skulle restaureras. Förslag dertill uppgjordes, efter förordnande, af k. Öfverintendents Embetets arkitekt, som icke fann det nödigt att för sådant ändamål besöka den märkliga kyrkan. Han vände sig emellertid till mig och jag fann anledning att fästa hans uppmärksamhet vid att kyrkan af gammalt haft en öfre rad af fönster. K. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien fäste ock i

en svarsskrifvelse till k. Öfverintendents Embetet uppmärksamheten vid dessa fönster. Jag ingår ej här på frågan, huruvida dessa öfre fönster kunde med fördel användas för att gifva mera ljus åt kyrkan, men jag fäster mig vid ett uttryck i Embetets underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t — »derest spår efter samma fönster kunde slutligen igenfinnas.» Dessa fönster förekomma på en afbildning af Voxtorps kyrka, utförd år 1823 af den synnerligen noggranne J. A. Löfgren, jag har sjelf den 23 augusti 1890 sett lemningar af dem. Lemningar af dem synas ock å den af Erik Ihrfors år 1891 utförda teckningen af kyrkan.

Den af eld skadade Grenna kyrka skulle restaureras. Den arkitekt, som uppgjorde planen för restaurationen, fann ej nödigt att besöka kyrkan. Kyrkans, särskildt korets märklighet har af professor Brunius framhållits i ett år 1851 utgifvet arbete och kan således icke sägas hafva varit obekant. Två gånger hade jag besökt kyrkan och fotografier af den funnos sedan flere år i det antiqvarisk-topografiska arkivet. Som dåvarande kyrkoherden uppgifvit att kyrkan blifvit i grund förstörd, saknade jag anledning att tillstyrka Akademien att göra framställning om bevarande af koret. Emellertid, för att bevara så mycket som bevaras kunde, anmodade jag en arkitekt att besöka Grenna och afteckna så mycket af det gamla som ännu fanns att se. Denne underrättade den arkitekt, som fått uppdraget att uppgöra restaurationsplanen, att det gamla, märkliga korets murar ännu kunde bevaras. K. Öfverintendents Embetet begärde då förbud för arbetets fortsättande, för att rädda koret, hvilket dock icke medgafs.

När Vadstena klosterkyrka skulle restaureras, lemnades uppdraget att framlägga ett förslag åt en arkitekt, som med synnerlig omsorg studerade den nuvarande kyrkan. Men han uppgjorde sitt förslag utan att hafva tagit kännedom om hvad redan utgifna skrifter innehöllo af bestämmelser rörande kyrkans anordning och utseende samt utan att taga kännedom om andra, efter samma föreskrifter uppförda Birgittinerkyrkor.

På grund af mina anmärkningar har k. Öfverintendents Embetet tillstyrkt ändringar i de uppgjorda ritningarna.

Det synes mig nödigt att möjlighet beredes att bättre än hittills taga tillvara det intresse, som ligger i de forntida kyrkliga minnesmärkena.

Stockholm den 5 mars 1894.

Hans Hildebrand.

Besökande i Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet år 1894.

	Summa.
Januari	3,620
Februari	4,798
Mars	7,032
April	4,947
Maj	5,353
Juni	7,024
Juli	7,591
Augusti	8,603
September	7,250
Oktober	4,747
November	5,751
December	5,326
	72,042

Stockholm 1897. Kungl. Boktryckeriet.

Bihang till Månadsbladet 1894.

FIBULOR OCH SÖLJOR FRÅN KERTCH

SAMLADE

AF

F. R. MARTIN.



STOCKHOLM 1896
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

Sommaren 1894 tillbragte jag under resor i vetenskapligt syfte i södra Ryssland. Efter ett kort besök i Kiew, hvars rika museum och privatsamlingar tyvärr ej voro tillgängliga denna årstid, fortsatte jag min färd till Smiela, ett stort gods tillhörigt presidenten i Kejserliga arkeologiska kommissionen, grefve Alexis Bobrinskoj, som der under en följd af år gjort gräfningar i de tusentals kurganer, som ligga på hans egor. Hela den södra delen af guvernementen Kiew och Poltawa samt guvernementet Jekatrinoslaw äro synnerligen rika på fornminnen från stenåldern. Grefve Bobrinskoj har på Smiela bildat ett museum af alla på godset funna fornsaker och då detta har en areal af ett par qvadratmil till större delen odlad jord, är det ej att undra, om denna samling i sitt slag är den rikaste i hela Ryssland. Öfver sina gräfningar har han utgifvit ett stort arbete på ryska i två tjocka qvartband med talrika planscher, under titeln: *Kurganer och tillfälliga arkeologiska fynd nära köpingen Smiela.* Under min vistelse undersökte vi några kurganer från stenåldern, hvarvid jag blef i tillfälle att konstatera ett egendomligt bruk hos stenåldersfolket, nämligen att öfvermåla liken med röd färg, hvilken på sina ställen satt qvar i ganska tjocka lager på benen. Jag torde en annan gång få återkomma till dessa interessanta iakttagelser. På Smiela äro, liksom öfver allt i Ryssland, fynden från bronsålderen ytterst få. Ett annat ytterst intressant fynd fick jag tillfälle att se i museet i Odessa. Der förvaras nämligen ett stort verkstadsfynd, som på 1850-talet gjordes vid byn Troitski nära Odessa, hvilket jag fotograferade och med det snaraste kommer att

publicera i Månadsbladet. Odessas museum är för öfrigt ganska rikt på saker från den klassiska tiden. Flere privatsamlingar, främst en tillhörig apotekare Klemm, finnas i Odessa.

I det gamla i femte århundradet före Christus grundlagda Chersonesus, strax utanför Sevastopol, har Kejserliga arkeologiska komissionen sedan flere år tillbaka föranstaltat storartade utgräfningar. Af den grekiska staden hafva inga ruiner upptäckts, men deremot hafva massor grekiskt byggnadsmaterial användts vid uppförande af den byzantiska staden, som nu till större delen är lagd i dagen. Fynden hafva varit ganska rika, men hafva tyvärr skingrats på så vis, att de dyrbaraste pjeserna gått till Eremitaget i S:t Petersburg eller historiska museet i Moskwa, af det öfriga har på platsen bildats ett litet museum.

Tyvärr måste jag afstå från att taga landvägen längs kusten till Kertch och gick derigenom miste om att studera de temligen talrika dolmens, som på olika platser finnas längs Krims kuster. Som bekant torde vara är Kertch den rikaste fyndorten för grekisk »kleinkunst» i verlden. Kertchsalen i Eremitaget i S:t Petersburg torde innehålla ett större antal och finare dylika arbeten än alla Europas museer tillsammantagna och likväl innesluter den på långt när ej allt som funnits i Kertch. Stora och rika privatsamlingar finnas på flere ställen i Ryssland. Jag behöfver blott påminna om dem, som tillhöra grefve Bobrinskoj, furst Galitzin, general Berthier de la Garde. I flere provinsmuseer finnas mindre sviter guldsaker från Kertch. Staden sjelf har ett museum och en privatsamling af rang, tillhörig bankdirektör Novikoff, samt tre antiqvitetshandlande, hvilkas sammanlagda lager vid mitt besök i värde uppgick till närmare 200,000 rubel. Allt var nästan uteslutande funnet i sjelfva staden eller i dess allra närmaste grannskap, hufvudsakligen på norra sluttningen af Mithridatesberget, det sista låga utsprånget af den längs Krims södra kust löpande Jorila Dagh.

Sedan Peter den stores tid existerar en förordning, som stadgar, att alla i statens jord funna skatter af ädla metaller

skola tillfalla kronan, men att deremot hvarje egendomsegare har rätt att behålla hvad som hittats på hans område och att han utan myndigheternas hörande har rätt att företaga gräfningar på sin egen mark. I kronojord får deremot numera ingen företaga gräfningar utan arkeologiska kommissionens tillstånd.

Marken närmast kring Kertch tillhör staden, hvars styresmän tyckas vara synnerligen angelägna att bli af med den på ytterst billiga och förmonliga vilkor. Vanligen blir en köpare egare af en staden tillhörig tomt på det vilkor, att han inom viss tid uppför ett hus på sin tomt samt att han under ett visst antal år betalar en ganska obetydlig afgift. Jag hörde uppgifvas, att en tomt på tusen qvadratarschin[1] skulle kunna fås för en årlig afbetalning af några rubel. Sedan egaren trädt i besittning af sin tomt, är hans första omsorg ingalunda att tänka på dess bebyggande. Han låter noggrant genomgräfva marken och han skall hafva bra stor otur, om fynden icke blott betäcka hela köpeskillingen, utan äfven äro en god hjelp till husets uppförande. Hela trakten är så godt som ett enda graffält med graf vid graf och ofta flere lager på hvarandra. En stor del af Kertchs 22,000 invånare lefva uteslutande på detta yrke och staden tilltager i utsträckning med hvart år. Att döma efter arealen skulle man tro sig vara i en stad på 100,000 à 150,000 invånare. Arkeologiska kommissionen i S:t Petersburg har sökt råda bot för detta missförhållande, men till följd af sina ringa medel har den ej lyckats i nämnvärd grad. Vissa delar hafva dock blifvit statsjord och då till exempel katakomber upptäckas, har man sökt träffa aftal med jordegarne för att hindra deras förstöring. Men det oaktadt gå hvarje år vigtiga rön förlorade för vetenskapen och äfven många vetenskapligt värdefulla saker förstöras, som af skattgräfvaren ej anses hafva något saluvärde. Museets i Kertch styresman har väl försökt göra sitt personliga inflytande gällande och har bragt det så långt, att åtminstone de större handlande visa honom de flesta fynden, med hvilka förut en betydande smyg-

[1] Arschin lika med 0,711 meter.

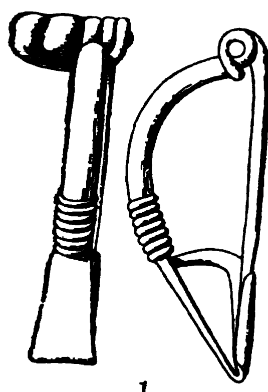
handel drefs. Hufvudmassan af det funna tillhör den klassiska tiden, men äfven från folkvandringstiden förekomma ej så sällan ganska interessanta fynd.

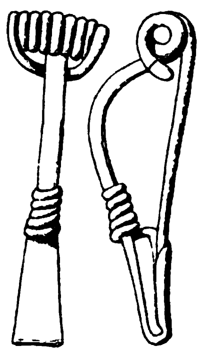
Den samling, hvars vigtigaste typer här äro återgifna, bildades af mig under den tid jag vistades i Kertch, och det lyckades mig att förvärfva nästan alla fibulor och de flesta söljor, som der för tillfället funnos till salu. Det mesta köptes från en jude, hvilken under en lång följd af år samlat och just vid tiden för mitt besök började realisera sin kolossala samling. Tyvärr måste jag afstå från några af hans bästa söljor tillföljd af de höga prisen, omkring 100 rubel stycket. Hos en annan af de tre handlandena fick jag köpa nära 4 skålpund jordfunnet silfver, deribland större delen af de här afbildade enklare söljorna samt en del ringar och beslag. Han hade annars tänkt utbjuda detta silfver till kasanska Tatarer, som deraf göra »antika» grekiska mynt. Dylikt silfver lär vara mycket eftersökt för sådant ändamål, då mynten deraf få den rätta färgen å patinan. Tyvärr var det ej möjligt att få några upplysningar rörande fyndplatsen och andra omständigheter. Man uppgaf blott, att fibulor numera sällan finnas, sedan staten köpt just de delar af Mithridatesberget der dylika brukade hittas. Någon undersökning har ännu ej företagits der, hvadan man ej vet, huruvida detta påstående är med verkliga förhållandet öfverensstämmande.

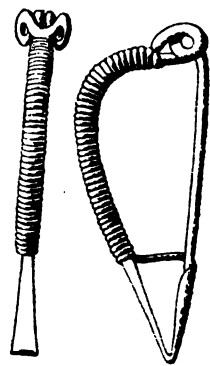
Hela samlingen bestod ursprungligen af ett åttiotal fibulor, deraf tre af guld, och ett hundratal söljor samt en hel del ringar och mindre föremål af brons eller dåligt silfver. Från samlingen hafva afsöndrats några fibulor till Lunds universitets arkeologiska samling samt några fibulor och söljor till dr A. Hackman i Helsingfors, alla dessa utgörande dubletter i samlingen, som sedermera inlösts för Statens historiska museum och införts i inventariet under nr 10,038.

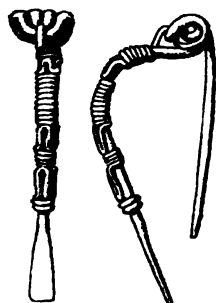
FIGURER.

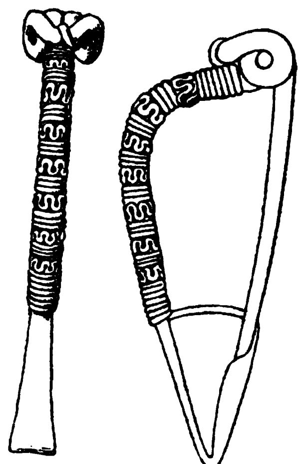
1. Af dåligt silfver, gjord i två stycken. L. 7 cm.
2. Af brons, gjord i två stycken. 6,5 cm.
3. Af brons. L. 6,7 cm.
4. Af brons. L. 5,8 cm.
5. Af dåligt silfver. L. 8,7 cm.
6. Af brons. L. 2,9 cm.
7. Främre delen af silfver, de bakre af brons. L. 3,1 cm.
8. Af brons. Spiralrullen vårdslöst lindad kring en bronstråd. L. 6 cm.
9. Af brons. L. 4,7 cm.
10. Af dåligt silfver och brons. Tråden genom spiralen af jern. L. 5,6 cm.

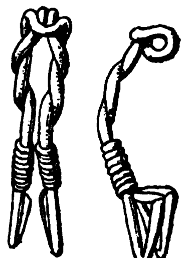

1


2

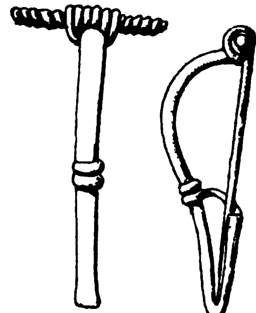

3

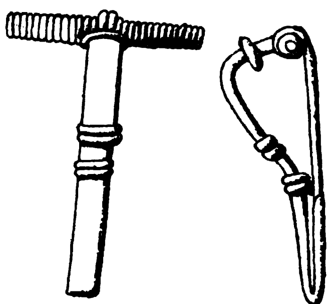

4

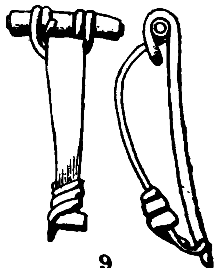

5


7


6


8


10


9

11. Af dåligt silfver. Tråden genom spiralen af jern. Nålhållaren och nålen bortbrutna. L. 3,5 cm.

12. Af brons. Tråden genom spiralen af jern. På nålen är uppträdd ringen af en bronssölja. Nålhållarens undre del bortbruten. L. 6,2 cm.

13. Af brons. L. 4,1 cm.

14. Af brons, med graverade våglinier. L. 6,2 cm.

15. Af brons. L. 3,9 cm.

16. Af brons. Tråden genom spiralen af jern. Nålhållaren lagad. L. 5 cm.

17. Af brons. Tråden genom spiralen af jern. L. 7,3 cm.

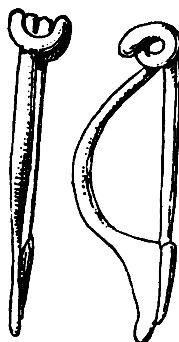
18. Af brons. Tillhör dr Alfred Hackman i Helsingfors.

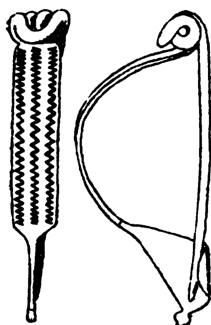
19. Af brons. Tråden genom spiralen af jern. L. 4,6 m.

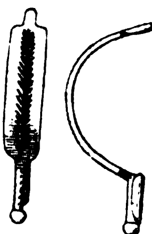
20. Af brons. Tråden genom spiralen af jern. L. 4,5 cm.

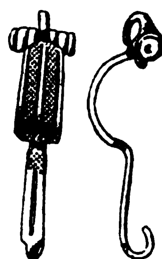

11

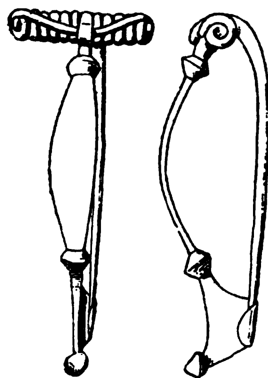

12

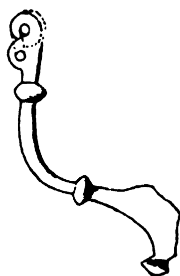

13

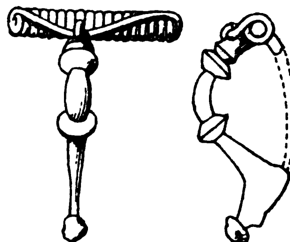

14

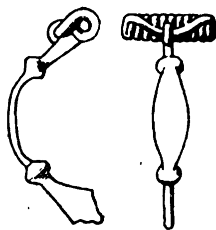

15


16


17


18


19


20

21. Af brons. L. 4,3 cm.

22. Af brons. L. 3,3 cm.

23. Af brons. L. 3,6 cm.

24. Af brons. Tillhör dr A. Hackman i Helsingfors.

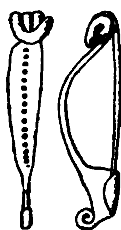
25. Af dåligt silfver. L. 3,5 cm.

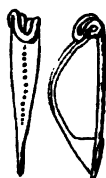
26. Af brons. L. 2,8 cm.

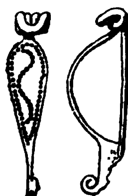
27. Af guld. Vigt 1,835 gr. L. 2,3 cm.

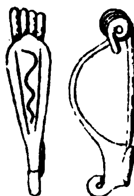
28. Af guld. Vigt 0,51 gr. L. 1,9 cm.

29. Af guldbelagdt silfver. L. nu 2,2 cm.

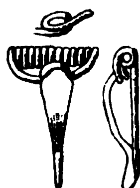

21

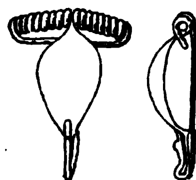

22

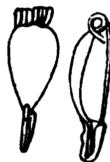

23


24


25


26


27


28


29

30. Af dåligt silfver. Spiral, nål, nålfäste och hållare bortbrutna. L. 7,9 cm.

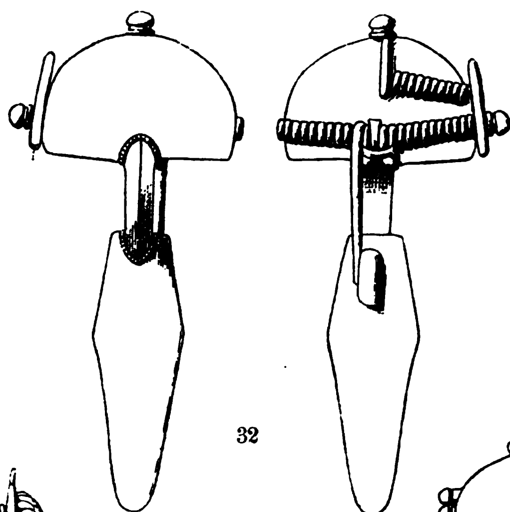
31. Af brons, spiralrullen af tillplattad tråd. L. 5,5 m.

32. Af dåligt silfver. Spiralrullar och nål af brons. L. 10 cm.

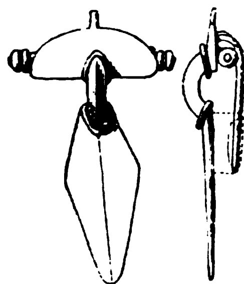
33. Af brons. De två om bågens nedre del virade trådarne af silfver. På spiralrullarne rest af tyg. Ringen kring den från den halfrundu skifvan utstående piggen af silfver. L. 6,7 cm.

34. Af brons. Tillhör dr A. Hackman i Helsingfors. Den andra fibulan a paret i Statens historiska museum.

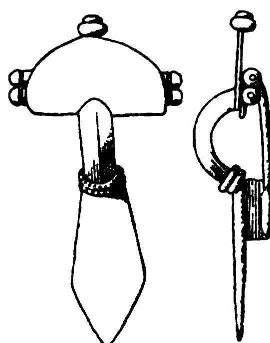
35. Af guld. Den mellersta stenen saknas. På ändarne plattslipade granater. På spännets nedre ände en röd glasbit. L. 1,9 cm. Vigt 1,728 gr.



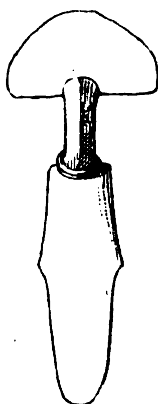
32



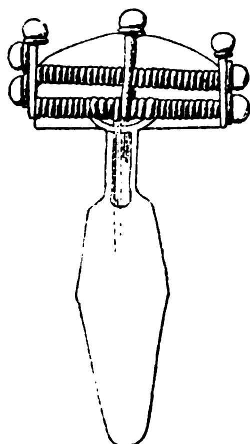
31



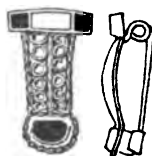
33



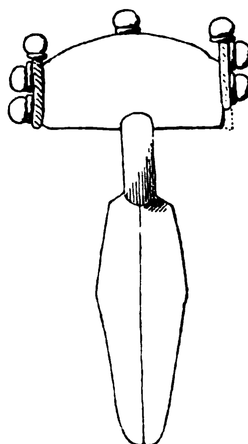
30



34



35



34

36. Af brons. Tillhör dr A. Hackman. Den andra af paret i Statens historiska museum. Dess längd 7,2 cm.

37. Af dåligt silfver med spår af förgyllning. Två hvita rundslipade glasbitar på nedre delen.

38. Af brons. Nålhållare och nål bortbrutna. L. 7,3 cm.

39. Af dåligt silfver med två infattade röda rundslipade glasbitar. L. 7,8 cm.

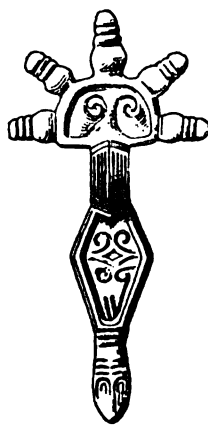
40. Af starkt förgyld brons. L. 8,1 cm.

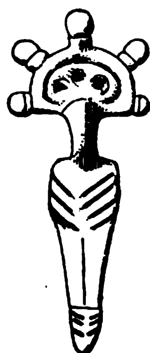
41. Af brons. L. 6,8 cm.

42. Af brons. L. 6,3 cm.

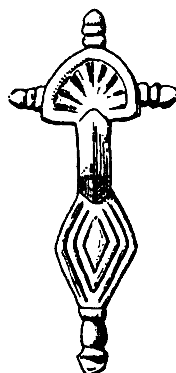

38

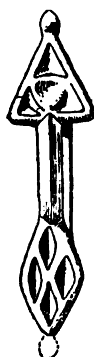

39


40

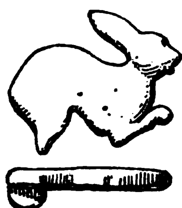

41


37

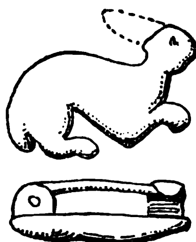

36


42

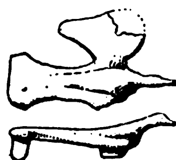
43. Af brons. L. 2,6 cm.
44. Af brons. L. 2,4 cm.
45. Af brons. L. 3,3 cm.
46. Af dåligt silfver. Spiralen af brons. L. 4,8 cm.
47. Af brons. L. 3,8 cm.
48. Af brons. I midten infattad en bit glasmosaik. L. 3,3 cm.
49. Af brons. L. 3,2 cm.
50. Af brons. L. 4,6 cm.
51. Af brons. I de små rundelarne gulbrunt glas eller emalj. I ringen omvexlande glas och emalj (?). Diam. 3,5 cm.
52. Af brons. De svarta fälten äro af blått glas och de prickade af rödt (?), hvaraf endast obetydliga rester återstå. Diam. 4,5 cm. Höjd 2 cm.



44

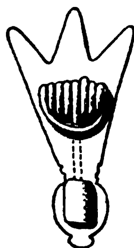


43

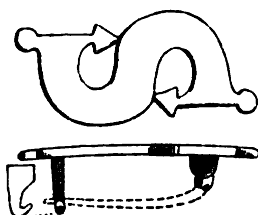


45

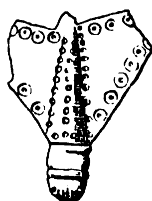


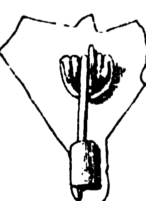


46

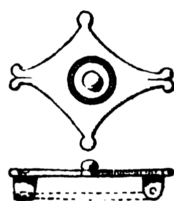


50

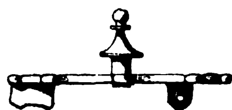


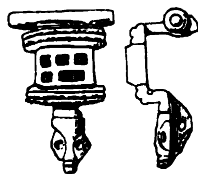


47



49

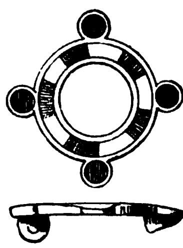




48

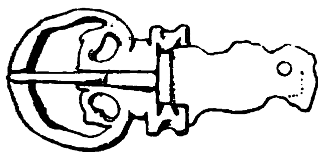


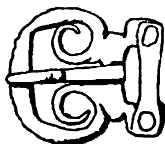
52

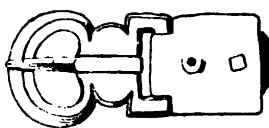


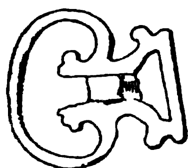
51

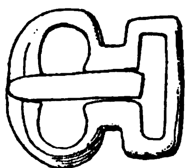
53. Af brons. L. 5,8 cm.
54. Af brons. L. 3,2 cm.
55. Af brons. L. 5,2 cm.
56. Af brons. Tornen bortbruten. L. 3,3 cm.
57. Af brons. L. 2,8 cm.
58. Af brons. L. 3,5 cm.
59. Af brons. L. 4,4 cm.
60. Af brons. L. 2,3 cm.
61. Af dåligt silfver. L. 7 cm.
62. Af dåligt silfver. L. 7 cm.
63. Af brons. L. 8,2 cm.
64. Af dåligt silfver. L. 5 cm.

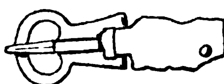

53

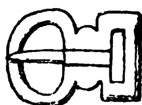

54

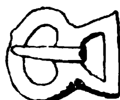

55

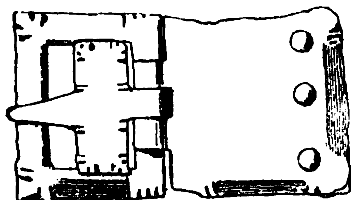

56

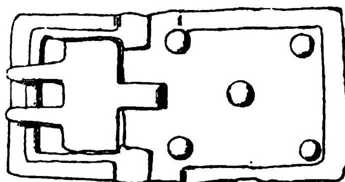

58

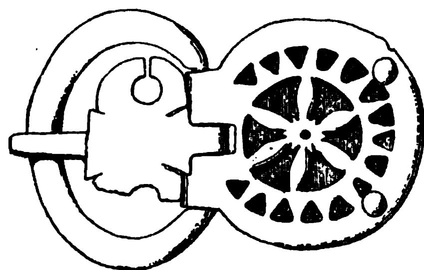

59

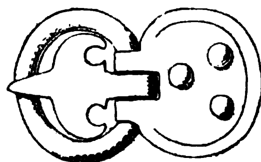

57


60

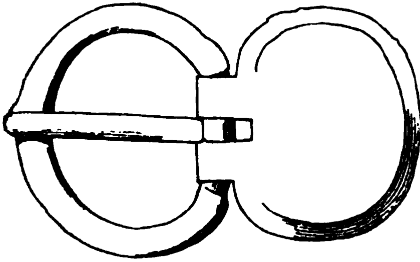

61

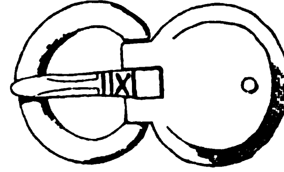

62

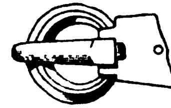

63

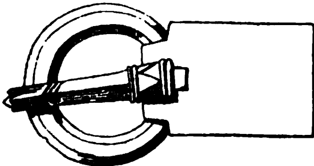

64

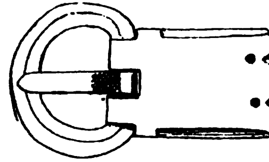
65. Af brons. L. 8,1 cm.
66. Af dåligt silfver. L. 5,7 cm.
67. Af guldbelagdt silfver. L. 3,1 cm.
68. Af dåligt silfver. Tornen förgyld. L. 6,1 cm.
69. Af dåligt silfver. L. 5,2 cm.
70. Af dåligt silfver. Tillhör dr A. Hackman i Helsingfors. Liknande exemplar finnes i Statens historiska museum.
71. Af dåligt silfver. L. 4,2 m.
72. Af dåligt silfver. L. 3 cm.
73. Af dåligt silfver. Med en lös nit i hvar rundel. L. 7 cm.
74. Af brons, ögat bildas af ett hål. L. 6,2 cm.
75. Af förgyldt silfver, med tre nitar. L. 6,7 cm.

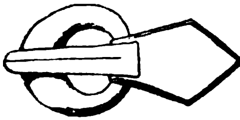

65

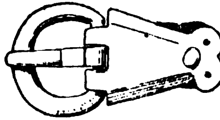

66

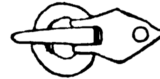

67

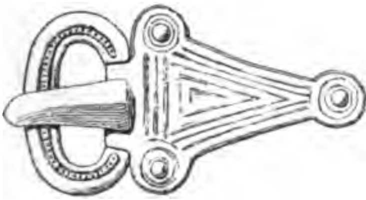

68

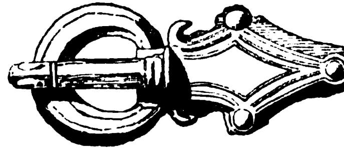

69

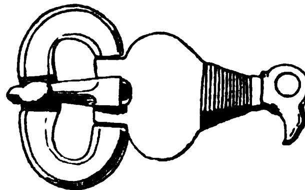

70


71


72


73


75


74

76. Af brons. De små rundlarne i hörnen utan insatta stenar. L. 12,7 cm.

77. Af brons. Fyra nitar i hörnen. Med en hvit glasbit på tornens bakre del. L. 12,8 cm.

78. Af dåligt silfver med plats för en trekantig sten på tornens öfverdel. L. 6,7 cm. Funnen tillsammans med tre mindre liknande söljor, 12 mindre beslag af dåligt silfver.

79. Af dåligt silfver. L. 4,1 cm.

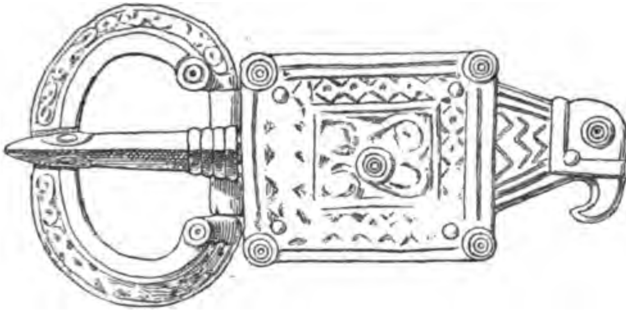
80. Af dåligt silfver. L. 4,2 cm.

81. Af dåligt silfver. L. 2,4 cm.

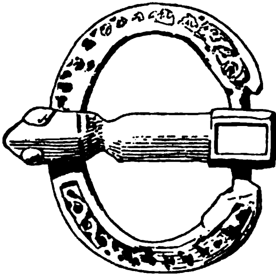
82. Af brons. L. 2,5 cm.

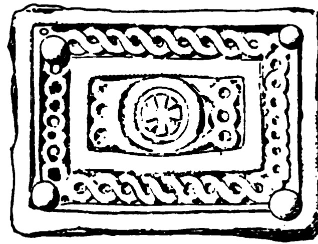
83. Af dåligt silfver. L. 2,5 cm.

84. Af brons. L. 2,2 cm.

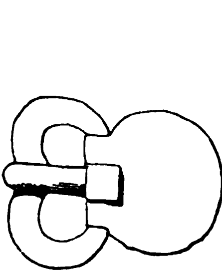


76

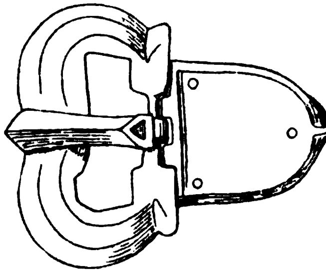




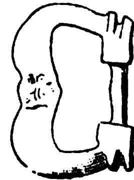
77



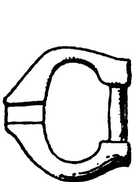
80



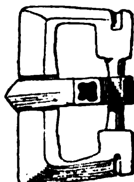
78



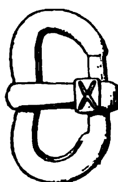
81



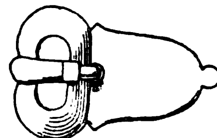
82



83

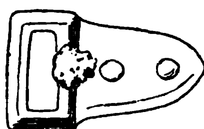


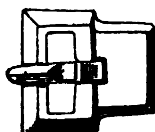
84



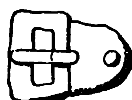
79

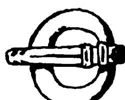
85. Af brons, med rost vid tornfästet. L. 4 cm.
86. Af dåligt silfver. L. 2,9 cm.
87. Af dåligt silfver.
88. Af brons. L. 2,4 cm.
89. Af dåligt silfver. L. 2,3 cm.
90. Af brons. L. 1,7 cm.
91. Af dåligt silfver. L. 4,2 cm.
92. Af dåligt silfver. L. 2,6 cm.
93. Af förgyldt silfver. L. 2,9 cm.
94. Af brons. L. 4,6 cm.
95. Af brons. L. 2,4 cm.
96. Af brons. L. 3,9 cm.
97. Af silfver. Diam. 2,7 cm.

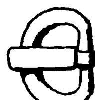

85

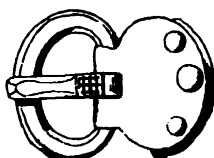

86

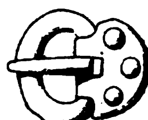

87

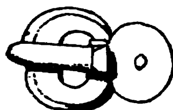

88

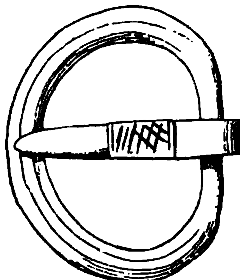

89

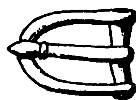

90

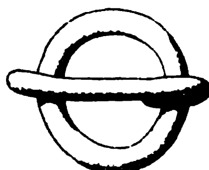

91

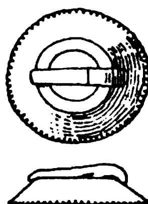

92


93


94


95


96


97

Hildebrand, Bror Emil, Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet, funna i Sveriges jord. Ny tillökt upplaga med 14 pl. 1881. Pris (i Sverige, Norge, Danmark och Finland): 10 kr.

Tornberg, C. J., Numi cufici regii numophylacii Holmiensis, quos omnes in terra Sueciæ repertos digessit et interpretatus est C. J. T. 1848. Pris: 7 kr. 50 öre.

Hildebrand, Bror Emil, Minnespenningar öfver enskilda svenska män och qvinnor. 1860. Pris: 7 kr. 50 öre.

——, Svenska Sigiller från medeltiden. I. 1, 2. 1862–1867. Pris: 12 kr. 50 öre.

——, Sveriges och Svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer. 2 delar (1874, 1875). Pris: 16 kr.

Montelius, Oscar, Statens Historiska Museum. Kort beskrifning till vägledning för de besökande. 6 uppl. 1887. Pris: 50 öre (vid ingången till museet 25 öre).

——, The national historical museum, Stockholm. A guide to the collection issued by the royal Academy of literature, history and antiquities. Translated from the 5th swedish edition by Charles H. Derby. Pris: 3 kr. (vid ingången till museet 2 kr.)

——, Das Museum vaterländischer Alterthümer zu Stockholm. 1897. Pris: 75 öre (vid ingången till museet 50 öre).

Hildebrand, Bror Emil, och Hildebrand, Hans, Teckningar ur Svenska Statens Historiska Museum. Första häftet (Serien IV pl. 1—10). 1873. Pris: 6 kr. Andra häftet (Serien VI pl. 1—10). 1878. Pris: 6 kr. Tredje häftet (Serien V. pl. 1—5). 1883. Pris: 5 kr.

Med anslag ur **den Bergerska donationsfonden** [illegible] har Akademien utgifvit:

Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling. Förra afdelningen, band 1 (1888): 9 kr.; [illegible] (1896): 11 kr. — Senare afdelningen, band 1 (1888): [illegible] kr.; band 2 (1889): 9 kr.; band 3 (1890): [illegible] kr.; band [illegible] (1891): [illegible] kr.; band 5 (1893): 5 kr.; band 6 (1893): [illegible] öre; band 7 (1895): 9 kr. 50 öre; band 8 (1897): [illegible]

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens **Antiqvariska Tidskrift för Sverige** utgifves i häften af omkring 5 ark med nödiga illustrationer. Fyra häften utgöra ett band. Pris för hvarje band: [illegible] kr. eller något mera.

☛ *Då utgifvandet af Akademiens Handlingar och Antiqvariska Tidskrift [illegible] uppskof med utgifvandet af Månadsbladet, kommer [illegible] utgifvandet af Månadsbladet att påskyndas [illegible] utgifningsår åter sammanfalla. Under år 1898 komma [illegible] och 1896 att utgifvas.*

☛ [illegible] ☚

Stockholm, 1898. [illegible]

KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TJUGONDEFJERDE ÅRGÅNGEN.

MED [illegible] FIGURER.

1895.

[illegible] WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

STOCKHOLM [illegible]

Af **Kongl. Vitterhets Akademien** (1753—1786) och **Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien** eller på Akademiens förlag äro följande arbeten utgifna:

Kongl. Svenska Vitterhets Akademiens Handlingar. 5 band. 1755—1788.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Handlingar. 20 band. 1789—1852.

——. Ny följd. Del. 1 (1857): 3 kr. 50 öre; del. 2 (1861): 4 kr.; del. 3 (1863): 4 kr. 50 öre; del. 4 (1864): 4 kr.; del. 5 (1867): 4 kr.; del. 6 (1869): 4 kr.; del. 7 (1876): 4 kr.; del. 8, 1 (1885): 3 kr.; del. 9 (1884): 7 kr. 50 öre; del. 10 (1885): 8 kr.; del 11 (1893): 6 kr.; del. 12 (1895): 6 kr.

Antiqvarisk Tidskrift för Sverige. Del. 1 2 kr.; del 2 3 kr.; del 3, h. 1—4 4 kr.; del 4, h. 1—4 4 kr.; del. 5, h. 1—4 5 kr.; del 6, h. 1—4 4 kr.; del 7, h. 1—4 5 kr.; del 8, häft 1—4 4 kr.; del 9, häft 1—3 3 kr.; del 10, häft 1—6 6 kr.; del 11, häft 1—5 4 kr. 75 öre; del 12, häft. 1—4 4 kr. 50 öre; del. 13, häft. 1—3 3 kr.; del. 14, nr 2—3 4 kr. 50 öre; del. 15, nr 1—2 3 kr. 75 öre; del. 16, nr 1—4 7 kr. 25 öre.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Månadsblad. Första bandet: årgångarne 1872—1874. Andra bandet: årgångarne 1875—1877. Tredje bandet: årgångarne 1878—1880. Fjerde bandet: årgångarne 1881—83. Femte bandet: årgångarne 1884—1886. Sjette bandet: årgångarne 1887—1889. Sjunde bandet: årgångarne 1890—1892. Åttonde bandet: årgångarne 1893—1895. Pris för hvar af årgångarne 1872—1877: 2 kr; för följande årgångar 3 kr.

Hildebrand, Bror Emil, Anteckningar ur Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens Dagbok samt om de under Akademiens inseende ställda Kongl. samlingarne för år 1843. Pris: 37 öre.

KONGL. VITTERHETS HISTORIE

OCH

ANTIQVITETS AKADEMIENS

MÅNADSBLAD.

TJUGONDEFJERDE ÅRGÅNGEN.

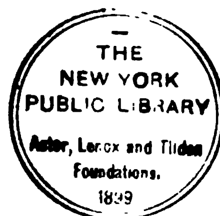
MED 104 FIGURER.

1895.

STOCKHOLM

PÅ AKADEMIENS FÖRLAG

1898.



INNEHÅLL.

I denna årgång förekomma uppsatser af:

Hildebrand, Hans
Nordlander, Johan
Salin, Bernhard.

Redaktör: **Hans Hildebrand.**

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens
MÅNADSBLAD.

REDAKTÖR: HANS HILDEBRAND.

277—288. 1895. Januari—December.

Akademiens och Förvaltningsutskottets sammanträden.

Akademiens sammanträde den 8 januari.[1]

Akademiska ärenden. Med anledning af riksdagens revisorers anmärkning, att af Akademiens räkenskaper för år 1893 icke framginge, huruvida den vid årets slut befintliga behållningen blifvit i bankinrättning insatt, beslöt Akademien på grund af räkenskapsförarens upplysningar svara, att å den behållning för vissa anslag af 18,308 kr. 91 öre, om hvilken revisorerna talat, måste afräknas den å andra anslag befintliga bristen af 1,880 kr. 79 öre samt att af den verkliga behållningen, utgörande 16,428 kr. 12 öre, icke mindre än 14,920 kr. 84 öre voro den 31 december 1893 räntebärande.

Föredrag. Hr Emil Hildebrand meddelade några anmärkningar om tronskiftet år 1611 och dess förhållande till k. Karl IX:s testamente.

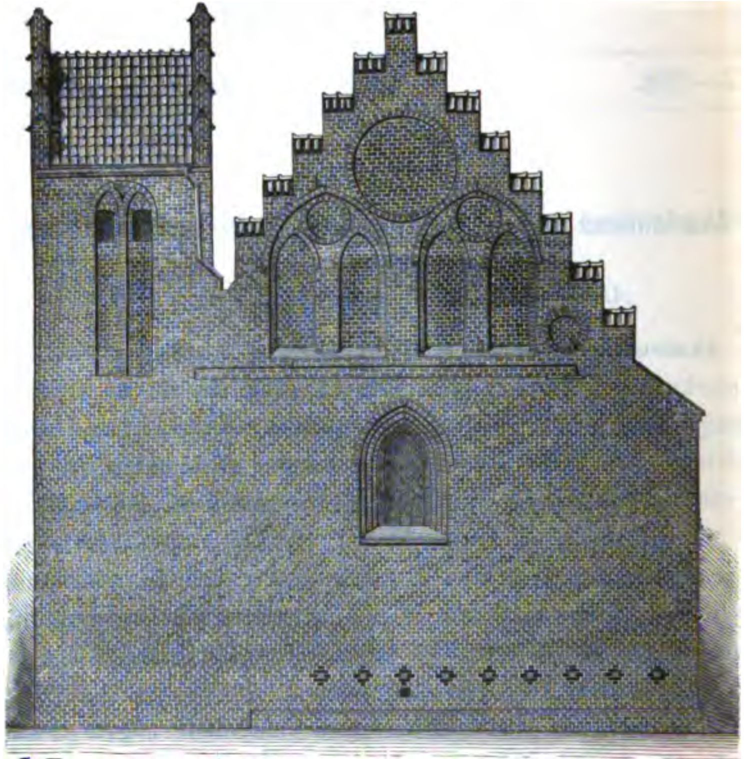
Förvaltningsutskottets sammanträde den 4 februari.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Tillstånd lemnades till nedsmältande af en ringklocka i *Lugnås* kyrka, Vestergötland.

Utskottet förklarade intet hinder möta borttagandet af *Skoklosters* nuvarande kyrkogårdsmur, under vilkor att den i muren befintliga runstenen uppsättes på annan lämplig plats

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 2 januari.

samt att, om under rifningen af muren i densamma hittas skulpterade eller med inskrift försedda stenar eller andra fornlemningar, dessa tagas till vara och anmälas för Akademien.



1. S. Peders kloster i Lund. (Jfr ATS XV, 1.

Akademiens sammanträde den 5 februari.

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens hedersledamot f. d. lektorn vid högre läroverket i Visby dr *Carl Johan Bergman* aflidit den 22 januari. Riksantiqvarien framhöll hr Bergmans förtjenstfulla verksamhet inom fornforskningen samt

de rika materialsamlingar han hopbragt särskildt beträffande hans fäderneös kultur och politiskt-historiska förhållanden.

Akademien beslöt att sända en lyckönskningsskrifvelse till *die Antropologische Gesellschaft* i Wien med anledning af dess 25-åriga tillvara.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af Kongl. Maj:ts beslut angående restaureringsåtgärder å *S:t Peders klosters kyrka i Lund* hade förvaltningsutskottet, på förslag af Riksantiqvarien, hemställt, att Akademien ville göra hemställan derom, att vid den såsom nödig befunna delvisa ombyggnaden af kyrkans norra mur åtgärder skulle vidtagas, hvarigenom de å muren nu befintliga spåren af äldre tillstötande byggnader fortfarande skulle blifva märkbara. Akademien beslöt att till Kongl. Maj:t göra en sådan hemställan.[1]

Akademiens fonder. Historiska nämnden afgaf redogörelse för dispositionen af de under år 1894 till historiska ändamål anslagna räntemedel af Bergerska donationen. Med bifall till ett af nämnden framstäldt förslag att äfven för år 1895 tilldela dr K. H. Karlsson ett reseanslag af 1,200 kr. godkände Akademien nedanstående af nämnden uppgjorda förslag till utgiftsstat för år 1895:

boktryckeriet för Oxenstiernas skrifter afd. II del 7	kr.	2,000
lösen för 50 exemplar	»	250
dr Sondéns arfvode	»	2,500
dr K. H. Karlssons reseanslag	»	1,200
afskrifter	»	300
	Kr.	6,250

Med anledning af att donators namn ej finnes utsatt å de särskilda delarnes titelblad, oaktadt Akademiens i denna fråga fattade generela beslut, ville Akademien hemställa till Historiska nämnden, att i företalet till hvarje del må nämnas, att arbetet är utgifvet af Akademien med Bergerska fondens räntemedel.

[1] Detta godkändes af Kongl. Maj:t den 17 maj.

Medaljförslag. Förslag till en belöningsmedalj för svenska smörprofningarna godkändes.

Föredrag. Riksantiqvarien höll ett föredrag med anledning af ett nyligen till Statens Historiska Museum ankommet, vid Tångsta i Kimsta sn, Östergötland, funnet egendomligt redskap af elgben från stenåldern.

Akademiens sammanträde den 5 mars.[1]

Akademiskt ärende. Till korrespondent valdes *Salomon Reinach* i St. Germain-en-Laye.

K. Myntkabinettet. Akademien beslöt att till enskild person sälja 51 svenska medaljer.

Antiqvarisk-topografiska arkivet. Af fröken G. Meukow utförda afbildningar af målade glasfönster samt spisar, kalkkläden m. m. på Gotland inköptes.

Inskrift. Anmäldes att H. M. Konungen godkänt de af hrr Törnebladh och Hans Hildebrand upprättade förslagen till inskrifter i Stockholms slotts södra porthvalf.

Medaljförslag. Ett förslag till belöningsmedalj för Hallands skytteförbund äfvensom till en ny åtsida till en medalj för Föreningen för skidlöpningens befrämjande i Sverige godkändes.

Akademiens högtidsdag den 20 mars.

Närvarande: H. K. H. Kronprinsen, Akademiens preses hr Björnstjerna, hrr Wedborg, Bowallius, Malmström, Hans Hildebrand och Silfverstolpe; dr Stolpe, dr Ekhoff, dr Blomberg, licentiaten Almgren.

Sekreteraren föredrog delar af sin årsberättelse för år 1894 samt förevisade märkligare under året inkomna fynd och andra förvärf för Statens Historiska Museum.

Sekreteraren höll föredrag om krigsväsendet i Sverige under medeltiden.

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 25 februari och den 4 mars.

Akademiens sammanträde den 2 april.[1]

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens hedersledamot grefve *Adam C. L. Lewenhaupt* aflidit den 13 mars.

Till hedersledamot valdes öfverbibliotekarien grefve *Carl Snoilsky.*



2. Gotland.

Statens Historiska Museum. Genom inköp af ett särdeles präktigt med guld och silfver belagdt bronsspänne från Gotland (inv. 9391) hade en för flere år sedan genom gåfva erhållen

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 1 april.

galvanoplastisk kopia af detta spänne (inv. 7461) blifvit för Statens Historiska Museum obehöflig. På förslag af Riksantiqvarien beslöt Akademien att hos Kongl. Maj:t anhålla om tillstånd att öfverlemna denna kopia såsom gåfva till Fornsalen i Visby.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Med anledning af remiss af handlingar rörande restaurering af *Vesterås domkyrka* beslöt Akademien afgifva utlåtande i enlighet med en af Riksantiqvarien afgifven promemoria.[1]

Med anledning af remiss af en skrifvelse från domkapitlet i Visby angående väggmålningarna i *Hemse* kyrka, beslöt Akademien att till Kongl. Maj:t insända en af Riksantiqvarien föredragen promemoria i ärendet[2] med anmälan, att så snart undersökning af målningarna kunnat ske, Akademien skulle inkomma med utlåtande i hufvudfrågan.[3]

Med anledning af en från k. Medicinalstyrelsens räkenskapskontor inkommen förfrågan, huruvida icke någon penningeersättning vore att förvänta för åtskilliga från Nyköpings hospital till Statens Historiska Museum öfverlemnade kyrkliga silfverföremål, beslöt Akademien att hos Kongl. Maj:t hemställa, att såväl ifrågavarande silfverföremål som ock annat möjligen befintligt kyrkligt silfver samt andra kyrkliga föremål från andra hospitalskyrkor måtte, derest de ej vidare äro i bruk för kyrkornas räkning, utan penningeersättning öfverlemnas till förvar i Statens Historiska Museum.[4]

Askaby församling i Linköpings stift hade till inlösen hembjudit församlingens gamla brudkrona af silfver, med anhållan att, derest kronan icke behöfves för Statens Historiska Museum, församlingen måtte erhålla tillstånd att sälja eller mot ny krona utbyta den gamla. Akademien beslöt hos Kongl.

---

[1] Denna är aftryckt s. 32.

[2] Denna är aftryckt s. 33.

[3] Jfr s. 9.

[4] Kongl. Maj:t beslöt den 10 maj, att de sex föremålen från Nyköpings hospital skola utan särskild ersättning till hospitalet tills vidare förvaras i Statens Historiska Museum.

Maj:t anmäla församlingens önskan samt att kronan ej är för Statens Historiska Museum behöflig, men att på samma gång framhålla det beklagliga i att våra kyrkor så allmänt och ofta utan tillräcklig grund beröfvas sina gamla vackra brudkronor.[1]

Genom remiss hade Kongl. Maj:t öfverlemnat handlingar rörande ifrågasatta ändringar i *Laholms* stads- och landsförsamlingars kyrka. Enär den del af kyrkan, som afses i förslaget, är uppförd år 1807, beslöt Akademien att anmäla, att hon ur arkeologisk synpunkt ej har någon erinran att göra vid de ifrågasatta åtgärderna.[2]

Akademiens sammanträde den 8 april.

Antiqvarisk-numismatiska biblioteket. Från dr A. W. Zwenigorodskoi i St Petersburg hade som gåfva öfverlemnats ett exemplar af praktverket *Les émaux byzantins, collection de Mr. A. W. Zwenigorodskoi*, par N. Kondakov.

Rikets regalier. Riksantiqvarien meddelade, att till honom inkommit anhållan från Gewerbemuseum i Berlin att erhålla teckningar af de bland svenska statens regalier förvarade kröningssvärden. Med anledning häraf hade Riksantiqvarien anmodat artisten R. Haglund att utföra nämnda teckningar, hvilka nu voro afslutade, och uppginge kostnaden härför till 175 kronor. Enär det vore af intresse, att originalritningarne qvarstannade i Sverige, föreslog Riksantiqvarien, att kopior af desamma skulle sändas till Berlin och de sammanslagna kostnaderna efter öfverenskommelse med Gewerbemuseum fördelas mellan Akademien och nämnda museum. Akademien uppdrog åt Riksantiqvarien att härom träffa öfverenskommelse med Gewerbemuseum.

Medaljförslag. Anmäldes ett af H. K. H. Kronprinsen öfverlemnadt förslag till medalj afsedd att präglas med anled-

[1] Kongl. Maj:t har den 5 juli förklarat: enär ifrågavarande brudkrona ej är för statens samlingar behöflig, har Kongl. Maj:t funnit den gjorda framställningen ej föranleda något dess vidare yttrande.

[2] Kongl. Maj:t har den 10 april godkänt k. Öfverindententsembetets ritning *A*.

ning af att H. M. Konungen den 19 nästkommande juni i 50 år tillhört den svenska krigsmakten. Detta förslag skulle för medaljens präglande i k. Myntet genom protokollsutdrag meddelas Myntdirektören.[1]

Förvaltningsutskottets sammanträde den 6 maj.

Fasta fornlemningar. Som en sättning åter visat sig i den med anledning af den arkeologiska kongressen år 1874 undersökta grafhögen vid Gamla Uppsala, hvilken en gång förut blifvit genom Akademiens försorg restaurerad, beslöt utskottet lemna Riksantiqvarien uppdrag att vidtaga nödiga åtgärder för högens iordningsställande.[2]

Kyrkor och kyrkliga föremål. Pastorsembetet i *Södra Hestra* församling i Vexiö stift hade anhållit att få sälja åtskilliga kyrkan tillhöriga äldre inventarier, hufvudsakligen delar af ett gammalt altarskåp. Förvaltningsutskottet beslöt svara, att altarskåpet m. m. ej är behöfligt för statens samlingar, men att ansökan om dess försäljande måste göras hos Kongl. Maj:t. (Jfr s. 14).

Visby ruiner. Byggmästaren N. Pettersson i Visby hade enligt uppdrag inkommit med en af kostnadsförslag åtföljd promemoria angående de under de senare åren uppkomna bristfälligheterna å kyrkoruinerna i Visby, hvilka bristfälligheter medföra fara för ruinernas bestånd och derföre böra så fort ske kan afhjelpas. Utskottet beslöt att remittera handlingen till k. arkitekten E. V. Langlet.

Akademiens sammanträde den 7 maj.

Akademiska ärenden. Akademiens nyvalde ledamot grefve Snoilsky tog inträde.

Anmäldes, att Akademiens äldste korrespondent f. d. rektorn *Nils Gustaf Bruselius* aflidit den 23 april.

---

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde samma dag.

[2] Den har blifvit iståndsatt för en kostnad af 91 kr. 18 öre.

Enär det på grund af amanuensernas tjensteresor understundom är förenadt med ganska stor svårighet att under sommaren uppehålla tjenstgöringen vid Akademien och statssamlingarna, lemnade Akademien Riksantiqvarien rätt att, om behofvet så kräfde, under instundande sommar inkalla till tjenstgöring amanuensen Salin, hvilken som Letterstedts stipendiat vistas utrikes, men förklarat sig villig att om hans närvara vid Akademien under sommaren vore nödvändig, resa hem och ut igen utan särskild kostnad för Akademien.

Akademiens första amanuens erhöll två veckors tjenstledighet för en studieresa i Italien.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. I anledning af remiss af en ansökan af friherre C. J. W. Armfelt att få från *Höreda* kyrka i Linköpings stift till hans egendom Hunnerstad i nämnda församling flytta vissa vapensköldar med hans förfäders vapen, hvilka sköldar i kyrkan äro utsatta för vanvård, beslöt Akademien, då friherre Armfelt ej är den enda nu lefvande arfsberättigade efter de personer, hvilka några af dessa vapensköldar afse, ej heller den närmast arfsberättigade, samt då sköldarne å deras nuvarande förvaringsplats äro uppenbarligen utsatta för skada och då församlingen förklarat sig villig att aflemna dem, hemställa, att de må öfverlåtas till förvaring i Statens Historiska Museum.[1]

I anledning af remiss rörande ändring af *Stora Herrestads* kyrka i Lunds stift biträdde Akademien de af k. Öfverintendentsembetet gjorda uttalandena, under beklagande att så allmänt allt för ringa hänsyn tages till de gamla anordningarna i våra kyrkor, hvarigenom dessa alltmera förlora den ursprungliga karaktären.[2]

Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t hemställa om föreskrift, att de å väggarne i *Hemse* kyrka blottade målningarne skola

---

[1] Kongl. Maj:t har den 24 maj föreskrifvit, att dessa sköldar skola förvaras i Statens Historiska Museum.

[2] Kongl. Maj:t har den 24 maj godkänt k. öfverintendentsembetets framställning.

bibehållas samt att, derest hvalfven skola vattrifvas eller rappas, detta arbete verkställes med sådan försigtighet, att de möjligen i hvalfven förekommande ej blottade målningarne icke taga skada.[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande en tillämnad restaurering af *Vamblingbo* kyrka på Gotland, beslöt Akademien biträda de af k. Öfverintendentsembetet i ärendet gjorda framställningarne, med tillägg dels att, om grafstenar förekomma i kyrkans golf, sådant bör för Riksantiqvarien anmälas för hans vidare embetsåtgärd, dels att Akademien ej eger några disponibla tillgångar till väggmålningarnes (fig. 3) restaurerande.[2]



3. **Vamblingbo kyrka, Gotland.**

I anledning af remiss af handlingar rörande ny kyrkobyggnad i *Norra Solberga* församling i Linköpings stift samt deraf föranledd ifrågasatt rifning af den gamla kyrkan, beslöt Akademien hemställa om bifall till den ifrågasatta åtgärden under de för kyrkors rifning vanliga vilkoren.[3]

---

[1] Kongl. Maj:t har den 24 maj godkänt Akademiens hemställan.

[2] Kongl. Maj:t har den 9 augusti godkänt embetets och Akademiens framställningar (bland annat att den förutvarande höjdskilnaden mellan kor- och långhusgolfven bibehålles).

[3] Kongl. Maj:t har den 24 maj godkänt Akademiens framställning.

Enahanda beslut fattades i anledning af remitterade handlingar rörande ifrågasatt rifning af *Longs* kyrka i Skara stift.[1]

Medaljförslag. Förslag till medaljer för den blifvande industriutställningen i Lund, Villåttinge hushållningsgille och det s. k. industripalatset i Stockholm godkändes.

Föredrag. Hr Montelius redogjorde för innehållet af några af hans nyligen afslutade arbeten.

Hr Emil Hildebrand meddelade *några anmärkningar om enväldets tilltänkta grundlagar i Sverige.*

Förvaltningsutskottets sammanträde den 16 maj.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. Vice pastor i *Bälinge* församling i erkestiftet hade anmält, att under pågående restauration af församlingens kyrka målningar funnits under rappningen i koret. Riksantiqvarien meddelade, att målningarne blifvit granskade af dr Ekhoff samt befunnits härstamma från 1400-talet och vara ganska väl utförda, att endast koret är gammalt, under det den öfriga, större delen af kyrkan är uppförd i barockstil och skall, enligt restaureringsplanen, till det inre orneras i öfverensstämmelse dermed, att koret genom samma förändringar i hög grad förlorat sin ursprungliga prägel samt att någon öfverensstämmelse mellan de gamla målningarne i koret och kyrkans nya dekorering svårligen kan åstadkommas. Förvaltningsutskottet beslöt anmäla ärendet för Kongl. Maj:t med hemställan, att målningarne, med iakttagande af nödig försigtighet, måtte få å nytt öfvertäckas.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 10 juni.

Fasta fornlemningar. Utskottet biföll en af hemmansegaren F. Pettersson i *Ulunda*, Tillinge sn, *Uppland*, gjord anhållan att få till närheten af hemmanets manbyggnad flytta tvänne några hundra meter derifrån förekommande och nu i marken nedsjunkna runstenar (Dybeck, *Sverikes Runurkunder 1* nr 95,

[1] Kongl. Maj:t har den 21 juni godkänt Akademiens framställning.

96), af hvilka den ena, som befinner sig i en åker, är utsatt för skada vid dennes skötsel, samt den andra i en snar framtid torde komma i samma belägenhet.

Utskottet medgaf, att tvänne vid *Lundby*, Simtuna sn, *Uppland*, befintliga mindre grafhögar, hvilka äro hinderliga för iordningsställande af planen till ett derstädes under uppförande varande folkskolehus samt hvilka nu blifvit undersökta af dr Ekhoff, måtte få borttagas.

Hemmansegaren Adam Lindström i *Ersta*, Tolfta sn, *Uppland*, hade anhållit att få borttaga en mellan åbyggnaderna å hans hemman liggande, för arbetena vid gården särdeles hinderlig större grafhög. Sedan dr Ekhoff, hvilken, på anmodan af Riksantiqvarien, undersökt högen, meddelat, att denne redan för lång tid tillbaka blifvit dels genom gräfning i kanterna, dels genom försök att åtkomma dess innehåll, i ganska hög grad skadad, medgaf förvaltningsutskottet, på Riksantiqvariens förslag, att den måtte få borttagas.

Handlanden E. Sirèn hade anhållit att för ombyggnad af ett boningshus vid Skogsholm å *Visingsö* få borttaga en å tomten belägen mindre grafhög. Högen hade, på anmodan af Riksantiqvarien, undersökts af Akademiens korrespondent ingeniör A. Friberg. Förvaltningsutskottet medgaf, på Riksantiqvariens förslag, högens borttagande.

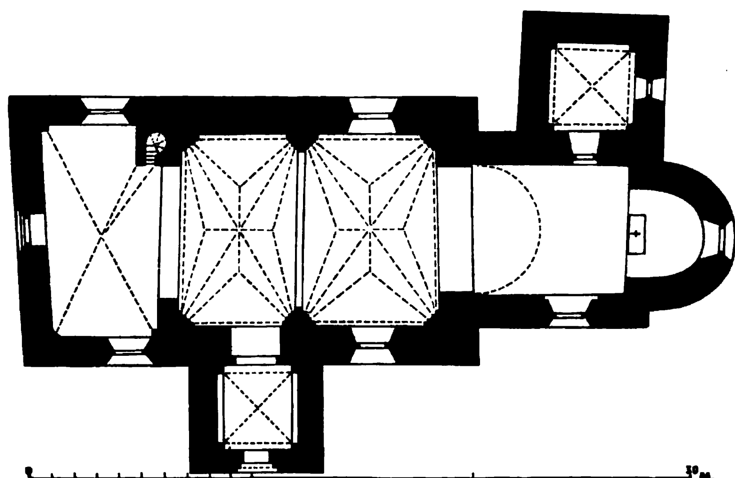
Visby ruiner. Arkitekten Langlet hade inkommit med yttrande öfver byggmästaren N. Petterssons å 843 kronor slutande, specificerade kostnadsförslag för afhjelpande af de under de senare åren uppkomna bristfälligheterna å kyrkoruinerna i Visby. Förvaltningsutskottet beslöt att innevarande år enligt nämnda förslag afhjelpa skadorna å Helgeandskyrkan samt, så långt årets anslag det medgåfve, äfven skadorna å St. Nicolai ruin.

Akademiens sammanträde den 11 juni.

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens revisorer granskat räkenskaperna för år 1894 utan anmärkning och beviljades räkenskapsföraren ansvarsfrihet.

Kyrkor och kyrkliga fornminnen. I anledning af remiss af handlingar rörande inre restaurering af *Funbo* kyrka i Uppland, beslöt Akademien instämma i de af k. Öfverintendentsembetet i ärendet gjorda uttalanden samt att tillika framhålla, att Akademien dröjt att besvara en tidigare remiss angående kyrkans predikstol på grund af till Akademien inkommen framställning från församlingen.[1]

Akademien beslöt i anledning af remiss af handlingar rörande inre restaurering af *Hammarby* kyrka, erkestiftet, hem-



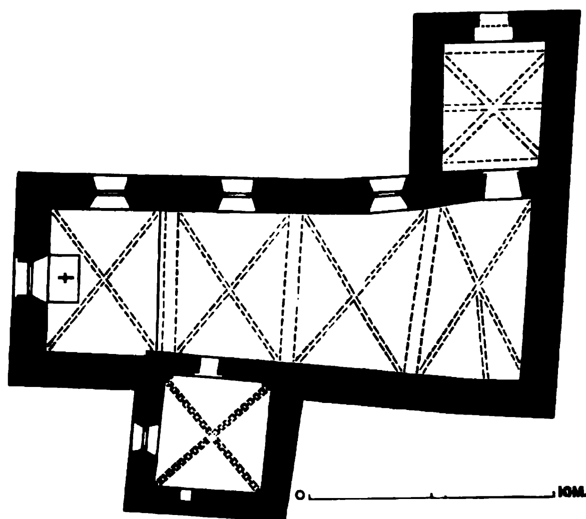
4. Funbo kyrka, Uppland.

ställa om bifall till församlingens begäran. K. Öfverintendentsembetet hade föreslagit, att det gamla altarskåpet »behörigen restaureradt» måtte bibehållas som altardekoration. Enär restaurering af ett altarskåp alltid är en i hög grad vansklig sak samt enär församlingen i skrifvelse till Akademien förklarat sig villig att utan ersättning öfverlemna skåpet till Statens Historiska Museum, hvadan det sålunda blifver åt fram-

[1] Kongl. Maj:t har den 12 juli godkänt Akademiens framställning.

tiden bevaradt, afstyrktes bifall till denna embetets hemställan.[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande föreslagen rifning af *Trönninge* gamla kyrka, Göteborgs stift, beslöt Akademien anmäla, att ur arkeologisk synpunkt intet är att erinra vid den ifrågasatta åtgärden, dock under förutsättning att vanliga vilkor och försigtighetsmått iakttagas.[2]



5. Hammarby kyrka, Uppland.

I anledning af remiss af handlingar rörande ombyggnad af *Ullstorps* kyrka, Lunds stift, hade k. Öfverintendentsembetet uppgjort tvänne förslag, af hvilka församlingen för sin del godkänt det ena. Akademien beslöt hemställa om bifall till detta förslag samt biträda embetets hemställan angående takresningen.[3]

---

[1] Jfr s. 17.

[2] Kongl. Maj:t har den 19 juli godkänt Akademiens framställning.

[3] Kongl. Maj:t har den 5 juli godkänt Akademiens framställning.

I anledning af remiss af *Ofvansjö* församlings i erkestiftet anhållan om anställande af grafransakan i församlingens kyrka beslöt Akademien tillstyrka bifall till denna anhållan.[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande tillstånd att från *Södra Hestra* kyrka, Vexiö stift, sälja »gamla skulpterade f. d. altarprydnader», beslöt akademien dels anmäla, att föremålen icke äro behöfliga för Statens Historiska Museum, dels framhålla det beklagliga i att de gamla inventarierna så ofta utan tillräcklig grund afhändas från kyrkorna.[2]

Medaljförslag. Akademien godkände inkomna förslag till medaljer för industriutställningen i Lund och Göteborgs jagtsällskap samt äfven konsul O. Ekman och kanslirådet W. Th. Strokirk.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 1 juli.

K. Myntkabinettet. Riksantiqvarien anmälde, att katalogen för den blifvande medaljauktionen nu vore i det närmaste afslutad, att efter de Platenska och Hjertbergska medaljförvärfven en omordning af hela den svenska medaljsamlingen blifvit nödvändig, hvilken anordning åter påkallade en ny tryckt förteckning öfver k. Myntkabinettets svenska medaljer samt vidare att vid ordnandet af medaljsamlingen de flesta medaljerna kunde uppläggas i tvänne exemplar, men att dock åtskilliga endast funnos i ett. På grund häraf föreslog Riksantiqvarien att fylla dessa luckor genom att vid k. Myntverket låta prägla exemplar af sådana medaljer, hvilkas stämplar förvaras i k. Myntverket i oskadadt skick. Förvaltningsutskottet lemnade i uppdrag åt Riksantiqvarien att härom träffa aftal med Myntdirektören.

---

[1] Kongl. Maj:t har den 28 juni funnit församlingens ansökning sådan den numera blifvit under ärendets handläggning närmare bestämd, icke till annat yttrande föranleda än att Riksantiqvarien eger att vid det ifrågasatta arbetets utförande vidtaga de embetsåtgärder, som å honom lagligen må ankomma.

[2] Kongl. Maj:t har den 28 juni bifallit församlingens hemställan.

Akademiens sammanträde den 2 juli.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. I anledning af remiss af handlingar rörande föreslagna förändringar i *Gåsinge* kyrka, Strengnäs stift, beslöt Akademien anmäla, att ur arkeologisk synpunkt intet hinder mötte de ifrågasatta åtgärderna.[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande *Brunflo* kyrkas klockstapel, Hernösands stift, beslöt Akademien tillstyrka bifall till k. Öfverintendentsembetets andra förslag.[2]

Inskrift. Akademien godkände inlemnade förslag till inskrifter å k. Akademiens för de fria konsterna nya byggnad.

Medaljförslag. Akademien godkände förslag till medaljer för Stockholms allmänna velocipedklubb samt Ådö och Säbyholms skytteförening.

Loubatska fonden. På grund af en af hertig J. F. de Loubat uttalad önskan beslöt Akademien att § 2 mom. 1 i de af Akademien för Loubatska donationen fastställda stadgandena skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»Hvart femte år utdelas den 20 mars besparade räntemedel som pris för ett under de närmast förflutna fem åren, på svenska, norska eller danska tryckt och af Akademien för godt funnet arbete rörande Amerikas arkeologi, etnografi, historia eller numismatik.[3]

Förvaltningsutskottets sammanträde den 5 augusti.

Flyttning af runsten. På Riksantiqvariens förslag medgafs, att en å den s. k. Eskils kulle vid *Eskilstuna* rest runsten må, för beredande af byggnadsplats för Norra Södermanlands jernväg, få flyttas till den af jervägsbolaget i samråd med kyrkorådet i Eskilstuna föreslagna platsen, nämligen planteringen kring kyrkan, dock utan att kostnaden för flyttningen kommer att drabba det allmänna.

---

[1] Kongl. Maj:t har den 19 juli godkänt Akademiens framställning.

[2] Kongl. Maj:t har den 19 juli godkänt Akademiens framställning.

[3] I paragrafen sådan den ursprungligen var affattad talades endast om *Norra* Amerika.

Akademiens sammanträde den 6 augusti.

Akademiska ärenden. Anmältes, att Akademiens utländske ledamot preussiske statsarkivarien geheimerådet *Heinrich von Sybel* aflidit.

Akademiens utländske ledamot sir John Evans deltog i detta sammanträde.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. I anledning af remiss af handlingar rörande restaurering af *Films* kyrka, erkestiftet, beslöt Akademien tillstyrka bifall till det uppgjorda förslaget, enligt hvilket kyrkans gamla, af kalkrappning nu dolda målningar å hvalf och väggar skola blottas och uppfriskas samt en i korgolfvet framför altaret befintlig äldre grafsten skyddas genom att uppsättas å lämplig plats i sakristian, dock under förutsättning att till målningarnes restaurerande kompetent person användes. Akademien förklarade vidare, till svar på en framställning från pastorsembetet, sig anse dekorationsmålaren Edvard Bergh i Stockholm hafva erforderlig kompetens.

På grund af förnyad remiss af handlingar rörande *Hammarby* kyrka, erkestiftet, beslöt Akademien, sedan upplyst blifvit att med den till restaurering ifrågasatta altarprydnaden afsåges icke det under medeltiden arbetade altarskåpet, utan en under 1700-talet tillkommen altarprydnad, anmäla, att genom denna senares restaurerande intet arkeologiskt eller konstnärligt intresse trädes för nära.[2]

I anledning af remiss af handlingar rörande en tillämnad restaurering af *Odensala* kyrka, erkestiftet, beslöt Akademien anmäla, att hon ej har någon erinran att göra vid de föreslagna åtgärderna, men derjämte framhålla att om, såsom af ritningsförslaget synes framgå, meningen är att dekorera korets östra vägg, sådant bör ske ej genom nya målningars anbringande, utan genom aftäckande och restaurerande af de gamla målningarna, som derstädes finnas under rappningen, samt slutligen

[1] Kongl. Maj:t har den 7 juni godkänt Akademiens framställning.

[2] Kongl. Maj:t har den 16 augusti godkänt k. Öfverintendentsembetets framställning.



6. Odensala kyrka, Uppland.

anhålla om föreskrift att, om höjande af korgolfvet ifrågakommer, hänsyn tages till derstädes möjligen förekommande grafvar och desammas hällar.[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande nytt altare i *Husie* kyrka, Lunds stift, beslöt Akademien anmäla, att hon ej har någon annan erinran att göra vid den ifragasatta åtgärden än att den år 1692 i kyrkan uppsatta altarprydnaden omsorgsfullt för framtiden bevaras i kyrkan eller kyrkans hus.[2]

I anledning af tvänne remisser af handlingar rörande restaurering af *Länna* kyrka, erkestiftet, beslöt Akademien anmäla, att de i korets hvalf under rappningen anträffade målade rankorna, hörande till kyrkans äldre utsmyckning, skulle behörigen restaurerade vara en stor prydnad för kyrkan samt deras bibehållande således i hög grad önskvärdt, samt att de gamla bänkdörrarnes användande som panel kring kyrkans väggar är en i flere afseenden lyckligt funnen tanke, men att denna panel ej bör få, såsom förberedande arbeten i kyrkan antyda afsigten vara, omsluta de flersprångiga väggpilastrarna, som uppbära hvalfställningen, utan böra dessa, som utgöra en af kyrkans få arkitektoniska detaljer, lemnas fria och ej på ett för ögat fult och oorganiskt sätt afskäras, samt att vid golfvets omläggning nödig hänsyn tages till möjligen förekommande grafvar och deras hällar.[3]

Medaljförslag. Akademien godkände förslag till medaljer för Gefleborgs läns k. Hushållningssällskap, adertonde Allmänna Svenska landbruksmötet i Malmö och Hallands skytteförbund samt öfver generallöjtnanten friherre Gustaf Peyron.

---

[1] Kongl. Maj:t har den 16 augusti godkänt Akademiens framställning.

[2] Kongl. Maj:t har den 16 augusti godkänt Akademiens framställning.

[3] Kongl. Maj:t har den 16 augusti godkänt ritningarne, »skolande dock vid arbetets utförande iakttagas, att det å södra kormuren förekommande målade hufvudet bevaras, att de i korets hvalf under rappningen anträffade målade bladrankorna restaureras af person, hvilkens kompetens blifvit af Eder (Akademien) pröfvad och godkänd, att den panel, hvartill kyrkans gamla bänkdörrar komma att användas, icke anbringas å de hvalfställningen uppbärande pilastrarna, hvilka böra lemnas fria, samt att vid golfvets omläggning nödig hänsyn tages till derstädes möjligen förekommande hällar och deras grafvar.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 2 september.

Flyttning af runstenar. Medgafs att runstenen L. 1153, sprängd i två stycken samt nu liggande på en bergkulle invid stora landsvägen mellan Gällsta och Tollsta, må flyttas till Lunnevads folkhögskola, Sjögestads sn, Valkebo hd, Östergötland.

Likaledes medgafs, att runstenen L. 950, stående på en åker, tillhörig hemmanet Ljunga, Öfver-Selö sn, Selebo hd, Södermanland, må flyttas vid pass 20 steg åt öster till den backe, å hvilken gårdens tomt är belägen.

Uranienborg. Förvaltningsutskottet afslog en gjord hemställan om tillstånd att å lemningarne af Uranienborg på ön Hven uppföra ett utsigtstorn.

Sigtuna kyrkoruiner. Riksantiqvarien anmälte, att han, på hemställan af byggmästaren Felldin, låtit honom i bolaget Fylgia olycksfallsförsäkra de vid konserverandet af Sigtuna ruiner sysselsatta arbetarne till ett antal af 14 under tre månaders tid för en sammanlagd kostnad af 63 kronor, hvilken åtgärd godkändes.

Akademiens sammanträde den 3 september.[1]

Akademiska ärenden. Anmältes, att Akademiens utländske ledamöter professor *George Stephens* i Köpenhamn samt *Matthieu Auguste Geffroy* i Paris aflidit.

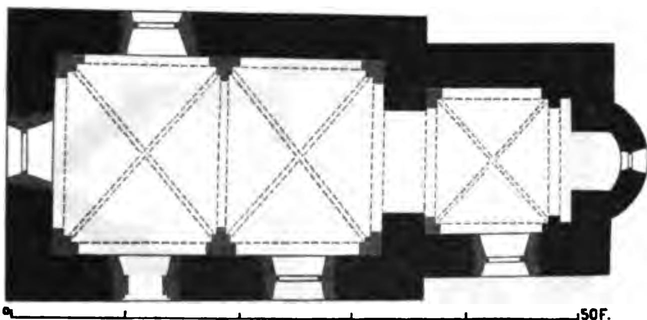
Akademien beslöt att hos Kongl. Maj:t anhålla om nådig proposition till nästa års riksdag om samma extra anslag för år 1897, som riksdagen beviljat för år 1896.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. I anledning af remiss af handlingar rörande de nyupptäckta och nu fullständigt blottade väggmålningarne i *Alfva* kyrka, Gotland, beslöt Akademien anmäla, att dessa målningar, som besigtigats af dr Ekhoff, visserligen erbjöde det intresse att vara signerade och daterade — med några initialer och datum 1584 1 aug. — men voro så ytterst illa utförda, att deras bibehållande och upp-

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde samma dag.

friskande ej bör sättas i fråga, och att fotografiska afbildningar af de bättre delarne erhållits för det Antiqvarisk-topografiska arkivet, samt tillstyrka nådigt tillstånd för församlingen att å nytt öfverkalka målningarna, dock med iakttagande deraf, att väggarne ej jämnas och skrapas, hvarigenom målningarne skulle helt och hållet gå förlorade.[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande rifning af *Östra Grefvie* kyrka, Lunds stift, på hvars plats ny kyrka skulle uppföras, beslöt Akademien anmäla, att den nuvarande kyrkan visserligen är af hög ålder, men att Akademien gent emot det praktiska behofvets kraf ej finner skäl till någon



7. Östra Grefvie kyrka, Skåne.

erinran mot den föreslagna åtgärden, dock med iakttagande af vanliga villkor.[2]

I anledning af remiss af handlingar rörande restaurerande af *Götlunda* kyrka, Strengnäs stift, beslöt Akademien afgifva det utlåtande, att ur arkeologisk synpunkt ingen invändning finnes att göra mot de tillämnade åtgärderna.[3]

I anledning af remiss af handlingar rörande förändring af *Asklanda* kyrka, Skara stift, beslöt Akademien anmäla, att

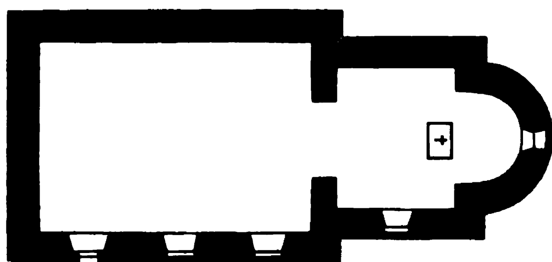
[1] Kongl. Maj:t har den 11 september godkänt Akademiens framställning.

[2] Östra Grefvie kyrka var ursprungligen en rent romansk kyrka med ytterst liten apsis. (Jfr fig. 7.)

[3] Kongl. Maj:t har den 21 september godkänt Akademiens framställning.

Asklanda åldriga, med korrundel försedda samt af sandstensqvadrer uppförda kyrka är af stort antiqvariskt intresse. Med anledning deraf och då k. Öfverintendentsembetets ritningar och utlåtande i ärendet afse att så mycket som möjligt bibehålla kyrkans gamla anordningar samt gifva de af behofvet påkallade nya delarne öfverensstämmelse med kyrkans nuvarande stilförhållanden, instämde Akademien lifligt i de af embetet gjorda uttalandena. (Fig. 8.)[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande reparation och ändring af *Vexiö* domkyrka beslöt Akademien anmäla, att denna genom upprepade ändringar och särskildt genom den efter år 1838 års brand utförda reparationen nästan helt och



8. Asklanda kyrka, Vestergötland.

hållet förlorat alla ursprungliga anordningar, hvadan ur arkeologisk eller konsthistorisk synpunkt intet hinder möter de föreslagna åtgärderna. Akademien beslöt dessutom anhålla om föreskrift att om murdelar af en äldre kyrka träffas, dessa ofördröjligen anmälas för Riksantiqvarien, på det att han må sättas i tillfälle att om dem taga kännedom samt att skulpterade och med inskrift försedda stenar från äldre tid, som möjligen anträffas, skola tillvaratagas och anmälas.[2]

I anledning af remiss af handlingar rörande införande af värmeledning i *Kristianstads* kyrka beslöt Akademien anmäla,

---

[1] Kongl. Maj:t har den 11 september godkänt Akademiens framställning.
[2] Kongl. Maj:t har den 24 januari 1896 godkänt Akademiens framställning.

att hon ej funnit något att erinra vid de ifrågasatta åtgärderna, äfvensom dels att, enär grafransakan för en del år sedan anstälts i kyrkan, dylik åtgärd nu ej behöfver vidtagas, dels att Riksantiqvarien och församlingens pastor träffat aftal rörande lämpligt sätt att förvara de grafhällar, som behöfva rubbas.[1]

Kongress. I anledning af remiss af en inbjudan från den elfte internationela amerikanistkongressens organisationskomité till de Förenade rikena att låta sig representeras vid nämnda kongress, hvilken kommer att hållas i staden Mexico den 15—20 oktober, beslöt Akademien att hemställa, huruvida det, då detta möte ej ingår i den regelbundna serien af hvartannat år återkommande amerikanistkongresser, kan vara nödvändigt att Sverige blifver representeradt vid detta sammanträde, helst som tiden för företagande af en resa till mötesplatsen synes väl knapp och enär, såvida Akademien har sig bekant, ingen svensk forskare för närvarande befinner sig så nära Mexico, att han kunde lämpligen anmodas dit afresa.[2]

Inskrift. Förslag till inskrift å fasaden till Första Göta Artilleriregementes kasernetablissement godkändes.

Medaljförslag. Akademien godkände ett nytt förslag till medalj för det adertonde landbruksmötet i Malmö.

Förvaltningsutskottets sammanträde den 30 september.

Gränsstenar mellan Södermanland och Östergötland. Från styresmannen för Nordiska Museet hade inkommit en hemställan, huruvida från Akademiens sida något hinder mötte för öfverlemnande till Nordiska Museet och Skansen af tvänne s. k. hjertstenar, som stått i två invid den gamla, nu förlagda landsvägen mellan Nyköping och Norrköping på gränsen mellan Södermanland och Östergötland befintliga stenkummel. Utskottet beslöt svara, att derest det anses lämpligt, att stenarne flyttas från den nuvarande platsen, från Akademiens sida intet hinder mötte för den ifrågasatta åtgärden.

---

[1] Kongl. Maj:t har den 11 september godkänt Akademiens framställning.
[2] Kongl. Maj:t har den 11 september godkänt Akademiens framställning.

Akademiens sammanträde den 1 oktober.

Akademiska ärenden. Anmäldes, att Akademiens arbetande ledamot *Viktor Rydberg* aflidit.

Akademien afgaf utlåtande med anledning af hr statsrådets och chefens för k. Ecklesiastikdepartementet fråga — hvad angår Akademien och de under Akademiens inseende stälda statssamlingarne — i hvilka fall och i hvilken omfattning



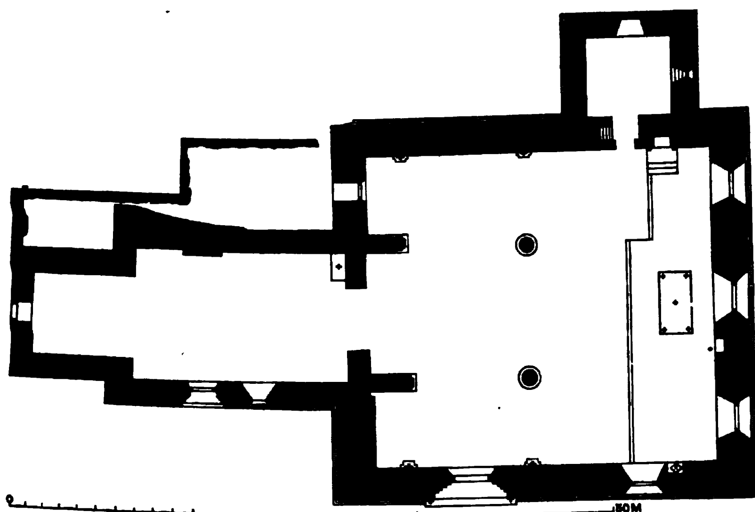
9. Källunge kyrka, Gotland.

statstjenster af olika lönegrad äro förenade med andra tjenstebefattningar, för hvilka lön eller arfvode erhålles, dels ock i hvilken ordning och efter hvilka grunder fråga om tillstånd till sådan förening af tjenster af vederbörande pröfvas.

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. I anledning af en remiss af en anmälan från kommitterade för *Länna* kyrkas restaurering att af gunst och nåd blifva befriade från skyldigheten

att ställa sig till efterrättelse vissa af Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med Akademiens infordrade utlåtande i ärendet, gifna bestämmelser, vidhöll Akademien sitt tidigare uttalande och hemställde, att afseende ej måtte fästas vid kommitterades skrifvelse.[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande *Ofvansjö* kyrka, erkestiftet, beslöt Akademien anmäla, att hon ej har någon annan erinran att göra vid de ifrågasatta åtgärderna än att föreskrift måtte gifvas att vid golfvets omläggning



10. Källunge kyrka, Gotland.

förfares efter de af Riksantiqvarien gifna anvisningarna samt att reparationen af de gamla altarskåpen endast må innefatta de sammas varsamma rengörande, ej ommålning eller omförgyllning.[2]

---

[1] Kongl. Maj:t har den 7 november låtit bero vid församlingens egenmäktigt utförda anordning af panelen, men i öfrigt afslagit församlingens anhållan. Församlingen hade bland annat anhållit, att bladrankorna i takhvalfvet ej skulle återställas, ehuru enskild församlingsbo förklarat sig villig att bekosta detta arbete.

[2] Kongl. Maj:t har den 18 oktober godkänt Akademiens framställning.

I anledning af remiss af handlingar rörande restaurerande af *Källunge* kyrka, Gotland, beslöt Akademien anmäla, att hon ej har vid de föreslagna åtgärderna någon annan erinran att göra än en hemställan om föreskrift att vid predikstolens ändring noga tillses, att den närstående kolonnen ej tager skada samt att de i kyrkfönstren befintliga lemningar af glasmålningar noga bevaras.[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande restaurerande af *Skabersjö* kyrka, Lunds stift, beslöt Akademien att instämma i k. Öfverintendentsembetets uttalande i ämnet, då genom detta de arkeologiska intressena äro tillgodosedda.[2]

Historisk forskning. Dr K. H. Karlsson hade insändt berättelse om sina hittills bedrifna forskningar i Vatikanska arkivet samt tillika framhållit att flere år torde åtgå för att systematiskt fullfölja och afsluta dem. Akademien beslöt hos Kongl. Maj:t hemställa om proposition till riksdagen om ett extra anslag af 3,000 kr. om året för fortsättande af dr Karlssons forskningar.

Akademiens fonder. Akademien beslöt af Bergerska fondens räntemedel lemna dr S. Clason ett bidrag till täckande af kostnaden för tryckning af hans gradualafhandling: *Till reduktionens förhistoria: gods och ränteafsöndringarne och de förbudne orterna.*

Dr Clason antogs som biträde vid utgifvande af Axel Oxenstiernas skrifter.

Akademiens sammanträde den 5 november.[3]

Akademiska ärenden. Till utländske ledamöter valdes direktören för det österrikiska institutet för historisk forskning i Rom hofrådet *Theodor Ritter von Sickel* samt generalsekreteraren vid arkeologiska institutet i Berlin professor *Alexander Conze.*

---

[1] Kongl. Maj:t har den 18 oktober godkänt Akademiens framställning.
[2] Kongl. Maj:t har den 18 oktober godkänt Akademiens framställning.
[3] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 4 november.

Till korrespondenter valdes riksgäldsfullmäktigen *Johan Johansson* samt föreståndaren för museet i Bologna professor *Edoardo Brizio.*

Kyrkor och kyrkliga fornlemningar. I anledning af remiss af handlingar rörande restaurerande af *Ytter-Jerna* kyrka, Strengnäs stift, beslöt Akademien anmäla, att kyrkan visserligen är af hög ålder, men att den genom skedda ändringar har förlorat den ursprungliga karaktären, så att ur arkeologisk eller konsthistorisk synpunkt intet är att erinra vid de föreslagna åtgärderna.[1]

I anledning af remiss af en ansökan af *Hemse* församling, Gotland, angående anslag af allmänna medel till restaurerande af kyrkans nyfunna målningar, beslöt Akademien hemställa om föreskrift, att målningen inom kyrkan måtte inskränkas till de gamla målningarnes återställande samt att ett bidrag af allmänna medel intill halfva restaureringskostnaden, dock icke öfverstigande 300 kr., måtte lemnas församlingen.[2]

I anledning af remiss af *Köinge* församlings, Göteborgs stift, anhållan att få rifva den gamla kyrkan, beslöt Akademien anmäla, att ehuru Köinge kyrka är af hög ålder, hon genom vidtagna förändringar förlorat allt karakteristiskt, hvadan ur arkeologiskt och konsthistoriskt hänseende intet är att erinra vid den föreslagna åtgärden, dock under förutsättning af iakttagande af de vid kyrkors rifning vanliga vilkoren.[3]

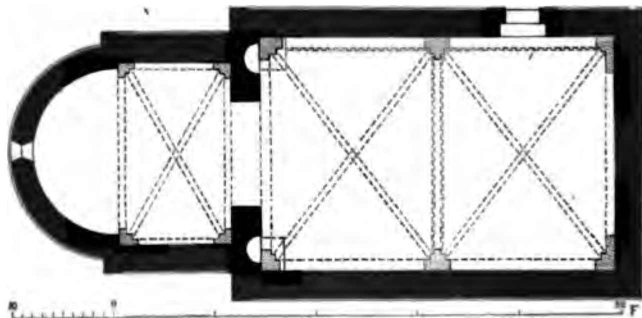
I anledning af remiss af Strengnäs domkapitels anhållan att Kongl. Maj:t ville af riksdagen äska 27,000 kr. för blottande och kompletterande af de å *Strengnäs* domkyrkas hvalf och sidomurar befintliga målningar, beslöt Akademien tillstyrka bifall, dock med villkor att Akademien sättes i tillfälle att i detalj granska planen för målningarnes restaurerande.[4]

---

[1] Kongl. Maj:t har den 29 november godkänt Akademiens framställning.
[2] Kongl. Maj:t har den 29 november ej funnit skäl att bifalla församlingens anhållan.
[3] Kongl. Maj:t har den 15 november godkänt Akademiens framställning.
[4] Akademien har icke mottagit någon underrättelse om Kongl. Maj:ts beslut i detta ärende.

I anledning af remiss af handlingar rörande vidgande och restaurerande af *Espö* kyrka, Lunds stift, beslöt Akademien, enär genom den af k. Öfverintendentsembetet föreslagna utvidgningen af koret, kyrkan skulle förlora sin ursprungliga karaktär och sålunda derigenom större stilenlighet icke kunde vinnas, samt enär rundbågsfrisen och tandsnittskiftets utförande rundt kring kyrkan är onödigt och för kyrkans byggnadshistoria vilseledande, beslöt Akademien hemställa, att ärendet måtte för förnyad behandling åter hänvisas till embetet.[1]

I anledning af remiss af handlingar rörande rifvande af *Bjurbäcks* kyrka, Skara stift, beslöt Akademien anmäla, att



11. Espö kyrka, Skåne.

denna kyrka, uppförd vid midten af 1600-talet, ej eger något arkeologiskt eller konsthistoriskt intresse, hvadan intet är att invända mot den föreslagna rifningen, under förutsättning af föreskrift att de gamla inventarierna tagas till vara.[2]

Medaljförslag. Ett från nautisk-meteorologiska byrån inlemnadt förslag till belöningsmedalj godkändes icke.

Föredrag. Dr Ekhoff redogjorde för de hittills vidtagna åtgärderna för konserverande af kyrkoruinerna i Sigtuna.

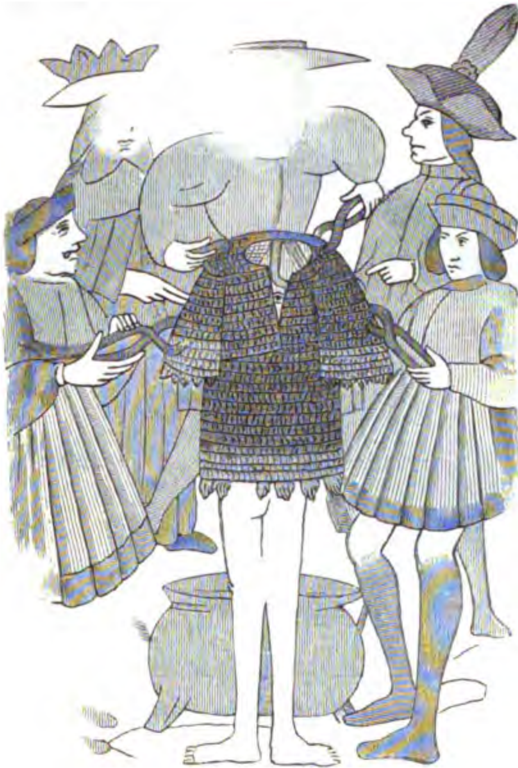
---

[1] Kongl. Maj:t har den 13 december efter förnyadt hörande af k. Öfverintendentsembetet godkänt Akademiens hemställan utom i afseende på ändringar af koret.

[2] Kongl. Maj:t har den 15 november godkänt Akademiens framställning.

Akademiens sammanträde den 3 december.[1]

Akademiska ärenden. Till preses valdes hr Björnstjerna, till ledamöter af förvaltningsutskottet hrr Wedberg och von Ehrenheim, till suppleanter i förvaltningsutskottet hrr Silfverstolpe och Bowallius, till ledamöter af den historiska nämnden hrr



12. Ume landsförsamlings kyrka.

Styffe, Forssell och Malmström, till ledamöter af den antiqvariska nämnden hrr Hans Hildebrand, Montelius och Odhner, till revisorer af Akademiens räkenskaper hrr Wærn och Alin, till revisorssuppleant hr Silfverstolpe.

[1] Förvaltningsutskottet sammanträdde den 2 december.

Vesterås domkyrka.

Sedan jag, beledsagad af doktor Ekhoff, besökt Vesterås domkyrka, för att sätta mig in i de föreslagna restaureringsåtgärderna, får jag i de punkter, hvilka falla inom det område, med hvilket Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets-Akademien har att sysselsätta sig, afgifva följande utlåtande.

Åt orgeln skulle upplåtas fyra af de fem hvalfven i kyrkans vestligaste tvärparti. Det femte hvalfvet liksom det närmast öster derom liggande skulle användas som dopkapell.

Arkitekten Lindegren har föreslagit, att det sydligaste hvalfvet i det första tvärpartiet skulle ingå i det tillämnade dopkapellet, Öfverintendentsembetet deremot föreslår, att orgelläktaren skall upptaga de fyra hvalfven från söder räknadt, hvadan dopkapellet skulle ligga vid den norra sidan. Jag understödjer på det lifligaste detta ändringsförslag. Det ingår i den kristna kyrkobyggnadens gamla traditioner, att dopkapellet skall ligga åt norr.

Mellan Öfverintendentsembetet och vederbörande i Vesterås föreligga olika meningar, huruvida den nya läktaren skall höjas för beredande af en rymlig förhall inom tornet eller om detsamma kan vinnas genom att sänka midtskeppets golf under orgelläktaren. Ur arkeologisk synpunkt är denna fråga likgiltig och anser jag derför att Akademien icke har att i denna uttala sig.

Vesterås domkyrka är uppförd af tegel och har i alla de former, hon under tidernas lopp haft, varit en tegelstenskyrka. Det verkar derför störande, då i det nya förslaget stora portaler af huggen sten äro insatta på norra och södra väggarna — det är ett främmande element, som här blifvit tillagdt domkyrkan — främmande icke blott för denna, utan för hela den medelsvenska tegelarkitekturen. De vida, något tryckta portalerna återgifva gotländska motiv. Den gotländska arkitekturens former äro fullkomligt främmande för Mälaredalens

konst, och innebär således äfven detta en betänklig nyhet. Jag anser det vara lämpligast, att denna del af restaureringsförslaget återremitteras till Öfverintendentsembetet för förnyad granskning, hvilket icke innebär något uppskof af arbetena, då anordningen af kyrkans vestra del samt anbringandet af läktare och dopkapell icke står i ringaste sammanhang med ändringen af portalerna. Stockholm den 1 april 1895.

Hans Hildebrand.[1]

Målningarna i Hemse kyrka, Gotland.

Den 27 juni 1889 besökte jag, åtföljd af Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens tecknare Sörling Hemse kyrka på Gotland och fann der på norra väggen spår af medeltidsmålningar. Inom samhället fanns då ett lifligt intresse för dessa målningars blottande, och jag meddelade alla nödiga upplysningar, huru detta skulle utföras.

När sedermera mina vägar förde mig till närheten af Hemse kyrka, besökte jag denna för att taga kännedom om resultatet af blottningsarbetet. Jag fann då blottningsarbetet vara väl utfördt, hvadan således mina förhållningsorder blifvit väl uppfattade och åtlydda, men att ännu en dryg del af målningarna icke blifvit blottad. Tillfrågad, hvad man hade att göra med dessa målningar, svarade jag, att derom kunde intet yttras, förr än det återstående blifvit blottadt. Detta svar

---

[1] K. Öfverintendentsembetet, å nytt hördt, har, utan att dela Akademiens åsigt med afseende på sandstensportalerna, likväl låtit uppgöra särskilda alternativa förslag till portaler af tegel, olika å den norra och den södra sidan. Vederbörande myndigheter i Vesterås hafva hemstält, att derest tegelportaler skola anbringas, de må få å båda sidorna samma utseende.

Efter hvad för mig uppgifvits lär man senare i Vesterås kommit till den åsigten att det vore bäst att uppföra tegelportaler, hvadan således den mening jag från början hyst kommit till giltighet.

H. H—d.

gaf jag vid ett ännu senare besök, och samma svar har jag gifvit genom en Akademiens stipendiat.



15. Hemse kyrka, Gotland.

Det oaktadt, när det sedermera blef tal om kyrkans reparation, gjordes hemställan om huru målningarna skulle behandlas, samt, om de skulle blottas, huru dermed skulle tillgå



16. Hemse kyrka, Gotland.

— frågor, som af mig redan blifvit tillräckligt besvarade. Förliden sommar brefvexlades mellan biskopen öfver Gotlands stift och mig i ämnet, och jag svarade härvid dels att hvad som blottats af målningarna i Hemse kyrka, blottats af medlemmar i Hemse samhälle och att det således var i Hemse väl bekant, *huru* målningarna skulle blottas, dels att jag upprepade gånger framhållit, att intet kunde om målningarna uttalas förr än de i sin helhet blifvit blottade. Jag saknade skäl att upprepa flere gånger gifna anvisningar.

Efter en något senare brefvexling med pastorsembetet blefvo emellertid de återstående målningarna blottade, och anmälan derom gjordes i en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilken den 18 oktober förlidet år genom nådig remiss kom Akademien tillhanda. Sjelf var jag förhindrad att då resa ned till Gotland, någon annan af Akademiens tjenstemän kunde då ej heller sändas, och dessutom voro då alla till Akademiens förfogande för år 1894 till sådana ändamål afsedda tillgångar, såväl af statsmedel som af enskilda medel, fullständigt uttömda. Jag gjorde ett försök att få de senast blottade målningarna fotograferade, då goda fotografier möjligen kunde göra en besigtningsresa onödig, men detta lyckades icke. Besigtningen måste således uppskjutas till innevarande år och skall försiggå, så snart regelbunden ångbåtsfart på Visby begynner, hvilket ännu icke skett.

Jag hemställer att Akademien ville med anledning af den senast remitterade handlingen till Kongl. Maj:t öfverlemna denna min P. M. med förklaring att Akademien ville, så snart besigtningen kunnat ske, inkomma med underdånigt utlåtande i hufvudfrågan.

Stockholm den 2 april 1895.

Hans Hildebrand.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet.

Samlingarnas tillväxt under år 1895.

9814. En Garpenbergs halfdalersplåt af år 1711 (det första kända exemplaret), ett 1-öre i silfver af år 1645, 2 danska silfvermynt, ett österrikiskt silfvermynt, en fransk bronsmedalj.

9815. *Gotland, Hemse sn, Hulta.* Armring af guld (fig. 17), flätad af fyra tenar. Yttre diameter 7,3—8,2 cm. Vigt 51,75 gr.



17.



18.

Funnen i en åker, hvarest år 1891 en annan guldarmring hittats (inv. 8943), hvars vigt var 96,04 (fig. 18).

9816. Relikgömma af förgyld koppar (fig. 19) i form af en rektangelformig ask med rundade hörn, af måtten 8,9 × 5,1 × 1,7 cm. Kanten tandad, hvar tand ornerad med knippen af streck utgående från en innanför tänderna löpande ristad linie. Å den ena kortsidan sitter ett med en nit löst fäst handtag, i motsatta kortsidan är en stor bit borta. På den bevarade yttre

ytan ses en graverad bild af den hel. Birgitta. På kantsidorna läses i minuskler: de mensa S birgitte (vidu)e de regno Schwecie d. v. s. gömman har omslutit en träbit utskuren af ett bord,



19. Relikgömma.

som tillhört den hel. Birgitta, enka från Sveriges rike. Det sätt, på hvilket Sveriges namn blifvit stafvadt, antyder ett högtyskt ursprung. — Vid Altomünster i Baiern fanns ett

birgittinerkloster. — Den hel. Birgittas bordskifva förekommer som altarprydnad i hennes kapell i Rom.

9817. En medalj öfver John Ericsson. *Åts.* JOHN · ERICSSON · STATY · AFTÄCKT · I · NEWYORK · MDCCCLXXXXIII Bröstbild, nästan helt framvänd. Vid sidorna 1803 | 1889. Vid bröstbildens underkant finnas de ristade bokstäfverna N. Y. ENGR. & DIES. CO. *Fråns.* Krans af lager och ek. I öppningen femuddig stjerna. I fältet bugtad sköld delad, nedre delen klufven. Fält 1: en monitor, fält 2 rödt, fält 3 purpur. — *Gåfva af The John Ericsson Memorial Association of New-York genom Charles K. Johanson och Gustaf Gullberg.*

9818. *Uppland, Erlinghundra hd, Alsike sn, Tuna.* Två ovala spännbucklor, 6 hela och 3 brutna kufiska mynt med ögla (präglade under åren 708—784), delar af ett stort bågspänne, 84 perlor af lera, glas, karneol, ett arbetadt stycke elghorn, 8 bitar af en större kam, 2 bitar af en bronskedja, skrinhandtag af jern. jernkrok, jernmärla, 50 klinknaglar, 32 jernbitar, 3 bronsbitar, 5 mindre fogelben.

9819. *Uppland, Håbo hd, Skoklosters kyrkogård.* Från medeltiden: jernföremål af okänd bestämmelse, 11 bitar af stenkärl. Från nyare tid: 2 munbett, flintlås, lås till ett skrin, handtag, vrickborr, 2 ringar, 2 bitar, bordknif. allt af jern, 2 plåtar, 6 bitar af malm eller brons, tunnt bleck, kula af bly, klotformig silfverknapp, tunn benskifva, 2 bitar af stenkärl, 59 bitar af lerkärl, tobakspipa af lera, 3 bitar af en porslinstallrik, 7 glasbitar, 6 bitar marmor (af ett epitafium?), 2 bitar af brynen.

9820. Fem mynt (10-krona, 5-krona, 10-öre, 2-öre, 1-öre) och 21 medaljer i silfver (M. Choræus, C. J. Schlyter, M. E. Lagerberg, J. Johansson, W. H. Lincoln, Skansens vårfest, k. Akademiens för de fria konsterna hedersmedalj till A. Röhss, Göteborgs och Bohusläns k. hushållningssällskap (2 storlekar), Södermanlands läns k. hushållningssällskap (2 storlekar), Eslöfs handverksförening, Lidköpings handverks- och industri-

förening, Göteborgs gymnastikförening, Vesterbottens regementes officerares skytteförbund, hästutställningen i Stockholm, föreningen V. A:s idrottsafdelning, Billingsfors skyttegille, infanteriets skjutpris, Sotholms härads hästvänner, idrottsklubben Hephata). — *Leverans från k. Myntet.*

9821. Sexton afbildningar i förgyld koppar af de vid Hiddensöe i Pommern funna smyckena (jfr Baier, *Der Goldschmuck von Hiddensöe im Provinzialmuseum zu Stralsund*). — *Gåfva af guldsmeden Telge i Berlin.*

9822. *Friherre Claes Kurcks fornsakssamling.* — Om denna lemnas närmare underrättelse i det följande.

9823. Detta nummer utgår. Genom förbiseende hade ett fynd, som redan fått nr 9605, blifvit för andra gången upptaget.

9824. *Blekinge*, *Medelstads hd*, *Ronneby sn*, *Hulta.* Ett tjockt jernstycke, fyra stycken jernslagg, en mängd små bitar af ett lerkärl, brända ben; funnet i och invid en stensättning. — — *Nättraby sn*, *Dalby.* Flere bitar af ett svärd, skaftcelt och spjutspets af brons, liten genomskinlig blå glasperla, några små kolbitar; funnet i en grafhög. — — *Edestads sn*, *Leråkra* (en grafhög på Listerby åsar). *a.* från lerkärlet midt i högen: 3 dubbla bronsknappar, sländtrissa (?) af brons, lerkärlsbitar i stor mängd, brända tvättade ben i mängd, några små kolbitar; *b.* från ett annat lerkärl: 2 perlor af bernsten. — — *Listerby sn*, *galgbacken å Listerby åsar.* *a.* från en oval stensättning: bit af en fyrkantig bronsten, några mycket små hartsbitar, ett stycke grönsten, som visar spår af bearbetning, en mängd brända ben; *b.* från en aflångt rund stensättning: brända ben. — — *Listerby* (*och Edestads*) *sn*, *Kartorp.* Bågspänne af brons (jfr M. 433), 2 bitar af ett dylikt spänne, bronsperla, smält perla af röd glasfluss, sländtrissa af bränd lera, jernnit, förrostade jernfragment, 2 små ornerade bitar af en benkam, en mängd bitar af ett lerkärl, kolbitar och brända ben (ur en hög); rund bronsskifva, skadad af eld, bit af ett bronsbeslag (genombrutet, med djurmotiv fig. 20), 9 bronsnitar, 8 jernnitar, nit eller

dubbelknapp af jern, 2 jernsöljor, bit af jernbleck, 6 bitar af bronsbleck, bränd bronsten, liten smält bronsklump, rännformigt hoprulladt jernbleck, 3 jernbitar, flere bitar af en benkam, bitar af små låga spelbrickor af ben, liten hartsklump, 2 flintskärfvor, en mängd brända ben (hög); brända ben (hög); brända ben (röse); bit af hästsko af jern, bit af benkam, bitar af lerkärl, brända ben, kol (hög); brända ben (röse); brända ben (stensättning). — — *Listerby sn*, *Kartorps hallar*. Flintskärfvor, kolblandad aska, djurben (röse); brända ben, kolbitar (hög); brända ben (hög). — — — *Yxnarum*. Flintskärfvor, brända ben (röse); brända ben (röse); brända ben (mindre upphöjning invid ett röse); bernstensperla, grofva lerkärlsbitar (rösbotten). — — *Listerby sn*, *Yxnarum Muregården*. Spets af en flintdolk, 3 flintskärfvor, bitar af lerkärl, obrända ben, kolbitar. — *Östra hd*, *Augerums sn*, *Augerum*. Lerkärlsbitar, 3 flintskärfvor (brandfläckar). — *Medelstads hd*, *Listerby sn*, *Kuggeboda*. 2 mejslar af gråsten, 2 bitar af en slipsten af sandsten, 2 flintkärnor, större och mindre flintskärfvor, obränd benbit, kolbitar (boplats från stenåldern). *Småland*, *Allbo hd*, *Vestra Torsås sn*, *Ulfö*. Några flintskärfvor, 2 skärfvor af annan stenart, kolbitar, brända benbitar (brandfläckar). — Allt detta funnet vid undersökningar af dr C. Wibling.

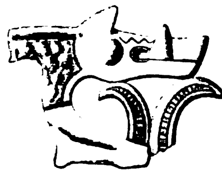
9825. *Blekinge*, *Östra hd*, *Augerums sn och gård*. Båtformig stenyxa, 2 hålmejslar af flinta, flintmejsel, 4 flintskärfvor, 2 lerkärl och flere skärfvor, 2 obrända ben af nötkreatur (från brandfläckar). — — — — Nedre delen af en stenyxa, afbruten i skafthålet, öfre delen af en stenyxa med skafthål (i trädgården). — — — — Flintknif, sländtrissa af bränd lera. — — — — Halfrund, tunn bronsknif, stort lerkärl, brända, tvättade ben, kolbitar (graffynd). — *Medelstads hd*, *Ronneby sn*, *Djurserydsfall*. Nedre änden af en flintyxa, hålmejsel af flinta, gjutform af sandsten. — — — *Östra Hult*. Flintmejsel. — *Medelstads hd*, *Backaryds sn*, *Stockholm*. Hålmejsel af mörkgrön sten (funnen i en mosse). — — — *Hjorthålan*. Nedre delen af en i skafthålet afbruten grönstensyxa. — — *Sillhöfda*

sn, Sjunnamåla. Mejsel af flinta (röse). — — *Nättraby sn, Fermanstorp.* Ett i 4 bitar brustet bronssvärd (funna i en 5 cm bred öppning mellan två jordfasta stenar och på ungefär 40 cm djup i den der hopade lösa myllan). — — *Edestads sn.* glasperla. *Småland, Allbo hd, Vestra Torsås sn, Ulfö.* Flintmejsel (funnen i en åker invid det ställe, der stenåldersgrafvarna träffats). — *Kinnevalds hd, Almunderyds sn, Toftåsa.* Flintmejsel (sandgrop).

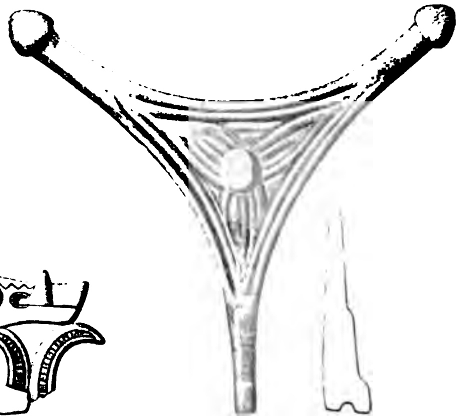
9826. *Östergötland, Lysings hd, Vestra Tollstads sn, Alvastra klosterruin.* Fyra pelarbaser af kalksten (jfr *Månadsbladet* 1892 fig. 84), bitar af huggna kalkstenslister, bit af taktegel.



21.



20.



22.

9827. *Dal, Vedbo hd, Bäcke sn, Vättunge.* Svärd, spjutspets, yxa, knif af jern, funna i ett grustag.

9828. *Öland, Högby sn, Ödevi.* Solidus af kejsar Theodosius II (Sabatier pl. V fig. 6). — Funnen i en åker.

9829. *Gotland, Rute sn, Valla.* Armbygel af silfver med inslagna prydnader. Vigt: 88,17 gr. — Funnen i en aker.

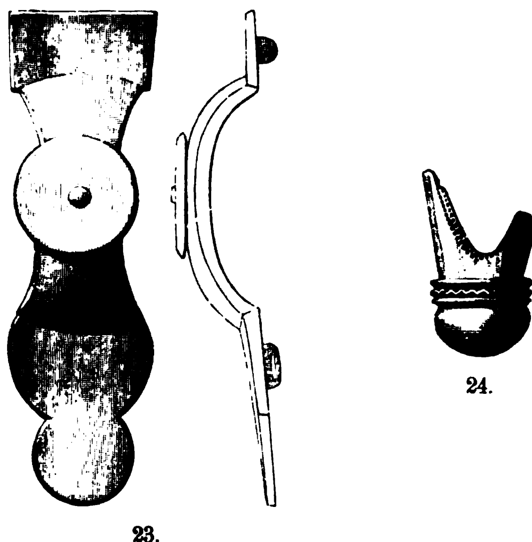
9830. *Gotland, Lokrume sn, Annexhemmanet.* Rundt spänne af brons, djurhufvudformadt spänne af brons, 17 glasperlor. — Funnet pa utmarken Kyrkrumsslätt vid borttagandet af ett röse.

9832. *Gotland*, *Vesterhejde sn.* Genombrutet bronsföremål (fig. 21), tresidigt öfverstycke till en bronsnål (fig. 22).

9832. *Gotland*, *Väte sn*, *Haltarfve.* En dansk 2-skilling af år 1674.

9833. *Gotland*, *Hafdhems sn*, *Rosarfve.* Del af en bronsnyckel.

9834. *Gotland*, *Sanda sn*, *Nystugu.* Två runda bronsspännen, 3 bitar af en bronskedja, litet sönderbrutet bronsföremål.



23.

24.

9835. *Gotland*, *Viklau sn*, *Tuna.* Två bågfibulor af brons, en fingerring af brons, bronsbeslag i form af ett djurhufvud, litet bronsföremål; bronshandtag till en gryta (modernt).

9836. *Gotland.* Litet simpelt bågspänne af brons (fig. 23); stort bågspänne af brons, likt M. 445. — *Östergarns sn.* Stor spjutspets af brons. — *Gammalgarns sn.* Två bitar af en bronskupa, doppsko af brons (fig. 24). — *Grötlingbo sn.* Ändbeslag,

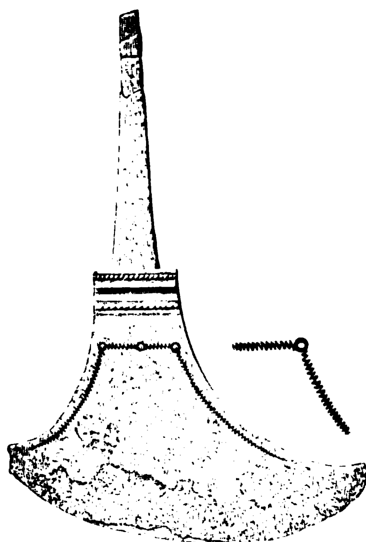
[1] Sen typ, från hvilken den tidigare utvecklingens karakteristiska drag till största delen försvunnit.

bågspänne, hattformig prydnad, nål och rundt bronsspänne, allt af brons. — *Vestkinde sn.* Dosformig spännbuckla af brons.

9837. *Östergötland, Vadstena.* Fingerring af guld (medeltid).

9838. *Östergötland, Aska härad, Vestra Stenby prestgård.* Sju silfvertenar, 4 tyska silfvermynt. — Höra till samma fynd som inv. 9534 och 9760.

9839. *Öland, Högrums sn och by.* Två flintdolkar. — *Glömminge sn, Röhälla.* Tunn platt jernyxa (till formen liknande fig. 26, hvars original likaledes är funnet på Öland



25.

(Öfretorp, Algutsrums sn; förvaras i Kalmar museum). — *Gårdby sn.* Massiv ring med rembeslag af brons. — *Sandby sn.* Två bitar af brättet till en sköldbuckla af jern, 2 stycken af det rännformiga kantbeslaget till skölden, ändbeslag till en rem af brons, bit af en böjd bronsribba. *Kalmar län, Norra Möre hd, Bäckebo sn, Abbetorp.* Stenyxa med skafthål.

9840. *Uppland, Simtuna hd och sn, Lundby.* Bronsspänne likt M. 322, liten spiral af bronstråd till ett dylikt spänne, liten enskalig oval spännbuckla af brons, simpel armbygel af

brons, bit af dylik, 8 bronstenar, 3 öppna ringar af bronstråd, 2 bitar af en bronskedja, sönderbränd bronsklump, 5 glasperlor, 3 brynen af lerskiffer, bitar af ett groft lerkärl, jernspjut. — Detta graffynd är anträffadt på norra sidan af landsvägen, nära rågången mellan Lundby och Råby byar.

9841. *Uppland, Frötuna skeppslag, Länna sn, Underskog.* Trearmadt jernföremål, en utnött jernknif, 2 jernspikar.

9842. *Stockholm, Luntmakaregatan 16.* Handqvarn af grön kalksten.

9843. Två tvåriksdalrar (k. Johan III:s, utan år) samt 20 svenska riksdalrar för åren 1542, 1543, 1544, 1545, 1573, 1578, 1639, 1640, 1641, 1642, 1642, 1642, 1643, 1644, 1645 och 1646 samt 6 k. Sigismunds polska riksdalrar.

9844. *Gotland, Stenkumla sn. Homa.* Två armringar, större spirallagd silfversnodd. — Armringarna väga den ena 42,91 gr, den andra 42,345 gr.

9845. *Gotland, Dalhems sn, Hesselby komministergård.* Tio hela brakteater af guldblandadt silfver af typen fig. 26, en brakteat af det utseende, som fig. 27 visar, bitar af 2 brakteater, en liten smält klump.

9846. Bägare af svarfvad masurbjörk på hög fot. — Säges hafva tillhört ett kapell på Tiveden.

9847. *Östergötland, Memmings hd, Kimsta sn, Tångstad.* Ett redskap af ben (högra radius af elg, insidan; redskapets tjockända från benets nedre ända), smaländan bred, tunn, platt, afrundad; i kanterna små, knappt märkbara inskärningar i grupper af fyra till sex. — Gåfva af majoren i generalstaben Axel O. F. von Arbin.[1]

9848. Signet af koppar, som sillhört Ramborg Staffansdotter. I skölden en tillbakaseende ulf.[2]

9849. *Vestergötland, Bollebygds hd.* Spjutspets af flinta.

---

[1] Om detta märkliga föremål och fyndomständigheterna jfr H. Munthes uppsats i *Öfversigt af K. Vetenskaps-Akademiens förhandlingar* år 1895 s. 151 f.

[2] Hon omtalas i handlingar från åren 1395—1411.

9850. Ett exemplar i guld af den medalj, som svenska regeringen låtit prägla i anledning af 300-årsminnet af k. Gustaf II Adolfs födelse.



26.



27.

9851. *Uppland*, *Håbo hd*, *Arnö* (?). Spirallagd bronsring.

9852. *Uppland*, *Trögds hd*, *Löts kyrka*. Brudpell af dubbelt siden med broderier.

9853. *Vestergötland, Barne hd, Skarstads sn, Skarstads Stenegården.* Fyra gjuttackor af guld, de tre lagda intill hvarandra, den fjerde böjd omkring dem. Halt: 0,948. Vigt: 632 gr. — »Fyndet låg ofvan jord i en hafreåker. Någon fast fornlemning finnes icke i grannskapet, men en gängse sägen förmäler, att å det ställe, der fyndet anträffades, under något krig i gamla tider varit en lägerplats, hvilket rykte möjligen bestyrkes deraf att fynd af gamla hästskor, vapendelar och dylikt icke äro så sällsynta, dock hade, såvidt hittaren kände, något fynd af högre materielt eller historiskt värde icke förut gjorts.»[1]

9854. Åtta byzantinska bronsmynt, funna dels i oasen Firan i Sinai-öknen dels i Thebe i öfre Egypten. — Gåfva af lektor *P. Waldenström.*

9855. *Skåne, Ingelstads hd, Valleberga sn.* Två bitar groft lergods, 7 bitar träkol. — *Gåfva af statsgeologen N. O. Holst.*[2]

9856. En medalj öfver k. Gustaf II Adolf.

9857. *Sundsvall.* Sex plåtmynt (½-daler 1710, 1-daler 1716, motstämplad med Göta vapen och 1718, 1-daler 1722, ½-dalrar 1722, 1725 och 1726, 116 kopparmynt 1719—1726).

9858. *Skåne, Gärds hd, Vestra Vrams sn, Vrams by.* Spjutspets af brons. — Funnen vid hackning i ett potatesland i skogen uppe på åsen nära gränsen mot Maltesholm.

9859. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels sn, Gryts by.* Stenyxa med skafthål. — Funnen i ängsmark nära Grytbysjön.

9860. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels sn, Karby.* Stenyxa utan skafthål. — Funnen i åkern närmast söder om nya ladugården.

9861. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels sn, Karby.* Lerkärl, brända ben, bronspaljett.

---

[1] Som de fyra tackorna ej kunna skiljas från hvarandra, är det omöjligt att utröna vigten af hvar och en.

[2] »På ett område mer än 1 m i genomskärning träffades ett lager af kol, delvis i ganska stora stycken. På detta funnos brända smärre stenar, ganska ordentligt lagda liksom för att täcka kolet. Ett par bitar af lergods funnos på skilda ställen. Eljes kunde intet uppletas.»

9862. *Skåne.* Spjutspets af flinta, yxa af grönsten.



28.[1]

9863. *Vestergötland, Ås hd. Murums sn och by.* Guldbrakteat (fig. 28). Vigt 5,575 gr. Halt: 0,848.

9864. Präktig kista af trä från 1500-talet med dels platt upphöjda, dels inetsade ornament.

9865. Läng och smal gobelinsremsa med växt- och vapenornament på guldbotten. Sköldarne innehålla: 1 svart fält med gyllene lejon med röd krona (Rhen-Pfalz), 2. rödt fält med gyllene riksäpple (Pfalz), 3. snedrutor, silfver och blått (Baiern), 4. silfverfält med röd grip (Berg), 5. silfverfält med röd dubbelörn, 6. fyrdelad sköld, silfver och svart (Hohenzollern). — *Gåfva af H. K. H. Kronprinsessan.* Remsan lär hafva tillhört Skällviks kyrka, Östergötland.

9866. *Gotland, Östergarns sn.* Bronsspänne likt M. 328. — *Visby landsförsamling, Kopparsvik.* Två runda bronsspännen, bronsnål till ett ringspänne. — *Grötlingbo sn.* Bronsspänne i form af ett ormlikt i slingor lagdt djur, remsölja af brons, tungformig remända af brons, rembeslag af brons.

9867. *Södermanland, Öster Rekarne hd, Barfva sn, Säby.* Båtformig yxa af grönsten.

9868. *Södermanland, Villåttinge hd, Dunkers sn.* Fem stenmejslar. — — — *Gropstugan.* Stenmejsel. — — — *Ulricelund.* Två stenmejslar. — — — *Norlången.* Stenmejsel. — — — *Smesta.* Stenmejsel. — — — *Ekorren.* Stenmejsel. — — — *Sjölund.* Jernyxa (nyare tid). — — *Lilla Malma sn.* Två stenmejslar. — — — *Mortorp.* Två stenmejslar.

9869. *Södermanland, Oppunda hd, Floda sn, Helleforstorp.* Stenyxa. — — *Lerbo sn, Speteby.* Stenyxa. — — *Sköldinge sn, Finstatorp.* Stenyxa. — — — Två stenyxor, bit af stenyxa. — — — *Skalunda.* Två stenyxor. — *Öster Rekarne hd, Sten-*

[1] Om denna brakteat jfr ATS XIV, 2, s. 98.

qvista sn, Kolsta (?). Stenyxa. — — *Ärila sn.* Två stenyxor. — — — *Vabro.* Hålmejsel af trapp. — — — *Sunta* (?). Stenyxa. — — — *Slyta.* Stenyxa. — *Villåttinge hd, Lilla Mellösa sn, Segersta.* Båtformig stenyxa. — — — *Löta.* Bit af dylik. — — — *Kramnäs qvarn.* Stenyxa, formad sten. — — — Stenyxa. — *Åkers hd, Länna sn.* Stenyxa.

9870. *Småland, Allbo hd, Hjortsberga sn, Alfvesta.* Skaftcelt och en spjutspets af brons.

9871. Ett elddon (s. k. ljuskatt) i form af en flintlåspistol.



29.

9872. *Halland, Fjärås hd, Hanhals kyrka.* Funt af sten (fig. 29).

9873. *Vestergötland, Ale hd, Gamla Lödöse.* Signet af koppar, tillhörigt en Andreas Mikilsson. I skölden tre råttor ätande på en halmkärfve.

9874. *Södermanland, Selebo hd, Toresunds sn, Vånga.* Flintyxa, stenyxa med skafthål. — *Villåttinge hd, Lilla Malma sn,*

Hosjö. Flintyxa, stenmejsel. — — *Lilla Mellösa sn, Marieberg.* Stenmejsel. — *Åkers hd och sn, Hjelmsäter.* Stenmejsel. — — — *Härads sn och kyrkoby.* Båtformig stenyxa med skafthål.

9875. *Södermanland, Daga hd, Gryts sn, Grindstugan.* Stenmejsel. — — — *Åstugan.* Hålmejsel af sten. — *Villåttinge hd, Dunkers sn, Björndammen.* Stenmejsel. — — — *Gropstugan.* Hålmejsel af sten. — — — *Rökärr.* Två stenmejslar. — — — *Vassbro.* Två stenmejslar. — — — *Nystugan.* Stenmejsel. — *Åkers hd, Länna sn.* Två stenmejslar. — — — *Norrlänna.* Stenyxa med skafthål. — — — *Råcklänna.* Rund sten med fyrkantigt hål. — — — *Söderlänna.* Stenmejsel. — — — *Källdalen.* Stenyxa med skafthål. — — — *Löfstugan.* Stenmejsel, stenyxa. — — — *Vesterlida.* Stenmejsel. — — — *Svestugan.* Skiffermejsel. — — — *Merlänna.* Stenyxa med skafthål.

9876. *Skåne, Rönnebergs hd, Asmundstorps kyrka.* Ett lerkärl, träbitar.

9877. *Öland, Sandby sn, Södra Sandby.* Två ovala spännbucklor, likarmadt bågspånne, allt af brons, jernknif. — Funna i ett grustag tillsammans med menniskoben.

9878. En hertig Johans af Östergötland 4-mark af en mycket ovanlig typ.

9879. Tjugo utländska guldmynt från medeltiden.

9880. *Östergötland, Hammarkinds hd, Vestra Husby sn, Hylinge.* Gnidsten af egendomlig form. — Gåfva af grefve F. Strömfelt.

9881. Sex utländska kopparmynt.

9882. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Hornskifva för infällning i bösskolf, käppknapp af messing, rund messingsplåt, litet oglaseradt lerhufvud, liten gjutform af sten, eldstål, plåtmynt 1-daler 1668, bit af en gotisk ljuskrona af messing, jernmortel med öra, bultlås af jern, krantapp, ask med kopparspikar, bit af svärdklinga, pilspets med bredt blad, liten lerskål med horisontalt öra, lerskål med 2 öron, foten af ett hvitglaseradt Siegburg-krus, jernyxa, 11 jernkulor, kakel och bitar af kakel m. m.

9883. *Stockholm, Rosenbad.* Kakel, bitar af lerkärl, bronskran.

9884. *Blekinge, Skåne.* Länsträdgårdsmästare J. P. Olsons samling. — Om denna jfr det följande.

9885. *Småland, Visingsö, Skogsholm.* Jernbrodd, jernnit, kol, brända ben. — Funna af ingeniör A. Friberg i en förut skadad hög.

9886. *Stockholm, tomt vid Grefturegatan.* Facetterad balustradkolonn af sten.

9887. *Kalmar län, Tunaläns hd, Tuna sn, Skirtorp(?)* Flintyxa. — — *Misterhults sn, Flivik.* Stenyxa med skafthål — *Södra Tjusts hd, Vestrums sn, Gunnarsmåla.* Stenyxa utan skafthål.

9888. *Gotland.* Djurhufvudformadt spänne af brons.

9889. *Gotland, Träkumla sn, Troma.* En ormhufvudring (ej spirallagd) af typen C. Vigt 197,7 gr.[1]) Halt 0,943. — Funnen vid harfning i en åker.

9890. Sextio utländska medeltidsmynt.

9891. 2,322 österländska kopparmynt, inköpta i Taschkend af amanuensen F. Martin, vägande ungefär 8,235 gr.

9892. *Stockholm, hörnet af Strandvägen och Grefmagnigatan.* Hänglås af jern.

9893. *Gotland, Träkumla sn,* Tre ringar med rembeslag af jern, jernring, 2 jernskållor, pilspets af jern, 2 bennålar. — *Grötlingbo sn.* Spjutspets af jern. — *Stånga sn.* Bronssmycke, äldre jernåldern. — *Fole sn.* Rund spännbuckla af förgyld brons.

9894. *Gotland, Hafdhems kyrkogård.* Stort bågspänne af typen M. 530, djurhufvudformadt spänne, litet ringspänne af brons, hög ringsölja af brons med genombrutna kedjelänkar, bronskedja, hängprydnad af brons med silfverbeläggning (jfr

[1]) Af ormhufvudringar, som tidigare införlifvats med Statens Historiska Museum finnas fyra, som väga 201,12 199,20 och 199,64 gr. Vid pass 200 gr. synas således hafva varit en vigtenhet i Norden. (Jfr *Månadsbladet* 1891 s. 139.)

M. 612), bronsnål, tunn armbygel af brons, 4 snodda bronsarmringar, bronshandtag.

9895. *Södermanland*, *Oppunda hd*, *Bettna sn*, *Åkerö*. En K. Henrik VIII:s af England *angel* (jfr Kenyon, *the goldcoins of England*). — Flera liknande mynt lära hittats samman med detta, men lemnades till barn att leka med och hafva försvunnit.

9896. *Uppland*, *Lagunda hd*, *Hjällsta sn*, *Bälsunda*. Oval eldslagningssten af qvartsit.

9897. *Uppland*, *Sigtuna*, *Lilla Sjudargården*. Oval eldslagningssten.

9898. *Skåne*, *Gärds hd*, *Vestra Vrams sn*, *Buddehus*. 2,266 silfvermynt, nämligen:

Sverige.

Gustaf I	1	
Hertig Johan af Östergötland	3	
Kristina	612	
Karl Gustaf	82	698

Danmark.

Fredrik II	2	
Kristian IV	684	
Fredrik III	801	1,487

Slesvig-Holstein.

Fredrik III	39	
Johan Fredrik	10	49

Holland.

Geldern 1640—1655	3	
Holland 1614—1618	4	
Westfriesland	1	
Zeeland 1614—1620-talet	8	
Friesland	3	
Overyssel 1618—1633	9	28

Kejsare.

Rudolf II	1		
Mathias	1		
Ferdinand II	1	3	
Rostock	1	1	2,266

Mynten hittades i en åker vid åbyggnaden. De lågo 12 cm under jordytan i en lerkruka, som föll sönder. På fyndstället hade för omkring 40 år tillbaka stått en träbyggnad.

9899. Sex antika mynt, 11 utländska medeltidsmynt.

9900. *Södermanland, Kolsundet mellan Selaön och Södermanlands fastland.* Ett medeltidssvärd.

9901. *Nerike, Snaflunda sn, Nygård.* En synnerligen väl arbetad flintdolk, 28,65 cm. lång. — Funnen i en dymosse omkring 1 m djupt.

9902. *Uppland, Simtuna hd och sn, Salfors.* Två trekantiga bronskedjor, bildade af länkar af snodd bronstråd.

9903. *Vestergötland, Kåkinds hd, Ryds sn och gård.* Obrända menniskoben. — Funna af Riksantiqvarien i en grafhög.

9904. *Gotland, Grötlingbo sn, Bölske.* Fyra hela och 3 brutna angelsaksiska mynt (Etelred, Knut), ett helt, tre brutna kufiska mynt. — Funna i en åker, i hvilken förut mynt hittats. (Jfr med 2305, 6950 och 7274.)

9905. *Gotland, Stånga kyrkogård.* Rembeslag, 4 bronsringar, 15 glasperlor. — Funnet vid upptagande af en graf vester om kyrkan, på omkr. 5 fots djup, bland lemningar af menniskoben.

9906. *Gotland, Tingstäde sn, Träskvälder.* Bronsnyckel (medeltid), liten bronsmärla, sländtrissa af bränd blekröd lera.

9907. *Gotland, Lokrume annexhemman.* Två runda bronsspännen, djurhufvudformadt spänne, hängsmycke, allt af brons, 86 hela och 2 brutna glasperlor. — Funna vid odling å s. k. kyrkrumslätt, på samma ställe som nr 9830. Föremålen lågo i en grafliknande stensättning.

9908. *Gotland, Stenkyrka sn, Niome.* Djurhufvudformadt spänne.

9909. *Gotland, Lojsta sn, Skota.* Tre romerska denarer, mycket nötta (en af Trajanus(?), två af Lucilla). — Funna i en åker.

9910. *Gotland, Tingstäde sn, Trägårds.* Bronsnål (30,4 cm lang) med skålformigt hufvud (diameter 2,55 cm).

9911. *Gotland, Eskelhems sn, Rosenbys.* Djurhufvudformad spännbuckla.

9912. *Södermanland.* Huggvärja från 1600-talet. — *Gåfva af H. Lundman.*

9913. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Silfversked, knifskaft af horn, jernmortel, kanonkammare, formtegel, lerskål, 3 kulor, lerkärl och bitar af lerkärl, kakel, bitar af porslin, bitar af svärd, lerfat.

9914. *Småland.* Kanna af hvitt stengods med reliefbilder framställande Herodes' gästabud och dottern med Johannes döparens hufvud; årtalet 158(?).

9914. *Tyskland, trakten af Leipzig.* Guldbrakteat. — För den komparativa samlingen.

9916. *Vestergötland, Kullings hd, Eggvena sn, Nolgården.* Två pilspetsar af ben. — De funnos 130 m vester om Eggvena kyrka på Nolgårdens egor, i en nygräfning, ungefär 10 m. från Nossans kant. De lågo på 3 m djup i horisontal ställning, omkr. 3 fot från hvarandra. Marken på fyndstället bestod öfverst af 0,5 m. torf, derunder 2,5 m. gyttjehaltig lera; pilspetsarne hittades i bottnen af lerlagret. Ett prof af leran har undersökts af docenten Gunnar Andersson, hvilken deri fann frukter af *Alnus glutinosa*, *Betula verrucosa* och *odorota*, *Scirpus lacustris* och *Alisma plantago*, fruktgömme och nötter af *Carex filiformis*, frön af *Menyanthes trifoliata*, *Ranunculus* (*repens?*) och *Nymphæa alba*, dessutom kolbitar, insektägg, skalbaggsvingar samt en massa ej bestämbara växtfragment. »Utaf såväl profvets utseende som af ofvan angifna flora framgår, att leran afsatts i ett bäcken med öppet (omkr. 1—1,5 m

djupt) vatten med rik växtlighet vid en tid, då vårt lands växtverld *minst* nått den utveckling, att i Götaland furflorans sydligaste växtarter invandrat.»

9920. Plånbok af röd saffian med en ficka samt porträtt i miniatyrmålning af grefve Axel von Fersen, utfördt af Le Moine år 1811 och af honom signerade. Plånboken är på insidan stämplad med namnet M. Harling.

9921. Kanna af stengods.

9922. Sex brittiska mynt (4 guld, 2 silfver). — *Gåfva af Sir John Evans.*

9923. *Gotland.* Eggdelen af en stenyxa med skafthål; stycke af malm hörande till en ljusstake (troligen medeltiden).

9924. *Gotland, Hoburgen.* Väfskifva af ben, mosaikperla af glas, perla af bandagat.

9925. *Öland.* Två flintmejslar, två flintspjut, ett skifferföremål, en fibula af brons, del af en remsölja af brons, spjutspets af jern, remsölja af jern.

9926. *Kalmar län, Handbörds hd, Högsby sn, Strömsnäs bro.* Hålmejsel af flinta. — Funnen på Emmåns botten under upprensningsarbetet vid nämnda bro. Vid samma årensning, men något högre upp i ån hittades inv. 9573 och 9727.

9927. *Dalarne, Idre kapellförsamling.* Spjutspets af rödbrun hälleflintartad bergart, bit af en liknande spjutspets, något gråare till färgen. — Funna i omedelbar närhet af Idresjön. I trakten kring Idre by förekommer samma stenart som den, af hvilka de ofvan nämnda föremålen äro arbetade.

9928. *Uppland, Simtuna hd och sn, Lundby.* Öppen armring af brons. — Funnen å samma graffält som nr 9840.

9929. Medalj i brons, som Hamburgs senat låtit prägla med anledning af Statssekreteraren d:r von Stephens 25-åriga tjenstejubileum.

9930. *Vestergötland, Kållands hd, Ufvereds sn, Lars Benkts-gården.* Treryggad fingerring af guld. Vigt 15,94 gr.

9931. *Skåne, Järrestads hd, Nöbbelöfs sn, Östra Nöbbelöf.* Gjutform af täljsten, båda halfvorna.

9932. Framlidna kanslirådet W. T. Strokirks samling af svenska poletter.

9933. *Gotland, Ejsta sn, Uggårds.* Två armbyglar af silfver (jfr M. 597). Vigt: 117,5 och 109,25 gr. — Funna i en åker, »hvarest dels år 1856, dels omkr. ett år derefter fynd af kufiska mynt, silfvertenar m. m. uppgifvas hafva gjorts af Olof Jakobsson Lillegårds och Petter Eriksson Uggårds, hvilka fynd blifvit för statens samlingar inlösta». De två tidigare fynden hafva i inventariet nr 2250 och 3380.

9934. *Gotland, Dalhems sn, Dune.* Dosformigt spänne af brons (jfr *Månadsbladet* 1870 p. 48).

9935. *Gotland, Ganthems sn, Norrbys.* Ringspänne af brons (jfr M. 592).

9936. *Gotland, Ejsta kyrkogård.* Djurhufvudformadt spänne.

9937. *Gotland, Lojsta sn, Rovide.* Djurhufvudformadt spänne.

9938. *Gotland, Martebo sn, Qvie.* En kejsar Anastasii guldsolidus (jfr Sabatier pl. VIII, p. 25).

9939. *Gotland, Fole sn, Öster-Ryftes.* Skaftcelt af brons.

9940. *Gotland, Stenkumla sn, Homa.* Lång böjd bronsten. hvars ena ände är lindad kring en liten tvärstång. Funnet i en åker, der förlidet år fynd uppgifvits hafva anträffats, som blifvit för statens samlingar inlöst. (Inv. 9844: 2 armringar och en silfverten.)

9941. *Gotland, Lokrume prestgård.* Djurhufvudformadt spänne (jfr M. 532), liten bronsnål, litet ringformigt hoprulladt bronsband, 37 glasperlor (röda, mörkblå, blågröna, grågröna, gulgröna, gula, hvita, en folierad). — Funnet under en större gråsten bland ben.

9942. Två porträttmedaljonger utförda i svart wedgewood, framställande den ena den svenske botanisten Daniel Solander, Linnés lärjunge († 1782), och den andra engelsmannen Sir Joseph Banks († 1820). — *Gåfva af antiqvitetshandlanden H. Bukowski.*

9943. *Skåne, Bjäre hd.* Rikt ornerad skaftcelt af brons (jfr *Månadsbladet* 1890 p. 58).

9944. *Skåne.* Sexsidig silfverknapp med ögla.

9945. *Södermanland, Daga hd, Frustuna sn, Valasjön.* Rikt rembeslag.

9946. *Skåne, Luggude hd, Brunnby sn, Bökebolet.* 294 mindre silfvermynt:

Sverige.

Hertig Johan	1		
Kristina	98		
Karl Gustaf	10		
Karl XI (senaste året 1675)	160	269	

Danmark.

Fredrik II	1		
Kristian IV	1		
Fredrik III	17		
Kristian V	1	20	

Slesvig-Holstein.

Fredrik III	3		
Kristian Albrekt	1	4	
Hamburg	1	1	294

9947. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Kakel, bitar af lerkärl och porslin.

9948. Amaranterordens sigillstamp af jern.

9949. Silfversked med inskrifter; spänne af förgyldt silfver.

9950. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Bitar af lerkärl och porslin.

9951. *Södermanland, Oppunda hd, Floda sn, Källtorp.* Fyra stenmejslar. — — — *Vikstorp.* Två stenmejslar. — — *Vestra Vingåkers sn, Jeriko.* Stenmejsel. — — — *Målka,* Båtformig stenyxa med skafthål. — *Villåttinge hd, Lilla Mel-*

lösa sn, Djupgraf. Stenmejsel. — *Öster Rekarne hd, Husby sn, Berga.* Flintmejsel. — — — *Tandla.* Stenyxa med skafthål. — *Nerike, Kräklinge sn, Nalavi.* Stenyxa med skafthål. — *Viby sn, Körtingsberg.* Stenyxa med skafthål.

9952. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Bitar af kakel och lerkärl.

9953. *Uppland, Sollentuna hd och sn, Norrtorp.* Flintdolk.

9954. Kammarjunkaren A. Coyets samling af svenska mynt från tiden efter K. Magnus Eriksson och intill början af riksdalerpräglingen (510 mynt).

9955. Två galliska guldmynt, 9 medeltidsmynt (3 af guld, 6 af silfver).

9056. En mindre samling sydamerikanska fornsaker. — *Gåfva af hr A. Löfgren.*

9957. Nio aftryck af gotländska sigill. — *Gåfva af professor G. Lindström.*

9958. *Gotland, Sanda sn, Lekarfve.* Två jernyxor, ramstycke af brons till en sölja, föremål af bronsbleck.

9959. *Gotland, Norrlanda sn, Leipstäde.* Jernyxa.

9960. *Gotland, Björke sn.* Jernnyckel (jfr M. 497).

9961. *Gotland, Halla sn, Hallegårda.* Stenyxa med skafthål.

9962. *Gotland, Vallstena sn, Bjers.* Öfre delen af en stenyxa.

9963. *Gotland, Martebo myr.* Stenyxa.

9964. *Gotland, Vänge, Skogs.* Jernten med bronsbeklädd ögla.

9965. *Gotland, Valls sn, Qvie.* Ringspänne af brons.

9966. *Gotland, Vallstena sn, Slumra.* Pilspets af flinta, 2 stenyxor.

9967. *Gotland, Stenkumla sn, Larsarfve.* Jernbetsel.

9968. *Gotland, Vallstena sn, Slumra.* Stor handyxa af grönsten, 2 grönstensmejslar, ringsölja af brons.

9969. *Gotland, Eskelhems sn.* Romersk denar, djurhufvudformadt spänne, kamliknande hängsmycke, rundt skedblad af

brons, bronsknapp, bronsskaft (till en knif?), bronsprydnad till bälte eller rem.

9970. *Gotland, Fole sn, Hejde.* En stor mängd halfperlor af brons, bit af ett lerkärl, ett stycke hufvudskålsben. — Skelettet låg under en kalkhäll 2 fot under markens yta.

9971. *Gotland, Vallstena sn, Bjers.* Trekloadt jernredskap, två jernredskap af okändt bruk.

9972. *Gotland, Dalhems sn, Busarfve.* Grön stenmejsel, hålcelt af brons. — — *Karungs.* Ett Johan III:s halföre af år 1581, 1/24 thaler från hertig Adolf Fredrik IV af Meklenburg-Strelitz.

9973. *Gotland, Gothems sn, Botvalde.* Föremål af jern (modernt?).

9974. *Gotland, Follingbo sn, Klinte.* Stenyxa med skafthål.

9975. *Gotland, Stenkyrka sn.* Spadformigt redskap af jern.

9976, *Gotland, Vallstena sn, Bjers.* Jernyxa.

9977. *Gotlavd, Vallstena sn, Bjerge.* Två spjutspetsar af jern, lerkärl och bitar af lerkärl. — Funna i en örgrop vid sidan af en med större kullerstenar täckt graf, i hvilken låg ett skelett.

9978. *Gotland, Tingstäde sn, Trägårds.* Bronsnyckel.

9979. *Stockholm, Helgeandsholmen,* Bitar af kakel, glas, porslin m. m.

9980. *Gotland, Bunge sn, Hultungs.* Stor bronsnål (76.5 cm lång) upptill afslutad med en skål (diameter 11,3 cm djup 5 cm). Funnen under en jordfast sten. · I utbyte lemnades 160 svenska och utländska duplettmynt.

9981. En kejsar Anastasii tremissis af guld (Sabatier pl. VIII p. 27).

9982. *Östergötland, Göstrings hd, Ekeby sn, Hester.* Sporre af jern.

9983. Två romerska lerkärl. — *Gåfva af disponenten Odd Lundblom.*

9984. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Ett större lerkärl, bitar af kakel och porslin m. m.

9985. *Skåne, Järavallen vid Landskrona.* Flintor och en slipsten (sandsten). — *Gåfva af docenten Gunnar Andersson och statsgeologen N. O. Holst.*

9986. En peso för republiken Nicaragua (guldmynt).

9987. *Öland, Löts sn, Hjerpestad.* En kejsaren Romulus Augustulus' guldsolidus (Cohen nr 1). — Funnen i en åker, der förut hittats en solidus från kejsar Julius Nepos.

9988. *Öland, Köpings sn, Källingemöre.* En kejsar Leo I:s guldsolidus (Sabatier nr 4).

9989. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Glasflaska, bitar af lerkärl.

9990. *Södermanland, Svartlösa hd, Salems sn, Nyhagen.* En half stenyxa med skafthål.

9991. *Blekinge, Medelstads hd, Förkärla sn, Lilla Vambåsa.* Pilspets af jern, nyckel af jern, 2 jernbyglar, jernspikar, 6 perlor af glas och lera, bronsring, tillhörande en större nål, jernkrok, jernbitar, flintskärfvor, bitar af 2 lerkärl; funna i ett röse. — *Ronneby sn, Djupadal.* Ett stycke af jern och brons, skedar af jern; funna inom uppodlade graffält. — — *Listerby sn, Leråkra* (Listerby åsar). Hängsmycke af silfver?, bit af en ring; funnet i en uppbruten grafhög. — *Bräkne hd, Hoby sn, Näs.* Jernsvärd.

9992. *Södermanland, Selebo hd, Toresunds sn, Lilla Eneby.* Dolk från början af 1500-talet.

9993. *Uppland, Färentuna hd, Adelsö sn, Björkö.* Jernnyckel, 2 spelbrickor, sländtrissa af ben, sländtrissa af lera. jernkrok, bernstensperla, skifferbryne, 3 perlor af karneol, en perla af glas. — Allt funnet i s. k. Svarta jorden.

9994. *Södermanland, Daga hd, Gåsinge sn, Blacksta.* Liten bit af ett guldsmycke (filigranarbete), nitnaglar och knif af jern, stumpar af en bronsring, smältdegel af bränd lera, två lerkärl utan ornament, brända ben. — Funna af dr Ekhoff vid undersökning af en grafhög.

9995. *Vestergötland, Gudhems hd och sn, Borgunda kyrka.* Ett skåp af trä.

9996. *Blekinge, Medelstads hd, Ronneby sn, Påtorp* (Ekbacken). Fyra bronsknifvar, några stycken harpix, bränd lerbit. — Funnet i ett röse, 50 fot i diameter, 10 fot högt, med fotkedja af större stenar. Ingen kista fanns i röset, men på flere ställen i det understa stenlagret funnos små brända bensamlingar, tillsammans med något kol efter ekved, nedlagda lösa, utan lerkärl, i jorden mellan stenarne. Ett krossadt lerkärl stod på rösets botten, mellan stenarna, innehållande endast brända ben. »Året förut (1893) på hösten hittade jag i samma röse en fingerring af brons med långsgående räta linier samt bitar af ett 'diadem' också af brons med sirater bestående af många små fina linier och deremellan spiralsirater med från undersidan uppdrifna punkter i midten af hvarje spiral. Dessa sistnämnda saker äro aflemnade till Statens Historiska museum genom dr Wibling. Bronssakerna lågo ej tillsammans med de brända bensamlingarna, utan tycktes nedlagda på måfå här och der i jorden mellan stenarne i rösets botten, en af knifvarna stod nedstucken med spetsen nedåt, en annan med spetsen uppåt, den tredje låg på ena sidan. 'Bronsdiademet' var sönderbrutet med afsigt; bitarne funnos temligen strödda, dessutom voro några af dem alldeles hoprullade och sedan kastade i rösets botten. På flere ställen hittades hartsbitar, dels enstaka, dels många å samma ställe, några lågo tillsammans med benen. I öfre delen af röset är intet hittadt. Norra halfva delen af röset är icke undersökt, emedan hundratals lass sten ännu ligga deröfver. Omkring detta röse hafva fem andra rösen legat; af dem äro endast två qvar, äfven de något skadade. Alla dessa kringliggande rösen tillhöra jernåldern, ty i några af de borttagna rösenas bottnar har jag funnit små jernbitar och i de qvarstående rösena äro funna sländtrissor af bränd lera. En sländtrissa är funnen nära toppen i det största röset. Detta centrala röse, som tillhör bronsåldern, är hopkastadt af betydligt smärre sten än de öfriga. Ett af de omgifvande jernåldersrösena är anmärkningsvärdt för sitt byggnadssätt. Det är omkr. 50 fot i diameter och 10 fot högt,

utan toppsten. I bottnen äro murade flere ringar eller murar, den ena innanför den andra, 5 eller 6 till antalet, af släta stenar och flisor lagda i förband, fogarna äro tätade med smärre flisor. Dessa murade ringar äro ungefär 3 fot höga och lika breda. Innantill äro de fyllda med kullersten. Ofvanpå och något utanför dessa stenringar är röset uppkastadt. Jag har hört omtalas, att här äro funna stora sländtrissor af bränd lera mellan dessa stenmurar, men har ej sett dem. Samtliga kumlen äro, såsom vanligt, belägna på en bergshöjd.»[1])

9997. En medalj af vermeil och en medalj af silfver, lemnade till Comité de Stockholm de l'Alliance Française af hufvudförbundet i Paris. — Deposition af Stockholmsstyrelsen.

9998. *Uppland, Färentuna hd, Adelsö sn, Björkön.* Ett bryne, 4 perlor. — Funna i s. k. Svarta jorden.

9999. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels sn, Brunsby.* Jernnycklar, bitar af lerkärl.

10,000. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Smältdegel, piphufvud.

10,001. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Bitar af lerkärl.

10,002. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Kopparplåt med gravyr m. m.

10,003. *Stockholm, Helgeandsholmen.* Bitar af lerkärl.

10,004. 116 ungerska medeltidsmynt.

10,005. K. Carl XIV Johans medalj i silfver BSH nr 43.

10,006. Fem smältdeglar.

10,007. *Stockholm, Grefgatan 1.* Litet lerkärl.

10,008. *Uppland, Bälinge hd,* »norr om Uppsala». Spjutspets, 4 bitar af svärdsklinga, jern.

10,009. *Småland, Tveta hd, Hakarps kyrka.* Krucifix af trä.

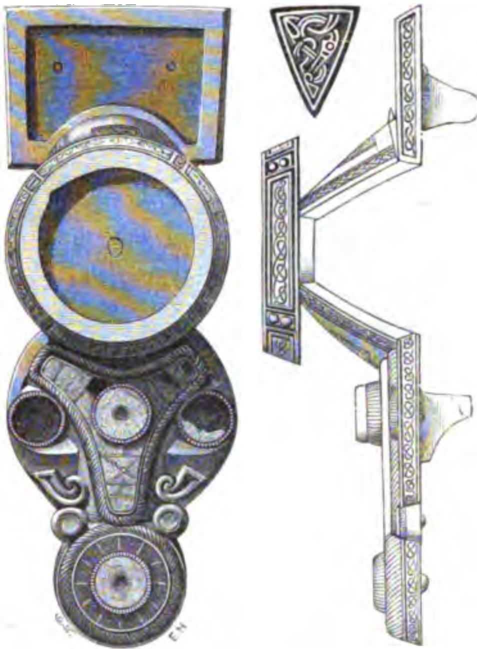
10,010. Sju svenska mynt från olika tider.

10,011. *Uppland, Trögds hd, Lillkyrka sn.* Yxa af mörk stenart med skafthål, kanterna mellan skafthålet och eggen

[1]) Ofvanstående upplysningar äro meddelade af hemmansegaren Sven Jönsson i Påtorp.

refflade. — *Håbo hd*, *Öfver-Grans sn*. Oval eldslagningssten af rödaktig stenart.

10,012. *Skåne*, *Bjäre hd*, *Båstad*. Öfre delen af en bronsdolk, kolbitar, brända och tvättade ben. — Funnet i en grafhög af manshöjd och 13 m diameter, bestående till större delen af kullersten. Föremålen lågo på högens botten. Undersökningen verkstäldes af ingeniör A. Friberg.



30.

10,013. Tre bronsmedaljer.

10,014. *Stockholm*, *Smala gränd nr* 1. Bit af en grafsten af år 1586 (p. 31).

10,015. Fingerring af guld (medeltiden).

10,016. Sjutton svenska mynt från 1500- och 1600-talen.

10,017. *Öland*, *Gärdslösa sn*, *Södra Gärdslösa*. Stort bågspänne af brons (fig. 30).

10,018. Ett pergamentsbref.

10,019. *Skåne. Albo hd.* Tre hålcelter af brons.

10,020. Bronsmedalj öfver Ritzebüttels förening med Hamburg. — *Gåfva af senaten i Hamburg.*

10,021. *Uppland, Vaksala hd, Gamla Uppsala och Erentuna snar, Fallerå.* Stenyxa med skafthål, som synes hafva blifvit afslagen, hvarefter nytt hål borrats och basen omarbetats.

10,022. En kejsar Carl V:s thaler från Nijmegen.

10,023. *Jemtland, Åre sn, Medstugan.* Jernyxa. — *Gåfva af byggmästaren Christian Andersson i Åre.*

10,024. Graverad kopparplåt till kopparstick med K. Karl XII:s monogram.



31.

10,025. Porträttmedaljong i relief, terracottafärgad på mörk botten; baksidans inskrift: *Portrait de Pierre Suther modellé p. son ami Gust. Ljungberger medailleur du roi et professeur de son Académie de peinture et sculpture. Stockholm au mois d'Avril 1777.* — Porträttmedaljong i relief, hvit på mörk botten; uppgifves föreställa professor Johan Henrik Lidén och vara modellerad af samme Ljungberger. — *Gåfva af antiqvitetshandlanden H. Bukowski.*

10,026. *Vestergötland, Kåkinds hd, Sköfde landsförsamling, Hafstena-Dunsgården.* En naturformad sten af egendomlig form med slipning här och der. — *Gåfva af apotekaren B. G. J. Cavalli i Sköfde.*

10,027. *Södermanland, Selebo hd, Ytter-Selö kyrka.* Ljuskrona af jern, krucifix af trä, större målning, ett epitafium. — *Depositum.*

10,028. *Vestmanland, Ytter-Tjurbo hd, Björksta kyrka.* Delar af en messingsmonstrans, rökelsekar af koppar, 2 kalkkläden, 2 altardukar, ett antependium, 2 messhakar, 2 bokdynor, en dörr med jernbeslag och runskrift.

10,029. *Dalarne, Malungs sn.* Stenyxa(?) af röd skiffer. *Småland, Östra hd, Skirö sn, Salje* (torp under Tolja). Stenyxa med skafthål. *Uppland, Simtuna hd, Norrby sn, Frösätrarne* (å prestgårdens egor). Stenyxa med skafthål. — — — *Ölsta.* Två stenyxor, hålmejsel af sten. — — — *Norrbäck, Svartängen.* Stenmejsel. — *Uppsalatrakten.* Stenmejsel. *Vestergötland, Boråstrakten.* Stenyxa med skafthål. — *Kullings hd, Sköfde sn, Vårgårda.* Hålmejsel af flinta. *Vestmanland, Linde och Nora bergslag, Lindesberg, Dalkarlshyttan.* Stenyxa. — *Gamla Norbergs bergslag, Karbennings sn, Täkten å Nickebo egor.* Stenyxa. — *Fellingsbro hd och sn.* Stenyxa. — *Öfvertjurbo hd, Sala sn, Nötbo.* Båtformig stenyxa med skafthål. — — — *Nydal.* Stenyxa, — — — *vid stranden af sjön Silfköparen.* Knackredskap(?) af sten. — — — Stenyxa med skafthål. — — — *Skälby, Grasselbacken.* Stenyxa med skafthål.

10,030. *Stockholm.* Piphufvud med k. Gustaf III:s namnchiffer.

10,031. Nordstjerneordens kraschan, som burits af friherre Bernhard von Beskow. — *Gåfva af professor G. Ljunggren.*

10,032. Afsågade mindre stycken af en ekbjelke, härrörande från den vid Mainz funna romerska Rhenbryggan. — *Gåfva af grosshandlare Herman Derlien.*

10,033. *Uppland, Örbyhus hd, Vendels sn, invid kyrkogården* (vester om kyrkan). *Grafhög 2.* Bitar af lerkärl, brända ben. — *Grafhög 3.* Bronsfragment, nitnagel och half spik af jern, brända ben. — *Grafhög 4.* Litet bågspänne af brons, jernnål, jernknif. — *Grafhög 5.* Bitar af benkam, brända ben. — *Grafhög*

7. Två jernnålar, brända ben. — *Grafhög 8.* Lerkärl, bit af parerstång af brons till ett svärd, 2 rektangulära bronsbeslag, det ena med granatinläggningar. — *Grafhög 9.* Ett par jernbitar, brända ben. — *Grafhög 10.* Fyra nitnaglar af jern, bitar af ett lerkärl, brända ben. — *Grafhög 11.* Bitar af lerkärl, 2 pilspetsar af jern, 2 jernkrampor. — *Grafhög 14.* Lerkärl, brända ben, 4 perlor, jernknif, jernnyckel, liten, slät oval spännbuckla af jern, jernnål, jernbeslag. — *Grafhög 15.* Lerkärl. — *Grafhög 17.* Lerkärl, kambitar, brända ben af menniska och mindre däggdjur. — *Grafhög 19.* A. Perlor, kambitar, litet bronsbeslag, jernknif, brända ben. B. Lerkärl, 8 smälta perlor, brända ben. C. Lerkärl, perlor, bronsring, brända ben. — *Grafhög 21.* Stort lerkärl, brända ben. — *Grafhög 23.* Stort lerkärl, brända ben. — *Grafhög 24.* Perla, halft bronsspänne, brända ben. — *Grafhög 25.* Kambit, nitnagel af jern, beslag, brända ben. — Allt detta funnet vid undersökningar utförda af dr Hjalmar Stolpe.

10,034. *Uppland, Vaxala hd, Gamla Uppsala sn, utanför kyrkogården.* Bitar af lerkärl, guldtrådar, nitnaglar af jern. — Funna af dr Hjalmar Stolpe vid undersökning af grafhögar.

10,035. *Uppland, Erlinghundra hd, Alsike sn, Tuna. Graf 1.* Spjutdoppsko, inlagd med silfver, sköld buckla af jern, en bunt pilspetsar af jern (7 trekantiga, en fyrsidig, långsamt afsmalnande, en möjligen lancettlik, några i små bitar), en tresidig pilspets af jern, 7,5 cm lång, benkam i fodral med bronsring, afbruten jernknif, lemningar af ett väfdt silfverband, som varit 1,8 cm bredt, 4 perlor, 2 jernbroddar till mansko, fyrsidig pilspets af jern, spjutspets af jern med två sidoutskott och silfverbeläggning, 2 remsöljor af jern med rembeslag, 2 remsöljor af jern utan rembeslag, 2 stigbyglar af jern, jernyxa, klinknaglar, ovalt bronsbeslag, antagligen mynningsbeslag till ett spjutfodral, ett manligt skelett, ett hundskelett. — *Graf 2.* Litet betsel med oledad trens af jern, öfre delen af ett tveeggadt jernsvärd, körskramla af jern, spelbricka af glas, stycke af skärding af jern, 2 hand-

tag af jern, svärdknapp belagd med bronsribbor, 3 bitar, tveeggadt jernsvärd, grof jernholk med kedjelänkar, grön lerperla, 2 gröna glasperlor, skobrodd, kullrigt nithufvud af jern, 2 jernbitar, nitnaglar af jern, 7 björnklor, bakdelen af ett hästskelett, bakdelen af ett hundskelett, tibia och metatarsus af häst. — *Graf 3.* Två jernbeslag till båt, 2 hästbetsel af jern, 2 jernsöljor, ett selbågsbeslag af förgyld brons, 2 hästbroddar af jern, 2 stigbyglar af jern med bronsbeslag, 2 jernsporrar, en jernkrok, trekloade halster af jern, delar af benkam med fodral, jernknif, hänglås af jern, 3 fyrkantiga jernbeslag, bitar af jernbeslag och jernsöljor, 2 hästskelett, ett hundskelett, delar af ett menniskoskelett. Till denna graf höra kanske: ett förgyldt silfversmycke i form af en fogel hållande en orm, genombrutet hängsmycke af brons, kupolformig bronsprydnad till midtskifva å ett stort bågspänne, qvinnofigur af silfver, stycken af trappformigt uthuggna bandformiga silfverbeslag, skadad jernholk med bit af aflång kedjelänk. — *Graf 4.* Två skobroddar, spjutspets af jern, knippe pilspetsar (12) af jern, half benkam, bryne, jernkrok, bit af jernband, fällknif med jernskaft, selbågsbeslag af brons, jernholk med stor jernring, jernholk med ring och krok, 2 hästbroddar, flere små bronsbeslag och paljetter till remtyg, jernbeslag till båt, klinknyckel, hälften af ett menniskoskelett, skelett af häst, hund och gås. — Allt uppgräfdt af dr Hjalmar Stolpe.

10,036. Rund medaljong af svart wedgewood, framställande porträtt af Anna Maria Lenngren (Rörstrandsarbete), porträttmedaljong af k. Karl XIII i pressadt silfverbleck. — *Gåfva af antiqvitetshandlanden H. Bukowzki.*

10,037. *Blekinge, Östra hd, Augerums, sn Augerum.* Brända stycken af den lera, som beklädt väggarna i två boningshus från vikingatiden; bitar af lerkärl, sländtrissor, en sporre, en vigt m. m., f. i lemningarne af dessa hus. — Lerkärl, innehållande brända ben, en liten mejsel, ett armband och en knapp m. m. af brons, funna under det ena huset. Jernnitar af en båt samt 4 bronsspännen, en mängd glasperlor m. m., f. jämte lemningarne af

ett obrändt lik, som legat i denna båt under ena hörnet af det andra huset. — *Funnet vid undersökning af professor Montelius.*

Undersökningar å Selaön sommaren 1893.

På uppdrag af riksantiqvarien afreste jag i början af juni till Selaön för att undersöka några därstädes befintliga graffält. Den finske arkeologen mag. A. Hackman medföljde jämte sin fru. Ungefär halfva antalet af de här nedan beskrifna grafvarna hafva af honom blifvit undersökta.

Selaön är ovanligt rik på fornminnen och har temligen fullständigt blifvit beskrifven från arkeologisk synpunkt af baron



32. 1/1

O. Hermelin, som sannolikt här och hvar öppnat en och annan grafhög. Äfven riksantiqvarien H. Hildebrand har därstädes företagit undersökningar.

Från Selaön hafva till Statens Historiska Museum inkommit fornsaker från såväl sten- som jernåldern, men bronsåldern är ännu ej representerad. Äfven Nordiska Museet har erhållit fynd från Selaön bland annat en präktig, till den s. k. la Tène-tiden hörande, halsring af brons, här afbildad fig 32. De till Statens Historiska Museum inkomna föremålen, hvilkas närmare fyndort man kände, voro emellertid ej af den art, att de lockade till vidare undersökningar å de platser där de funnits.

För bestämmande af stället för de blifvande undersökningarna började jag derför studera kartan och fann då, att

kyrkbyn i Ytterselö kallades Tuna och att namnen rundtom, såsom Opptuna, Svedet, Westanek m. m., angåfvo Tuna som den ursprungliga hufvudgården. Då jag redan förut flere gånger trott mig kunna iakttaga, att Tuna-namnet hänvisar på en gammal bygd, beslöto vi företaga undersökningar på de graffält, som möjligen kunde befinna sig på Tuna bys egor. Vi begåfvo oss därför till Tuna by och lyckades ej långt ifrån kyrkan finna ett graffält innefattande ungefär 30 grafvar, beläget på Reinhold Karlssons egor, Mellangården, uti en hage



33.

vester om kyrkan, och undersökte der 24 grafvar. Dessa äro här nedan beskrifna under nr 1—24.

Derefter undersöktes några midt i byn å den s. k. Smesbacken belägna grafvar, här nedan beskrifna under nr 25—28.

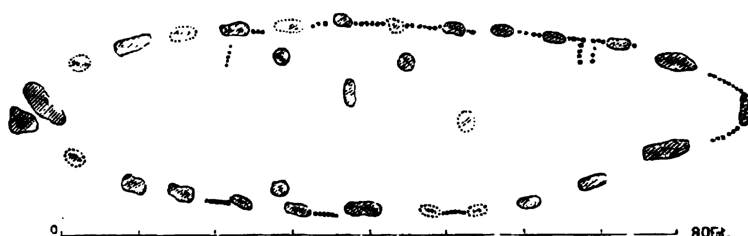
Vidare företogos några undersökningar på ett graffält i Brunnsbergs hage, hörande till Östa. Dessa äro upptagna under nr 29—32.

Äfven besöktes ett graffält vid Åsa och togs en fotografi af en därstädes befintlig skeppsformig stensättning, här afbildad fig. 33. Efter O. Hermelin återgifves fig. 34 en

plan af samma stensättning. Den ligger i omedelbart samband med graffältet.

Den arkeologiska forskningen har synnerligast under de senare årtiondena spridt ett oväntadt ljus öfver långa tidrymder af menniskans tillvara, om hvilka historien ej haft några eller endast mycket ofullständiga upplysningar att meddela oss.

Största delen af detta vetande om forntiden har hemtats ur de fynd från grafvar, mark och mosse, som årligen i ej obetydlig mängd hopsamlas i våra museer. Men den kunskap vi på denna väg erhålla kan i mångt och mycket kompletteras och måhända ej minst genom hopsamlande och studerande af sägner och skrock, ännu gängse bland allmogen. Derför har



34.

jag efter bästa förmåga på mina resor sökt hafva ögonen öppna äfven för dylika företeelser, men då det är svårt att få veta något i denna väg, utan att vara närmare känd af allmogen, har jag på mina korta resor endast kunnat samla ytterst litet. För att om möjligt rigta deras uppmärksamhet på saken, som lefva i sådana förhållanden, att de lättare kunna hopsamla det, som ännu lefver qvar bland folket, meddelar jag här något litet, som jag vid gräfningsarbetena å Selaön hade tillfälle att hopplocka. I synnerhet var det en gammal fiskare, som af de andra utpekades såsom mer än vanligt hemmastadd i forna tiders vidskepelse. Men såsom alltid är fallet med dylika personer var det ytterst svårt att förmå honom att »öppna på språklådan» så snart samtalet föll på dylika ämnen. Så mycket

fick jag dock veta att »tomtpysar» ännu funnos, och i en gård hvarest »tomtpysen» ej trifdes med folket, som bodde der, hade han tagit sin tillflykt till ett upplag af ved och bräder. Der hade han flere gånger blifvit sedd, gråklädd med röd mössa.

Vidare omtalade samme man att »kattor och annat» (hvad han menade med »och annat» kunde jag aldrig komma på det klara med) blifvit sedda vid stranden å en plats, där man enligt sägen skulle hafva påträffat ett större silfverfynd. Ej häller om silfverfyndets beskaffenhet kunde jag erhålla närmare upplysningar. Det beskrefs i allmänhet såsom bestående af tunna silfverplåtar. Jag utfrågade honom äfven angående den s. k. »Fjällsta renen».

I Fjällsta ren skall enligt folktron en guldvagn vara nedgräfd. Dylika sägner om nedgräfda guldvagnar äro mycket spridda, men det egendomliga för den nu omtalade är, att den ifrågavarande åkerrenen ända till inemot våra dagar aldrig blifvit uppodlad, ehuru marken rundtomkring var brukad åkerjord. Det var först sedan en inspektor Palm (på 50- eller 60-talet, skulle jag tro) »tog på sig ansvaret», som man vågade plöja upp äfven detta jordstycke. Af intresse är uttrycket »tog ansvaret på sig», ty det visar tydligt, att allmogen ansåg det vara förbjudet att röra denna jord. Man kan ännu märka »renens» läge, emedan enligt min sagesman allting växer bättre, står grönare och frodigare på den än på den omgifvande åkern. Naturligtvis visste man berätta om försök, som blifvit gjorda för att upptaga guldvagnen, försök som krönts med olika grad af framgång, men ändock alltid till slut grundligen misslyckats. Att denna vördnad eller fruktan för åkerrenen måste hafva sin grund i förhållanden, som gå mycket långt tillbaka i tiden, är otvifvelaktigt, och man torde näppeligen fela mycket, om man antager, att den uppstått i följd af religiösa föreställningar.

Flere s. k. elfqvarnar finnas i närheten af Tuna by, och det lär ej höra till det alldeles ovanliga, att å dessa finna

små trasor af kläder, knappnålar och kopparslantar m. m. De senare försvinna dock merendels ganska snart, ty det tyckes som om de uppväxande barnen ej skulle ha stor vördnad för dylika offergåfvor. Åtminstone sade sig flere personer hafva kommit underfund med, att barnen »vitjade» dessa gifvande stenar.

Endast några få år före min ankomst till ön hade det funnits en trollkunnig käring der, och det var väl ej alldeles fritt, att ej hennes dotter nu utöfvade något af modrens verksamhet i denna riktning. I början af 1870-talet hade gumman botat en folkskolelärare för en hudsjukdom, och hade hon dervid användt ett smörjehorn och fläsk, med hvilket senare hon troligen, så förmodade min sagesman, först hade bestrukit den sjuke och sedan nedgräft det i jorden, allt under framsägande af besvärjelser. En af mina arbetare, en s. k. »luffare», var gift med »trollkäringens» dotter, och hade han en gång utspionerat alla gummans förehafvanden vid ett dylikt tillfälle, men det var mig omöjligt att locka ur honom hela förloppet härvid. Hornet och fläsk hade hon emellertid äfven enligt hans uppgift användt, och besvärjelser hade hon läst. Hans hustru innehade nu hornet, men mina ansträngningar att få se detsamma voro förgäfves.

I. Graffält i Tuna by, Reinhold Karlssons hage, Mellangården.

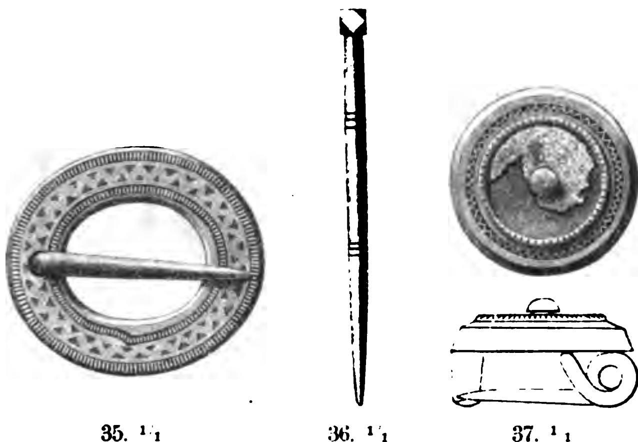
Graf 1. Fragment af *benkam; brända ben.* — Röset litet och lågt, 4,5 m i diam.

Graf 2. Några få *brända ben.* — Större jordblandadt röse, stenarne under mansbörda. 6 m i diam.

Graf 3. *Ringspänne*, slutet, ovalt med jernnål (fig. 35), på öfversidan rundt om prydt med instämplade trianglar, på ömse sidor omgifna af en streckad linie, nålen rörlig i rigtning af ovalens största diameter, största diametern 3,3 cm, minsta 3 cm; *bronsnål* (fig. 36) med facetteradt hufvud, längd 5,2 cm; flere fragment af *benkam* med pånitade skifvor, ornerade med utefter kanterna dragna parallela linier; platt

jernten hopböjd så, att den omsluter ett rektangulärt rum; ändarna gå något förbi hvarandra, största längd 4 cm; bredd 2,8 cm; *träkol; brända ben.* — Litet lågt röse. 4,5 m i diam.

Graf 4. *Hög ringsölja* af brons, nålen af jern, afbruten, söljan ornerad med en rad af instämplade romber, hvar och en bildad af fyra mindre dylika, på ömse sidor om denna rad en punkterad linie, diameter 2,7 cm; bit af tunnt *bronsbleck;* bit af *benkam* med pånitade skifvor, som varit ornerade; *nitnaglar* af jern, fem hela och många fragment af dylika, nitnaglarna tyckas i allmänhet hafva varit 3 cm långa; bit af ett mindre, mycket groft arbetadt och dåligt brändt *lerkärl*, dia-



35. 1/1 36. 1/1 37. 1/1

meter, vid mynningen ungefär 11,5 cm; bit af ett större likaledes mycket groft arbetadt och dåligt brändt *lerkärl*, mynningskanten något tillplattad; *träkol; brända ben.* — Litet lågt röse. Grafområdet ej stort mer än 50 cm i diameter. Röset 8 m i diameter.

Graf 5. Bit af groft *lerkärl; brända ben;* ej spår af sot eller kol. — Röset något öfver 6 m i diameter.

Graf 6. Stenkrets 15 m i diameter, intet fynd anträffades inom denna.

Graf 7. *Rundt spänne* af brons (fig. 37), i midten ett uppstående stift, som förmodligen fasthållit en knappliknande pryd-

nad, denna har dessutom varit inpassad i en fals, rundtom denna en zigzag-linie, enkelt nålfäste, jernnål, diameter 2,4 cm; Fragment af brons, säkerligen hufvudet till *en nål*, längd 2,8 cm, bredd 0,9 cm; 6 *perlor* af spirallagd bronstråd; *perlor* af rödt enfärgadt gods, 6 oskadade af eld och 21 mer eller mindre sönderbrända; *sländtrissa af ben*, halfklotformig, största diameter 3,2 cm, höjd 1,3 cm; bit af *benkam* med qvarsittande nit, som fasthållit lösa skifvor å kammen; bit af ett tunnt rektangulärt *beslag af jern* med tvänne nithål; bit af en *spik; groft lerkärl*, alldeles sönderbrutet; *brända ben*. Röset lågt, stenarne under mansbörda, sotlagret ej stort; föremålen



38. 1/1



39. 1/1

lågo äfven utanför sotlagret i leran. Rösets diameter något öfver 6 m.

Graf 8. Åtskilliga bitar af *benkam*, som haft pånitade förstärkningsskifvor; bit af ett groft *lerkärl; brända ben*. — Röset lågt, stenarna under mansbörda, sotlagret ungefär 1 m i diameter, röset nära 8 m i diameter.

Graf 9. Tre bitar af *benkam*; *brända ben*. — Röset lågt, vidsträckt, stora stenar öfver mansbörda, lera öfver röset, diam. 9,5 m.

Graf 10. Öfre delen af en *silfverfibula* (fig. 38), som på öfversidan varit förgyld och ornerad med rader af instämplade qvadrater, bredd 2,5 cm, nu varande längd 2,7 cm; *perla* af spirallagd *guldten* 2 2/3 hvarf, väger 0,84 gr; *perla af brons*,

rund; *perla* af röd materia, cylinderformig; fyra söndersmälta *perlor*, af dem en millefiori; liten bit af *arbetadt ben* (kam?); *petrifikat;* två fragment af *jernnitar*; bit af groft *lerkärl; brända ben.* — Röset lågt, stenarne under mansbörda, sotlagret ej stort, diameter 6 m.

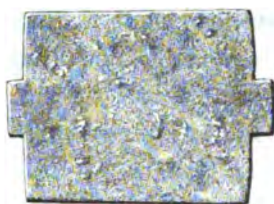
Graf 11. *Remsölja* af brons, med rembeslag i samma stycke som söljeringen (fig. 39). Den senare oval, rembeslaget klufvet för mottagande af remmen, längd 3 cm; *remändbeslag* af brons, upptill klufvet för mottagandet af remmen (fig. 40) utan orne-



40. 1/1



41. 1/1



42. 1/1

ring, längd 6,6 cm; öfre delen af *remändbeslag* likt föregående; *kantbeslag*, 6 bitar, förmodligen till svärdsskida eller knifslida, bestående af ett halfrörformigt jernbleck, nedtill vinkelböjdt, på vissa afstånd är ett bronsband omböjdt så att det sträcker sig längre in på skidan [1]; fyra bitar af *jernbeslag*, hvar och en med en nit; beslaget har troligen varit ribbformigt; beslag af *jernbleck* (fig. 41) med ett nithål och en nit, båda upptill och båda

[1] Dessa band hafva med en nit varit fästade å skidan, hvarigenom de fasthållit sjelfva kantbeslaget. Vid ett af de ofvannämda beslagen är ett annat litet beslag af jern med en nit i fastrostadt.

små, längd 4,6 cm största bredd 3,4 cm; *ögla* af jern, längd 3,9 cm; *rektangulärt bronsbleck*, tunnt, med på kortsidorna utstående tappar (fig. 42), har möjligen hört till svärdsskidan; *beslag af brons*, som varit fäst upptill å knifskaft eller möjligen svärdsfäste, nuvarande längd 2,2 cm, bredd 1,5 cm; *bronsnit* med kupigt hufvud, som troligen hört till ofvan omtalade kantbeslag, nithufvudets diameter 0,5 cm; bit af *benkam* med pånitade förstärkningsskifvor; litet stycke af *flinta*, förmodligen till eldslagning; *bryne*, aflångt, längd 10,3 cm, bredd 2,9 cm, tjocklek 1,8 cm; *träkol; brända ben.* — Röset lågt. Stenarne af olika storlek. De flesta ungefär en mansbörda. Hela sotlagret på en omkrets af ungefär 75 cm i diameter, men ojämnt fördeladt, rösets diameter något öfver 6 m.

Graf 12. Bit af en *benkam. Brända ben.* — Röset lågt, stenarne i allmänhet något under en mansbörda, diameter något öfver 6,5 m.

Graf 13. Bit af *benkam* och de pånitade, ornerade förstärkningsskifvorna; bit af *jernbeslag*, bildadt af en platt ten, på två ställen böjdt i räta vinklar; fyra *jernnitar* och ett fragment af dylik, den längsta nitnageln ungefär 3 cm, den minsta ungefär 2 cm; föremål af jern.

Graf 14. *Lerkärlsfragment; brända ben.* — Rösets diameter 3 m.

Graf 15. Bit af *benkam*; *platt jernten*, två gånger vinkelböjd, längd 11 cm, mellan vinkelböjningarna 6,2 cm, tenens bredd 0,5 cm; *nitnaglar*, tre hela, omkring 3,5 cm långa, och flere bitar; *två spikar;* bit af groft *lerkärl; brända ben.* — Röset stort, stenarne af olika storlek; rösets diameter 7 m.

Graf 16. Bit af *benkam* med pånitade förstärkningsskifvor; *bryne*, väl bibehållet men ojämnt på alla sidor, så att det synes vara obegagnadt, längd 5,7 cm, höjd 0,7 cm, bredd 0,7 cm; *två nitnaglar* af jern, 3,6 cm och 3,2 cm långa, samt två fragment af dylika; bit af *lerkärl; träkol* samt en stor mängd *brända ben.* — Vidsträckt röse 9,5 m i diameter, ej högt, närmast under torfven lera, derunder mindre sten och

underst stora stenar; leran hade hindrat jord och grus att fylla tomrummen mellan stenarna. Grafven var med säkerhet orörd, men likväl var sotlagret spridt och låg på sina ställen i två lager, det ena öfver det andra. Asklagret 1,77 m i diameter.

Graf 17. Bit af *benkam* med pånitade förstärkningsskifvor; två *nitnaglar* af jern och en bit af en dylik, den ena nageln 3,4 cm, den andra 3,2 cm lång; *kantbeslag* af mycket tunn brons, med nithål; *halfklotformig bronsskålla*, förmodligen hufvud till något stift; ett par små *lerkärlsbitar; träkol* och en ganska stor mängd *brända ben.* — Mycket låg, ofvantill platt hög. Liksom i närmast föregående först ett lerlager, så mindre sten och under dessa sotlagret. Anmärkas bör, att graffältet ligger på en sandbacke, så att leran måste hafva blifvit förd till grafvarna. Rösets diameter 12 m.

Graf 18. *Bronsbit*, möjligen af en fibula af samma typ som M. 439; *perlor:* 4 enfärgade blå till blågrå, 3 gröna, en af dem bränd, 2 mörkröda, en brandgul samt en tredubbel pärla, blå med hvita våglinier; tre *nitnaglar* af jern jämte en mängd fragment af dylika, nitnaglarne ungefär 3,6 cm långa; fem *spikar* af jern af hvilka den ena är böjd, jämte bitar af dylika; *brända ben.* — Rösets diameter 6,5 m.

Graf 19. *Guldmynt*, genomborradt, barbarisk kopia af en Theodosius II:s solidus, närmare beskrifvet *Månadsbladet* 1892 s. 127 nr 63, och afbildadt fig. 78; *spelbrickor* af ben, låga, runda, 10 temligen hela och bitar af minst 9 stycken andra, några af dem hafva å undersidan inristade linier; några bitar *bränd lera*, dock troligen ej af lerkärl; *brända ben.* — Stort röse. Högen redan förut rörd. Den hade två från kanten gående fördjupningar. Stenarne i röset voro dels smärre dels, och det de flesta, af ungefär mansbörda, men på bottnen af röset lågo några mycket stora stenar, som endast med svårighet kunde rubbas. Här och hvar på bottnen funnos svarta fläckar; dessa likväl utan brända ben och mycket små. De brända benen lågo i ett lerlager, svart af sot. I detta påträffa-

des äfven myntet och spelbrickorna samt spår af jernrost. Rösets diameter 24 m.

Graf 20. *Lerkärl* sönderslaget i en mängd små bitar, omöjligt att hopsätta, mynningskanten har varit något utåtböjd; *brända ben.* — Rösets diameter 7 m.

Graf 21. *Nitnagel* af jern, längd 3,7 cm, bitar af *nitnaglar;* triangelformigt *jernbleck*, afbrutet vid den bredare delen, böjdt; *bryne* af skiffer, fyrsidigt, söndersprunget i många bitar, största stycket nu 10,1 cm långt, största bredd 3 cm; stycke *flinta*, troligen för eldslagning; en mängd *lerkärlsbitar*, ytterst små; några bitar *träkol*; *brända ben.* — Rösets diameter 10 m.

Graf 22. Några *lerkärlsbitar*; små *träkol; brända ben.* — Rösets diameter öfver 8 m.

Graf 23. Undersökningen gaf intet resultat. Högen förut undersökt. Rösets diameter 21 m.

Graf 24. *Lerkärlsbitar*, af ytterst groft och dåligt arbete, lergodset nästan oslammadt; *brända ben.* — Rösets diameter 4,5 cm.

II. Graffält i Tuna by, Smebacken.

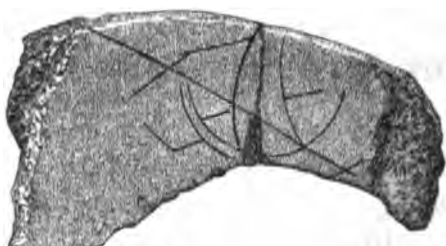
Graf 25. Litet *remändbeslag* af brons, tungformigt, upptill tvänne nitar, längd 1,9 cm, höjd 0,9 cm; *bronsbeslag* af tunnt bronsbleck, omböjdt, med fyra nithål, längd 2,8 cm, bredd 2,4 cm; bit af *bronsbleck*; bit af *benkam;* liten bit arbetadt *ben; jernbit*, bestående af en hopböjd ten; *jernspik*, längd 4 cm; *nitnaglar* af jern, mycket förrostade, 6 hela, af längd från 2,5 cm till 4,2 cm, flere bitar af dylika; några *spikar* af jern, en tycks vara hel, längd 4,6 cm, en annan är vinkelböjd; större och mindre bitar af ett mycket groft arbetadt *lerkärl*, formen omöjlig att bestämma; större mängd *brända ben*, däribland *2 björnklor.* — Röset bildadt af temligen stora stenar, sotlagret 3,27 m och 2,50 m i diameter.

Graf 26. Obestämbart *fragment af brons; jernbeslag*, längd 12 cm; tvänne *U-formigt böjda jerntenar*, ungefär 0,2 cm i

genomskärning, öppningen å den ena 1,6 cm, å den andra 2,2 cm; *ögla af jern* af fyrkantig ten; hopböjd *ribba* af jern; *jernribba*, längd 4,1 cm, bredd 0,9 cm; *nitnaglar* af jern, längd 3—3,8 cm, bitar af dylika; *perla* af röd massa, formen ungefär som M. 375; bit af *benkam* med pånitade förstärkningsskifvor; bit af *lerkärl*, mycket groft; *träkol; brända ben*. — Röset lågt, endast några få stenar, de flesta något mindre än en mansbörda; sotlagret omkring 1 meter.

Graf 27. a. Bitar af *benkam* med förstärkningsskifvor, en af dem ornerad; *nitnagel* af jern, längd 3 cm, jämte några bitar; *tre spikar* af jern (en modern nubb); bit af *lerkärl*; *träkol; brända ben*.

Graf 27. b. Obetydlig bit af *benkam; cylindrisk perla*, blå, hvit och röd (?), glasmosaik; *nitnaglar af jern*, två hela längd 4 cm och 3,3 cm; några bitar af jern; en smält bronsbit; *lerkärlsbitar; träkol; brända ben*. — Låg, nästan omärklig hög med några synliga stenar. Sedan ett hvarf af stenar blifvit borttaget anträffades den öfre grafven, här beskrifven som 27. a, med mindre och ej tjockt sotlager. Härunder ett lager af lera och mindre sten och under detta den andra grafven, 27 b. Kring lerkärlet några stenar.



43. 1/1

Graf 28. a. *Beslag af* tunnt *bronsbleck*, böjdt så att sidorna blifva parallela, nertill trappformigt utskuret på båda sidorna, på hvar sida tvänne nithål, höjd 1,5 cm, bredd 1,5 cm; *förböjd nål af brons* till ringspänne, upptill tillplattad och böjd ungefär som å M. 592 i dock är den afbruten, för öfrigt trind, längd 8 cm.; *nitnaglar* af jern, 14 hela, från 3,2 cm till 1 cm långa samt en större mängd bitar af dylika, en med böjd nitplatta; bitar (troligen af tvänne kammar), de

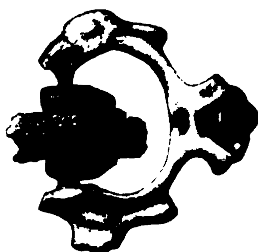
pånitade skifvorna ornerade; flere *bitar*, troligen *af elghorn*, på hvilka streck och kretsar äro inristade, ett af dem afbildadt fig. 43; de hafva varit i eld; grofva *lerkärlsbitar* förmodligen af tvänne kärl, sönderslagna i så små bitar, att kärlens form ej kunnat bestämmas; *träkol; brända ben.*

Graf 28. b. Bit af ett *bryne*; 4,3 cm i fyrkant, på den breda slipade ytan en djup skåra; bit af *kam; nitnaglar* (höra möjligen till graf 28 a); *lerkärlsbitar;* litet *stycke af hjorthorn; träkol* (hör troligen till graf 28 a); *brända ben*, ej blandade med sot och kol. — Temligen vidsträckt hög med medelstora stenar. Strax under torfven stort och vidt kol- och sotlager, i hvilket anträffades sakerna beskrifna under 28, a. Under denna graf en annan 28, b.

III. Graffältet i Brunsbergs hage, Östa, Ytter Selö socken.

Graf 29. Litet tunnt *bronsband*, hoprulladt till en perla, bronsbandets största bredd 0,7 cm, bitar af en *bronsnål*; rund, kupig skålla till jernnit (?); *lerkärlsbitar: träkol; brända ben.*

Graf 30. *Remsölja af brons*, tornen har varit af jern och på ömse sidor om denna voro trenne läderstroppar (fig. 44); längd 2,8 cm bredd 3,1 cm; tvåsidig *benkam*, spår af erg antyda att på kammens midtstycke en bronsribba varit fastnitad; bit af liten *knif af jern*. Litet röse, närmast öfver den döde några större stenar. Grafven ungefär en half meter djup. Den döde låg på rygg med armarna korslagda öfver skötet. Grafvens riktning SV—NO, hufvudet i sydvest. På högra sidan om den döde ungefär i höft-trakten såväl kammen, knifven som spännet. Genom långvarig torka hade lerjorden hårdnat till den grad, att man måste använda hacka för att få sönder den såväl i denna som i den följande grafven. Härigenom omöjliggjordes finare iakttagelser.



44. 1/1

Graf 31. *Sax af jern*, nu endast i små bitar, har haft samma form som M. 402 (ullsaxform), halft *silfvermynt*, som fallit sönder i smulor; *jernten* eller *jernnål*, alldeles förrostad, längd 9,9 cm. — Grafven till det yttre lik föregående, men den var orienterad mer i öster och vester med hufvudet i vester. Fornsakerna och myntet lågo nere vid benen.

Samtliga dessa fynd äro införlifvade med Statens Historiska Museum, der de bära inventarienumret 9435, med de specialnummer som här ofvan äro angifna.

Ehuru jag här ej kan inlåta mig på någon vetenskaplig bearbetning af det material undersökningarna bragt i dagen, må det tillåtas mig att fästa uppmärksamheten på ett par omständigheter. — I ett par fall lyckades det mig att konstatera att i samma hög, och högarna voro mycket små, funnos tvänne grafvar, den ena öfver den andra. I båda fallen låg den undre grafven lägre än markens nuvarande nivå. Samma förhållande har jag förut iakttagit t. ex. vid Svista i Uppland (se *Månadsbladet* 1890 s. 108). Vidare skulle jag vilja framhålla, att förbränningen ej egt rum vid grafven, utan var det i stället tydligt vid ett par tillfällen att de brända benen blifvit omsorgsfullt hopplockade från bålet, så att ej sot eller kol medföljt. Sannolikt hafva de till och med blifvit något rensköljda innan de nedlades i grafven (se t. ex. graf 5 och 28 b). Denna sed har sedan länge varit känd rörande senare delen af bronsåldern och den äldsta delen af jernåldern, men torde vara förtjent af att särskildt framhållas, när den återfinnes från 6:te och 7:de århundradena såsom fallet här tyckes vara, om också benen under denna tid ej blefvo på långt när så omsorgsfullt rengjorda som tillförne.

Bernhard Salin.

Kurckska samlingen.

År 1854 inlöstes till Statens Historiska Museum en af friherre Arvid Kurck bildad fornsakssamling, bestående af 2833 föremål, de allra flesta funna i Skåne. Af dem tillhörde 2457 stenåldern och 70 bronsåldern. (Inv. 2109.) Friherre Kurck var en ifrig samlare. Så snart han hade sålt sina fornsaker, började han anlägga en ny samling, hvilken under årens lopp antog allt större mått. Denna samling har år 1895 blifvit till Statens Historiska Museum såld för en summa af 3,500 kr. Denna samling har i Museets inventarium nr 9822 och har för inventariet blifvit beskrifven af dr Oscar Almgren. Samlingen är så märklig, att jag vill åt den egna några ord. De flesta föremålen tillhöra **stenåldern** och äro enligt inventariet fördelade på följande sätt.

Rått tillslagna flintstycken 10
flintspånor 5
slipstenar af qvartsit . . . . 10.

Flintyxor med tunn bane:

A. *Oslipade*.

a. Spetsigt oval genomskärning, starkt afsmalnande mot banen 1

b. formen närmar sig till fyrsidig, två skarpa kanter, stälda snedt emot hvarandra (jfr *Tidskrift för antropologi och kulturhistoria*, del 1 nr 3 fig. 5) . . 6

c. de två skarpa kanterna å ömse sidor af samma bredsida 7

d. med tydliga smalsidor, åtminstone tre af kanterna äro skarpa 8

e. tunn, med någorlunda utpräglade smalsidor, men endast två skarpa kanter, något slipad vid eggen 1

f. alla fyra kanterna skarpa och välhuggna, stora, tjocka . . . . 23.

B. Slipade.

a. Med svagt antydda smalsidor, starkt afsmalnande mot banen 11
b. tunna, nästan jämnbreda, med ojämnt formade smalsidor, som icke (eller åtminstone obetydligt) äro slipade (fig. 45) 6
c. utprägladt fyrsidiga, skarpt smalnande mot banen, tjocka 9
d. mindre starkt, men dock fullt märkbart afsmalnande mot banen 8
e. jämnbreda, fyrsidiga, tjocka, ofullständigt slipade . 10
f. » » » fullständigt slipade . 14
g. med omknackad egg 3
h. starkt uppslipade 16
i. fyrsidiga, nästan jämnbreda, tunna (fig. 46) . . . 11
Fragmentariska yxor . . . . 9.

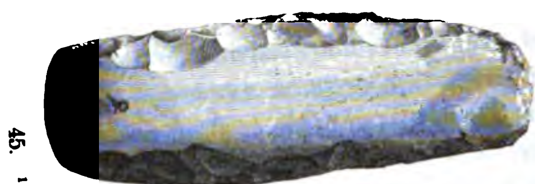
Flintyxor med tjock bane:

A. Största tjockleken ligger ej vid banen, vanligen temligen jämnbreda yxor.

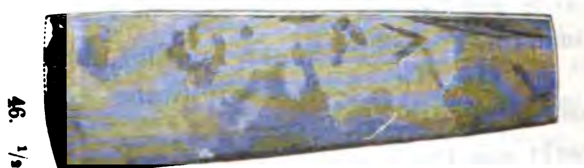
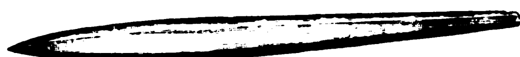
a. med rät egg, tjocka.
aa. smalsidorna oslipade (jfr *Månadsbladet* 1893 bihang pl. 5 fig. 2) 21
bb. smalsidorna med svaga spår af slipning, särskildt närmast eggen 2
cc. ena smalsidan mer eller mindre slipad 4
dd. båda smalsidorna mer eller mindre slipade (fig. 47) 13

b. med rät egg, tunna.
aa. Smalsidorna oslipade 4
bb. smalsidorna med spår af slipning, särskildt närmast eggen 5
cc. båda smalsidorna nästan fullständigt slipade . 8

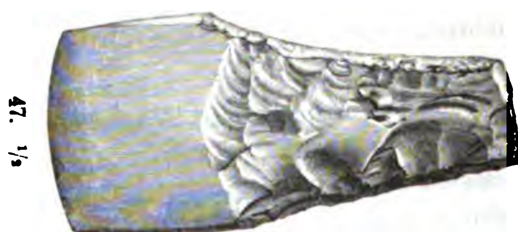
c. med svagt hålig egg, tjocka.
aa. oslipade 4
bb. spår af slipning 2




45. 1/2

46. 1/2



47. 1/2



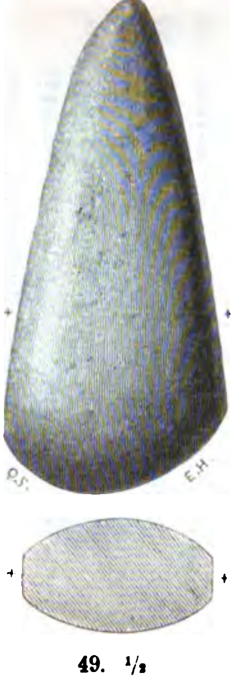

48. 1/2

cc. nästan fullständigt slipade (mindre på smalsidorna) 12
d. med svagt hålig egg, tunna.
aa. oslipade 1
bb. smalsidorna icke eller föga slipade 4
cc. smalsidorna nästan fullständigt slipade . . . 4
e. med utpräglädt hålig egg.
aa. oslipade 6
bb. bredsidorna slipade, smalsidorna icke eller föga slipade 8
cc. ena smalsidan någorlunda slipad, den andra icke eller obetydligt slipad 3
dd. båda smalsidorna nästan fullständigt slipade . 18
Afslagna eller omknackade 4

B. Starkt afsmalnande mot banen, som stundom är yxans tjockaste del, smalsidorna vanligen inbugtade; jfr M. 23.
a. med rät egg.
aa. oslipade 15
bb. bredsidorna mer eller mindre slipade, smalsidorna oslipade 19
cc. bredsidorna som nyss, smalsidorna med spår af slipning 3
b. med svagt hålig egg.
aa. oslipade 4
bb. bredsidorna slipade, ej smalsidorna . . . . . . 3.

Smalmejslar, i regeln med tjock bane:
A. Med rät egg.
a. oslipade 4
b. de eggbildande sidorna slipade 6
c. alla fyra sidorna slipade 14
B. Med hålig egg . . . . 3.

Yxor och mejslar af grönsten *utan* skafthål:
A. Trindyxor, närmast eggen på ena sidan flatslipade (fig. 48) 3
B. Med spetsoval genomskärning 5
C. Med otydliga smalsidor 4

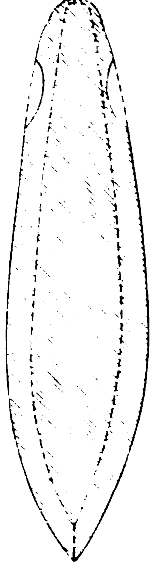


49. ½



50. ½





51. ½



52. ½

D. Med utpräglade smalsidor.

a. med spetsig bane (fig. 49) 1

b. banen temligen bred och afrundad 3

c. tjock bane, vanligen tvärt afskuren.

aa. bredsidorna starkt hvälfda 1

bb. bredsidorna flata (fig. 50) . . . . 13.

Eggdel, tvärt afslagen . . . . 1.

Skifferyxor, den ena väl slipad . . . . 2.

Grönstensyxor med skaftränna; jfr M. 36, 37 . . . . . . 2.

Ovanliga former:

Grönstensyxa med tvärgående hål, hvilket dock endast är påbörjadt från hvardera sidan (fig. 51) 1

Grönstensyxa med starkt utsvängda egghörn, öfre delen jämnbred (fig. 52) 1

Särdeles väl slipad hålmejsel, oval genomskärning, tunn bane (fig. 53) 1

Grönstensyxa liknande en bronshålcelt (fig. 54) . . . . . 1.

Grönstensyxor *med* skafthål:

A. Enkla former.

a. med plana hålsidor, jämnbreda eggsidor[1] 3

b. med plana eller svagt konkava hålsidor, eggsidorna tilltaga i bredd mot eggen 3

c. svagt konvexa hålsidor, eggsidorna bredast mot eggen 1

d. undersidan plan, öfversidan svagt konvex, skarpt begränsad mot eggsidan 7

e. undersidan plan, öfversidan mera konvex, öfvergående i eggsidorna utan skarp gräns 6

f. undersidan något konkav, öfversidan något konvex (yxan således något svängd), eggsidorna breda . . 7

g. undersidan något konkav, öfversidan starkt konvex, eggsidorna temligen smala 3

Skadade exemplar, som icke kunna hänföras till någon viss grupp 5

[1] Hålsida = sida, i hvilken skafthålet är borradt; eggsida = sida, hvars ena ände löper ut i eggen.





53. 1/2





54. 1/2





55. 1/2

B. Prydligare former.

a. båtformiga och deras föregångare 12

b. Tvärt afskuren bane, hålsidorna nästan parallela, utom vid bane och egg, kanterna afrundade, hålet ofärdigt, borradt rätt djupt från ena sidan, gropformigt, smalt, eggsidorna bilda skarpa vinklar midt för hålet 1

Liknande, men utan de skarpa vinklarna å eggsidorna (fig. 55) 1

Eggdelar, afslagna 2

c. med både egg och bane utsvängda; jfr *Bidrag till Bohusläns historia och fornminnen* del 3 s. 218 p. 187; M. 39; Müller, *Ordning af Danmarks Oldsager, Stenalderen* fig. 94 5

Bandelen af en liknande yxa 1

d. af form, som visas af fig. 56 . . . . 5.

Dolkar:

A. Med tvåsidigt skaft, jämförelsevis bredt och tunnt.

a. skaftändan ej utsvängd, ojämn, stundom med skorpa 12

b. skaftändan utsvängd; jfr M. 56 12

Till denna grupp hör en miniatyrdolk, gulbrun, något bugtad i längdriktningen, tydligen gjord af en flintspån (fig. 57); längd 8,6 cm.

B. Med tjockt fyrsidigt skaft.

a. endast två kanter (de som bilda fortsättning till eggen) äro skarpt utformade; skaftet knöligt, oregelbundet.

aa. bladet ovalt, i allmänhet temligen smalt . . . 6

bb. nästan jämnbreda 5

C. Skaftet med tre finhuggna kanter (dock fyrsidigt) . . 2

D. Skaftets alla fyra kanter finhuggna, ändan ej eller nästan omärkligt utsvängd.

a. bladet bredare än skaftet 5

b. jämnbreda eller jämnt afsmalnande från skaft till spets 4




56. 1/2




57. 1/3



58. 1/2




59. 1/2



60. 2/7



61. 2/3

E. Skaftet bredt, med fyra finhuggna kanter, ändan starkt utsvängd . . . . 1.

Spjutspetsar af flinta:

A. Tunna, bladformiga, med bred bas (fig. 58) 6

B. Tunna, bladformiga, likformigt afsmalnande mot båda ändar; jfr M. 51 (fig. 59) 8

C. Största bredden ligger närmare skaftändan, afsmalnandet sker nästan rätlinigt åt begge ändar; den kortare bakdelen bildar en slags tånge 12

Ett exemplar har den ena eggen rak, den andra böjd. Fyra exemplar hafva bladet tydligen omknackadt (fig. 60).

D. Bladformig, med särskildt utbildad, men mycket kort och tvärt afslutande tånge (fig. 61) 1

E. Bladformiga, med lång, vanligen helt smal och jämnbred tånge; likna små dolkar; jfr M. 48 (fig. 62) . . 9

F. Ungefär som föregående grupp, men helt små, bladet endast föga bredare än tången 5

G. Med hak i eggarne närmast skaftändan (jfr Müller 183) 2

H. Smala, jämnbreda, utan tydlig skilnad mellan blad och tånge.

a. med tvärt afskuren skaftände, tunna 5

b. med tvärt afskuren tjock skaftände 5

c. med spetsig eller afrundad skaftände 7

d. med klumpformig, groft tillslagen skaftände . . . 5.

Pilspetsar af flinta:

A. Bladformiga.

a. tresidig; jfr M. 62 1

b. jfr M. 63 1

c. rundad med urnupen bas (fig. 63) 1

d. med bred urnupen bas; jfr M. 47 och 64 2

e. med verkliga hullingar, hvilka dock äro betydligt mindre än M. 61 6

f. med mycket långa hullingar (fig. 64) 1

Dessutom en pilspets utan uppgifven fyndort, hvilken synes vara amerikansk.



62. ²/₃



63. ¹/₁



64. ¹/₄



65. ¹/₂





66. ¹/₃

B. Trekantiga.

a. gjorda af ryggade spånor 3

b. alla tre sidorna formade helt och hållet genom knackning . . . . 2.

Flintsågar (inga med tydligt utbildade tänder):

A. Med båda kanterna utsvängda; jfr Müller 138 10

B. Med rak egg; jfr M. 73 13

C. Med svagt inbugtad egg . . . . 5.

Flintskrapor; jfr 69 och 70:

A. Framtill mycket breda, jämnt afsmalnande mot skaftändan 6

B. Smalare, tämligen jämnbreda 6

C. Med utbildade skaft . . . . 1.

Diverse föremål af flinta:

Långsmalt, ljusgrått redskap med spetsoval genomskärning, ena ändan spetsig, den andra bredt afrundad med slagen egg; denna ända är något slipad å båda sidor, men slipningen når ej fram till eggen (fig. 65) 1

Grått redskap, mycket likt föregående, men ej fullt så väl arbetadt samt utan slitning 1

Mörkgrått ofullbordadt redskap med skorprester, formen påminner om de föregående, den spetsiga ändan är lätt afslutad; troligen ämne till spjutspets 1

Brunt, groft tillhugget föremål med skorprester, af form ungefär som föregående, men gröfre (af spetsoval genomskärning med spetsade ändar), kanterna förefalla stötta på flere ställen, så att föremålet möjligen kan hafva varit ett färdigt redskap af äldsta typ 1

Ämne till dolk eller spjutspets, gråbrunt, med fullt utbildadt tjockt skaft, bladet ovalt, ganska tunnt . . . 1

Grått tunnt föremål med skorprester, skarpa kanter rundt om, ena änden bred, tvär, något sned, den andra afrundad 1

Hvitaktigt trekantigt föremål med spetsiga ändar 1



67. 1/3



68. 1/3



69. 2/3



70. 1/2



71. 2/3

Grått långsträckt föremål med två tillhuggna sidokanter, som sammanlöpa i de afrundade ändarne, ena bredsidan starkt hvälfd med skorprest midtpå, den andra flatare 1

Grått, litet ovalt föremål med två skarpa kanter, ena sidan temligen spetsig 1

Litet grått fragment, troligen änden af ett tvåsidigt dolkskaft . . . . 1.

Skifferhängen:

A. Af typen M. 4.

a. med hål i änden, utmynnande åt två sidor 3

b. med hål, utmynnande åt en sida 1

c. utan hål 2

B. Af typen Müller 204, men jämnbreda (stenåldern?). . 2.

Föremål af ben och horn:

Yxa af hjorthorn (fig. 66), gjord af stammens nedre ända, skafthålet borradt genom grofändan, eggen bildad genom stammens sneda afhuggning, som börjar redan midt för skafthålet 1

Ett c. 41 cm långt stycke af stammen af ett hjorthorn med ett stycke af sjelfva skallen, första grenen är bortskuren tätt invid stammen, vid andra greningspunkten är hornet afbrutet; här har ett skafthål varit borradt, hvilket nu är uppslitet utåt mellan grenstumparne 1

Ändan af en hjorthornsgren, 18,6 cm lång, med skafthål i grofändan, spetsen något tillskuren, midt emellan spetsen och hålet ett rundtgående ornamentsband (fig. 67) 1

En i fyra delar bruten ända af en hjorthornsgren, 27 cm mellan ändarne, grofändan skuren till hvisselpipa . . 1

Harpunspets af hjorthorn (fig. 68) med två par raka spetsiga hullingar, spetsen felas (är till hälften skuren, till hälften bruten bort), skaftändan vidgad till en platt trekantig skifva; ornering med tvärstreck på

ena sidan mellan hullingarna. Funnen vid Marietorp. Smedstorps sn, Ingelstads hd 1

Harpunspets af ben af typen M. 54. Den ena, tjockare kanten har ränna för flintskärfvor utefter hela längden, den andra kanten blott i något öfver halfva längden, närmast skaftändan är den i stället försedd med små tagglika inskärningar. I ena rännan är en 3,2 cm lång flintskärfva (nu fastbunden), talrika hartsrester i båda rännorna samt troligen ock på den korta tången, spetsen felas; längd 19,55 cm. Funnen vid Maryd, Sankt Olofs sn, Albo hd 1

Lerkärlsbitar (en afbildad fig. 69) . . . . 3.

De stenåldersföremål, som äro betecknade med namnet Skåne, äfvensom de som sakna uppgift om landskapet, men helt visst äro hittade i Skåne, uppgå således till ett antal af 660.

Öfriga landskap äro på följande sätt representerade i samlingen.

Halland.

Groft tillslaget, långsträckt ovalt föremål af hvitgrå (på ena sidan rödlett) flinta; såväl de trubbiga ändarne som kanterna förefalla stötta. Längd 23,9 cm, bredd 7,25 cm, tjocklek 4,65 cm. 1

Gulbrun flintdolk, bladet till följd af stark omhuggning mycket litet och ovalt; längd 13,9 cm. 1

Dolkliknande föremål af mörkbrun flinta med tvåsidigt skaft och ovalt blad, som emellertid framtill ej är spetsigt, utan afrundadt (fig. 70). Funnet i Grimetons sn,, Himle hd 1

Pilspets, ovanligt lång, af brun flinta, gjord af en spån (fig. 71) 1

Flintsågar 2

Grönstensyxa utan skafthål 1

7.

Småland (Kronobergs län).

Oslipad yxa af brun flinta, fyrsidig; funnen i Berga sn, Sunnerbo hd	1
Slipad fyrsidig flintmejsel; funnen i Pjetteryds sn, Sunnerbo hd	1
Grönstensyxa af grönsten, funnen i Kånna sn, Sunnerbo hd	1
	3.

Vestergötland.

Mörkbrun flintdolk	1
	1.

Östergötland.

Yxa af gråbrun flinta med tjock tvär bane	1
Grönstensyxor utan skafthål:	
A. Trinda	10
B. Med mer eller mindre otydliga smalsidor	10
C. Med tydligt utpräglade smalsidor	7
Grönstensyxor med skafthål	4
	32.

Södermanland.

Grönstensyxa med skafthål	1
	1.

Nerike.

Spjutspets af flinta, funnen i Lerbäcks sn	1
Liten trindyxa af grönsten	1
Grönstenyxor med skafthål	3
	5.

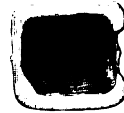
Vestmanland.

Miniatyrdolk af grå flinta	1
Yxa af gråbrun, fläckig flinta	1
Trindyxor af grönsten	2
Eggdel af en skafthålsyxa	1
Båtformig miniatyryxa af grönsten (fig. 72)	1
	6.

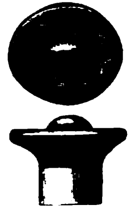
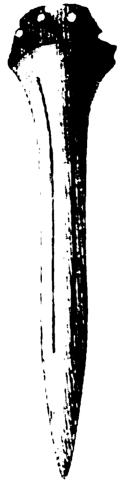




72. 1/2




73. 1/2

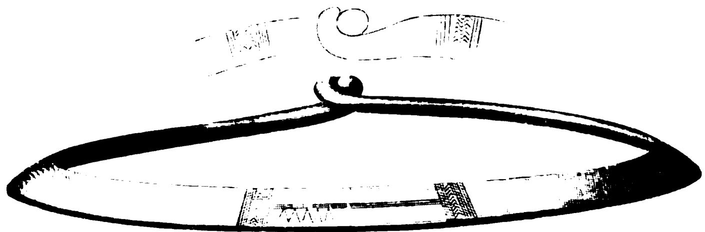

77. 1/2

74. 1/4



75. 1/2

76. 1/2



78. 1/2

Utöfver alla dessa föremål, hvilkas intresse består i deras form och spåren af deras användning, finnas i den Kurckska samlingen grupper af föremål, hvilkas intresse i främsta rummet beror på fyndförhållandena. Jag menar de s. k. bostads- och verkstadsfynden. Dessa äro följande:

1. *Lindormabacken i Åhus sn, Skåne.* Två kärnor af Ifö-flinta, två af vanlig ljusgrå flinta, yxa (?) och borr (?) af Ifööflinta, 7 yxor = M. 10 (4 af Ifööflinta, 2 af ljusgrå flinta, 1 af mörkbrun), 7 skifformiga flintstycken (4 af Ifööflinta), 6 flintspånor (5 af Ifööflinta), 12 tväreggade pilspetsar (1 af Ifööflinta), pilspets af svart flinta = M. 62, 2 pilspetsar af hvitgrå flinta = M. 64, pilspets af hvitgrå flinta = M. 61, dylik = M. 60 . . . 43
2. *Yngsjö i Åhus sn, Skåne.* Kärna af Ifööflinta, 12 skifformiga stycken Ifööflinta (liknande M. 10), ovalt stycke af ljusgrå flinta, 14 tväreggade pilspetsar af grå, hvit eller brunaktig flinta 28
3. *Vombsjön, Vombs sn, Färs hd, Skåne.* En mängd större och mindre bitar af ljusgrå flinta . . . . ?
4. *Oxhögs marker vid Öremölla i Skifvarps sn, Vemmenhögs hd, Skåne.* Bitar af yxor och mejslar af grå flinta 31
   Dolkar och spjutspetsar 3
   Tväreggad pilspets af hvitgrå flinta 1
   Pilspets = M. 60 1
   Flintborrar 2
   Skrapor 6
   Mycket stor mängd flintaffall, till största delen af grå flinta, några få bitar äro af brun flinta, 4 af Ifööflinta ?
   Grönstensstycke 1
   Stycke af en slipsten (sandsten) 1
   Handqvarn af gråsten 1
   Lerkärlsbitar 6
5. *Juleboda, Maglehems sn, Gärds hd, Skåne.* Tväreggade pilspetsar 25

Andra skånska fynd af enahanda slag äro representerade i samlingen, dessvärre utan uppgift om fyndorten. Utom en myckenhet oräknade flintskärfvor och ben . . . . diverse 349

6. *Koön, Bohuslän.* Skadad slipad yxa, bitar af slipade yxor, skärfva af en väl slipad flintyxa, groft tillhuggen fyrsidig flintmejsel, 3 tväreggade pilspetsar af flinta, ett större antal större och mindre kärnor, skifvor och spånor samt annat affall af flinta; bit af lerkärl. Det räknade . . . . 13.

Bronsåldern

(från Skåne eller utan uppgifven fyndort).

Skaftcelter af typerna M. 141, 143, 117 . . . . 7.

Hålcelter:

A. Af typen fig. 73 2

B. Af typen M. 148 2

C. Af typen M. 182 med holken fortsatt ofvan öglan och tvärbandet 4

D. Af typen M. 146 med temligen starkt utvidgadt eggparti 8

E. Af typen M. 146, men mera jämnbreda . . . . 4.

Dolkar och svärd, hela eller fragmentariska; ett exemplar här afbildadt fig. 74 . . . . 13.

Spjutspetsar (jfr fig. 75, 76 och 77) . . . . 4.

Halsringar:

A. Af typen *Månadsbladet* 1884 fig. 21 3

B. Af typen M. 231 1

C. Af typen M. 227 2

D. Af typen M. 229 1

E. Smal, fyrkantig med simpla hakar, på ringen äro löst uppträdda två till trekantiga rör, hopvikna tunna bronsbleck af 1,5 cm bredd. Ringens största yttre diameter 15 cm. 1

F. Bred, flat, med någon ornering (fig. 78) 1
G. Halskrage (fig. 79), funnen år 1882 i en grafhög vid Hedvigsdal, Ingelstorps sn, Ingelstads hd, jämte menniskoben . . . . 1.

Armringar:

A. Afbildad fig. 80 = typen Müller 111, men orneringen gröfre 1
B. Två bitar af en mindre spiralarmring, funna i Stora Köpinge sn, Ingelstads hd, Skåne 1
C. Tre bitar af en dylik spiralarmring, funna i Skifvarps sn, Vemmenhögs hd, Skåne . . . . 1.

Spännen:

A. Af typen M. 121 1
B. Glasögonformigt spänne, funnet i Sjörups sn, Ljunits hd, Skåne. Orneringen å skifvorna i det allra närmaste lik fig. 62 i *Månadsbladet* för 1891 s. 179, på skifvornas undersidor ett handliknande ornament . . 1.

Knifvar, liknande rakknifvar:

A. Med hästhufvud på skaftet, jfr M. 115; funnen i Skepparp, Raflunda sn, Albo hd, Skåne. — Dylikt, men med skaftet afbrutet, funnet i Järrestads hd och sn, Skåne 2
B. Lik M. 189 1
C. Lik M. 191 . . . . 1.

Knifblad af oregelbunden form . . . . 1.

Pincett med tre små drifna, tämligen otydliga bucklor på hvar sida . . . . 1.

Bronsnålar (jfr M. 219 och 213) . . . . 1.

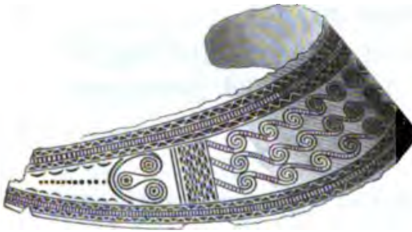
Bronssyl . . . . 1.

Synål af brons, funnen i Borreby sn, Järrestads och Ingelstads hd, Skåne . . . . 1.

Metkrok af brons, från samma fyndort . . . . 1.

Liten skaftceltliknande yxa (?) af koppar, med starkt utsvängd egg . . . . 1.

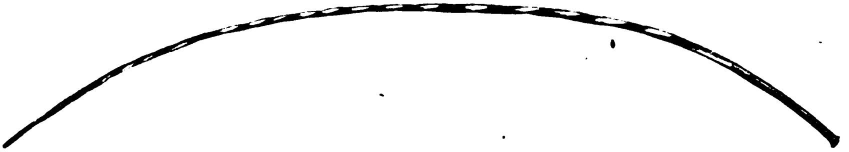
Bronsspiral, 2 bitar . . . . 1.



79. 1/2



80. 2/3



81. 1/7



82.



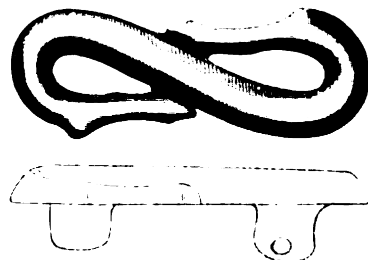
83.



84.



85.



86.

Bronsten, lång, bred, på största delen fyrkantig och spiralvriden några gånger, vid ena änden trind och ytterst något uppsväld, räta längden mellan ändarne 77 cm; troligen ämne till en halsring (fig. 81) . . . . 1.
Liten bronsplatta . . . . 1.

Från andra landskap än Skåne:

Halland.

Hålcelt, jfr M. 146, funnen i Veinge sn, Höks hd . . . . 1.
Hålcelt af samma hufvudtyp, funnen vid Bråtås, Rolfstorps sn, Himle hd . . . . 1.
Hålcelt af samma hufvudtyp, funnen vid Varberg . . . . 1.
Spjutspets af simpel form, funnen i en torfmosse i Tvååkers sn, Himle hd . . . . 1.

Småland.

Hålcelt = M. 150, funnen i Ljungby sn (Sunnerbo eller södra Möre hd?) . . . . 1.

Vestmanland.

Hålcelt = M. 152 . . . . 1.

Jernåldern.

Torshammare af silfver, synnerligen prydligt exemplar, bildad af två hoplödda plåtar, af hvilka den ena bildar framsidan och kanterna, den andra baksidan, som är alldeles slät. Rörets ändar äro förstärkta med rundgående silfvertrådar, rörpartiet är särskildt starkt utveckladt och långt utdraget åt båda sidor, den rika orneringen visar ett tydligt fogelhufvud med stor krökt näbb riktad nedåt hammarskaftet, med ögon och ögonbryn och ett slags öron. På skaftets och hammarens öfversida enkla rankornament. Mellan de stora ornamenten är ytan fylld af korn, på kanterna äro små







87. 2/3

ringar i rader, skilda af raka trådar. Vigt 17,835 gr. — Funnen i Skåne (fig. 82) . . . . 1.

Silfverperla, långsträckt oval, smalare i ena ändan, i tvänne delar, smaländan utgör ett slags lock med en lång holk, som passar in i den större delen, i båda äro två hvarandra motsvarande hål för en sprint, som dock saknas, dessutom hål i ändarna för uppträdandet på tråden (fig. 83). Vigt 8,065 gr. . . . . 1.

Hängsmycke af silfver, bestående af en cirkelrund skifva af 3 cm diameter, på framsidan, som bär spår af förgyllning, förekomma djurslingor i relief, baksidan slät; i midten, der skifvan är något utsvälld, går ett större hål, omgifvet af en krets af 12 fina hål; genom det större hålet är dragen en silfvertråd, som är på båda sidor böjd intill skifvan och utanför dess kant hopsnodd några gånger, hvarefter ändarna upprullats till ett litet spiralrör, hvarigenom halsbandstråden drogs (fig. 84) . . . . 1.

Bronsnål till ett spänne och en liten, sluten bronsring . . 2.

Bågspänne af brons, jfr Almgren, *Nordeuropäische Fibelformen* fig. 45 . . . . 1.

Bronsspänne likt M. 439, funnet i Järrestads sn och hd, Skåne . . . . 1.

Dylikt, funnet i Brösarps sn, Albo hd, Skåne . . . . . . 1.

Bronsspänne i djurform (fig. 85) . . . . 1.

Bronsspänne, S-formigt, med ett otydligt djurhufvud i hvar ända, funnet i Järrestads sn och hd, Skåne (fig. 86) 1.

Ovala spännbucklor (ej från Skåne) . . . . 5.

Litet ringspänne af brons . . . . 1.

Vigtlod af jern med bronsöfverdrag, i form af en sfer, plattad å två sidor; vigt 55,065 gr. . . . . 1.

Menniskofigur af brons, funnen i ett grustag i Sankt Olofs sn, Albo hd, Skåne (fig. 87) . . . . 1.

Jernsvärd med bronsfäste, utmärkt bibehållet, klingan med bred damascerad blodränna, längd 93 cm (fig. 88) . . 1.

Bernstensperla, ljust gulbrun, ogenomskinlig, i form af ett plattadt klot, funnen i Tunbyholmssjön, Smedstorps sn, Ingelstads hd, Skåne . . . . 1.
Fjorton glasperlor från olika fyndorter . . . . 14.
Diverse . . . . 30.

Denna samling är således ganska betydlig och innehåller många intressanta föremål. En olägenhet är, att fyndorterna icke äro antecknade för de flesta föremålen, hvilket särskildt är beklagligt med afseende på de samlade fynd, som ofvan omtalats efter öfversigten af stenåldersföremålen. Dessa fynd hafva i öfrigt ett mycket stort intresse, liksom de tidigare i *Månadsbladet* omtalade fynden från den sänkta Ringsjöns stränder. Söder från Åhus sträcker sig utmed kusten en lång grusås, på den inre sidan begränsad af sank mark, i hvilken flyter dels den nedre delen af Helgaån, som här vidgar sig till Yngsjön, dels ett tillflöde till denna söderifrån, som kommer från Vasa-, Olseröds- och Åhuskärren, af hvilka det senast nämnda ligger långt i söder från den forna staden. Det har tydligen fått sitt namn deraf att så godt som hela denna strandås räknas till Åhus socken, hvilket i och för sig är något ganska egendomligt. Å insidan af denna ås ligga de förut omtalade fyndplatserna Juleboda (inom Maglehems sn), den s. k. Lindormabacken vid Furuboda i Åhus socken — i orten känner man icke det i litteraturen förekommande namnet Lindormabacken, utan heter denna i folkets mun helt enkelt Flintbacken — samt ännu längre åt norr Yngsjö.

Af stenåldersredskapen hafva naturligtvis de flesta vanliga former, men det har varit nödvändigt att köpa dem, för att komma i besittning af de mera ovanliga, af hvilka de flesta hafva i det föregående blifvit afbildade. En ökning af samlingen från bronsåldern är alltid välkommen och en sådan har äfven här erhållits af ganska beaktansvärd art. Jernåldersföremålen äro få, men synnerligen värderika. Perlan med berlock

och skifvan med den karakteristiska orneringen äro två typer, som förut icke funnits representerade i Statens Historiska Museum. Vigtlodet har å hvardera plana ytan i samband med hvarjehanda bugtade linier tolf små cirklar, hvilka helt visst angifva enheten. Som hela lodet väger 55,065 gr., får hvar enhet en vigt af 4,59 gr. El-Mamums mitkal, hvilken ligger till grund för dessa vigter, väger 4,72 gr. Den obetydliga skilnaden beror antagligen på nötning, kanske äfven på någon felaktighet i normering.

Som motstycke till den synnerligen vackra Torshammaren inför jag här å nytt den Torshammare af silfver, som hittats vid Erikstorp i Ödeshögs sn, Östergötland (fig. 89).



89.

Norrländska namnstudier.

1. Några sockennamn.

Rätt många socknars namn få sin förklaring genom aktgifvande på odlingens gång i trakten. Då denna naturligtvis från kusten följt de norrländska floderna uppefter, har man att söka upphofvet i en sockens namn ej i dess öfre del, icke heller alltid i dess midt, utan rätt ofta *i dess nedersta del* eller ock någon gång i den *nedanför socknens gräns* liggande trakten. På detta förhållande anföra vi här några exempel.

Ganska långt upp vid Ångermanelfven ligger *Lidens* sn, **Lidh** 1314, af fsv. *liþ*, isl. *hlið* bergsida. Detta namn sammanhänger med den nedersta byn i socknen, som nu skrifves *Lidgatu*, **Liidhgatu** 1547, **Lijdgattv** 1535.

Närmast nedanför denna socken ligger på ömse sidor om samma elf en annan vid namn *Resele*, hvilket namn skrefs **Resild** 1314, **Rasyl** 1316. Långt ned i socknen finnas nu byarne *Vesterå* (sic!) och *Österå* (sic!), motsvarande **Radh** och **Österradh** 1535 med tillsammans 5 bönder. Nedanför dessa byar ligger byn *Bodvill*, **Bodhwyll** 1535, då med blott en enda bonde och således tämligen ung. Nedanför denna och allra ytterst i socknen märkas byarne *Öfver-* och *Yttersel*, **Sijll** 1535 och då med 3 bönder. Utvecklingens gång blir då tydlig: efter byn **Radh** har man uppkallat det vid denna liggande *selet* eller lugnvattnet; och när sedan socknen utbrutits och behöft eget namn, har man på hela socknen öfverfört detta namn, som blott tillkom den nedersta delen, dock tydligen mest bekant och tätast befolkad. Hvarför namnet utom **Rasyl** 1316 skrifves **Resild** två år förut, är svårt att nöjaktigt förklara. Möjligen beror öfvergången $a > e$ på inflytande af det efterföljande *i*, såsom lektor E. Brate föreslagit att lösa knuten. Ett annat exempel derpå, att sockennamnets upphof är att söka nederst i socknen, finna vi i Ljungans floddal i Medelpad. Der ligger socknen *Tuna*, (in) **Thunum** 1316. Vid floden och blott en dryg

fjerdingsväg ofvanför socknens nedra gräns ses byn *Tunbun*, gränsande till byn *Vi* och således i uråldrig trakt. Att denna, som skrefs **Tvne** 1543, 1535, **Tuna** 1547, gifvit upphof åt socknens namn, är alldeles säkert, ehuru hufvudbygden ligger ofvan byn och har en utsträckning af nära två mil.

I norra Ångermanland ligger socknen *Anundsjö*, **Anundsio** 1443, Styffe, *Skandinavien* s. 296, hvilket namn ju tyckes innehålla mansnamnet *Anund*. Men så alldeles säkert är detta icke. Ett stycke nedanför i grannsocknen Själevad (nu i den derur utbrutna Mo socken) fanns 1535 den stora, af 8 bönder bebodda byn **Annw**, nu *V.* och *Ö. Alnö*, men **Anw** 1490, **Ano** 1486, 1443. År 1535 skrifves sockennamnet **Annaansijö** med förkortningstecken öfver *aa*, så att man der kan insätta ett *n* eller *m*. Vi välja det senare och se i *Anna-man* detsamma som t. ex. *Boda-man*, invånare i Boda. År 1547 skrifvas byarne **Öster Anw** och **Wester Anu** och socknen **Anusiö; Anud** såsom by 1569. Sammanställningen af denna by och sockennamnet Anundsjö får ett godt stöd af den omständigheten, att bönder i Själevad ännu så sent som år 1559 hade fiske i **Anesiö flerd;** då denna då uppgifves vara 1 mil lång, 1/4 mil bred, måste dermed åsyftas *Anundsjösjön*, som enligt Stjernströms karta är knappa 3-fjerdingsväg lång. För öfrigt må anmärkas att sockennamnet nämnda år skrifves **Anundsiö,** men sjön **Anesiö flerd,** såsom nyss nämndt, eller **Anesiö träsk.** Den förra skrifningen är tydligen liksom officiel, under det att den senare är ett troget återgifvande af uttalet och stämmer med byanamnet *Anu* (Alnö). Hvad åter **Anu** är, är ej godt att säga. Från Medelpad har jag i *Norrl. saml.* s. 134 anfört exempel derpå, att en nuvarande by *Anundgård*, **Anvnsgåu** 1543, år 1547 skrifves **Anugåll.** I så fall skulle sockennamnet i alla händelser innehålla namnet *Anund*. På samma sätt blir **Anwnd mark** 1539, **Anunsmark** 1545 till slut *Anumark*, såsom den i Umeå socken belägna byn nu skrifves.

I den södra ådalen af södra Ångermanland finnes socknen *Ramsele*, hvars namn Werlauf i sammanhang med vissa

gränsedokument förklarar såsom innehållande mansnamnet *Rafn*. Så är dock nog ej fallet. Det skrefs **Rafnasill** 1273, Rydberg, *Traktater*, **Ramnasyl** 1316, **Rampnasil** 1319; skrifningen **Rannasild** 1314 *kan* bero på en orätt upplöst förkortning. Öfverst i den närmast nedanför liggande socknen Edsele finnes vid elfven byn *Ramna*, **Ramnå** 1569, 72. Denna har i sin ordning namn efter en å, som kommer ur *Ramsjön* och rinner genom byn samt utfaller i Ångermanelfven. Efter denna by eller å har man uppkallat selet i elfven; och att detta sträcker sig inom Ramseles område, synes deraf, att vi i denna socken ytterst på vestra sidan finna byn *Sel*, **Sijl** 1535. Här såsom i Resele har sedan selets namn öfverflyttats på hela socknen. Att *Ramnå* 1572 och *Ramsjön* innehålla mansnamnet *Rafn*, är sannolikt, helst som Cleasby-Vigfusson anför flere exempel derpå under *Hrafn*; men alldeles säkert är det ej. Formen **Rannasild** 1314 stämmer med byanamnet **Rane** 1535; för år 1542 har jag antecknat »**Ramnå**, *m* genom förkortning». Formerna **Ranna** 1547, **Rama** 1550 tyda emellertid på ett **Ramna**.

I Helsingelagen nämnes *Norþstiger* i Säbrå socken invid Hernösand såsom ett Uppsala öds gods; namnet finnes ännu qvar i formen Norrstig och betecknar nu en by. Angränsande by i söder är *Stig*, **Stijgh** 1535. Den socken, som i vester gränsar till Säbrå, heter *Stigsjö*, **Stijgsiö** 1542, hvilket namn ej synes kunna förklaras på annat sätt än genom sammanställning med detta Stig. Men på hvilket sätt? Jo, liksom byarne Ramna och Rå gifvit namn åt de dervarande selen och sedan selens namn öfvergått till de nya och, åtminstone delvis, vid lugnvatten belägna socknarne Ramsele och Resele, så har här namnet Stig förmedlats genom en lång sjö, som från denna by sträcker sig ett godt stycke in i Stigsjö socken eller till dess kyrka. Sedan författaren med kartans ledning kommit till denna slutsats, har han genom en från trakten bördig person, lektor S. A. Hjeltström i Sundsvall, fått sig meddelad en sägen, som bekräftar den här framställda förklaringen. Den nämnda sjön, som nu bär namnet *Långsjön* och verkligen gör skäl der-

för, skall ursprungligen ej haft det namnet, utan kallats Stigsjön efter denna by Stig. Redan på 1500-talets midt skrefs namnet **Longesiö tresk,** hvadan namnförändringen måste hafva skett redan före denna tid.

I samma floddal som Stigsjö och närmast ofvanför denna ligger socknen *Viksjö*. Inom dennas gränser söker man emellertid förgäfves någon by *Vik* och någon sjö *Viksjön;* men i angränsande trakt af det nedanför liggande Stigsjö finner man vid en sjö byn *Östanvik*, **Östanwijk** 1547. Vi antaga, att åbor i denna by idkat fiske i sjöar inom det nuvarande Viksjö, att en sjö blifvit kallad för Viks-boarnes, och att det namnet sedan öfvergått till trakten, socknen. Sålunda skulle Stig i Säbrå hafva gifvit upphof åt sockennamnet Stigsjö och Östanvik i Stigsjö ligga till grund för sockennamnet Viksjö, liksom det gamla **Anu** i Själevad är roten och upphofvet till *Anu(nd)sjö*.

På gränsen af Säbrå och Stigsjö ligger *Häggdångers* socken, hvars namn, under tidernas lopp alldeles missuppfattadt, här förtjenar en plats. Det skrefs **Hedanger** 1314, **Hægdangiir** 1316. Till grund derför ligger utan allt tvifvel byn *Häggsjö* vid *Häggsjön*, visserligen ej utom socknens rå och rör, men i dess sydvestra hörn och i »rå-lag» med den i Helsingelagen nämnda byn Elgsjö, der Ångermännen mottogo konungen, när han besökte dessa trakter. Det är alltså i en gammal bygd. Byn skrefs **Hegdesiö** 1542, **Hegdssiö** 1547 (och socknen **Hegdhånger**), **Heijdesiö träsk** 1559 (och socknen **Heijdånger**), **Högdesiö** 1569 med **Hegdånger** o. s. v. Att namnet ej har något med trädet *hägg* att göra, är tydligt; men hvad är då den rätta härledningen? Byn gränsar till Hässjö socken i Medelpad, **Hæsio** 1314, och innehåller liksom detta sockennamn det af det isl. *hár*[1] (hög) afledda subst. *hæð*, fem. höjd. Formen **Hægd** af 1316 beror på inverkan af det svenska *höjd*. Sin senare del, *-ånger*, har sockennamnet fått under inverkan af många andra socknars namn t. ex. **Silanger,** som 1314 står bredvid detta.

---

[1] Detta ingår i sockennamnet *Håsjö* i Jämtland, *Haasio* 1536.

Ljusdal är ett välbekant sockennamn i Helsingland, skrifves **Liusdal** 1316. Man kunde vara böjd att antaga, att det syftade på hela den stora ådalen, i hvilken Ljusnan framrinner; men så är ej fallet. Uti sjelfva socknen ha vi förgäfves sökt något inskränktare område, by eller utjord, med detta namn, men i det närmast nedanför belägna Järfsö har det lyckats bättre. Öfverst i denna socken och vid Ljusnan ligger byn *Ede*, och efter denna uppkallades på 1400-talet **Edzbo** sköld (ungefär = rote). I denna upptages år 1542 en åbo vid namn **Siman i Liusdal,** och äfven nämnes samma år **Morten Larsszon i Liusdal.** Namnet finnes ej på länskartan; det bör sökas i öfversta delen af Järfsö.

Under sökandet efter förklaringen af sockennamn har förf. iakttagit ett annat förhållande, som torde vara förtjent af att påpekas. Det visar sig nämligen, att det inskränkta område, som gifvit upphof till sockennamnet, sedermera rätt ofta fått sitt namn ganska grundligt förändradt eller rent af utbytt mot ett annat. Vid Ångermanelfvens utlopp ligger socknen *Högsjö*, troligen det **Hæsium,** som nämnes år 1319 i sammanhang med erkebiskopens visitation. Vid den gamla kyrkan ligger nu en by, som på kartan och officielt skrifves *Hundsjö* och redan 1680 **Hunsiöö.** Men omkring åren 1543, 1535 möter man formerna **Hösiö** och **Hössijö.** Härmed stämmer ock allmogens uttal *Hose* med öppet, grumligt *o*. Grannsocknen ofvanför är *Gudmunrå*, **Gudmunddaradh** 1314, hvilket namn tvifvelsutan sammanhänger med namnet å nu varande byn *Gummås*, belägen helt nära kyrkan. I sin beskrifning öfver Ångermanland säger också Hülphers, att »Gumåsbyn och några däromkring belägna byar skola vara de först bebyggda i socknen». Byns namn har undergått stora förändringar. Bland namnformer från 1500-talet märkas utom **Gudsiö** och **Gudmansiö, Gudmunsiö** 1569, **Gudmunsiöö** 1568, **Gummenssijö** 1535, hvilka tydligen visa på en sammansättning af mansnamnet *Gudmund*. Denna förändring har framkallats af behofvet att skilja mellan socknen och den alldeles eller nästan likbenämnda byn.

På tinget i Umeå den 16 juli 1324 hade bland andra infunnit sig prosten **Olauus de Nordhungaradh** (alltså en ångermanländing); vidare **Parthiegnus de Nesemi,** hvilken nämnes redan 1314 och troligen bodde i nu varande Nässom i Bjärtrå vid Kungsgården, fogdarnes gamla bostad; **Vno legifer,** nämnd år 1314 och då i Ångermanland; ändtligen ock **Ondo de Nidraby.** Hvarifrån denne sistnämnde var, har utgifvaren af svenskt diplomatarium ej försökt att angifva, vi tro oss hafva funnit gåtans lösning. Bland Ångermanlands nutida byar är det endast en, som kan sammanställas med det här nämnda **Nidraby,** och denna är *Förnätra* i Nätra socken vid kyrkan och den genom socknen rinnande *Nätra-ån*. Namnlikheten är ej stor, det medgifves, men svårigheterna äro lätt öfvervunna. Namnets första del är adj. *forn*, hvilket uti norrländska ortnamn ofta har formen *fan-*, såsom vi visat i Sv. fornminnesföreningens tidskrift för år 1895. Detta namn skrefs ock **Ffannätre** 1542, 1543 (för Ffa*n* *n*ätre), men 1535 **Ffïrnetter.** Hvad den senare delen beträffar, hänvisa vi till den i samma tidskrift omnämnda vexlingen mellan *d* och *t* i norrländska ortnamn, till följd af hvilken vi nu säga och skrifva *Lit*, en socken i Jämtland, i st. f. *Lid*. **Ffannätre** af år 1542 skulle i öfverensstämmelse härmed stå i st. f. *Forn-nädre*, *Forn-nedre* eller det i Diplomatariet nämnda **Nidraby.** Huru vi kommit på denna tanke bör kanske ock nämnas. I Nätras grannsocken Sidensjö finnes ytterst eller *nederst* i socknen byn *Nättersjö*, **Nätre siö** 1545, 1543, och detta namn ha vi en gång, år 1560, funnit skrifvet **Neder siö.** Från det nämnda **Nidraby** har socknen tydligen fått namn, men med bortkastandet af grundordet *by*, som ej passade så väl i ett sockennamn. När socknen år 1316 nämnes (in) **Nætru,** är adjektivet böjdt efter sin ordklass bestämda deklination. En skenbar svårighet erbjuder vokalen æ i stammen i st. f. e, en växling, som lätteligen uppstått, då namnets betydelse upphört att stå klar för språkmedvetandet. Att byanamnet fått bestämningen *forn-* sig tillagd, beror, enligt vårt förmenande, på behofvet att skilja byns namn från socknens.

Ibland har man vid namngifvandet förfarit helt radikalt och gifvit ett alldeles nytt namn åt det ställe, som fått låna sitt namn åt socknen. Nära de här nämnda socknarna finnes en annan, som har det enkla namnet *Dal*. Då denna ligger i en liten flod- eller ådal, kunde man tänka att, namnet vore ett uttryck för hela socknens läge; men så är nog ej fallet, utan namnet har sitt upphof från en by. En sådan med namnet **Dalen** upptages 1543, men två år senare ersättes det namnet af **Moo,** nu varande *Mo* by. I jämnhöjd med Dals socken och Ångermanelfven ligger i en uråldrig bygd *Torsåkers* socken, **Torsakir** 1316. Att hela socknen ej kunnat vara ett åt guden Tor helgadt område och att namnet följaktligen måste vara lånadt från något mindre ställe, ligger i öppen dag. Ett sådant har ock funnits. År 1543 upptages efter Ö. Aspby en jord om 28 seland vid namn **Torsåker, Torsåcker** 1545, hvarefter namnet försvinner. Men troligen är det samma jord, som år 1550 kallas **Håff** och var uppskattad till $27^1/_2$ seland, och hörde en del af jorden till kyrkan.

Ännu ett exempel på ett byanamns utbyte mot ett annat finna vi i socknen *Nordingrå*, **Nordungaradh** 1316, 1319, **Norungaradh** 1314. I socknen visar sig 1535 en by **Nordhom** med icke mindre än 8 åbor. Namnet förekommer derefter alltjämnt, om ock med smärre förändringar, och skrifves 1680 **Norum.** Nu söker man det förgäfves å kartan, och der, hvarest man skulle vänta att finna det, står det i stället *Mjällom*. En tradition i orten vet ock berätta, att byn Mjällom förut hetat Norum. Att namnet *Norum* fått vika för ett annat, beror helt säkert därpå, att angränsande socken i söder är *Nora*, med hvilken förvexling lätteligen kunnat ske. Med byanamnet **Nordhom** sammanställa vi sockennamnet Nordingrå och se i detta en afledning, såsom då det år 1569 af byanamnet **Skedum** bildas namnet **Skiedunge tresk,** d. v. s. *Skedomssjön* i Multrå socken.

Några norrländska ortnamn af hög ålder begynna med ett *Själ-* eller *Skäl-*, som, mig veterligen ännu icke blifvit förklaradt. Dessa äro *Skälstugan*, en by i Skogs socken i Hel-

singland vid *Skälstugo-sjöarne* (så skrifven å Widmarks karta); nu varande sockennamnet *Stugun* i Jämtland, **Siälestufun** 1611; *Själevad*, en socken i norra Ångermanland, och *Själören*, ett fiske uti Indalselfven i Medelpad. Vi fästa oss först vid namnet *Skälstugan* och redogöra i korthet för byns historia.

Under kristendomens första dagar räknades det, såsom bekant, för en synnerligen stor förtjenst att bygga broar och bryta vägar. Äfven vinnlade man sig på ett synnerligen berömvärdt sätt om upprättande af hospital eller härbergen på trakter, der resande hade att färdas öfver stora skogar. Från början af 1300-talet hafva vi från Norrland tvänne exempel på sådana gästgifvaregårdars inrättande. Den resande, som från öfre Norrland begaf sig till rikets andliga och verldsliga medelpunkt, hade att vandra öfver den stora skogen Ödmården **Emordh** 1302; och ville en Jämte, såsom ofta hände, efter Indalselfven begifva sig till Östersjön, så hade han att färdas genom de vidsträckta ödemarker, som sträckte sig mellan socknarne Lit och Ragunda och i gamla skinnbref kallas Ragunda-skogen, (in) **silua Rawundum** 1303. Färderna genom dessa skogar torde hafva försvårats derigenom, att stigmän uppehållit sig invid dem. I början af 1300-talet innehades erkebiskopsstolen i Uppsala af den nitiske och verksamme mannen *Nils Allesson*, hvilken har hedern af att hafva tryggat färden öfver dessa båda skogar. På visitationsresor hade han sjelf farit öfver båda skogarne, och när han den 29 december 1302 uppehöll sig i Segerstads socken i Helsingland norr om Ödmården, utfärdade han bref om lättnader för dem, som foro vägen fram. Redan från gamla tider hade, säger han, midt på skogen (in medio silue) **emordh** funnits några hus.[1] särskildt uppförda till fattiga vandringsmäns beqvämlighet och lugn, hvilka dock på grund af fattigdom och bristande underhåll blifvit öfvergifna.

---

[1] Widmark, *Beskrifning öfver provinsen Helsingland*, Uppsala 1860, talar med syftning härpå om det forna *sälohuset*, hvilken benämning är författarens och sakner stöd i brefvet.

Önskande att hjälpa fattiga vandringsmän, som skulle öfver skogen, och att främja ett allmännyttigt verk, begärde biskopen i sammanhang med visitationens verkställande, att Segerstads, Söderalas och Hanebos inbyggare, som sades hafva rätt till denna skog, måtte till innehafvarens af nämnda hus underhåll och till vidmakthållande af husen för alltid af den omkringliggande skogen anslå en mils omkrets, inom hvilket område ingen annan än husens innehafvare finge göra åkrar och ängar. Denna begäran biföllo sockenborna benäget, men på de villkor, att gåfvan särskildt skulle komma fattiga vägfarande till godo, och att innehafvarens släkt ej skulle hafva någon arfsrätt till detta område, m. fl.

Detta förklarar emellertid ej namnet, men då det 22 år senare eller 1324 blir fråga om att på samma skog, kallad **almenning**, bredvid **berulic** (sjön Bergviken) uppföra ett kapell, uppmanas egarne att *pro salute animarum* upplåta jord till en kyrkogård. Sannolikt hade erkebiskopen äfven år 1302 med samma förespegling förmått bönderna till de gjorda medgifvandena. Efter Vesterås riksdag 1527 indrogs denna stuga till kronan, och i 1543 års fogderäkenskaper nämnes **Siälestuga** såsom en Cronogård, räntande 14½ mark.

Året efter det, då Nils Alleson förvärfvat jord till stugan på Ödmorden, vidtog han anstalter för underlättande af färder öfver den s. k. Ragunda-skogen. Prästen *Øndo* i **Lithi** (d. v. s. Lits socken i Jämtland) hade för begångna brott till erkebiskopen och Uppsala kyrka måst afstå jord med hus i **Vestrahyllum** (nu byn *Hölje* i Lit), värd 40 mark. Denna gård (eller rättare inkomsterna deraf) anslog nu erkebiskopen till underhåll af gästning på ett ställe *in silua Rawundum*, hvarest hans företrädare börjat med anläggningen och en man vid namn *Thorius gyrdonis filius* nu bodde. Äfven här stadgas, att huset hufvudsakligen skulle tjena först och främst fattiga färdmän. Detta »hospital» låg vid Indalselfven omkring 3½ mil nedom det nämnda *Hölje*, där Stugu sockenkyrka nu står. Uti medeltida bref nämnes stället rätt ofta och kallas helt enkelt

Stugan, t. ex. hia **stefokarlenom a rofuundum** 1333, »det till **Stwghon** ligger» 1489, »gifvet på **Stwgwn»** 1506, »prof mellom **Raffuund mend** och **Stuen»** 1545, men **Sielstugen** 1565 och i allmänhet på det nordiska sjuårskrigets tid, för hvilken fogderäkenskaperna finnas i behåll i kongl. Kammararkivet och uppvisa namnet.

Nu heter socknen i både tal och skrift *Stugun*, och sammanställes namnet allmänt med det nämnda »hospitalet». Af det här nämnda torde framgå, att hvad som här kallas *själahus*, är alldeles detsamma som det isl. *sæla-hus*, a refuge, hospice in deserts or mountains to receive travellers. Förre leden i detta är *sæla*, sv. f. bliss, happiness; det svenska *själstuga* innehåller *sial*, *siæl*, anima.

Samma ord *själ* föreligger ock i namnet å ett laxfiske i Indalselfven i Medelpad. År 1324 den 5 juni skänkte en man till erkebiskopen i Uppsala del i en fors i en flod, som kallas **Indalsaa,** med alla fisken och tillagor. Nu upptages år 1567 i fogderäkenskaperna i samma flod och i Lidens socken ett laxnotvarp vid namn **Sielören** (= 1564, 65, **Sieleören** 1557, **Sälarö bi** 1558), hvilket utan tvifvel är just det år 1324 till erkebiskopen skänkta fisket. Det låg 1/2 fjerdingsväg nedanför ett annat laxfiske, som hette **Kyrkie Engen.**

Ändtligen komma vi till det sista och intressantaste af de med *Själ-* börjande namnen.

I norra Ångermanland ligger vid kusten *Själevads* socken, hvarest kyrkan jämte flere byar[1] »äro belägna på en af vatten kringfluten trakt, som dock i senare tider mycket vallat igen». Kartan visar oss Själevads prestbol vid kyrkan, just der landsvägen går öfver den å, som sammanbinder Själevadsfjärden med Veckefjärden. Namnets gamla former äro **Salaua** 1314, **Saluaua** 1316, **Siælawa** 1347, **Sälaffwa** 1443, **Sälaffua** (ting) 1490, **Sijelaff** soken 1519. Vid samma landsväg på norra sidan af prestbolet ligger byn *Öfver Själa*, hvilken sannolikt åsyftas då Staffan i **Sälaffua** nämnes 1490. Senare skrifvas socknen

[1] *Historiskt-, Geografiskt- och Statistiskt Lexikon öfver Sverige.*

och byn på följande sätt: **Sijellaffa** Schyplagh och **Öffar Sijellaffa** 1535, **Sielaff** socken och **Öffuer Sielaff** 1547, **Siäla** socken och **Siäla** 1542. Med denna sista skrifning öfverensstämmer allmogens uttal, om blott tillägges, att l-ljudet är tjockt.

Hvilken är nu då detta namns härledning? Vi börja med den senare leden och se i denna subst. *vad*, fsv. **vadh**, vadställe. helst som kyrkan ligger vid ett färjeställe af den stora landsvägen.[1] Formen **-aua** från år 1316 kan vara en förvexling med *ava*, vik, som ingår t. ex. i byanamnet **Affua** 1547, nu *Afva* på Tynderön, *Norrl. Saml.* s. 124. Uti »Summarum och undervisning för Upsala Sticht 1539»; i kongl. Kammararkivet skrifves namnet **Siälaö**, och har då senare leden uppfattats såsom varande subst. *ö*, hvilket på grund af kyrkans nyss angifna läge ej väcker förvåning. Man har i alla fall hållit sig till något, som utmärker vatten.

Beträffande den förre leden kunde man tänka på *själ*, själhund, hvilket ord utan tvifvel ingår i ett sådant namn som **Siälö grund** 1568, ett själafiske i Torneå socken. Men den fsv. formen *siæl* i Helsingelagen, *siel* i Stadslagen göra en sådan sammanställning omöjlig, och i dessa gamla tider hade inga zoologer påtvingat språket den osvenska formen *säl*, isl. *selr*. Men formerna **Sala-** och **Salu-** från resp. 1314 och 1316 stämma ju icke heller med de redan anförda formerna af ordet *själ*, anima? Det är sant, men saken har sin naturliga förklaring. Cleasby-Vigfusson upptager för ordet dels en äldre form **sála**, u, fem. som föredrages af de gamla författarne, dels ock en yngre, **sál, sálar.** Den svaga formen se vi i **Salu-aua**, och den starka gen. **sála** (för **salar**) i **Sala-ua.** Uti *Uppsala-studier*, Uppsala 1892, har lektor E. Brate s. 6 ff. särskildt behandlat ordet *själ* och från runspråket uppvisat icke mindre än 6 olika stamvokaler, hvilken vexling han på ett lyckligt sätt förklarat. Ordet är i svenskan såsom i isländskan lånadt och infördt af

[1] Detta ingår i **Lidzwad,** ett fiske i *Lidens* socken i **Medelpad** 1560; i byanamnet *Vade* i Borgsjö socken i Helsingland, (i) **Vadhe** 1542. Jfr ock **Falkman**, *Ortnamnen i Skåne*, s. 92.

utländska missionärer. Då dessa voro från skilda land, blefvo ock formerna olika. De med *ia* och *iu* återför Brate till angelsaksiska *seola*, **siola**, en form, som blifvit förherskande i den svenska litteraturen; formen med *a*, *au*, *o* åter sammanställer han med engelska missionärers verksamhet, fe. *sawel*, *sawl* o. s. v. Slutligen har man ock former med *i*, hvari spåras tyskt inflytande (tyska *Sele*). Från Helsingland uppvisas ock formen *salu*, styrd af hjelpe. Då Själstugan i Helsingland i en längd af år 1535 skrifves **Silestwgwa**, kan detta möjligen vara afsiktligt; men sannolikast är, att ett *ä* är uteglömdt efter i.

Innan vi lemna sockennamnen tillåta vi oss att behandla några enskilda. Namnet **Vibyggerå**, **Vibyggioradh** 1314, 1315, tillhör en socken i Ångermanland och hör till en namnflock, hvari man i den sista leden velat se en sammandragning af ordet *härad;* **byglo** är säkerligen detsamma som -byggiar, t. ex. i Roþsbyggiar), ehuru -o (för *a*) är oförklaradt. Dermed vilja vi icke heller nu uppehålla oss, utan fästa oss blott vid namnets första del. När man vet, att »socknen har allmänningen *Skuleskogen*, 1¹/₄ mil lång» och det bekanta *Skuleberget*, som uppgifves höja sig 800 fot öfver hafvet, så är det klart, att första leden är det isl. *viðr*, fsv. *viþur*, *viþer*, träd, skog, ved, hvilket Rydqvist, *Sv. Spr:s lagar*, II: 141 finner uti *Tiveden*, på gränsen mellan Närke och Vestergötland, *tiuiþar*, gen.; likaledes ingår det uti **Holaviper** på gränsen mellan Östergötland och Småland. Skule-skogen är ock gräns, nämligen mellan norra och södra Ångermanland. Detta ord finnes ofta i ortnamn i Norrland, så i Nordingrå socken, der (i) **Widum** nämnes 1418, nu *Veda*. Samma Skule-skog har man ock tänkt på, då man kallat en by i Vibyggerå *Utanskog*, **Vttanskog** 1542. Namnet **Vibygioradh** blir sålunda fullkomligt liktydigt med **Wæboahærad** på Dal, **Widbohærad** i Uppland, hvarjämte kan nämnas **Vidbo** i Småland.

Vid Ljusnan i Härjeådalen ligger socknen *Sveg*, hvars namn skrifves (i) **Sweigher** (**sonk** = socken) 1463 och något senare

Swegher soken. Då elfven här gör en tydlig böjning, bör namnet tvifvelsutan sammanställas med Aasen **sveig,** smal och böjlig qvist (s. 778), Cleasby-Vigfusson **svegr,** mask. spö; böjning, för hvilket gen. på *-ar* upppvisas i flere sammansättningar.

2. Några enskilda ord i ortnamn.

Det isländska *hóll,* m. kulle, hög, tyckes hafva varit mycket begagnadt i ortnamnen. I *Landnáma* nämnes icke mindre än sju ställen med namnet *Hólar.* Aasen anför för norskan *hól* såsom betydande en låg höjd, en torr och jämn upphöjning i en myr eller på en lågt liggande flata. Från Dalarne finnes hos Rietz *hól* = skogsbacke. Äfven i Norge ingår ordet i många ortnamn, såsom *Hole* (dat.), *Holen, Holarne, Holom,* och detsamma är förhållandet i Sverige. Hit höra sådana namn som *Hohl,* by i Nora i Ångermanland; *Holl* 1535, 1542, *Holle* 1547, med ett sjömärke, *Holsklippen* kalladt; *Hola,* by i Torsåker i semma landskap, *Holl* 1535; jämför det isländska (*fyrir ofan*) *Hóla.* Emellanåt har det senare namnet missuppfattats, i det att den senare stafvelsen tolkats såsom varande subst. *land;* så skref man det senare namnet **Holann** 1555, **Holand** 1547, 1569. I Ilsbo socken i Helsingland upptager kartan byn *Hogland* vid *Hoglands-sjön.* Uttalet är Hólan med tjockt l. År 1631 skrifves namnet **Hooland,** men (i) **Holom** 1543, 42, 82, och 1546 talas om jord i **Holabinom** liggiandis i Ilsbo socken. Att *hóll,* kulle, här föreligger, är tydligt; men tidigt hafva fogdarnes skrifvare med tanke på *hög* och *högd* inskjutit ett *g* och skrifvit **Hoglom,** såsom åren 1542, 45, 46. I den söder om Ilsbo liggande socknen Hög märkes vid landsvägen byn *Holm,* utan att kartan angifver något vatten i närheten. Saken får sin förklaring, då man ser, att namnet hos formen **Holom** 1631, **Holum** 1545, 46; skrifningen **Holm** 1542, 43 och i öfverensstämmelse dermed **Holme skiöllen** 1542, **Holms skiöl** visa emellertid,

att man redan tidigt missuppfattat ordet och trott det innehålla det på den tiden vanliga *holma*, vårt *holme*. I Medelpad, Selångers socken, finnes byn *Huli*, (i) **Holi** 1482. Tvänne jämtska namn höra ock hit, nämligen det i Ås' socken belägna ödesgodset **Holbaken** 1568, nu ett torp, i dagligt tal kalladt *Hólbatjen;* serare leden är tydligen *bak*, rygg, och stället ligger äfven på sidan af en kulle. Det andra namnet uppenbarar sig i Matmar och skrifves likaledes **Holbaken** 1568, liksom ock uttalet är lika. Nu skrifves byn **Hällbacken.**

Fitja är ett namn, som förekommer litet hvarstädes. Så heter en socken i Lagunda härad, Uppsala län, en gård i Täby socken, Stockholms län, och en herregård i Botkyrka socken, likaledes i Stockholms län. I Stranda härad af Kalmar län finnes byn *Fittsjö-hammar*, och i Selångrrs socken i Medelpad finner man på kartan sjön *Fittje tjärn.* Uti Ynglingasagan talas vidare om det efter konung *Agni* uppkallade *Agnafit*, genom hvilket Olof den helige sedan lät gräfva sig ut till hafs. Äfven i Norge förekomma sådana namn, och i Heimskringla nämnes ofta (a) **Fitjum,** nu *Fitje* på en ö utanför Hardangerfjorden. Apellativet finnes hos Aasen, s. 158, *fit*, pl. *fitjar*, fem., Engslette, lav Græsplan ved Vandet; saasom imellem Bugterne af en Elv. Isl. har *fit*, fem. gen. *fitjar*, ängsland på stranden af en fjord, sjö eller flod; här, liksom i norrskan, mycket vanligt i ortnamn. Ordet finnes ännu i fullt lif i Jämtland, men jämte *Fetja* förekommer, såsom i Ström, sammansättningen *fetteslått*. Burman nämner sådana, *Norrl. Saml.* s. 97, t. ex. *Grenås-Fetjan*, liggande vid *Grenån;* på ett ställe hade några herremän börjat rödja upp sina *fetjor*, hvilket haft till följd, att bönderna gjort sammaledes på *Drag-Fetjan.* I Oviksfjällen finnes en fäbodvall, som i dagligt tal kallas *Fetebuan*, men skrifves *Fitje*bodarna, hvilket namn förklaras deraf, att den gamla vallen låg vid en å.

Ett ord, som varit så mycket användt, bör hafva lemnat spår efter sig äfven i norrländska ortnamn. Så är ock fallet med det nuvarande byanamnet *Fägärdet* i Njutånger i Helsing-

land, hvilken skrifves **Fidegiärdh** 1542, 43, **Ffediegerd** 1547, **Ffette gerd** 1546 och **Fetegerdh** 1535, den äldsta kända formen af namnet. Med en viss tvekan npptaga vj här namnet *Fäste*, som tillhör en by i Hackås vid stranden af Storsjön i Jämtland. Dess äldsta former i det norska diplomatariet äro **Feetsstadhæ** 1450, (i) **Feetzstadhe** 1473, **Ffedstad** 1546, hvilka tyckas föra det hit. Deremot talar dels den senare sammansättningsleden, som fordrar ett personnamn i förre leden, dels det tidiga bortfallet af t, t. ex. (a) **Fezstadom** 1445, **Festadha** 1486, 88, **Ffeesstadh** 1523 m. fl.

I ljudförbindelsen *vr* bortfaller, såsom bekant, ofta v, och i vissa trakter af Norrland synes detta hafva varit regel, ehuru v-ljudet senare, genom riksspråkets inverkan åter intagit sin plats. Så heter det svenska *vrå*, fsv. *vrá* i norra Ångermanland enligt Sidenbladh, *Allmogesmålet i norra Ångermanland*, s. 67, *ro* (d. v. s. *rω*), och detsamma är förhållandet i Burträsk, se Lindgren, *Burträskmålets grammatik*, s. 73. I den öfre delen af södra Ångermanland förekommer ännu samma uttal, och enligt uppgift skall det ock hafva förekommit i Medelpad. *Ordbok öfver allmogeord i Helsingland* upptager ock för Bergsjö socken *rå*. fem. vrå. Uti Tuna socken i samma landskap finnas nu, vidt skilda från hvarandra, byarna *V. Rå* och *S. Rå*. Den förra skrefs **Wästerrådh** 1636, **Wråå** 1543, 42, **Wrå** 1535; den senare åter *Söderråå* 1631, **Råå** och **Wråå** i en och samma bok 1543, **Råå** 1535. Ljudöfvergång ā > ω̄ visar sig ock i ortnamnen. I Selånger, Medelpad, finnes *V. Roo* och ett godt stycke derifrån *Ö. Roo*, båda skrifna **Roo** 1543. Om *V. Roo* har folk från trakten sagt mig, att byn ligger som en vrå bland bergen. I Skogs socken i Ångermanland. finnes ock en by *Ro* **Ro** 1547, **Roo** 1542, hvilket namn möjligen ock hör hit.

Adj. *vrång*, fsv. *vranger*, isl. *rangr* ingår ock i ortnamn. Cleasby-Vigfusson anför det isl. *Rang-á*, och vi kunna tillägga tvänne. **Ragnors fiskä** i Hammerdal nämnes 1568 och kallas nu *Rångnωre* samt beskrifves såsom särdeles krokigt. En by i

Torps socken, Medelpad, heter nu *Rombäck*, men skrefs **Rångbech** 1525, **Ranckbech** 1562, **Rånkbek** 1549, **Rombeek** 1545.

Staden *Vexiö* kan glädja sig öfver ett namn, som på ett utmärkt sätt fyller sin uppgift att skilja densamma från andra orter. Hvad härledningen beträffar, föreslår Sidenbladh uti *Sveriges härads- och sockennamn*, Stockholm 1873, s. 113, att sammanställa det med subst. *väg*, sålunda egentligen *Väg-sjö*, en förklaring, som vi vilja stödja med hänvisning till ett liknande namn i Helsingland. I Bollnäs socken ligger vid *Växsjön* byn *Växbo*, **Vexio** 1535, **Vegssyo** 1470 uti B. E. Hildebrands afskriftssamling i kongl. Vitterhets Akademien; redan 1363 skrefs byn ock **Wexsio**, se Kullberg, *Sv. R. Pergam.* s. 176. Sjön har tydligen namn deraf, att vintervägen gått öfver densamma. Österut vid motsatta ändan af sjön ligger mera på sidan byn *Växbo*, **Vexiö bodhar** 1535. Byn *Woxsätter* i samma socken erbjuder exempel på samma skrifning. Den skrefs nämligen **Wåxsätter** 1445, **Wagsæther** 1470 och **Wågsäter** 1476. Namnet innehåller ett vanligt dialcktord *våg*, vik, isl. *vágr*.

Till sist några ord om namnet *Herjedalen* eller, såsom man så gerna skrifver *Herjeådalen*. Det möter oss för första gången i gränsedokumenten från tiden omkring år 1273 (Rydbergs *Traktater*) och skrifves då **Heriardall**, **Heriardal,** (i) **Heriardale,** senare **Heriadal** 1435, **Heriadall** 1461. Vid första blick på namnet ser man att det innehåller isl. *herr*, mask., gen. *herjar*,svenska *här*, och att senare leden är subst., hvadan den ordagranna öfversättningen blefve *här-dalen*. Men hvad skulle detta betyda? Man måste uppsöka någon mindre ort, som lånat sitt namn till landskapet, Vi finna också en sådan i byn *Herrö* i Svegs socken vester om Ljungan på det ställe, der ån från Lillherrdal utfaller i Ljusnan. Byn skrefs **Hærøø** 1442, **Herøø** 1463. Att tyda detta namn såsom »folk-ön» lär väl knappast gå, hvarför vi här se en sammandragning af ett personnamn, t. ex. *Hergrimr*, *Her-laugr*, *Herj-ólfr* eller något annat med *Her-* begynnande namn, då man af t. ex. *Herjólfs ey* fått **Herøø** liksom man af **Botvidakirkia** fått *Botkyrka* i Södermanland. Efter byn

har så Ljusnans biflod fått namn af Herjeån, därefter hygden deromkring **Litla Herladal** 1430, nu *Lillherrdal*. Bestämningsordet *Lill-* har tillagts för att skilja trakten från Ljungans floddal, som uppfattats såsom hufvudbygden. Man hade äfven den *öfre dalen*. I de nämnda rågångshandlingarna omtalas, huru nämnden på alltinget i Sveg var sammansatt. Dervid nämnas först 6 personer från Svegs socken och sedan i klump »half tylft bonda or *oefra dalenom*». Den »öfre dalen» är tydligen nuvarande Hede och Tennäs socknar. Ännu en annan dal var den, genom hvilken *Veman* rinner, det nuvarande *Vemdalen*.

J. Nordlander.

Stenåldersfynd från Augerum i Blekinge.

I en den 20 december 1894 afgifven berättelse har dr C. Wibling lemnat några uppgifter om föremål från stenåldern, funna å egendomen Augerums egor i socknen af samma namn inom östra Blekinge. Redan föregående år hade man vid plöjning af det invid kyrkan belägna åkerfältet anträffat flere nästan i rader ordnade fläckar af mörk, kolblandad mylla. Dessa, som träffades på ett djup af 40 cm, täckte en yta af 1—1,6 m och egde en mäktighet af 15—20 cm. De hade en tunn betäckning af bränd klappersten, som ofta befann sig i det öfre lagret. Kort efter upptäckten af dessa fläckar besökte dr Wibling platsen och undersökte ett par af dem, men påträffades då ej något, som kunde närmare angifva deras ålder eller härkomst.

»Vid den djupgräfning, som hösten 1894 företogs inom den nordöstra delen af fältet, träffades åter liknande fläckar samt i sanden strax under den flere vackra stenåldersföremål, nämligen lerkärl af olika form och utseende, en båtformig hammare, tre hålmejslar af flinta och flere flintskärfvor, hvilka

dock på ett par undantag när bortkastades. Enligt uppgift af arbetarne synas åtminstone sex lerkärl vid anträffandet varit hela, ehuru endast tvänne mindre skålar, hvilka å såväl yttersidorna som bottnen voro försedda med vackra sirater, upptogos i oskadadt skick. Den mindre af dem blef af okynne sönderslagen.»

»Förutom de nu tillvaratagna fynden hafva vid föregående gräfningar såväl här som i herregårdens trädgård anträffats flere andra stenåldersföremål under ungefär liknande omständigheter.»

»På uppmaning af Riksantiqvarien, hvilken underrättats om fynden, anhöll jag om uppskof med arbetet, tills jag å nyo hunne att besöka platsen. Vid mitt tredje besök hittades emellertid ej mer några nya fläckar. Deremot hade nu i ett närbeläget åkerfält anträffats flere sådana, af hvilka tvänne undersöktes. Då denna åker länge varit i bruk, befunnos fläckarna mycket skadade. I begge hittades emellertid på ungefär 65 cm djup spridda kruk- och flintskärfvor, som lågo på bottnen af den kolblandade jorden.»

»I kanten af åkerfältet hittades sedermera en mindre fläck, hvilken enligt min uppmaning lemnades orörd. Vid det fjerde besök, som jag med anledning deraf gjorde på stället, anträffades emellertid hvarken i eller under fläcken något fynd.»

»Ett stycke härifrån hade i sjelfva jordytan stått ett lerkärl, innehållande ben, och ett redskap af brons.»

De af dr Wibling insända fynden hafva blifvit för museets inventarium beskrifna af dr Almgren.

De under fläckarna funna föremålen voro:

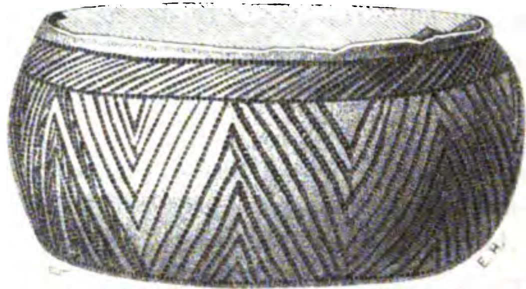
en *båtformig stenyxa*, lik M. 96, men med tydliga smalsidor utefter yxans hela längd; inga upphöjda lister; längd 19,3 cm, bredd 6,5 cm, tjocklek öfver skafthålet 4,3 cm; mycket väl slipad;

tvänne *hålmejslar* af grå flinta;

liten *mejsel* af grå flinta med obetydligt svängd egg;

fyra små *flintskärfvor* af oregelbunden form;

lerkärl i form af en vid och låg skål, hvars mynning har lika stor diameter som bottnen; sidan är något utvidgad, största diameter 13,6, höjd 6,1 cm; såväl sida som botten äro rikt ornerade med linier af små intryckta, tätt stälda qvadratiska punkter. Sidans ornering visas af fig. 90; på ett par ställen



90.



91.

är hvartannat band helt fyldt med snedgående punktlinier. Bottnen (fig. 91) är genom två hvarandra korsande linier delad i fyra fält, som alla äro fylda med i hvarandra inskjutande vinklar af samma utseende som sidans ornament;

lerkärl af hufvudform som föregående, men diametern endast 10,s cm, höjd 6,s cm; mynningen något vidare än bottnen; tunnare gods än föregående; såväl sida som botten ornerade efter samma anordning som hos föregående, men här är snedstreckningen af hvartannat band öfverallt genomförd, hvarjämte banden i allmänhet äro bredare samt sidans vinklar spetsigare; längs öfverkanten fyra, längs nederkanten 3 parallela linier (fig. 92 och 93);



92.



93.

skärfvor af lerkärl som de föregående; den största är mycket tjock, ornerad med punktlinier, som de föregående, men gröfre och med mycket breda band; de öfriga skärfvorna kunna sammanpassas till fyra större bitar, hvilka till tjocklek och ornering närmast öfverensstämma med det andra af de beskrifna kärlen; att döma af orneringen torde dessa bitar hafva tillhört åtminstone tvänne kärl, hvilka synas hafva varit högre än de bevarade.

Bronsåldersfyndet bestod af:

en *bronsknif*, tunn, bandlik, böjd;

stort *lerkärl*; sidan är nästan lodrätt uppstigande, obetydligt utbugtad, närmast lik Müller fig. 250 eller 258; godset tjockt och groft, rödaktigt, ytan mycket vittrad, men har, såsom särskildt synes på insidan och vid mynningen, varit ganska

väl glättad; mynningskanten något tillplattad, så att en liten bugt uppstått på utsidan;

en mängd *brända tvättade benbitar;*

några små kolbitar.

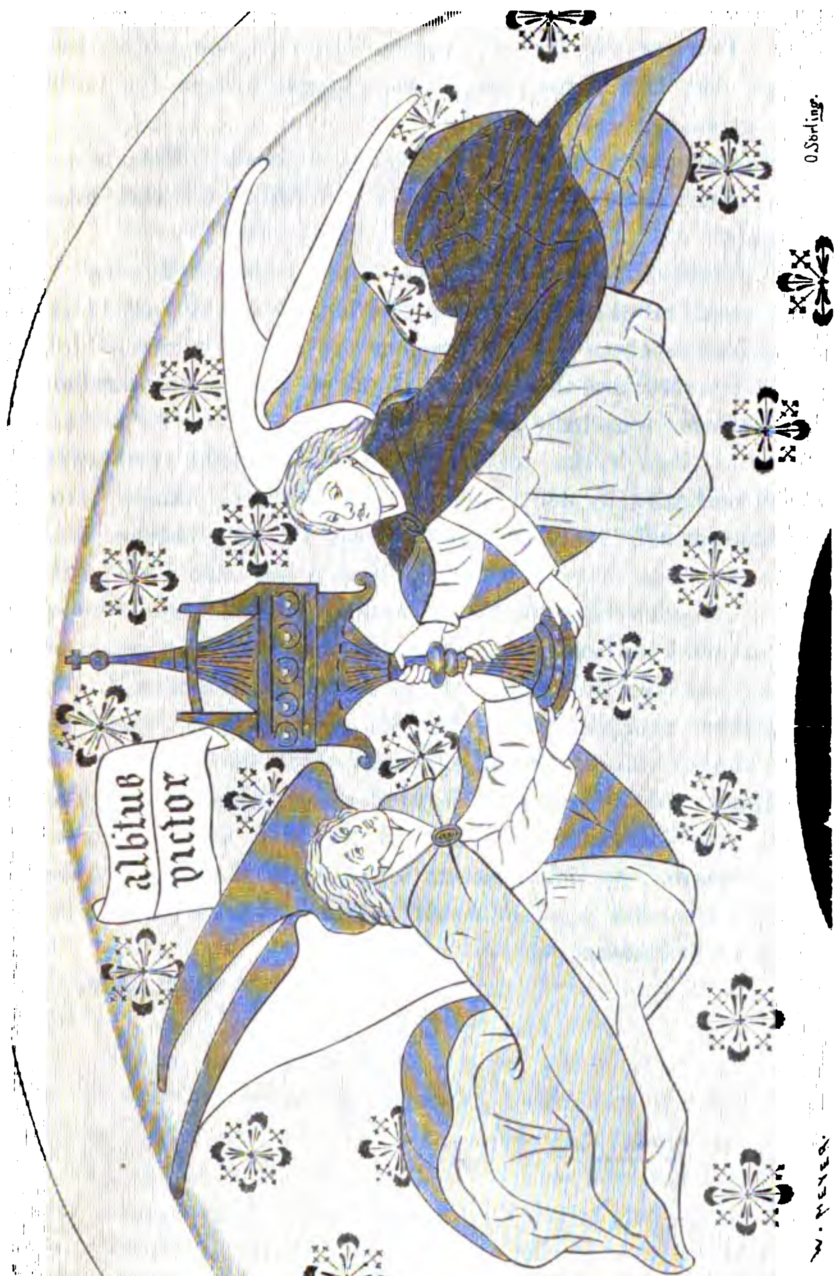
Albert målare eller perlstickare.

Denna obestridligen ganska märklige Stockholmsmålare från slutet af 1400- och början af 1500-talet har tidigare blifvit omtalad i *Månadsbladet* och annanstädes. I en afhandling öfver målningarna å de uppländska kyrkornas hvalf och väggar, som för närvarande tryckes i *Antiqvarisk Tidskrift*, göres honom full rättvisa.

Här vill jag icke ingå på några närmare detaljer rörande mäster Alberts lif och verksamhet, endast framlägga ett prof på hans målningskonst. När målningarna i Husby-Sjutolfta kyrka för några år sedan blottades, fick jag genast klart för mig, att målningarna derstädes måste vara utförda af Albert, hvars konst jag kände genom de i Kumla kyrka i Vestmanland förekommande målningarna af år 1482. Ehuru jag kände mig fullt öfvertygad, kunde jag dock ej underlåta att glädjas, när jag å muren ofvan dörren till sakristian fann en inskrift i tvänne rader, innehållande namnet och titeln Albertus pictor.

Denna inskrift förekommer vid sidan af en större bild af tvänne sväfvande englar, synnerligen ledigt tecknade. Båda englarne hålla mellan sig uppåt ett viaticum, d. v. s. ett för förvarande af hostian afsedt kärl. Man hade snarare väntat att här finna en monstrans, d. v. s. ett kärl, i hvilket hostian uppvisades för församlingen. Äfven med viaticum är bilden afsedd att förherrliga hostian, d. v. s. dogmen om transsubstantiationen eller brödets förvandling till Christi lekamen.

Båda englarna hafva hvita klädningar och deröfver en vid kåpa; den ena kåpan är ljusgrå med någon dragning åt brunt



94.

med grönt foder, den andra kåpan är lilasfärgad med grönt foder. Den ene engeln har vingarne hvita på den undre, ljust blå på den öfre sidan, den andres vingar äro på den undre sidan gröna, på den öfre hvita.

Englarne äro onekligen behagligt tecknade. Hela bilden är en af de bästa af Albert utförda, som blifvit till våra dagar bevarade.

Jag vill till sist fästa uppmärksamheten vid de små rosetter, som hafva blifvit anbragta å bottenytan, för att befria denna från tomhet. Dessa ornament äro utförda med schablon, men det torde vara skäl att egna dem en viss uppmärksamhet. Den målare, som hade låtit skära ut en schablon för att använda den i en kyrka, torde i de flesta fall hafva gömt schablonen och användt den i nästa kyrka, som han målade. Han behöfde naturligtvis icke inskränka sig till en schablon, utan kunde använda flere samtidigt. Men finner man i en kyrka samma schablon eller enahanda samling af schabloner, som en till namnet känd målare användt, kan man deri finna en fingervisning om upphofsmannen till de andra målningarna, hvilka äro utförda anonymt. En schablon kunde naturligtvis kopieras af en annan målare, hvadan enahanda schabloner icke med nödvändighet tillhöra samma målare, men från likhet eller olikhet mellan schablonerna torde man dock kunna få antydningar om olika målare, som icke äro att försmå. Af särskildt intresse är det, när man i olika hvalf i samma kyrka finner olika schabloner använda.

H. H—d.

Svenska kyrkors funtar.

I årgången 1879 af *Månadsbladet* började jag en serie uppsatser med afbildningar under ofvanstående rubrik. Såsom nr 1 kom nämnda år en funt från Nottebäcks kyrka, som då helt nyligen hade blifvit införlifvad med Statens Historiska Museum. Den företedde den egendomligheten, att den cylindriska, med bilder prydda skålen hvilar på en dubbel fot: den undre foten med fyra framspringande djurhufvud uppbär den öfre foten, hvilken med fyra andra utspringande hufvud uppbär skålen (fig. 35 och 36).

Som nr 2 följde i *Månadsbladet* för år 1880 funten från Östra Eneby kyrka i Östergötland med dess ytterst naiva bildliga framställningar (fig. 33—35).

Som nr 3 kunna vi betrakta funten i Grötlingbo kyrka på Gotland, ehuru denna icke erhållit nummer i serien. Jag hade år 1887 anledning att tala om funten i Åkirkeby-kyrka på Bornholm, hvilken är af gotländskt ursprung, och återgaf jag då i bild funten i Grötlingbo kyrka, hvilken har det allra största slägttycke med den på Bornholm förekommande (fig. 94—98).

De svenska kyrkornas funtar äro onekligen af ett ganska stort intresse, och Sverige är rikare på gamla funtar än kanske de flesta andra land i Europa. Många äro helt enkla, andra deremot utmärka sig genom en mera utvecklad form och framför allt genom en rikare utstyrsel med ornament eller bilder.

Genom formbehandlingen, liksom genom valet af bilder, fördelas funtarne i olika grupper, hvilka äro af särskildt intresse derför, att de i viss mon hafva lokal betydelse. Hvarje kyrka skulle hafva en funt, men man var icke alltid i tillfälle att forma en sådan inom socknen. Tidigt uppstod, antagligen på grund af förefintligt material, på en eller annan ort en tillverkning af funtar i större skala, med afsättning inom en

mindre eller större omnejd. Så mycket märkligare är detta faktum, som tillverkningen af funtar ej kunde hafva en synnerligen lång tid för sig. När den kristna kyrkan vardt rotfast inom Sverige, hade hvar församlingskyrka (antagligen med undantag af en del annex) rättighet att döpa, och så snart en kyrka byggdes, måste man derför anskaffa en funt. Men inom samma större bygd uppfördes kyrkorna i allmänhet samtidigt, endast i utkanterna kommo kyrkorna senare till stånd. När en kyrka af en eller annan anledning behöfde byggas om, fanns i vanliga fall ingen anledning att skaffa en ny funt. Vi finna derför ofta romanska funtar i kyrkor af senare datum, och äro dessa funtar särdeles värderika, emedan de visa, att den nuvarande kyrkan haft äldre föregångare.

Jag fortsätter nu serien med

4.

Funten i Barlingbo.

Barlingbo kyrka på Gotland är i sig ganska märklig. Hon har ett lågt torn, fattigt på öppningar, ett långhus, som är något för högt i förhållande till tornet, ett kor och i stället för en halfrund apsis en utbyggnad af qvadratisk grundplan, smalare och lägre än koret.[1] Vissa delar af kyrkan tillhöra den romanska tiden och hafva en rätt ålderdomlig prägel. Till den romanska tiden hör äfven den här afbildade funten (fig. 95), som är arbetad i sandsten.

Skålen är cylindrisk och drager sig nederst något inåt, derefter kommer en vulst och nedanför denna ett fotliknande, men ovanligt lågt stycke, som vidgar sig utåt. På detta stycke förekomma fyra starkt framspringande hufvud, af hvilka ett är en menniskas, de tre tillhöra djur; ett af dessa djurhufvud gapar öfver ett annat djurhufvud. Mellan dessa hufvud ses i låg relief fyra bilder, lammet med korset, ett liggande lejon, en lilja och en liggande bagge. På sjelfva skålen

[1] Äfven Kräklingbo kyrka på Gotland har en sådan ersättning för apsis

ses fyra bilder i relief, hvilka stödja sig på den nyss omtalade vulsten (jfr figuren). Vi se der den korsfäste Christus. Det af en kronnimbus omgifna hufvudet är lindrigt böjdt åt den venstra axeln, men har hvarken konungslig krona eller törnekrona, fötterna äro ställda bredvid hvarandra. Den nästa bilden (ej synlig å figuren) är erkeengeln Gabriel, som i den ena handen håller en liljespira och räcker den andra mot den tredje gestalten, som icke kan vara någon annan än jungfru Maria. Den fjerde bilden visar ett menniskopar, en qvinlig och en



95.

manlig (skäggig) gestalt, hvilka omfamna hvarandra. Brunius gissar, att denna bild skall föreställa den obefläckade aflelsen, men det är icke antagligt, att denna skulle återgifvas på ett så groft sätt. Det famnande paret kan icke gerna vara annat än jungfru Marias föräldrar Joachim och Anna, som efter legenden hade ett högtidligt möte vid den s. k. gyllene porten. Det var efter det mötet, som deras dotter Maria föddes. Alltså se vi här tvänne händelser, som föregingo jungfru Marias och Christi födelse, äfvensom Christi död på korset.

I fälten mellan dessa fyra starkt upphöjda bilder ses de fyra evangelisternas symboler, äfvensom slingrande band och bladverk.

Evangelisterna (utom Matheus) hafva sina namn med runor tecknade inom den hufvudet omfattande glorian. Härvid har dock ett dubbelt misstag egt rum, i det vid oxen läses *Marcus*, vid lejonet *Lucas*, under det motsatsen vore det riktiga. I glorian kring jungfru Marias och Annas hufvud förekomma äfven runor. Jag vågar icke uttala mig om dem utan att hafva underkastat dem en omsorgsfull granskning.

Denna märkliga funt står ensam; jag känner ingen som har med densamma ett närmare slägttycke. Figurernas stil gör det nödvändigt att hänföra den till 1100-talet, till och med till en tidig del af detta århundrade.

Äfven på funten i Tryde kyrka förekomma Joakim och Anna famnande hvarandra.

5.

Funten i Stånga kyrka.

Den form och utstyrsel, som utmärka sandstensfunten i Stånga kyrka (fig. 96) på Gotland, äro alls icke sällsynta. Man finner dem icke endast på Gotland, utan äfven annanstädes, men de torde alla vara af gutniske stenhuggare utförda i gotländsk sandsten.

Skålen, som är nästan cylindrisk, har framställningar ur Christi historia, ordnade i fält under rundbågar, uppburna af kolonner. I figuren se vi inom ett fält tvänne af de österländske konungarne, i fältet vid sidan synes den tredje, som närmar sig jungfru Maria med barnet. Skålens undersida är ornerad, men kunna ornamenten, för skuggans skuld, icke synas å figuren. Från ringen, som utgör funtens midtstycke, framspringa fyra hufvud, af hvilka, alldeles såsom i förra fallet, ett är menskligt, de tre andra tillhöra djur.

Funtarne af denna grupp äro att hänföra till den romanska tiden, men de äro jämförelsevis sena. De förråda mycken vårdslöshet såväl i behandling af de ornamentala detaljerna — jfr t. ex. kolonnerna och de mellan dem slagna bågarne — äfvensom af figurerna, hvilka äro mer än lofligt otympliga. Deras relief är



96.

högre än hvad den plägar vara, men kroppens proportioner äro illa iakttagna, och rundningen är mera godtycklig än liffull.

Den gotländska sandstenen är mycket ofta mjuk, hvadan, när funten varit utsatt för större nötning, ytan synes betäckt af en myckenhet höjningar och sänkningar, i hvilka man knappast kan läsa sig till de ursprungliga figurerna.

6.

Funt i Östra Gerums kyrka.

Östra Gerums kyrka i Vestergötland är en ytterst liten romansk kyrka, bestående af långhus, kor och apsis. Den är nu hvälfd, och hafva å hvalf och väggar under rappningen träffats målningar från gotisk tid.

Det ursprungliga fönstret i apsis är helt litet och visar hos den upptill afslutande rundbågen benägenhet att öfvergå



97.

till spetsbåge. Det gamla korfönstret har haft en ren rundbåge. Delar af tvänne fönster, som förekomma åt kyrkogården, hafva deremot en antydan till spetsbåge. Det synes således, som om Östra Gerums kyrka skulle vara uppförd icke i början, utan snarare mot slutet af den romanska tiden.

En liten och enkel romansk kyrka i trakten af Sköfde, Forsby, har å korväggen årtalet 1142 inhugget. Till 1100-talets senare del kunna vi med trygghet hänföra Östra Gerums kyrka. En tidigare kyrka kan hafva funnits på platsen, men denna torde i sådant fall knappast hafva varit af sten.

Funten i denna kyrka är så enkel (fig. 97), att den icke kräfver någon närmare beskrifning. Den kan mycket väl vara samtida med den nuvarande kyrkan.

7.

Funt i Härads kyrka.

Lika enkel är den funt af gråsten, som förvaras i Härads kyrka i Södermanland (fig. 98). Ej heller denna behöfver någon beskrifning.



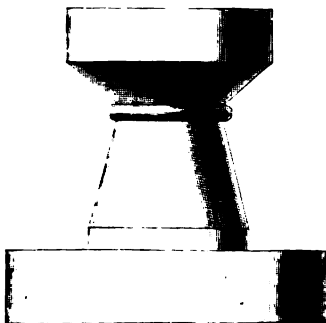
98.

Funtar af denna enkla beskaffenhet hafva ingen utpräglad karaktär, hvadan de förekomma lika eller ungefär lika inom vidsträckta områden. I landskap, hvilka hade tillgång på stenarter, som voro lättare att bearbeta, äro de enkla funtarne mindre talrika.

8.

Funt i Sundre kyrka.

En tredje funt af enkel beskaffenhet är den fig. 99 afbildade, som förekommer i Sundre kyrka på Gotland. Denna funt



99.

är arbetad i slipad rödaktig kalksten. Formen, med det högt uppdragna fotstycket, antyder en något senare tillkomsttid, hvilken dock torde böra sökas inom slutet af den romanska perioden eller under den s. k. öfvergångstiden.

9.

Funt från Skee kyrka.

De bohuslänska kyrkornas funtar afvika rätt mycket från dem, som förekomma inom de delar af vårt land, hvilka under medeltiden voro svenska — Bohuslän tillhörde under medeltiden Norge. Flere bohuslänska funtar äro afbildade i *Bidrag till kännedom om Göteborgs och Bohusläns fornminnen och historia*, del 1, s. 425 f. Här tillägger jag (fig. 100 och 101) bilder af en täljstensfunt, som från Skee kyrka förvärfvats till Statens Historiska Museum. De egendomliga djurskepnader, som uppenbara sig på skålen, äro återgifna såväl i hufvudfiguren som i fig. 101. Äfven djurgestalterna hafva en annan karaktär än de, som man finner inom det gamla Sverige.

10.

Funt i Dannemora kyrka.

I några uppländska kyrkor förekomma funtar, som en och annan gång genom inskrift angifvas tillhöra medeltidens slut. De äro icke så stora som de flesta af de tidigare funtarne, särskildt har skålen mindre mått och bär en enkel dekorering. Som prof må denna gång tjena fig. 102.

Det vatten, som förvarades i funten, hade en sakramental bestämmelse och måste derföre hållas skyddadt mot förorening. Man lade derföre på funten ett lock, som höll den tillsluten mellan de gånger, då dop förrättades. Två sådana lock förvaras i Statens Historiska Museum. Jag skall en annan gång närmare redogöra för dem. I dag nöjer jag mig med att åter-



101.



100.



102.

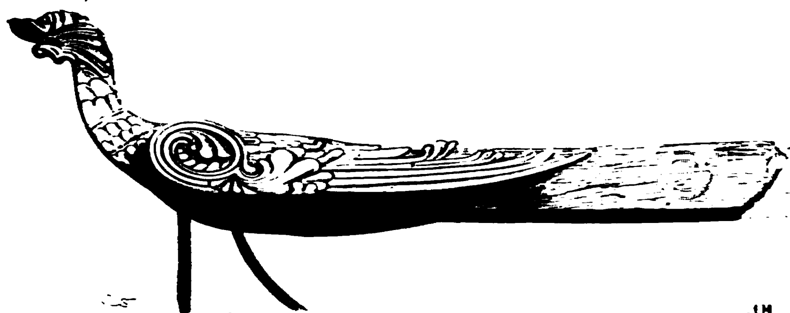
gifva det intressanta lock, som än i dag täcker funten i Endre kyrka på Gotland. Dess arkitektoniska öfverbyggnad påmin-



103.

ner i hög grad om locken på en mängd rökelsekar, som pryddes med en framställning af det himmelska Jerusalem.

När funten skulle användas hissades locket upp i höjden. Till locket hörde derföre en lina och ytterligare en bom med



104.

en trissa, öfver hvilken linan löpte. En sådan bom eges af Tingstäde kyrka på Gotland; den är för tillfället deponerad i Gotlands fornsal (fig. 104).

Hans Hildebrand.

Planen utanför Kaisarporten i Visby stadsmur.

Till Konungen.

Som till min kunskap kommit, att Eders Kongl. Maj:ts Arméförvaltning lär befalt, att tyghusplanen utanför den del af Visby stadsmur, i hvilken den s. k. Kaisarporten är upptagen, skall inhägnas, får jag å embetets vägnar göra följande underdåniga framställning.

Under en lång tid hafva systematiska arbeten fortgått att befria ruinerna i Visby från tillbyggnader, hvilka dels skada dem, dels hindra den närmare granskningen af dem. Af den inkomst, som fordom bereddes af infästesafgifter, sedermera af det årliga för ruinernas underhåll och vård afsedda statsanslaget af 450 kr., har genom omtänksamhet möjlighet beredts att inköpa och afrödja enstaka tomter. När årsinkomsten icke

räckt till, har Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien anskaffat lån mot billiga ränte- och afbetalningsvilkor, för att göra det möjligt att begagna sig af ett gynnsamt tillfälle att inköpa någon större tomt. Vid några tillfällen har Eders Kongl. Maj:t täckts för sådant ändamål lemna extra anslag. Akademien har dessutom af egna medel bidragit till förverkligandet af detta för ruinerna ytterst vigtiga frigöringsarbete.

Detta får icke gälla endast kyrkoruinerna, utan måste utsträckas äfven till stadsmuren, vid hvars inre sida tomt efter tomt blifvit bebygd — ofta, misstänker jag, utan inhemtande af vederbörligt tillstånd. Å mången tomt användes stadsmuren som fjerde vägg, de i stadsmurens inåt staden tillbygda del förekommande bågnischerna användas som uthus. Vill tomtegaren bereda sig beqväm väg till området utanför muren, sker detta med en omtanke och en tålmodighet, som äro värda bättre uppgifter. Man börjar lossa en och annan sten, när en insänkning i muren uppstått, vidgas den snart, så börjar dagern tränga fram genom en springa, springan förvandlas till ett hål, hvilket till sist blir så stort, att man kan gå igenom det. Detta förödelseverk, gynnadt af de instängda gårdarna, har fortgått utan att, så vidt jag vet, de lokala myndigheterna sökt hindra det. Jag har på enskild väg sökt hämma förödelsen. Jag ärnar i år med alla de medel, som stå mig till buds, få detta ofog stäckt. Jag antecknade förlidet år ett nytt hål i stadsmuren, hvilket icke fanns der år 1893 — jag har, sedan jag blef riksantiqvarie, alla år — utom ett — granskat och förtecknat stadsmurens brister.

Utanför stadsmuren och intill denna finnas dess bättre i närvarande stund helt få bebygda tomter. Förstörelseverket pågår derför tillsvidare endast inifrån. Men om marken utanför muren blir genom stängsel styckad, så att man icke kan komma till muren annat än genom stängda områden, om en officiel myndighet i detta fall föregår med ett exempel, hvilket enskilde äro alltför villige att efterfölja, då hotas muren äfven

utifrån af faror och riksantiqvariens åtgärder för murens räddande blifva förlamade.

Visby stadsmur är ett fornminne af yppersta slag, hvilket jag vid föregående tillfällen haft anledning att i underdånighet för Eders Kongl. Maj:t framhålla. Men det var icke endast muren, som utgjorde stadens gamla försvarsverk, utan till detta hörde äfven den i hällen brutna grafven, på stadens norra sida icke mindre än tre grafvar. I öster och söder söka Visby-borna med sopor och orenlighet fylla grafven, — antagligen i hopp att den småningom skall blifva bortglömd — hvilket jag skall söka förhindra. Men då grafven hör till fornminnet lika väl som muren, är det nödvändigt att icke blott markribban närmast muren, utan ock grafven hållas öppna och tillgängliga. Vid Kaisarporten har för trafikens skuld grafven blifvit fyld, men å båda sidor framträder den tydligt.

På grund häraf får jag i underdånighet hemställa om nådig föreskrift att derest det område utanför Visby stadsmur, å hvilket Tyghuset ligger, skall inhägnas, denna inhägnad icke får sträcka sig öfver grafven och intill stadsmuren, utan följa en med muren och grafven parallel linie, så att murens utsida och grafven hållas tillgängliga för kontroll och för studier.

Stockholm den 8 april 1895.

Underdånigst

Hans Hildebrand.

— — —

Besökande i Statens Historiska Museum och K. Myntkabinettet år 1895.

	Dagar med afgift.	Afgiftsfria dagar.	Summa.
Januari	—	2,967	2,967
Februari	—	1,737	1,737
Mars	—	6,194	6,194
April	—	5,867	5,867
Maj	141	3,851	3,992
Juni	260	9,707	9,967
Juli	182	5,494	5,676
Augusti	260	10,854	11,114
September	117	6,743	6,860
Oktober	—	7,402	7,402
November	—	7,099	7,099
December	—	3,587	3,587
Summa	960	71,502	72,462

Stockholm 1898. Kungl. Boktryckeriet.

K. VITTERHETS HISTORIE OCH ANTIQVITETS AKADEMIEN

och

DE UNDER HENNES INSEENDE STÄLLDA

STATSSAMLINGARNA.

RIKSANTIQVARIENS ÅRSBERÄTTELSE

för

1894.

[illegible]
[illegible]

Akademien.

Akademiens ledamöter. Under år 1894 hafva följande förändringar inträffat med afseende på Akademiens sammansättning.

Akademiens yngste korrespondent, den år 1890 invalde seminarie adjunkten ALBREKT JULIUS SEGERSTEDT, har aflidit. Under en följd af år har han varit verksam för studerande och tecknande af bilder ur Sveriges folklif. Kallelsen till Akademiens korrespondent framkallades närmast af hans med synnerlig flit och omsorg utförda skildringar af »Finnbefolkningen i mellersta Sverige och sydöstra Norge».

Följande personer hafva under året blifvit invalde:

Till arbetande ledamot hofmarskalken, amanuensen i Riksarkivet m. m. dr CARL GUDMUND UNO SILFVERSTOLPE, hvilken den 4 december tog inträde med uppläsande af en afhandling »Om kyrkans angrepp mot Revelationes sanctæ Birgittæ — bidrag till Birgittiner-ordens historia»,

till utländske ledamöter literaturhistorikern kanslirådet CARL GUSTAF ESTLANDER i Helsingfors, häfdatecknaren, medlemmen af franska institutet ALBERT SOREL, direktören för franska statens fornsaksmuseum i St.-Germain-en-Laye, medlemmen af franska Institutet ALEXANDRE BERTRAND samt arkeologen GIOVANNI BATTISTA DA ROSSI i Rom,

till korrespondenter Akademiens tecknare OLOF SÖRLING, skaparen af Östergötlands museum, kaptenen vid k. första Lifgrenadierregementet CARL ANTON RIDDERSTAD i

Linköping, numismatikern, apotekaren BROR GUSTAF JULIUS CAVALLI i Sköfde, professorn i historia M. G. SCHYBERGSON i Helsingfors samt arkivarien C. F. BRICKA.

Af de under året invalde har den vördnadsvärde GIOVANNI BATTISTA DA ROSSI, den grundliga kännaren af de fornkristna antiqviteterna, utforskaren och beskrifvaren af Roms katakomber, redan under året aflidit. Till hans efterträdare har blifvit vald den klassiska arkeologen, medlemmen af franska Institutet GEORGES PERROT i Paris.

Akademiens styrelse och verksamhet. Akademiens preses under året har varit generalmajoren m. m. OSCAR MAGNUS BJÖRNSTJERNA.

Ledamöter af Förvaltningsutskottet hafva varit, utom preses, sekreteraren och förste amanuensen, hrr VON EHRENHEIM och ODHNER, med hrr BOWALLIUS och WEDBERG som suppleanter.

Som medlemmar af den historiska nämnden hafva fungerat hrr STYFFE, MALMSTRÖM och FORSSELL, som medlemmar af den antiqvariska nämnden hrr ZETTERVALL, HANS HILDEBRAND och MONTELIUS.

Till revisorer af 1894 års räkenskaper äro utsedde hrr WÆRN och ALIN.

Akademien har under året haft 14 sammanträden, Förvaltningsutskottet har haft 12.

Embets- och tjenstemän hafva varit:

Riksantiqvarie, garde des medailles och Akademiens sekreterare: HANS HILDEBRAND, utnämnd år 1879.

Förste amanuens och räkenskapsförare: professor OSCAR MONTELIUS, utnämnd år 1880.

Andre amanuens: dr HJALMAR STOLPE, utnämnd år 1880.

Hjertbergsk amanuens: dr EMIL EKHOFF, utnämnd år 1893.

E. o. amanuenser: dr ANTON BLOMBERG, förordnad år 1876,
dr BERNHARD SALIN, förordnad år 1889,

kandidat Fredrik Martin, tjenstledig under året för utländsk resa,
licentiat Oscar Almgren, förordnad under året (utan arfvode).

v. Häradshöfding Birger Lagervall, som sedan år 1886 utan arfvode biträdt vid arbetena i k. Myntkabinettet, har, på grund af ändrad verksamhet, dermed måst upphöra.

Akademiens tecknare: Olof Sörling, utnämnd år 1890. Uppbär intet arfvode, utan erhåller betalning för hvart utfördt arbete.

Akademiens biträde vid arbetet för det antiqvarisk-topografiska arkivet: fröken Elna Nordlund, sedan år 1886.

Akademien har två ordinarie vaktmästare, hvilka för ett mycket träget arbete ej uppbära större årslön än 600 kr. Tvänne fruntimmer hafva under detta år, liksom under föregående, varit dagligen sysselsatta med rengöring och lagning af föremål tillhörande Statens Historiska Museum, uppsättning af planscher för antiqvarisk-topografiska arkivet, m. m.

Kansligöromål. Diariet öfver till Akademien och Riksantiqvarien ingående skrifvelser upptager 357 nr, af hvilka 35 voro kungl. remisser. Många ärenden hafva dessutom inkommit i form af privatbref eller muntligen.

Akademiens konceptbok innehåller 164 skrifvelser, af hvilka 81 utfärdats af Akademien, 83 af Riksantiqvarien. Utöfver dessa i konceptboken upptagna skrifvelser hafva vida flere bref i ärenden rörande Akademien, statssamlingarna och landets fornlemningar utgått, hvilka då de gälla endast förberedande åtgärder eller meddela begärda upplysningar, ej blifvit i konceptboken införda.

Akademiens kontrabok med k. Postverket upptager 1,338 afgångna bref och försändelser. För dessa har till

k. Postverket utbetalats 623 kr. 69 öre, hvilket belopp af k. Statskontoret ersatts.

Arbetsrummen hafva, i enlighet med nådig föreskrift, varit tillgängliga hvar söckendag kl. 11—3 samt derutöfver hvar söndag, då statssamlingarna varit för allmänheten tillgängliga, kl. 1—3.

De ordinarie tjenstemännen hafva, enligt reglementet, en daglig tjenstgöring af 4 timmar, de e. o. af 3 timmar. Jag anser mig skyldig att nämna, att flere af tjenstemännen arbeta vida längre än den bestämda tiden.

Utgifna skrifter. Af *Antiqvarisk Tidskrift* för Sverige har under året del 13 nr 1 innehållande början af prof. O. Montelius uppsats: »Orienten och Europa. Ett bidrag till kännedomen om den orientaliska kulturens inverkan på Europa intill midten af det sista årtusendet före Kristi födelse» samt del 15 nr 2 innehållande början af riksantiqvarien H. Hildebrands uppsats: »Skara domkyrka» utkommit.

Af *Månadsbladet* har under året tryckts 3 ark.

Föreläsningar. De af Bergerska fonden bekostade föreläsningarna ha under året upprätthållits af professor Montelius, som föreläst om vikingatiden.

Bytesförbindelser. Akademien, som vid utgången af år 1879 bytte utgifna skrifter med 27 in- och utländska sällskap, stod i början af år 1894 i bytesförbindelse med 363 sällskap och institutioner. Under året hafva tillkommit 29 nya sällskap, nämligen: i Belgien 2, i Canada 2, i Danmark 1, i Frankrike 6, i Nordamerika 6, i Storbritannien 1, i Tyskland 10, i Österrike-Ungarn 1. Antalet uppgick således vid årets slut till 392.

Inskrifter och medaljer. Under året har Akademien behandlat 3 inskrift- och 29 medaljförslag.

Akademiens fonder. 1. *Akademiens enskilda fond.* Fondens räntebärande kapital är liksom föregående år 12,600 kronor.

2. *Götiska förbundets fond.* Fondens räntebärande kapital är liksom föregående år 2,400 kronor.

3. *Beskowska fonden.* Fondens räntebärande kapital är liksom föregående år 10,000 kronor.

4. *Bergerska fonden.* A. Af de för *historiska* ändamål afsedda räntemedlen hafva 3,790 kr. 70 öre blifvit använda till Axel Oxenstiernas skrifter samt 1,200 kr. till arkivforskning. B. Af de för *antiqvariska* ändamål afsedda medlen hafva under året utbetalats 7,320 kr. 73 öre, hvaraf för runverket 951 kr. 20 öre; för forskningsresor inom landet, undersökningar och afbildningar af fasta fornminnen 2,708 kr.; för forskningsresor i utlandet 750 kr.; för det antiqvarisk-topografiska arkivet 964 kr.; för teckningar, träsnitt och fotografier 1,879 kr. 66 öre.

5. *Hjertbergska fonden.* Af den Hjertbergska fondens räntemedel hafva utom lifräntorna, uppgående till 3,700 kr., följande större poster blifvit utbetalda: 4,000 kr. såsom lön åt den Hjertbergska amanuensen, 1,600 kr. för katalogiseringsarbete inom k. Myntkabinettet, 1,500 kr. såsom sista afbetalningen på en sibirisk fornsakssamling, 1,000 kr. för en skulpterad kyrkkista, 700 kr. för arkeologiska undersökningar inom Sverige.

6. *Antellska fonden.* De af H. F. Antell till Akademien testamenterade medlen, uppgående till 100,000 kr., hafva ännu icke af Antellska dödsboets utredningsman blifvit till Akademien utbetalade.

7. *Loubatska fonden.* Räntemedlen hafva enligt donationsbrefvets reglemente blifvit besparade. År 1897 blir Akademien i tillfälle att utdela det Loubatska priset.

8. *Letterstedtska fonden.* Dr B. Salin, som af Akademien tilldelades detta stipendium måste på grund af arbetena inom museet uppskjuta sin resa till år 1895.

De under Akademiens inseende ställda statssamlingarna.

Då i räkenskaperna förvärfven för Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet äro sammanförda, på grund deraf att månget fynd innehåller både fornsaker och mynt, behandlar jag dessa två samlingar i ett sammanhang.

1 och 2. **Statens Historiska Museum** och **k. Myntkabinettet.** Tillväxten under året har varit:

Statens Historiska Museum:

Från stenåldern	föremål	290	
» bronsåldern	»	55	
» jernåldern	omkring	1,100	
» medeltid	»	238	
» nyare tid	»	1,929	
Den komparativa samlingen	»	50	3,662.

K. Myntkabinettet:

Mynt	2,730	
Myntplåt	1	
Sedlar	11	
Medaljer	48	2,790.
	Summa föremål	6,452.

Dessa föremål äro i inventariet upptagna under nummer 9424—9813.

Statens Historiska Museum och k. Myntkabinettet hafva under året å de dagar, då de hållas för allmänheten tillgängliga utan inträdesafgift, varit besökta af 70,022 personer. Under sommarmånaderna hållas samlingarna hvar tisdag tillgängliga mot en personlig afgift af 25 öre. Antalet besökande har på dessa dagar varit 920, hvadan

den derpå vunna inkomsten utgjort 230 kr. Under fyra dagar i veckan, då museet icke varit för allmänheten tillgängligt, hafva turister vunnit inträde mot en personlig afgift af 1 kr.; dock med rättighet för fyra eller fem personer att komma in för en samfäld afgift af 3 kr. Inkomsten af sådana besök har under året uppgått till 29 kr.

I anledning af Gustaf-Adolfs-jubileet var en särskild utställning anordnad, hvilken besöktes af 911 personer.

Från afgift hafva alla de varit befriade, som infunnit sig för att studera samlingarna. Antalet studiebesökande, införda i en för ändamålet upplagd bok, uppgår under året till icke mindre än 684.

Antalet besök har således under året varit 72,566.

Inredningsarbetet har under året fortgått i större skala än eljes är möjligt, i det Kongl. Maj:t medgifvit att af de vid 1893 års myntauktion influtna medlen 2,865 kr. finge användas till anskaffande af fyra nya myntskåp och ett nytt medaljbord. Härigenom har det blifvit möjligt att åter upptaga det vetenskapliga ordnandet af Myntkabinettets rika förråd.

Inventering af guldföremålen i Statens Historiska Museum har under året företagits.

3. **Antiqvarisk-topografiska arkivet.** Kostnaderna för denna statssamling hafva äfven under år 1894 blifvit af Akademien bestridda medels användande af den Bergerska donationens tillgångar. Utskrifningen af anteckningar för arkivet samt ordnandet af teckningar har gått till 964 kr. Bland förvärf må särskildt framhållas en rik samling af teckningar utförda af professor A. T. Gellerstedt.

4. **Antiqvarisk-numismatiska biblioteket.** Denna statssamling, för hvilken statsanslaget är alldeles otillräckligt, har under året ökats med 1,417 volymer, af hvilka erhållits

genom	köp	168
»	gåfvor	118
»	byte	1,131
	Summa	1,417.

De fasta fornlemningarna.

Fornlemningarnas uppsökande, beskrifvande och undersökande.

Den ännu under en del af året fortgående restaurationen af Skara domkyrka gaf mig anledning att gång efter annan besöka detta märkliga minnesmärke af medeltidens konst. Dessutom har jag under året besökt inom Uppland Dannemora kyrka, hvars nyrestaurerade hvalfmålningar skulle besigtigas, Films, Börstils och Tibble kyrkor samt Sko klosterkyrka. Mina inspektionsresor hafva föröfrigt omfattat Öland och Skåne.

Professor Montelius har företagit undersökningar i Skåne och Småland, dr Stolpe i Uppland, Vestmanland och Östergötland, dr Ekhoff i Uppland och Östergötland, dr Salin inom Nerike, amanuensen Almgren i Uppland, tecknaren Sörling inom Uppland och Vestergötland samt på Öland, professor Retzius i Vestergötland, folkhögskoleföreståndaren Welin i Vestergötland, dr Wibling inom Småland och Blekinge, lektor Ahlén i Skåne, ingeniör Friberg i Östergötland, folkhögskoleföreståndaren Hansson inom Kalmar län, komminister Tynell i Skåne, dr Kolmodin och direktör Nordin på Gotland, lektor Bæhrendtz inom Kalmar län med Öland, grefvarne Christian och Fritz Reventlow i Skåne samt arkitekten Enblom i Östergötland.

Fornlemningarnas bevarande.

Sedan en f. d. kyrkogårdsport från medeltiden, stående inom Everlöfs nuvarande kyrkogård i Skåne, blifvit af ill-

vilja och tredska skadad, har Akademien hos Kongl. Maj:t utverkat medel till portens återförsättande i dess förra skick. Riksantiqvarien har väckt åtal mot våldsverkarne.

En grafsten från medeltiden har uttagits ur golfvet i Börje kyrka i Uppland samt ersatts med plansten.

Åtgärder hafva vidtagits till bevarande af Alvastra klosterruin.

Tre runstenar hafva blifvit resta i Uppland, fem runstenar och en minnessten utan runor hafva blifvit resta i Östergötland.

En beklaglig vandalism har under året föröfvats i Sko gamla klosterkyrka, genom egenmäktigt förfarande af förvaltaren Wennerholm.

Akademien har under året behandlat frågor rörande följande kyrkor: Adolf Fredriks i Stockholm, Alfta, Baltaks, Björlunda, Bolstads, Bosebo, Bunkeflo, By, Ekeby, Fornås, Fosie, Gråträsk, Hallaryds, Hanhals, Hedeskoga, Hemse, Hägerstads, Hällestads, Hörby, Jonsbergs, Kyrkoheddinge, Kyrkoköpinge, Linköpings (domkyrkan), Misterhults, Mora, Sankt Peders i Lund, Skara (domkyrkan), Skoklosters, Svartarps, Torups, Trönö, Ullstorps, Ume landsförsamlings, Verum, Öja (Skåne), Örs, Östra Fernebo, Östra Nöbbelöfs och Östuna.

Akademien har haft anledning att uttala sig rörande ifrågasatt rubbning af fornlemningar i Södermanland, Skåne och Småland.



Hildebrand, Bror Emil, Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet, funna i Sveriges jord. 1846. Pris 7 kr 50 öre.

——, Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet funna i Sveriges jord. Ny tillökt upplaga med 14 pl. 1881. Pris (i Sverige, Norge, Danmark och Finland) 20 kr.

Tornberg, C. J., Numi cufici regii numophylacii Holmiensis, quos omnes in terra Sueciae repertos digessit et interpretatus est C. J. T. 1848. Pris 7 kr 50 öre.

Hildebrand, Bror Emil, Minnespenningar öfver enskilda svenska män och qvinnor. 1860. Pris 7 kr 50 öre.

——, Svenska sigiller från medeltiden. I. 1, 2. 1862–1867. Pris: 19 kr 50 öre.

——, Sveriges och Svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer. 2 delar (1874, 1875). Pris: 18 kr.

Montelius, Oscar, Statens Historiska Museum. Kort beskrifning till vägledning för de besökande. 8 uppl. 1892. Pris: 50 öre (vid uppköp af 100 exempl. 25 öre).

——, The national historical museum, Stockholm. A guide to the collections owned by the royal Academy of literature, history and antiquities. Translated from the 5th swedish edition by Charles H. Derby. Pris: 2 kr. (vid uppköp af 100 exempl. 1 kr.)

——, Das Museum vaterländischer Alterthümer in Stockholm. 1897. Pris: 75 öre (vid uppköp af 100 exempl. 50 öre).

Hildebrand, Bror Emil, och Hildebrand, Hans, Teckningar ur Svenska Statens Historiska Museum. Första häftet (Series IV, pl. 1–10). 1873. Pris: 5 kr. Andra häftet (Series VI, pl. 1–10). 1878. Pris: 5 kr. Tredje häftet (Series V, pl. 1–10). 1883. Pris: 5 kr.

Med anslag ur **den Bergerska donationsfonden** har Akademien utgifvit:

Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling. *Förra afdelningen,* band 1 (1888): 9 kr.; band 2 (1896): 11 kr. — *Senare afdelningen,* band 1 (1888): 11 kr.; band 2 (1889): 9 kr.; band 3 (1890): 8 kr.; band 4 (1891): 9 kr.; band 5 (1893): 8 kr.; band 6 (1893): 11 kr. 50 öre; band 7 (1895): 9 kr. 50 öre; band 8 (1897): 10 kr.; band 9 (1898): 13 kr.

Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademiens **Antiqvariska Tidskrift för Sverige** utgifves i häften af omkring 5 ark med nödiga illustrationer. Fyra häften utgöra i allmänhet ett band. Pris för hvarje band: 4 kr. eller något mera.

Se omslagets andra och tredje sidor!